JAN NERUDA

DROBNÉ KLEPY

II

KNIHOVNA KLASIKŮ

KNIHOVNA KLASIKŮ

SPISY JANA NERUDY

Svazek dvacátý sedmý

JAN NERUDA

DROBNÉ KLEPY

II

KNIHOVNA KLASIKŮ

Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění

Praha 1959

SPISY JANA NERUDY

řídí Ústav pro českou literaturu Československé akademie věd

Hlavní redaktor Jan Mukařovský

Redakční rada: Aleš Haman, Miloslav Novotný, Rudolf Skřeček, Felix Vodička

Výkonní redaktoři Aleš Haman a Jarmila Sirotková

Svazek připravily Věra Vrzalová (léta 1867—1869) a Jarmila Sirotková (léta 1870—1874)

Graficky upravil František Muzika

ŠPATNÁ PŘÍRODA MASOPOSTNÍ MRZUTOSTI IRVINGIÁNI A DIVADELNÍ CEDULE NA VÍDENSKÉ SILNICI

△ *V Praze 12. ledna*

Je špatná zima, špatný led, a ten led již také odešel a měli jsme špatnou dřenici. Ve všem všudy špatnost, i v přírodě, a to je už k zoufání! Je to příroda, pořádná příroda, když lehkomyslnou svou hrou nám béře úctu před našimi předky, když v pravém slova smyslu *blátem* hází po moudrosti, kterou z otců svých máme? Naši otcové nám vypravovali: „Ptali se vlka, kdy je největší zima. A on odpověděl: Kdy se slunce rodí!“ Příroda ale stojí u kolébky slunce v lehkém kabátku a dýchá na ně tak, že by se i sám ledovec v pouhé bláto přeměnil! Naši otcové tvrdili najisto: „Třpytí-li se hvězdy noc před Třemi králi, rodí se bílí beránci.“ Ale příroda ani se neohledla po hvězdičkách, ač tyto stále na ni mrkaly, a přeměnila zimu na neplodnou již bahnici, a objeví-li se přec nějaký bílý beránek, bylo by pro jeho rouno dobře, kdyby přišel hned s koštětem, kartáčem a mýdlem na svět! Schází nám zimní chlad, jímž každý omládá, a než přijde jaro, budem staři. Všechno nás šidí, všude je špatnost, i v té přírodě. Skoro abychom začali také již šidit, je to kvůli osobní bezpečnosti. Beztoho již učinil Kladderadatsch návrh: „Jakpak, když je jak známo na světě devadesát devět percent lidí nespravedlivých a jen jedno percento lidí spravedlivých *zcela*, aby se zařídily káznice již jen na lidi spravedlivé?“ Jednou se to řekne žertem a podruhé třeba již doopravdy!

Mluvím, jako bych měl již popel Škaredé středy na hlavě, a je přec masopůst. Masopůst se svou hudbou, svými reji, voskem na podlaze a ospalostí v očích, — ale příjemnou ospalostí! Již nyní slyšíš hrdiny, kteří se chlubí: „Tři noci jsem po sobě nespal a dnes to již zase na mne čeká,“ a přitom myslejí, že opravdu „něco“ vyvádějí, takřka skutek nějaký. A také jim to skutečně za skutek vykládá ona polovice lidstva, která

je tak negalantní, že se důsledně „krásnější polovicí“ nazývati nechává. Je opravdu krásnější? Možno, pak je to ale nová zas nespravedlivost přírody. V celém tvorstvu je pravidlem, že mužské pohlaví je vlastně to krásné pohlaví, a právě u koruny tvorstva, u člověka, je prý to naopak! Ale už se zase brodím nenasypaným posud popelem, — to pochází od návyku při posledním neposypaném pražském náledí. Faktum je, že v masopostě, kdy se počítá čas podle taktu, počítáni jsou mužští podle toho, mnoho-li tančí. Netanečníci jsou nelidé pro krásné pohlaví, kdo nejde na ples, nejde na mysl. Člověk si musí ale takové pohrdání osladit pomstou, vyslovme tedy směle pochybnost o kráse krásného pohlaví, třeba by v tom byla nespravedlivost. „Nebuď *příliš* spravedliv!“ zpívá Klopstock, básník německé partaje, a jeho krajané se proti nám dle toho také řídí.

O mou nespravedlivost budou se ty, kterým se právě nyní nejvíc holduje, ovšem málo starat; budou se točit dál a ledaže mně co pravé vlastenky odpoví posměšným „Seid umschlungen, Millionen“ — od Schillera, taktéž básníka německé partaje. Tohoto básníka mám již radš než onoho, tím více rád, čím méně mohu ve volném překladu do českých poměrů sám se „hubičkovat s miliony“, — člověk miluje ideály! Dobře, že je dovedem ještě milovat, že vlastnosti té člověk nikdy nepřebude! A přece jsme skoro ustrnulí zprávou, že až v samém středu našem usadila se sekta ideálních irvingiánů. Rozdělují se na mnoho tříd a nikdy nevíš, nepotkals-li za den dvanáct „apoštolů“, nebydlíš-li náhodou vedle nějakého „evangelisty“ a nebyl-li to „prorok“, který ti dnes ráno řekl: „Uvidějí, že dostanem letos ještě dost ledu!“ Ba možno, že ten, který tvou směnku zažaloval, je sám nějaký „anděl“! Arci že to k neuvěření a přišel by v případu tom k příjmí „anděla“ jako Shakespearovy Ženy windsorské ondy k druhému titulu. Byl to pěkný titul, ten „Potrestaný starý nezbeda čili“. Kdyby se pokračovalo, čtli bychom zajímavé věci. „Král Lear čili Starý výměnkář a jeho dvě dcery nešlechetné, jakož i jedna dcera přece šlechetná“; „Kupec benátský čili Libra masa od plecí“; „Faust čili Doktor, čert a holka“; „Valdštýnova smrt čili Do

Prahy je cesta dlouhá, nic se nestejská“ atd. Každý by běžel zrána hned k nároží, aby nabyl humoru pro celý den, a v Praze by se vyvinula zvláštní „čili“-komika.

Ostatně bude komiky, radosti a humoru zakrátko zcela dost. Již nyní mají mnozí radost, ti, kteří budou voleni do sněmu, i ti, kteří nebudou, ti, kteří půjdou do Vídně, i ti, kteří nepůjdou. Někteří sice ještě nedosedli ani na koně a už kopou nohama; vcelku ale přece nikdo neví, pojede-li se do Vídně nebo zůstane-li se v Praze nebo nalezne-li se kýs prostředek, snad někde v Brně. Portýr parlamentu za Skotskou branou prý již odříkává každého rána průpovídky své ve všech rakouských jazycích, jen v německém ne, poněvadž je přesvědčen, že Němci nikdy nejdou tam, kde nejsou co nejrozhodněji pány. Snad tam nepůjdou i jiní, pamětlivi pořekadla: „Štika umřela, ale zuby ostaly.“ Novým volebním řádem by se jí byly zuby vylomily — ale co je mně po tom, já bych tam šel jen tenkráte, kdybych byl zdvořile pozván, abych odtamtud psal kyselé i sladké obrázky. Zdvořilost těší i kočku — pak ale škrábne přece!

Pražský deník neuveřejnil posud žádnou kandidátní listinu.

NÁRODNÍ LISTY 13. ledna 1867

VZPOMÍNKA MIMOCHODEM
GRAMATIKÁLNÍ PROUD
RECEPT PRO BÁSNÍKY — QUIPROQUO
SJEZD SLAVÍKŮ

V Praze 27. července

Vsadil bych se o nevímco, že přítel Barák, jenž nyní parné dny červencové v stinných kobkách novoměstské radnice tráví, čas svůj si krátí Mikšovou gramatikou! A proto, ač jsem mu chtěl dnes věnovat nějakou tu kapitolku, nevěnuju mu ji, ne a ne, jen abych se uhnul gramatice té! Beztoho člověka všude napadá a není dne, aby se s ní alespoň desetkrát nepotkal, třeba by mluvil jen s desíti milovanými blížními. Chcete-li slyšet jmeno populárního spisovatele, zeptejte se, kdo sepsal sešítkovou ruskou mluvnici; chcete-li slyšet název populárního spisu, zeptejte se, co právě vydává Mikeš. Gramatika, Mikeš, Mikeš, gramatika — tak to jde cum gratia in infinitum.

„Co je nového? Bude bankrot?“ — „Nevím, — ale druhý sešit už vyšel!“ — „Ale?“ — avšak nikdo ani nemusí vyslovit, čehože vyšel druhý sešit. Bývají někdy dlouhé literární hádky oustní, nekončící proto, že není tištěných dokladů po ruce. Nyní jsou sice hádky mnohé, avšak jen o tom, jak se co po rusku vysloví, a hned jsou hádky ty ukončeny, neboť obě strany sáhnou do kapsy, vyndají gramatiku a přesvědčí se. Místo „ty zapomeneš ještě jednou hlavu doma“ nezahnízdí se zajisté úsměšek „ty zapomeneš ještě jednou ruskou gramatiku doma“, neboť té nezapomene nikdo. Spíš nechá tobolku s penězi „v druhém kabátě“ než gramatiku. Je v tom také kousek rozumu, vždyť sklepník přijme ruskou mluvnici rád v zástavu. Tluč a klepej teď na sklepníka! Sedí někde v koutku a slabikuje polohlasitě; co přítel vzdělání lidu musíš čekat, až je slabikant s odstavcem hotov, nemůžeš-li čekat, jdi, sklepník nezazlí. Drožkář přejíždí jen proto na stanici své do stínu, aby mu v slunci azbuka očí nepopíchala; polívka je jen proto převařena, že kuchařka věnovala se na okamžik studiu

ruského přízvuku; přívozník tě nechá čekat v loďce, neboť probírá v budce své čtyřicátou právě stránku; zahradník sází pivoňky tak, aby tvořily některou ruskou písmenu, — nejživěji je ale v kněhkupectvích, tam je život čistě gramatikální!

Na nejpříručnějším místě kulturního „pudlu“ leží hromada Mikšových mluvnic. Kupec vejde. „Máte už druhý —,“ začne na prodavače.

„Ano, už máme druhý sešit mluvnice — zde prosím — bude hned rozebrán!“

„Ne, pane, chci druhý svazek Studničkovy matematiky!“

„Hned — mluvnice nevezmete?“

„Musil bych vzít také první sešit!“

„Už ho nemáme, račte ale vzít druhý, možno v něm také začít!“ — Kdo často do kněhkupectví musí a trochu stydliv jest, takže nabízenému vyhnout se nedovede — jsou skutečně ještě duše tak nevinné! —, bude mít zakrátko celý sklad mluvnic doma. Ostatně se řídí prodavači jen dle potřeb obecenstva. Viděl jsem studenta vstoupit do kněhkupeckého krámu. Nepromluvil slova, položil jen zlatku na stůl. Kněhkupec se nepotřeboval ani ptát, vzal několik zpátečních šestáků, jeden exemplář Mikše, řekl „děkuju!“ a bylo po dialogu i po koupi.

Recept pro české básníky a novelisty, kteří nerozprodají nikdy toho, co byli napsali: Vezmi své básničky nebo cokoli jsi byl spáchal, uspořádej je tak, aby sloužily k postupnému cvičení se ve čtení, přidej snímek azbuky a — můžeš žádat od nakladatele i honorár. „Drang nach Osten“ zmocnil se i nás Čechů a brzy se stane věc neslýchaná, že českému mladíku bude se Někrasov a Puškin nepoměrně víc líbit než Gellert a Hagedorn.

A těch rozkošných quiproquo! V opeře sedí dáma. Poslouchá napnutě, chytá zvuky a nerozumí slovům přece, čímž není akustika divadelní vinna. Konečně se obrátí na známého pána. „Nemáte náhodou libreto, pane?“ — „Ovšem!“ svědčí pán ochotně, sáhne do kapsy a podá s galantním posuňkem druhý sešit Mikše. „Přehmátl jste se, pane, — ach, vy máte už

sešit druhý!“ Pán podává teď libreto v opravu, ale dámu nezajímá více ani libreto ani opera, Gounodova Markétka nezajímá tak jako Mikeš!

Když člověk něco upřímně chce, dovede to také provést. Chtěl jsem se vyhnout časovému proudu a nepsat o ruských mluvnicích — vida, podařilo se! Nač také mluvit o nich, když je jiného zajímavého dost a dost! Tu máte na příklad nynější sjezd českých zpěvaček. Na německých divadlech v říši jsou nyní prázdniny, slavíkové naši, kteří nemají dost místa v haluzích českého umění, slétli se nyní k nám, dílem aby odpočinuli, dílem aby nás alespoň na čas potěšili pokrokem svým. Máme tu nyní výtečnou Blažkovu, dávno neslyšenou Medalovu, v italských školách vycvičenou Hofrichtrovu, mladistvou Formánkovu, — schází nám ještě Roubalova, schází také Prausova, Bubeníčkova. Snadže některý ze slavíků zůstane již zcela u nás — jiní ale zase se chystají k brzkému výletu do luhů cizích. Konservatoř pražská otevřela zase brány své. Pěkná zas řada dobře vycvičených zpěvaček vychází těmi branami a půjde do ciziny, totiž do Němec. Cesta jim nebude obtížna, neboť česká konservatoř je už tak zařízena, že češtinu na ní zapomenout není pro talentovanou hlavu žádná příliš těžká věc. Ostatně se na dotyčném místě slibuje, že přesrok bude vše jiné, češtější. Velkého namáhání nebude právě k tomu třeba, aby to bylo češtější! Těšíme se na koncert budoucího roku, abychom mohli zaznamenat, — že zůstalo při slibech.

NÁRODNÍ NOVINY 28. července 1867

VĚČNÉ UMÍRÁNÍ A JISTÝ HROBNÍK
OUŘADNÍ OBOHACENÍ SLOVANŠTINY
SLOVANSKÁ SYMFONIE
INSTRUMENTOVÁNA – ČEŠTÍ
FRANKLINOVCI A KAPUSTA

△ *V Praze 10. srpna*

Ira Aldridge, mouřenín a herec, už zase umřel! Je to malér nebo šikovnost? Co my se pamatujem, umřel již čtyřikráte a jednou byl přejet vlakem. O něm bude moci životopisec opakovat známou bláznovskou větu: „Byl utopen, pak čtvrcen, pak zaživa zazděn a konečně z vlasti vypovězen.“ Nyní nejnověji umřel v pruském Slezsku — nejspíš že bude tedy co nejdřív pohostinsku hrát v Berlíně nebo tak někde. Jakž sobě ti ubozí světoví umělci pomáhají! Fritz Haase dal ve všech listech oznamovat: „Der berühmte Tragöde... weilt in unseren Mauern,“ a říkali mu za to „Mauerweiler“; Ira Aldridge umí v Shakespearových kusech znamenitě umírat a užívá toho umění co reklamy v životě, i dobyl sobě již příjmí „doklepálka“. Těm umělcům to neškodí a obecenstvu také ne, jen redaktorům někdy přináší škody. Jistý redaktor pražský, který v opičení se po vídenských listech i samou opici gorilu má za kulturnější než kterýkoli národ slovanský, psal vlastnoručně za pobytu Aldridge v Praze divadelní kritiky. Popisoval mouřenínovy „protloustlé pléce, kulaté svaly a jadrná lýtka“ s takovým gustem, jako by byl divadelním řezníkem. Za to mu poslal pak Ira Aldridge z Londýna vlastnoruční zprávu, že umřel, a nastalo — obrovské škodění sobě v redakci vídensko-pražské.

Ostatně o nějaké to škodění sobě je německým žurnalistům hej! Vy víte na příklad, že jsou dva druhy vtipkálků. Jeden druh dělá dobré vtipy, kterým se směje celý svět, jen vlastní jich otec ne, druhý druh dělá vtipy, kterým se nesměje nikdo než právě jich otec, ten ale se jim směje za celý svět. V redakci Prager Zeitungu mají takového jednoho vlastnoručního smíška. Napíše vždy něco a směje se tomu pak po celý týden, pak napíše zas něco a směje se zase celý týden, a poněvadž tímto

homeopatickým sice, avšak pro tenkou dušičku vystačujícím způsobem ze smíchu ani nevyjde, podpisuje se Demokritos. Nu a ten pán ondy tam do ouřadního listu napsal, že našel u antikváře celé haldy studenty zas odprodaných prvních sešitů Mikšovy ruské mluvnice. Prohlídl je a zpozoroval na nich, že jsou vesměs rozřezány jen až k slovesu, azbuka na počátku prý je pošpiněna a svědčí o upotřebení, *artikul* má prý již těch známek méně, u deklinac se ztrácejí atd. Vida, že je to pravda, že čistota mnohým lidem nesvědčí! Kdyby byl roztomilý smíšek zůstal v částce pošpiněné, nebyl by se blamoval. Aby se ale Demokritos jednou přece upřímně zasmál tomu, co sám napsal, sdělujem mu, že Mikeš nedošel k časování *ani* v sešitu *druhém*, o skloňování že není v sešitu prvním také *ani řeči* a konečně *artikulu v ruštině*, jakož v celé slovanštině vyjma bulharštinu *vůbec ani není*. Je to malér, že v ouřadním listu ani fejetonista nemůže nic řádně vědět; snad se ale pán ten pletl s nějakou německou „Sprachlehre“ od roku dvanáctého!

Neuprositelný osud určil všemu, co je u nás ouřadního, úkol, aby s vlastní škodou nám a naší věci prospívalo vždy a všude, kdekoliv se s ní sejde. Tři čtvrtiny všeho, co jsme posud vykonali, patří na účet popichujících, chci říct pobádajících nás úřadů. Jsme za to vděčni, velebíme Päumanna, nosíme Schmerlinga v srdci, ba milujem i pana Beusta, neboť tento má o nynější vzmožení se slovanské vzájemnosti nesmírné, nepopíratelné zásluhy. A věřte mně, nezůstanou při tom stát! Již nyní, uznávajíce, že slovanská vzájemnost je obrovská, řádná skladba, jež musí být dobře na jednotlivé nástroje rozdělena, aby byla dobře provedena, dali se sami do práce a vkládají slovanskou vzájemnost „do všelijakých klarinetů“, jakž čeští kantoři říkají instrumentování. Dle vídenských časopisů má již každý český muzikant kus vzájemnosti vloženo do basy nebo houslí, klarinetu nebo fagotu a pašuje jej z Rus přes hranice sem. Jsou to hoši, ti naši muzikanti! Škoda, že zapomněli na dudy, do těch by se nejvíce vešlo! Snad se ale ujmou zanedbaného Švandova měchu ještě vídenské žurnály nebo sami slavní ouřadové a pak se na nás posype slovanská

vzájemnost jako z pytlů. Mívali jsme přílišnou hudebnost českou za vadu, teď — —

Ostatně děláme my sami pro sebe také ledacos, ne mnoho, ale něco přec. Americký klub vydal životopis Franklina a z čtenářů jeho dělají se nyní samí franklinovci. Obdivují se všem jeho dvanácti ctnostem, nebo kolik jich měl, najednou a předsevzali sobě, že budou každou nasledovat zvlášť. Již se sestavuje zvláštní spolek franklinovců, nadšených a upřímných. Ze všech ctností Franklinových zalíbilo se jim nejvíc to, že jedl jen kapustu a připijel vody. Umínili sobě, že českou budoucnost také vyperou ve vodě a nacpou pak národně samorostlou kapustou. Za heslo sobě zvolili napsané kdes verše:

Pro pivo v českém životě
jde vše až hrůza líno!

Není ale ani za mák pravdy v těch verších! *Pro* pivo chodíme všichni velmi hbitě, ale *při* něm se nechodí ani líno ani nelíno, nýbrž sedí se hezky pohodlně po zvyku otcův nebo leží se třeba i v trávě. Embryo franklinovského spolku zápasí ale s protivenstvími jako každá mladá církev. Kandidáti členovství nemají ještě zvláštní místnosti a scházejí se — při pivě v hostinci. Není divu, nemohouce se ihned o stanovách sjednotit, že sedávají dlouho, dlouho přes půlnoc. Takto se alespoň přesvědčí co nejdůkladněji, že to není pražádná rozkoš, „sedět na tvrdé lavici a lít to studené pivo do sebe“, a půjdou per aspera ad astra. Kapusta půjde ale „do výše“ na české burse!

NÁRODNÍ LISTY 11. srpna 1867

FILIÁLKY PRAHY
VYPRAVOVÁNÍ PŘÍTELE PŘÍRODY
POZOR NA FÍKY!

△ *V Praze 17. srpna*

Letošní rok patří výletům. V neděli a ve svátek nemůže to Praha v Praze vydržet i utíká sama ze sebe ven. Dívají-li se obyvatelé měsíce dalekohledem, diví se as nemálo, že ti mravenci tak se ženou. Kam se ženou? Což na tom záleží, jen když jsou z Prahy, na venkově, v přírodě, a každý prostředek je vítán k účeli tomu, horký vagón, přeplněná paroloď, zaprášený omnibus i prostá sukovitá hůl, která je ze všech cestovních „příležitostí“ posud nejlacinější. Není místečka, chci říct hospůdky na silničních radiích kolem Prahy, kam by Pražané nešli hledat to, co by v Praze mohli laciněji a líp obdržet, a v pondělí slyšíš z každých úst, že tam a tam byla „filiálka“ Prahy, totiž *všude* že byla filiálka Prahy. Letos nesmí ani největší rozervanec hospodský sobě stěžovat, že nemá návštěvy; ba naopak, všichni hospodští sobě letošek libují, a jakmile zasvitne sváteční ráno, dají se se zbožnou myslí do křtění piva, věnují krásné hodiny ranní postupnému vzdělávání špatného „obyčejného“ na duchaplný „ležák“ a s křesťanskou opravdovostí brousí nůž o ucho hlíněného krajáče, aby kuřatům a kachnám snadna byla cesta na lepší svět. —

Bůh ví, co Pražany tak vyhání! Snad vnitřní nespokojenost, snad kvůli hrozícímu bankerotu touha po „umístění“ peněz, či snad vůbec ta moderní „touha po modré dálce“ či láska k přírodě, či dietetický recept? Bude tak asi kousek ze všeho. Jedni hledají místo k umírání, druzí, nemajíce již skoro ničeho, hledají způsob, jak by se posledního zbytku peněz rychleji zbavili, u většiny ale rozhoduje moderní heslo „Ven do přírody“, a proto vyjedou ven a zasednou někam, kde před sebou mají deset zaprášených švestek a za sebou hnojiště s naturalisticky sobě prozpěvujícími štětináči. Jsou v té „přírodě“ spokojeni, a nikdo jim nemůže tedy vytýkat, že jejich „krajinářské oko“ má tak nizozemsky prosté choutky své.

Je to rozkoš, podívat se na velkoměšťáky, jak užívají přírody. Skoro že by měly za branami být pro ně tabulky s nápisem: „Vážené obecenstvo se upozorňuje, že na tomto místě začíná už příroda.“ Vypravoval mně jeden taký výletník: „Chtěl jsem celý den užít v boží přírodě a vyjel jsem si hned zrána. Sotva jsem na stanici posnídal, hnal jsem se do lesa a ulehl pod borovicemi na mech. Leželo se mně rozkošně. Slunko poskakovalo jen jako motýlek ve vrcholcích stromů a husté listí hrálo sobě na modru nebeském jako sklíčka v kaleidoskopu. Měl jsem pevné předsevzetí, že nebudu myslit nic, ale pranic, prsa se volně šířila v čistém vzduchu a libá pryskyřicová vůně nesmírně mně lahodila. Netrvalo ale dlouho a právě ta vůně připoutala mysl na dýšící ji stromy. Začal jsem měřit borovice zrakem, začal jsem počítat sáhy a co za ně, otázky z národního hospodářství zaskotačily jako delfínové jedna přes druhou, rozpomenul jsem se na finance, na zprávy o bankrotu, — vtom mne štíp komár. Malé zvířátko, ale dovede být velice nepříjemné! Drbu ruku a sliním zapálené ‚přírodou‘ místo — nač bych to trpěl, pomyslím sobě, zapálím si cigáro, vzduch ovšem nebude víc tak čistý, ale příroda dá pokoj! Chci se trochu vzpřímit, ale matka země drží mne za čamaru a pravá noha dole jako by vězela v mraveništi. Odloupnu se přec z matčina objetí a zadívám se na tu pravou botu. Dlúhým tahem po ní mravenci tahú a jsú mravenci velcí a červení; nevím jich vědecké jmeno, ale koušou po čertech. Postupují jeden za druhým rozhodně, a jeden za druhým mizí mezi svrškem a podešvem; já nevěděl nic o té botní mezeře, můj švec také nic, ale ‚příroda‘ si ji našla. Zul jsem botu, pustil se do velkolepé honby, třepal obuví, obul se zase a vyskočil.

Svléknu nyní čamaru a vidím, že matka země vypůjčila si od dcerušek borovic několik lotů smolných slz, aby mne k prsoum svým připoutala. Bylo po humoru, procházel jsem se sic ještě chvílku, avšak příroda se mně nechtěla pranic více líbit, ba zdálo se mně, že není skoro ani tak krásna jako na divadelních dekoracích od Koutského. Ostatní část dne strávil jsem za restauračním stolem u společnosti jednoho zjevného ‚tajného‘, který mnoho se díval na mou čamaru, na mou sokolskou

čapku, do očí se mně ale nepodíval, mnohou řeč sice zaplítal, každou větu zakončil povzbuzujícím ‚charašo', s ničím ale do konců nepřicházel. Dnes mně leží po tom venkovském ležáku jazyk jako v hlíně a budoucně půjdu na výlet leda do některé pražské pivnice, ležák je zde lepší a ‚tajných' mám zde také víc!" —

Co do posledního měl můj a přírody přítel pravdu. „Tajných" je prý o několik set zase u nás víc, snadže kvůli těm výletům pražským. Půjde-li to tak dál, budu brzy v klasické době Periklových „sykofantů", jichž prý bylo tolik, že tvořili o sobě slušnou armádu. Tak se ta příroda opakuje stále, co v Řecku kdys bylo, je v Čechách; nyní vidíme o tom důkaz, že se klima naše — lepší. V staré Attice dávali pozor, aby se nevyvážely sladké fíky, u nás přihlížejí k tomu, aby se z Čech nevyvážela slabá úroda té sladké spokojenosti. Charašo, kam by to přišlo! Beztoho už se nám všem i ve všední dny chce na výlet z nynějších, málo příjemných poměrů!

NÁRODNÍ LISTY 18. srpna 1867

VELEVÁŽENÝ
A MIMO TO I VELECTĚNÝ PANE
A PANE REDAKTORE FEJETONU, P. T.

△ *V Praze dne 28. září l. p. 1867*

Je mně Vás už upřímně líto. Všechny skoro české časopisy otiskují dopisy, které prý obdržely z obecenstva, a každý ten dopis začíná krásným slovem „velectěný“ pane redaktore nebo „ctěný“, nebo alespoň „vážený“, což poslední není sice mnoho, přece ale ještě dosti pěkně šatí. Ba mnohý redaktor otiskne šest takových, v titulatuře pochlebných přípisů v jediném čísle a jenom Vy pořád nic, zapomenut, sedící panenka v koutě! Pomyslil jsem sobě, že Vám toho musí být asi velmi líto, neboť máte prý srdce citlivé, a pomyslil jsem sobě dále, že se nejspíš také trochu stydíte za takovou neplatnost svou. Arciže stud sluší mládenecké tváři, bolí ale přec, a protož se mně Vás zželelo a pomyslil jsem sobě se slaveným Rukopisem, „kdybych perce iměl já, písal já bych lístek“ (pozorujete vtipné zvrácení z „iměla“ a „písala“ na „iměl já“ a „písal já“? — co?). Poněvadž jsem ale měl i perce i blánku, i kopert i marku, sedl jsem si, píšu a ulehčuju Vám i sobě.

O čem Vám psáti budu, vidíte, to vlastně nevím. Snad je to hanba, že nevím, neboť povídá se, že bývají lidé, kteří obyčejně vědívají, ba že byl Caesar, který věděl na sedm dopisů najednou; ale Caesar měl větší příjmy než já, a nejsem tedy povinen mít tolik ducha co on. Podle *okolností* se to řídí a jsou také „géniové z povinnosti“, abyste věděl, na příklad většina korunních princů.

Kdo něco viděl, může něco povídat, a kdybych byl letos viděl Paříž, byl bych Vám mohl s Poslem z Prahy vypravovat, že „v Paříži nejde nikdo pěšky“ a že jsou tam koňové, „běhouni *neb* vraní“, kteří „zasluhují zvláštní kapitolu“. Ale nebyl jsem, čtu jen Posla a mohl bych leda napsat kapitolu o lidech, kteří by se měli dřív naučit psát než píšou. Ne každý, kdož dovede kapustu jíst, dovede kapustu také vypěstovat, a ne

každý, kdož dovede psané číst, dovede také pro čtení psát. Kdybyste ale mermocí chtěl kapitolu o koních, posloužil bych, bylť jsem na Smíchově, kde se právě vyvolenci koňského národa produkují. Tyto dostihy přenešeny jsou k nám z Anglicka, vše na nich je anglické a poznali jsme, že v Anglii i koňové se mají líp než u nás. Jen když je někde dobře! Pak jsme tam poznali ještě leccos jiného. Tyto dny se kdosi tázal, co prý nyní as šlechta dělá. *Dostihy*, kamaráde! A pak jsme se tam na Smíchově potěšili také co Čechové. Když český kůň zvítězil nad pruským koněm, otřásl bouřlivý jásot vzduchem. Prsa všech diváků se šířila, oči jejich vlhly nadšením — ach není nad pravé uvědomění národní! Pyšně shlížel Vyšehrad na zdárné syny své a byl ve vznešeném tom okamžiku skoro tak krásný jako na Macourkově dekoraci v Drahomíře, a to je už něco. Jen v tom se nesrovnával s Macourkem, že stál rovně.

Nejraději bych se s Vámi bavil o politice, ale co Vám povídat, když děláte noviny sám! Děje se ovšem mnoho, je toho ale přece málo pro nás dva. Poněvadž Evropa má divné sny, příliš mnoho ohně a pořád sebou hází, chce Napoleon, tvůrce míru, v době míru pustit jí trochu žilou a vynalezl nový lékařský stroj, kulovou stříkačku. Vyčkáme výsledku těch klystýrů a těšíme se upřímně, že pro zabíjení lidí je konečně něco nového a důkladného vymyšleno, posavadní bylo už fádní. Nyní se budou bitvy tedy *stříkat*, jaká to krása! Navrhuju pro Napoleona III. na odměnu příjmí „Vater Lamer II.“ Než ale přijde zjara velké to „dělání masa“, dráždíme si zatím apetýt maličkostmi. V Bulharsku dohrán právě první výjev slovanské vzájemnosti in praxi a v Itálii zavřeli Garibaldiho, poněvadž nebyl hodný, na Capreru ke kozám. Goethe prý mu napsal do památníku pro útěchu: „Jen ohnivý, srdnatý oř může sklesnout na dráze závodní; osel kráčí krokem opatrným.“

Goethe sobě vůbec škodí, že se teď nestává českým básníkem. Napsal jednou: „*Všichni* apoštolové svobody jsou mně nanejvýš protivni“, a kdyby se přihlásil, mohl by už za tuto jedinou větu stát se spolupracovníkem jistého českého listu, jehož redakce v nedostatku jiné zvěře zavedla nyní honbu na

demokraty. „Jeden demokrat brknul, pryč se vší demokracií!“ volají honci. Dobrá logika: jeden redaktor český posmívá se demokracii, ergo není celý národ český hoden ústav demokratických! Nebohé, krásné, zbožňované demokracii daří se nyní u jistých lidí jako u „zlých pohanů“. „Peče se dzicjatko jak ryba: až se ten zly pohan posnida,“ zní moravská píseň a demokracii daří se u nás skoro již jako tomu dzicjatku. Ano, takovým lidem se nemá právě poskytnout příležitost; kdo jí poskytne, hřešil. Starý kat český, nesvornost, klepe již zase na dveře. Kdyby chtěl někdo napsat národní modlitbu Čechův, musila by znít: „Pane, dej nám zde na zemi věčný nepokoj, abychom byli tím jistější jednou tvého věčného pokoje.“ Jenže by to „jednou“ mohlo „velmi brzy“ být, a věčný pokoj je příliš krásný, než abychom ho chtěli příliš záhy využívati!

Ale tím Vás asi nebavím, a protož raději končím. Účel je dosažen, dostal jste také jeden přípis „vážený pane redaktore!“ Byl jste mým listem zajisté as tak příjemně překvapen, jako byl onen otec, který ku svým jmeninám děti sám přáti naučil, věnce a girlandy si uvil a pak překvapen pohnutím slzel. To ale neškodí, dělají to jiní, dělejte taky! Jenom nepřehánějte věc a nedávejte do jednoho čísla hned šest „veleváženýchˇ. Ctižádost je náruživost a může jako každá jiná náruživost skončit šílenstvím nebo — blbstvím.

Prosím Vás za to, abyste tento list dobře schoval, neboť bych byl po Vaší smrti velmi rád vytištěn v nějaké „sebrané korespondenci mezi jím a mnou“. A již tedy končím a zůstávám (aby měli ti ostatní hodný vztek) nejnadšenější ctitel vznešeného Vašeho ducha a ještě vznešenějších Vašich snah, kteréž stupňování není urážkou v naší době, jejíž motto zní: „Hodlejme vždy výš, než můžem.“ Má úcta tedy!

J. N.

P.S. Přece ještě něco! Prosím Vás, pročpak o divadelní slavnosti Rukopisu kralodvorského, když byl Kolár dopřednášel „Jaroslava“, nevolali *spisovatele*? Tím způsobem mohli jsme přec nejspíš jeho osobu poznat!

Douška. A ještě něco! Slavnost v Králové Dvoře měla být

dle historického datum už sedmnáctého nebo šestnáctého (teď nevím) a byla teprv o svatém Václavu — nemerčíte nic? Ruský kalendář jde o *dvanáct* dní za naším — no, ještě nic?

NÁRODNÍ LISTY 29. září 1867

△

V Praze je zase víc „budoucnosti“, vlastně víry v ni. Širokým proudem přihrnuli se studující z venkova do hlavního města a dobyli je útokem a rozložili se po domech, ulicích i náměstích jako Prusové o loňské okupaci. Není pomoci, jsme jejich, jako jsme byli vloni Prusů, a jen ten je rozdíl, že oni jsou také naši. Měšťanosta jim nejel s kardinálem vstříc, Pražané nechodili jim po celý týden naproti až k Invalidovně, neboť nevědělo se, z které vlastně strany přijdou, — a přišli ze všech najednou. Prusové by sobě byli mohli příklad zvolit na těchto nových našich dobyvatelích. Nepředpisujíť si po hovězích liberkách, ani po kávě, rejži a fazolích, kuřlavém a cigárech, ba nedávají ani penězům svým nucený kurs a nežádají lóže. Přicházejí se skromnými zlatkami a ještě skromnějšími desetníky a jsou příliš dobře o našich poměrech zpraveni, než aby neznali meze každé zlatky. Že se k těm mezím někdy až příliš rychle přibližují, za to nemohou. Peníze plynou rychleji než čas a čas studentský plyne již o sobě až tuze rychle. Člověk stojí na konci studentských let, aniž by se nadál, což teprv na konci zlatky!

Ti, kteří jsou již na konci studentských let, mají svůj ráz a poznáš je, jako jsi rozeznal „lantver“ od „linie“ pruské. Student ten říká sobě již „starý student“, byl na učelištích již po několik let titulován „pán“ a chová se také jako pán. Před prázdninami „doklepal“ studia, nyní přišel ještě na jeden rok do Prahy, aby sobě odbyl rozhodné zkoušky nebo rozhlédl se po mrzuté praxi nějaké. Víra jeho v budoucnost je sice posud skalopevna, rád by ale dopřál skále té již trochu živného „mechu“. On ví, byť i slul „doktorem“ nebo „chemikem“, že to ještě není všechno, ba že je to málo, a byť i bylo nebe jeho posud plno hvězd, beře přec již ostrý dalekohled do

ruky, aby je bedlivě prozkoumal, a mlíčnou i jiné mlhavé třídy snaží se proniknout úplně. Šťasten, nesetkal-li se konec studentských let zároveň s koncem otcovských zlatek! Starý student je v Praze již jako doma a chodí po ní jako po své světnici; co není Praze nové, není také jemu nové. Jaký bude po celý život svůj, taký je již nyní, buď počítavý a chladný, buď romantik, nejšťastnější tenkrát, když „nad ním půlnoc bije zvon“. Zvláštní znamení: zná všechny veličiny politické a literární a volá na ně „servus“, když jde ještě s někým.

Druhá třída, „řadová garda“, odbyla sobě maturity po školách venkovských a přišla do Prahy, aby se vřadila k přísně určitému druhu zbroje. Mnoho, tuze mnoho budoucnosti, biskupská mitra, katedra na universitě, jmeno v lékařství po celé Evropě slavené, vše to a mnoho jiné je v tak jasné perspektivě, že třeba jen si vykročit. Co do budoucnosti se nesází sice již na nahodilou kartu, mnohem jistěji ale také ne. „Řádné“ přednášky začínají sice jižjiž pro nového „pána“, avšak jemu budou teprv později „řádny“. On ví, že všechno a všechny dohoní, že se bude co nejsvědomitěji snažit, obrovsky pokračovat, takže by sobě již nyní pohladil tváře v odměnu; prozatím musí ale také trochu žít. V kavárně má veškeré noviny vždy na klíně, v divadle rozhoduje pomocí „akademického lístku“, co je již proto dobré, že se to jemu líbí, v hostinci vypravuje jen anekdoty o maturitě odbyté a napálených učitelích a do výdajů svých přibírá každodenních pět krejcarů pro domovníka. Později sezná také, kdy chodí nejkrásnější děvčata po Příkopech, jak vypadají taneční hodiny, kde se zastavují hodinky, a stane se zůřivým přívržencem té či oné politické strany. Po Praze chodí vždy alespoň s jedním ještě přítelem, neboť přátelství potřebuje tuze a je v něm nadšený a do poslední obědní marky, ba až do jediného svého svrchníku obětovný. Praha je putujícímu přátelskému souspřeží říší báječnou, věděli sice mnoho historického a jiného již důkladně o ní, nyní ale působí dojem živý; nahlas se nediví ničemu, šťouchají se ale lokty. Zvláštní znamení: náruživá honba na kondice.

A konečně třída třetí, drobní ti studentíčkové, kadeti budoucí české armády! Budoucnost tak velká, že lze ji měřit jen

v malých částkách, jen tak ode dne ke dni, nanejvýš od neděle ku středě, kdy je zas prázdného půl dne. Život pouhé honění se za motýly, samý květ a samé slunce, a zjeví-li se přece někde trn, je jím vinen ušňupaný pan profesor, k němuž je ovšem hrozitánská úcta, ale lásky jen tak dle potřeby. Studie se zakládají na nejširším, světovém základu, mnoho se nakoupilo bílého papíru, mnoho nadělalo sešitů se zvláštními nápisy. Mimořádné přednášky z polštiny a ruštiny na universitě mají velkou přítažlivost, zápis do stenografie, francštiny, italštiny, kreslení, ba i krasopisu odbývá se na nižším učelišti samém s nadšením. Kněhkupci sobě zoufají, co přichází odběratelů na seznamy kněh zdarma, a antikváři pořádají licitace. Divadelní galerie je plna vždy v nedělní odpůldne, Ovocný trh každodenně. Bydlištěm nejsou žádná studentská kasárna, nébrž pokojíček u kterékoli rodiny pražské; v každém přízemním okně je oznámení, že se tu berou *malí* studenti do bytu, stravy i do prádla, neboť studentík malý bydlí *všude*, jí *všechno*, co do prádla snese na svém těle něco a majitel hezké ženy nebo hezkých dcer nemusí se ho nikterak bát. Praha je nejen prvním městem ve světě, nýbrž ihned světem celým, obdiv je hlasitý a probíhá všemi škálami. Zvláštní znamení: sezná-li studentík nějakou vynikající osobnost, běhá za ní třeba půl dne.

Okupace je zde, jsme jejich. Přejem jim, aby se jim u nás líbilo. Praha je nyní zasmušilá, mrzutá, každý je v ní opravdový, — bůh ví, kam se poděly všechny ty písně a zpěvy, které přednedávnem ještě pražským vzduchem zvonily! Snad nám naši okupanti přinesli něco těch skřiváncích písní z venkova s sebou!

NÁRODNÍ LISTY 3. října 1867

OÙ EST LAMBERT? — LAMPÁŘSKÁ OTÁZKA
DIVADELNÍ KAVÁRNA
DIVADLO A OBECENSTVO
NOVÉ KANÁLY

△ *V Praze 12. října*

„Neslyšels po ulicích křik, otázky lidstva, živý lidu hlas?“ — Že ne? Tos tedy hluchý! „Kde je lampa?“ zní to čtyrslabičně od úst k ústům, a kamkoliv se obrátíš, uhodí tě to čtyrslabičně o úctyhodné tvé uši. Nebe nás nechce nechat umřít dlouhou chvílí a „dalo nedalo“ nám lampu ruskou pro kapli svatováclavskou, jejíž zajímavá „nejsoucí bytost“ objevila se nám právě tenkrát, když jsme dlouhou chvílí se již co nejvýdatněji rozzívli. Rozzívli, ale nedozívli, ústa odevřená zavírají se s otázkou: „Kde je lampa?“ Je to po odbytém „Kde jsou miliony?“ a po odbytém „Stříbro!“ nové polní heslo naší dlouhé chvíle, je to dobrý, doslovný, asonance i aliterace si hledící překlad francouzského „Où est Lambert?“ Ba je to český výraz hesla přímo indoevropského, neboť i starý Reinecke ptá se „Wo ist Lampel?“ a chce tím říct, že zajíc a lampa dovedou stejně rychle zmizet.

Kde je lampa? Těšíme se na odpověď! Někteří tvrdí, že se jí nechtělo ze širokých kolejí ruské železnice na uzounké koleje západní a že zůstala hned na Rusi samé. Druzí tvrdí, že byla poslána pod kyrilskou adresou a některý, v švabachu narozený ouřadník náš že napsal na ni „wird nicht angenommen“ a poslal ji zas domů. Třetí hádají, že padla v oběť těm, kteří nechtějí trpět, aby jen o kousek světla bylo z ruského zlata v Čechách víc. Ostatní nehádají pranic a těší se jen, že mají zas jednu otázku časovou, která se zajisté dříve rozluští než jiné otázky časové, na příklad česká. Ať pak ještě někdo tvrdí, že neděje se ve světě vše dle zákonů přísných! Právě nyní, kdy fysikové celého světa se namáhají, aby vynalezli novou bezpečnou lampu proti plynům, anať žádná posavadní se neosvědčila, rozplynula se i ta naše nenaše v plyn a dým, jímž se snad také někdo zalkne. A právě nyní, kdy v Praze nejednalo se

o nic než o lampy, kdy tisíce friedland-steffkovských poraženy jsou slepotou, tisíce nových městských se povzneslo k hvězdám, kdy starostlivé hlavy pražské obce marně se namáhají vymyslit sobě, kam dobře nebo kam vůbec prodat ty staré olejové, padne najednou do toho zlatá lampa ruská celou tíží svou, takže lampářská otázka mžikem stala se otázkou první. Ano, jsou v tom zákony všeobecné a možno, že Newtonův zákon tíže nalezne zde nový doklad, neboť je známo, že ruka nesoucí něco, na příklad lampu, výš se držeti musí než — bývají kapsy na lidském obleku upraveny. Chrám sv. Víta strpěl již několik takových lampářských dokladů. Menší lampa zlatá u náhrobku sv. Jana ztratila se již vícekrát, zase se ale nalezla, — dobré omen!

České „Où est Lambert“ alespoň je nám důkazem, že Praha rozkvítá čistě velkoměstskými způsoby. Paříží ovšem ještě není, tou Paříží, jejíž „topografie, sotva dopsány, již zase nejsou pravdivy“, ale dělá se to tak znenáhla po pařížsku. Vždyť máme již i svou *divadelní kavárnu*! Pařížské divadelní kavárny jsou v divadlech samých, schází se k nim v meziaktích, začátek nového aktu oznamuje se v nich zvonkem, lze sobě zatím přečíst několik divadelních časopisů, —u nás nemůže být kavárna v divadle samém a časopisů také není, plna je ale přec, ta naše divadelní kavárna, a může se tedy říci, že alespoň jedna divadelní místnost naše těší se návštěvě valné. Je věru komické, jak vyhledávají lidé vždy omluv nových a nových pro to, že návštěva českého divadla není zcela tak skvěla, jak by býti měla a snadno mohla. Místo aby jednou provždy našli sobě důvod pravý, vyhledávají tisíc důvodů vedlejších; jednou je prázdnotou kus vinen, podruhé bláto na ulicích, hlavní vinu mají ale opět — ženské. „Chodí tam jen, aby šat ukázaly, a že měšťanské kruhy šatové nádheře nepřejí, není české divadlo pro návštěvu dámskou,“ praví jeden psycholog; „Co tam má vábit, když jsou skoro všichni členové divadla ženati?“ praví psycholog druhý — oba mají pravdu, pravda je ale přece v něčem ještě jiném.

Ne, nebudu hubovat, schází mně k tomu ledacos, pro co bych nevydržel konkurenci s jinými, kteří hubují. Člověk musí

klobouk smeknout — a nos si zacpat na příklad před těmi žurnalisty německými, jak ti to umějí. Jsem právě ještě všecek ohromen nejnovějším důkazem německé obratnosti spisovatelské. Süddeutsche Zeitung přinesla právě dopis z Prahy, — považte si: čtyry plné sloupce a každé slovo nadávka a každá věta celý kanál! Kdo by to po nich doved! Ti chlapi zasluhují uznání, pomníky, obšírné životopisy. Škoda jen, že v Paříži vyšla právě Histoire des chiens célèbres, budem musit myslit na jiný titul pro životopisy jejich! Je vidět, že Hamerling věděl, co píše, když dí:

Austrie, ctihodná národův kojná,
dvacíti otců stále ještě kojíš plémě,
tvá prsa vadnou a dětem tvojim
vzrůstají zuby.

Skutečně nás kousají, kde mohou, drazí ti bratři naši, — ještě dobře, že nám dle Hamerlinga také již rostou zuby! Ze „zoubkových“ bolestí jsme již vyšli!

NÁRODNÍ LISTY 13. října 1867

SKORO – ČI POLO
ROZLÍČNÉ DRUHY VESELOHERNÍCH FIGUR

△ *V Praze 19. října*

Všemu se musí trochu pomáhat, i slávě slavného národa, aby se udržel a tyl v slávě té. Proto jsem také již ondy vyhledával i uváděl důkazy, že Praha je městem již opravdu velkým, a národ náš tedy v poměru dle toho. Důkazy moje *byly* sic, ale byly slaby, nyní mám důkaz nový, nezvratný. Pamatujete se ještě na minulé desítiletí? Je to sice mnoho žádáno v době, kdy se nepamatujem dnes již na zásluhy včerejší, avšak pomohu trochu. V minulém desítiletí stalo se, že „la grande nation" úplně upadla v porobu Napoleona, jehož Hugo nazval „le Petit". Neměla co dělat ta grande nation, a přece sobě v době nevolného odpočinku toho něco vypěstovala, co jí posud mnohý národ — závidí. „I ty nynější rozměry francouzského *demimondu* dokazují, že národ francouzský ve všem je veliký," pravil tenkrát kdosi. V téže době neměli také Maďaři co dělat a vypěstovali sobě také jistý druh demimondu, ale pohlaví mužského a nazvali ho „fértály mágnások", což znamená „čtvrtkové magnáty". Francouzi i Maďaři připravili již výrobek politicko-nepolitické musy své i ve veselohrách na jeviště. A v téže době neměli jsme také my Češi co dělat a utvořili jsme sobě také něco, co je jaksi demimonde a jaksi čtvrtmagnátství, nepřišlo to ale ještě na jeviště, ba nemá to ještě ani jmeno, a kdybychom to chtěli přece jedním slovem nazvat, užili bychom neakreditovaného posud slova „*polo*-" čili „*skorovýtečníci*".

Pojem bývá již dlouho zde, a slovo přec ještě pro něj schází pravé. Je zásluhou to slovo prvně vyslovit, i zaznamenávám sobě vděčně zásluhu tu. „Vyslov jmeno strašidel a již je také vidíš," dí pravidlo, nechť se teď každý rozpomene tedy na své vůkolí nebo ohmatá sama sebe, jak se líbí. Rozpomínat se nemusí dlouho, naše demimonde je všude, roztahuje se v di-

vadle i na ulici, v kavárně ve formě nohatých kritiků veškeré žurnalistiky evropské i za sklem kněhkupeckým ve formě fotografických návštivěnek, v městě i na vsi. Polovýtečnictví není právě *celé* výtečnictví, a proto myslí skoro každý, že by mohl být alespoň skorovýtečníkem. Místo aby pracoval a zůstavil jiným, aby ho vřadili do té které škatulky lidských brouků, rozumuje sám: „Hlasoval jsem pro čestné diplomy, telegrafoval a křičel jsem ‚sláva', nadělal jsem výtečníků z jiných, proč bych na sebe zapomněl!" A nezapomene! Kdo sama sebe uznává, uznán bývá i od jiných. *Proč* se uznává a proč je uznán, to se vlastně neví, také na tom nezáleží, neboť skorovýtečník je *vůbec*výtečník. Tak to přijde, že jich máme všude dost a ve všech třídách, i upozorňuju české spisovatele veseloher na ně.

Běda tobě, neznáš-li ho, toho polooslavence, jakmile ti byl jenom své jmeno řekl! Žije sice někde v skrytosti veské, ale je abonován na noviny, měl při minulých obecních volbách veřejnou inzertní hádku, byl plným jmenem podepsán na nějakém „posledním slově", po němž přišlo ještě několik slov dalších, — a ty ho neznáš! —

Nebo je sice teprve studentem, ale studentovi je odevřen svět celý, možno, že přesáhne přes všechno dosavadní o výšku celého Shakespeara, mimo to má celý svazek hotových básní, plán na operní libreto, v redakční listárně beletristického listu mu řekli, že zaslal „myšlenku pěknou, ač ne právě novou; forma posud vadí", hrál již často na ochotnickém jevišti, jmeno jeho bylo v Thálii celé vytištěno — a ty ho neznáš! „To je arogance," zabručí polovýtečník.

Nebo je učitelem na některém středním učelišti, napsal do programu výročního statistiku minulého školního roku, byl by měl s všemocným školním radou kvůli národnosti brzy hádku, kdyby byl co rozumnější sám nepopustil, žáci se ho bojí, otcové se mu klaní — a ty ho neznáš!

Nebo vydal nějakou, ostatně dosti snad praktickou, přec však jen skompilovanou knihu, nebo vyvěsil skromný obrázek ve výstavě, nebo postavil někde divný náhrobek, nebo hraje na divadle úlohy patnácté třídy, dal se fotografovat, jeho

obraz je k prodeji za sklem — a ty se rozmýšlíš, kdo to je!

Nebo je duší té či oné záložny, nebo aranžoval o svatbě sbírku na Národní divadlo, nebo „se hlásil i v cizině k nám“ — a ty ho neznáš!

Nebo je to skorovýtečník druhého pohlaví, tančil s některým celým výtečníkem jednou čtverylku, byl desátou kmotrou při svěcení práporu zpěváckého spolku, zaslal do bazaru vyšívaný polštář, účastnil se výletu Amerického klubu — a ty ho neznáš!

Dobrý to lid zajisté a mnohdy i úctyhodný, přece ale jsou to naši zcela zvláštní „fértály mágnások“ a mají právo být zvěčněni ve veselohře. Nevyhnuli se veselohře největší duchové a byli ve všemocný kruh její zabráni, proč by měli se z něho vymknout duchové menší, kteří sobě na větší *hrají* a spokojeni nejsou s tím, čím skutečně jsou. Každý nechť sama sebe ohmatá, zda by byl figurou pro veselohru, a nezlobme se nikdo, spatříme-li idealisovaný obraz svůj. Tantiém od našich spisovatelů za tu národní „látku“ nežádám!

NÁRODNÍ LISTY 20. října 1867

NEKAZATELSKÉ ROZPRAVY O STARÉM A NOVÉM MANŽELSTVÍ

I

△

„Prosím vás, pište přec proti tomu ošklivému civilnímu manželství," žádala mne jedna krásná dáma, „budem vám za to tuze vděčny!" — Krásné dámy dovedou být velmi krásně vděčny, když chtějí, poučil mne jednou jeden věrohodný pán; proto také jsem se namáhal jen což, abych vymyslil věci a důvody proti tomuto novému manželství. Ale dařilo se mně jako pověstnému Rabelaisovi: čím jsem chtěl být hezčí, tím jsem se stal ošklivější. Nemohl jsem vymyslit proti civilnímu manželství ani nejmenšího podstatného důvodu, — snad v tom neodůvodněná příchylnost ke všemu, co je vůbec nové, snad odůvodněná láska ke všemu, co souvisí vůbec s civilem! Také se raději ihned a zpředu přiznám, že ani vlastně tak dobře nerozumím, co je to „manželství občanské"; ale to neškodí, právě proto jsem snad před jinými povolán, abych o něm mluvil, a čtenářky mohou sobě konečně z toho mluveného vybrat, co *samy* chtějí.

Divno! Nikdo není tak pro *nové módy* jako dámy a nikdo se nevzpírá tak proti nové módě v manželství jako právě ony. „Bylo to odevždy," praví a myslejí tím posvěcení církevní. I ne, moje krásná a nejkrásnější, nebylo! To trvalo hezky dlouho, mnoho a mnoho století, než manželství posvěcovalo se také církevně. A když se konečně posvěcovat začalo, neposvěcovalo se po slavných službách božích, při slavnostní asistenci, při zvuku varhan a oslavujících kvartet, ni před oltářem uvnitř chrámu, nybrž hezky zticha a zkrátka *před* dveřmi chrámovými, neboť nemělo se za důstojno tak světské záležitosti, aby se odbývala jinde než před dveřmi. Pak také to je dosti zajímavo, že zpočátku žádali sobě církevního posvěcení jen lidé bohatí a urození, že bylo jakousi výsadou těch, kteří bez výsad mysleli by, že ani nežijou, a jakousi

módou, na kterou skromný sedlák ani pomyslit nesměl, ba také ani nepomýšlel. Teď už je sedlák jiný, a kdyby „urození“ chopili se občanského manželství co výsady své, nenechal by jim jí dlouho; ani z daleké Paříže do české vesnice nepotřebuje móda dlouho víc!

„Uvidíte, že po zavedení občanského manželství svatby vůbec přestanou!“ slyšel jsem. Zajisté neuvidím, — ač není-li to výhrůžka, oznamující „trucování“ krásné pleti. Krásná pleť je příliš dobrosrdečna, než aby také takový vzdor trval dlouho. Ba méně sňatků, než je již nyní, ani snad nemůže už být, to je přec náhled obecný. Již před několika desítiletími stěžoval sobě kdosi: „Máme teď více mnichů (lidí neženatých) než před Lutherem, jsou ale bez klášterů,“ — a od těch dob se věc nezlepšila. Musí přijít nový proud, nová pohnútka, nový kvas do toho ženitbě odvykajícího lidstva; snad by bylo pohnútkou takovou občanské manželství, neboť proč by bylo méně sňatků, když odpadne celá řada překážek k nim! A *kdyby* bylo třeba pravda, že rozvádění manželů bude pak častější, což nenastane tím zase celá řada sňatků nových? Či ten, kdo jednou se oženil, má toho již pro věky dost? Ženitba je nejpřirozenějším výkonem člověka, ba často jediným kloudným činem jeho za život celý. Adam se oženil dřív, než sobě na první šaty vydělal, australský divoch žení se právě tak jako německý filosof, a ze všech polských krakoviáků je nejoblíbenější ten, který praví:

Siwy konik, siwy, siwo-jabłkowity,
byłbym ci ja ksiądzem, kdyby nie kobiety.

A kdyby i byl ksiądzem, — podívejme se na Italiány: sotva bylo občanské manželství tam zavedeno, ženili se kněží o přítrž. Safír je sice velmi pěkný kámen, ale znamenitě studený, jak známo; také se velmi dobře vyjímá v prstenu biskupském, ale biskupové jsou obyčejně již starší páni! Konečně by byl titul „paní farářové“ zrovna tak zvučný jako paní doktorky nebo profesorky.

Avšak vyslovil jsem slovo „rozvádění“, což učinit je skoro

hrdinstvím nebo přinejmenším tolik co strčit neobutou ruku do vosího hnízda. „Běda bude nám i budoucím," bědují ženy, „mužové budou se tak často ženit, jak často sobě na nový kabát koupí!" I nebudou, moje krásné a nejkrásnější! Manželství, ať již má zasvěcující formu jakoukoli, zůstane věčně manželstvím a věčně bude platit: „Protož opustí člověk otce i matku a přidrží se manželky své, i budou dvá v jednom těle. A tak již nejsou dvá, ale jedno tělo." A dále: „Sebeť samého miluje, kdo miluje manželku svou. Žádný zajisté nikdy těla svého neměl v nenávisti: ale krmí a chová je" — a nebude mít nikdy v nenávisti a bude je věčně chovat, leda — —. Takové leda nemůže se ale při věčně vábivých vlastnostech krásné pleti ani připustit, a přestane-li přec některý nevděčný muž ženu láskou svou krmit a ji v srdci svém chovat, uteče mu žena, viz náš každodenní život a manželské soudy, také bez občanské smlouvy. Někdy mu ovšem uteče, i když ji krmí!

A rozešli se on i ona *dobrovolně*, a přec jsou nyní nadál pro celý život k sobě připoutáni a vzdychají on i ona. A vzdor tomu volá nyní každá „ona": „Svazek manželský má být nerozlučitelný, jako byl *vždy*," — se slůvkem „vždy " je každá „ona" ihned hotova. *Nebyl*, jak učí hlavně historie křesťanských potentátů až do Napoleona I., a nebyl také před křesťanstvím; neboť již „Mojžíš dopustil lístek zapuzení napsati a propustiti". Písmo sice praví, že to učinil Mojžíš „pro tvrdost židovských srdcí"; ale Písmo praví také, že „není hněvu nad hněv ženy", má tedy muž stále žít se ženou, i když je hněviva? A dále tam stojí: „Jako jho volů, kteréž se viklá, tak i žena zlá: a kdož ji má, jest jako ten, kdož uchopí štíra;" nemá se moci muž z takového jha vyvlíknout a štíra zahodit? „Od hospodina toliko dána bývá manželka opatrná", — je tedy také svazek s „neopatrnou", která není od hospodina dána, nerozlučitelný? Či nemá žena moci zase se ze jha vyvlíknout, když muž je tím štírem? Má být ona doživotně odsouzena vléci řetěz a kouli jako galejní otrok? Nemá básník pravdu, který tvrdí:

Já sobě myslím co věc nejstrašnější,
když přikovánu sebe vidíš k člověku,

jejž nemiluješ, aniž víc ho ctíš, —
a přitom v jiném ušlechtilém srdci
snad tušit melodii příznivou
a ukována být na věky věkův!

Ne, odpusťte, již se neptám! Co nějaké nové „Eppur si muove“ slyším vaše „A přec má být nerozlučitelno“ — a možno, že jste Galilejky.

Angličtí boxeři mají také pěkný zvyk: před zápasem sobě podají ceremonielně ruku, že se budou sice ve všem přátelství tlouct, že ale nepřestanou, až jeden padne.

II

I kdyby bylo rozvádění manželských sňatků skutečně pak snadnější, neviděl bych v tom neštěstí, zvláště pro slabé pohlaví ne. V manželství bývá žena vždy mužem, chci říci komandantem; od ní by obyčejně záviselo vše, ona by hrozila, rozvedením trestala atd. Také bychom as sotva nalezli jedinou vdanou dámu, která by se výslovně přiznala, že se rozvedení *bojí*; dala by tím svým půvabům právě tak smutné vysvědčení jako svému vladařskému umění. A kdyby se i přiznala, nevěřil bych jí přec; „změnu“ miluje žena víc než štěstí své, neboť štěstí své vidí právě ve věčné změně. Jen „pomstu“ klade o něco ještě výš a k té by byla pak příležitost velmi skvělá. O vdovci tvrdí ovšem národní píseň, že „má jen půl srdce“; o vdově ale neříká nic podobného, ba jednou mně řekl věrohodný jeden pán, že ženské srdce je jakoby polyp, rozřež je na kolik chceš kusů, každý žije samostatný a plný život dál. *Druhý* muž dostane tedy zas srdce celé, *druhá* žena ale musí se spokojit jen s poloviční porcí a *první* je pomstěna. A kdyby i konečně byla některá nešťastná, jaký soucit, jaká intresantnost! „Hyacinta visí jen *nad* vodou a kvete bez potravy dál: neznáte žádných srdcí, která také jen nad slzami kvetou?“ ptá se básník. Jaká to romantika!

Mne by ani netěšilo mít něco, o co bych se nemusel bát.

Nevyhnutelně dostaví se přesycení a to je velmi zlá věc. Nesahám sice tak daleko, abych souhlasil s tvrdícími, že by se měli muž a žena napřed dát rozvést a pak teprv kopulovat, ale tolik jsem seznal ze života již, že kdekoli se dali dva sobě již zcela lhostejní manželé rozvést, lhostejnost jejich k sobě ihned vymizela, a skoro bych se pral za princip, že kdykoliv chcem, aby se dva milovali, třeba nám jen rozvést je. Rozvedené manželství není tedy manželstvím *provždy* rozvedeným!

Meč Damoklův nad hlavou učí nás milovat život, volnější rozvádění naučí milovat svazek. To bych chtěl skvěle dokázat, že bylo by pak mnohem víc *šťastných* manželství, než je nyní. Myslím, že pak budou všechny ženy hodnější, totiž *vždy* hodny, a to „nemůže nikdy škodit“. Vždyť je tak pozoruhodno a zajímavo, že *svobodné* dámy ani nemluví tak příliš náruživě proti manželství občanskému, což nelze právě jen vysvětlit ze stydlivosti panenské nebo z toho, že nejsou proti manželství *vůbec*. Myslím, že to u dam *vdaných* již je vědomí a svědomí, že se bojí součtu těch vroubků na vrubu přežilého již života!

Starý epigram, tvrdící, že *každý* manžel dí: „Jest jen *jedna* žena zlá na této zemi a tu mám právě *já*“, scvrkne se obsahem svým na pouhý vtip, na narážku leda výminečnou, ba podrží snad jen cenu historickou. Hádky a malé nesváry manželské budou ovšem vždy, již proto, že je každé smíření tak krásné, ale nad hádkou manželskou víc nikdy „slunce nezajde“, což bez germanismu znamená po česku tolik, že každá hádka bude záhy vyrovnána, že potrvá chvílku jen, neboť kdyby trvala jen třeba až do slunce východu, mohlo by se stát, že by se sluncem vstal také některý c. kr. notář, a to by mohlo být tuze nepříjemno.

Bude láska, bude mír, bude štěstí, hlavně ale vše to ve prospěch žen. Neboť co povídá Sirach 26, 1-4? Zajisté povídá Sirach 26, 1-4: „Ženy dobré blahoslavený jest muž: nebo počet let jeho dvojnásobný bude.“ A co povídá Goethe? Zajisté povídá Goethe:

„*Která žena hodného má muže,*
podle tváře *poznati se může.*“

A co povídá pořekadlo? Zajisté povídá pořekadlo: „Dobrá žena *nestárne nikdy*.“ Z kteréhož trojího povídání vyplývá nade všechnu pochybnost, že

za *prvé* manžel bude až nepoměrně dlouho živ, z čehož zase plyne, že manželství bude nepoměrně déle trvat, než trvalo kdy dříve;

za *druhé* poněvadž ani možno není, aby manžel hodné ženy nebyl sám také hodný, že bude žena vždy hezka, muži příjemna, — další to záruka manželství trvalého;

za *třetí* nestárnouc že bude žena ditto muži vždy příjemna, z čehož záruka zase nová.

S velkým zadostučiněním pozoruju, aniž bych sobě lichotil, že jsem velmi šťastně a obratně nedokázal vlastně nic. Jsem spokojen. Z podezření ale, že sám a osobně přeju sobě doby snadných rozvodů, mohu se očistit tak snadno jako onen student z nařknutí, že prodal zimní kabát: jakpak jej moh prodat, když ho neměl! Co se týče lásky a manželství, mám stanovisko vskutku *nebeské*. Na nebi je totiž mnoho, velmi mnoho *lásky*, *manželství* se tam ale nezná.

NÁRODNÍ LISTY 13. a 14. listopadu 1867

DODATEK
K NEKAZATELSKÝM ROZPRAVÁM O STARÉM A NOVÉM MANŽELSTVÍ

△

Předeslat musím, že jen proto píšu dodatek, poněvadž jsem se dozvěděl, že články samy někoho a leckoho pozlobily. Je v tom tedy pouhá lidumilnost, pokračuju-li. Navykl jsem činit dobré, třeba bych nesměl honosit se ještě s nebožtíkem Janem Petrem Uzem, německým čtvrtklasikem, že „měl jsem vždy za povinnost svou šířit ctnost“. Zlobit lidi je ale právě tolik co dávat jim příležitost k zjevení jich ctností. A konečně — proč se zlobí, proč se raději nesmějou?!

Jistá, velmi krásná slečinka, která nebude as nikdy mít nedostatek opravdových a řádných ženichů, byla tak rozumna, že řekla s rozkošným úsměvem: „No to bude pěkné, přijde-li takhle nějaký izraelita o mne žádat, — maminka jich nemá ráda!“ Inu tak všeobecně nelze o tom ani mluvit, krásná slečinko, především to ani v lásce nemá váhy, zda izraelita, protestant, katolík, řek, rozhodný dojem děje se zajisté beze vší reflexe náboženské, a kdyby dostavil se dojem ten, pak byste se nesmála, krásná slečinko, nýbrž plakala slzy hořké a bohaté, že maminka atd.

Posud byly nesmírné, takřka nepřekonatelné překážky pro manželství mezi jinověrci. Nejdřív, když podporovalo náboženství stát, netrpělo se manželství takové vůbec, pak, když stát podporoval náboženství, kladlo se mnoho alespoň obtíží, nyní, kdy všechna vyznání mají být v státu rovnoprávna, chce se strhnout každá hráz. K tomu má pomáhat také manželství občanské. Není pochyby, že bude velký odpor; již nyní se smějou, že občanským manželstvím místo kněžské štóly nastane působení kancelářského špagátu. Místo aby se spolehli, že co vznešeného, samo sebou vítězí, harcují kopím posměchu a mečem důvodů. Dávno a často se osvědčilo: zápasit za náboženství, to ano, žít dle něho, to ne! Jako by musilo tím

náboženství katoličky utrpět, když sobě vezme protestanta! O nábožnost a náboženství netřeba se věru strachovat, strachu bude také skutečně málo, povyku ale mnoho. Avšak povyk takový je vždy podezřelý. „Kdo stále a stále mluví jen o náboženství svém, připadá mně jako ten, kdo stále a stále mluví o svém zdraví, — zajisté ho má nedostatek," pravil kdosi. Život nejnovější tomu opět nadsvědčuje. Lidé, jichž zákonem měla by být láska a kteří kážou lásku k blížním, mluví proti vyrovnávajícímu manželství občanskému a odhánějí ode dveří za lásku žebřícího jinověrce kletbou. Není však nic platno, světovým se stává již pravidlem slovo básníkovo, že svaté je to, co svazuje mnoho srdcí, a to je *láska*, láska v každé formě a obdobě své. Nyní smí leda již jen velkoinkvisitor v Schillerově Don Carlose říci: „Před náboženstvím neplatí žádné právo přírody." Obecenstvo mu ale neaplauduje.

Proti smíšenému manželství mluví se ze stanovisk rozličných. K ženské pleti ze zmíněného již stanoviska přísně náboženského. Divno, drahé dámy! Staří církevní Otcové nenazývají vás jinak než „nejpříhodnějšími nástroji ďáblových oukladů, odvěkou zbraní ďáblovou, symbolem hříchu, chybou přírody" a jinými ještě, velmi sice volenými, ale málo galantními názvy. Proč nechtějí novější Otcové zbavit své syny té „chyby přírody", proč nechtějí „symbol hříchu" nechat se vrhnout jiným na krk, proč neužijí co dobří šermíři nynější příležitosti, aby obratnou kvartou vyrazili tu „zbraň ďáblovu"!?

K mužské pleti mluví zas jako v Deboře rychtář k svému synovi. Považ si jen, synu, kdybys sobě vzal na příklad židovku, že jednou z tváře dítěte tvého pohledne na tebe ostrost výrazu židovského; — toť raději skočit z Kamenného mostu do vody! — Muž ale neskočí, nýbrž dívá se z Kamenného mostu zcela klidně dolů a myslí sobě: „Tamhle nad jezy lze ještě rozeznat vlny Berounky od vln Vltavy, zde již má řeka jediný jen ráz. V Anglicku už dávno nedovedou rozeznat typy lidské. Ostatně co se říká o nepěknosti typu orientálního" — —!

To je to, muž je jiný než žena! Těch případů, že by sobě

byla vzala křesťanka na příklad žida, bylo posud málo a bude také prozatím nadál málo, neboť žena je právě žena a lze ji velmi poslušnou vychovat, poslušnou i předsudků; případů opačných bylo však již nepoměrně víc. A přibude tím více, čím více ubude překážek! Jediný pohled do těch temných orientálních očí tvoří prý divy, praví znalci. Člověku je prý tak báječně a tak básnicky! Je mu, jako by se díval do jasného měsíce stojícího nad Libanonem a naslouchal šeptajícím cedrám, hned zas jako by viděl třpyt tisícerých hvězd v hlubných vodách svatého Jordánu a slyšel smutné šumění vrb a truchlé tóny harf, to se rozumí že „zbortěných", je mu teskno i milo, zkrátka divně a spleteně, a z takového spletení povstává právě láska a ta zas přivádí k manželství, nemá-li ovšem rozumný a počítavý tatínek ničeho proti tomu. Je pravda, neorientální oči dokážou totéž i bez Libanonu, avšak — proč by nemělo být spomoženo právě muži, jehož zasáhl nějaký ten „opozděný" blesk z Sinai!?

NÁRODNÍ LISTY 20. listopadu 1867

DVA MUSEJNÍKY
ZAJÍMAVOST NĚMECKÉHO DIVADLA
SNÍŽENÍ KLASIKŮ — NĚCO O POMNÍCÍCH
DOHRY BĚLOHORSKÉ

△ *V Praze 16. listopadu*

Minulý právě týden může se stydět! Kdykoliv sešli jsme se po přežilém dni a vzájemně se zeptali „Což zvláštního?“, zněla odpověď, že nic, a tak to šlo všech sedm dní po sobě. Hanba! Takového něco vydrží leda redaktor Musejníka nebo jiný člověk, kterého už ani nenapadne, že má nějaké právo na život; my ostatní narodili jsme se, abychom žili a se bavili, a nevyhovuje-li se nám, je v tom přímo ošemetnost. Kdyby alespoň, když již to theatrum mundi nás nebaví, byla náhrada v zákulisí nebo předkulisí nějakého jiného theatri, na příklad toho na nábřeží! Ale to je Musejník č. 2; někdy sice něco podá, co přilítlo již upečeno, nechá na tom však ještě tolik pýří, že chuť se právě nezvyšuje. Pak také vadí nábřežnímu theatro našemu, že mu při jeho maličkosti nelze uživiti mnoho velkých zpěváků a zpěvaček. Strašně draho je teď na hlasovém trhu! V době, kdy libra zcela dobře vypečeného a chutného chleba stojí jen as deset krejcarů, máš zcela prostřední zpěvačku na příklad skoro zlatem vyvážit. Někde to jde; praví se, že to jde také v nepoměrně větším, a kasovně tedy „příjemnějším“ německém divadle pražském. Tolik jisto, že *tam* je živo. Novinka jde rychle za novinkou, kde se co pikantního vyskytne, ihned je objednáno a provedeno. Kdyby ale člověk měl věřiti německým listům, musel by tam být pravý ráj. Co všechno ty listy vypravují, a co všechno baví tedy obecenstvo německé! Zvláště pražský ouřadní list je v malých notických divadelních veliký. Dostane-li některá zpěvačka poslední třídy rýmu, má k ní Prager Zeitung kázání, jen aby se dostala do potu; ztratí-li se komikovi pinčl, vysloví mu Prager Zeitung upřímnou soustrast svou; nemůže-li se dávat oznámený kus, vypravuje Prager Zeitung alespoň životopis spisovatelův, „z pouhé lásky k umění“, jak říkávají venkovští principálové.

Němci myslí, že tím popularisují umění. Němci myslí ledacos a popularisují vše. Nyní, kdy Cottův privilej přestává, pustili se také do Goethe, Schillera, Herdra atd. a popularisují je tím, že je vydávají za ceny takové, při jakých sobě obecenstvo knihy už ani více ceniti nebude. Berlínský jeden krejčí oznámil, že kdo u něho dá dělat správku alespoň za dvacet stříbrných (grošů), dostane Schillera, totiž jen básně jeho, nádavkem, — ten Jidáš! A v téže „metropoli německé vzdělanosti“ oznámil knihkupec jeden nové vydání klasiků, sešit — za krejcar. To je přímý atentát na kapsy oněch občánků berlínských, jimž maminky nesvěřují většího kapitálu, než mnoho-li stačí na získání jednoho „bandura“.

Konečně — i ta směšnost je záviděníhodna, chceme-li být upřímni. Na naše klasiky nemá nikdo privilej a to je snad škoda. Co se našemu obecenstvu volně podává, toho obecenstvo nedbá; až ale přijde nějaký ouřadní Wallenrod český a klasiky naše zapoví, bude se obecenstvo o ně prát. Naše obecenstvo je jako onen kupec, kterémuž obchodník prodal i nejchudší i nejobnošenější „mustr“, jen když mu řekl, že je vpašován.

Jednomu klasikovi konečně má se u nás státi po právu, arci ne klasikovi uměleckým pouze produkováním svým, nýbrž celým svým klasickým působením a životem. Jungmannovi má se naleháním Svatobora postavit v Praze pomník veřejný, a sice na Františkánském náměstí. To je myšlenka zdravá. Jen ať hlasitý výraz piety nepřehluší požadavky estetiky! Stalo se již podobně a nad hroby Hanky a Hněvkovského máme homolovité toho důkazy. Na takové dílo patří velmi, velmi jemný takt, jehož nemívají někdy ani lidé, jimž by měl být takt takový vrozen, — ovšem, kdyby bylo jinak, měli bychom samé jen velikány v umění výtvarném! Francouzským předním sochařům bylo na počátku tohoto století uloženo, aby vymyslili krásný pomník Napoleona I. pro Paříž. Korsikán Napoleon neměl, jak známo, příliš šťastnou postavu, byl' malý a zavalitý; *pomohli* mu tedy trochu a udělali soše jeho notně delší nohy, jako by bylo přední vlastností Napoleonovou bývalo utíkání!

Doufejme, že pomník Jungmannovi postavený nebude jediným *českým* pomníkem veřejným. Praha je ještě historii české mnoho dlužna, splátka Prahy musí být právě *monumentální!* Zato máme pomníky už hezky dlouho v Praze, které nás právě tak přílišně netěší; na příklad staroměstský pomník porážky bělohorské. Avšak — zapomínám, že přes Bílou Horu v nejnovějším čase jde silnice do budovy c. kr. policie pražské. Zcela nová to „cesta do Říma“ a v posledních dnech prý ji mnohý vyšlapával. Také dámy ubírají se nyní cestou tou, ovšem ve fiakru, protože je na dámy trochu daleka. Fiakra toho pražská policie ještě nenašla, s dámami v něm putovavšími ale baví se již tak výborně, že kvůli pozdější milé upomínce zapisuje si tu zábavu i protokolárně. Skutečně prý odpovídají dámy ty velmi ochotně na kladené jim otázky a projevují nelíčenou radost nad tím, že věnec jimi ve Hvězdě zavěšený schován je na slavném úřadu, — ve Hvězdě byl by se třeba ztratil. Snad to základ pro nějaký „Beustův herbář“!

NÁRODNÍ LISTY 17. listopadu 1867

JAPONICA

Jsem rád, že Japonci odešli, aniž by byla doba vynutila nějaký fejeton o nich. O těch obyvatelích bájůplného souostroví víme tak málo, že je nemůžem ani pomlouvat; raděj tedy o nich ani nemluvit! Dívali jsme se ostatně na ně tak udiveně jak oni na nás, jenže s tím rozdílem, že my jsme za to platili a oni ne. Oni ponesou hezkou sumičku zpět do ulic Jedda, kde se v letě oboje pohlaví ve vanách před domy za bílého dne koupá, a naší útěchou je jen, že až promění naše papíry za domácí své stříbrné a zlaté plechy čtyrhranné, tyto jim hranatostí svou vyderou se i jinou než evropskou cestou. Zajímavý to lid vzdor zvláštnímu útvaru svých tváří, který by pro každého evropského „tajného“ byl popudem k mimořádnému pozorování! Za prvé je to lid velmi zdvořilý, kloní se až k zemi a chytá se přitom až palců u nohou. Za druhé umí prý u nich vzdor nízkým daním každý číst a psát, a Matice lidu měla by tam tedy výhlídky. Zajisté by byl každý je rád slyšel, jak asi zní ta jejich „jami“ čili řeč, ve které čtou a píšou; slyšeli jsme ale jen zpozad jejich opony jednotlivé zvuky, jako když člověk stojí ještě u kasy před zvěřincem a z nitra ho krákání papoušků již zase odhání.

Nalezající se na jevišti vany a meče vzbudily v nás již obavu, že nám Japonci buď předvedou některou scénu z lidu, zmíněné koupele veřejné, nebo že nás pobaví národním páráním sobě břicha, což prý dělají přes kříž a velmi pěkně. Ale nic nám nepředvedli národního než národní hudbu svou, která nám líbezností svou zvláštní vysvětluje ovšem dobře příčinu častých japonských samovražd. Vy šťastní, kteří jste neslyšeli, pomyslete sobě dvě dlouhokrké japonské kytary či „samsie“, potažené strunami; do těch strun zabere se lidská ruka jako při pranici do vlasů, škube jimi zlostně sem a tam, rve je jako

macecha dítě, kam bouchne, tam bouchne — a k tomu „zní“ bas, „vyráběný“ oblázky v dřevěném soudku, klikou otáčeném jako flašinet! Ještě díky nebi, že to trvá několik jen okamžiků— taktů se nesmí říct —, sic by musila policie zakročit! Sud a samsie nejsou jediným zvukovým nástrojem japonským, také flétnu tam mají —„nebohé, milé dítě, kam jsi se to dostalo!“ Nejdříve ji balancoval Japonec na nose, kéž by mu tam byla přirostla jako jitrnice v bájce! Pak ji ale Japonec sundal, postavil v pravém úhlu na její konec bambusovou hůl a začal pískat — i ta hůl nad těmi tóny zkoprněla a stála jako svíčka. „To bude nejspíš japonská ‚husitská‘,“ pravil za mnou zoufalý hudebník a držel sobě obě uši. Nejharmoničtější na té hudbě byly ještě ty dvě kytaristky, holky to buclaté a kulaté, nevelké nemalé, jiskrných očí, kterých jsem sobě sám dobře vším, a pramalých ústíček, na něž upozorňoval jistý starý pán, co znalec „ras“ dobře známý. O japonských dámách vypravuje se, že se bojí slunce a že jsou za to bílé pleti; stvrdilo se!

Třem věcem praktickým mohli jsme se od Japonců zde naučit, dvěma z nich hned na ostrově, třetí při hostině, kterou jim dával pan Vojta Náprstek. Předně tomu, že naše punčocha je naproti jejich punčoše ještě selštější než selská palcová rukavička naproti městské pětiprsté. Japonská punčocha má pro každý prst zvláštní pouzdrový koneček; jaké to — až vyměníme punčochovou svou nynější nevzdělanost za japonský pokrok — rozmnožení zábavy pro mnohé z našich dam, kterým nyní už prosté „ujímání“ dodává dost nití na rozpředení zábavy! Za druhé ty vějíře, jež jsou Japonci tím, čím vojáku meč, stálým totiž průvodcem. Přiznávám se alespoň sám, že jsem v parnu Žofínského sálu upřímně jim ten vějířový mrav záviděl. A za třetí ta praktičnost, když jsou hostmi *pozvanými*! Při japonských hostinách panuje obyčej, že na konci podávají se věci sladké v pěkném papíru se zlatou obrubou, a co kdo nesní, že sobě vezme v papíru tom domů. To je rozumné: stáváť se někdy, že hostitel své hosty po jich odchodu pomluví, proč by sobě tito nevzali něco s sebou na oslazení té možné pomluvy! V Praze meškavší Japonci, nemohouce

ovšem od evropských barbarů očekávat slušný mrav, vzali sobě k hostině emballagi raděj hned z domova s sebou.

A nyní by měla vlastně přijít ta pomluva. Gymnastik by as řekl, že jsou ty japonské produkce sice zvláštní, nikoli ale úžasny, a pan „Tjse“, jenž se uvedl co „výnálezce“ vějířové hry s papírovým motýlem, že musí být as velmi starý pán, poněvadž jsme o té hře čtli již co děti v Hýblových nejstarších Rozmanitostech. Možno, že společnost ta není z nejlepších japonských, sic by bylo jisto, že by byl nebožtík náš Veselý v době, kdy ještě po provaze s trakařem až na kostelní věže jezdil, v závodu s nimi vyhrál. Jejich produkce je hlavně balancování těžkých předmětů nohama; balancování, jaké provádějí gymnastikové evropští s celými stožáry, na jejichž vrcholi hned dva dorostlí chlapíci najednou rejdy své provádějí, je na všechen způsob velkolepější. Jen ta japonská opatrnost je pěkna, pod nejobrovštější předmět podloží co podporu tak malý kousek papíru na platné místo, že české žertovné pořekadlo o „plivnutí sobě pod nohy“ (kvůli nabytí lepšího stanoviska) nabývá tím náhle opravdový svůj japonský výklad. Ostatně — obecenstvu se líbili, dobře! Jen když se obecenstvo trochu zachvěje! Vidouc klučíka lézt po žebříku na nohou balancovaném do výše, vzdychla sobě sousedka panička: „Už se celá třesu — kdyby ten kluk udělal alespoň křížek!“ Ovšem, pak by moh směle slítnout! Ale, milá dámo, kdo ví, ku kterému ze čtyřiceti, v Japonsku vesměs „panujících“ náboženství ten klučík vlastně patří! Tam jsou tuze tolerantní, tak tolerantní, že z pouhé zdvořilosti přijmou jedni do svého chrámu také modly druhých. U nás taková zkaženost není. Seznal jsem českou jednu vesnici, v níž žili obyvatelé dvou rozlíčných vyznání. Žili spolu v lásce a svornosti a zcela podobně žili spolu také oba duchovní správcové jejich. Byli oba muzikální, a když měl jeden v chrámečku svém slavnost, hrál mu druhý ochotně varhany. Ti byli ale jediní čeští Japonci, kterých jsem seznal!

NÁRODNÍ LISTY 1. prosince 1867

TÝDEN SPOKOJENOSTI
DVĚ ZIMNÍ KVĚTINY – PLÁČ CIZINCŮV
NEJDŘÍV NĚMECKY A PAK ZAS NĚMECKY
MY A MAĎAŘI

△ *V Praze 7. prosince*

Bez všelikého trávení, a tedy i zdraví škodlivého vyrušení strávili jsme týden, až si dnes večer ulehnem, vezmem proti svému zvyku také noční čepici, aby bylo vše důstojně skončeno. A usnem tím krásněj, čím pěkněj jsme po celý týden klímali. Vlastně neklímali, nýbrž žili jen klidně a spokojeně, obyčejně, ba takřka neobyčejně obyčejně, žili zkrátka v onom šťastném stavu polobezmyšlénkovitosti (odpusťte té pouze ruské délce slova, delšího jsem už nedoved), kterému říká ošklivě praktické pohlaví mužské „zakládání na sádlo“, poetické pohlaví ženské „růst do krásy“. V stavu tom tráví člověk mezi spaním a polospaním, polospaním a posilňováním se, i práce sama je jakýms jen posilňováním se a největší emoce je ta, když člověk se con motto zdvihne z křesla, majestoso se pohybuje až k oknu a zde zase v příjemném adagiu se rozloží, aby se díval ven do své zahrádky. Zahrádka ta je nyní adventně namrzlá, sníh se rozkládá po záhonech, ale zahradník člověk postavil do té adventnosti skleník a vynucuje v něm nové zas a nové květy.

Nikdy člověk nenadělá tolik hudby, zpěvu a jiných zvučných květů jako v době, když ptactvo zpěvné bylo se již dávno odmlčelo a v celé přírodě nic více nezvoní mimo suchý mráz. Dva plné, krásné květy hudební připadly nám nyní na jediný týden, jeden vonný a vznešený jako lilie, druhý pestrý, bizarní a omamující jako orchidea. Obě vypučely v skleníku Umělecké besedy: v neděli se těšili botanikové ze zbožné „musicae sacrae“, ve čtvrtek z rozpustilé zábavy mikulášské. To je myslím jediná pravá cesta, po které Umělecká beseda kráčeti má, a náš Procházka, který jeden alespoň obor Besedy po cestě té vede rovněž obětovně jak neunavně, zasluhuje nejupřímnějších díků. *Produktivnost* měla by se stát heslem, jež

Umělecká beseda posud hledá pro znak svůj, taková produktivnost, jež by dávala kritice *mimo* spolek ležící příležitost k estetické abstrakci. Odbor literární chtěl v ohledu tom působit vydáváním cenyplných almanahů, vydáváním vlastních i cizích děl básnických; odbor výtvarný chtěl působit vydáváním cenyplných prémií, pořádáním pravidelných výstav, závoděním s tak zvaným „vlasteneckým“ spolkem pro umění v Čechách. Uspořádáno několik výstav, aranžován kruh pěkných přednášek pro dámy, ostatní se vykoná, až každý obor bude mít — svého Procházku.

Z produktivnosti naší *jedině* nás mohou cizinci poznávat, z neunavné naší činnosti, mámeť ráz příliš opravdový do sebe, než abychom se dovedli jim representovat stránkou hravější. Cizinci, hlavně Slované ostatních kmenů, těžce toho obyčejně nesou, že nelze prý nás seznat než v místnostech veřejných, salónního života že nemáme, rodinný život že je obehnán zdí choulostivě chráněnou. Cizinec musí nás právě tak vzít, jací jsme; až budou časy jiné, budem také my jiní. Jsou usedlí Pražané, ve veřejném životě našem dosti známí, co do soukromého svého života přece zapadlí jako v cizím moři. Osud nás tak učinil. České srdce nenalezalo donedávna nikde příbuznosti; aby nebylo uráženo v nejjemnějších svých pocitech, obmezilo se na sebe, na svůj věrný kruh domácí. I když nastal veřejný ruch, byly poměry tak zvláštní, a jsou posud, že vše, co činíme, činíme raděj ještě veřejněji než třeba. Politické poměry, tak mladé, nevyrovnaly se posud s poměry společenskými, nebylo času na krystalisování se přechodů mezi kruhem nejširším a tisíci těch kroužků malých. Mimo to dusí národní dualism náš, hluchá arogance druhé strany, která každé sblížení se odmítá žádostí za úplnou nadvládu.

Pražské dámy v nejnovějším čase učinily již několik pokusů na utvoření širších a živějších společností. Dřív obmezily se na kruh český, nyní pak chtěly některé jemnocitně způsobit i zprostředkování s živlem druhým. Jednalo se o zábavu poučnou. Hned při první schůzi vystoupla spanilomyslná jedna Němkyně na špalíčky německého orátorství a jala se mluvit a mluvit, jak následuje: „Jsme zde některé, které

nerozumíme dobře česky, navrhuju tedy, aby veškeré přednášky byly jen německé; kdyby ale české dámy chtěly mít přece někdy přednášky české, nechť nám to laskavě dříve oznámí, abychom — přítomností svou nepřekážely.“ České dámy jí sice ničeho neodvětily, zcela po česku, šly ale, aby se víc nevrátily, a uzavrou se nejspíš ještě více.

Cizinec těch věcí ovšem nezná. Mimo to mu nebohému ani život veřejný náš neposkytuje právě nyní mnohé pochoutky. Ležíme nyní trochu stranou od silnice. I ta pařížská výstava přestává perly své již házet na „pomoří“ české. Ještě někdy ta neb ona přednáška o ní, ale na některé té přednášce je vidět, že je jí především na tom záleženo, aby byla oznámena v novinách. Avšak kdož nás položili stranou, chtějí nám zas někdy namluvit, že se celý svět vlastně přec jen kolem nás a nám k libosti točí. „Jakpak, pánové, můžete chtít české komando pro měšťanské své sbory,“ vzdychla sobě vysoká, v Praze nedávno meškavší osobnost, „kdyby Maďaři slyšeli, že jsme vám je povolili, hned by chtěli také mít své národní vojsko.“ Teď ale chtějí mít Maďaři své národní vojsko a každý nelíčený obdivovatel generála a majora Perczel-Steffka může se směle domýšlet, že učinil tento ve Vídni v prospěch českého velení nějakou smělou diversi, o které se Maďaři dověděli.

NÁRODNÍ LISTY 8. prosince 1867

UTÍKÁME SE PŘED HISTORIÍ
STARÁ DRAHOMÍRA A MLADÝ TAGESBOTE
ČLOVĚK MUSÍ BÝT KLADIVEM NEBO KOVADLINOU, HŘEBENEM NEBO HLAVOU
DRATAŘI, ČESKÉ KREJCARY, RUSKÉ RUBLE, DVĚ POLICIE, SEBRANÝ LID A PRAŽSKÝ DENÍK — PROTI STARÝM MLÁDENCŮM

V Praze 14. prosince

„Pište někdy něco historického!“ vybízel jistý přítel fejetonu. Ale nevybízel snad z osobní skutečné potřeby, nýbrž tak z té české módy, která má Palackého proto stát na svém psacím stolku, aby ho nečtla, a literatuře proto upřímně přeje hojné produkce historických novel, aby jich nekoupila. Kdyby fejeton pěstoval hodně články historické, podíval by se takový módista svědomitě na každý titul, kývl by pochvalně hlavou a řekl: „To je velmi dobré čtení pro — lid,“ a na důkaz, že je povznešen nad tu „polovzdělanou a polorozumnou masu, jíž říkáme lid“ (čti o tom Němce Menzla, máš-li několik žaludků na zkažení), obrátil by list a přesvědčil se raději, co „zas vyvedla pěkného c. kr. policie“. Ani to by ale nezdrželo od pěstování historie toho, kdo má pro lid výdatnější smysl, větší úctu a ryzejší lásku, — avšak, prosím vás, ten slavný soud, ty slavné ouřady! Kdyby člověk věděl, jak daleko do minulosti zajít, aby z toho po bělohorsku nerozvinul někdo přímou souvislost s nynější šťastnou vládou páně Beustovou! Zajdi sobě až do doby, kdy byla první egyptská cihla „stvořena“, nebo třeba až do doby, kdy byla první žena svedena, čemuž prý je dle geologů a psychologů již také hezky dávno, vždy ti dokážou bez velkého „vydávání se z rozumu“, že máme nechuť proti vládě páně Beustově. My se ani nedivíme při tom.

A pak, vždyť to není hezké, pořád dráždit své drahé krajany, třeba byli Němci, a je známo, že drazí ti krajané jsou velmi rozhořčeni, kdykoli se jen zavadí o českou historii, —

ovšem, cti sobě posud v ní nezpůsobili a doufají pevně, že také nadál nezpůsobí! Teprv předevčírem česal Tagesbote básníka Weilena, že tento zvolil za předmět pro novou tragédii Drahomíru, osobnost tedy z dějin českých. Ty doby prý již dávno minuly, dí list ten, kdy němečtí spisovatelé z Čech pocházející psali s nadšením o českých dějinách, kdy poctivý Herloš psal a Hartmannové a Meissnerové poctivě zpívali. Německé divadlo pražské není prý ústavem umělec-
kým, nýbrž jen ústavem na dělání německého vědomí, — bylo by dobré, kdyby české divadlo učinilo sobě obdobně toho „dělání“, jakož sobě všímá někdy a často prvějšího! Co nejdříve zapoví Tagesbote německému divadlu Schillerovou trilogii Valdštýn, poněvadž se v ní o „českých myslivcích“ mluví, a dovolí ze Schillera snad jen přesmutnou truchlohru Loupežníky čili „Invasi německých Špíglberků do českých lesů a českých kapes“, kterýž druhý titul i s celou obsaženou v něm látkou odporučuju českým travestátorům pro Silvestra. Tagesbotu je snadno pustit se do Weilena, když ví, že Weilen navzájem *jeho* česat nebude!

Avšak je mně jako Faustovi, když mu líbezná velkonoční píseň odtrhla pohár s protivným nápojem od úst, — před mými dveřmi zanotovali sobě drataři právě slovenskou vánoční! Nuž „život měj mne zase“! Přispíšili jste si, vy vychrtlí, bledí synové krásných nevěrných Tater! Je vidět, že znáte výhodnou pro vás dobu a že Praze neodpustíte ani krejcaru z výroční kontribuce. Nuž dejte jim, jemnostpánkové, není hanbou dát a není také v době kolem Štědrého večera ani hanbou brát! Hledá-li policie po Vídni v českých kapsách ruské ruble, proč by chudý drátař po Praze nehledal v českých kapsách ty skrovné krejcary, jichž celý půltucet stačí sotva na jeden bídný nocleh? Tam nespaní a zde nespaní, ale „Vídni už nemůže být spomoženo,“ pravil Schuselka, pomozme tedy alespoň dratařům.

Je to romantické počínání, do jakého se tam pustila vídenská policie, a velmi tajuplné jako každá makavá romantika; v době odstraněných lavic a košťat člověk ani neuhodne, odkudže beře vídenská policie kouzelné pruty na hledání těch všeslo-

vanských pokladů. Nebo chodí snad z dlouhé chvíle nazdařbůh od muže k muži a káže obracet se kapsám jako ustřice svému žaludku, jenž má u ustřice tu pozoruhodnou výhodu, že je zároveň hlavou a nohou, vůbec hned celým tělem? Možno, v Praze má slavná policie také dlouhou chvíli, a aby sobě od ní pomohla, avanžuje trochu do vyšších diétních tříd, čímž se zároveň rakouským financím „do vyšší cifry“ pomůže. Protokoly pražské státní policie prý nyní podivuhodně rostou do délky i do šířky a protokoly obecní policie stávají se zas vždy kratší a kratší, o to kratší, oč má obecní policie víc práce. Kdybychom se my občané rakouští těšili nějaké Botany Bay, nějakému Cayennu nebo podobnému státnímu blahodatnému zřízení, dostačil by na jednu slušnou zásilku jediný takový lov, jaký v Praze děje se každý týden. A přece — nevyčerpatelné bohatství přírody! — těch darebáků skoro ani neubývá! Pražský deník má denně celé sloupce „zlodějských kousků“, „vychytralých šibalů“ atd. Jednou vypravoval anglický jistý časopis, že učiněno pozorování: čím více bylo širokých a krásných popisů vražd, poprav atd., tím víc že se zběhlo nových vražd, item poprav atd. Ano, takový zloděj má také čest v těle, a třeba by jeho řemeslo bylo v hlavních základech svých tajné, lichotí mu přece veřejnost a rád sobě obětuje ten krejcar, aby sobě v plátku pod záhlavím „Chytrý zloděj“ přečet, jakýže je vlastně chlapík. My to vždycky říkali, že Pražský deník demoralisuje!

Avšak — drataři zpívají pořád ještě přede dveřmi, myslejí chudáci, že musí za několik krejcarů víc do člověka nastonat také elegie víc. Není nic platno, ta blížící se slavnostní doba sáhá bílou rukou svou již po nás a neodoláme jí více! Trochu pomoci je jen v pomyšlení, že ta tichá doba přejde a brzy po ní že přijde doba hlučná a skákavá, čas tance a svateb. Rychle k práci, páni mládenci! Povídá se, že Beust udělá smělou diversi proti české politice, že nám chce odloudit české dámstvo a kvůli tomu předložit říšské radě přísný zákon proti všem starým mládencům cislajtánským. Nebylo by nic nového! V starém Korintu nebyl žádný starý mládenec počestně pohřben, v Athénách vdané ženy v určený tomu den mrskaly

do celého houfu starých mládenců, nahánějíce je kolem oltářů bohyně Lady, což prý u nejednoho prospělo. U starých Římanův starý mládenec „amittit ius et potestatem testandi“ (ztratil právo činiti závěť). A když v Korintu, Athénách a Románii, proč ne v Cislajtánii!? Staří Řekové byli tuze moudří lidé a pan Beust je prý tuze moudrý pán, tvrdí Presse.

NÁRODNÍ LISTY 15. prosince 1867

△

Dušičky bez mlhy a vánoce bez sněhu! Zaplať pánbůh, že máme sníh! Ani se na ten sníh nerozhněvá čistotná domácí paní, která dala kuchyň do běla vydrhnout a pokoje do zlata vyvoskovat a za každým hostem, jenž přichází přát „šťastných a veselých“, neunavně s hadrem chodí jako s plenkou za dítětem. Sníh *musí* o vánocích být, proč by se nesnášely některé malé, naň se nalepující nepříjemnosti!

Žádná nepříjemnost není s to, aby zrušila štěstí dobu tu sprovázející. Lidstvo mně připadá zde jako šťastný kupecký mládenec, který u vědomí několika pětek v kapse kartáčuje klobouk a pak jej nasadí s heslem: „Teď budu jednou chlapíkem!“ Ve vzduchu zajisté neleží to štěstí, nýbrž v člověku; poněvadž je ale v tu dobu vůle všeobecná, dovede štěstí své člověk i vynutit. Nepříjemnostmi k příjemnostem, zní heslo těchto dnů. Všeobecným, vše převracujícím „prádlem“, do jehož nepříjemných mydlinek ponoří se celý dům, způsobí sobě „hlava rodiny“, ze zoufalství snad sama i voskující, příjemný pocit přestálých nepříjemností a trpce zaslouženého klidu. Zastavením posledního šperku, trpkou obchůzkou u věřitelů opatří sobě chudá matka dva tři dny blahobytného klamu; žádná oběť jí není těžká, neboť tradice žádá býti šťastnu v dobu tu. Tradice předpisuje zde i požitek duševní i tělesní, rok za rokem musí být všechno stejné a významná jsou komická slova dobrého souseda, jenž tvrdil: „Kdyby mne o Štědrý večer nerozbolela alespoň na čtvrthodinu hlava zápachem na kamnech zapálených frantíšků, ani by mne svátky netěšily!“

Skutečně, poesie je v tu dobu všude, na všem a ve všech. Kdo chce studovat poesii, o níž mu ani nejsilnější konversační slovník ničeho rozumného neřekne, nechť studuje vánoce!

Poesii vidíš v rozechvěném obličeji dítěte, kterému očekávání klidný takto sen iluminuje nyní nejpestřejšími barvami, poesie sprovází každý krok dorostlého muže, který vypočteným překvapením jiných překvapuje vlastně a nevypočteně sama sebe. Poesie leskne se v náhle vyhrknuvší slze radostné i v klidně se ronící slze žalu; „tečte, slzy!“ může zvolat šťastný i nešťastný, radost i žal mají stejnou poesii a v tu dobu se návalu dojmů nikdo neubrání.

Srdce se šíří každému, nechť stojí v kruhu rodinném nebo sám. Také člověk osamotnělý je pro sebe jaksi rodinou, a že jsou vánoce s celou poesií svou především a takřka výlučně svátkem rodinným, mělo by být ještě přísnější uzavírání se rodin celých i lidí jednotlivých pro sebe. O Štědrý večer připadá mně každý cizí host za stolem jako zbytečnost a jako překážka. Rodinný život má tak jemné čivy, že jim cizí ani porozuměti nemůže. Cizí nerozumí té tajné mluvě srdcí v sebe srostlých; odmlčí-li se blažený kruh domácích, myslí cizinec, že povinností jeho jest zapříst novou zábavu, a vyruší je z blahých jejich dum. Zapřádá-li se host zas v dumy své, splatí se mu rovnou měrou. Není pak onoho poklidu z básníkova „kraje blažených“, v němž „i lehké pozívnutí svědčí o blaženém rozechvění“.

Kruh vánočních radostí není těsný, lidé mu vykázali celé prostranství časové. Poesie začíná celodenním, všelijak a vždy nevinně šizeným postem, rozkvěte plně v sešlém se kruhu večerním, přenáší se o půlnoci do zimavých ulic a kostelů, panuje po celodenní uzavřenost Božího hodu, o němž i návštěvy činit neslušno, a klepá o prostřední svátek s malými koledníčky zase znovu na naše dvéře. Arciť velké město všeho toho blaha do dna nevyčerpá, zato ho užíje venkov v rodině posud uzavřenější. Na venkově má tradice ještě větší moc, tam vystupuje co mocný součinitel také ještě příroda, pro měšťáka ztracená, i se vším tajemným a tušeným kouzlem svým. Tam se ještě o Štědrý večer tajemnými slovy čaruje, tam se vynucují na osudu odpovědi, na okamžik zarmucující nebo potěšující. V Praze volá leda na jevišti divadelním ještě nějaká Lidunka „přes hory a lesy, můj miláčku, kde jsi!?“

Na venkově ale postaví se Lidunka beze vší komedie do omrzlého sadu, potřásá plotem a s tlukoucím srdcem očekává, z které strany jí ženicha slíbí — štěkot hladového psa.

Na venkově květe také ještě koleda co vítaná květina. Byla-li rodina předešlé dny sama v sobě blažena, ráda se sdělí o zbytky stolu svého ještě o nějaký den později s jinými, vítá a obdaruje děti sousedův, přijímá hostinně žebráka, jenž v ten den *nežebrá*, nýbrž co koledník jaksi povinnost svatou vyplňuje. Na venkově není koledování hanbou, každé dítě se mu věnuje, ba těší se na ně. Ovšem minuly ty doby, kdy ještě nebyl anachronismem zpěv dítěte

„chleba nechce bráti,
radš tolárek neb dukátek
máte poslati“,

a anachronismem jeho přání

„po groši širokým,
po zlatým kulatým“,

ty tolárky a dukátky, ty široké groše a kulaté zlaťáky odešly dávno k otcům a vzrůstající generace jich ani více nezná; avšak také dříve bývaly ty prosby jen tak sáháním do výše pokladní, aby se dosáhlo alespoň něco nižšího ze špižírny, a toho se také ještě hojně dostává koledníkům posavadním. V městech přestalo to koledování sousední, zde se ho zmohla jen trpící chudina. Avšak ani ta nebývá oslyšena, a když třesoucím hlasem začne odříkávati své „za dveřmi stojím — boha se bojím“, najde soucitné srdce a milosrdnou ruku vždy.

Blažená doba, ve které i nahá žebrota beře na sebe teplé roucho poesie!

NÁRODNÍ LISTY 24. prosince 1867

PRINCIPIELNÍ MRZOUT – NEODBYTNOST DOJMŮ – PŘÁNÍ Z ONOHO SVĚTA KONEČEK ROKU – VYBĚH A OZVAL SE

△ *V Praze 28. prosince*

Byl jeden mrzout, mrzout tak z principu; naše doba má z principu ještě horší lidi! Ten se jednohlasně sám u sebe usnesl, že svátky jsou věc zcela zbytečná, štědrovečerní zvyky takovým ale již atentátem na lidský rozum, že zrovna zásluhou jich se nedržet. I řekl sobě tedy: Zapomeneš, že vůbec Štědrý večer je, schválně sobě ho ani nepřipomeneš, budeš žít jako indy. V předvečer Štědrého dne upadl v tmavé chodbě přes sousedčinu vanu, v níž se mučily ryby. Zrána byl vzbuzen zpěvem dratařů dřív, než mu bylo příjemno. Zápach frantíšků poté ho vyhnal z domu. Na ulici mu přál každý známý šťastných a veselých svátků a vyptával se, kde je pozván. O polednách nedostal v hostinci nic jíst. Odpůldne ho vyhnal z domu zápach smažících se ryb. Navečer nedostal v hostinci nic než přemaštěnou tresku a něco pohostinsky poskytnutých ořechů, do nichž v zlosti tak dlaní pral, že sobě až škořápkou ruku poranil. Přišed do svého bytu zpět byl zase vyhnán z domu hlomozným chechtem sousedových dětí, bloudil několik hodin sychravým vzduchem a prázdnými ulicemi, měl o Boží hod ruku otočenu černým hedvábným šátkem a vyplakával o sv. Štěpána nejkrásnější exemplář středoevropské rýmy.

Z toho časově pohnutlivého vypravování následuje: Jednotlivec je vždycky hloupý, když se staví proti všem ostatním jednotlivcům. Pročež také mluvím jako Háfiz k sobě: Třeba by tě lechtalo, abys sobě zahrál na moudrého a starého a nyní se tak tvářil, jako by ti ani špetky do toho nebylo, že končí rok starý a blíží se rok nový, víš co, nech svou moudrost v kapse a všimni sobě všeho toho přec. Nebylo by sice divu, kdyby člověk novinář, který již desetkráte všechny výroční příležitosti popsal a povtipkoval, pomluvil a promluvil, po jedenácté již byl na každou vejročku dopálen; avšak lidstvo

se stále obnovuje, těm, kteří letos čtou, není pranic do toho, co se před desíti lety tisklo, a pro spisovatele také není žádoucno, aby psal pro čtenáře loňské nebo docela snad pro nebožtíky. Vzpomeň sobě, že také trochu srdce tvé souvisí s prvním a posledním, s čtvrtletím a pololetím, a neposledním slohovým cvičením tvým že je a zůstane „pozvání k předplacení“. Vzpomeň sobě na všechno, příliš důkladný při tom nemusíš být, již proto ne, že ti sic nikdo neuvěří, že budeš po Novém roce ještě důkladnější.

Trochu neveselý také můžeš být, již proto, že ti ostatní lidstvo dává tak škaredý příklad. Vyjma Maďary, sklepníky a Němce jsou všickni ostatní národové s minulým rokem gruntovně nespokojeni a těch přání pro nový rok bude o něco víc, než novému roku příjemno. Některým přáním, ví se to nyní již, naprosto nebude lze vyhovět. Jistý jihoněmecký žurnál přál rakouskému jistému státníkovi, aby měl alespoň „dva české“ mezi národy rakouskými. Je to trpká satira na nás a skoro se zdá, že chce týž člověk říci, že bychom měli být méně příjemni, než jsme, — ale nelze tomu přání vyhovět, takových beránků víc nenajdeš, jdi si kraj světa. Pak vyslovil jeden z předříkávačů jednoho z pražských chrámů v kostele samém přání, aby Národní listy v nastávajícím roce konečně začaly uznávat blahoplodné působení všech zřejmých i tajných jezuitů. Také v tom ohledu není naděje vzdor pěti modlitbičkám, které předříkávač „na dobrý účel“ odříkal. Pak vyslovil dobrý jeden muž přání, aby v nastávajícím roce byl český národ konečně zcela svorný. „Dobrý muž, ale trochu brlooký,“ dí Lancelot. My a svorni — k smíchu! Jakpak bychom toho dovedli!

A jsou ještě jiná přání nemožná pro nový rok, není ale chutě s nimi se zanášet, neboť starý rok, vzdor sklonku svému, stojí nás mnoho starosti a mnoho péče jako každý umírající. Dlouhé stíny předcházejí dnu prvního ledna, všechny mají dlouhé drápy a všechny ty drápy sáhají a zasekávají se hluboko, bolestně do našich kapes. Každý kaboní čelo, váží příjmy a výdaje a vidí, že těchto uštědřilo mu nebe co nejhojněji. Kdyby nebylo lesklé, omamující mlhy silvestrovské, ani by-

chom věru nevěděli, jak se dostat z posledního prosince do prvního ledna! Nic, pranic nás netěší, ani ne ta pokora a úsměvnost sklepníka, s kterou nám tak úctyplně náš šťastně posud neukradený svrchník podává!

Radil bych v době tak nepříjemné, aby sobě každý všechny možné příjemné požitky odložil až na rok nový, v starém aby sobě ale odbyl vše, co na něho čeká najisto nepříjemného. Kdo se chce narodit, ať toho ještě několik dní nechá, kdo chce brzy umřít, ať umře raděj hned. Kdo má něco dostat, ať se nechá ještě několik dní hledat, kdo musí něco dát, ať dá raděj hned. Dle toho bych měl honem také něco dát jistému novému kolegovi žurnalistickému, který po příkladu fejetonisty nebožtíka Národa hned prvního svého vystoupení užil, aby slovy ztrhal toho, s kým vlastně myšlénkami zápasiti má. Učinil to v domnění, že „podčáří“ je vlastně nějaký Auerbachův sklep, kde se člověk může povalovat se „špetičkou vtipu, fůrou ale chutě“, vzdal se hned zpočátku vší „originálnosti“ a „geniálnosti“, aniž by ho to nějakou oběť stálo, a vypůjčil se péro od onoho kapucína Pražského deníku, který dřív svá „nedělní kázání“ pro nějaké valdštýnské žoldnéře „básnil“. Avšak radit jiným k odbytí všech nepříjemností, radit a sám učinit — v tom je rozdíl. Člověk je sláb, vykládá sobě ledacos co lichocení a nebožtík L., herec, a *přece* přítel můj, pravil jednou: „Sind nicht Früchte schlechteste, wos Wespen fressen!“ Nechť se to tedy trochu ozvalo při prvním svém vyběhnutí z budky, je to pouhá příroda a zajisté brzy to zas utichne a půjde klidně za pánem a živitelem svým — na nedělní procházku.

NÁRODNÍ LISTY 29. prosince 1867

NOVOROČNÍ STESKY — ODLESK KULTURY PAŘÍŽSKÉ, TŘÍDY LIDSTVA A VĚČNĚ JEN „PENÍZE“ — CO DOSTAL ČESKÝ NÁROD, JÁ, HRADEC; MĚŠŤANÉ A CISLAJTÁNIE SMUTNÝ KOPEČEK

△ *V Praze 4. ledna*

Dobrý císař Tiberius zamezil obyčej, dle něhož se dávaly dary zrána *každého* dne, a obmezil obyčej ten jen na prvního ledna. Dobrý císař Tiberius, dobrý vzdor určujícímu ho egoismu, jenž mu nedovoloval sledovat obyčej dál a odměnit dárce čtyrnásobnou cenou obdrženého daru! První křesťané sáhli ještě dál a zapověděli novoroční dary co něco pohanského naprosto. Dobří ti první křesťané! Kéž bychom se nikdy nebyli vzdálili prvotní jejich prostnosti a bezúhonnosti mravů! Teď máme ze své zpustlosti, sám papež musí nějaký chapeau obětovat co novoroční cadeau, a my ovečky jeho musíme pouštět nejteplejší svou vlnu, aniž bychom obdržovali nějakou náhradu na způsob příspěvků svatopetrských. Divno, že celý svět sobě po Novém roce stýská na ztrátu, ačkoli byl celým světem zas vzájemně obdarován. Jako by se byly všechny dary změnily na danajské, stýská si každý: „Ano, dostal jsem, ale co s tím; peněz jsem sám vydal až hrůza!“ A přece se neemancipuje nikdo z toho, každý se nechává svlékat, a je-li potřebí lehkého kroku ku vstoupení do nové doby, — nu my vstupujem do nového roku velmi lehcí!

Ještě kdyby při tom nebylo třeba myšlenek! Tak ale aby člověk také ještě přemýšlel, aby sobě kvůli celoročním a dožitovním následkům vzpomenul na všechno a na všechny, aby sobě utvořil celý seznam a pečlivě rozvrhl známé mu lidstvo na třídy! *První* třída: Upřímní přátelé, totiž přátelé beze žertu. Těm se ani nepřeje ani nic nedaruje, obé by bylo směšné a nevčasné, a člověk jen lituje, že vzpomene-li sobě na *jednoho* přítele, na druhého mu zajisté už dosah myšlenek nestačí. *Druhá* třída: Lidé úctyhodní, — také třída velmi slabá. Úkol: žádný dar, zato ale osobní návštěva. Kdyby bylo u nás alespoň

jako u Francouzek, které se v novoroční den bez rozpaků líbat nechají; člověk by sobě třeba nohy uběhal! Neštěstí je ale rozhodné sám zdát se někomu úctyhodný a musit s dorostlými tratit čas a od dětí vyslechnout báseň, kterou jsme snad sami do některého gratulanta napsali! Ano, básně se odříkávají nyní jako za dávných časů, o kterých dobrý Petronius píše, a gratuluje-li stará panna, nezapomene připomenout, že umí ty verše také již od dětinstva. *Třetí* třída: *Dobří* přátelé, do kterých nám nic není, a všichni *dobří* známí, kteří jsou nám takto protivni. Úkol: sto obálek a sto visitek (dva zlaté 50 kr.) a sto poštovních známek (po 2 kr. = 2 zl.; dohromady 4 zl. 50 kr. při velmi skrovném přátelství a zcela malé známosti). *Čtvrtá* třída: Všichni, kdož v případu naší šetřivosti dovedli by nám život v příštím roce co nejtrpčeji ztrpčit, id est domovník, pradlena, listonoš, sklepník atd. atd. Výdaj nelze ani aproximativně určit, těm lidem pochází čas kolem Nového roku od „česání", a když projdem konečně jejich rukami, vypadáme jako na podzim ovocná alej, která byla pronajata sadaři. *Pátá* třída: Milenky a jiní lidé generis feminini, kteří se nám nějak do srdce vedrali. Dary musí mít význam, gusto, vtip, cenu a ještě několik jiných vlastností, jakéž nalezáme právě nyní na příklad při štucli z ruského chramostýla, albu z ruské juchty, vějíři s kyrilským nápisem atd. Jindy by bylo toto nakupování příjemné, o Nový rok má příchuť. Ač neskáče obyčejně nikdo výš, než mu bylo konopí narostlo, a také u nás móda darů není ještě tak zůřiva jako v Paříži, kdež sdělený námi seznam a rozvrh činí se v každé rodině prý obšírně, svědomitě a původně, přec je ta novoroční příchuť nepříjemna. Kde jsou ty krásné časy sabínského krále Tita Tatia, jenž co důkaz lásky od svých poddaných nežádal jiného než kousek letorosti z posvátného háje! Klestí bychom měli v Čechách přece ještě dost, vozejčkářů také a časovost svou měl by takový dar vždy mezi prosincem a lednem!

Dali jsme moc a obdrželi něco:

Český národ obdržel několik hodin před Novým rokem konečně *politický směr*, na který prý čekal „po dvacet let", zrovna totiž až do dvacátého prosince.

Moje maličkost obdržela nového kolegu, nebo snad jich víc, kdož tomu sousednímu podčáří rozumí! Hned myslíš, že máš nějakého „bratra zemského poslance“ před sebou, hned zas, že „zemského poslance“ ipsissimum v celé důležitosti a slávě jeho, hned zas, že známého nějakého „nedělního kazatele“, nebo zas, že jiného známého „jakéhosi“, — ale kdykoliv natáhneš ruku, zmizí tvář a vyskočí jiná tvář. Ta se ovšem tváří, jako by byla zde už byla, ale nebyla. Ti lidé sobě škodí; vždyť když jich člověk dobře nezná, nemůže je ani řádně pomluvit! Moleschott už trochu osaměl se svým náhledem, že myšlénky lze přímo z žaludku vypřádat; v mém kumulativním kolegu dostal nyní zase posilu, ten myslí, že by světy tvořil, kdyby mu bratří Provenceaux nebo bratří Chvertasseques potřebné hlíny dodávali. Možno ale, že by pan kolega z nejvybranější lahůdky dostal místo pikantní myšlénky jen něco, proti čemu se taninu s opiem užívá. Musím právě trochu počkat, až se ukáže, nebude-li to „nové koště“ (po latinsku: homo novus) v jednotlivých částech svých až příliš brzy ometeno, a až bude moci vícehlavý kolega říci tímže právem, že je „jedničkou“, jakým řekl teď, že je „nulou“.

Mnichovohradištĺ vyhráli z loterie dvacet tisíc, také takový danajský dar! To bude nyní nových Včel, nových oulů a nových trubců! Když se podařilo jednomu, musí se podařit všem, to se rozumí, a v Čechách máme právě tak dost peněz, abychom byli loteriím vděčni za to, že se jich můžem zbavit!

Pražské měšťanské sbory obdržely k Novému roku zákaz užívat českého velení. Nešlo prý by to, kdyby došlo na společné akce s vojskem, které má velení německé. K akci ale může dojít jen ve válce, takhle jednou za dvě stě let. Za pruské okupace musili pražští měšťané ovšem zastávat všechny služby vojenské, ale — české velení by nebylo za té okupace nikomu vadilo.

Cislajtánie obdržela hned dary dva. Za prvé porotu, kterou proto, aby se nemluvilo vždy o vlivu ouřadnickém, bude volit vždy c. kr. pan okresní. Za druhé doktorské ministerstvo, jehož životopisy právě Plutarch naší Bohemie pečlivě sestavuje. O doktoru Giskrovi pravil dvě hlavně věci, že umí v ohni

pěstí do stolu prát a Bismarck že ho měl za okupace tuze rád. Snad to tedy novoroční dar vlastně pro Bismarcka. Nové ministerstvo bude mít nesmírný vliv na Cislajtánii. I rodinný život se převrátí, nižší třídy vesměs se přetvoří. Excelencdcera jednoho z „pražských“ ministrů zpravila již všechny služebné své i všechny do domu přicházející poslíčky, že musí užívat nyní zcela jiných a diétně vyšívanějších titulatur. „Ať říkáte teď excelenctatínkovi excelence, to vám povídám!“ znělo to hláskem stříbrojasným.

Ale nechme toho, oblečme frak a cylindr a pojďme s gratulací k panu místodržiteli. Na Malou Stranu není ani tak daleko jako do Moskvy a člověk se tam také baví. Jak je tomu dávno, co zaznamenaly sněmovní stenografické zápisky, že při zprávách o volebních agitacích volali poslanci „fuj“? Ten pan Beust se nás asi bojí?

NÁRODNÍ LISTY 5. ledna 1867

Každý se zajisté již někdy na tom přistihl, že mluvil dvě myšlénky najednou. Myšlénky jsou rychlejší než mluva. Myšlénka každá rodí se ovšem již v slovním rouše svém jako zvíře ve své koži; než ji ale vypravíme přese rty, stává se nám někdy v jisté také duševní zadumanosti nebo pohodlnosti, že tvoříme ihned myšlénku druhou, prvější třeba zcela cizí, že pak prvější pronášíme ihned u spojení s druhou, v rouše jí cizím, nebo že nedomluvivše ještě již jsme stylistický začátek zapomněli a pak s božskou pitomostí tak ledabylo zakončujem. Hlava jiná, ohon jiný, z toho bývá pak buď nezamyšlený vtip, nebo i obrovský nesmysl. Nejhojněji daří se takové myšlénkové nestvůrky na pohodlném učitelském katedru, v svrchované nezodpovědnosti kantorské, v navyklém již proudu řečnickém. Jsou-li v škamnách vtipné hlavy, zachytnou se za každý ten nevinný plod, chovají jej co nejlahodnější „výtěžek tohoto dne“, rozšiřují jej na zábavu jiných dál, někdy sobě pilně také zapisují. A stalo se již, že i tiskem vydány jsou sbírky kantorských nesmyslů. Takovou jednu sbírku má také velká, mnohými zbytečnostmi bohatá literatura německá. Název její je Gallettiana, obětí její gothaický profesor Jan Jiří August Galletti, obsah její několik set nesmyslů, „ergötzlich und nachdenklich zu lesen“. Při čtení knížečky té napadl mně nebožtík profesor M., učitel na jednom gymnasiu pražském. Byl to hodný muž, tuze hodný, a vděčně sobě ho připomínám. Byl výtečný matematik, ale neštěstí jeho bylo, že učil v době, kdy musil každý gymnasijní učitel učiti v jedné třídě předmětům všem, matematice ale nejméně. A tu seděl dobrý M. při ostatních předmětech, nechával nás ze školských kněh oddíl za oddílem číst, rozlušťoval mezitím matematické záhady v mysli, hrál si s klíčem na tužku navlečeným, a když něco

promluvil, „aby se nezdálo“, svědčilo to o rozkošné nepřítomnosti ducha. Způsob ten opakovával se pak u něho také jindy, my se smáli a on smál se s sebou, když jsme mu výrok z „kolegiálnosti“ opakovali. Mnohý výrok jeho jsem sobě pamatoval. Gallettiana mne přiměla, abych zde některý připojil. Neděje se na újmu dávno již zemřelého a vůbec ctěného M., jako Gallettiana také nevyšla na újmu Gallettiho, nýbrž na zábavu jiným nebo i na hračku těm, kdož v myšlenkových nestvůrkách těch sledovati by snad chtěli souvislost psychologickou. Nejprv „výbor“ nesmrtelných výroků Gallettových, pak aspoň několik rovněž nesmrtelných dobrého našeho M.! I pronesl se Galletti na příklad při *astronomii*: Barva měsíce bývá obyčejně velká. Při *dějepisu*: Když prorok Zachariáš zemřel, oddal se zcela jinému způsobu života. — Semiramis dala 20 000 černých volů skoupiti a z nich slony nařezati. — Alexandr byl by dobyl ještě celé Asie, umře ale co nejdříve. — Celou Asií zachvěla smrt Alexandrova, ale teprv po smrti jeho. — Charilaus narodil se velmi mlád. — Zbytky Kolosu rhodického naloženy jsou na 900 velbloudů, z nichž každý nesl 200 liber, což dělá tedy dohromady 900 velbloudů. — Je to úkaz obyčejný v historii římské, nepřihazuje se ale často. — Kdyby byl Caesar nepřekročil Rubikonu, nelze se ani domysliti, kam as by byl ještě přišel. — Brutus a Cassius zavraždili Caesara způsobem jeho zdraví naprosto škodlivým. — Po smrti Richarda III. mohlo se už velmi málo pro jeho zachování učiniti. — Po popravě Marie Stuartky objevila se Alžběta v parlamentu, v jedné ruce šátek, v druhé slzu. — Železná maska je případem velmi zajímavým, o němž ale praničeho nevíme. — S Napoleonem to došlo tak daleko, že první jeho dítě bylo i synem. — Oba, Karel i Karlmann, umřeli, takže jsou nyní oba mrtvi. — Maximilián I. kojil se nádějí, že spatří trůn na své hlavě. — Grumbacha chytli, vytrhli mu srdce z těla, otloukli mu je o hlavu a nechali ho běžet. — Po bitvě u Lipska bloudila bojištěm síla koní, jimž 3, 4 i více noh ustřeleno bylo. — Při lipské bitvě přišlo 15 okolních vesnic o život, nepočítaje ani dobytek. — Vlády papežské střídaly se velmi rychle, ačkoli otec nastoupil hned po

synovi. — Gustav Adolf, král švédský, nedlouho před svou smrtí ještě žil. — Olaf VI. byl synem Valdemara II. a všichni Olafové nazývali se Olaf, výjma Olafa V., který se jmenoval Christiern. — Suvorov spěl s armádou svou tak rychle kupředu, že ho nemohla ani pěchota, ani jízdectvo, ani dělostřelectvo následovati. — Při *zeměpisu*: Kolik let před Kristovým narozením byla Afrika vystavena? — Schulpforte stojí na vrchu. *Žák*: Odpusťte, pod vrchem. *Galletti*: Nu to ji tedy snesli. Za mých časů byla na vrchu. — Prameny Nilu jsou ještě mnohem jižněji, než kde Bruce je odkryl. — Hotentoti mají zrak tak dobrý, že slyší klusajícího koně na tři hodiny. — V Senegambii bývá takové zemětřesení, že boří nejen celá města, nýbrž i jednotlivé domy. — Afganové jsou národem velmi hornatým. — Aleutské ostrovy bydlejí v podzemních jeskyních. Okna mají nahoře; vlastně nemají žádných oken. — Zmíniti se musím o jedné ještě provincii severoamerické, totiž v Americe Jižní. — Při *statistice*: V Paříži dělají zrcadla, která bez skla a bez rámce stojí až 12 000 tolarů. — V Anglicku je prý 25 milionů ovcí. Já tomu ale nevěřím, neboť tolik ovcí nelze ani vypočítat. — Anglické jehly mohou se nejtenčím uchem jehelním protáhnout. — *Z pedagogiky* vůbec: Ano, ano, pane rado, s Blädnerem jsem velmi spokojen, ale se Seifertem naprosto ne; lepší je ovšem vždy ještě než Blädner. — Tamhleten rozpusta — Sustorf se jmenuje — nechť je zapsán do trestní knihy! *Žák*: Pane profesore, ten se jmenuje Thomas, a ne Sustorf. *Galletti*: Nu tedy ho nezapisujte. — Teď jsem přišel z konceptu, nesmíte mne z toho vytrhovat! — Hned musí bít čtyry hodiny, neboť už před dobrou půlhodinou bily tři čtvrtě. — Kdo chce v té věci dále se poučiti, tomu odporučuju knihu, jejíž název jsem ovšem zapomněl, je to ale v 42. kapitole tam. — Pořádný žák nikdy neopomene přijít do školy se zakálenýma nohama. — Kolikrát jsem vám už poručil, abyste otírali péra vždycky jen o vlasy! — Nu a jak se mu podobal dobrý M., když nás ubezpečoval: „Nikdo není povinen, aby byl při takovém počasí zdráv“, nebo když přemýšlel: „Zejtra je desátého — dnes je — kdopak si ale takové věci pamatuje —!“ Stůjte zde některé jeho výroky

historické: Byli tři bratři, jmenovali se Čech, Mech a Čech — ne Čech, Mech a Mech, ano! — Přemysl měl na nohou lýko, skroucené v botu, staročeskou, to se rozumí. — Zákon nám zakazuje, abychom se zanášeli s českými dějinami zvlášť, proto nám to také nikdo nemůže zabránit. — Pro přílišné mládí své nemohl Pohrobek hned po smrti otce svého dosednout na trůn, neboť se narodil teprv čtyry měsíce po smrti otce svého. — Pod glejtem císaře Zikmunda mohl se Hus ovšem do Kostnice odvážit, neboť mu nebyl nic platen. — A takž strávil Hus v Kostnici několik neděl, až se mu přihodila ta nepříjemnost, že ho upálili. — Nebo výroky *pedagogické*: Vy se už zase smějete a já nevím proč, nebuďte přec tak roztržití! — Až přijde pan prefekt, ať mluví každý pouhou pravdu, sic by nemoh nikdo trestán býti. — Vondráčku, teď už mám vaší nezbednosti dost! Jak se jmenujete? — Vsaditi bychom se mohli, že každý český žák zná nějaká Gallettiana a nějakého M. Ku zvláštnímu bibliografickému exhibitu to ale u nás sotva pomůže, není také třeba, ač závidíme písemnictví německému, že vedle velkých tendencí může sobě také ještě hrát se zábavnými maličkostmi.

J. N.

KVĚTY 6. února 1868

NOVINKÁŘSTVÍ

△

Mezi novinami a novinkami je rozdíl, právě tak jako mezi dnem a minutou, mosaikovým obrazem a jednotlivým kamínkem jeho. Avšak novinky jsou právě to nejdůležitější na novinách. Úvodní článek může být tuze moudrá věc a fejeton může být zcela pěkná věc, snad někdo přečet onen hádá, kdo as jej psal, nebude-li proces z něho atd., a přečet tento řekne: „Inu, psát umí!“ — ale přečteno je zároveň zapomenuto a mimo to má článek nad i pod čarou jen skrovné své čtenářstvo. „Dnes jsou noviny prázdny,“ řekne čtenář i nejvzdělanější, nenajde-li v nich právě zajímavou nějakou *novinku*. Po spisovateli novinek nikdo se neptá, nevděčný svět čtenářský je naproti němu jako nevděčné ptáče, zobající zrní stromu bez poptávky po zahradníku. Novinky jsou onou částí časopisu, již každý zabeře hned v majetek svůj, již sděluje dál a jež rozlítnuvši se zrána navečer již i nejšpinavější lavice hospodské navštívila, zvětšena a „pokračujícím životem“ proměněna, všestranně ohledána a omluvena.

Novinky rozpadávají se na dva hlavní druhy, jeden druh: politické a socialistické, druhý: *vše* ostatní, tedy denní zprávy ze života domácího, k němuž krádež, vražda a všeliké neštěstí patří, pak hned vedle o zabíjení lidí zprávy o všech způsobech zabíjení času, o divadle, literatuře, pikantní příběhy, nové anekdoty atd. Druh poslednější má více obecenstva pro sebe, prvějšího ale žádají vlastní ti *abonenti* velkých časopisů politických. Kvůli abonentům těm musí být postaráno o novinky politické, i když jich skutečně není. Děje-li se něco ve světě politickém, je dobře, neděje-li se nic, je-li tak zvaná mrtvá doba, chce i mrtvosti té mít abonent důkaz na dvou až třech sloupcích, na kolik se byl právě při časopise *svém* navykl. Žurnál musí denně vyjít a musí denně sloupce vyplnit dle

svého určení, tedy novinkami časovými. Doma jich nenalezáme, vyjma doby volební nebo řídké sněmování zemské, musíme tedy pro ně do ciziny, kde se častěji něco děje, kde se tvoří poměry a události nové, i pro nás závažné, a kde jsou pro místní politickou důležitost dobře zřízené, celý svět hned o všem zpravující závody novinkářské, tak velké a nákladné, že nemohou práci svou zastavit, že musí novinky rozesílat, i když žádných není, neboť poptávka po nich je vždy stejna. Pak se arci pracuje, když ničeho není, alespoň tak, jako by něco bylo. Platíme, tisknem a čtem telegramy o věcech, do kterých nikomu nic není, dovídáme se a čtem steré zprávy z Paříže, Florence, Vídně atd. a nevíme, proč jsme se jich vlastně dověděli.

Ve velkých, světových městech jsou na zprávy větší a důležitější, vlastně na dopravu a rozšíření jich, kanceláře ústřední, těšící se pověsti světové, takž Reutrovo byró telegrafické, Havasova korespondence (litografovaná a mající pro Paříž výsadu na litografované sdílení zpráv), vídeňské Korrespondenzbureau atd. Pro ty menší, málo neb pranevýznamné politické zprávy jsou tam zvláštní notičkáři političtí právě tak jak u nás notičkáři lokální, ba v Paříži mají svou zvláštní *bursu*, s určitými stanicemi ve veřejných čítárnách,v předpokojích redakcí velkých listů a v kavárnách, kde si vyměňují, co byli kde v státních úřadech se dověděli nebo i penězi sobě zaplatili. Za jedinou zprávu vlastní vymění sobě novinkář haldu zpráv jiných, jsouť mezi sebou kolegiální a upřímní. Evropa, ba i abonenti mimoevropští je za to honorují, a mnohý novinkář pařížský vybursoval sobě již i pěknou vilu a může na ni napsat jako kdys Scribe: „Poutníku, také tys přispěl!“

Jako v politickém děje se podobně i v novinkářství tak zvaném lokálním. Toto novinkářství vyvinulo se u nás zcela původně, podle poměrů, a nyní již překonává pražské novinkářství mnohá jiná města, v nichž novinářstvo samo dávno květe. Lokální zprávy byly ovšem vždy v časopisech pražských, bylo jich ale jen tolik co časopisů samých, totiž málo. V idylické té době, kdy čtenář místo co den jiné články trpělivě četl z francouzského přeloženou, půl roku se plížící no-

velu, byl týž čtenář také spokojen s jednou jedinou zprávou o nějakém požáru, o mírné krádeži, o přejetém dítěti, zpráva ta úplně dostačila „duševnímu jeho člověku“, s ní se bavil, o ní mluvil po celý den, třeba-li, také po dva dny. Nyní ale „aby novinkář lokální sám zloděje vyhledával, děti zabijel a za týden alespoň jednou někde založil“, jak žertovně říkal nebožtík Karel Zelinka, pravzor starostlivých novinkářů. V idylické oné době byly v Praze vůbec jen as dva časopisy, redakce jich se nestaraly o „opatřování“ zpráv, čekaly, co samo přijde, a který časopis právě se těšil větší oblibě, těšil se také větší součinnosti obecenstva a měl také lokálek víc. Součinnost obecenstva je posud, je nepoměrně zvýšena, ale nestačí více požadavkům obecenstva. Nastala také v Praze konkurence časopisů a tyto nemohou více se obmezit na nějakou náhodu nebo na součinnost zevnější.

Každá redakce pražská má mimo zvláštního redaktora zpráv lokálních ještě alespoň jednu, obyčejně však dvě síly, jež se starají o sehnání všech novinek zběhlých se v Praze a blízkém jejím vůkolí. Soudní síň, schůze spolkové, jednání obecních úřadů vyplňuje jednu část činnosti lokálního referenta. Pro ostatní musí sobě týž opatřit prameny jiné. V kalendáříku jeho zaznamenáno „datum každé budoucí možnosti“, jeho hledavost zbystřena až na jakous providenci, takže můžeš při každém shluku lidstva, způsobeném již čímkoli, najisto se ohlédnout, kde as stojí, pozoruje a zapisuje si některý lokalista náš. Ovšem ani providence by nestačila, a proto musí mít lokalista prameny své určité, z nichž něco dostati *musí*, i když ničeho tam není. Denně „sjezdí“ veškerá policejní komisařství, arciže bez ekypáže, denně prohlíží co nejbedlivěji policejní raport ústředního úřadu, denně oblaží nejpříjemnějším úsměvem svým divadelního sekretáře, denně navštěvuje průjezd university, obchodního soudu, zemského soudu, aby sňal tužkou svou mrtvoly pověšených tam na „černé prkno“ návěští. Ale ani to nestačí jejich obrovské snaze po výdatném počtu otištěných řádek. Po příkladu pařížských kolegů politických zřídili sobě lokální novinkáři pražští již i svou *bursu*. Místo státních papírů, zlata a stříbra nabízí se zde „fortelná

mrtvola“, „špikovaný zloděj“, „kapitální neštěstíčko“ a jakž se to ostatní zboží divokým humorem oblaženého lokálního referenta nazývá. Nic se zde neplatí hotovými, vše jde jen na výměnu jako u primitivních národů. Nejlepší kousky ovšem každý zamlčí a snad je právě tato neupřímnost tím vinna, že posud žádný z nich nemá vilu se Scribovým nápisem nebo třeba jen bez něho. Není také těch „poutníků“ posud dosti u nás. Lokální referent pracuje sice bez spisovatelské slávy, zato ale nemá také žádných výdatných příjmů peněžitých. Avšak když si večer k smrti unaven lehne, někdy pozdě k ránu, může, třeba by nesnil jako referent anglický o příštím, v Švýcarsku neb Itálii stráveném letu, přece se alespoň kojit nadějí, že zejtra snad — unaví se ještě víc!

NÁRODNÍ LISTY 6. března 1868

PRAVDA, ŽE TO ŠKODA! – PASIVNOST ILUSTROVANÁ – NOVÉ TAJNÉ SPOLKY MOŽNÉ DANĚ, KTERÉ BUDOU UŽ BRZY NEMOŽNÉ – KAMENNÍ HOSTÉ

△ *V Praze 28. března*

Je kvartál — pardon, obecenstvo, vím, že to tentokráte víš už až příliš dobře! Také bych už přišel příliš pozdě, vypadal bych jako marodér po válce nebo paběrkář po žni —

stydliví se omeškali,
hrubí si už všechno vzali.

Nejsem, bůh ví, proti mele, ba jsem i přímo pro melu, řádnou, výdatnou — ale v rukavičkách! Ať padne rána pádná jak chce, ale ať má glazuru. Ať to vypadá jako mezi vojsky, když už vojsko musí být, protože člověk od věčnosti musil, stále musí a do věčnosti bude musit se prát. Mezi vojsky je boj na život a na smrt, vedle toho ale kavalírská úcta vzájemná; naučili jsme se tomu od Francouze, jenž je zdvořilý i na mensuře. Arciť, člověk nemůže si vždy protivníka *vybrat*, to je škoda — „pravda, že to škoda," praví Polonius, „ale škoda, že to pravda," může říct kdokoli. Rovněž je pravda, že co do protivníků byl u nás v poslední době výbor velmi obtížný. Náhle se mezi žurnalisty v Čechách odněkud objevili také zástupci nezdvořilosti a dětinského úskoku — o hezky mnoho méně poetičtí než Schillerova „dívka z ciziny" a také mnohem známější než ona co do původu svého. Nezáleželo by mnoho na nich, ale záleží na lidu, na nějž všechno působí. Lid je vosk, to je stará fráze a zůstane věčnou pravdou; do vosku lze vtisknout každou tvář, i nejnepěknější. Ať sobě nenaříkají později jistí lidé, že z vosku šklebí se na ně tvář málo nám lichotící — obličej jejich vlastní!

Což jsem všechno nechtěl říci, přece ale všechno řekl. Udělejme kotrmelec! Je kvartál a člověk by měl kvůli obecenstvu i kvůli sobě dokázat, že učinil rozličné kvartální přípravy.

Ale člověk nemůže, člověk musí i vtip svůj složit do bavlnky a do škatulky až na lepší příští časy, neboť vtip je něčím aktivním a člověk je politicky komandovaný člověk a musí nyní nastoupit dráhu *pasivnosti*. To bude zas nového vydání, aby byl každý připraven na řádný a co nejpasivnější odpor! Máte už uhlí a dříví doma? Je mouka a rejže v špižírně, čaj v krabici, tabák v pytli? Koupili jste si už dýmku, ale hodně dlouhou, aby musila posluhovačka zapalovat vám kvůli zvýšení vaší pasivnosti? Jen aby ten zákonní pasivní odpor brzy rozkvět, vrchole dostoupil, ovoce přines! Mnozí sobě slibují velmi mnoho od něho, jiní mnozí velmi, ba mikroskopicky málo. Jeden z těchto — je ale za prvé pesimista a za druhé důkladný odpůrce naší p. t. kr. vlastenecké šlechty — nakreslil již obrázek, jak bude pasivní odpor ve svém nejbujnějším rozkvětu u nás vypadat. Pěkný obrázek! Okny se vidí na selské stavení, z něhož právě exekuce vyvádí krávu, jež má před očima tabulku s nápisem „poslední“. Ale uvnitř jizby, k níž ta okna patří, je veselo. Sedí tu při šampaňském několik z těch pánů šlechticů a konkordátů, kteří někdy nějakým dobrým transgresivem českým přivedli demokratické srdce české do nedemokratického nadšení, zpívají si veselou, pan Lev Thun dává takt, pijí a hodují, a přitom je obsluhují četní lokajové v „staročeské“ livreji a s novočesky ohnutými zády.

Tak zle snad ale nebude, přál bych řádně provedenému pasivnímu odporu tomu zákonnímu, už proto, že je to u nás něco nového. Přípravy k němu již se dějí, svěřím slavné policii, že ve veřejných hostincích sestouply se již i tajné spolky k účeli tomu. Znám jeden z nich. Sestává as ze sedmi lidí rozličného vzdělání sice, ale stejně příjemných. Ti se zapřisáhli, aby škodili rakouským financím, že do tří neděl odvyknou kouření, neodvyknou-li zcela, že budou kouřit jen darované doutníky cizozemské, za něž se nezaplatilo žádné clo, a přijde-li i na pašovaná cigára clo, že budou kouřit jen darovanou bramborovou nať — pokud zůstane bramborová nať bez daně.

„Prosím vás,“ řekl mně jistý pán, „napište jednou zvláštní fejeton o tom, z čeho by se mohla ze všeho u nás platit ještě

daň.“ — Prosím vás, pane, to bych byl velmi brzy hotov u nás, kde se platí za pivo z vody i za vodu v pivě. Je pravda, voda k mytí na příklad pořád ještě nepodlehá dani a celá putna je posud za pět krejcarů, také ještě nikdo nebyl nucen k přísežnému udání, kolik otčenášů se modlí a kolik krychlových sáhů vzduchu denně spotřebuje, — s tím bychom byli ale už tak asi hotovi. Jen do té daně *z hlav* nechce se posud nikomu, snad proto, proč se u nás také nezavádí gilotina, — krků bychom měli dost, a to také dost hladových, nad nimi bývá ale v nejřídších případech něco. Jediný, který hlavu nikdy neztratí, je pražský domácí pán — a ten je zároveň největší odpůrce všeho pasivního odporu. Sotva došla zpráva o páně Brestlových finančních předlohách, ihned sobě přispíšili někteří domácí a přirazili „nějakou tu maličkost“ na nájemném. Mnohý z nich vydělá přitom přec několik set — nu, vždyť nemusíme bydlet, ať si pak uznávají domácí páni „základních zákonů“!

Do svatého Jana arci — není pomoci — už musíme bydlet, abychom přec mohli své „základnokamenné“ hosty někam umístit. Přijde jich mnoho vzdor tomu, že se hledělo celou slavnost, pod zámínkou nejslušnějšího osobního kultu, zkalit a třeba vůbec vnivec uvést, ba docházejí již zprávy, že právě pro agitace ty přijde jich tím víc. To je pasivní zásluha agitac, aktivní je ta, že mnohý zablesknul se s jmenem svým u veřejnosti, kamž patří jako Pilát do Věřím. Naši „kamenní“ hosté budou na všechen způsob vítanější než jejich velký předchůdce v Don Juanu: hluboký bas se od nich nežádá, mohou mít také tenor nebo soprán, a když nemají nic, také dobře. Praha jim podá ledacos nového, na příklad ty nové plynové kandelábry, které jsou tak šikovně vysoko stavěny, že světlo z nich při nejlepší vůli nikdy až na dláždění dolů nedopadne, což je, totiž to světlo, chrání před samovraždou i všelikým jiným uškozením. Prostý venkovan jim ovšem neporozumí — leda by sobě myslil, že sobě ve zvláště tmavých nocích svítíme jimi na nebe!

NÁRODNÍ LISTY 29. března 1868

JINDE KOMEDIE, U NÁS JEN ZLOMKY
POUŤ DO ŘÍMA — POSTNÍ KUCHYŇ
KUCHAŘ V NESNÁZÍCH
TA PRAHA — U HROBŮ

△ *V Praze 11. dubna*

Týden postů, řehtaček a marcesů uplynul. Říkají mu také „týden tichý“, a on byl tichý. Jen tam v té daleké Translajtánii, tak daleké od nás jako svoboda, chovali se o něco méně tiše než my a Perczel tam hraje komedii vzdor noremním dním. Avšak vzdor těm pohostinským hrám Perczlovým (vyplatí prý ho za ně „košutovkami“) bylo i tam poměrné ticho, neboť zaznamenáváme znamenitou udalost, že skutečně uplynul týden, aniž by byli Maďaři žádali něco nového, — ta skromnost jim ani nesluší a je také zbytečna, již pro tu nevěru lidskou. Povídalo se sice *něco*, že totiž říkají Maďaři: „Pokud mají v Cisu svatoštěpánskou věž a my jí v Transu nemáme, nemůže být ani řeči o úplném narovnání.“ Ale taková žádost je pouhá maličkost; když ji chtějí, tu věž svatoštěpánskou, dostanou ji, to se rozumí; slavná rada vídeňská oblékne bílé rukavičky, vezme věž a donese jim ji, bude se tomu říkat narovnání nebo rovnoprávnost nebo —. A až budou chtít mít schönbrunnský zvěřinec, terstský přístav, jeskyni v Pustojné nebo české železnice, vezme se zas jiný pár bílých rukaviček atd. ut supra. Kdo dává rychle, dojde dřív příležitosti, aby dával podruhé, staré přísloví!

Zato jsme my měli týden beze všech divadelních produkcí a komediantského dělo se tak málo, že divadelní zprávy — jež ouřadní Prager Abendblatt kvůli rovnoprávnosti podává jen o divadle německém, kdežto zprávy na příklad o koncertu Umělecké besedy „pro nedostatek místa“ nemůže ani celé podat — sotva pisateli jich vynesou na „štrupli“ k jarním kalhotám, a jaro je tak blízko! Avšak beze všech vzpomínek na divadelní své radosti pražské přece jsme nezůstali. Povídalo se, že svátků bude užito k důkladným opravám ve vnitřnostech Prozatímního divadla. Nebojíme se ani dost málo, že se dnů těch užije ke „konečnému“ nastudování úloh, k doplnění

personálu, k rychlému čtení nových kusů a podobným, zcela nepatrným a vedlejším věcem, nýbrž těšíme se na překvapení větší, lesklejší. Půjdem v slavnostním rozpoložení některou divadelní chodbou a náhle as nás klofne některý plynový andělíček přes prsty a řekne hlasem líbezným: „Pročpak o mně nepíšou? Copak nevidějí, že jsem znovu pozlacen?“ — Mezitím ale, co z oken Prozatímního divadla visící košile a podvlíkačky svědčí, že je tam uvnitř opravdu velké prádlo, je také kus divadla na ulicích. Vlastně kusy; dekorace, bedny s kostýmy, suflérské budky otřásají se a kývají na dlouhých vozech selských, jdou z jihu na východ a ze severu na jih, aby roznášely lásku k umění, známost literatury dramatické, umění vůbec a umění zvlášť, totiž to zvláštní umění, jak může člověk s gáží dvacíti zlatých tvářit se, jako by skutečně žil. „Vrchol umění je přirozenost,“ — ba až průhledná přirozenost, viděli jsme to na leckterém dlouhovlasém a leskločamarovém alumnu Thálie, který tyto dny prohlížel si ulice pražské, jež sobě zas prohlídly jeho, což jim nedalo velikou práci. Mezitím ale seděli rektorové těch kočujících alumnátů pohromadě v pražských hostincích, bavili se o svých celoročních příhodách a posuzovali dobrotu svých „kabinetních kusů“ dle toho, že je dávali v Neblahovicích dvakráte a v Podčepicích docela třikrát. Šťastný lid!

Přece ale byl jen týden tichý. Novináři se nehádali, ba ani zvony pražských kostelů nepovídaly ničeho. Ba povídá se i, že zvony ty nebyly tyto dny ani v Praze, že užily vagac a zaletěly si jako každoročně bez pasportu do Říma. Co tam vlastně dělají, o tom nepovídá pohádka ničeho, jako ti žádná opravdu rozumná pohádka neřekne vlastně nikdy nic. Snad se šly podívat na exercírku papežských zuávů, jako hoši naši chodí na louky k Invalidovně, snad se šly omluvit ke Clam-Gallasovi, že mu po bitvě jičínské nezvonily při návratu slávu. Ale v ty dny musí být v Římě skutečně mnoho vidět. Povídá se, že kardinálové před krucifixem kloní se skoro až k zemi, červené sukno že zmizí z křesel jejich skoro na celou hodinu a zlaté žezlo, které se před nimi nosí, že se tentokráte musí nést obráceně, — jaká to pokora od tak velkých pánů!

To připomíná pražské klášterské kuchyně (mimo Prahu jsou ale také takové klášterské): půst musí být přísný, velmi přísný, nic než nejpostnější postní jídla, ale mnoho, a kuchař musí sebrat vše, co poskytuje mu vrozená geniálnost, studium dlouholeté i fantasie poetická, musí v omáčky zavářet nejbujnější své ideály a s rybami zacházet tak, jako by je nebyl stvořitel uvrhl do vody proto, že nejsou hodny mít s člověkem něco společného, nýbrž jako by byly opravdu mravně způsobily chodit o čtyrech vedle člověka a být od něho přátelsky požívány.

Někdy se kuchaři zdaří takový „optický klam“, slyšel jsem kdys o jistém tak geniálním kuchaři. Byl ve službách pražského hodnostáře a proslulý tím, že nikdo nevyváří z němých ryb tak výmluvnou polívku jako on. Jiní prosili ho o recept — nedal, páni smlouvali se s ním blahosklonně — neřekl, vlastní pán jeho naléhal — nic platno! Snad by byl ku ztrátě lidstva vzal recept s sebou do hrobu, avšak přišla přec hodina, kdy promluvil. Bylo to o nové hostině, velké, slavné. Hostům se ani nechtělo od polívky dál, kuchař slavnostně přivolán, aby obdržel pochvalu. Přišel a všichni naléhali znovu. Úzkostlivě hleděl umělec na svého pána. Tento ale souhlasil s hosty a velel co nejpřísněji: „Mluv!“ Nebylo vyhnutí i mluvil: „Ta rybí polívka je proto taková, že ji vařím — z hovězího masa.“ Ustrnutí. Pán se škaredí a praví: „Když jsi tak dlouho mlčel, mohs —“

To by vše nevadilo, neboť čím líp se jí, tím líp se pak pije, což je na hostech tuze vidět, když vyjdou zas na ulici. A náuliční ten výjev není řídký, neboť pohostinnost k laikům jest velká. Všichni laikové se ovšem nemohou pozvat a ti nepozvaní mají se hůř a pomlouvají. Laik, jemuž svědomí neukládá půst nebo jehož žaludek rybí stravy vůbec nesnese, má se v Praze pak jako na polské vsi. Když slaví polský arendář půst, nedá také svým hostům ni jíst ni pít, což je také v Polsce prý nepříjemno.

Zvony nám odletěly, ale řehtaček zůstalo nesmírně mnoho. Přilíply si malou „krašecí náplast“ čili (aby tomu i švadleny porozuměly — my Čechové ještě pořád nemáme toaletu

svou!) „Schönheitspflästerchen“ na vlasy, což teď ženským kloboukem nazývat sobě oblíbily, vzaly jarní šaty, chodily po ulicích a mluvily skoro jako lidé, jenže o něco víc. Byly také pobožny a o Velký pátek navštívila každá sedm kostelů, ani víc ani míň.

Šel jsem také s nimi. Ty boží hroby temny, posvátny jako jindy; jako jindy hořel vosk temnou září, rozmetávaly skleněné koule barevné tajuplné světlo a na zemi ležel kříž s řezbou, zaprášenou, esteticky nepěknou jako jindy. Velké utrpení nemá tedy konce posud — což nemůže se opatřit řezba slušná, čistá? Nemá lid — — ale ta reflexe vadí, pozoruji. Jindy jsem stával v garnizónním kostele bez dechu, díval se na ty pyramidy zbraní, na ty železné mrtvé rytíře i na ty živé desátníky vedle nich a nebyl jsem sobě vědom, jak přijdou ti mrtví rytíři k těm živým vojákům a tito k oněm. I tomu jsem se divil, že živí stojí tak nepohnutě, a když některý mrštil okem, myslil jsem vždy, že to na mne, a utek jsem pokaždé. Teď jsem neutek, vida, že každý pohled z podčáka jde někam pod klobouk, ale ne pod můj, jejž jsem držel v ruce.

Z pozorování toho vyrušil mne náhle mohútný šumot. Blížila se ke mně dáma, vlastně hedvábná pyramida. A když se zastavila a učinila poklonu před božím hrobem, předstoupil před ni lokaj, podal jí modlitební knížky a učinil jí poklonu ještě mnohem hlubší. Ohlídl jsem se, kde jsem a kde jsou dvéře.

A když jsem vyšel ven, myslil jsem si, že by měl teď už každý člověk mít „veřejnou hovornu“ svou, v níž by mohl vynadat komukoli a kdykoli toho třeba, aniž by byl „za formu neb obsah zodpověden“.

NÁRODNÍ LISTY 12. dubna 1868

MUSEÁLNÍ, MINIATURNÍ A ČASOVÁ VZPOMÍNKA — MOSAIKA Z KAMÍNKŮ PRVNÍ RADOST NAD TŘETÍM MOSTEM ANI U HROBU! — MÁJ, MÁCHA A PAN SEJČEK

△ *V Praze 2. května*

České museum, jehož nastávající slavnost si dáme na všechen způsob taky vycpat, má mnohé poklady. Některé z nich schovává tak, že nejsou nikomu nic platny, jiné ale ukazují se kvůli provětrání za letních měsíců každého úterka a pátku bez diškrece. Mezi tyto patří Biblia Jaromiericensis. Roku 1258 ilustroval ji Bohuše, ne miniaturní malíř, nýbrž malíř miniatur, které mají dobré myšlenky a velký vtip, tedy dvě věci dosti příjemné. Je tam na příklad hlava mnicha, v jehož vousech se právě odbývá veselá honba na zajíce. Bizarní myšlenka, ale v posledních dnech mně nejde z mysli!

Dějí se přípravy k národní slavnosti, národ chce oslavit své znovuzrození, vyjásat se z radosti, že obětovností svou dal sám sobě důkaz, že snahy jeho nejsou mu pouhým snem, že dospěl na muže úctyhodného, — a mezitím odbývá několik pražských uličníků bez rozdílu vyznání v mužném vousu jeho slintavou kratochvíli svou, běhají za každou slavnostní zprávou s pokřikem a vříškotem jako za svatebním kočárem, šklebí a posmívají se s největší nestoudností všemu, cokoliv nám je milého a svatého. Pražští žurnalisté němečtí dokázali již dosti často, že jim na míru v zemi záleženo není. Aby se čelo jejich, všemu možnému již navyklé, přec snad náhodou někdy začervenati nemusilo, že už je tím nejhorším tvorem na světě, založili si na jazyku svém smetiště, a tím jazykem a tím smetím šlehají již zase po nastávající, nám tak drahé slavnosti naší. Máme toho právě tak již dost. Když nechtějí míru, ba ani boje kavalírsky slušného, dobře!

Povídá se, že přece někdy narodil se už Němec, který byl spravedliv k Slovanům. Nesmysl! Byli by ho vyhodili z lůna národa, byli by ho pochovali za hřbitovní zdí, byli by životopis jeho vřadili mezi popisy nepřirozených nestvůr. Povídá

se, že na příklad Herder byl takým nepřirozeným Němcem. Týž Herder praví kdesi, že jsou národové „mající srdce křemelové“ a u těch že i největší bol, nechť se dotkne těla či ducha, nevykřesá nic než jiskry heroické. Takovým národem pevného srdce křemelového jsme byli také my Čechové, nejelegičtější dojem, plameny kostnické, rozkřísl nejmocnější v nás plamen. Od té doby srdce změklo. Zahnízdili se v něm pasořitní červi, rozchuravěli je, rozchuravěli jím celé tělo. Znenáhla se tělo zase sbírá, červi vypadávají. Cítíme, že již nyní se srdce zase křemelí, dávnými vzpominkami pomáháme sobě k dávné síle. Jeden z německých listů pražských uvedl nám ale tyto dny na mysl také jednu vzpomínku historickou, tážeť se, proč mezi základní kameny pro Národní divadlo nebeřem také kámen z Bílé hory. Ubezpečujem, že jsme na Bílou horu posud nezapomněli. Ba my nezapomněli ani na ostatní bojiště česká, na nichž to vypadalo trochu jinak než na Bílé hoře. Z každého bojiště, kde byli Němci co nejdůkladněji biti, vezmem si jen jeden balvánek a pro základy divadla bude ažaž dost. Jeden hned z Vogastisburku, kde byl Samo trochu nepříjemným, druhý z Děvína, kde Svatoplukovi ušel přec jeden živý, ztrativ přitom jen obě nohy, třetí od Plzně, kde Boleslav II. beze všeho rešpektu vypráskal císaři Otovi II., jiný od Šumavského Brodu, kde se tímtéž způsobem Břetislav I. provinil proti císaři Jindřichu III., jiný od Oustí, od Domažlic, od Sudoměřic, od Kaňku atd. atd. Jsou to roztomilé kamínky; české pořekadlo dí, že často hodí v Čechách za stádem pasák kamenem, který stojí za víc než za stádo celé, — mělo by znít: než za celou německou armádu. Zvláště příhodný bude balvánek od Tachova, kde němečtí rytíři vyklečeli před husity do kamenů díry; dobrý lid posud ty díry ukazuje každému, kdož je vidět chce. Ten balvánek nebude se už muset ani dlabat a pamětní spisy mohou se uložit hned do vyklečených prohlubin. — Se vzpomínkami trochu pomalej, vy tam z druhé strany!

Opravdové to, až příliš opravdové fejetonisování! Ale to dělají celé ty naše škaredé poměry, ba celá ta škaredá doba nynější. Vždyť člověka takměř nic pořádně netěší. Vedl jsem

tyto dny jednoho svého známého, aby se potěšil z pohledu na krásný náš třetí most, který si právě byl maturitu svou odbyl s aplausem. Můj známý je letory živé a vnímavé, čekal jsem na několik nepředepsaných „Ah“ — on ale jde jako přetloustlý beran mlčky pořád dál, zastaví se teprv uprostřed mostu, podívá se na krásně rozčeřený jez, oddychne si příjemně a praví: „To se to tady bude dolů skákat!“ Místo radosti z krásné stavby náhle všechny lokálky o samovraždách, jichž přijde na 24 hodin vždy několik! Kdyby se nestala také dost často nějaká vražda, s těmi samovraždami už by to bylo k samovraždě. Německé listy a úřadní listy pořád dokazují lidem, že se mají tuze dobře, ti lidé totiž; ale lidé jsou lidé, přečtou si to a vezmou jed, provaz nebo most, aby zapomněli na tu dobrotu. Ještě nikdy se tolik neštěstí nenakupilo jako nyní!

Ale ani smutku nemůžem se oddat, jak bychom chtěli, i do té „studni černé“ házejí z druhé strany — nu házejí, co právě té druhé straně přichází jedině do ruky, Kollár to jednou pojmenoval. Stáli jsme tyto dny nad hrobem muže statečného, jehož povaha byla v každém ohledu krásna. Ale ve zpěv pohřební, při němž jsme vzpomínali na syna národu již ztraceného, zazněl náhle skřípot. Orgán nepřekonatelného Davida Kuha zavřeštěl: „Byl to hodný muž, on v Praze prorazil Arndtovu ‚Was ist des Deutschen Vaterland‘ dráhu.“ Možno, pane, z české strany se dělo vůbec již příliš mnoho, aby se dokázala krajanům láska a smířlivost; nebojte se, nestane se víc! Ty idylické doby, ve kterých i David Kuh byl opěván co pořadatel slovanských besed ve Vídni, sami jste již ubili!

A to jaro, které má mladou silou svou všechno předělat, to jaro je letos pravý skandál. Geiblovo „Der Frühling ist ein starker Held“ stalo se satirou a Máchův Máj lze číst jen v ajnpalet rukavičkách. „Byl první máj“ — ano, byl, ale měl červený nos, a kdo s ním chtěl mluvit o „lásky čase“, musil to učinit při kamnech, aby člověku zevnějšímu, a při vepřových kotletech se špenátem, aby i člověku vnitřnímu bylo dobře. Máchu si myslím výročně vždy jinak, dle toho, jak první máj vypadá. Letos jsem si ho myslil v šedivém svrchníku

s beránkem, s beranicí na hlavě a oznobeninou za nehty; z úst mu šly verše a pára, na lyře měl futrál a pod pythickým svým sedadlem uhelník. Ale pan Sejček to předpovídal, že bude tak, a bylo tak, ač nemuselo. Proto bych byl také proto, aby se mu dalo to asistentství u pražské hvězdárny, o které se uchází. Němci říkají sice, že nemá dost vzdělanosti, ale ty můj bože, copak v Rakousku na tom záleží! Tolik je jisto, že tam nahoře ani finance naše nezhorší ani bitvu žádnou neprohraje. A je-li smutno dole na zemi, proč bychom neměli alespoň o několik sáhů výš nějakou švandu?

NÁRODNÍ LISTY 3. května 1868

ALESPOŇ VYHLÍDKA — ČISTÉ BOTY
TEN PAN SCHRECKINGER
A CO TEĎ S DLUHY?
SKROMNÁ MYŠLENKA O LOUPEŽNÍCÍCH, KULTUŘE, KRIMINÁLU ATD.

△ *V Praze 9. května*

Je mladé jaro, mladý čas, a když člověk sbírá květy, najde jen samé mladé a dobré. Přece ale už život zase těší, je v mysli i v srdci jarně milo. Zvláště teď, co nám řekla Bohemie, že jsme Maratové a Robespierrové a ti že vezmou vždycky špatný konec, můžem házet čapky vesele do výše. Neboť jistý „špatný konec“ je tolik co „pojištěná budoucnost“ a pojištěná budoucnost je něco pro českého žurnalistu posud nevídaného, proč bychom se tedy netěšili, když nám pánbůh zdraví dá! Ale až přijde ten velký, krásný okamžik špatného konce našeho, pak bych přec byl raději Maratem než Robespierrem, už kvůli Charlottě Corday, té krásné blondýnce. Zadíval jsem se kdys ve Fontainebleau do mistrné její podobizny; vlas splývající měkce jako světlá hedváb, tvářičky a ústa k líbání a ty modré oči tak krásné a svůdné — myslím, že to Marata ani nebolelo, když pod jejím nožem stříkala jeho krev! A předtím a potom viděl jsem v galeriích sílu obrazů „historických“, každý měl svoje číslo, každý nápis „Marat a Charlotte Corday“ a skoro všechny byly špatny, což musí Marata i po smrti ještě těšit, že živí tolik uměleckého „lidu“!

Ta vražda blondýnčina mohla by nás zase svést k blízké kapitole o moři pražských vražd a samovražd. Hrozilo již opravdu, že samovrazi v časopisech vřaděni budou jen do té prosté a neparádní, tuberkulosní a marasmální rubriky „Zemřelí v Praze“ a vrahové že se budou počítat jen dle kusů. Hrozilo, tím samým ale již i zabránilo. Kdosi řekl: „Kdyby se o samovraždách nepsalo, bylo by jich míň.“ Dejme je tedy mezi praobyčejné smrti a stane se s nimi jako s cholerou, jakmile přijde v oné všední rubrice první veřejně dotvrzený pád smrti cholerou, ví už každý, že cholery v Praze zas ubývá, tak dobře umějí to páni lékaři zařídit! Samovražd

také již samo sebou ubývá, vím to jistě. Potkal jsem dnes jednoho z velitelů nosičů těch „obecních truhel“ a měl po šesti nedělích po prvé zas boty dobře vyleštěny, což svědčí patrně o volnějších již chvílích jeho poddaných.

Avšak, jak praveno, o kapitole té nechcem mluvit. Je smutna a my házíme čapky vesele do výše, jak item již praveno. Vždyť kyne také velká národní slavnost, velké radovánky, hlučné veselí! A teď snad abychom už také Bohemii, toho času snad již na vandru do Litoměřic, sdělili, kdo nám vlastně dává peníze na slavnost celou? Myslím, že nás neprozradí; kdyby ale i prozradila, slušnost káže, abychom odpověděli, když se táže, — nu a my se tedy přiznáváme: peníze dostanem *ze Saska*. Jak známo, přikázala saská králová dvorským svým dámám, aby od nynějška nosily své vlasy *slušně*. Dámy musí poslechnout a usnesly se, že to, co je dříve „neslušnost“ stála, obětují na slavnostní chvoj a slavnostní dříví. Bohemie, která má celou národní slavnost naši taktéž jen za obrovskou neslušnost, a proto nás také již po šest neděl do udření češe, rozumí vnitřnímu pojítku zajisté — co? — he? — je to satirická myšlenka od těch dam? Udělala si špatný vtip, chce-li, čtveračko Bohemie, má dovoleno!

Ale to mne bolí, že finanční ředitel pan Schreckinger naši deputaci vyhodil a v slavnosti se sdílet nechce. Deputaci se stalo dobře, proč chodí k Schreckingrům; ale my, jakpak my k tomu přijdem, že toho muže „neslaných plic“, tento pravzor neokřesanosti, tento zkamenělý zbytek „starého dobrého času“, kdy ještě ouřadnická nezdvořilost, byrokratická nafouklost a jiné schreckingrovstvo prohánělo se po rakouské lučině vesele jako mladý, nevinný ožuvavec, jak my přijdem k tomu, pravím, abychom ho nespatřili tváří v tvář!? Fotografie jeho bohužel pořád ještě neprodávají po desíti krejcařích a navštívit ho — vždyť to nejde, ty milostivé nebe! A brzy nebude se smět ani jmeno jeho veřejně vyslovit, aby na příklad v hostinci nemusel člověk hned sousedovi se zodpovídat, že tím nemyslil stát se nepříjemným. Ale z toho ze všeho ať sobě pan Schreckinger pranic nedělá, ať je jen nadál hladký co dubová kůra, taková předpotopní původní síla, takové jadrné něco musí se

přece konečně uznat a pojmenovat pravým jmenem. Kdybych byl tak velkým pánem, jako je pan Schreckinger, a měl takový talent jako on, však bych talent ten nezakopal. Přestěhoval bych se někam do druhého patra hodně živé ulice, díval se celý den oknem a každý okamžik ucítil by některý kolemjdoucí divné jakés klepnutí do klobouku a musel by tu divnost utírat kapesním šátkem. Škoda že ten talent jeho v postranní ulici zaniká.

Je jarně veselo na všech stranách. Letos sice nepřinesly časopisy zprávu, že na Uhelném trhu přišel k ptáčníkovi pán s bankovkou v ruce a vypustil všechny ptáky z klecí — dobrý Zelinka, jehož fantasie vždy byla ochotna k milosrdným skutkům, už nežije! —, zato ale přinesly zprávu, že otevřena je jiná klec a že na svobodu vylítli všichni zavření dlužníci, kteráž zpráva je arci o celou pravdu příjemnější. Co ale teď s nadací hraběte Sporcka? Snad přijde o příští Zelený čtvrtek Rothschild, spokojí se s nějakou desítkou a rakouským financím bude spomoženo. Pak budem velkomyslni a řeknem: „Translajtánie! Jez a pij, já Cislajtánie platím všecko!“

Jen venku v německé říši nechce být pro nás jaro, odtamtud kašle zima pořád ještě na nás. Nejnověji chrlejí němečtí mluvkové sípavé nadávky na nás proto, že Palacký dle historie, která káže pravdu, a dle pořekadla, které káže „Komu čest, tomu čest“, řekl jim, že praotcové jejich, dej jim pánbůh nebe, byli loupežníky. Ty moje nebe, copak může Palacký za to? Oni ale nic, žádný rozum, samá výčitka, že nám dali města, v nichž jsme byli právě chráněni proti loupežníkům, tedy že — atd. Je ovšem známo, že Němci města vynašli a Kartágo i Athény, Ninive i Babylón, Memfis i Mexiko, Peking i Jedo že povstaly jen tak z předtuchy německého toho vynálezu. Také v Čechách a jiných zemích slovanských, kde lidí více se usadilo pospolu, měli lidé ti budovní předtuchy, neměli ale ani tušení, že je tu také potřebí přepevných hradeb a bran a zvláštních řádů o tom, že jeden druhého nesmí ani sníst ani jen tak okrádat. Kde jsou ještě krajiny čistě slovanské, kam se německá, tatarská nebo turecká kultura posud nedostala, nemají ani zámků na dveřích, tak daleko jsou ještě pozadu!

Jinak bylo u Němců. U těch bylo loupežnictví věcí tak šlechetnou, tak aristokratickou, že bylo takřka privilejem šlechty. A šlechta vyčerpala privilej ten po všech silnicích tak důkladně, že konečně „sprostý“ lid musil jako brav na hromadu, musil se obehnat zdí a — poněvadž se byl již sám také ledačemu od šlechty naučil — musil sobě dát přísné městské řády. A když nám dali Němci laskavě jeden vrub své středověké kultury, privilegované loupežnictví, vždyť *musil* přijít i vrub druhý, obrana proti němu! Trestní zákoník a kriminál jsou také „známkami“ kultury, ale ti, kteří dali podnět k zákonu „Nepokradeš!“, posud nebyli nikde nazváni kulturníky. Sami sobě mohou ovšem říkat, jak chtějí, mají pro to svou hantýrku!

NÁRODNÍ LISTY 10. května 1868

AŤ JE Z TOHO POLEMIKA!
PŘETÝKAJÍCÍ ZDRAVOTNÍ STUDEŇ
NOVÁ MYŠLÉNKA PRO DROŽKÁŘE
NOVÁ KOŠŤATA DEBATTY, DIVY PRAŽSKÉ
ZMALÁTNĚLOSTI A POSLEDNÍ ÚTULEK
SKRIBENTOVY FANTASIE

△ *V Praze 14. srpna*

„Sluneční parno budí nejen zaspalé mouchy, nýbrž i zaspalé myšlénky a z páry sráží v hlavě i ve vzduchu blesky. Teplem jeho zrají hrušky i knihy a žene se duch nervů k hlavě jako šťáva kořenů k vrcholu stromu," — pravil Jean Paul, který pravil vůbec ledacos.

Nenapadá mně ani dost málo, abych si chtěl snad vyvolat nějakou polemiku se Jean Paulem, na polemiku jsem právě teď tuze líný; ale tolik musím naprosto tvrdit, že buď *nedřímá* v mém mozku ani jediná myšlénka — což je samorostlá poklona —, nebo že nevěděl Jean Paul, co mluví. Od té doby, co začala strašná nynější parna, neprobudila se ve mně ani jedna myšlénka, která by stála za řeč, a srazily-li se přece myšlénkové páry v hlavě mé v nějaký myšlénkový blesk, byla to jen myšlénka na plzeňské pivo. A z něho vystupují zase nové páry, a když se páry ty srazí v nový zase blesk, je to zase jen plzeňské to pivo, holba za patnáct nových. Což je arci živobytí trochu jednotvárné, zato ale klidné a velmi hospodské.

Slunce je prý universálním lékem z nebeské apatyky, je prý obrovskou zdravotní studní našeho světa, k níž netřeba teprv vykonat lázeňskou cestu. Musili jsme být tuze nemocni, že nám slunce tolik medicíny už na hlavu nalilo, tolik, že by se člověk z toho již zase rozstonal. Ty moje palčivé nebe, je to hic! Máme egyptské parno bez čistého egyptského vzduchu, turecký pal bez navyklých ochlazujících dvacíti koflíků černé kávy denně, italské slunce bez italských žaluzií a uzavřeného po celý den italského života. V parnu zcela neobvyklém musíme žít život svůj obvyklý dál, ledaže si při práci spustíme

opony a vstrčíme nohy do lavoru nebo na ulici že vlezem do drožky. Ale naše drožky nejsou dle toho zařízeny, aby chladily. Takhle aby byly *drožky s vanami*! Zajisté krásná to myšlénka, jsem ale k tomu příliš líný, než abych byl na ni pyšen, a dávám myšlénku tu obětovně všanc, ať se jí chytne který chce drožkář!

Sotva čtrnáct dní trvají ty palné časy, jimž říkáme proto „psí“ dny, že člověka i psa utrpením přivádějí v kamarádský poměr, a už je vše změněno, už člověka netěší a nevábí nic, pranic, ani ty seznamy nových politických ouřadníků Giskrových, jimž Debatte říká „nová košťata Herkulova“. (Herkulem míní totiž Debatte doktora Giskru. — Pozn. redakce pro toho, kdo to neví.) Co bychom se jindy alespoň na-po-u-smáli, co bychom se jindy na-na-divili, že ze starých košťat mohou být jediným trhnutím ministeriálního péra košťata nová, a kdo na příklad v Pardubicích dovedl se vyznamenat *proti* svobodě, že v Plzni bude náhle apoštolem svobody. Sama Debatte tomu jaksi nevěří; snad si myslí, že i z nejbělejších a nejlíp přemletých starých košil dělá se jen papír, a to jen papírový papír, a když začali z nich dělat v Severní Americe sukno a oblékat v ně armádu, že náhle armáda skvěla se velmi nepříjemnou nahotou. Ale kdopak by mluvil o cislajtánské politice při tom parnu! Spadne-li náhle roucho s těch pánů hejtmanů „nové éry“, *jim* to neuškodí, my mužští ten pohled snad sneseme a ženské — těm do politiky beztoho nic není, ať se nedívají!

Budem-li do té doby živi, nebude-li půl českého národa do té doby zprahlé strniště a druhá půle, cestou příliš rychlého vypaření, hotový rampouch, k ničemu jinému dobrý, než aby cucající jej političtí kluci dostali z něho kašel! O politice nikdo už nemluví a nikdo se o ni nestará. Staráme se jen o to, abychom vedru navzdor přece ještě žili o několik dní déle, — ale jde nám to mizerně. Praha vypadá jako vápenná pec, Vltavě vyschnul žízní hlas a Pražané, jsou-li kuřáci, vyhýbají se velmi opatrně hořícímu konci svého doutníku, aby od něho nevzplanuli jako snop. Když se potkají dva dobří známí, dělají v obavě, že budou musit na sebe promluvit, tvář co nejkyselejší, a když promluví, zní pozdrav zcela po hindostansku: „Jakpak se potíte?“ Ba stalo se už, že kdosi, a to dost duchaplný

kdosi, ptal se krásné dámy: „Slečinko, kolikrát se za den převlíkáte?“ Už i mozek trpí! Po Praze běhá známá jedna osobnost od výsluní k výsluní a ze stínu do stínu a všude postojí čtvrthodinku, vyndá z kapsy termometr a zapisuje si jeho stupně. Ba stalo se, co by nikdo nebyl očekával, — Bohemie se zbláznila, stala se vtipnou a popisovala meeting komárů. Kam si mají ty nebohé mouchy sednout, když už ani ne na Bohemii!

Jiná léta, když nás parno soužilo, ochladili jsme se alespoň myšlenkami. Vzpomněli jsme si na severní Rus, na švédské ledy, na věčné sněhy alp a ovanulo nás to jako chladící perutí. Letos sněhy s alp již slezly, Rus hoří, Švédové naříkají na parno jako my. Jen jedno znám ještě místečko na světě, na které vzpomenu-li sobě, tepny moje se utiší, oko zasvitne a k srdci klade se příjemný chlad. Místečko to není upraveno přírodou, nýbrž rukou lidskou — bůh žehnej dobročinnou ruku tu! Když vcházíš, ovane tě ihned příjemný chlad a libá vůně, krásnější než fialek. Můžeš se rozsáhlými místnostmi projet po kolejích podzemní železnice, můžeš tam proputovat pěšky celé dny, nebo sedě na kantnýři u paty některého z četných čtyřicetivěderních velikánů prosnít hodiny a hodiny, dumaje vděčně o tom, co zde připraveno ještě spasitelného léku pařícímu se lidstvu. Bůh žehnej dobročinné té ruce, která zbudovala plzeňské sklepy a lednice! Jak jsem šťasten, že je znám, že fantasie moje má alespoň jedno místo, kam by se utekla!

NÁRODNÍ NOVINY 15. srpna 1868

PLÁCAČKY NA ZABÍJENÍ DLOUHÝCH VEČERŮ — OLYMPICKÝ ŽÁNR CO MNE HNĚTE — POVÍDKA O JEDNÉ PERLE

△ *V Praze 31. října*

Nu tak tedy — začněm! Beztoho jsou večery již dlouhé, a doba tedy pro plácání tak příhodna. Když se večery prodlužují, když petroleje se dolívá z velké zásobní láhve, když světnicí se šíří příjemné teplo, když v kamnech praská dříví a lítají z něho jiskry, jako by se to budily sny a šlehaly květy minulých jar, tu je volno zadívat se do toho poprasku a šlehotu, tu se šíří prsa a rozvazuje jazyk, tu rozkvítá život rodinný nebo alespoň domácí, a vsadil bych se, že v luznou tu dobu i divoký olymp Offenbachův sedí klidně kolem lampy u kamen a je pouhým „žánrem".

Otec Jupiter vstrčil již před několika nedělmi blesky a hromy své do kartánku a zapomenuta je již pohnutlivá zpráva, kterou podal Neues Fremdenblatt o posledním hromobití, „odbývaném" u Retzu, kde roste dobré víno. Nyní čte otec Jupiter politické noviny a sděluje ostatním, že Isabela přežila 519 ministrů, což je na jemnou náturu ženskou dosti pěkné, a že když vytáhla ze Španělska paty, zapomněla ve Španělsku punčochy své a těla čtyr svatých, teď že si ale o ty punčochy psala.

Matka Juno — která je vzdor božské nátuře své tak hloupa, že pro nevěrnost muže svého padá někdy ještě do mdlob — užívá té příležitosti a má v pořekadlech přednášku o opatrnosti. „Opatrnosti nikdy nezbývá", „Opatrnost je jen tak malička lampička, když ale hvězdy právě nesvítí, je přec jen prospěšným nářadím", „Kdo si jednou v horkém mléce nos opařil, fouká pak i do podmáslí" atd.

Diana čte v „módní příloze Květů", Venuše čte ve velmi pěkném, mnou sepsaném, posud ale nevydaném pojednání o tom, že „ve světě děje se někdy ctnosti jako panně mezi napilými hochy", Merkur dokazuje Marsovi, že kdyby lidé

byli náhle ctnostni, mnoho tisíců lidí musilo by zahynout, čehož by Mars nikdy a nikdy ovšem sobě nepřál.

V takových teplých kruzích sedí ctnost velmi teple, alespoň se o ní mluví vřele. A kdo sedí u kamen sám, kdo „tvoří kruh“ sám pro sebe jako indický had, také je v té době lepší, na příklad já. Sedím tu a filosofuju. Přemýšlím hluboce a široce, a přece nemohu se dostat na kloub trápící mne záhadě. Přemýšlím totiž o tom, jak to přijde, že se mně děvčata vždy na podzim zdají být hezčí než minulého jara a na jaře vždy ještě hezčí než minulého podzimku. Když zjara obléknou se v šat létavý, jedna vypadá jako motýlový květ akátový, druhá jako pomněnka a třetí jako tulipánek, zdá se mně vždy, že získaly, a když se pak zahalí zas do pláště a kapišonu, zdá se mně, že získaly zas a že vypadají jako perly v skořepině.

Toto stálé stupňování, pololetní přírost ouroků k původnímu kapitálu a stálé získání je malér, ale jen pro mne. Děvčata by se měly modlit, abych se dožil aspoň 80 let, mužští by se měli ale modlit vlastně ještě víc, je to prospěch jejich. Jaké to štěstí, dostat krásněkrásnou ženu, když už je štěstím vůbec dostat ženu, jak známo! Jen starým bramínům nebylo to ještě známo, ti kladli ženu ještě mezi „štěstí pochybný“, ale jejich moudrost je překonána.

Nyní sobě umějí mužové žen svých vážit, šatí, živí, brání a chrání je. Stalť se teprv tyto dny zde zvláštní případ chránění, jejž vypravuji, jak mně vypravován byl, totiž krásně, jak následuje:

Měl muž ženu, má ji totiž posud, ten šťastný! On byl tuhou skořepinou, ona lesklou perlou, abychom neřekli nic nového. Byla a je krásna, nosí pěkné šaty bez ohledu na jich drahotu a je mimo dům velmi jemna. Proto sobě jí vážil muž její, neboť byl pro ni zase vážen, jakož vůbec krásné ženy uvádějí se mezi dobrými vlastnostmi mužů svých. Tím více ho urazilo, když doslechl, že jiný muž, který byl vlastně také skořepinou perly, ale jiné, chlubí se, že jeho žena krásná je mu velmi nakloněna. Kdož ví, nemluvil-li tento lež, pomluva je věc zlá a známo, že šikovní lidé dovedou lež povídat co pravdu, jako šikovní malíři na hladké ploše dovedou vymalovat vrch i prohlubeň.

Ale dopálen byl tím mluvením velmi, a poněvadž soku nechtěl mečem v ruce dokázat, že nemá kuráže, šel k doktoru práv — teď je jich mnoho — a dal mu několik zlatých zálohy na žalobu. Žaloba se zadala a skořepina číslo 1 pravila k lesklé své perle: „Počkej, ten dostane!“

Je sice pravda, že hlína se na brusu rozpadne, kdežto drahokam obstojí, ale rovněž pravda je, že i nejlesklejší perla se zakalí, když se na ni sáhne rukou mastnou. Proto také běžela hned perla číslo 1 k právnímu tomu „příteli“, jak se říká.

„Prosím vás, pane,“ šelestilo z její rtů, když byly hedvábné šaty její vešustily do vedlejšího pokoje, „arciže musíme vyhrát, neboť pomluva je jen pomluva — avšak ráčíte nahlédnout —“

„Arci — arci,“ přejal přítel řeč, „avšak neračte se starat, jemnostpaní, zařídil jsem žalobu tak, že pomlouvač ani nebude moci podávat *důkaz pravdy*.“

„Zaplať pánbůh,“ splynulo upřímně z krásných rtů jemnostpaniných.

Krása má od počátku světa právo být — trochu přihlouplá.

Jsme ještě velmi vzdáleni rafinovanosti pařížské, kde dámy poznávají na procházce své děti podle svých chův, své chůvy podle jich zuávů a jedna druhou podle jejího Marforiho! Snad nám to neškodí.

NAŠE LISTY 1. listopadu 1868

I

△

Historický kalendář připíše si k dotyčným dnům listopadu dva nové dny úmrtní: skonali James Rothschild a Gioachimo Rossini. Na prvějším nám, upřímně řečeno, záleží pramálo: James i všichni mezi sebou jen se ženící a vdávající Rothschildové jsou nám zajímavi jen co zvláštnost v době, kdy nezasloužená bída daleké většiny lidstva stala se již uvědomělou a tím citelnější, a kdy tedy Jamesovy dvě miliardy jsou křiklavou ilustrací k ní. Na samém dvoře francouzském pronešeno prý jen: „Rothschild est mort, vive Rothschild.“ Rossini ale byl muž, který miliardy lidstva svým géniem oblažil, který v říši své tisíckráte víc dobrého vykonal, než Neronové ve své zlého způsobit mohli.

Historický kalendář zaznamená je přec oba, prvního co známku doby, druhého co květ její. Nebude mít s dáty jejich velkou práci, umřeli v čase všímajícím sobě i osob méně důležitých, žili dost dlouho, aby se každý po jich křestním listu byl zeptat mohl. Výhod podobných nemá historický kalendář u jiných velkých mužů mnohých, co do čitelných mezer má historický kalendář už také historii svou. Nejvíc na ně sobě naříká *Fr. von Kruse*, jenž sám byl napsal nejlepší taký kalendář.

Cos jakoby historickému kalendáři podobného, jenže divinačně historického měli již Řekové na svých „dnech dobrých a zlých“, o nichž Hesiod zpívá, a Římané na svých „dies atri, fasti et nefasti“. Teprv křesťané středověcí přidali ale ke každému dni jmeno nějakého „dobrodince lidstva“, jemuž pak přidali zas korunu posvátnosti. Kalendář ten ve mnohém nepovznesl se nad pouhý seznam jmen vzdor učenému jezuitu Surinovi, Bollandu antverpenskému, vzdor tomu, že v oboru tom zkoumali Carpentier a Bossuet, až nejnověji Rességuier,

Montalembert a Reinsberg-Düringsfeld. O daleko větším počtu svatých ani nevíme, kdo a čím vlastně byli, tím méně, kterého roku umřeli, ještě méně ale, kdy se narodili. Zkoumání to nesmí ani nejdůtklivějšímu synu „našich dnů“ býti směšné, vykazujeť církevní kalendář jmena, jichž historie vzdělanosti lidské nikdy vynechati nesmí. Smyslu tomu porozuměli husité, přibravše do kalendáře svého Jana Husa, a protestanté, přibravše Martina Luthera.

Avšak lidský duch rostl, s ním činy jeho, a činy i osoby zaznamenávala vždy širší kruhy sobě kladoucí, vždy vyššího cíle sobě vědomá historie. S ní pak šířil se a měnil praktický ukazovatel její, historický kalendář. Reformace byla se děla na základě vědeckém, na základě tom pracovala i historie nyní. Kalendář historický v době té přibral události *z dějin vzdělanosti a události politické*. V 16. věku vyšlo „calendarium historicum“, v němž při každém dni udána byla jmena vynikajících učenců a osob politicky důležitých. S kalendářem tím činěn velký hřmot, po celé století jej napodobňovali. Avšak měl také následky zlé: žilo ještě mnoho pověrčivých a kalendář historický byl užíván co horoskop pro osudy všech v ten který den narozených. Jako u našeho lidu ten, který se narodil „o sedmi bratřích“, posud má „sílu za sedm“, musil ten, který se v 16. věku narodil 25. dubna, umřít jako „mučedník svatý Marek“. Také měli ještě knížata a miláčkové jich příliš obšírná v něm místa — „L'état — c'est moi“. A další a nejdůležitější stránkou zlou bylo, že jako vše a vše duševní (vyjma hnutí náboženské) byla také historie jen pro ten těsničký kruh tehdejších vzdělanců psána, lid že z ní měl pramálo užitku, nejméně ale že se mohl povznést případnými dáty historického kalendáře. — Nová doba je i v tomto ohledu nova. Lid je nepoměrně vzdělanější a vystupuje vždy dál a dále do popředí. Hlavním zřetelem jeho staly se již *dějiny vzdělanosti lidské* a tím míní se již dějiny lidstva celého, nyní již duševně součinného, ne dějiny jednotlivého národa, velkého třeba v štěstí či neštěstí, ještě méně ale dějiny jednotlivé rodiny. Stojí-li v novověkém kalendáři historickém *při dni* 14. *listopadu*: Narodil se básník Öhlenschläger, zemřeli: Leibniz (1716), Jean Paul (1825),

Hegel (1831), Rossini (1868); v týž den opustil Napoleon na *zpátečním* tažení svém Smolensk (1812) a Dánsko (1863) přijalo novou ústavu, připojující Šlesvik „na věčné časy" k Dánsku, z čehož povstala známá nám válka — nebo stojí-li tam *při dni* 8. *listopadu*: Modloslužba v týž den v celé říši římské zapovězena (392), Švýcaři se spojili na Grütli (1307), bitva bělohorská (1620) —není již ni jediného člověka vzdělaného, kterého by to či ono jmeno, ta či ona událost nepřiměla k přemýšlení. A přemýšlení to přivádí člověka k širokému obzoru, k uvědomění proudu dějinného, k humánnosti a pokroku.

Angličané na počátku doby té snažili se odstraniti všechna jmena svatých z kalendářů a na místa uprázdněná vřadit jmena učenců, umělců atd. nebo nejdůležitější události světové. U Němců nastala táž snaha roku 1815, tedy roku „velké emancipace národní". Tenkráte chtěl dobrý Gaupp, konsistoriální rada vratislavský, „narozeniny znamenitých učenců a duchaplných spisovatelů" dát alespoň na místo těch starých kalendářských svatých, „o nichž ničeho nevíme". Jak ale byla chronologie dějin lidské vzdělanosti tenkráte ještě chuda, vysvitá z vlastních slov Gauppových, stěžujícího sobě: „— avšak lituji, že se mně nezdařilo nalézt *pro každý den narozeniny jednoho muže znamenitého*".

Teď je chronologie pouhá hračka, ač ještě nedokonalá (a snad nikdy ni v ohledu tomto dokonalou nebude), a Gaupp náleží se svým přáním mezi kuriosity. Nejnovější kalendáře historické jsou již velmi bohaty, starým kalendářským svatým nechávají jich vydržené právo, velikánům „světským" a velkým událostem ale získaly právo nové — nechť noví se starými zápasí, neb spíše nechť rozvine se obraz lidstva všestranný!

II

My v literatuře své ještě kalendáře historického nemáme. Jsou učiněny jen některé počátky k němu, jednotlivá připomínka v kalendářích občanských, týdenní neb i denní přípomínky

v časopisech, od Hýblova Hyllosu začínaje po časopisy našich dnů. Jsou to práce malé, ale záslužné, dobře sloužící tomu, kdož přikročuje k velkému dílu. Jen dvě mají velké vady: za prvé jsou pouze české, nehledící k ostatnímu Slovanstvu, tím méně ale k světu neslovanskému; za druhé jsou skoro výhradně politické, sdělují události, nezaznamenávajíce mílníky vzdělanosti.

Přirozeno, že každý národ do svého historického kalendáře přibeře především historii svou, co ho kdy v životě politickém či národním potěšilo nebo zarmoutilo. Zaznamená si události, kterých národ hned sousední nezaznamená, jako hlava rodiny zaznamená si do modlitební neb jiné dědičné knihy narozeniny a den úmrtí těch, do kterých celému sousedstvu pranic není. Historický kalendář českého národa poví o událostech českému národu důležitých, o osobnostech majících význam pro *celý* národ český. „Narozen je každý arci, narozen vpravdě je ale jen ten, kdož věnoval se slávě“ — výběr musí být tedy přísný, aby kruh nebyl *příliš* široký. První křesťané kladli den, ve který mučedník trpěl, za den jeho narození — v tom je hluboký význam!

Z ostatního Slovanstva přibeře zas jen to, co *celému* Slovanstvu platí, pohodí vším pouze lokální neb časový význam majícím, vyvolí jen to, co ceny trvalé. A z historie všeobecné politické, z dějin vzdělanosti ostatních národů vybere zas jen to, co má skutečně a pravdivě význam *světový*. Historie vzdělanosti tu ovšem poskytne mnohem víc než historie politická.

Světová data může kalendář český vybrat z jiných, značnému již počtu a značné i důkladnosti se těšících děl cizojazyčných, slovanská a česká data musí si sestavit samostatně. Nebude to malá práce. Posud ani nevíme na příklad zcela jistě, v který den básník Mácha vlastně skonal;* o Komenském zas, abychom jiný vážný příklad dali, má Jungmannova historie pozoruhodnou větu: „Narozen dle domnění obecného *v Komně na Moravě, pravděpodobněji 1592.*“

Avšak i jinde, kde chronologie mnoho již pracovala, jsou posud časté a značné nesnáze. Některé z nich uvádí *Kruse.*

* Udává se 7. listopad 1837, jsou o tom však vážné pochybnosti. —

Mnohým osobám se přihodilo, že *byly narozeny o dva dny po sobě jdoucí*, umřely také dvakrát nebo byly v dva i více dnů po sobě upáleny nebo sťaty. Savonarola byl upálen dne 23. i 24. května 1498, Egmont sťat 1., 4. a 5. června 1565, Alibaut gilotinován 10. a 11. července 1836. Schiller je narozen 10. a 11. listopadu, rovněž se neví určité datum narozenin nebo smrti u Händla, Voltaira, Galvaniho, Cervanta, Koperníka atd. Stalo se obyčejně tím, že narodili se nebo zemřeli v noci a v zmatku že nevědělo se pak, zda před nebo po půlnoci. U jiných je rozdíl větší dvou dnů, takž u Cuviera, Montesquieu, Halévyho, knížete Adama Czartoryjského atd. Roku 1864 chtěli Němci slavit padesátiletou paměť svého filosofa Fichte; udával se den úmrtní na 27., 29. a 30. leden 1814, slavili tedy raději hned celý oktáv.

Mnohdy jdou dáta o 10, 11 a 12 dnů od sebe. Maria Stuartka byla sťata dne 8. února, ale také 18. února, Cook, Calvin, Dante, Boccaccio, Marlborough trpí podobným zmatkem. Pocházíť to spletkou starého a nového počtu. Papež Řehoř XIII. zavedl nový počet teprv roku 1583, protestanté jej přijali později. Německo teprv 1700, Anglicko docela 1752.

Stran Luthera jsou údaje o celé měsíce rozličny, stran Tychona de Brahe o celá leta, rovněž stran Younga a jiných. Hojné spletky staly se mýlkami mezi otcem a synem. Někdy ale o životě i nejznamenitějších osob nejsou stran úmrtí či narození *pražádné* určité údaje. Zvláště malíři těší se takové nejistotě, takž Murillo, Breughelové, Julio Romano, Paolo Veronese, Carlo Dolce atd. I *úmrtní rok* udává se u mnohého z nich rozdílně až o deset let. Někteří narodili se nebo zemřeli také v dny, *kterých ani nebylo*, totiž na 29. února let, která nebyla přestupná.

K tomu ke všemu přichází také ještě osobní kaprice. Heine přesunul narozeniny své z 31. prosince 1799 na 1. ledna 1800, aby „nebyl posledním už člověkem věku 18., nýbrž *prvním* věku 19.“ Heine nebyl v ohledu tom originálem, nýbrž jen kopií Lipčana Adama Olearia, který na rozhrání 16. a 17. věku totéž spáchal. Geniální Bürger přeložil narozeniny své z 31. prosince 1747 na 1. leden 1748 — proč to? Emil Girardin

tvrdil, že se narodil dne 27. ledna 1806; později se dokázalo, že se narodil už r. 1802. Napoleon I. posunul narozeniny své z 5. února 1768 na 15. srpen 1769; mezitím byla totiž Korsika, rodiště jeho, připadla Francouzsku a Napoleon byl pak rodilý Francouz. V „den Napoleonův", 15. srpna, slaví Francouzové každoročně historickou lež.

Nejhůř je ale se slavnými ženštinami, zpěvačkami, herečkami atp. Nepřispěje-li nějaká náhoda nebo farní matrika, musí chronologie chtíc nechtíc být galantní. Stalo se už, že jistá slavná herečka slavila narozeniny své v týž den a rok, kdy — se jí narodilo první dítě její.

NÁRODNÍ LISTY 21. a 24. listopadu 1868

JSEM PRO VYROVNÁNÍ! — MARNÉ ČEKÁNÍ MILIÓN KRÁSY V SAMÝCH DROBNÝCH K BUDOUCNOSTI I MASOPŮSTU A K HISTORII I LÁSKY — POPRAVA V ŘÍMĚ

△ *V Praze 28. listopadu*

Tuze rád bych se vyrovnal, ale už nějak pořádně! Vyrovnávám se sice často, každý den několikrát se sklepníkem, tak obden s nějakým hrobiánem, větším či menším, než jsem sám, každého prvního se ševci, krej- a jinčími a každý Nový rok — teď už přijde brzy zas něco podobného — s celým světem, pokud totiž právě můj dočasný světový obzor stačí. Ale teď — teď je toho plný vzduch, že se s námi vyrovnati chtějí páni velcí, a poněvadž já jsem také tak mezi „námi", mám snad právo očekávat, že se alespoň *jeden* velký pán se mnou vyrovná. Aby to takhle byl sám nějaký ministr, ale některý vyšší, který má ročně víc! S polovicí jeho gáže a pense byl bych spokojen, slávu, řády, hodnosti, titule a krásný funus ať podrží zcela pro sebe a v ostatním bych ho nechal při diškreci. Čím větší by byla diškrece, tím lepší narovnání. Vidíte, pánové, já stojím za to, nemyslete si, že jsem posledním domkářem v Izraeli! Pozdravuju se s několika zemskými poslanci, kteří už jimi nejsou, a tykám si s jedním žurnalistou, který píše úvodní články o tom, „že už to takhle dále nejde". Mám také svou stranu, kterou jsem s to přivést k největší nespokojenosti, kdykoliv se nedostavím večer k „makslu". Pak jsem skromný a mám tuze dobré srdce a také něco dluhu, lepšího byste ani nenašli! Jiný by řek: Zbirov, bubenečský letohrádek, Žofín, Nosticův palác na Příkopech — já mluvím jen o polovici gáže a pense, laciněji už to udělat nemohu. A za to slibuju, že odpustím vše, co se kdy některému z milovaných mých bližních nemilého stalo, že uznám vše, co mně bude příjemno, a velebit budu, co bude spravedlivo, že věčně věkův budu Čechem, poněvadž dle mého náhledu je Čech nejhodnějším člověkem na světě a nejlepším obyvatelem zemí rakouských, že půjdu alespoň jednou do roka podívat se na německý balet, abych dokázal lásku svou k nečeským krajanům, a že budu co nej-

úsilovněji tloustnout, což velmi dobře a chlácholivě působí na všechny, kteří jsou kolem nás nespokojeni. A kdyby se mělo stát, že by nebe hrozilo sesypat se na naši říši, zavazuju se, že budu v noci líhat nejinak než na znaku, s nosem vzhůru, abych jím nebe zadržel.

Smlouvám se, protože jsem potřebný, — tuze rád bych se vyrovnal! Ale on ještě nikdo nepřišel. Lítám každý den po Příkopech, od Prašné brány až k Řetězovému mostu a zase nazpět, ale nikdo ke mně nepřistupuje, nikdo mne neoslovuje: „Prosím jich, jsou voni pan X.? Nu to mne těší! Já jsem jedním z německých vůdců, rád bych se taky s nějakým Čechem vyrovnal. Jdou se mnou k Chlumeckému — nebo snad radši pijou pivo? — voni čtveráku, já znám jejich národní pověst českou, že v svatvečer chmel nasazuje dvanáct pupenců, což znamená českou žízeň po pivě ve všech dvanácti měsících — hehehe! — znám já jejich kulturu, což? — nu zavěsejí se, však my se vyrovnáme!“

Zpytavě hledím na každého, jen na malé hochy ne, ač vím, že se už přihodilo, že ze zcela malých hochů vyvinuli se časem svým Napoleonové a Homérové. Už nepoměrně víc všímám si druhého pohlaví, poněvadž u něho neradno vyčkat, co za dvacet neb čtyřicet let z něho bude, a všímám si ho, třeba by nebylo *jen* o předepsaných deset let mladší než já; dívám se pod každý kapišon — hrome, ty kapišony, vlastně to, co všechno je pod nimi! Přec je jenom pravda, že ve vlasti nejlepších míšenských jablek máme sílu pěkných děvčat! Ty jemné oči, ty prokvětalé tvářičky, ty růžové rtíky, na nichž plno neshubičkovaných ještě hubiček! A neshubičkované hubičky jsou ty nejlepší — člověk nemůže a nemůže být proti vyrovnání!

A jak „hubičkují zem svými nožkami“ — abych výkon šlapadel vyjádřil způsobem bláznivého německého básníka! Zrovna jako by sklouzaly se po vzpomínkách na včerejší taneční hodinu! Však beztoho nemyslejí na nic jiného, podívejte se na ně, na výraz jejich obličeje! Hlavička je kpředu do masopůstní budoucnosti nakloněna, ucho naslouchá „hudební zkoušce“, která bude v neděli dne toho a toho prosince, čelo přemýšlí „který?“, obočí se hněvá na tatínka stran šatů,

v očích se lesknou lustry bálové, ret je pyšný jako u každého, před kým svět celý ani nemůže se jinak objevit než na kolenou, atd. atd. To bude zas lásek, nebo známostí, nebo jak bychom to řekli, abychom se neprohřešili proti duchu času. Vlastně, věřte mně, že už je nejvyšší čas, abychom si v ohledu tom utvořili časové názvosloví, časový symbol atd. Tolik je jisto, že Amor dal se už k invalidům a láska že je teď už něco zcela jiného. Jaký to pokrok — neřekněm od počátku světa, řekněm jen od indických kojných a bájek jich! Nejdřív byl bůh Kama, indický bůh lásky. Ten jezdil na papoušku, měl luk z třtiny cukrové a hroty šípů ze samých květů; když střelil některou do srdce, rozkvětly jí v něm samé květy a bylo jí cukrově. Pak přišel Amor a ten už chodil pěšky a měl šípy ostré, takže pod nimi srdce velmi, ba velmi často krvácelo. Teď už Amor nalezá se jen u cukrářů za sklem, srdce nekvetou a nekrvácejí, a kdyby neúrodná fantasie dnů našich chtěla si vytvořit nového „boha lásky“, musil by tento mít kalhoty z „rent a pensí“ a místo hrotu na šípu ekypáž.

Tak to je a není mně nic do toho, že to tak je, jakož je dobře, že myslejí děvčata na tanec, a ne na příklad na vídenské časopisy, které posmívaly se živému měšťanostovi Zelinkovi, pokud se domnívaly, že by v něm co Čechovi mohl se přece probudit Čech, a nyní po smrti ho velebí, protože se už neprobudí. Beztoho žijem jen na vulkánu, všude zemětřesení a erupce, možno že se kůra zemská uprostřed masopůstu prolomí zrovna pod Žofínem, a na čem tančit pak? Právě pro tu možnou spočítanost dnů ale myslím, že mohl papež, jemuž samému starému už jen tak hlava hledí z hrobu, ještě s tou hnusnou popravou dvou garibaldinských důstojníků sečkat. Kdyby byl Pio Nono něco u mne ztratit mohl, po té popravě byl by to ztratil. Svatý Lukáš praví: „Stalo pak se, že umřel žebrák a nesen jest od angelů do lůna Abrahamova“; o garibaldincích a papežích nevypravuje sice svatý Lukáš žádný takový, snad jen u žebráka řídký, protože zápisu hodný případ, ale možno je přec, že Pio Nono přijde do nebe a tam se setká s těmi dvěma utracenými, — ať si to s nimi pak vyrovná!

NAŠE LISTY 29. listopadu 1868

čítám a slýchám již po léta, že ve službách pražské obce je jistý pán, ouřadník vyšší, který v srdci svém pěstuje růži lásky k té „druhé“, nyní neobecní straně. Ten prý, povídá se, i skutky pomáhá našim protivníkům a ochotně sděluje hlínu, z které nám „velmi protivné“ časopisy budují valy proti nynější obecní správě. Už vás zase prosím: vědít to a nepředejít tomu, jak je to možno? A také se povídá, že ze semene jeho vzklíčilo už také nových něco mladších mezi úřadnictvem, kteří poznáni jsou právě při těch volbách posledních. Jak možno vědít to a nepředejít tomu! Ale co nejrozhodněji a nejdůkladněji nepředejít — rozumíme?

Odpovědi vyhnete se vy spíš než já blížícímu se Novému roku. To bude zase radost a potěšení! Již nyní chodím ulicemi s hlavou sklopenou, čekaje novoročních garotérů, proti jichž loupežným úkladům ani revolver neprospívá, a když sáhám chvějící se rukou do kapsy, cítím, že i ta kapsa se chvěje jako mimosa před blížící se bouří. Každá úslužná ruka zdá se mně mít nápis „Platils po celý rok, učiň sobě o Nový rok něco extra“ a každé oko zdá se mně, že mne posuzuje, mnoho-li mu as vynesu. Ještě že mezi dneškem a tím strašným prvním lednem jsou vánoce. Krásná to doba dárků, a když člověk ze zásady sám nedá praničeho, rovněž systematicky ale všechno dobré přijme, čeho jiní mu v přirozené obmezenosti ušlechtilého srdce svého uštědří, má již výdělek, i kdyby dostal sebemíň. Kdyby snad byl ještě někdo, kdo by byl na rozpacích, co mně má darovat, prosím, jsem ochoten sestavit celý seznam toho, čeho bych si přál. Ale neobmezuju nikoho, a chce-li někdo mít nápad sám, ať si má. Jen to podotýkám, kdyby někdo na příklad u bratří Tučků nebo u Neffa koupil mně portmoné, že by mně bylo příjemno dostat také „kousek masa k tomu zelí“.

NÁRODNÍ LISTY 20. prosince 1868

ŠTĚDRÝ VEČER

△ *V Praze 23. prosince*

„Dnes se musí psát fejeton!“ — „Proč — vždyť se beztoho píše skoro každý den!“ — „Ano, ale zejtra je Štědrý večer, a to se píše vždy!“ — „Dobře!“

Tak tedy začněm o tom svátku, nejbělejším ze svátků všech, který se slaví od nepaměti. Vlastně ne od nepaměti, protože první křesťanské věky alespoň o něm ještě nevěděly. První křesťané byli velmi opravdoví lidé; že se byla narodila velká, sluneční myšlénka všeobecné volnosti a rovnosti lidské, narozenin jiných sobě hrubě ani nevšímali, a slavili-li vůbec den nějakého muže, tož slavili den jeho mučennické smrti za velkou tu myšlénku a kladli den ten za vlastní jeho narozeniny. Trpka byla doba celá, trpka jako aloe, a čtyry století uběhly, než aloe ta, šedého, nepatrného zevnějšku, ale plna silné uvnitř šťávy, vyhnala první veselý květ, pak již arci úžasně krásný a bohatý, krále všech květů svátečních, *Štědrý* večer. A zase plynulo století za stoletím, uplývá až posud, druhý květ: úplné uskutečnění všeobecné rovnosti — posud nevyrazil. Šťastná to byla myšlenka, že slavnost zrození nejvznešenější myšlénky položili na dobu, kdy se slunce znovu rodí. Kéž dovystouplo výše polední a pak nechť uvědomělé, dospělé lidstvo vztáhne ruce k nebesům a káže slunci „Stůj!“

Po čtrnácte již věků blaží poetická ta slavnost lid. A že je tak poetická sama již v sobě, ovinul ji národ každý zas v nejjemnější pel národní své poesie. Jako každému kraji jiné hvězdy svítí, takž září každému národu narození Kristovo v jiném a jiném lesku. Srbská poesie národní* nechává si rodit syna božího z prsou svaté panny, myšlénka to tak sněhově bílá, tak úchvatně nevinná, že se poetičností svou skoro rovná

* Vypravuje Siegfried Kapper.

myšlénce první, která nechává největší ideál lidský zrodit se z lůna čiré chudoby.

Že Srbové nechávají také již svatého Vazila plénky strojit, patří k těm pohnutlivým naivnostem, na které má každá národní poesie plné právo. Vždyť známo, že také vánoční písně naše práva toho plnou měrou užívají. Nemůžem zde mluvit o věcech zcela známých, o způsobě, jak u nás Čechů slaví se Štědrý večer. Jen jedno můžem uvést, jedno šíř snad neznámé. Z doby, kdy náboženská volnost měla ještě tuhé vazby své, kdy to ono vyznání bylo ještě štípajícími kleštěmi svíráno a ukrývalo se do rodin a tím pevněji, citelněji stahovalo svazky rodinné, zachoval se u některých rodin evanjelických krásný obyčej, elegický a pohnutlivý. Všichni členové rodiny sejdou se a hlava rodiny předčítá jim o protivenství české církve, předčítá o předcích, o pradědech, ba předčítá celou rodinnou kroniku, která někdy sáhá daleko, přes den bělohorské bitvy. Dojemně se pak všichni rozhovoří o dějinách svého rodu i národu, hovoří někdy až po bílý den, kdy jim první pršky slunka připomínají, že také národu den se zase bělí.

Ale „svátkem citu“ je u nás Štědrý večer všude. A že jsou děti nejvlastnějšími majiteli citu až překypujícího, je „den novorozeňátka“ především svátkem dětí, všech dětí, které jimi jsou stářím i které jimi jsou duchem. Posledněj ších je po městech arci málo, městská dcerka nedovede s tou ouzkostlivostí slouchat zvěstům štědrovečerním jako chvějící se touhou dcerka vesnická. Přece však je také v městě Štědrý večer „jediným dnem v roce“, jak se říká. Dlouho se na něj připravuje dítě, že se mu dostane radostí z jeslí, pro ně vždy živých, třeba by pravzor jich byl někde vytesán z kamene mrtvých katakomb, a radostí z darů; dlouho se připravují rodiči, že se potěší zas z radosti dětské. Takto arci má Štědrý večer v městech dosti často něco programního do sebe. Zvyk a obyčej jsou naše kojné a v kalendáři zvyků našich je zaznamenán 24. prosinec co „den citu“. Tedy si mnohý předsevezme, že bude v den ten, hned po večeři, mít nesmírně mnoho citu; ale pak se stává i u toho, který byl po celý rok citem bohatý, že se mu ho právě nedostává, když si jej dal na

program. Jako slyšíš: „Neslavím žádného postu, ale o Velký pátek nevezmu ani sousta masa do úst," slyšíš mluvícího: „Kdybych všechny svátky z kalendáře vymýtil, vánoce bych tam nechal." Po celý rok sice večeřel, v den ten chce ale extra večeřet, po celý rok třeba hrál navečer v karty, v den ten v ně ale chce extra hrát, a sice o ořechy, po celý rok se po večeři bavil, dnes se chce ale v rodině extra bavit. Kde nejsou v rodině děti, často se nezdaří, třeba by přibrali ku pomoci mladých či starých mládenců neb panen dle pravidla, že „ v den ten každý musí mít nějakou rodinu". Pak myslí každý, že bavit musí, ovoce z toho je krásná nucenost, předmět rozprávky se nevyhloubá, vtip vysychá, ořechová výhra baví mnohem míň než jindy peněžitá prohra a konečně je všechno rádo, když vařením čaje dovaří se zároveň půlnoc.

Ale ať — program neprogram — každý dle své fazóny! Po světě nadělá Štědrý večer vždy dosti šťastných. A i ten, který žádným programům nepřeje, mívá okamžiky, kdy — nač ale rozkládat, připomeňme si jen, jak nás dojal popis štědrovečerní hostiny a vánočního stromku, jejž si upravila cizinská, z celého světa svátá legie v příkopech před Sevastopolem, nebo jak nás dojal popis Štědrého večera, jejž pospolu strávili kdys političtí naši vězňové na Komárnu! V den ten jim fantasie a vzpomínka posela stěny žalářní samými květy, mezi nimiž ovšem také květy umrlčí, a když se pak loučili se žalářem svým, vzpomínka na takové dny činila jim i loučení to jaksi teskné.

Máme zase politické vězně, ti ale nebudou moci „den citu" zaslavit společně. Slunko právě rodí se znovu, nechť záhy vesele se zaleskne v jich očích.

NAŠE LISTY 24. prosince 1868

POSLEDNÍ SLOVO V ROCE TOMTO

△ *V Praze 30. prosince*

Doklepali jsme rok — vlastně rok doklepal nás jako kuchařka hovězinu a jsme právě dost měkcí, aby nás mohli přistavit k ohni udalostí roku nového. Ač bude-li mít rok nový nějaký oheň! Rok minulý ho měl dost, česká ruka nestačila stírat pot s čela a štěstí, že už máme vousy, pot by nám byl i za krk natekl. A přece došlo i ohnivému roku brzy a nyní nedovede nás ničím víc bavit než tím neobyčejně velkým krokodýlem a tím neobyčejně malým jelenem v krámku nedaleko Řetězového mostu. On vlastně ten velký krokodýl není ani tak velký, je ale přec ještě mnohem větší než největší český mecenáš, a ten jelínek — nebo promyka nebo co to je — také není tak zcela malý, ani tak malý jako opatrnost, paměť a obezřetnost slavné redakce Slovníku náučného. Pasírovalť slavné redakci v posledním jednom cahieru ten malér, že tvrdí, anno currente že Národní listy psaly kontra Národní pokrok — hádejte proč! — pro obeslání říšské rady! Kdyby u nás, jak se již v Americe děje, čtly děti ve škole místo z čitacích knih z politických novin, mohl by kterýkoliv z p. t. pánů kluků omyl ten slavné redakci poopravit, takhle ale musí zůstat chyba ta monumentální jako celé dílo. Není v tom schválnost, jen slabá paměť, za kterou se platí myslím 40 zl. r. č. od archu.

Rok doklepal — říká se: „Jsme o rok moudřejší.“ Také taková fráze! Já na příklad mám rok od roku vždy větší práci, abych se udržel v té moudrosti, kterou jsem slynul as v dvacátém roce svém, kdy jsem věřil ještě v ideály. Jen pro děvčata plyne z plynoucích let rozhodně moudré jedno naučení — nedovedu jim je ani dost vřele odporučit —, aby mne v roce nastávajícím všechna milovala co nejupřímněji: čas ubíhá a po roce si toho člověk váží už míň.

Slovo „čas“ vyznamenává etymologicky prý buď spění kupředu, buď čekání či naději do budoucnosti, buď také něco jiného, co nevím. První výklad, řekl by našinec, pochází od staročeského „četi“, druhý výklad, řekla by žurnalistika vídenská, pochází od ruského „čaji“. Já věčně tvrdím, že nemají ani jedni ani druzí pravdu a čas že pochází od „česání“, jakž se po česku také říká onomu aktu, kterému slouží takto výraz „krákání za vlasy“. Historie všech českých časů je pro můj výklad, pačesy naše už potřebují pomády. Trochu jsme byli sami tím vinni, trochu zas ne. Je sice pravda, že Saturn požírá pořád ještě děti své, ale rovněž je pravda, že děti už se naučily živit se také samy masem otce Saturna. Je také pravda, co Goethe dí, že sluneční oči táhnou nás dál silou neodolatelnou, my že nevíme kam aniž odkud. Ale rovněž pravda jest, co povídá týž Goethe, že otěže bývají nejčastěji přec jen v našich rukou a na naší že je jen bystrosti, dovedem-li se vyhnout kamenu a dobře zahnout kolem rohu. Když člověk myslí, že má pevný vůz a mozek jeho že otřesení snese, vjede si někdy na kámen schválně.

Kolikrát jsme minulého právě roku vjeli schválně či neschválně na kámen, to spočítat zůstavím historiografu, který přijde po Gindelym. Teď bych se dostal do politiky a o té

jen málo vím, však radš bych nic nevěděl!

A kdybych i věděl tolik, co Napoleon, Bismarck a baron Kotz von Dobrž dohromady, přec bych neřekl ani slůvka. Dřív jsem uměl o politice ve dvou zemských jazycích ještě jakž takž mluvit, nyní umím v obou zemských a sedmi cizích jazycích o ní výborně mlčet. Ondy mně povídal někdo: Vypadáte dobře, jde vám to k duhu.

O tom, jaký bude rok nastávající, půjde-li nám k duhu či nic, možno zcela určitě vyslovit zdání několikerých možností.

Za prvé se může najisto soudit, že ten nastávající rok opravdu bude. Je sice právě teď časté zemětřesení, ale země je stára, stáří je konservativní, 90 bilionů let země dle učenců již tuhne, nezačne se tedy dne 1. ledna 1869 rozvařovat!

Za druhé je velmi snadno možno, že bude nastávající rok horší, než byl minulý. Evropa už tak podle toho vypadá a my už máme tak podle toho malér. Mezi mongolskými báchorkami Siddhi-Kürovými je jedna o žertovných duších. Duchové ti udělali komusi osm uzlů na nose. „Přidělejte mu ještě jeden," pravil pak jeden z nich. A velmi ochotně nevinnému přání vyhověli a zadrhli devátý. Uzlovitý si ale myslil: mám-li osm nebo devět, to už je jedno. Věřte mně, semele-li se zjara Evropa, my dostanem také něco přes nos, už proto, že jsme posud vždy dostali! To tím spíš, že David Kuh pomáhá Turkům z náboženských ohledů.

Za třetí je velmi snadno možno, že bude nastávající rok zrovna takový, jaký byl minulý. Byli jednou dva židé, první se jmenoval Šmuel a druhý Itzig, podle otcův svých; také je ale možno, že se jmenoval první Itzig a druhý Šmuel, podle otcův svých. Chtěli k audienci před bílého cara. Komorník se na ně podíval, a poněvadž viděl, že jsou příliš špinavi na audienci u bílého cara, řekl jim: „Jděte domů a převlékněte se." Šli domů, Šmuel vzal špinavou košili Itzigovu a Itzig špinavou košili Šmuelovu a byli převlečeni. K audienci ale nepřišli, a bude-li rok 1869 vězet zas jen ve špinavé košili roku 1868, hodíme je pak oba do historických mydlinek.

Za čtvrté je velmi snadno — ale už trochu tíž — možno, že bude nastávající rok lepší, než byl minulý. Pak nezhrdněm a držme nos v přirozené výši, abychom neklopýtli.

Ale ať je jak chce, krásná ctnost je trpělivost a netrpělivému nebývá ani síla ničím platna. Mějme do budoucnosti naděje, ale v přítomnosti jednejme a pomáhejme si. Je toho na národa roli dědičné dost co dělat a času máme k tomu také dost, s časem je to podle italského přísloví jako s penězi: kdo je vyhazuje, nemá jich. Když se tak vezme, je okřídlený čas přec jen dosti dlouhý a „každý den nádobou, do níž se velmi mnoho vejde, chcem-li ji opravdu naplnit". A poněvadž vidím, že jsem dovršil již počet řádků a naplnil vás opravdu již moudrostí nejčistší, která je u mne jako doma, končím jako vždy na řádce poslední.

NÁRODNÍ LISTY 31. prosince 1868

FEJETON TAKOVY, JAKY UŽ VIC NEPŘIJDE

△ *V Praze 31. prosince*

V zahradě pana Olivy kvetou pry fialky. Neni to arci přiliš velky div, že kvete fialka tam, kde Oliva buji, ale konečně u nas je i to něčim. Mame jen tak blativou parodii zimy, podezřele jeji teplo a mlhavy jeji vzduch tiži sice mozek naš až k pohnutlive pitomosti, přece se ale nemužem přiliš divit, rozkvete-li zaroveň z toho blata, z ktereho utvořen člověk sam, nějaka květina lučni neb snad docela květina myšlenkova. U mne rozkvetla myšlenka takova, nevaham vrhnout ji do světa.

Pravopisomyslny čtenař již poznal, že se mně jedna o zjednodušeni českeho pravopisu, je ale take podle uřadnich vykazu o tom, kolik jich při naši infanterii umi čist a psat, velmi snadno možno, že jednotlivy čtenař spanilomyslny ještě nepoznal ničeho a ani netuši, jaky jsem to dal dar českemu narodu k Novemu roku. V několika řadkach a takovy dar! Přiznam se, že jsem byl pohnut stesky tak mnoheho statneho bojovnika pro pravdu českou, kteremu v ohnivem boji čarky nad „a“ a „i“ pravidelně se ztracely, přiznam se, že na mne pusobila žaloba estetiku, kteři tvrdili, že vytištěna myšlenka česka vypada jako hlavka kapusty poseta trusem housenek, přiznam se, že pusobil na mne nařek učiteluv, kteři pravi, že jen ty prožlukle čarky jsou tim vinny, že cizinci tak těžko uči se češtině. Přiznam se take, že jsem jako onen anglicky namořnik, kterému se vždy to zdalo, co mu jini předřikavali, ba přiznam se i, že byli přede mnou Thamove, kteři pro ypsilon homersky měli boj, posud neopěvovany, že byl Jungmann, ktery nechtěl konečně psat vic „gesle“ misto „jesle“, že Čelakovsky jako lev proti Palackym a Tomkum zastaval „o“ a „ou“, ba že Hanka, arcirevolucionař s ruskym řadem, netrpěl ani žadnych cirkumflexu a misto „ž“, „č“ a jinych podobně čepičatych potvurek vynalezl pismeny zcela nove, skoro zrovna tak ošklive. Nejsem prvni, ale St. Pierre take nebyl prvni,

ktery lidstvu radil, aby se vice nepralo; přece mu otcovstvi myšlenky připisuji proto, že o jeho vyroku nejvic se mluvilo,— o Hankovi se mlčelo, snad se bude o mně mluvit, protože jsem pravopisně skromnější.

Doufam, že zvitězim, neboť obracim se k hlavnim rozhodčim u věci te: k spanilomyslnym damam, ditto novinařum a ditto nakladatelum. Považte, drahe damy, jaky mate posud boj, pišete-li dost maly listeček! Vy vite naurčito, že nějaky česky pravopis zcela doopravdy je a že dle něho čarky se dělat musi, take byste rady tomu vyhověly, nadělate čarek dost a dost, ale *kam* — to je to! Když dopišete, ovane vas neurčity pocit, že jste něco spachaly, a abyste nespachaly novy hřich česky, připišete honem dole: „In Eule geschrieben.“ Pak to vše pomine. A považte dale vy, pani kolegove novinaři: železnični spojeni Prahy s ostatnim světem neni arci ještě uplne, vzdor tomu ale, když se nezdržite s nějakym tim tisicem čarek, přijdete přece denně o pul hodiny dřiv do sve hospudky a nebudete musit denně jist „něco studeneho“. A považte konečně vy, češti nakladatele, že pujde nečarkovaneho pisma vic na cent, pismo že bude tedy lacinější a take spisovatelum že budete moci platit ještě menši honorar než posud, poněvadž bude s knihou menši prace.

Obtiže to bude mit — no! Především u těch, kteři čist a psat již uměji. Vždyť vime, jak se děje posud našim babičkam, ktere jsou zvykly švabachu. V každe te babičce ceske vězi Lichtenberg, jenž si naříkal, že je mu, jako by každou latinkou vytištěnou knihu německou dřiv sobě musil do němčiny přeložit. Byl to velky též mudrc, ktery řekl, že uči se již osmdesate let čist a že to ještě tak zcela dobře neumi, ačkoli sam napsal take nějakych čtyřicet svazku, ktere stoji za čteni. A snad proto už nemělo by se čteni novymi vynalezy obtěžovat. Je-li pak take pravda, že nově zavedenym pismem neb velkou novotou v něm napolo již je všechna posavadni literatura ztracena, byla by to cela ztrata již vzhledem k mym nesmrtelnym spisum vlastnim. Konam heroicke sebezapřeni při uplnem sebevědomi, vrham se do propasti pro spasu vlasti, třeba bych strhl Spravedlivou kroniku Jakuba Maleho s sebou.

A take je možno, že neni ani žadne revoluce pravopisni vic potřebi. Leibniz (take kolega filosof) nebo některy jeho vykladatel řekl: „Věda se zprotivi a osudne zoufalstvi uvrhne jednou lidstvo zase v barbarstvi. Strašne množstvi denně se hromadicich kněh mnoho k tomu přispiva. Bezpočetnost spisovatelu zpusobi, že budou jednou všichni zapomenuti, naděje na slavu, ktera tak mnoheho pobada, nahle vymře, a snad bude pak pravě tak hanbou byti spisovatelem, jako bylo dřive cti.“ Snad řeknete, že se nas to Čechu netyče, nas, u nichž pokračuje literatura jen krokem divadelnim a skoro každa dvě leta už zase jedna nova kniha vychazi. Vy blahovi, to je vidět, že nestojite na stanovisku evropskem. Co je komu po tom, že jsme dlouho spali! Řekne-li Evropa, mame už literatury dobre dost, musite take — začit dělat špatnou. Neni to tak těžke, ja a pan Jakub Maly to vime.

Ostatně, nechcete-li, take dobra! Ja učinil jsem svuj navrh a dosti skromně jsem se při tom choval; mohl jsem vyhodit „po spósobě Grekóv“ (Hanka) velke začatečni pismeny, všechny puntiky, ba i všechny ty chocholy nad č, ž atd., a vyhodil jsem jen kolečka a čarky, ač dělavam tyto se zvlaštni zalibou tluste jako polena. Nejsem tak strašny revolucionař jako Hanka, ba ani rusky řad nemam, a zachazi-li se se mnou dobře, jsem vždy nakloněn k povolnosti a ochoten v nahradu dělat budoucně čarky jako polen dve a řici s Angličany: „Lepši špatny pravopis a dobra literatura než naopak.“ Upřímně řečeno, mně nebylo volno při psani, v ruce to cukalo, z pera to šlo jako hlina, tolik zpusobuje zvyk, že bych byl považoval čarku nad a za dobrodini. Take jsem se několikrat zmylil a jsem žadostiv, co sazeč a korektor vyvedou. A když teď na hotove pohližim, mam jakys pocit nahoty, schazi tomu kousek šatu. Zvyk, moda, nic vic, to se rozumi. Panenka se dekoletuje do plesu hodně hluboko, ba skoro velmi, a pranic se nestydi, neboť neni hanba, co moda kaže; ale o vlasek dal dolu — ne — to za žadnou cenu — leda by toho zas moda žadala.

NAŠE LISTY 1. ledna 1869

PROČ JSEM MĚL DNE 1. A 2. LEDNA ROKU 1869 ZLOST

△ *V Praze 2. ledna*

Mám zlost!

Přišel přítel — bylo to před Novým rokem — a řekl mně: „Udělal jsem vtip.“ Jsou totiž lidé, kteří vtipy dělají.

„No to bude sedmidenní smutek po celé zemi a z nebe budou po celý ten čas pršet žáby,“ dím na to v obyčejné své duchaplnosti.

„Inu ne! Víš, přemýšlel jsem, co bych ti dal k Novému roku. Peněz nemám, také sobě vážím našeho přátelství příliš mnoho, než abych za ně vydal pětku. Ale pomyslil jsem si: Můj přítel je dobrý chlap a přístupen něžným dojmům — nevrť sebou! —, on sice snáší velmi stoicky, když si ho nikdo nevšímá, ale přec jen by ho těšilo, kdyby mu hodně lichotili. A protože je svět hloupý — no že ne? — a nejraděj hladí hladký peníz, roztrousil jsem o tobě, že jsi vyhrál 40 000, mně se zdá, že jsem řekl eszterházovských. Svěřil jsem to co tajemství jednomu herci, který ti nadává, a jedné dámě, která tě nemůže vystát, za 24 hodin mluví o tobě tedy celé město. Je Nový rok, každý ti bude gratulovat, ruce tisknout, děvčata na tebe se usmívat, takto by si tě nikdo nevšim — dej mně oheň! — nu nejsi pohnut?“

Podal jsem mu viržinku.

„Víš, to je hloupé!“

„Oho, 40 000 a hloupé!“

„Nu ve skutečnosti ne, kamaráde, ale ve lži! Proč jsi neřekl víc? Pomysli si Monte Christa a dej mu těch ‚všivých‘ 40 000, bude as tak zajímavý jako pražské handrle. Dumas dal svému hrdinovi víc milionů, než je jich na světě, pak moh ovšem jeho hrdina vyvádět nejdivnější věci, byl interesantní.“

„Ale, pro živé nebe, vždyť je rozdíl, český Monte Christo a francouzský Monte Christo! Český děkoval by pánubohu,

že mu kůrky nevyjdou. Ty bys, kdybys ten pakatel měl, zapředl se do svých snů a zkusil se co poctivý spisovatel, seč vlastně jsi.“

„Snad také ne! Psát a přesvědčit se opět a opět po letech, že napsané leží posud v kněhkupectví tak, jak tam přišlo, jenže poprášené a zašpiněné, ta národní špína zdvihá poeticky žaludek, anebo, nemůže-li se o špíně mluvit, činí výsledek člověka velmi, velmi malinkým!“

„A kdyby bylo vše tedy ve francouzském žánru?“

„Také jediný žánr, který stojí v hospodě za řeč, jinak — jak povídám — 40 000 stačí sotva na čtyry kaučičky a čtyry zavřené redaktory. Ovšem, já bych se do politiky neplet, nikdo by nebyl zavřen, a kdybych chtěl dát chudým, dal bych těm, kteří u Sv. Bartoloměje nejsou. Já bych montechristoval jinde!“

„A sice tedy?“

„Tu máš na příklad Prahu. Potřebuje ne dvou, nýbrž dvaceti milionů, ne-li víc. Na velká náměstí umělecké sochy všech českých velikánů, úprava Vltavy, přebudování páté čtvrti, kanalisace, byty pro dělníky, zoologická zahrada, školy vesměs zdarma, elektrické hodiny, zvláštní trávníky pro hry dětské atd. Pak máš české divadlo, vlastně ty je nemáš a já také ne a nejsme alespoň oba tím vinni, že jediný ústav, který máme zcela v českých rukou, neprospívá dle našeho přání. Ale potřebuje mecenáše, který by přilepšoval na gážích, o beneficích dával brilianty, kupoval cizí opery a koupil také nové tympány do orchestru a arch papíru, aby se rozpukané basy znovu zalepit mohly. Pak je divadlo Národní, budoucí, také nějaký milion, ne-li víc; Levý musí vyvést ty koně nahoře a poprsí uvnitř, Mánes fresky po všech volných místnostech, musí se zakoupit 30 000 svazková bibliotéka divadelní, v níž od Kálidásy po mé spisy vše a vše, pak operní archiv od Glucka počínaje, pak nástroje z Cremony, Králové Hradce a Chrasti, kde dělají dobré varhany. Pak máš Sokol, ten potřebuje plovárnu, sto lodic, střelnici, sto pušek a bambitek atd. Pak máš Uměleckou besedu, ta potřebuje palác, v něm knihovnu všech poetických děl, archiv hudební sáhající až k nejstarším skladbám, nástroje

hudební (ale všechny, všech dost a výtečné), akusticky stavěný sál, sály pro přednášky, galerie soch a maleb — za padesát milionů bych chtěl v desíti letech už hezké galerie svést —, pak nějakou velkou zahradu, aby se v ní za čarovných letních nocí mohl pod širým nebem provozovat Shakespearův Sen svatojanské noci. Pak máš besedu Měšťanskou: palác s největší taneční síní ve světě, zahrada s rybníkem, vlastně jezerem. Pak máš jiné besedy a spolky a všem jmenovaným a posud nejmenovaným musel by se dát také nějaký milion do vínku, aby to šlo také budoucně dál. Pak máš mimo pražskou obec ostatní obce v Čechách, počítejme jich jen 15 000, pak by bylo také dobré založit fond na zakupování nemovitých statků v Čechách, aby zůstaly v českých rukou, — sto milionů by dostačilo, arci, rozumně kupovat a spravovat! — nebo —"

„Prosím tě, ty mne trestáš ukrutně, mně se tím mecenáštvím už točí hlava!"

„Nebohý Čecháčku," lítoval jsem přítele, „tys právě navykl jen českému mecenáši, který ti dá jednou za rok dvě koroptve a přitom ti ještě vlepí dvě hubičky. Počítáš-li si hubičku jen v hodnotě padesáti krejcarů, máš už prodělek dvou šestáků."

„Ale některé z těch myšlenek, které jsi vyslovil, bych věru přál k Novému roku českému národu, aby se mu vyplnily!"

„Taky — taky, přejme dohromady, je to jedno!"

„Avšak trvám na svém, že jsem ti svou lží o těch 40 tisících přec jen dal pěkný dar novoroční. Nemáš sazeno?"

„Ano, šestý díl na kreditní promesu."

„Tedy — kdo ví, co se druhého ledna stane!"

„Ani zlost se nestane, neboť jsem již zaplatil svůj díl, a tedy také již oželel."

„Však budeš mně za můj výmysl vděčen. Nikdy jsi nenabral tolik zdvořilých úsměvů, jako nabeřeš teď. Každý si tě bude předcházet —"

„To bys měl kletě se mnou co dělat! Kdyby byl každý se mnou zdvořilý, nemohl bych nikdy nikomu vynadat a to bych se do tebe po čertech spustil!" —

Rozprava přestala o předmětu, který dle Sofokla (v neprovozované na českém divadle Antigoně) je nejhorším, co lidstvu

kdy narostlo, a dle Buckle *nikdy* ničeho zlého nezpůsobil, totiž o předmětu: zlato, peníze.

Přítel měl pravdu. Jeho hloupý vtip — považuju každý vtip za hloupý, který není od mne — rozletěl se městem. To by nebylo vadilo, člověku roste kredit, kredit je dobrá věc. Ale Čech má tlustě za ušima a tloušťka ta čouhala každému z očí, který přišel a přál k 40 tisícům. Jeden s nimi vyhrk hned, druhý přál nejdřív Nového roku a pak, při rozchodu, teprv přišlo: — „ach ano — abych nezapomněl — vy *prý* jste —“ A z toho „prý“ zněla celá zoufalá reflexe českých dějin, tón jako by byl melodií k neveršovanému epigramu: Mnoho hloupého se už stalo, tele dostalo tři oči, jehně šest noh, ale aby Čech byl došel štěstí — ne, vidíte, možno je to sic — ale mlčme o tom raději, aby se děti nesmály! — Věřte mně, ani jeden nebyl tak zcela hloupý, aby byl zcela věřil, a — to mne dopálilo. Copak by nemoh vyhrát Čech vůbec a já zvlášť?!

V té zlosti spatřím před „bratry Tučky“ člověka, o kterémž vůbec známo, že před více ovšem již lety výhra se mu nejen namluvila, nýbrž i vyplatila, a sice velká výhra. Díval se do výlohy, a poněvadž mají Tučkové krásné zrcadelné sklo, postavil jsem se vedle něho a porovnával jeho tvář se svou. Hrome — arci — *tak* hloupě nevypadám — to je škoda!

NAŠE LISTY 3. ledna 1869

MRÁZ, AŽ SEJČKOVI OČI PLÁČOU
MOR A PIETA K NĚMU — KIOSKI REDIVIVI
ŽURNALISTICKÉ „ŠIMLY“
ŽIVOT A PRAČKY

△ *V Praze 23. ledna*

Dnes ani nevím, kolik je stupňů zimy. Ne snad že bych to jiné dny věděl, to ne, k tomu nejsem ještě dost „velký a starý“, ale dnes jsem ani nešel kolem Dursta, který má před závodem svým termometr vyvěšený pro každého, kdo náhodou na Hradčanech bydlí a dle stupňů v Ovocné ulici navlas zví, jaká zima u něho nahoře není. Termometr Durstův mne také ani sám o sobě nezajímá, spíš mne zajímá tak mnohý dost velký a starý, který nemůže kolem, aby se naň nepodíval. A nyní hned poznáš při nastalých mrazech, je-li ten pozorovaný pozorovatel přítelem Národního divadla nebo ne. Mne-li si radostně ruce a splyne-li mu škodylibě ze rtů „Sejček“, můžeš ho směle upomenout, že nedoplatil ještě svých 24 upsaných rát na Národní, a on ti to alespoň odpustí. Připomínám totiž všem zapomněnlivějším, že po loňských svatojanských dnech žádal Sejček odměnu za to, že udělal k slavnosti tak krásné počasí, a když mu nic nedali — u nás se žádá z vlastenectví ale všechno zdarma! —, že hrozil divadlu i jeho výboru všelikými pohromami, neboť jemu, napsal tehdy, příroda udělá velmi mnoho k vůli. Teď ale prorokoval, že nebudou pražádné mrazy, ale příroda mu to neudělala k vůli a nepřátelé jeho mnou si ruce.

Vlastně, teď si vzpomínám, kolem Dursta jsem šel přec, ale měl jsem příliš velkou bolest v srdci, než abych byl vůbec něco pozorovati mohl. Od těch dob, co jsem začal rozeznávat pěkné od nepěkného, bolela mne totiž nesmírně ta socha sv. Trojice na Štěpánském náměstí malostranském, bolela mne vzdor mé jak známo zbožné mysli a vzdor mé úctě k nebožtíku sochaři Brokovu, který dělal tak krásné karyatidy s nemožnými svaly a čarokrásnými mouřenínskými obličeji. Podívejte se na tu „sochu“, ale nezatracujte krasochuť našich

otců, byliť tenkrát právě po velkém moru a rekonvalescentu musí se ledacos odpustit. Je to „sloh“! Obelisk upravený na podstavci as dva sáhy vysokém, dole co okrasa několik kašen, co stráž celá setnina copatých andílků, a aby vše bylo dovršeno, jsou na jehlanci nahoře také ještě nalepeny chumáče kamenných obláčků, „jakoby živých“ a vyjímajících se as tak pěkně jako svalené žíly na lejtku. Neposmíval jsem se nevzdělanosti otců, ale kdykoli jsem zpozoroval, že kluci při nevinných svých hrách urazili některému andílkovi nos, měl jsem vždy nevinnou svou radost z toho, a kdykoli točila se nad Prahou bouř, doufal jsem, že jednou přece skácí to morové umění. Ale neskácela žádná, nýbrž zřídilo se teď komité, které prý přidělá zas všechny ty andělské nosy a postará se, aby nechutná ta spousta kamenů byla zachována všem nynějším i budoucím sochařům co příklad odstrašující. Nebohá má Malá Strana! Jsme spolu o jednu naději chudší, a budem-li chtít mít Brokova rádi, musíme se postavit před mouřeníny Morzinského paláce nebo před karyatidy „u Hopfenstoků“.

Pak si má člověk všimnout mrazů! Pak má přemýšlet, jak v té zimě vydrží v kioscích, které prý se nyní zase otevrou časopisům, mýdlu, rohlíkům a tabáku, ty kudrnaté holčičky, které jsou to jediné netransparentní na nebohých kioscích. Pak má člověk uhodnout, co nyní Bohemie zas nového na kiosky udá! Však ona Bohemie něco na ně najde a děvčata, když se v nich v nejparnějším letě neupekly, také v nejpernějším mrazu nezrampouchovatí. Konečně, když se pekly, musí promrznout, jsme už tak od přírody navyklí a nebyli bychom ani zdrávi, kdyby nám Čechům alespoň jednou do roka nezašlo za nehty. Jen jsem žádostiv, nadešel-li kioskům již šťastný den. V Praze musí se každá nová věc dva- či třikrát rozběhnout — viz dějiny omnibusů —, než vyskočí na plató obecného uznání. Nenadešel-li kioskům den jejich, mohou také novým advokátům za pisárny, bálovým komitétům za „kanceláře“ sloužit.

Bálové komitéty! Většina jich si už svou radost odbyla, teď počítá, co radost koštovala, a to je tuze smutné zaměstnání, jehož stíny sahají někdy daleko přes veselý masopust a v *postu*

teprv pravý svůj výraz nalezají. Posledním kmitem radostným je ta bálová zpráva v novinách. Jak lacino se píše taková zpráva! Je-li bál nový — každým rokem vykvete nový druh, letos vykvetl „ples banderií českomoravských“ —, řekne se, že „se důstojně řadí k jiným vynikajícím plesům“, opakuje-li se po druhé nebo po třetí, řekne se, že „čestně zachoval dávnou svou pověst“. Dekorace sálu překvapuje vždy „svou elegancí“, třeba by sál vypadal jako povlak na křesle staré panny, toalety jsou vždy „vybrané“, třeba by vypadaly jako přístroj na saňkách. Tanečníci jsou vždy „obratní“, třeba by padali jako hniličky, a dámy zůstanou věčně věkův „krásné“, třeba by jednou přišla generace Venuší — hotentotských, čehož nás milostivé nebe chraň; viděl jsem jen jednu jedinou vycpanou, ale do niv hotentotských jakživ bych už nešel!

Kampak by také nebohý novinář přišel, kdyby neměl nějaké vždy stejně sedlané „šimly“! Historie bývá někdy strašně leniva a polemikám české obecenstvo nepřeje. Toho je mně líto, že obecenstvo je tak opravdové, já osobně miluji nějakou slušnou melu, jak povídám, slušnou! Se Schillerem, který praví, že „mír je kadeřavý hoch“, souhlasím tak dalece, že se každý hoch rád sepere, kudrnatý už docela. Už ani nevím, který spisovatel srovnal celý život lidský s takovou hrou bystrých hochů. Vyjdem prý do života jako ti hoši v hodinu ke hře určenou. Místo hry ale hned se začnou rvát, a když otec zas zavolá a hodina je skončena, nezažili zábavy, nýbrž rvačky. — Jako by to něco škodilo! Zeptejte se takového rvavého hocha, když zase ke knize zasedne a líce mu jen hoří, zdali se nebavil, velmi dobře nebavil! Nu tak vidíte — ale když nechce ani obecenstvo ani pražští žurnalisté, ať sisi, budu také hodný, třeba by pačesy milovaných bližních — nu, já neříkám nic, já jsem už hodný.

NAŠE LISTY 24. ledna 1869

VE VYSOKÝCH BOTÁCH — ŠEDÁ POESIE KOSTNICKÁ VLAŠŤOVKA — CO DÁL? „NEDOTKNUTELNĚ“ BOLAVÉ MÍSTO

△ *V Praze 30. ledna*

Už jsme měli nevímco strachů, že za prvé nebude tužší zimy, a když tato už byla, že z toho kornoutku sněhu, který na Prahu vysypala, nebude zas ani žádné bláto. Ale nebe se postaralo o zimu a „čistotný odbor“ obecní správy naší o bláto. Z nepatrné hrstky sněhobílého sněhu uděláno tolik podivuhodně krásného bláta, že vyhovuje i nejbujnějšímu přání. Proto také musím prosit za odpuštění. V stálém jsem byl strachu, že několik nezbedných kluků rozběhne se po ulicích, a než tomu obecní stráž zabrání, již si nadělá ze všeho toho sněhu koulí, nebo že, když sníh šťastně přimrznul, přijde několik osmdesátiletých metařů (mladší lidé nemají ještě práva na obecní zaopatření) a špagátem obvázanými svými bačkorami všechno zas rozkope, ale chvěl jsem se nadarmo. Nikdo se sněhu nedotknul, ani dotyčný odbor ne. Myslel si nejspíš, že „čistota je jen *půl* zdraví“, *celé* bláto že má tedy do sebe aspoň charakter.

To je chlouby od těch starých lidí, od tak zvaných „pamětníků“, že prý se ještě pamatují, když Příkopy neměly své jmeno zdarma, když pro bláto v nich skutečně se nemohlo z jedné strany na druhou! My máme teď na Příkopech bláto bez příkopů a z jedné strany na druhou také nemůžem, leda se zamhouřenýma očima anebo při večerním plynovém „osvětlení“, když člověk také je jakoby slepý a ani propasti se nebojí.

Já, co se mne týče, jsem také s nynějším tím „osvětlením“ (a non lucendo) spokojen. Ba doufám, že se vrátíme až v jasné doby olejových lamp, kdy jen pomocí žebříků mohl se Pražan přesvědčit, že se Praha skutečně osvětluje. „Pokrok“ je beztoho směšná věc, jsme celí šťastní, když nás něco upomene na dobré staré časy. Jsou tomu as čtyry neděle, co mne na ulici zarazil a upoutal transparent, visící jako klícka nad do-

movním vchodem, upravený z krásného žlutého a modrého papíru a opatřený nápisem „zdé sou Geslé k vyďeni“. Spadl se mne náhle celý čtvrtcent let, ohmatal jsem v kapse dva krejcary a vstoupil jsem radostně dovnitř. Zpočátku jsem si tam arci připadal už trochu velký a hloupý naproti ostatním dětem, ale netrvalo dlouho a olejový zápach voněl mně jako mladá fialka, papírový betlém dýchal poesii, Kašpárek se mně opravdu zdál živým, a když ku konci kalafuna kornoutem vlítla do lojového knotu, upřímně jsem se leknul.

Ó ty dávné časy byly poetické! Nerozumíte si, že z nich tak pospícháte! Já vítám každé vracení se do „dob temnoty“, jak vám se mluvit ulíbilo, a když jsem četl, že kostnický měšťanosta pan Stromeyer byl dán do církevní klatby, zachvěl jsem se radostí. U nás jsme takové krásy nezažili už od nebožtíka Augustina Smetany! A co je u nás hříšníků, no! Arci, do pekla přece přijdou, a až se budou smažit a mít největší vztek, budem se my spravedliví koukat na ně z nebe a bavit se dost; ale pokud žijem v slzavém tom oudolí, mohli bychom mít z nich také už nějakou zábavu, že ne? Na příklad aby stáli, jako za dřevních dob, u kostelních dveří, v dlouhých šedivých košilích s popelem na hlavě a museli z nás kolemjdoucích hodných každého prosit za odpuštění! To by byl jux, až by tam takhle stál Barák — Barák by tam jistě přišel —, to bych chodil pořád pyšně sem a tam a on by mne musel pořád prosit a já pořád jakoby nic, až by měl už hodnou žízeň a já taky! Ale teď už je církev málo přísna, to je škoda!

Veřejné okázalosti, vůbec také veřejné zábavy tuze ubývá, chleba je míň a her také. Rád uvidím, co si počnem, až masopust — jako Rabelais podle slov Písma, že „beati qui moriuntur in *Domino*“, na smrtelném loži oblékl si „domino“ — až tedy ten masopust blaženě venku v Novoměstském divadle dokoná co domino či maškara, jakouž v Praze vždy byl, pořád jest a vždy bude. Pak se vrhnem snad celým svým vzácným ohněm a vší svou ušlechtilou náruživostí na divadlo a někdy na konci března začne snad už přece první z osmi nám slíbených „živých sezón divadelních“. Při tom bude jen to žalostno, že konec sezóny a 31. březen je skoro tak egální. Ne,

pánové, nechme žertu a řekněm si zcela doopravdy, že co se činohry týče, máme už všichni dohromady divadelních posavadních osudů dost. Nedbalost v starém, pranic v novém — myslí skutečně ještě někdo, že jest obecenstvo tak naivní, aby sobě ještě nadál nechávalo předříkávat o „vlastenectví“, o „talentech artistických“, o „geniálnosti“, když tu geniálnost nikde nevidí, když artistický talent sama sebe vstrčil do kapsy a vlastenectví se co německé zákulisní komando nepříjemně zpozad opony až do parteru dere?! Ředitelstvo je prý pevně odhodláno učinit posavadní nečinnosti, která nemůže být než na citelnou již ztrátu kasy a na rozhodnou zhoubu divadla, v činohře konec. Ředitelstvu přispěje veřejnost a obecenstvo bude mu vděčno. Není potřebí, aby osobnosti odstupovaly, kterých jinak vždy ještě rádi a ve prospěch věci užíti můžem, jsme jen přesvědčeni, že scházelo posud dohledu a rozhodného komanda. Vítáme a vážíme si „geniálnosti“ — musí z ní ale víc být než pouhé jmeno, vážíme si „talentů“ — ale musíme vidět činnost jich, věříme nesmírně rádi ve „vlastenectví“ — ale měříme je jen dle skutků a nejsme s to spatřovat tam zvláštní nějaký druh vlastenectví, kde se z pouhého pohodlí hynout nechává ústav národní, národu nejmilejší. Šetřte, pánové, osobností, ale *jen* ve prospěch věci!

NAŠE LISTY 31. ledna 1869

KAPITOLA POETICKÁ
KAPITOLA SKÁKAVÁ
KAPITOLA NA DVOU KOLEČKÁCH
KAPITOLA ZCELA PROZAICKÁ

△ *V Praze 1. února*

Jednou pravil Voltaire: „Hrome," — za tento výraz ho pánbůh potrestal a do kamene ve věži münstru štrasburského, na nějž byl Voltaire jmeno své zapsal a jen tolik místa zůstavil, že také Heine se tam podepsat mohl, dal opravdovým hromem udeřit tak sirnatě, že kostelníci a „vyšší" podnes rozpuklinu s největší rozkoší očuchávají, — „hrome," opakoval Voltaire, nemaje zvlášť za mladších let nikdy na jednom hříchu dost, „teď už přemýšlím čtrnáct dní na něco hodně hloupého a nemohu na nic přijít. Zvláštní neštěstí, že i nejhloupější osoba mých dramat je právě tak chytra jako já!" Každý není Voltairem a každý nemá toho neštěstí, má ale zas jiné. Na příklad pseudonym Grüninger: i nejchytřejší myšlenka, kterou má, je právě tak hloupa jako on. Sebral té řezanky celý pytel, nazval jej Tagessplitter a vytisknul v Stuttgartu nebo ve kterém německém závodu na strojené literární guáno. Myslí, že musí tím guánem co německý spisovatel také hrstkou po Češích hodit, a povídá nám, že se tváříme

wie Recken, urwelttrotzig angedämmert,
und seid doch nichts als Bruchgestein —

což se ani v nejprozaičtější prózu naši přeložit nedá. To jsou právě výhody německé poesie! Vezme se „Urwelt", což vypadá nibelungovsky mohútně, přivěsí se k tomu zvučné epiteton, na příklad „trotzig", a pak ještě nějaké slovo italsky sladké, na příklad „angedämmert" nebo „angedärmert", a myšlenka je tu. Tak to u nás nejde. Pro nás se mnoho sprostého nehodí, co u sousedů „je bon". Nejlíp to dokázal Riehl ve svém spise „o rodině". Na jedné straně lítuje, že obydlí ruských sedláků nejsou dost čista, a hned na druhé prosí

nalehavě, aby německému sedláku nebrali kuřata a prasata z jizby, sic prý ztratí kus prvotního svého krásného rodinného citu.

Jsme „Bruchgestein, im Steinbruch der Geschichte klein gehämmert“. Neškodí! Dlaždický mistr Vejrostek vynalezl dlažbu ze samého drobného kamení, pevnou jako žulu, a my jsme teď už samí vejrostkové. A vejrostkové jsou co do tvrdohlavosti nejkamennější část každé generace. Mluv jim stokrát, že je vlastně všeobecný smutek, ve kterém se ani tančit nesmí, oni se ušklíbnou a místo flóru koupí si bílé rukavičky. Vejrostkové totiž obyčejně přemýšlejí, což jim dorostkové obyčejně za zlé pokládají, i mysleli sobě onino, že společenský život náš není ještě dost silný, abychom se vzdáti mohli veškerého soustředování v společnostech, třeba zábavných či „skákajících“, jakž se nesmírně duchaplně vyjádřil někdo, který si vypočetl, že by ho už cesta do Prahy mohla stát 3 zl. 70 kr., aby také s sebou skákat mohl. A byly tedy zábavy „skákající“, byla národní beseda a měla svůj „skákající výbor“, který nyní na Národní divadlo odevzdal 1360 zlatých, což konečně Národnímu divadlu na žádný způsob škoditi nemůže. Bylo by zajímavo sestavit cifru, kterou národní besedy Národnímu divadlu již vynesly. Na všechen způsob je takový „skákající výbor“ divadlu tomu více platen než lidé, kteří se o ně jen tenkrát starají, když se jedná o parádu při velké národní slavnosti. Viz smutnou, ale velepoučnou historii „žurnalistických příprav“ k loňské slavnosti svatojanské.

Proto si ale přece vídeňský herec Tewele zlomil velocipédem nohu (není nad dobrý fejetonní „přechod“!). Cvičil se na jevišti, aby v novém kuse pomocí velocipédu konečně rozšířil Schillerovu náuku „o upotřebení sprostého a nízkého v umění dramatickém“ tak, by obecenstvo přišlo přec jednou k uvědomění. Velocipéd svou úlohu už uměl, ale jeviště ne a pan Tewele ne, a noha se zlomila. Či to měla být reklama pro velocipédy a pro onu vídeňskou firmu, která je má na skladě a zároveň vyučuje jízdě na nich? Chtěl dát pan Tewele kvůli tomu vyučování odstrašující příklad nevyučenosti? Také dobře. Už se beztoho ani dočkat nemohu, až bude velocipéd

„majetkem všeobecným“. Viděl jsem je již asi před čtvrtstoletím, ale tenkrát měly ještě „o kolečko víc“ a nebyly k potřebě. Také se tenkrát jmenovaly dräsiny podle svého vynálezce (Dräse — Dreyse, příležitost ke vtipu). Nyní mají jen dvě kolečka, jmenují se velocipédy a viděl jsem je před pěti lety zase v Paříži. Žily tenkrát jen co reklama, nesly jen dělníky v modrých blůzách, lítaly ale po makadamu pařížském jako vlašťovky a proplítaly se jako blesk mezi vozy a omnibusy. V Praze také žijou posud jen co reklama, a poněvadž u nás reklama je ještě trochu stydlava, žijou jen navečer. Ať jim vzejde den, abych spatřil uskutečněný svůj sen — čtvrtstoletý! — to je hanba, jak dlouhé má člověk už sny! „Umřel, ale byl už tak stár, že se sám za to styděl,“ pravil jednou někdo o někom.

S tímto vtipem mohl bych vlastně skončit jako onen český profesor na německé universitě pražské, který říkal: „Na konci každé přednášky své udělám nějaký vtip — to se dělá dobře.“ Český fejeton, totiž ten žvanivý týdenní, má ale dva druhy zakončení, a může se tedy převlíkat: buď v konec vtipný, buď v divadelní. Právě se hýbe v Praze cos divadelního. Máme tu totiž lidi na všechen způsob trochu kritické, kteří v nedostatku lepších píšou také o umění. A jak pestře píšou! Skoro každý týden jinak, jednou je jim ten „velkým umělcem“, který kvůli milé změně podruhé je hned zas pravou onucí, což se dělá velmi dobře, mužně a vskutku nikomu nic neškodí, ani tomu prý ne, který tak píše. Příčiny „změněných náhledů“ bývají rozdílny. Snad jich umělec nepozdravil, když je potkal u vrbiček, snad s nimi nechodí do hospody, a oni tedy nevědí, jakou je vlastně „uměleckou individualitou“, snad se s nimi sešel při pivě a řekl jim do pravdy tak, že se jim oči zakalily a oni ho pak na jevišti ani vidět nemohou, snad jim dělá konkurenci u vyučování elévů nebo jiné snady, při nichž je vše na zřeteli, jen ne umění, ne spravedlnost, ne české divadlo. I stalo se v dobách ne právě posledních, že jistý umělec, jsa hluboce soukromým výrokem jakéhosi kohosi uražen, urážku tu dle mužného práva svého splatil a jiní umělci že se ho také ještě ujali. Ale ten jakýsi kdosi byl náhodou členem

juchtové společnosti zmíněných „pražských typů“ a tito všichni se zapřisáhli, že ony umělce, kteří jsou náhodou ozdobami českého divadla, „*zničí*“, — poněvadž *urazili někoho, který s nimi sedá v hospodě.* K čemuž arci patří žaludek! A nepsali po devět měsíců nic o umělcích v klatbu daných a teď je z toho mela v zaslánech a fejetonech — jakž figura ukazuje — a ani neuškodí, když bude mela ještě větší. Umělci — mohou tu melu třeba přespat.

NAŠE LISTY 2. února 1869

Není na světě mnoho měst, které by byly tak dokonalým středištěm a tak věrným obrazem veškerých politických i kulturních dějin svého národa jako Praha národa českého. Výpověď obvyklá, že Praha jest zkamenělým dějepisem českým, není žádnou holou frází. Kéž by ani nebyl holou frází ten stesk, že posud velmi málo i Pražanův, kteří ten starý kamenotisk čísti umějí. Však neděje se nic, aby všichni naučili se čísti jej literami novými...

Cizinec, který o Praze jaktěživ ani slova neslyšel, přijda sem pozná za čtvrt hodiny, že se tu velmi mnoho dělo. Ten pak, kdož jen poněkud zná dějiny její, vjíždí do ní s duševním jakýmsi mrazením, že na náměstích a na rozích ulic tu spatří aspoň — začáteční písmeny jejich. Ale všímněme sobě dobře takového cizince. S větším podivením dívá se na nás než na Prahu, poněvadž si neumíme z Prahy udělat Prahu. Kdyby Praha s veškerými svými dějinami politickými a kulturními patřila Němcům, Angličanům nebo Francouzům, hoj, což by na ní bylo více vidět, že jest Prahou, než nyní.

My přestáváme na tom, že máme dějiny v archivech a bibliotékách; abychom je rozložili kolem sebe po náměstích a po ulicích, abychom je postavili před oči všem a každému, abychom se jimi veřejně honosili, k tomu stupni národního uvědomění jsme ještě nedospěli. Kdo, znaje naše dějiny a nikdy neviděv Prahu, věřil by vypravování, že mimo Karla IV. a svatého Václava nemáme v Praze na veřejném místě ani jedinou sochu z politických a kulturních dějin svých? Ba že mimo jmena obou jmenovaných mužův jmeno žádného svého velikána nemáme napsané na rohu ulice? Galerie jezuitských soch (?!) na Kamenném mostě přece není ilustrací českých dějin! A ten sloup s několika kamennými otesánky, postavený

na Staroměstském náměstí po bitvě na Bílé hoře, jest nám toliko proto zajímavým, že jeho stín v pravé poledne padá na vydlážděný pražský — meridián! Kdyby tam nestál *tento* sloup, museli bychom kvůli tomu meridiánu postavit *jiný*, ovšem také — *jinam*...

Suma sumárum máme Prahu posud s takovou tváří, jakouž jí daly časy jezuitsko-německé. Není na ní posud nic *závadného* z našich dějin, a v našich dějinách jest ukrutně mnoho závadného!

Kdo by o nás soudil z nápisův ulic neb z pustoty náměstí pražských, musel by nás považovat za — nejsolidnější národ na světě. Nic než samá řemesla: truhláři, jircháři, soukeníci, řezníci atd.; pak všeliká malá a velká zvířata, k jídlu a k potahu: Kuří trh, Koňský trh, Dobytčí trh; — pak některé věci k snědku: Vaječný trh, Ovocný trh, Masná ulice, Rybná ulice, Kaprová ulice; pak trochu nevinných ponětí geometrických: Velké náměstí, Malé náměstí, Dlouhá ulice, Široká ulice; a ostatně skorem naskrz samí klášterníci a svatí obojího pohlaví: křížovníci, dominikáni, kapucíni, jezuiti, uršulinky atd. atd. Nic a nic z českých dějin; žádný český král, žádný umělec, žádný učenec, žádný hrdina, žádný dobrodinec, žádný umučenec, ani žádný poctivý oběšenec český!... Jak pravím, co se týče názvosloví ulic a náměstí, není na světě šosáčtějšího národa, než jsme my.

Nanejvýše že jsme si již dávno udělali Panskou ulici, abychom naznačili, že v národě našem mimo jiné jest také ještě nerozřešena veliká otázka společenská; sice bychom byli museli trpět, že nám jiní osvícení národové budou spílat politických nevzdělancův tak dlouho, až nás nynější slavná rada královského města Prahy z toho trapného naříčení vyvede zřízením překrásných moderně demokratických tabulek se zvučnými nápisy: *Kinská* ulička, *Lažanská* ulička.

Pan Benke způsobí slavné městské radě pražské zajisté veliké a radostné překvapení, když na tyto dvě tabulky nalakíruje také příslušné erby s fanfrňochy, hodně a mnoho fanfrňochův! Ale aby slavnou městskou radu zároveň nepoplašil, ať k tomu nebere barvy národní, nýbrž úplně neutrální, pěkně

do šeda, třeba již trochu do špinava; vždyť časem svým ty tabulky beztoho se ušpiní. Ještě více by se zavděčil pan Benke slavné městské radě pražské, kdyby na tabulky pro Týnskou a Přívozní uličku ani nelakíroval jmena: Lažanský, Kinský… nýbrž toliko erby obou šlechticův ve velikém formátě.

A tento způsob místopisného názvosloví by pak vůbec měl býti přijat a proveden po celé Praze. Každá ulice a ulička, v které bydlí některý erb, měla by si jej namalovat na čelo, abychom aspoň v této nejdůležitější věci šířili vědomosti dějepisné v lidu. Prosím vás, čímpak jest Týnský chrám vedle paláce pana Kinského? A která ulice v celé Praze mohla by pak se jmenovat Kinská, kdyby ne ta právě *vedle* jeho paláce? — Také pan hrabě Lažanský udělal velmi dobře, že si vystavil v Přívozné ulici největší dům s velmi ohyzdnými sklopenými košatinami. Teď všichni lidé z Přívozní ulice musejí se přestěhovat do *jeho* ulice. Škoda, že palác Lažanského má dvě tváře; nikdy nevíš, kterou se na tebe dívá, zdali tou demokratickou nábřežní, aneb tou aristokratickou přívozní. Však to nic neškodí; takových Janusův máme v naší aristokratickodemokraticko-feudálo-liberální národní galerii dost a dost. Slavná městská rada pražská nám přisvědčí. Nesmíme nikoho urážet, kdo se k nám hlásí; musíme ještě mnoho, velmi mnoho — nespolehlivých lidí *získat*, a pak je dáme všechny do toho společného národního pytle, kde panuje věčně krásná svornost.

Za posledních let jsme již *získali* velmi mnoho vlastenců v; dělají nám všude čest a radost. Byl to těžký kousek chleba, ale vyplatilo se nám to velice; naše politika má v těch „získaných“ nejmocnější podpory. Teď jsme se odvážili na „majstrštik“ a navlekli jsme celou věc ukrutně chytře. Nebožtíkovi hraběti Jaroslavu Bořitě Martinicovi, témuž, který pomocí psův a karabáče honil své poddané do „svého“ kostela a který mezi jiným měl ten malér, že několik poctivých Čechův jej shodilo z oken královského zámku pražského hezký kousek dolů na hnůj, začež pak ovšem, když umřel, byl pohřben v chrámu sv. Víta, — dali jsme tyto dni čestné právo měšťanské a podle jeho „nesmrtelného“ jmena jsme pojmeno-

vali kus Prahy. *Martinická* ulička jest náš nejnovější „pokrok k lepšímu“.

Ale jednu velmi dobrou vlastnost bude míti ta *Martinická ulice*. Budou v ní ukrutně laciné byty. Neboť prosím vás, drazí pánové a vlastenci, kdopak by chtěl za drahé peníze bydlet pod tím jmenem, jehožto vlastník se stal nesmrtelným jedině — na Bílé hoře. Já bych v Martinické ulici nebydlel ani zadarmo; a kdybych tam měl dům, dal bych jej nyní slavné městské radě prezentem a musela by mně vystavět jiný na — lepším místě; neboť již nebožtík dobrý Čech Bohuslav Balbin, netoliko katolík, ale jezuita, ve své slavné Obraně jazyka českého dal výstrahu každému Čechu, aby se vzdaloval sítí martinických. Ale Bohuslav Balbin nerozuměl naší národní politice nynější. Nevěděl, že počneme nejdříve oslavovat úhlavní škůdce národa českého, abychom zatím — mohli mlčet o ozdobách a obhajcích jeho.

Škoda, že ten „příkop“ pod hradem pražským již má jmeno; tomu by predikát „martinický“ výborně slušel; městská rada nebyla by musela udělat takové salto mortale z ponětí uršulinky na ponětí Martinic a bylo by to skutečně popularisování zajímavé kapitoly z českých dějin; neboť Jaroslav Bořita hrabě Martinic stal se nesmrtelnějším v tom příkopu než v paláci na Hradčanech, nyní číslo *67*...

P. S. Slavný purkmistr pražský *František Pštross* byl od nynější městské rady bez vší řádné výpovědi o Hromicích vystěhován ze *své vlastní* ulice. Hledá se proň pokojnější byt na kontrakt, aby v příštím purkmistrovském kvartále nemusel opět stěhovati se. Laskavá nabídnutí přijímají se na Malém štěpánském plácku u Krocanův.

NAŠE LISTY 4. února 1869

△ *V Praze 6. února*

Plno kuriosit, pánové, plno! Kdo je přítelem srostlých dvojčat, dvouhlavých telat a podobných kras, nechť se jde podívat na zbořený dům u třetího mostu. Jinde to člověk ani nevidí! Zevnějšek zůstal v celé své neporušené kráse, jako hříšné tělo lidské ještě zůstává zevně vábivé, i když uvnitř už vše ďáblu propadlo, ale uvnitř domu sesulo se vše, a co ještě zůstalo nalípnuto, je pravá rarita. Tam prý zcela nahoře, ve čtvrtém patře, kde ty polocihlové zídky jako plátýnka se ve vzduchu tetelí, měly prý být byty pro skutečné lidi, kus ke kusu na cent těžké, — jinde to člověk ani nevidí! V Paříži vystavěli za 18 let 25 000 domů a z těch se zbořil jeden jediný — hanba! U nás se vystaví za rok dva, a z těch za půl roku čtyry spadnou! A když se ten neopatrný dům v Paříži zbořil, vzato jest stavební společnosti právo její ihned a zcela — nerozum! Mohla přijít komise, mohla dát stavitelům vysvědčení, že žádný z nich do domu schválně nekopnul, a stavitelé mohli stavět dál. Neboť z bořících se domů jsou výhody pro dělníka, který má až do své smrti, jež arci může být hned zde, pořád práci, v lidu se pěstuje srdnatost a zvyšuje cit lásky rodinné, městu se dodá malebnosti a nájemníci nemají v bytech štěnic a ošetřování v nemocnici a pohřeb v obecní šachtu mají zcela zdarma.

Plno kuriosit, pánové, plno! Francouzové smějí se Němcům, že tito neznají Alžíru, Němci se smějí Francouzům, že tito neznají Německa, my se smějem Němcům, že neznají nás. Tak se to vše vyrovná. Dřív psala Bohemia: „S jakou lehkomyslností se jezdí v Americe na železnicích, je vidět dle toho, že každých čtrnáct dní přihodí se nějaké značné neštěstí," — teď píší v Americe: „S jakou lehkomyslností se jezdí v zemi nazvané Bohemia, je vidět dle toho, že každých čtrnáct —

atd.“ Tak se to vše vyrovná a už to je kuriosita. Pak také je kuriosita, že komise, která neštěstí „ohledává“, nachází obyčejně tak kom-is-ionelní příčiny. U Běchovic bylo neštěstím vinno kolo, když se někde zboří most, je tím vinen most, když se ve sněhu srazí vlaky, je tím vinen sníh — těžko s kolem, mostem a podobnou němou tváří promluvit rozumné slovíčko! „Ajznbaňáci“ sice nyní povídají, že kládové prahy shnijí už za tři leta, a ne za osm, že v shnilém dřevě hřebík nedrží, — ale to by už byla zase kuriosita, kdyby totiž hřebík v shnilém dřevě držel. A to je už nejrozhodnější kuriosita, že správa železnic tolik peněz vydělá a tolik málo tento! Ale o jednu kuriositu jsme chudší. Tyto dny vypravovaly časopisy, že rakouský chudý nebo nemocný poddaný po celé cizině obdrží jízdu z milosrdí a zdarma, jakmile ale přijdou na rakouské hranice, že společnost státní dráhy nezná podobně daremného milosrdí. To bylo křiku — a teď je vše až pohnutlivě vysvětleno. Chudoba a nemoc jsou již o sobě neštěstím, nač dávat nebohé novému všanc na železnicích „našich“? — no tak!

Plno kuriosit, pánové, plno! Pan hrabě Clam-Martinitz napsal vzkaz, že se vzdává „prozatím“ vší politické činnosti, a byla by věčná škoda, až česká šlechta přijde jednou vycpána do musea, aby tam ten vzkaz také nepřišel. On se nevzdává provždy, vzdává se jen prozatím, a až přijdou lepší časy, přijde také zas pan hrabě, ještě lepší, než byl, neboť jde do Říma. „Jděte a pracujte, já se budu zatím modlit,“ povídá, ale Humory odpovídají: „Jen to ňák dobře uvař — já to pak už sním.“ Dobrá ta česká šlechta, ona nikomu nic a takto také pranic nedělá, pravý zázrak šlechty. Však je dobrý náš národ také tak trochu zázrakem. Jinde byli rádi, když dějiny šlechtu z politického dějiště odstranily, my zas ne, naopak! „Ráčíte už velmi krásně českých přechodníků užívat,“ lichotil jednou kdosi jistému českému šlechtici. To si myslím, až nám oči přecházejí! Kdyby naši lidé byli tak oškliví a klackovití a rvaví jako voličové maďarští, pranic bych se pánům nedivil, ale národ náš je tak mírný a tak hodný a tak hezký, pravá kuriosita — karyatida, ale v glazé.

Plno kuriosit, pánové, plno! Někdo se tyto dny divil, že ač je pan profesor V. V. Tomek v dotýčné komisi, přece názvy nových ulic pražských nedotýkají se nikde ničeho „závadného“ z české historie. Jako by bylo pana profesora V. V. Tomka životním účelem dotýkat se české historie tam, kde je závadna, — ty moje naivní nebe! Jako byste nebyli téhož pána „opravené“ vydání rakouských dějin čtli, jděte, nepřetvařujte se! Však my vás známe, že byste raději Husovi nebo Komenskému postavili pomník než Chotkovi, a že vlastně, když ne jinak, chcete mít pomocí nárožních nápisů z celé Prahy monument své historické pýchy. Povídáte, že by pak byla Praha alespoň otevřenou knihou českých dějin, v níž by každý procházkou čísti mohl, — zavřít vás a tu knihu taky! Dějepis se má pomocí nároží popularisovat — tak? A proč ne na příklad přírodopis? Či neprospělo by vychování naší mládeže, která ve zděch městských beztoho se ničeho o boží přírodě nedozví, kdybychom mimo ulici Žitnou a Ječnou měli na příklad také ulici Pšeničnou, Prosovou, Kukuřicovou, Kroupovou, Krupkovou, Krupiční, Bramborovou (s vedlejším výběžkem Rohlíčko-, Jakubko-, Moučno- a Lojovobramborovým), kdyby vedle Vodičkové ulice byla druhá Pivečková, třetí Kořalčičková, čtvrtá Kávová atd.? Máte zlost, že se jedna ulice zase bude jmenovat Jezovitskou? Já bych nazval všechny ulice pražské Jezovitskými, abych vyhověl všem stranám, a jen bych je čísloval. Teď je ale Jezovitská jen jedna a pan profesor V. V. Tomek nemůže se každé čtvrtletí stěhovat do jiné.

NAŠE LISTY 7. února 1869

POPELEČNÍ STŘEDA, ZÁZRAKY, PŮST, VOLOVÉ A APISOVÉ, LÁSKY, PAROHY A JINÉ MALIČKOSTI

△ *V Praze 13. února*

Zajímavou udalostí tohoto téhodne bylo, že se nestalo pranic. O tom tedy budu psát. Stalo se arci něco, stala se totiž Popeleční středa, ale já ne, ty ne a on také nedal si popelce, a když byla Popeleční středa, — *byla!* Jsem synem své doby, počítám čas dle udalostí, a ne dle kalendáře, o Popeleční středu mne ani nenapadne víc, abych užil příležitosti a měl kázání k p. t. váženému obecenstvu o jeho celoroční špatnosti, o Dušičkách může mně páter Klinkowström desetkrát po sobě do očí říct: „Člověče, když do tebe svědomí pere 364 dní, nemůžeš se ani na jediný den vzpamatovat?“ a já jemu jedenáctkrát po sobě do očí řeknu: „Ne, člověče!“ — a jiné dny jsou už mně docela egální! Jindy bylo zvykem neopomenout ani jeden výroční den bez obligátního, buď předepsaně pohnutlivého, nebo rovněž předepsaně rozpustilého fejetonu a čtenář mohl se už o den dřív vysmrkat a říct: „Zítra si zapláču!“ — ale ty časy minuly, zaplať pánbůh! Letos jsem to chtěl zase zkusit o Třech králích, ale nešlo to. Pořád mně jen hučel v uších refrén: „A kdyby byli čtyři, bylo by o jednoho třikrále víc,“ — prosím vás, co s tím!

Teď už, kdybychom měli hledět ke kalendářním oddílům, musil by se na počátku každého stát alespoň jeden zázrak. Ale pořádný, tuze pořádný zázrak, neboť jsme vybíravi. Jindy nebyly ani v Němcích. Roku 1558 na příklad byl v pruském Královci masopůstní průvod, řezníci, bylo jich k tomu 48, nesli 198 loket dlouhou jitrnici a té říkali kronikáři „zázrak“. My bychom jí řekli nanejvýš „hele!“, ale za zázrak bychom neměli ani sebedelší jitrnici! Také nám už řekl Pražský deník, že nemusíme více dbát oddílů kalendářních a že můžem v postě tančit jako v masopůstě, máme tedy oficielní povolení. A za ty postní tance musíme být vděční poslancům našich

německých krajanů. Jednou jeden z nich napsal: „Čechové mají ve svých obličejích skoro všichni výraz à la Nepomuk, tak weltschmerzlich europamüde, že je člověku z toho až ouzko!“ Patrně nás chtějí zbavit bolestného toho výrazu — souhlasím, vždyť se píšou právě články o tanci, tedy o tom, jak radost skáče. Souhlasím už také proto, že jsem vůbec proti všem postům. Jednou se chtěl stát indický žebrák králem — v indických bájkách je totiž to lidumilé zařízení, že každý žebrák může se stát alespoň na jeden den králem —, a podrobil se tedy předepsaným postům. Ale postění se brzy ho omrzelo, a když potravy došlo, zvolal: „Copak je to za půst, když nemám co jíst!“ Pánové, to je myšlénka, to je obsah, to je velikost! Jaký je to půst, když nemám jídel na výběr, jaký je to klášter, kde není oboje pohlaví! Takového něco se každý den nenarodí!

U nás je také konec masopůstu až příliš klidný, než aby jej někdo zvláště cítil. Ani jeden takový hovězí nápad nemáme jako na příklad Pařížané. Vykrmí si každoročně tři voly, vlastně vyberou z vykrmených tři nejvykrmenější, a když je konec masopůstu, obléknou je v hedváb a jiný hav skvostný, který sice těší srdce lidské, na nezkažené srdce volské dle psychologů ale nemá pražádného dojmu, a vodí je v slávě a jásání po ulicích. Pak je zabíjí a maso — ó hanba! — se prodává, místo aby se dalo do veřejných jídelen pařížského Oulu. Mám Pařížany v podezření, že se naučili svým masopostním volům od egyptských Apisů. Jsme vůbec v kultuře dědicové „starých“. Ale krásný jeden, galantní zvyk měli staří Egypťané, divím se, že galantní Francouz také tomu se nepřiučil. Bůh „býk“ či Apis směl žít jen jistý čas, když pak se dovršila míra jeho dnů, byl v Nilu utopen, dřív ho ale *prosili* kněží za laskavé *dovolení*. Býk prý nikdy neřek ne, byl utopen, balzamován, slavně pohřben a celá země měla smutek na tak dlouho, až se našel nový vhodný býk. Šelma satirik, takový egyptský kněz, a satira to věčně platná! Jak často uznáme leckterého vola za něco zvláštního, ctíme ho nadmíru po nějaký čas, pak ho utopíme, a pak ho zas litujem, ale po nějakém čase najdem si — nového vola. Jsme dědicové „starých“.

Masopůst je mrtev, ať žije půst! Budem dále žít, dále tančit, dále milovat, dále se zlobit, a kdo si v masopůstě koupil tuberkule, může se s nimi nyní připravit na volšanský jarmark. Myslím, že mladá Jeftovna, když dle bible vítala otce tancem, nevítala ho moderním naším kvapíkem. Sic by byl pantáta nebýval v rozpacích, mohl zůstavit tuberkulím, co dle slibu měl vykonat jeho nůž. Ale à propos toho „dálšího milování“! Co by mne nesmírně zajímalo, byla by úplná statistika celoročních lásek, prvních, druhých, třetích atd., vesuvových, jen tak ohnivých, vlažných, počtochladných, věrných, nevěrných a parohatých. Teprv tyto dny jsem se dověděl, že v staroslovanských mohylách mimo jiné pěkné věci nalezají se někdy také parohy. Jaký to mělo význam? Zabolelo mne to! Snad i Zábojky a Slavojky? Ó matky, matky bronzověké!

NAŠE LISTY 14. února 1869

JEDNOU TAK A PODRUHÉ ZASE — JINAK
VÍDEŇSKÝ NÁZOR O STVOŘENÍ SVĚTA
STRÁŽ U MŘÍŽE NEBO NAOPAK — 20. ÚNOR
DIES FASTI ET NEFASTI

△ *V Praze 20. února*

Jenom kdybych věděl, jsem-li hodný nebo nejsem-li. Z ouřadních novin se toho as jakživ nedovím. Nebo se jednou dovím, že jsem, a podruhé zas, že nejsem, a budu stejně moudrý až k onomu okamžiku, kdy „má dušička k bohu vynese se a jako bílá holubička zaraduje se“. Nedaří se mně jen samotnému tak. V úřadních časopisech už jsem jednou četl, že jsou mladočeši „ti jediní tento“, a podruhé zase, že jsou přepjati, že jsou staročeši historičtí copaři, a zase, že jsou „politikové“, Josef Frič že „tomu rozumí“, a pak zas, že nerozumí ničemu, ba tyto dny jsem se v nich dočetl, že Maďaři chovali se ve své oposici zcela loyálně, nesmírně státnicky, politicky, pak tak neobsáhle moudře, že nám mohou být až příkladem, a přece ještě mně v uších zvoní ty výčitky, posměšky a nadávky, jakými byli titéž Maďaři tamtéž zasypáváni, než vyhráli. „To z pouhé šetrnosti, brachu,“ dí Hamlet, „studená jídla včerejšího dne mohou hned zase při nové hostině sloužit.“

Tak rychlé jsou změny! Je k tomu potřebí zvláštních názorů o tom, co jde a co nejde, — když se jen *chce*. Klasickou ilustraci k takovým názorům podal ondy vypravovatel jedněch vídeňských novin. Popisoval, jak na vídeňských jedněch „jeslích“ představováno stvoření světa od nebe a země až dolů k Evě. Vše se předvádělo velmi svědomitě, neviditelný tvůrce tvořil pilně, až byl hotov a mohl složit ruce v klín, jakž viděti lze na sedmé ilustraci Frenclovy bible. A když byl svět hotov a opona spadla, spustilo fortepiano: „Na so segn's, na so segn's, *s'geht ja alles, wann ma will!*“

Milostivé nebe mne chraň, abych se snad domýšlel, že je v redakci oficielního listu vše tak jako na jeslích, že tam přilítne „gloria“ na drátku, kdykoliv třeba, že jsou tam vůbec

zcela podobné drátky, bavlnkové paruky, blyštící se pozlátko, ba i ta betlémská zvířátka, ale přece nemohu si pomoci a srovnávám. Čech mívá divná, bláznovská porovnání, národní píseň česká už proto srovnává děvče — s medvědem, že

medvěd má nožičky
chlupaty,

a ona

má srdéčko
proklaty —

proč bych tedy také já ve své hodnosti co Čech (estimační cena) neměl porovnání divná! Proto se přece nedovím, jsem-li hodný nebo ne, a velmi snadno je možná, že kdybych přišel do Vltavotýnu, slavná městská rada by mne hned z něho zas vyhodila. Ostatně nejsem ani dost málo proti kašparské té proceduře, jsem zcela pro zásadu „jednou já, jednou ty“ a pro soustavu vzájemného vyhazování. Až se vespolek všichni vyházíme z Čech, zbude tu jen ta krásná příroda a v Čechách bude opravdu ráj, jak stojí v písničce psáno.

A ještě jedna zpráva mne zajímala, kterou přinesly tyto dny vídeňské časopisy. Po nějakých čtyřicet let stála tam stráž u jisté mříže, nikdo nevěděl proč, a nyní byla odstraněna, zas nikdo nevěděl proč. Historikové se toho ale domakali. Ta mříž byla totiž jednou také nová a lakýrník ji natřel barevnou fermeží tak krásně a lepkavě, že byl-li neopatrný mladý vojín krásou její blíže přilákán, dělo se bílému rouchu jeho jako kuchařce s kominíkem. Aby se to těm mládencům, vlastně erární obálce jich dále nedělo, byla tam postavena stráž a ta je měla varovat. Mříž uschla dávno, ale stráž se střídala se stráží a jedna tam stála „bez udání příčin“, jakž někdy v úřadním životě bývá, jako druhá se stejnou opravdovostí. Konečně mříž zrezovatěla a zpuchřela taktéž „bez udání příčin“, byla odstraněna a tu teprv, když se nevědělo kam se stráží, nalezeno v aktech proč a nač. Škoda, za deset let mohla být zlatá svatba!

Mohli jsme mít o jeden pamětní den víc, a sice o veselý. Člověčenstvo už prožilo hezký kus života, co se pamatuje.

Bůh ví, měli jsme posud tak málo radosti, nebo to dělá ten „strup“ na jizvě, že neblahé se déle pamatuje, tolik je jisto, že pamatujem mnohem více dnů smutných než veselých. Ostatně se už každý jednotlivý den v roce vryl tím či oním závažným v naši paměť. Píšu právě 20. únor. V den ten zemřel císař Josef II. ve Vídni, narodil se o století dřív Voltaire, převežena jest mrtvola Lutherova do Vitemberku z Eislebenu, kde byl „předevčírem“ zemřel. Jaká to divná nahodilá hra se životy mužů sobě ve mnohém rovných! Staletí leží mezi nimi, základové jich myšlení posud se nestali základy obecného života. Každý z nich přišel „příliš brzy“, i poslední z nich, přece ale přišli oba včas. Ovoce ze semene dozraje. Jsem žádostiv, připomene-li sobě 20. února Vídeň, která měla od císaře Josefa II. tak mnoho.

S „historickou vděčností“ má se to všelijak. Jsem pro vděčnost i k těm dnům, které nebyly blahy. Myslím tu na „politische Bußtage“ Jean Paulovy a vždycky jsem se obdivoval Římanům, u nichž nešťastné dny, „dies nefasti“, velice se slavily a národu sloužily ku zpytování se, k mužné úvaze, k mravnímu sesílení.

NAŠE LISTY 25. února 1869

ŠŤASTNĚ PROROKOVÁNO A ZCELA UPŘÍMNĚ ŘEČENO NEBEZPEČNÉ POKROKY V MRAVNOSTI ČESKÉ JARO — ARÉNY, DIVADLO, KOSTEL A KOSTELNĚ-DIVADELNÍ

△ *V Praze 10. dubna*

Račte dovolit, článkovaní kolegové nad čarou sejčkující, abych se vypůjčil frázi: „*Stalo se, jakož jsme dobře předvídali!*“ — jen na chvílku, hned ji zas vrátím, abyste mohli dále se nemýlit. Ba stalo se, měl jsem pravdu, předvídaje, že když děvčata naše byla na podzim mnohem krásnější než kdy dřív, budou na jaře ještě zas krásnější, než byla na podzim, a že to půjde pořád tak dál, až to nebude ani už k vydržení! Totiž — nebe nás sílí — prozatím ovšem ještě něco vydržíme, třeba by to činilo dojem v nejpěknějších šatech nejmodernější barvy, jež je letošního jara už zase modrá, „hymlplau“, jak říkají Češky, když není „tunkl“. Proč bych se nepřiznal, že jsem „milovník“ hezkých děvčat! Za zlé to může mít jen nějaká ošklivá nebo některý zas muž, ten ale z konkurence, jaká bývá také mezi milovníky obrazů, starožitností, inkunábulí, moderních fraků atd. Vůbec jsme v tom ohledu co do upřímnosti pokročili, už brzy budem moci zvolat se zpovědníkem Ludvíka XV.: „Není pokrytců více mezi námi!“ Co se dříve naklepali na příklad na nynějšího galantního krále italského; v Itálii i mimo ni volali: „Hrůza, Vittore Emmanuele miluje ženštiny!“ A teď píší v Itálii úvodní články o něm a o nich, i praví: „Že miluje ženy? — A co je víc? — Copak my ne?“ a neitalské časopisy to opakují i s tím „copak my ne?“

Upřímností mravnosti neubývá, naopak přibývá jí skoro až povážlivě. Považme jen! Solnohradčana Makarta obraz Sedm hříchů smrtelných nebo Mor ve Florencii nebo Sen zhýralcův — Makart totiž sám posud neví, co vlastně namaloval —, obraz, který již ve mnohých hlavních městech vystaven byl a všude hádky způsobil, nechtějí nyní přijmout na výstavu *pařížskou*, je jim příliš mnoho křiklavé nahoty na něm!

A hrůza! Pradierova pověstná Fryna byla při poslední licitaci v tétéž Paříži prodána za fatku! To je pěkné! Kdepak mají Fryny za něco stát, když ne v Paříži? Kampak má nahota jít, když už jí ani v Paříži nechtějí? Což by nám bylo na tom, že Paříž stává se mravnou, jedná se ale o příklad! Vídeňák je opicí Pařížana, naposled by se i Vídeňáci domnívali, že jsou mravní, a nejnaposledněj by se stali i vídeňští žurnalisté skutečně mravnými, my bychom sobě jich musili vážit — do toho by se měla přec policie vložit! A nevloží-li se policie, musíme sami zařídit nějaký spolek proti přílišnému se šíření mravnosti — v Paříži. Jen aby nám dali povolení!

Ano tak — začal jsem o jaru! Ale co s ním, když jeho poupata jen o málo rychleji se zjevují než ta dementi českého národa českým Špindlerům! Povídala přec Prager Zeitung, že musí a musí český národ se ozvat proti těm, kteří mluví ve jmenu jeho, a zatím český národ pořád nic a Prager Zeitung pořád sama. Co s tím jarem, které nepřichází, ač dozněl již český pašijní pláč i německý Ostergelächter, co s ním, které místo nějaké lechtavé vojničky provádí jen diplomatické komedie! Čech by si musil dlouhou chvílí zoufat, kdyby nebyl jako moře — hezky slaný, hnilobě nepřístupný a kdyby nebyl od nátury tak rvavý, že když nemá nikoho jiného, popadne sama sebe za pačesy. Viz statisíce procesů v kancelářích advokátských, čti hádavé inzerty českých časopisů, všimni si toho všeho nejnovějšího stran papežské adresy atd. Řím nám už pomohl zase k nějaké hádce, budem prý se mu dle Vaterlandu odměňovat a zítra, co v den sekundice papežovy, houfně odevzdávat p. t. pánům kostelníkům pražských chrámů svoje visitky. — „Jen hodně mnoho, aby do Říma přišlo hodně mnoho lístků *českých*," jásají římští vlastenci. — „Tady dole ještě neleží žádný Polák!" zajásal kdys nadšený mladík a vrhl se do Vesuvu. Pravdivá historie!

Až bude ještě trochu jarněji, bude přec veseleji. Nastane — ne zápas v aréně, nýbrž zápas arén. Divadel budem mít v Praze již tolik, že zasáhnou velmi hluboko do kapes, do života, do všeho. Řekne-li se o někom, „tomu se hemžejí v hlavě myšlénky jako arény v Praze", bude to člověk velmi,

skoro už nebezpečně duchaplný, a řekne-li se zas o někom, „tomu se hemží myšlének v hlavě jako dělníků na staveništi Národního divadla“, — nu, politujem chudáka, každý nemůže být chytrý! Divadelní život za poslední doby v Praze úžasně vzkvetl; dříve dušen monopoly bují nyní volně. Do nové doby té vkročujem z české strany alespoň s utěšeně pěknou operou. Opera naše beře se rozvojem rozumným, má také v nejnovější době štěstí s hlasy: soprány, barytony a basy měly už své zvučné renomé, nyní se řinou tenory, jeden lepší než druhý, a nalezl se alt — „Albončin alt redivivus“. Ondy zpíval český ten alt v kostele a zachvátil i Tagesbota. Ale za to byl alt ten také odměněn! Duchovní přednosta kostela toho, unešen dojmem, sáhl do kapsy, rozhlídl se po bohatých krámech pražských a zpěvačka obdržela prsní jehlici v ceně — třicíti krejcarů. Avšak mladá zpěvačka, ač slíčna, nežádala sobě odměny za zbožný čin, za žádnou cenu nechtěla se ozdobit nějakým výtěžkem z činu tak pěkného, skromně vzala dar, poslala jej nazpět a připojila vroucnou prosbu, aby byl jím obohacen poklad chrámový. —

NAŠE LISTY 11. dubna 1869

JE PO DOBRÝCH ČASECH!
O TĚCH MALINKÝCH, KTEŘÍ BYLI VELCÍ
NAŠE ZTRÁTY — BELVEDERSKÝ NÁVRH

△ *V Praze 1. května*

Pomni: co nebe upravilo, může nebe zase odpravit. A proto bych se pranic nedivil, kdyby fejeton, který jsem dnes napsal pro Naše, vyšel zítra v Národních. Jakož jsem se také pranic nedivil předevčírem, když jsem na velkou radost Pražského deníku u nároží se „tlačil“ sám a sám před plakáty a z těch se dozvěděl, že je zrušen stav výminečný. Omne non curo, pravda, ale bylo mně náhle zas volnému občanu přec pak jen jako vězni, který už své komůrce navykl a skoro se slzou v oku na svobodu vychází.

Už bylo obecenstvo tak krásně si uvyklo na fádní chuť sebraného mléka, už jsme mohli tak mnoho řádek vyplnit samými — — nebo …, už by bylo obecenstvo brzy čtlo i takový výklad s rozkoší, jaký kdys estetik napsal německému obecenstvu o překrásných verších:

Schwanen und Schwaninnen
rudern auf Flüßen;
Ahnen und Ahninnen
freu'n sich des Süßen —

a teď — teď bude chtít obecenstvo zase smetanu, myšlenku, něco! Škoda, ale jsme tím sami vinni! Jednali jsme jako onen divadelní ředitel, který když se chtěl herce zbýt, dal ho kritikou uchválit. My nechtěli a zbyli jsme se přec. Když se myslelo, že nás to bude mrzet, dali nám to, a když se vidělo, že nás to těší, vzali nám to.

Ani bavit už se pořádně nebudem! Novověké vlády jsou, když ne zcela, tedy alespoň zpolovice tak věhlasny jak vlády starých věků, chleba dávají sice jen suchý, zábavu ale vždy mastnou, aby byl lid spokojen. Pro zábavu lidu vydávají také

úřadní časopisy, pro ještě větší zábavu také poloúřadní. Lid je nyní velkým pánem a potřebuje své šašky. Ovšem, divná myšlenka, oficiósní časopis vydávat pro zábavu! Ale takové zdánlivé protivy byly už od počátku světa: u starých Řeků dával se trkavý beran v oběť smířlivou a smrdutý vepř v oběť očistnou. Tolik je pravda, že když jsme musili do výminku, bavily nás všeliké listy oficiósní dost a dost. Bylo to rozkošné podívání, když se dovedly rychle nadmout tak, že teď snad ani oplasknout nedovedou, bylo to až k nepochopení, co do žluta vyzralé, nejkrásnější nestydatosti dovedly vyslovit jedním dechem. Pánové oficiósní žurnalisté, všechna úcta, dokázali jste mnoho, třeba ne tolik, abyste byli už hodni nadávek! A když — vezmem jen takové, které se netýkají každého. Jupiter měl také dvojí blesky, jedny metal do tváře lidské, druhé na tvář němou. Přec ale litujem, že se nyní stanete zas němými, skoro jste někdy vypadali jako oprávněný člověk a bavili jste nás jako Fabrův mluvčí stroj s nezakrytými klávesy.

Ztratili jsme v té době ledacos, ale je to na dobrém místě. Ztratili jsme tisíce z kaucí, ale víme, že jsou u Sv. Bartoloměje. Ztratili jsme celou řadu redaktorů, ale víme, že jsou u Sv. Václava. Ztratili jsme svou obecní českou policii, ale víme, že není na Svatoštěpánském plácku. Také mně není té obecní policie ani dost málo líto. Za prvé ji už lid poslouchal a podporoval a to není snad ani dobré u pouhé stráže obecní. Za druhé mluvila česky, každý se s ní srozuměl a člověk by byl při ní svůj špetek „böhmischdeutschu“ brzy zapomněl. Za třetí měla sice malebný oblek, ale neměla na něm krásné a velmi praktické „fangšnürle“, které hned odlítnou, a notickáři nemohli psát o nikom renitentním: „Bránil se strážníkovi tak, že tomuto až ‚fangšnürle‘ ulítly.“ Za čtvrté stála obec naši mnoho peněz a to není nikdy dobře. Teď platí na stráž celý stát, Uhři také, a my máme pořádek v poloviční ceně. Četl jsem sice jednou, že v Anglii nabídl stát chudé jisté obci, že jí bude platit policii, obec však řekla, že ví proč a že ne. Ale to bylo v Anglii a my jsme dál. Ztráta obecní policie mne právě tak málo rmoutí jako ztráta tenoristy Andra, kte-

rého si Němci nyní jednoduše vřadili mezi své a jmenují ho „knížetem německých tenórů“. Ander byl sice Čechem, uvědomělým Čechem, ale to za prvé neplatí ve Vídni a za druhé: co s tenórem, který už není! Ředitelstvo českého divadla má sice princip docela jiný co do tenórů, ale to *mně* neškodí.

O Anglii jsem jen zavadil a již mně zase něco anglického napadá. Známo, že tam dodávání listů je velmi laciné, za jediný penny. Nyní vyvstal Brandon a chce, aby také jízda po železnicích byla tak lacina. On povídá, že má také prostý, chudý člověk právo na železnice státní, že se také tomu má podat příležitost ku výdělku, ku vzdělání se atd. On má konečně pravdu, ten dobrý Brandon. Kdyby takhle český volič mohl si zajet za pět šestáků do Uher, co by vyziskal! Kdyby Čech vůbec tam jel, už dle jmen lokomotivů by byl pobádán ku zpytu, co je to Homér, Pelops, Achill, a kdyby jel přes Moravské pole, mohl by si také ledacos myslet. Kdyby se pak vrátil zpět a šel třetím mostem pražským, viděl těsně k břehu sáhající vrch Letné, vzpomněl by si na budínský tunel a řekl by: Přec to byl jen nesmysl, když u nás tak mluvili proti tunelu a průplavu skrz Letnou! Nyní tam v Budíně vedle tunelu staví ještě zvláštní spoušť, která bude parou lidi vyndávat nahoru na vrch a mírně zase sundávat dolů. Jak krásně by se dělala taková spoušť na Letné! Jak pohodlně by mohl milenec sladkou tíž své milenky, aniž by sama sebe neb jiného osla namáhal, dát za desítník vyhoupnout nahoru! Jaký obraz by takhle podal vznášející se celý pensionát nebo jiný módní hlouček! Apropos, viděli jste už nejnovější ženské klobouky? Jsou ze skla, to je vám krása! Po kloboucích prý budou v skelných hutích ještě jiné části dámské toalety se vyfukovat. Pokračujem rozhodně!

NÁRODNÍ LISTY 2. května 1869

MOJE KAZATELSKÉ NADÁNÍ
VŠAK JÁ TOMU ROZUMÍM!
TÁBOR SMÍŘLIVÝCH
ŽENSKÉ, ŽIDOVKY, ŠALOMOUN ATD.
TROCHU UPŘÍMNÉ SLOVÍČKO

Turnéři odkudsi turnéřům kdesi:
„Vám je hej: vy jste si to už odbyli, ale na nás to ještě čeká!“
Humory, ročn. XI, str. 93
1. sloupec, dole

△ *V Praze 5. června*

Nebojte se, moji drazí nejdražší, že budu mít snad celé kázání a pak ještě nějakou hrubou na uvedený nedělní text. Jsem nepřítelem vší hrubosti i dlouhých kázání, a kdybych se kdy dal ke kazatelům, což nejspíš nikdy neudělám, měl bych kázání ještě kratší než mademoiselle Philippo kteroukoli kupletní sloku svou a ještě něco. Vylezl bych pak na stoličku, nebo na co bych pak vylez, a řekl bych na příklad: „Drazí nejdražší! Velbloud není jediným tvorem na světě, který vždy znovu zase kleká, aby vždy znovu zase nechal na sebe nakládat! Jděte domů a přemýšlejte o tom!“ — nebo: „Drazí nejdražší! Pro všechno na světě vás prosím, mějte úctu ke *všem* vdaným ženským; majíť zásluhy o vás tím, že se nestaly ženami vašimi! Jděte domů a pozdravujte po cestě všechny vdané!“ — nebo co bych řekl.

Vždyť já vůbec nechci mít pražádné kázání na citovaný text, chci mít a mám jenom velký vztek na něj, a proto jsem jej postavil na místo hanby, id est podle přátel mých v kanovnických rukavičkách před svůj fejeton. Však já vám rozumím, vy redaktoři Humorů, co myslíte tím „odkudsi“! Ani kdybych nebyl tak úžasně chytrý, jak jsem, již ty cynické výpovědi, které člověk tyto dny všude slyšel, ač jsem já právě co člověk je ani slyšet nemohl, byly by mne přivedly na stopu, odkudže a kam. Vždyť člověk slyšel výroky jako: „Ti Slovenci mají víc pěstí než my“, nebo: „Učiňme návrh, aby němečtí turnéři

pražští uspořádali si s revolvéry výlet na Říp“, nebo: „Což nebude žádný německý tábor na Žižkově?“ atd. Však se vám nepovede, zlomyslná chaso, němečtí turnéři mají příliš mnoho — tento — rozumu na to! A chcete-li vůbec dostat něco lublaňským způsobem do novin, dobrá, oblečte se sami do německých turnérských šatů, jděte sami s revolvéry na Říp a sami — přijeďte pak zas ve zdraví domů, dovedete-li to všechno!

Ostatně — že prý se tam, kde hnusný červ navrtal pěknou kdys skořepinu českého života, na zacelení utvoří nyní skvostná perla, či abych přec tak přespříliš krásně nemluvil, že prý bude u Prahy přec jeden tábor německý, a sice tábor Němců spravedlivých, kteří chtějí jednat o smíření s Čechy. Jsem idealista, jsem nadšen pro smíření s celým světem, ale stran tohohle tábora nevím, mám-li svému nadšení vyrazit dno a pít z plného nebo mám-li si ho jen trochu stáhnout do flašky. Bude to krásný průvod těch „spravedlivých“, pojedou prý ve drožce č. 172, s tou s tím šimlem. Kde se jich jen najednou nabralo, těch spravedlivých! Ó, příroda ještě nezastavila tvoření zcela nových druhů a já vždycky říkám, že neznáme ještě dost zevrubně bohatou vlast svou, a ani o tom nevíme, že leckde v koutečku může kvést — ledacos.

Div divoucí, že jich spravedlivost tak dlouho mlčela, ale pražádný div, že teď najednou dostává nucení. Pánové, já jen vím, že nevím, je-li právě teď pravý okamžik. Vzpomeňte si jen na svého básníka, víte na toho, který mluví o jediné hořké kapce ve „freudenbechru“ smíření, — ono to pak všechno zase zkyše! A u nás by bylo as kapek celá Vltava! Je-li kdo u nás povolán ku smiřování, nejsme to my mužští, je to krásné pohlaví pražské. Má-li žena, jak pitomí básníci povídají, ve světě úřad smírčí, je žena pražská skoro předsedou soudu toho. Beztoho rozumějí Němci slovu „smíření“ as tak jako onen bodrý muž rovnoprávnosti: „Ano, smiřte se s námi, buďte totiž přec jednou už Němci“ — a daleká většina pražských Češek mluví už na ulici jen tenkrát česky, když potkávají čamaru, protože čamara po ulicích obyčejně bez čamaristy nechodí, a pražské Němkyně jsou beztoho už „smířeny“. Ale

daleká zas většina těch pražských Němkyň jsou židovkami, a ty bývají velmi pěkny, když jsou mlady, a já alespoň jsem každý okamžik hotov „smířit“ se nějak s některou hodně pěknou. Cože — že by to bylo něco zcela nového, přenechat ženám politické smiřování? Prosím vás, něco zcela nového! Před Akibovým „Vše zde bylo jednou již“ bylo již dávno Šalomounovo „Nic nového pod sluncem“ a u Karibů — také divoši —, když žena slehne, položí se muž do postele a přijímá návštěvy.

To by bylo zmíněných „hořkých kapek“! Školní rada nová by jich nakapala as čtrnáct, nově jmenovánu být mající notáři také nějaký tucet, začal by pravý déšť a ta holota v té jisté vídeňské žurnalistice pustila by celá stavidla. Já bych si z toho pranic nedělal, ale vy, vy se mně na tu „nenávist“ vídeňsko-žurnalistickou tuze zlobíte! Je sice pravda, že „nenávist“ má mít a mívá také u muže vždy ráz poetický, což je ale lecjaký kluk *mužem*? — No tak! Považujte je za to, čím jsou, a basta! Pes může na veřejné ulici ledacos dělat, aniž by se naše nejstydlavější stydlavost červenala. Nač bychom se my styděli za tamty!

NÁRODNÍ LISTY 6. června 1869

△ *V Praze 12. června*

Mastný týden! Musím rozvazovat jeden uzel po druhém, a začnu tedy hned s *nedělí* 6. června, s odhalením pomníku Boženy Němcové. Když se něco děje, co stojí za přemýšlení, zůstávám rád samoten, a proto jsem se díval na tu slavnost ze svého kanapé, — velmi pěkná krajina mezi mým kanapém a Vyšehradem! — Božena Němcová, kdož by jmenu jejímu nepřál! Miloval jsem ji již co malý student, když jsem o jejím spisovatelství ještě ani ničeho nevěděl. Chodila tenkrát denně k budečské škole, aby si dovedla svého Jaroslávka domů. Kluk jako srneček a matka krásna, obličej snivého jižního rázu, oko jiskrné, plné ducha! A když jsem poznal pak její velikost, dostačilo již poznání to na úctu.

Tak tedy již položili na ni kámen a ona nemůže více vypravovat, jakže se jí za života odměňovaly její práce. Však byla příliš ostychava k tomu a *zamlčovala* raději. Přišli jsme jednou k ní, aby přispěla novelou k almanahu. Byla v rozpacích a potahovala kobercem na stole, aby nebylo vidět, že „zub času“ koberec ten již rozpřádat začal, — když jsme odcházeli, ani jsme s přítelem se rozhovořit nedovedli, tak teskno se nám stalo. Pomník je pěkný a nákladný, dosti nákladný, že by Němcová byla za náklad jeho svého času mohla ještě jednu Babičku napsat. Děti její přinesly věnec z polních květin na hrob. — Náš lid vyrostl jako ta polní květina, pouhou vlahou nebes.

Pěkná krajina mezi mým kanapém a Vyšehradem! Mnoho pěkných budov, jen vzadu ten Vyšehrad je tak pustý, prázdný, vše na něm rozvaleno a roznešeno mimo vzpomínky. Chtěli jsme tam stavět českou Walhallu — velkých mužů měli bychom pro ni dost, ale ani dost málo peněz na sochy, na budovu, na vše. Ta prázdnota Vyšehradu bolí — nemohli by páni

páteři, kteří umějí tak sbírat haléře svatopetrské, sebrat na krásnou *basiliku* vyšehradskou?

V pondělí 7. června. Translajtánský časopis Floh v Cislajtánii zapovězen. Patrno, že z toho bude něco. Přijdou žaloby, Maďaři budou chránit svého krajana, nastane kvartální mela pro časopisy, abonenti se pohrnou jako před italskou válkou.

V úterý 8. června. Přichází zpráva o kamenování Novopackých. Prager Abendblatt píše: „Wir enthalten uns" atd. Patrno, že list ten, který velmi rád čtu, pokračuje v moudrosti a opatrnosti. Při aféře lublaňské se ještě ne-„enthalt"-oval.

Ve středu 9. června. Časopisy se zlobí, že při novém sčítání obyvatelstva nebude brán ohled na národnost. Pořád s tou národností, individualitou a jak jinak říkají! Bude se tedy počítat jen po kusech, jako v jiných rubrikách, kde se také neudává plemeno curyšské, aargauské atd. A je to dobře, užitek nese plemeno přec.

Ve čtvrtek 10. června. Objeví se zpráva, že neomylnost papežovy osoby stane se dogmatem. Už prý jsou akta propracována a svatý Otec se v nich prohlíží. Najde-li nějakou skvrničku, bude tato zajisté — jen v zrcadle.

V pátek 11. června. Nebožka obecní policejní stráž interpeluje Jeho hraběcí Milost pana Örindura, co by se jí bylo as stalo po události poslední noci, kdyby ona byla ještě naživu a měla stráž. Známo, že Jeho hraběcí Milost nikdy neodpovídá, poněvadž bývá postavena vždy teprv na konci novinářského článku, kde už na odpověď není ani místa. Zmíněná stráž chvílku čeká, pak si spokojeně vzdychne, natáhne se zas a praví: „To jsem ráda, že už to mám odbyto!"

V sobotu 12. června. Všeobecná rozčilenost proto, že včera byla slečna Philippo v aréně ve Pštrosce vypískána. Nebo vlastně snad proto, že nebyla vypískána, neboť deset těch aretovaných píšťalek nezpůsobilo nic než entré k nejbouřlivějšímu potlesku. Šansoniérka Philippo ziskala si nesmírně mnoho přívržencův „bez rozdílu náboženství". Kněžstvo i dámstvo, stáří i mládí proudí se do Pštrosky, aby se podívalo na representantku Elysejských polí, když jsou navečer osvětleny a obecenstvo se tam schází v cafés chantants, aby skluzké

písně zapíjelo hodně špatným, ale drahým nápojem. Naproti tomu, co *tam* člověk vidí a slyší, je slečna Philippo pouhé jeňátko. Tam sedí deset a více slečen Philippo na otevřeném jevišti, když jedna zpívá, jsou ty ostatní k ní garniturou, v těžkých hedvábných šatech, s brilanty v uších a na obnažených prsou, tak obnažených, jako by se chtěly právě teprv převlíkat. Obecenstvo se někdy směje, někdy i zpívá, někdy i zívá, syčet by mu napadlo snad jen tenkráte, kdyby slečny začaly příliš cudně zpívat. K nám přijde z těch desíti jedna jediná, zpívá místo v Elysejských polích a na skvostném pódiu jen v aréně a na vlhkém písku, místo při brilantním osvětlení za bílého dne, „mírní“ se jen což, a přece jsou místnosti arény vždy a vždy přeplněny. Mnohého intresuje spatřit výlupek pařížského života, ustrnout nad tou živostí a smělostí pohybů a nejde tam víc, jiný tam byl jednou a podruhé vždycky zas. A opět jinému je reálnost její až příliš reální, ač sám je dle novin „realista“, jde tam také zas, ale s píšťalkou. Gusta jsou právě rozličná, slečna Philippo má zase z toho gusto, že shrabuje velké honoráry. Daří-li se jí všude jako v Praze, bude za pět let bohatkyní. Neumí víc než as deset písní, těmi si vydělá na celý život dost — nač jsme jen chodili dvacet let do škol!

NÁRODNÍ LISTY 13. června 1869

PO DVOU EGYPTSKÝCH NEDĚLÍCH
FOGARAŠSKÁ FANTASIE
VÝSLEDKY PORTUGÝSKÉHO ČTENÍ
REVISE, ALE NEPOVEDENÉ
BRUSKA V DOUŠCE

△ *V Praze dne 24. července*

Tři neděle žádný klep, žádná pomluva, mohl jsem se stát skoro dobrým a slušným člověkem, kdybych vůbec stál za něco. Ale já se nepřeceňuju, ač se pořád považuju za nejlepšího, tak, že nemám ani žádného ministra za hodna, aby mně třeba jen „milostpane“ řekl. A zůstal jsem za ty tři neděle zrovna tak pomlouvačný jako dřív. Zpočátku jsem chtěl, aby se v českém životě přece alespoň něco nepasivního a neodporného stalo, zvrátit kalendář a zavést egyptský týden, totiž pomlouvat teprv každý desátý den. To proto, že mám starý Egypt nesmírně rád, od doby, kdy jsem zvěděl, že si tam své divné bohy vyhledávali mezi pasoucími se telaty. Něco nesmírně dojemného je v tom: nevinné telátko se pase a nemá ani nejmenšího tušení o tom, že je příroda „cajchnovala“ a že už od narození jest určeno k něčemu vyššímu! To je rozumné, ať příroda sama rozhodne, kdo je aristokratem již dle rodu, pak ale ať se to uzná! U nás — my jsme sklesli — u nás neplatí už pranikdo nic dle rodu a i nejpěkněj a všemi možnými erby cajchnovaný tvor, když jest telátkem, platí právě jen za telátko. Nanejvýš, že se takový náš demokrat při něm zeptá: „Mnoho-li váží?“

Tři neděle a ani nevím: nezajímá nás už nic nebo nestalo se nic. Telegraf už jde všude, železnice skoro všude, parní loď už docela všude, za 80 dní můžem nyní již vykonat osobně cestu kolem zeměkoule, za den se z Prahy smluvit s Amerikou — a za tři neděle jsme se nedověděli ničeho, za celé tři neděle neudělá dobře počítaných 1200 milionů lidí na zemi nic, co by za řeč stálo! Věru, kdyby nebylo našich pánů okresních hejtmanů, ani tábor by se nezapověděl a to je dosti málo! Stal se arci rozběh, uherský biskup Fogarassy chtěl nějakou přehoušli kacířů, „novokřtěnců“, spálit, ale ministr Eötvös mu

ten „rit“ do staré romantiky nedovolil a přišli jsme o radost. Hrome, to by byl býval jux! Redakce by byla dala desítku diét a našinec by si byl zajel dolů do uherských pust na polívkový guláš a několik usmažených kacířů! Jiné redakce by byly měly zrovna týž geniální nápad a kvůli láci mohli jsme si tam odbýt hned tábor žurnalistů, obeslaný z celého světa. Zajisté že by byl pan Fogarassy, když by už byl dával nějakou tu zábavu, dával ji po kavalírsku se vším možným nákladem, hranice dosti vysoké a z vlhkého dříví kvůli pěknějšímu dýmu a delší zábavě, pak dostatek smůly a dehtu, pěkné proklínání, v nejpůvabnější moderní disharmonii upravené skřípání zubů atd. Kacíři se mohli pect na rozličný způsob, polo-, zcela- a pranic dehtem nenatření, v krinolínách i bez nich — což poslednější je hezčí, když se zároveň dehtu užije —, à la Torquemada nebo Jimenez, à la Krämer nebo Spränger mohli být pro onen lepší svět upraveni. Již průvod mohl být velmi zajímavý. Některým se mohlo uložit jen pokání, musili by pak v malebném kabátci „santo benito“ u průvodu kráčet, jiní se mohli nechat utéct, aby kat nesl a spálil pak jejich podobizny, ještě jiným mohl se odsoudit také nebožtík otec a děd, aby v průvodu jejich kosti a rakve dělaly parádu, čerti na čepicích mohli mít kníry, šňůry a čižmy, aby to celé mělo ráz národní, atd. Z některého kacíře mohl se pro zábavu vyhnat také „zlý duch“, to prý jde pěkným exorcismem velmi lehko, jako když se dítěti dá cicvárového semínka, a musí to být hezké. Ještě jsem to sám nikdy neviděl, ale Apollonios z Tyany vyhnal prý v prvním století po Kristu z někoho jednou takového zlého ducha. Byla to tak zvaná „empusa“ čili „lamije“, celá se pak třásla, plakala a prosila za odpustění. Aby takhle byl pan Fogarassy náhodou tam trefil na samého Belzebuba a vytáh ho! Byl by ho sice nejspíš dal maďarskému museu, ale my bychom byli měli svůj plezír při tom, neboť by byl Belzebub musil předříkávat ostatním zlým duchům modlitbu — vlastně nemusil, on má k tomu dle Portugalce Gil Vicente *právo*, poněvadž „žije v konkubinátu a má nejvíc nemanželských dětí“.

Eötvös nám to zkazil, Eötvös romantik! — Ale to je to, že

stárne a bojí se konkurence, byli bychom ho mohli svými popisy zatemnit, ač kdyby nás nebyli při té příležitosti „pod jedním“ hned všechny s sebou spálili. Už to tak bývá. Zmíněný Gil Vicente, básník, měl syna velkého prý básnického nadání. Aby nebyl synem tím zatemněn, poslal ho žárlivý do Indie a tam syn zahynul. Právě čtu Vicente, sic bych to nevěděl.

Chtěli nám dát arci domácí vlastenci náhradu a poslat nanovo Husa do Říma, v tajné naději, že ho tam znovu upálí. Myšlénka byla dobrá, ale nepovedla se — a marně také čekal ondy v Lipsku shromážděný sjezd rabínů, že se jim předloží „k revisi“ onen proces, pro který přišel Pilát do Věřím. Nic se neděje, svět zůstává při myšlénce již stát. To proto, že svět tloustne jako Hamlet. Beztoho že byl Hamlet hezky tlustý, chtěl bych napsat o tom estetický článek — ale ne — myšlénka je tu — a já tloustnu. — —

P. S. — Ondy jsem potkal Bruskou bránu. Vždyť ji znáte, tu starou! Pozdravím. „Jakpak se máte, vlastenko?“

„Zle, kamaráde, od té doby, co jste chodil kolem mne s palestrou.“

„Snad jste se neprovdala?“

„Ani nevím — snad civilně! Alespoň mně nalepili najednou nové jmeno. Prosím vás, neznáte nikoho u pražského magistrátu?“

„I znám.“

„Zeptejte se tedy, proč mně nenechali moje poctivé staré jmeno a nalepili tabulku s nápisem ‚Brána *písecká*‘. Ano?“

Slíbil jsem jí to, starušce, — ona totiž neumí německy a nedovede „Sandtor“ přeložit. Odkud by také dovedla ta stará česká *Bruska*!

NÁRODNÍ LISTY 25. července 1869

PROČ MÁ VZÍT LUTRIE ZA SVÉ BÝVALÉ VÝHRY A NYNĚJŠÍ NÁVRH, KTERÝ SE BOHUŽEL SNAD NEPŘIJME

△ *V Praze 7. srpna*

Ani nemohu říct, že jsem se zalekl nad tím, že má být rakouská malá lutrie zničena! Naopak, mne to ještě těšilo. Za prvé budou prý mít za ni několik set dluhů víc a já dluhy miluju, zvláště ty státní. Neboť počítám takto: v Rakousku je as 35 milionů obyvatelů, když totiž mou osobu už taky vpočítají, a Rakousko má as 3500 milionů dluhů, přijde tedy na mne — počkejme, dvě nuly se uškubnou — přijde tedy na mne 100 milionů, což mne činí opravdu hrdým. S ironickým úsměvem rozhlížím se po svém pokojíku a myslím sobě: Přijďte si — fantujte si — sto milionů, hehehe!

Za druhé už není ta malá lutrie dávno tím, čím byla. Rok 1848 zabil všechnu romantiku, všechnu poesii, zabil také a umořil všechnu krásu lutrie. Před rokem tím nesměli jsme ještě nic sami myslet, směli jsme se jen modlit, abychom se také odjinud ničeho nedověděli. Malé udalosti těšily se váze všestranné. Když „domácí pán“ tenkrát o božím hodu co šarfšic vyrukoval, stál už od pěti hodin celý dům před domem, aby svého domácího pána viděl; když umřel na Hradčanech kapucín, byla zároveň celá Malá Strana vzhůru; když někdo mohl večer v hospodě vypravovat, že šel kolem dvou, kteří sobě vypravovali, že „už zas někde hořelo“, měl pro celý večer hlavní slovo — teď, prosím vás, teď by mohlo v kterýkoli svátek sto na prach shořelých kapucínů vyrukovat v největší gale — co bude? — Nic nebude! Nu a tenkrát v těch idylických časech byl také každý tah lutrijní už nějakou událostí! Když nebylo výher, vypravovaly se alespoň životopisy těch, kteří by byli „o oko“ ambo udělali; když ale takhle uděláno terno, ověnčil šťastný kolektant numera, která vyhrála — červenými pentličkami terno tří neb čtyr numer, zlatými papírky terno všech pěti —, a ulice byly jak by je natlouk.

A jakž bylo teprv živo, když se takhle stalo, že kvůli příliš mnohým výhrám byla jednotlivá čísla „šperována“ a místo výher dostal každý jen sázku zpět; tu musela se děla nabíjet, jako když v Mnichově přirazí na mázu krejcar, a nebožtík — vlastně já nevím, je-li už nebožtíkem, ale to je mně jedno — a nebožtík policejní hejtman Wilmitzer mohl nepoměrně víc lidí fackovat než jindy. Ach to byly přec jen časy! Nyní ale — nyní už se buď „nešperuje“, nebo raději hned nikdo nic nevyhrá, nyní už také nestojí ani za to zůstat před kolekturou stát, ledaže zajímá stará žebračka, která suchý chléb žmoulá a vyžebraným šestákem k tomu přispívá, aby se mohly platit úroky z výše zmíněných mých sto milionů. Dobrá stařena, ale mohla by toho nechat, mne by ani nenapadlo platit!

A konečně, za třetí (já uvádím pro všechno vždycky zrovna *tři* důvody), mám vztek, že jsem z lutrie nikdy nic nevyhrál. Je pravda, já nikdy nevsadil, ale jednou by se bylo brzy stalo, že bych byl na 2, 9, 20 a 44 vsadil desetník. Nevsadil jsem, ale měl jsem přece zlost, že nic z toho nevyšlo, byl bych se mohl alespoň pořádně zlobit. Jen jednu měla lutrie dobrou stránku, že totiž šířila zeměpisné známosti a upevňovala vědomí souvislosti Čech s „ostatními zeměmi“ Rakouska. Sázelo se totiž mimo na Prahu a na Brno také na Linec a na Vídeň. Poslednější skoro už přestalo.

Avšak já vím, proč má lutrie přestat! To je to, že se ve Vídni bojí, že budoucí koncil římský prohlásí tu jistou neomylnost. Arci, pak by bylo hej svíčkovým babám v Římě, ty by pak mohly směle sázet na Vídeň, potřebovaly by si jen trochu známost udělat s některým dobře zpraveným komorníkem! Ale věděl bych něco, co by se zas nám v Rakousku hodilo! Nechť, jako je církevní, zavede se také (koncilu není k tomu ani potřebí) *zpověď politická* a zpovědníky nechť jsou páni státní návladní, páni úřadníci soudní, páni úřadníci političtí a jiní páni, kteří by dostali k tomu posvěcení. Ušetřilo by se něco policie, kdyby zpověď byla jen dvakrát do roka předepsána! Mnozí by sice pak nechtěli ani k té zpovědi — hned s nimi na Kufštejn, mnozí by zamlčovali — hned trest ztrojnásobit, když se později prozradí! „Zpočátku by se hloupý lid sice trochu vzpouzel,

vždyť činí tak skoro při všech zařízeních, která jsou pro vládu co nejvýhodnější; avšak deset let důslednosti a železné přísnosti, však se obmezený rozum poddaných navykne a pak se bude ještě o polovic snadněj vládnout!“ Tato slova opisuju z díla jistého státníka — kterého? — prozradím ho teprv pak, když by hrozilo nebezpečí a já bych měl dostat řád za svůj návrh. Při té zpovědi by se pěkně ukládalo pokání hned dle trestního zákona, smrt provazem, doživotní smrt v žaláři, deset let, pět let, v pátek půst, a někdy jen bití, alespoň za *myšlenky*. Rád bych znal u nás člověka, který by alespoň to bití nedostal a jda k politické zpovědi nepovoloval napřed už kšandy! Jsme tuze, tuze zkaženi a Pražský deník má zcela dobře, když není s námi ani dost málo spokojen. Ale on by pak byl snad také bit, třebaže pro svou nedostatečnost jen malou metličkou, jaké užíval známý jezuita páter Jan Baptista Girard, když bičoval krásnou Kateřinu Cadièrovu.

NÁRODNÍ LISTY 8. srpna 1869

TÊTE DE VEAU ČILI HLAVA TELECÍ

△ *V Praze 19. října*

Krásně začíná ten týden — jeho heslo je „*tête de veau*“. „Telecí hlava“ zvítězila, telecí hlava panuje ve všech časopisech, telecí hlava opanovala všechny rozmluvy, vesmír je zapomenut — telecí hlava vychází a zachází místo slunce a hvězd! A opět je tím vinna žena — ó ženy, ženy, od vás pochází všechno zlé, a proto vás máme tak rádi my, na kterých není právě už pranic dobrého!

Plukovník Beaumont má krásnou ženušku, což se ve Francii mužům přičítává za zásluhu a ani dost málo jim v kariéře nevadí. Ano tam mají mužští podobné muže tak rádi, že milují i jejich krásné ženy, — pouhý národní zvyk jako u nás vyhazování z hospod o posvícení a velmi starý: už před několika věky květla tam zvláštní „*veselá*“ společnost „oparohatělých“, „societas cornatorum“, jejímž sídlem byly Evreux a Rouen.

Avšak, jakož ani synové jedné rodiny nebývají vždy po otcích — nemyslím to „po“ smyslu francouzském —, nemívá také každý člen národa všechny zvyky národní a plukovník Beaumont jednoho muže, který ženě jeho dopisoval — zajisté jen, aby se cvičila ve slohu —, zabil napolo. V dopisu našel Beaumont výraz „tête de veau“ a vztahoval ho k sobě, ono ale vztahovalo se to k druhému stylistovi, jak se pak dověděl, a tedy vyzval i druhého, knížete Metternicha, a také jeho tak trochu napolo zabil. Fortel z toho mají zas jen ženy, paní Beaumontová a paní Metternichová, obě získaly pikantnosti, jenže druhá získala v leckterém ohledu víc: první bude se teď mnoho lidí bát a druhou bude chtít o tolik více lidí těšit. Ale nejen žena Metternichova má smutek, také Napoleon prý pořád pláče, lomí rukama a volá: „Až se to má stará dozví!“ Císařovna má totiž velmi měkké srdce.

Duel je ve Francii zapovězen, přec vidí duel ve Francii

rádi, neboť Paříž je hlavní město světa, Francie první země, o první zemi musí se ale pořád mluvit, má-li zůstat právě první zemí, vše je tedy vítáno, co dělá rámus. A rámus tento duel udělal! O ničem se nemluví než o „tête de veau“ — už mnohé hlavy se oslavily, koňská hlava stala se „wahrzeichnem“ německého národa, zubří hlava stala se znakem síly, sviňská hlava (v sulcované formě) stala se Hugonem Kapetem až historickou, jen telecí hlava neměla posud pražádné znamenitosti a historičnosti, nanejvýš že ji předkové vlepili do některého šlechtického erbu, pozdním aristokratickým svým potomkům ještě co vzor a pobídnutí.

Nyní je telecí hlava na denním pořádku. Kdo sobě všimne ještě kotorských bocchesů! Nikdo! Vyslali prý tito zvláštní deputaci, že budou se vším za nějaký čas spokojeni, jen aby se proti nim zatím postavil do pole onen generál, jejž stejně s úctou jmenují Magenta i Jičín. On prý řekl: „Pravda — *tam* jsem ještě nebyl,“ — ale nikdo ho neslyší!

Kdo sobě toho povšimnul, že minulou neděli odpůldne hrál Schütz se svým ministerským přítelem na Františku „špačka“ — „tyčkrle“ tomu jinde říkají? Nikdo! A přec to mělo za následek celou revoluci v pražských společenských zvycích a mládež františkánská, hrajíc nyní v špačka, zavádí urputně místo posud oblíbeného kulhání modernější šmaťhání. Je v tom uznávání ústavních instituc — ale nikdo to nevidí!

Kdo sobě toho všimnul, že české noviny opět tyto dny vyhlášely co českou *ctnost*, že „jiní do nás kamenem, my do nich chlebem“! Pěkně děkuju za takovou „krásu“ — ale nikdo se nepěkněděkoval! O našich nepřátelích by ani Kristus sám neřekl „nevědí, co činí“, bylo by od nás hříšným nadsazováním se, kdybychom chtěli být *ještě* hodnější než Kristus. Buďme rádi, že nemusíme ani tak!

Kdo sobě toho šíře všimnul, že vídeňské časopisy hladí a poklepávají nás nyní, jak se poklepává kůň, na kterého chcem hodně pevně sednout? „Již na to přišlo, že se netoliko anýz a fenygl, ale i slova cukrem obalují.“ — „Hedvábná slova prodávají se na loket,“ myslejí naše časopisy, ale mluvívají přece o narovnání. Nechme toho — „*nechať mrtví*

pochovávají mrtvé své“, sic nás hodí zase k mrtvým, až — budou mít budžet! Na jednom z příštích našich táborů přijme prý se resoluce: „Nikdo nemá s tím neb oním vyjednávat o nás; chtějí-li se činit návrhy, nechať činí se veřejně národu celému a my sobě porokujem o nich zase na táborech!“ Resoluce ta — prozradím to — je vypracována od místodržitelského rady pana Grimma — „věčného kandidáta“ — vždyť víte!

Nechme politiky, vraťme se k tomu nejmodernějšímu předmětu evropských rozprav, ač mnohdy teletina a politika — nu! Ostatně je dobře, že také „tête de veau“ konečně přišla k nějaké když ne cti, tedy alespoň renomovanosti. Jak již praveno, po věky byla zneuznávána a vzdor všemu blekotu nedostala se pořád k ničemu. Jen Němci, kteří sami povídají, že největší jejich národní chybou je přílišná spravedlivost k ostatnímu světu, chybou tak obrovskou, že ačkoli do ní perou, co jen historie sahá, přece jí dle *posavadního* praní posud neseprali, jen spravedliví Němci byli také první k němé té tváři spravedlivi. Geibel vyčetl z telecího oka celý kodex nevinnosti a měkký Justinus Kerner začíná báseň:

Du Tier, im dunklen Stall geboren,
eh du des Lebens recht bewußt,
greift dich ein Schlächter bei den Ohren,
und reißt dich von der Mutterbrust.
Dein großes Auge, fromm und helle,

— — — — —

Do češtiny ale ta telecí báseň ještě není přeložena. Snad až ji některý Němec zdramatisuje — doufejme!

NÁRODNÍ LISTY 20. října 1869

LIDSKÁ PRÁVA — KAM TO SVOBODA, KAM REFORMACE A KAM EMANCIPACE PŘIVEDLY HISTORICKÉ DROBNOSTI, NADÁVKY, VOUSY A NOVÁ LÁVKA PŘES VLTAVU

△ *V Praze 6. listopadu*

Snad se dnes už mohu přiznat, že jsem měl před měsícem, totiž zrovna 1. října, tajnou politickou schůzi s Dantonem, Maratem, Robespierrem a ostatními členy francouzského Konventu. Byla zcela v nepřítomnosti předepsaného zeměpanského komisaře, protože jsem schůzi svou ani c. kr. policii neohlásil a tatáž c. kr. policie bez takové ohlášky jakživa na žádnou tajnou schůzi nepřijde. Mám totiž historickou tu slabost, že se velmi často rozpomínám, co se před desíti, sto, dvě stě lety lidstvu v jistý den stalo. Je-li to něco radostného, zůstanu chladný, neboť nenahlížím, proč by lidstvo nemělo být šťastno; je-li to ale něco smutného, dostanu nesmírný vztek na to hloupé lidstvo, a navečer se mne ptávají bratři v plzeňském, proč prý jsem dnes v tak špatném humoru. Zmíněného 1. října ptali se také — neměl jsem být mrzut! Lidské právo je přec tak staré jak lid sám, mnohem starší než okresní hejtmani a než dynastie hessenská, narodilo se as tenkrát, kdy se první člověk narodil, před několika milióny lety — a posud ho nemáme, posud ho má jeden víc než druhý, posud pro ně bojujem! A už jsme si ho my lidstvo tisíckrát vybojovali, milionkrát jsme se učili, jak nás o ně okrádají, a tisíckrát jsme ho zase pozbyli! Zrovna před osmdesáti lety dekretoval Konvent francouzský „lidská práva“ — je to až pohnutlivé ve své směšnosti, že člověk si dekretuje býti člověkem! — lidstvo bylo přesvědčeno o jaře novém, neumořitelném, věčném — tumáš, letos, po 80 letech, přinášejí pařížské listy zprávu, že zemřel tam „král hadrníků“ a žebráci pařížští že zvolili si *nového* krále, že tedy ani žebráci nemají ještě mezi sebou rovnost, — sám čert by se neubránil ďábelskému úsměvu!

A teď prý už zase ve Francii se to lidské právo hýbe, už prý

tam zase vylézá slunko svobody na obzor, ale tentokráte prý ne krvavě, nýbrž vyhoupne se hned zcela zlatě do výše jako slunce krajin tropických, a už prý zase francouzský orel shýbá šíj a natahuje křídlo pravé a natahuje křídlo levé a jižjiž vyletí, aby donesl símě „lidského práva“ i mimo Francii, — nu zdrávi letěli! Také ve Vídni psali tyto dny, že prý světem letí nový, přemocný „Völkerahnung“, — nu proč by neletěl, před dvaceti lety letěl také, přišlo ale prvního huius před těmi dvaceti lety a Windischgrätz dobyl Vídně i s völkerahnungem! Arci že si Windischgrätz zároveň dobyl věčnou směšnost a ovšem že boj za svobodu opakuje se v mezerách do času vždy kratších a konečně že volnost přece zvítězí třeba bez boje, ale po čertech dlouho to trvá! Bylo to 5. listopadu před čtyrmi stoletími, když začal koncil *kostnický*, bylo to v totéž dátum o nějakou stovku později, když narodil se Hans Sachs, který už z plných prsou pěl o katolické církvi:

Doch ist unser Haus gar wohl schwach's:
es senkt sich zum Fall, spricht Hans Sachs —

bylo to 7. listopadu už roku 1793, když francouzský Konvent dekretoval, že křesťanství ani více není, — a my v Čechách jsme nyní s církevní reformací tak daleko, že dnešního dne naše časopisy zuřivě „bojují“ za to, aby směl kaplan choditi do hospody a farář nosit na kabátě dvě řady knoflíků! Ouvej!

Ale ve *všem* to tak jde! Tu máte zas na příklad ženskou emancipaci! Zajisté že již naše pramáti Eva — bůh jí dej lehké odpočinutí! — zatápěla stran lidských práv svých dobrému manželi rajským svým jazykem, a najisto již řecké ženy bojovaly za emancipaci — alespoň se jim Aristofanés dosti proto vysmívá — a dnes? — v Americe říkají už zas rozhodně, že s emancipací přec to nejde, poněvadž na příklad co žurnalistky píší tam dámy věci co nejnemravnější, a nejvyšší, čeho tam dosáhnouti chtěly, že byla strašná lenost a nová móda: chodit na ulici v mužských kalhotách. Považíme-li, že už na divadle vyjímají se kalhotkářky velmi příjemně, můžeme být konečně spokojeni, že se ta móda blíží už Evropě, — pak budem teprv

celý den chodit po Příkopech! — ale pro emancipaci ženské práce je tím pramálo učiněno a pořád mně ještě zní výrok francouzské lorety v uších: „Když jsem viděla, že berou všude jen mužské do práce, uzavřela jsem, že vezmu tedy také mužské do práce!“

Možno, že sobě lidstvo vždy tolik troufalo, mnoho-li si troufat mohlo, ale — „kdo netroufá si víc, ten není muž,“ praví lady Macbeth. Nedejme sobě pokoje a míru, dokud nedojdem volnosti opravdové; copak je do míru jiného, už staří Řekové jej malovali, jak jede na ošklivém brouku ohniválu, pro nějž má český lid jmeno ještě ošklivější. A když nebudem mít už pranic na práci, studujme aspoň tu historii. Věřte mně, je poučna a zábavna a byl jsem tomu tuze rád, čta na příklad nyní některé zprávy o našich „nepatrných“ ztrátách v Dalmácii, že jsem opět mohl učinit historickou paralelu a zašeptati si: Je tomu právě dvacet let, co u Bronzellu ztratili jen šimla!

Konečně ta historie přec jen pokračuje! Vojáci smějí nosit vousy a listonoš smí si každou nadávku, kterou mně někdo na německé „korrespondenzkartě“ pošle, přečíst dřív než já. Je-li to nadávka velká, *nesmí* mně ji dát — sic platí trest; zato mně ale *musí* dát všechny vídeňské časopisy, byť nám sebevíc nadávaly, — sic platí zase trest. V Egyptě mají co pokrok kanál, a až budou chtít Židé zas do Egypta zpět, budou musit — kanálem, a my — my máme novou železnou lávku místo starého přívozu. Na místě, kde lávka stojí, skutečně posud „něco“ scházelo k dovršení malebnosti Prahy. Dali tam tedy „něco“, a aby to mělo sloh národní, vzali si za vzor formu jitrnice natažené pod stropem, aby k ní švábi nemohli.

NÁRODNÍ LISTY 7. listopadu 1869

A NESTAL SE JÍM!
TISÍC A JEDNA NOC V ČECHÁCH
LADY MACBETH — POKROK SVĚTA
PLÁN MŮJ A JEŠTĚ NĚKOHO

△ *V Praze 20. listopadu*

Vesele vlají vlajky od přístavu Saidova až po Suez a Lesseps — pořád ještě není vévodou. Snad jím ani nebude a pánbůh, který už tolik pro něho učinil, zachrání ho také ještě před tímto neštěstím. Snad se mu také povede jako Learovi, který „své dcery nad sebou matkou učinil, jim metlu dal do ruky a spustil kalhoty“. Turecký sultán a egyptský khedive už ty metly drží — ubohý Lessepse! Drží je naoko jeden na druhého — ještě ubožší Lessepse! On nevyjí žloutku a nanejvýš že dostane obě koruny ze skořepiny. „Víš-li pak rozdíl, kmochu, mezi trpkým a sladkým bláznem?“ Nedělej si z toho nic: jsou-li lidé, kteří za lidské jatky jmenují se „vévodami z Magenty“, kopni do titule, prospěls sám a sám lidstvu víc, než onino mu pomocí všech armád uškodit dovedou!

Nejsem sice horším, než je pověst moje, ač už tato za nic nestojí, ale k tomu se přece ještě přiznám, že jsem ve velmi mnohých věcech hotový nevědomec. Na příklad „v národním hospodářství“, ve kterém jsem to ještě nepřivedl ani na pořádný seznam vlastních všech dluhů. A národní to hospodářství povídá, že Lesseps, odtrhnuv jeden díl světa od druhého s takou lehkostí jakoby natržený kramflek od boty, učinil nesmírně mnoho pro obchod, pro Evropu, pro Indii a pro vše, co je mezi tím. Už sobě ty následky jeho obrovského škubnutí fejetonním svým rozumem maluju co nejpestřeji, už vidím, jak bohatství Východu nás přímo zahrne. Za deset let vypadá i můj skrovný pokojík zcela jinak! Místo slaměné rohožky tamhle přede dveřmi bude ležet svinutá boa constrictor, místo mé domovnice uvítá příchozího lísající se ochocený tygr. Místo oněch prostých, ale teplých koberců, v kteréž se podlaha mé světničky pořád ještě jen v bujné obrazotvornosti své halí, bude samý koberec indický a šál perský.

Místo akvária, které jsem si tamhle do kouta pořád ještě nepostavil, postavím tam nějaké vykopané město staroarabské — nebo ne, radš asyrské, kvůli těm komickým zobákům asyrských bohů! Místo kamen, které patří domácímu, koupím si svou vlastní pyramidu, drží prý dlouho teplo, a s jiným drožkářským koněm než arabským ani nepojedu. Byl by také blázen drožkář, aby měl jiného oře než arabského, když každá děvečka bude mít při nošení vody svého — velblouda a každá stará panna místo šedivého pinčla pak indického bílého slona s dlouhým rypákem. Všechno, všechno se zlepší, i své ženy zavřem do harému, abychom jich mohli mít víc. Východ všechny své skvosty na nás vysype, i místo drtin budem mít jen myrhu a kadidlo a vládní naše plivátka budou výplivy svých excelencpánů místo do slohu dřevěných odpadků obalovat do slohu vonnějšího než rozmarýn!

Nebude jim ale také pak nic platno! „Veškerá vonidla Arábie nezlíbeznila by tu ruku“, která teď vraždí v Dalmácii! „Což ty ruce nebudou nikdy čisty?“ volá šílená lady Macbeth. Nikdy, mylady, nikdy! „Kdo by si byl ale pomyslil, že ten starý lid má tolik krve,“ je-li pravda? „Styď se, manželi, styď se! Vojín, a tak bojácný!“ volala ladymacbethovská byrokracie a manžel Lapenna-Wagner „napnul zmužilost na pravý kolík“ a připnul k němu ihned také několik rakouských občanů. Lady Macbeth ale bloudí teď po pošmúrném Dunsinanu, volá a vzdychá: „Zde ještě skvrna!“ a nesmyje jí a má leda tu útěchu, že jich nebude moci asi přidělat si víc! Neboť v Shakespearově hře je také „lékař“, který vše, co lady činí a mluví, pilně zaznamenává, a je tam „komorná“, která už „zvěděla, o čem neměla zvědět“, — „lékař“ soud světa a „komorná“ vlastní ta vaše vídeňská služka novinářská, která už vám víc řekla do pravdy, než by pořádný člověk snésti mohl! Jste naha, mylady, nažší, než vás pánbůh stvořil, a daleko široko žádný strom fíkový!

Ten svět je přec podivný, je-li pravda? On pokračuje! Když dříve nějaká hindostansko-hispanská princezna měla s nějakým lokajem dítě, už proto vznešené, že i matčin tajný otec byl lokajem, odvíral na zprávu o tom celý svět hloupou svou

hubu a téhož dne už jí ani nezavřel. Nyní jej něco takového zrovna tak málo zajímá, jako když měla redakční naše Bela deset štěňat najednou, zato ale místo huby odvírá svět oči a vidí mnoho, nesmírně mnoho najednou! Vidíte, někdo odtrhne Afriku od Asie, to svět zajímá, do Říma v týž čas svážejí biskupové nahnilá těla svá, to jej zajímá zároveň, v Dalmácii v týž čas věší a to jej zajímá také, ba ono jej i v týž čas zajímá, že z nás tak dlouho v almaře uschovaných Čechů pořád ještě nechtějí razit platný český groš, nybrž pořád jen razí šajny rakouského čísla!

Ale už je nejvyšší čas, abychom také my Čechové předstoupili před svět zas s něčím pořádným! Za prvé tedy proto, za druhé, aby se vyhovělo časové touze po řádném nesmyslu, za třetí, aby se vyplnila citelná mezera v spolkovém životě českém, za čtvrté, aby se akcijní potřebě nynějška konečně vyhovělo, za páté a za šesté mimo ten vejděleček ještě pro leccos jiného, umínili jsme sobě já a ještě jeden se mnou stejně smýšlející, že zarazíme akcijní spolek na stvoření zcela nového světa. První valnou hromadu vypisujem já a ten se mnou stejně smýšlející na večer dne 31. prosince, kdežto prozatím a jaksi na ukázku stvoříme nový rok, zvolíme předsedu a vydáme něco akcií. Již napřed říkám, že pro přílišný nával práce nemohu přijmout předsednictví, leda bych byl zvolen. Pak budem hned světit prápor — „matka práporu“ už se najde. Doufáme, že starý svět je ještě dost hloupý, aby nám odkoupil něco akcií, neboť už jsme se naučili od doktora Chleboráda, jak se máme se vší možnou neslušností chválit. Reklamy platíme dvojnásobnou cenou inzertů.

NÁRODNÍ LISTY 21. listopadu 1869

POD HORAMI A NA NICH – BOKELCŮM JE ZLE
PO MEZKOVÉM OKTÁVU
UČENÉ PŘÍSPĚVKY K HISTORII OSLŮ
AŽ ZJARA!

△ *V Praze 4. prosince*

Vždyť jsem věděl, jen když budou mít dost času k tomu, že přec si najdou ten pravý způsob naproti Bokelcům! Už ho mají! Sedí hezky dole na břehu mořském v městech a na lodích — seděli by radš všichni na lodích, kdyby se vešli —, nechají povstalce tam nahoře a strouhají jim mrkvičku. Také mají pravdu, co s nimi, když je nemohou už ani vidět nebo když se nenechají už ani vidět nebo jak tu antipatii svou píšou. Co s nimi, když nemají ani tu nejobyčejnější slušnost nepřátel, nechat se tak trochu porazit, ani tolik slušnosti co c. kr. poddaní naproti c. kr. vojsku, mnoho-li toto mělo na příklad u Králové Hradce naproti Prusům. Ale ne! A když tedy viděli, že nenechají sobě povstalci říct, ani když se jim vesnice vypálí a vyplení, kmeti a děti a ženy pobijí, že vůbec tedy nejsou žádné domluvě přístupni, nechali je jednoduše být. Nechají je tam nahoře, sami sedí dole a píšou poklidně do Wiener a Wehrzeitungu variace na duchaplné Goethovo: „Když nebesa se odevrou a prší, pak kape voda.“

A ať si „neodvislé“ listy říkají, co chtějí, pravda je to přec, že tam dole prší! Jenže se neví, pláčou-li tam nebesa slzy radosti či vzteku, čert věř takovým povstaleckým nebesům! Možno, že radostí nad tím, že hvězda Aueršperků je tak, ale tak lesklá! Carlos co vůdce ústavověrců v Praze a ve Vídni, Adolf co maršálek na Pětikostelí a Gottfried co jenerál v Boce — málokterý stát má takové rodiny a málokterá rodina má najednou tolik slavných členů — člověku je, jako by četl Lafontainův román Das Verhängnis oder Die unglückliche Familie.

Ale napálili je, ty povstalce! Pravda je sice, že je to lež, že Bokelci uřezávají uši a nosy, ale suroví jsou přec. Dali jim na výběr, chtějí-li si vybrat mezky s nákladem nebo jenerály s prázdnou, a tu se jejich nekřesťanskost ukázala: oni si vzali

mezky a nechali nám jenerály — barbaři! Teď tam stojí na svých horách, drbou se za ušima a mnou si dlaně — zimou či radostí? Čert věř takové povstalecké dlani! Drbou se za ušima, že nevědí, jak by se vyrovnali, neboť by rádi ty mezky uvedli domů do chlívů. Co bylo na mezcích, všechno přijali vděčně a požili ve zdraví. Madejrské víno a malajské hřeje prý mnohem líp než jejich domácí „černé“, terstské Urbanidovy paštiky jsou prý jak náleží stravny a tak ta pravá studená kuchyň, vídeňské houně jsou prý pravý boží dar, skrz dalekohledy dívají se pro zábavu obráceně a mapám a kartám jenerálního štábu nasmáli se, že ani nepamatujou.

Račte odpustit, že teď teprv, po osmi dnech, ty mezky připomínám! Osm dní je sice v našich dnech dlouhá doba, ale račte mně uvěřit, že mezkové ti dojdou věčnosti. Nejen co „mauleslové“ v německých epigramech, nejen co „magarci“ a „mazgovi“ v guslařských písních dalmatinských, nýbrž i v historickém článku Slovníku naučného. Guslařské písně snad vylíčí ty mezky jen poeticky co „lamie“, jistý druh loreleiek, krásných to ženských s oslíma nohama, které krásného jinocha Aueršperga lákaly a lákaly, až ho svedly a místo modré krve, které má dost, perfidně mu vycucaly slávu, kterou přece nikdy neměl. Slovník naučný bude ale musit být střízlivě objektivní a psát *historii* všech slavných mezků. Ta historie není tak chuda, sám bych chtěl napsat několik zajímavých kapitol k ní! Staří Indové nazývali osla otcem moudrosti. Hyperborejové obětovali svému Apollonu oslí uši. Alexandr Velký pravil: „Není pevnosti, kterou bys nedobyl oslem, na nějž zlato naloženo,“ k čemuž teď přidati sluší: Není nebezpečí v dalmatských horách, z něhož by ti nepomohl mezek oblo-žený madejrským, paštikami atd. V naivním středověku dělali na „Anne“ (bretaňskou) a „Ane“ velmi galantní a krásné vtipy. V tétéž době slavili zvláštní „oslí mše“ za to, že:

Aurum de Arabia,
thus et myrrham de Saba
tulit in ecclesia
virtus asinaria.

Známa je Květná neděle, v níž oslíček přicválal před Jeruzalém a do ortodoxního toho města konečně vítězoslavného heroa zanesl. Známi jsou i jiní oslíci bibličtí, na příklad Bileamův, který anděla viděl dřív než Bileam, — kdyby byli Bokelci anděly a Aueršperkové proroci, řekl bych, že se snad něco podobného opakovalo u Dragalje! Znám je přírodopis toho dobrého zvířete, na jehož kůži jezdíme nohama i perem, jež jest personifikací filosofického „Festina lente“, jehož trpělivosti jest jedno, nese-li zlato nebo hnůj, jehož hlas není sice slavičí, ale mnohem výdatnější, a jež vzdor pilnosti své nosí prostý šedivý šat a žere bodláky, ačkoli jsou tvorové, kteří — ach! žerou paštiky a ani bodláků si nezaslouží! Posmívají se jeho dlouhým uším, ale už dobrý Blumauer v tom kuse se ho ujal a nadšeně zapěl

— armer Tropf!
Doch tröste dich, sie wurden nur verächtlich
an eines Königs Kopf. —

Teď prý si vojsko odpočine a pan Franz začne prý teprv na jaře zas ty „dalmatské výtržnosti“, jak je Pražský deník nazývá. Na dvě věci prý se Bokelci už jako děti těší: na „deutschmeistry“ a na „dynamit“, poněvadž až dynamit skály roztrhá, přijede furvezna a oni furveznu ještě neviděli. Šarpije tam z Prahy nepůjde, chystají se tam ale všechny naše tři brigády: „Mrkvička“, pražská, plzeňská i karlínská. Každý „muž“ bude mít žebřík a deštník oné známé konstrukce: povlak pancéřový a v holi zündnadl. Plzeňské bych se nejvíc bál, ta se mně nejvíc líbila.

NÁRODNÍ LISTY 5. prosince 1869

OTEC RADECKÝ – MOJE SVÁTKY ZÁZRAKY – NOVÝ ADAM – PLETENÍ ČIVŮ DOZVÍME SE

△ *V Praze 28. prosince*

Už jsme ty boží svátky strávili. Jeden utržil jen několikahodinné hlavy bolení, druhý pěknou, trvalou rýmu, každý něco. Krátce, a i vzpomínka na zář svíčiček (večer) a flór před očima (ráno) bude zas odváta. Již nyní dívá se na Malostranském náměstí starý Radecký se žulového podstavce svého zase zasmušile do protějšího poschodí, zasmušile jako dřív, ač v den před Štědrým večerem — nejsem pověrčivý, ale viděl jsem to — sklopil oči čtverácky k zemi a usmíval se až do samého soumraku. Byliť lidé kolem nohou jeho naložili celý háj jedlový a smrčkový — ne na oslavu jeho, nýbrž na prodej —, matky kupovaly a smlouvaly, děti vyvalovaly oči, a to se starému pánu — už zaživa byl trochu dětinský — tak líbilo, že se smál a smál až do večera. Ne mnoho, jen pokud toho tvrdá bronze dovolila, ale mnohem přirozenější byly ty řízy kolem jeho úst, než jsou ty řízy na jeho kalhotech, jež vypadají, jako by byl Max hodil vlhký hadr na vlhkou hlínu modelu. Max nebyl právě geniálním sochařem, zato by také co krejčí nebyl to přivedl daleko.

Když jsem ale viděl úsměv na zrezovatělé tváři starého Malostraňáka, působil na mne ten třísáhově vznešený příklad tak, že jsem si umínil být také trochu lidským a svátečním. Nejdřív jsem si vzpomněl, že se v týž čas lidé překvapují dary; i zašel jsem si tedy koupit fotografii barona Kollera k fotografu, o kterém jsem věděl, že jí nemá. Pak jsem si vzpomněl, že zmínění lidé v týž čas jídají ryby. Abych měl tedy také něco rybího, zašel jsem si na Karlovo náměstí podívat se na vycpanou velrybu. Ale podíval jsem se jen na boudu, dovnitř jsem nevešel. Prosím vás, copak je vidět na takové velrybě v *přirozené* velikosti! Já nemám velryby už od té doby rád, co jsem četl po prvé biblí. „A stvořil bůh velryby veliké," je tam

psáno. Jakýpak je to zázrak, stvořit velryby *veliké*? Maličké velryby dělat, v tom by bylo mnohem více divu!

Ovšem pánbůh dělal všechno jen přirozeně a praktičnost jeho se mně také už často líbila. Na příklad ten pořádek, v jakém tvořeno, ne napřed ryby, i ne, napřed hezky vodu a pak teprv ryby do ní! A nejdřív, před ostatním, stvořeno hezky světlo, aby bylo na další pohodlně vidět. To je praktické. Když přijdu v noci domů, dělám to zrovna tak, ať už můj duch vznáší se nad vodami nebo ne. Nejdřív si stvořím světlo (Säkerhets-Tändstickor), pak teprv si stvořím lože. Ale v něčem mne Posel z Prahy tento týden spletl. Psal totiž o uprchlém vídenském dělníku Hartungovi a napsal asi: „*Než* uděláno světlo, byl Hartung *z prachu*.“ Považíme-li, že byl Adam stvořen teprv *po* udělání světla, a nikoli hned z prachu, nýbrž teprv z hlíny, zdá se býti pak nade všechnu pochybnost pojištěno, že ne Adama, nýbrž Hartunga musíme považovat za prvního člověka. Ač — můžeme-li Poslu z Prahy zcela uvěřit! — Proč bychom ale nevěřili? Starý Adam byl beztoho trochu mythický, také trochu už jak říkáme opotřebovaný, dolů s ním! Ti se budou v Americe divit, oni tam postaví nyní v Nové Karolíně starému Adamovi pomník, a zatím než dostaví, bude u nás už zas Hartung Adamem. Snad se jejich pomník pak také „udělá z prachu“. Člověk trne, od jakých náhod závisíme! Když si považíme, že kdyby si nebyla vídenská policie zimního prosincového jitra letos přivstala, pořád a bůhví jak ještě dlouho bychom museli čekat na stvoření prvního člověka, běží nám zrovna mráz po zádech.

„Jsou místa v čivech našich, jichž by se člověk neměl nikdy dotknout,“ pravil nešťastný Lenau. Svatá pravda! Když Pio Nono pronesl své nesmrtelné „Církev stojí pevněj než samo nebe“, snažil jsem se tomu porozumět, snažím posud a už jsem se celý popletl. Ta kolera, která se k ruským hranicím blíží, posílá ji co trest nebe nebo papežův sekretář Antonelli? To bláto, které nám způsobuje rýmu, je to následek deště nebo se to rozpustil nějaký pokyn z Říma? Ta prázdnota, která mou tobolku hyzdí, je-li následkem blížícího se už ultima

nebo trestem za mou nevěru v neomylnost? „Jsou místa v čivech“ — atd.! Ano, ano — ondy jsem četl o Victoru Hugovi, že prý se má zrovna za pánaboha Druhého, stála tam věta: „Bůh stvořil svět, to je mnoho; Victor Hugo připustil, aby se tak stalo, a to je víc!“ — a ono to bude s Pionem Nonem asi zrovna tak jako s Victorem Hugonem. Jenže Hugonovy myšlénky nepoměrně raději čtu než Piononovy. To je u mne gusto, jako bylo u pražských buršů, když pronesli přípitek: „Ať žije *naše* ministerstvo!“

Konečně — proč by nemohli mít buršové svoje ministerstvo, když mají také své dluhy, a když ty dluhy žijou, proč by nemohlo žít to jejich ministerstvo? Šťastní buršové, oni znají i své ministerstvo i své dluhy — my jen dluhy. Do Nového roku prý se to ale ve Vídni také rozhodne, jaké ministerstvo budem mít *my*. Giskra už prý chystá oběžník, jímž se nařizuje všem dětem českým, aby v otčenáši se modlily: „Přijď k nám království německé.“ Škoda, že už nejsme děti!

NÁRODNÍ LISTY 29. prosince 1869

△ *V Praze 31. prosince*

V pátek začal, v pátek skončil — moh také jindy začít a jindy skončit, bylo by zrovna tak! Ani jsme ho nevolali, ten starý rok, aby přišel, a nemáme příčiny, abychom lítovali, že odešel. *Byl* — a pranic to neznamená; my byli nuceni býti s ním — a bohužel že to taktéž nic neznamená. Je nám na konci tohoto leta páně jako nádeníku navečer všedního dne: leháme bez radosti z minulého a víme už, že vstanem bez touhy po budoucím. „Kde vloni stál jsem, ještě stojím," veršuje feldvébl českého divadla na svých novoročenkách a my — my si tiše bručíme melodii k feldvéblovskému verši. Zejtra vydáme také novoročenku svou a není ani potřebí zvláštního prorockého nadání, abychom v čelo příštího roku taktéž napsali nápis pařížské revue: „V'là les bétises, qui recommencent", — po česku: Ejhle už ty hlouposti znovu zas počínají!

Český národ má některá pořekadla, při nichž by člověk z kůže vyletěl (v náději, že přece jednou vyletíme, ponechávají nám ta pořekadla bez daní). Na příklad: „Všeho do konce!" Hrom aby bouch do takové filosofie, copak je to platno, že někde, v dálce, hloubce, šířce, je konec, když ho nevidíme, když se ho snad ani nedožijem! Je nám při nastoupení nového roku jako ševcovskému učeníku, který zrána mna sobě nedospalé oči vzdychá: „Kéž už je také dnešní výprask odbyt!" „Svou facku" musíme my Češi mít rok co rok, jinak už to osud neudělá — a právě se prý už z Vídně ruka zase napřahuje. Ještě dobře, že přijde hned po Novém roku, bude pak pokoj. Snad bychom mohli si věc, když už je nezbytna, vždycky položit hned na první dny ledna a slavit zvláštní slavnost „výroční facky", jakou „od starodávna" slavili v staroslavném Toulouse? Dostal ji tam vždy *žid*, *o velkonocích v kostele*, a jednou měl jistý žid tu čest dostat od Hugues Chapellaina

d'Aymeric, vicomte z Rochechuardu, facku tak výdatnou, že ihned byl mrtev. U nás židé nebyli výročně fackováni, zato jsme fackováni my, jenže není při tom už nebezpečí. Pan Giskra, i kdyby pan Herbst přirazil, nemá pořád ještě tolik síly jako Hugues Chapellain d'Aymeric, vicomte z Rochechuardu. A druhou tvář nastavit, k tomu nejsme už dost křesťany. Podivno, vzdělanost přec pokračuje, ale ti, kteří nás nenávidí, nejsou pořád ještě s to přijmout hladkosti salónní a nenávidět nás alespoň líbezně!

Jednu velkou, velikou radost mám o Novém roce přece vždy. Když si totiž vzpomenu, co v den ten prázdné slámy gratulační se přežvýká, co pitomých hlav se nakloní, nejponíženějších zad se naohýbá, čel, jimž jen rohy scházejí, až k zemi se níží, jako by byli podlízaví ti chlapi „dobrý strom, který sklání větve jen, aby ovoce jeho bylo rukoum blíž". A pak když si vzpomenu, jak všichni velcí páni, od Napoleona až po okresního hejtmana Špuláka, jsou odsouzeni v den ten být lineálem, stát a stát, až nejposlednější senátor a nejmenší diurnista se jim ukloní, a usmívat se na lidi, kteří je nemohou přec jen ani cítit. Teď už si to Napoleon ovšem odbývá krátce a pohodlně, ale ještě „občan Ludvík" musil po celé tři dni třeba osmnáct hodin denně vydržet stoje u trůnu nebo sedě na koni. Ani amerického presidenta zvyk ten nešanuje. Každý americký občan má v ten den právo přijít k němu a stisknout mu ruku — mají-li ho rádi, musí pak dát ruku do deštěk a přikládat od souseda hospodského led, a zvláštní stroj musí z pana presidenta pak pumpovat po čtrnáct dní ód a elektřinu.

Naivní duše dostala by se snad tou republikánsko-americkou formou do vytržení, — nejsem naivní, nelíbí se mně. Nikdy mnou nehnulo, když jsem četl, že některý král snížil se na příklad k tomu, že jda za pluhem a šlehaje trochu do koní chtěl prý ukázat, že „sprostým pluhem" nepovrhuje. Mně se jen zdálo, že „král se baví", pole zaorat že se přitom ale přece nenaučil. Mně se holandské „jokmaalen" zrovna tak protivily jako římské „saturnálie", které měly „obnovit památku na prvotní stav lidstva, kdy člověk byl roven člověku a nikde nebylo rozdílu stavu". Já naopak jsem měl vztek,

že člověk už není roven člověku, že je tomu už tak dávno, až za Saturna, kdy tak bylo, a když jsem četl v popisech, že v saturnáliích obsluhovali páni sluhy své, že sluhové v ten den dostali dobrá jídla a že směli v den ten nosit klobouky, „jako by byli lidé volní“, praštil jsem knihou vždy o zem. Ano mně je i to pouhou hrou, když některý zlatěornátový biskup dvanácti starcům dělá, jako by nohy myl, a ani za milión bych mu k tomu nenastrčil palec své nohy. Totiž za milión — počkejme! — milión? — nu ať se biskup třeba hlásí!

Ostatně — ta americká forma je přec nejouhlednější ze všech forem! V takovém mužném, upřímném stisknutí ruky je přec jen něco. I když je nejpřátelštější, vždycky ještě povídá: „Příteli, ciť, že *mám sílu, a střež se*!“ Bylo by velmi hezké, kdyby pan Giskra o letošním Novém roce dostal gratulační návštěvy našich českých venkovanů a ti mu stiskli ruku mužně a upřímně. Pak by snad o *příštím* Novém roce zpíval své „Kde vloni stál jsem, — posud stojím“ už jen divadelní feldvébl — my už ne!

NÁRODNÍ LISTY 1. ledna 1870

SILVESTROVSKÉ DOZVUKY

△

Evoe! Týden už je po Silvestru a teprv nyní přicházím se svou dithyrambou. Neškodí, dithyramba připadá vždycky včas, jako je *pití* vždycky včas. A budu-li v dithyrambě své někde užívat slova až nestřízlivého, odpusťte: Bakchus nehraje si nikdy na mudrce, on netrpí moudrosti v průvodu svém, jeho zábava je fraška a žert, a proto je na šíji jeho věčně mladý květ a na tváři jeho věčný úsměv. Ze všech krásných soch, které jsem kdy viděl, nejvíc se mně líbila socha opičku svou vyspávajícího siléna. Je v mnichovské glyptotéce, uprostřed úhelné síně, a když slunko okny na tu bělost božského mramoru zalehne, v těle líbezného spáče jako by pučelo tisíc jar a na tváři jeho rozehraje se zlatý, přešťastný úsměv. Není tolik líbeznosti v žádné ze sedmi nejpověstnějších Venuší, není tolik nadšenosti v Praxitelově Apollu, není tolik síly v pověstném rohatém Mojžíši co zde štěstí v tváři vyspávajícího jinocha! Evoe!

Ve veselém kruhu pijáků mudrců ztrácí čas a hodina význam svůj, Bakchus je bohem věčného mládí. Není starosti ani žalu, neboť Bakchus svazuje konečky radosti a žalu vjedno. Není v něm rozdílu stavů, je ryzá republika, a přec je každý jednotlivec pro sebe král. Pitka učiní z nejpřísnějšího mravokárce příjemného společníka — a příjemný společník pije vždy dál a dál, učiní z pedanta nejbujnějšího garsona — a garson bujný pije vždy dál a dál, učiní z bázlivce hrdinu — a hrdinové odjakživa ctili se vzájemně plným pohárem. Je při ní cirkulus samé rozkoše, nejen tělesné, nýbrž i duševní. A tu rozkoš lze sobě opatřit *kdykoli*, to je to krásné. Člověk může pít na jaře z rozkoše, v letě k ochlazení, na podzim na počest Bakchovi a v zimě pro zahřání. Můžem pít proto, že máme radost, nebo že chcem utopit žalost, nebo z dlouhé chvíle. Už starý Ří-

man pravil, že je pět k tomu důkladných příčin: za prvé kvůli svátku, za druhé k uhašení žízně, za třetí na zabránění žízni budoucí, za čtvrté kvůli dobrému nápoji a za páté kvůli *každé* příčině. A také pijem.

Kdekoliv jsou lidé, mají mimo vodu i jiné nápoje, třeba to bylo jen vykysalé kokosové mléko. Byli sice zákonodárci, kteří zapovídali na příklad pití vína, jako Mohamed, avšak zajisté jen proto, aby věřící *tajným* požitkem tím více se potěšili. Turek nejmenuje víno vínem, nýbrž „silou", a sílu pít mu prorok nezapověděl. Čínský císař Yute vypověděl už roku 2200 před Kr. vynálezce rýžového vína z vlasti, ale rýžové víno pije se tam posud a révové také. Amerikán se stydí před dámami pít pivo, zato je pije, když je bez dam. Pití vítězí přese všechny změny časové. Už i Peršané odstranili torturu, chtějí-li ale něčeho zvědít, dají obviněnému víno — tortura příjemná.

Zase ale byli vladařové věhlasní, větší než Yute. Na příklad Ptolemeus XI., který velmi přísně trestal, když někdo o dionysiích zůstal střízliv. Ano i svatí Otcové přáli ctnosti té a klášterské sklepy jsou až po nynějšek důkazem, že napomínání jejich prospělo a že je ctnosti do foroty. O Mlaďátkách slavili dřív výroční slavné pitky — „slavnost opilých diakonů" říkal jim pitomý lid, ale jeden z bohosloveckých doktorů auxerrských tvrdil najisto, že slavnost ta je nebi právě tak milá jako kterýkoli velký svátek — ani po něm neřeknu *který*, nejsemť doktorem bohoslovcem a nesmím sobě tolik dovolit. Ano duchovní fakulta pařížská vydala obšírný spis obranný. „Neslavíme pravdu, nýbrž jen žert," pravila, „aby bláznovství, nám přirozené, alespoň jednou do roka se vybouřilo. Vinní sudy by se rozbořily, kdyby se zátce jich někdy neuvolnilo. A my jsme všichni špatně sbedněné sudy a tůně, víno moudrosti naší by se zkazilo, kdybychom mu nepopustili." Pamětní dny svatých a mučedníků posud páni páteři pilně slaví a vyprázdňují na větší glorii oslavenců „poculum charitatis". Opat quedlinburský najisto tvrdil, že „plenius inde recreantur mortui", totiž že duše zemřelých nabývají hostinami takovými velké posily. Nu a blaho nebohých těch duší už toho vyžadovalo, aby se pilo čím víc tím líp. Španělští dominikáni pili „na zdra-

ví“ zemřelých svých dobrodinců, „viva el muerto!“ — „ať žije zemřelý!“ Ano Chardin vypravuje, že duchovní hlava Mingrelců tvrdila, že není ani dobrým křesťanem, kdo se v takový den neochmelí či neorévi, a že zasluhuje být dán do klatby. Židovští rabíni mají tentýž náhled zas o slavnosti Esterky, která při hostině odvrátila nepřátelství Hamana, a rabbi Izák Tirna míní, že je příkazem a zásluhou, napiješ-li se v ten den tak, že nerozeznáš Arur Hamana od Barucha Mardochaje (totiž nedovedeš-li spočítat písmeny jich jmen).

My Češi nečiníme nechvalné výminky. Stojíme na výši kultury a pijem všechno rádi, nejraději ale pivo. Víno platí ve světě za jakýs nápoj aristokratický, ale nikoli právem. Už to dokázali mudrci přede mnou. Otec Noe byl líný cucat zrnko hrozně po zrnku, proto jich výtlačil najednou mnoho a pil mošt. Jednou mu ho trochu zbylo, mošt zkysal a otec Noe měl víno. Náhoda! Pivo vařit, k tomu je ducha potřebí, a plzeňské pivo vařit, to je už umění. Ovšem, tolik jako Němci nevypijem, my také nemáme pro slovo „pití“ 150 synonym jako oni dle svého Lichtenberga. My nepijem ani z německých „bot“ ani z německých „rohů“, my nemáme celé živobytí zařízeno dle pitky, nemáme „Sinnes*taumel*“ ani „Taten*durst*“, jen „Liebes*rausch*“ míváme jako oni a láska je pro nás také „opojná“. Nejsme tak svěřepí jako Římané pozdější, kteří před pitkou napili se *bolehlavu*, aby pak už ze strachu před smrtí hodně pili, aniž tak ouzkostliví jako Římané starší, kteří nepili vína dřív, pokud se nepřesvědčili, že na té révě nikdo se příležitě neoběsil. Ale přece a velmi lítujem, že už nejsou ty staré, zlaté časy, kdy člověk musil několikrát do hospody, poněvadž při jediné návštěvě nemohl utratit tolik, co by obnášelo nejmenší peníz, nebo kdy hospodští oznamovali, že u nich lze od rána do večera jíst a pít za haléř. Tenkrát bylo hej žít a nechat žít, a když dánský Kristián byl roku 1610 u Rudolfa II. v Praze a pak se mu děkoval, že „se měl tak dobře, že nebyl ani jedinou hodinu střízliv“, nestálo to Rudolfa asi mnoho.

Pití patří k mravným vlastnostem, neboť „kdo neměl nikdy opici, není ani hodný“, jak tvrdí německé mudrosloví. Pití

slouží ku zdraví: „Každý rok cestičku, každý měsíc opičku.“ Pití je konečně v nejhorším případu vždy ještě nejpříjemnější způsob propravit se až k smrti, a komu neodvratně souzeno, aby se utopil, má v sklenici šampaňského mnohem hezčí místo než v kalném rybníku. Jen když to není obrovitý gorila nebo kořalový pavián, nýbrž hezká hedvábná opička, elegantní a salónní. Ošklivý pohled na ty opice formanské a trapně komický jako na opičí skupení Raffaela Sanzia, jenž napodobil skupení Laokoona. Už ty bolné následky — ale o těch se před dámami nemluví! Jsme nepoměrně galantnější než staří Egypťané, kteří zvěčnili na zdích thébských i dámu oučastnící se v pitce. Avšak — ta staroegyptská dáma i v nejstrašnějším okamžiku drží ještě vlečku svého roucha něžně a půvabně!

NÁRODNÍ LISTY 6. ledna 1870

NEDĚLNÍ ROZPRAVA PRO NÁS DĚVČATA, PRO DNEŠEK „O BARVIČKÁCH“

△ *V Praze 8. ledna*

Z Paříže se píše: „Letošní módní barva jest hněda, kaštanově hněda; vše jest hnědé: šaty, klobouky, pláště, ano i kočáry jsou již hnědě natřeny.“ To se rozumí, že ta módní barva ihned zaletí z pařížských bulvárů na pražské Příkopy, — to bude krása! Samá matróna, matrónky dvanácti- a méněleté, kvůli harmonii s tvářemi žlutě natřenými, se světle popelavými kruhy kolem očí a s výrazem kajícnosti a odříkání se v celém obličeji. A pak to geniální odstiňování, na jakéž naše modistky zase přijdou, zajisté povznesou se ve fantasii své tak vysoko, že sobě vymyslí na příklad světlohnědý okraj k tmavohnědému šatu, jako právě nyní nosí pražské dámy okraj světlofialový k šatu tmavě fialovému. As zrovna tak důmyslné, jako kdyby si bílá husa namalovala garnituru světle žlutou hrudkou.

Ať hubujem, módě se neubráníme, zvykejme si oči na hnědo! Pro ty dámy, které ještě méně rozumějí „jazyku barev“ než já, uvádím alespoň hned, co sám vím ve věci té. Kaštanově hnědý šat a černá garnitura praví: „Nečiním v lásce zvláštních nároků, jsem spokojena s tím, co právě je, nežádám právě ani lásky, jen náklonnost chci, ale tu, která vede k manželství.“ Názor taktéž zcela moderní! „Jen žádnou dlouhou známost!“ je heslo našich děvčátek, snad proto, že by bližší poznání mohlo být snadno — nebezpečné. Avšak dále! Kaštanový šat a červená garnitura praví: „Pozbyla jsem vší síly a vší náděje; vzdávám se lásky.“ Móda ta byla u nás již na konci minulého věku, říkali jí „achichmóda“. Dále! Kaštanový šat a modrá garnitura praví: „Jsem trpěliva vzdor všem nehodám.“ A dál nevím už nic a jsem rád.

Nejnovější ta moderní barva, nevlažná a neveselá, dostala jmeno politické: „suffrage universel“. Co už pamatuji vzdor

své poměrně krátké paměti moderních těch barev, pocházejících bůhvíodkud, vandrujících bůhvíkam, barev náhody, bez výrazu, bez určitosti — bez barvy! Tu byla barva čížkově zelená, pak kanárkově žlutá, pak barva „pařížského *bláta*“ — boue de Paris, biskupské lila, barva indiánské řípy, paflagonské hlíny, hellespontské cibule, peruzínské kožešiny, afrických *oslic*, barva *volské* krve, barva *štěnicová*, barva šokoládová, hněď Bismarckova, barva vody nilské atd. atd. Celá příroda, celá země! V středověku, za doby turnajů, nosily dámy okrasy červené, „sang de chevalier“ — „krev rytířova“, a ctily tím památku jistého v turnaji padlého, tuze krásného a tuze pyšného rytíře. My už se nezabijíme před p. t. očima krásných dam, dámy nesly svou soustrast a své tuze měkké srdce; které se při každé popravě vždy zas znovu osvědčuje, tedy dál, až na jatky, a nosily barvu nevinně zavražděných voloušků. Také náhrada!

My nemáme, totiž neměli jsme posud pražádnou národní barvu moderní, ani husitsky červenou, ani lipansky šedou, ani vltavsky zmútěnou, světle srěbropěnnou nebo šumavsky tmavou. Jako ve všem jdou naše dámy také v barvách za ostatním světem, jenže u nás, vzdor zajisté dobré vůli, není dost velkoměstského hnutí na uvádění módy do krajnosti. Proto bývá také u nás na jedné dámě vlastně strakatina mód a barev na ní jako na zástěře malířského učedníka. Jak řídký tu vkus, jak řídká harmonie. Ze všech emancipačních stránek zdá se že nejsnáz by se dovedly emancipovat z líbeznosti. A — račte přec, mesdames, uvěřit tak dalece nestrannému, že by si přál, aby byly jen *samé krásné* dámy na světě — líbeznost je přec jen hlavní vaší povinností, a emancipujete-li se z té, pak — se přiblížíte pramáti Evě, která byla se svým manželem arci ve všem rovnoprávna, ale dle učenců ani dost málo líbezna, alespoň ne pro nás Adamy moderní! Víte, jak ta rajská Eva vypadala? Měla nízké, ploché čelo, nos stlačený, silně vyčouhlé lícní kosti, zuby ven, sanice kupředu, pleť ňákou hlínitou, nohy křivé, s velkými šlapadly a svalenýma kolenama — br! Teprv kulturou staly se potomkyně Eviny tak půvabnými, jak nyní bohužel a bohudíky jsou, ale nejvyšší výkvět

kultury je harmonie, a věřte, že stojí za to, aby každá prakticky studovala tu harmonii na sobě. To není koketérie, to je tuze dovoleno, poněvadž opak je hlupství a to je zapovězeno. Takt je tak ženskou věcí, že se divíme, když u některé není. Ale vzdělávat se musí takt jako vše, co nám příroda nadělila. Račtež sobě přečíst, co napsala madame Jeanne Marie de Gayette-Georgens, — přeložit to nesmím, poněvadž madame sobě právo vyhradila.

Taková příkopská slečinka — dojemné podívání! Jedna celá v křiklavé zeleni, barvě Mohamedově, druhá v ditto křiklavé modři, barvě přátelství, třetí ditto v křiklavém krepu, látce prý smutku, látce ale v barvě tvrdé, a tedy schválně nápadné. Čtvrtá, pátá ještě hezčí, buď tedy v té barvě právě moderní, nebo v barevním neladu. Avšak podívejte se sami na ni! Spodek obyčejně světlý, zato — kvůli harmonii — svršek tmavý, jako by padal v přírodě stín do výše! Pak přijde na ňadrech, krku a uších kus šperku zrovna indiánsky nevkusného, pak vlasy nakupené, jako by vyzývaly čápy ku zahnízdění se, pak klobouk formy zrovna kanibální, již přímo ani popsat nemožno! K tomu přijdou ještě rukavičky — jak žába zelené či jak cihla rudé či hnědé jak hnijící maso, a hastroš je hotov a říká se mu u nás elegantní dáma! Arci když je bláto, přijde ještě něco k tomu: galoše z měkounké prýže, tak měkké a povolné, že přijímá formu každou, u našich dam ale justament přijala formu dřeváků. Jak krásny jsou rukavičky barvou nenatřené, v barvě té jemné, pěkné, kterou kůže jich přirozeně má! A jak pěkně by dámy sobě je mohly *samy* ozdobit vkusným vyšíváním po švech, a měly by o jednu „svou“ práci víc! Ovšem, dámy by mohly ještě jiné věci dělat, na příklad místo že dávají šaty a látky k barvířům, mohly by je sobě také barvit samy. Vždyť se barva vaří, a vaření přec náleží v obor ženský — či už ne? Na třicet kroků se pozná šat z barvířova kotle vyšlý a snad proto už jsou moderní barvy tak podezřele neurčité, aby se „předešlo“ *pozdějšímu* domnění. Asiaté jsou zrovna tak chytři. Zhotovují boty své z kůže hned naschvál jakoby lámané, aby později mizely pukliny a nátržky skutečné.

„Suffrage universel“ přijde k nám o masopůstě, to je štěstí,

moc jeho nevnikne do síně bálové, moloch „bál“ netrpí barvy hnědé. Už je netrpěl moloch Baal u Asyrců. Znázorňoval „princip ženský“ a byl ohalen v roucho růžové, hezky průhledné. A od těch dob — ale už končím špatným vtipem tím — nenahlížímť, proč bych také já nemohl udělat vtip špatný!

NÁRODNÍ LISTY 9. ledna 1870

DRUHÁ ROZPRAVA PRO NÁS DĚVČATA, A SICE JEŠTĚ „O BARVIČKÁCH“

△ *V Praze 15. ledna*

Vypadáme divně v barvách moderních šatů svých, dámy i páni. Není v nich zkrátka žádná *povaha* vyslovena, ani rozhodně červená veselost, ani modrá upřímnost, ani rozhodná pýcha v oranžové barvě césarův, ani příjemná skromnost v jemné barvě jarního nebe nebo růžového poupěte. Stalo se lidstvu kulturní potřebou, aby se nikdo nejevil takým, jakým je, každý snaží se býti hádankou a barva jeho zevnějšku bývá dle toho také hádankou. Žádné barvy „odevřeného srdce“ — pardon! — zapomněl jsem na smutek!

Když se stane smutný případ v rodině, případ takový, který *předpisuje*, aby ho každý člen rodiny lítoval, tu je nesmírný spěch —: „Podívejte se jen na můj krepový černý šat a tylový černý závoj — můžete tvrdit, že vymřel cit?“ Modistka musí vše jiné odložit a dělat černý klobouk, krejčová musí si přispíšit, nebo šijí-li se šaty snad doma, děje se to s takým spěchem a nákladem pečlivosti, že ve vedlejším pokoji ležící umrlec musí mít srdečnou radost z toho. Je v tom tisíckrát víc palčivého posměchu než opravdového bolu, dámy i pánové! Ovšem mají rozličnì národové taktéž své barvy smutku, bílou, modrou, jasně šedou, fialovou, ale tak protivnou černou jako my moderní Evropané nemá národ žádný. Jako květnatost hřbitova některé vsi ochranovské je stokrát dojemnější než nahý kámen hřbitova našeho, takž je i sám pohřeb na české některé vsi se svou malovanou truhlou, červeným příklopem a bílými družičkami tisíckrát dojemnější než náš pohřeb pražský s průvodem nové pražské „Entreprise des pompes funèbres“ s těmi dvanácti galonovanými „büchsenspannery“, kteří nevědí, jak k tomu přijdou, a s tím v černém futrálu vězícím kočím „smuteční ekypáže“, který stojí 5 zl. 50 kr. Slovanský cit nemiluje černé barvy ani při pohřbu,

trikolóry při novějších pohřbech užívané vykonaly misi i v ohledu, na nějž nikdo u nás ani nemyslel. V Rusku dávají ve *všech* třídách dětem rakve růžové, pannám světle modré, paním fialové nebo i purpurovým aksamitem potažené.

Černý smutek prý dělá dámy intresantními, zvlášť ty bledé. Pro mne! Nechť si nosí samu noc co smutek, cihlové rukavičky co radost, nebo nechť si místo těch nekalých rukaviček třeba barví nehty jako staré Egypťanky! Nenahlížím sice, proč kvůli těm bledým mají trpět ty s růžovými tvářemi a veselýma očima, u nichž je krep přímo schválním ostuzením, ale vyhnu se rád i nejinteresantnějším bledým, když jsou v oficielním smutku. *Musí* se tvářit přede mnou smutny — sic by se lidé ohlíželi! —, nač bych já se tvářil *soucitným*? Kdo co cítí uvnitř, co se týká jen jeho osoby, ať to podrží uvnitř! A když naznačují lidé barvou svůj smutek, ptá se už starý Kotzebue, proč také nenaznačují barvou svou radost? Smutek odpuzuje, radost vábí. Ale také pro to bych nebyl, aby se à la Kotzebue radost jednotlivcova barvou rozkřikla přes celé Příkopy. Nechť dostane veškerý šat, *celý zevnějšek* našeho života barvy veselé, jasné a rozhodné, aby oko každého se na něm rozveselilo a potěšilo! *Jasné* barvy, ale *harmonické*, jak už ondy praveno. Vyjma malý kouteček na horvatském jihu jsou všude slovanské kroje v barvách jasných, ale v barvách *rozhodných*, mesdames, v žádném „feuille morte“ paní Maintenonové, v němž je pokrytství, ne skromnost! Nesáhli jsme k jasnosti slovanských barev, a proto se nám nyní nepovedlo zavésti zase kroj národní.

Neračte se, mesdames, tak bát na příklad rozhodné barvy červené! Věřte, že to barva krásná! Rozhodná červeň a k ní souladně rozhodná zeleň i při nenákladných hedvábných látkách činí jakýs dojem bohatosti. Červená barva je nejmocnější a nejenergičtější, v jejím světle a stínu spojuje se opravdovost s láskou, důstojnost s něžností, staří mladí smějí směle k ní sáhnout. V báchorkách našich je to barva královská a romantická, dítě jí rozumí nejspíš, i na oko blbcovo působí. Je-li tvář lidská trochu červena — k rozhodně růžovým tvářím nebo blondýnkám vůbec hodí se spíš šat růžový nebo bílý —,

získá mnoho v šatu rudém nebo v místnosti červeně tapetované. Mistr Tizian byl nejslavnějším portrétistou a hlavy jeho podobizen mají vesměs červené pozadí. Naše slovo „krásný“ znamená v ruském „červený“ a není v tom pouhá hravá náhoda, jako v přirozeném citu vůbec není. Byly doby pověr, kdy se věřilo, že kdo nosí barvu červenou, štěstí míti musí. Zajisté je dámám známo, že v starých dobách těšila se červeň, *nach*, zvláštnímu kultu. Fénické dámy uměly nach připravovat ve všech odstínech, od fialové noci až po onen rozkošný purpur, který, děvčátka, na vašich nehýtkách tak rádi líbáme.

Ovšem, byly také doby, kdy se vyslovilo anathema na barvu lásky. Za „klasické doby“ římské, recte za doby rafinerie, platila barva červená za barvu sprostou. To vám hned vysvětlím — Římanky byly koketky. Brunátné Římanky poznaly, že k černým vlasům a temné pleti jich hodí se ještě líp zlatý byssus, žlutá barva vůbec. Nosily žluté šaty a žlutý závoj, ve vlasech lesklou perlu a zelený turkus, nebo také perly jantarové či diadémek zlatý, na prsou měly rubín, jenž je vlastním „klenotem královským“ — nikoli démant —, na rukou sponky jantarové nebo korálové. Hnědé kreolky, proslulé krásou svou, milují korálový šperk nad jiné, jejich pleť jím nabývá živé vřelosti — pokynutí pro brunetky naše.

Naše dámy v přejemnělosti své oblíbily sobě užívání výrazu „barvy posvícenské“. Nu, kdo byl na českém posvícení, viděl dost hezkých děvčat a viděl také, že „posvícenské barvy“ jim ale pranic neškodí! Z předsudku třeba se emancipovat. Vím, že to těžko. Červený živůtek na příklad je rozkošným šatem, hodí se zvlášť za večerní toaletu divadelní. Když vejdeš do parteru, spočine ti oko s pravou rozkoší tam, kde se usmívá šat takový. Ale — jsou to po tom parteru kvítka v poušti. Ondy pravil kdosi: „Až budem mít lóže, budem mít také lóžové obecenstvo.“ Svatá pravda, ty naše lóže, jak se *v těch* možno lesknout! — Já bych ale výrok ten přizpůsobil: „Až budem mít divadlo, budem mít také divadelní toaletu.“ Avšak — divadelní toaleta zavedla by mne daleko, proto vyslovuji jen ještě něco stran *barvy* budoucích těch našich lóží. Nebudou-li

zelené nebo červené, pánové, spáchali jste zrádu na — nás děvčatech! Chcemť velmi rozhodně, aby krása „naší“ pleti ještě získala a „náš“ profílek také!

NÁRODNÍ LISTY 16. ledna 187

O TOM PRVNÍM ČESKÉM ADAMANTU

△ *V Praze 22. ledna*

„Was ich mir dafor kofe!“ zvolala Neue freie Presse při zprávě, že první český démant má jen cenu 2 — 3 zl. r. č., a dala nám tím příjemné pokynutí, že sobě ji bohudíky ani za celou hrst dvouzlatových diamantů nekoupíme. „Poněvadž je náš *diamant* tak mnohému *solí* v očích, máme teď v Čechách obé, co nám posud scházelo,“ rozumují zase Humory. Tím je záležitost prvního českého démantu rozluštěna a) ze stanoviska žurnalistického, b) ze stanoviska národně hospodářského. A poněvadž ji pan Šafařík rozluštil c) ze stanoviska vědeckého, zbývá mně už jen d) stanovisko mravní, v němž jsem velikán. Pravím toto beze vší skromnosti, ač skromnost právě tomu nejvíc sluší, kdo má právo býti pyšným. Ale já nevyhledávám toho, co mně „sluší“, jsem také z těch, kteří „skromnost považují jen za šperk, jejž připínáme ku své toaletě“, a šperků vůbec nenosím. Přitom dovoluji, aby se každý měl za zrovna tak velkého velikána in moribus, jako jsem já. Ve vědě je arci jiné stanovisko, ve vědě není ani demokracie, ani ochlokracie, nýbrž aristokracie, ve kteréž panují jen „nejlepší“, z nichž každý zas snaží se dokázat, že je „praotcem“ ostatních. Mezi „námi mravnými“ je ale *jenom* republika. Mluvím jako hotový filosof.

5630 let uplynulo už dle židovského počtu a teprv teď se našel první český démant. 80 000 let snil dle geologického počtu v strnulosti své o tom, že „také jej věčná láska stvořila“, a teprv teď jej počínají mít skutečně rádi! Vybíráme sobě z toho mravní naučení, že ačkoli „drahokam zůstane i v prachu drahokamem a prach prachem, i když k nebi letí“, přece zas „diamant nepoznaný ani *není* diamantem“. Teprv tím, že na něj sáhnem a *jak* na něj sáhnem, stane se kámen něčím! Za to ale, že ten náš tak dlouho čekal, dostane se mu teď velké cti:

nebude zářit na žádném čele, pod nímž tma, nebude krášlit žádný křivý prst, přijde nevycpán do musea a bude tam za 2—3 zlaté dělat parádu na věky věkův. A my tam budem chodit jako děvečka do svého kufru, budem se naň dívat sklem, hladit si bradu a bručet: „To toho máme!“ Jen abychom nezbujněli! Národní mudrosloví už dávno tvrdilo, že „v Čechách často pastvec za stádem hodí kamenem, jenž stojí za víc než celé to stádo“. Bylo by škoda mít nyní náhle diamantovou opatrnost, mnohý vůl by sobě pak příliš mnoho dovolil!

Abych byl upřímný, já démanty nemám rád, nikdo nemůže říct, že by byl kdy viděl na mně nějaký vůbec, nějaký hodně velký ale už docela. Je-li perla lilií mezi klenoty a korál temnou růží, je démant hotový tulipán: drahá cibule, mnoho barevné záře, žádná vůně. Přece jej jmenoval i důmyslný náš Koubek „kamenem královským“, snad chtěl učinit výrok satirický na dalekou většinu králův. Ostatně je o tom ještě hádka, jedni jmenují „královským kamenem“ rubín, jenž prý je „vyprsklou jiskrou zhaslého slunečního světa“, druzí démant, jenž prý je zas „slunečním duchem v kámen začarovaným“. Nemohu o tom rozhodnout, nemám ve „své sbírce“ ani ten ani onen, a nevím také, má-li snad pravdu Mácha, který tvrdí, že „démanty jsou zkamenělé slzy“, nebo Hamerling, který tvrdí, že to původně byly „krůpěje rosy, které zmrzly v kámen teprv na chladném čele královském“, nebo konečně Krejčí, který tvrdí, že jsou jen tak „krystalisovaný čistý uhlík“. Však se o tom přesvědčím, dal jsem si přinést za 78 krejcarů cent pěkného uhlí a teď se na něj denně koukám, co dělá. Ale ať si pospíší s krystalisováním, budou-li nynější mrazy trvat dál, začnu naposled přece topit!

„Kamaráde,“ pravil ke mně kamarád, „z démantu můžeš udělat uhlí, ale z uhlí ne démant!“ Čemu nechci, nedám si namluvit ani od kamaráda! Vždyť je to pravý nepoměr, vyrůstající z pouhého domyslu lidského, že sobě za malý diamant mohu sice koupit forku uhlí, forku diamantů ale ani za celý couk uhlí ne! Uhlík jako uhlí, proč má být potomek dlažkovický pánem a potomek radnický sprosťákem!? „Sprosťáctví

je vždy domýšlivé,“ posmívá se Auffenberg, „uhlí chce býti sestrou démantu!“ Ale Jókai mu odpovídá za mne: „Diamant je démonem,“ praví, „uhlí andělem.“ Auffenberg je Němec — kdož by na jeho slova něco dal, ale Jókai sedí na maďarské levici a už proto má u mne vždycky spíš pravdu. Může uhlí za to, že je černé, měkčího citu a tak sdílné, že ruka, která se ho dotýká, je hned tak jak se říká „pošpiněna“, jako by byla sáhla do disposičního fondu? Však on ten „krystalisovaný uhlík“ špiní ještě hůř! Podívejte se jen na tu prostě-sentimentální švadlenu Goethovu, na ten prototyp všech prostě-sentimentálních švadlen, nazvaný Markétkou. Právě teprv zpívala se sklopenýma očima písničku v kostele, sotva jí dal ale Faust diamanty, zpívá už valčík od Gounoda a hned navečer téhož dne směje se Paleček-Mefisto jako lotr a její anděl strážce pláče tlusté slzy, které nejspíš zase „zkamení“ — pro ty ostatní švadleny! Nejlíp vidíte tu proceduru na Pařížankách. O Pařížankách platí vůbec, že jsou osmým smrtelným hříchem, jejich láska ale prý, mimochodem řečeno, osmou svátostí. Avšak právě ty, které jsou z nich co do hříchu nejosmější, mají také nejvíc démantů. Každá jich má tolik, že její anděl musil plakat zrovna v pokračováních.

Vím už ze zkušenosti, že lidí nepředělám. Zbožné duše budou se nadál domnívat, že několika diamanty i loretánské panence Marii dodají krásy, a bláznivi básníci budou nadál zpívat o „králi démantu“. Snad už teď má některý český lyriček kralovražedný svůj atentát ve verších a rýmech dopsaný! Nejpěkněj zpíval však přec jen onen básník, který porovnával: „Nejlepší drahokam je ten, který sám všechny ostatní řeže, sebe od žádného ale říznout nestrpí; a nejlepší lidské srdce je to, které samo raděj trpí, než aby jiným ublížilo!“ Jako by byl fotografoval to *moje* srdce! V nadšeném pocitu ohnivého vlastenectví klekám a děkuju pánubohu, že dal milované vlasti naší Dlažkovice a mne! Jenže mne ještě „nevynalezli“!

NÁRODNÍ LISTY 23. ledna 1870

MODERNÍ MÁNIE

△

Lidé už sbírali ledacos. Knihy, obrazy, starožitnosti, květiny, brouky, vycpaná zvířata, rezovaté mince, minerály, petrefakty, stroje a nástroje, lučebniny a výrobky — to prý vše je na poučení lidstva a záslužné. Jiní zas sbírají pečetě, autografy, zbraně, znaky — to prý je alespoň zajímavé. Ještě jiní sbírají divadelní cedule, partiscetle, kůstky „svatých“, „znamenité“ tříšťky z historických křesel, loží a dveří, okovy znamenitých vězňů, jistý Angličan má sbírku — ustřihaných vlasů a nehtů zajímavých lidí, francouzský lékař v Grenoblu — potřebovaných gilotin, jistý český kavalír sbírku — střevíců tanečnice Pepity. Všechny sbírky ty možno děliti na potřebné a zbytečné, rozumné a hloupé, zajímavé a podivínské. Ale všechny mají základ svůj v jakés sběratelské nemoci lidské, v zimnici, která dostupuje až na mánii, šíří se epidemicky, u jednoho déle, u jiného zas kratčeji trvá, mnohého připravila ale už o jmění. Za nejnovějších dob povstala sběratelská mánie zcela nová a předmětem jejím jsou — *poštovní známky*, ony známky, které také u nás co poštovní porto lepíme na listy.

Mánie sbírat známky poštovní povstala nedlouho as po zavedení známek samých. Myslím, že známek či marek na listy začali užívat nejprv v Americe — pak v Anglii — *po* zavedení známek kolkovních. Na evropském kontinentu užívá se jich sotva 25 let, alespoň byly nejstarší listovní známky, které jsem ve sbírkách viděl, teprv z doby poslední francouzské republiky. Počet všech posud „emitovaných“ druhů známek páčím na 2000 v celém poštovském světě, nejúplnější sbírka mnou probraná čítala as 1800 druhů. Arci má sama Anglie se svými koloniemi, zvláštními známkami městských pošt, ano i zvláštními známkami *retournímí*, přes sto druhů, tolikéž Francie, Německo, švyckých kantonálních je taktéž mnoho, zato ale

vydáno jinde jen po dvou druzích, jako na příklad v Bahamě, nebo docela jen po jedné, jako v Barbadosu, Ecuadoru (un real), Granadě (six pence), Holštýnu (4 Schillinge), Helgolandu, Hondurasu (dos reales) a na Jávě (10 cent.).

Mnozí se „filatelii“, tak se nazývá nová ta mánie, a „filatelistům“ smějí — ne zcela právem. Mají-li kousky rozličně barveného sukna za rámcem na stěnách nižších škol instruktivní svůj účel, může jej zajisté mít tam i dobrá sbírka listovních známek. Nehledě ani k tomu, že u mladíka podobná sběratelská choutka má vždy výhodu svou. Takovou sbírkou podá se obraz světového poštovnictví, budí se zájem pro zeměpis; alegorická skupení, znaky a historické podobizny na známkách jsou právě tak poučny jako jich slovanské, latinské, řecké, orientální písmo, rozličné jazyky a rozličné peněžní hodnoty. Při egyptské poštovní marce, na níž sfinx, pyramida a obelisk vyobrazeny, může se učitel rovněž instruktivně rozhovořit jako při chřestýši na brazilské, tuleni na novofundlandské, sopce na sansalvadorské atd. Ano rychle po sobě jdoucí emise rychle se střídajících politických vlád v jedné zemi mohou i vzrostlého právě tak poučit, jako ho může pobavit rozdíl mezi elegantní markou anglickou nebo americkou a hrubým tím sluncem Montevidea nebo argentinských republik, jež se svými štětinatými paprsky navlas se podobá nárožním oznamům „uherských herkulů“. Již barvitost známek těch baví o sobě a rozhodně dobrou zábavou je, prohlídnem-li na příklad marky z časů nyní vyhnané španělské královny Isabely: vydávala rok co rok nové a rok co rok byla královna Isabela na nich — mladší.

„Filatelie“ rychle se vzmohla a zmocnila se po Evropě starých i mladých. Začal velkolepý obchod v listovních markách, mladíci pařížští zřídili sobě i „markovní bursy“ — pod širým nebem, v zahradě Luxembourské, tuilerijské, na Italském bulváru, na počátku Elysejských polí u Place de la Concorde atd. Miliony marek opotřebovaných posílaly se světem — a posílají se posud. Nyní jdou milionové sbírky i přes okeán, do Číny, kdež se neužívá jich ku sbírkám, nýbrž k olepování besídek, světnic a jiným okrasám, k nimž se hodí pestrostí

svou i obyčejným svým, čtverhranným formátem (kruhových je málo, trojhranná marka jen jedna: „Cape of Good Hope“, předhoří Dobré naděje). V Německu živí se obchodem v markách nějakých třicet firem, mezi nimi i jedna berlínská *česká* (Ottokar Přibil, Oberwallstraße 19). Obchodníci ti mají zvláštní svůj časopis pro vzájemné inzertní nabízení zboží: Der Briefmarkenanzeiger. Gratisorgan für Filatelisten, jejž vydává lipský artistický ústav. Zároveň květe obchod s hotovými „alby“ na marky, s alby naplněnými již markami, opatřenými také textem historickým a geografickým. Ano v Evropě vychází již několik časopisů věnujících se výhradně sběratelům marek, takž v Paříži Le Timbrophile (paraît tous les mois), v Londýně The Philatelist. An Illustrated Magazine for Stamp-Collectors a The Continental Philatelic Magazine, v Německu Preislisten a Der Briefmarkensammler. Organ für die gesamten Interessen der Briefmarkenkunde. Snad pobaví někoho již pouhý obsah takového časopisného čísla. Jedná se tam v úvodních článcích „o formátech kuvertů“, kdež se obšírně dovozuje, že nejlepší jsou dlouhé oblongy americké a ty desítikopejkové finské že jsou příliš maly, pak „o poštovním přetisku a protisku“, „o vodním znamení marek“, „o markách nově emitovaných“, ve fejetonu harcuje se elegickým tónem pro vyobrazení poštovní trubky na markách, jakž prý se děje v krásné pietě posud jen v Hannoveru, sdělují se cestopisy, humoresky, ano i básně.

Sběratelé hledí mít hned všechny marky nově emitované, zvlášť jsou jim mily známky vzdálených zemí, krátce trvavších emisí atd. Taková úplná sbírka stojí sta zlatých. Proto se toho také chopila špekulace a k hrůze všech poctivých filatelistů začaly se v obchodě náhle objevovat známky *padělané*. „Řemeslo“ to se nesmírně rychle vzmohlo, povstaly hned celé velké továrny zhotovující známky všech zemí, a to hned s černým poštovním jich přetiskem, s různou podlepkou! Nejznámější takové továrny jsou v Norimberce, Hamburku, Basileji, Vratislavi, Mannheimě, Frankfurtu, Vídni, Liverpoolu a Glasgowě. Že nepracují „v malém“, dosvědčují už ceny jejich: úplná sbírka *padělaných* známek (bez desk, pouze

nalepená v abecedním pořádku zemí na archy) stojí *čtyřicet* zlatých r. č.

Aby se vší falši vyhnuli, sbírají nyní Angličané hned celé kuverty. Místo jednoduchého alba bude nyní filatelista potřebovat hned celého archiváře!

NÁRODNÍ LISTY 24. února 1870

△ *Z Prahy 5. března*

Neměl jsem právě pranic na práci, i umínil jsem si, že se jednou navštívím. Nechodím rád k sobě, z příčin, které si snad jindy vyložím, ale konečně, jednou za čas žádá toho zdvořilost, a pak, když člověk neví už pranic lepšího co dělat — — Zaklepám tedy na své dveře.

„Dále!“ zvolám trochu mrzut, neboť jsem právě přemýšlel o zajímavém poměru mezi sobotou a nedělí, proč se v sobotu kvůli neděli schody myjou, kuchyně drhne, nedělní feje —

Vejdu. Jakmile se spatřím, vyskočím z křesla a učiním několik kroků naproti sobě. Předepsaná zdvořilost. Tisknu si ale přece upřímně a přátelsky obě ruce a posadím se do druhého křesla naproti sobě. Zapálím si, odhodím sfouknutý säkerhetständstickor s onou nonšalancí, kterou sám na sobě vždy tak obdivuju, přehodím elegantně nohu přes nohu, bafnu a spustím: „No tak, masopůst je u všech tento, ztratils ho nebo ne?“

Podívám se à la Heinrich Heine, totiž „verständnisinnig“ a se vší opravdovostí, sobě do očí a odpovídám: „Bratře, — nevím! Myslím, že mne nikde nikdo neočekával, a pak jsem ho neztratil. Zdali ale přec, pak arci —“

„Vím najisto,“ skočím si do řeči, „že očekával.“ Vidím, že samolibý úsměv zahrává si na mé tváři, a protož hned připojuji škádlivě: „V šibřinkách tě očekávaly, chtěly ti v maskách poděkovat za některá tvá nedělní kázání; dámy jsou rozhorleny a snadno se ti mohly dostat do vlasů!“

„Oho,“ odpírám si pyšně, „nešlo by tak snadno! Ostatně; nemohl bych se arci odměnit: já nosím svoje vlastní vlasy a dam bych se musel teprv zeptat, kde jich falešné přestávají, — nerád bych jim činil zbytečné vydání.“

Vím, že rád vtipkuju, a proto jsem se při tom výroku,

ostatně s trochu zbytečnou kousavostí pronešeném, zdvořile na sebe usmál. „No já nejsem tak rozhodný nepřítel falešných dámských vlasů.“

„Ironicky?“

„To se nemusí říci. Falešné vlasy mají vždy něco pro sebe. Ondy jsi napsal fejeton i o poštovních markách a pravils, že jsou poučny. Nuže, falešné vlasy jsou také poučny. Když stojím před krámem vlásenkářovým, odříkávám si vždy: Tyhlety zrzavé jsou z hlavy irské fenianky, tyhlety plavé prodala nějaká švábská selka v letě, aby jí nebylo tak horko, tyhlety ‚hyacintově‘ černé snad nesly co okrasu italský karafiát a květ granátový — není to poučné?“

„Ovšem,“ pravím s lehkým úsměvem, vcházeje ve své intence, „a to je také poučné, že dámy stvořily svými falešnými frizúrami zcela nový druh živočichů, jehož Darwin ještě nepopsal. Jak víš, chodím rád po Příkopech. Jdu, jdu, dívám se na mužské i ženské — víc na tyto —, na mladé i na staré — víc na ony — a náhle se zarazím. Přede mnou se něco pohybuje — ale co? Má to sukně, „kikeriki“, mantilu a jiné obyčejné části ženské toalety, ale žena to není!— snad ani člověk ne? Rychle předejdu — skutečně člověk, ženská! Kdyby někdo vystřih tu hlavu siluetou, nikdo neřekne, že to hlava. Vypadá to spíš jako geologicky zajímavá krajina, kde zemská kůra měla mnoho revoluc, mocné svaliny, křečmi ztrhané žíly.“

„Jako hlava, v níž je voda.“

„Nebo jako hromádka bramborů.“

„Vogt by měl práci, aby v tom poznal *arickou* germánskou lebku, jako ji studoval na pražských židech. Já jsem pro Vogta a sdílím náhled, že opice je pramatka a člověk pravnuk. Člověk má toho vědomí, a udělá-li něco člověk po člověku, neříká se, že se po něm ‚člověčí‘, nýbrž ‚opičí‘. Není pravda, že opice je člověku podobna, nýbrž —“

„Zůstaňme si ještě ve vlasech,“ přervu si opět řeč. „Já myslím, že ten frizúrní nesmysl je nesmyslem časovým, a tedy nutností.“

„Jak to?“ a pohlížím na sebe tázavě.

„Počkej, přemýšlejme! Naše doba miluje rozmanitost,

a proto musí být jedny rozumny, přirozeny a něžny, druhé ne, jedny musí nosit vlasy krásně, totiž hladce, vlnovitě nebo kadeřavě, druhé nerozumně. Máme to také rozmanitost! Jedna má věž svalených vlasů, druhá nosí vlasy zcela rozpuštěné, jako by byla zrovna z koupele utekla, třetí zas ten nepořádek nemůže trpět, raději se ostřihá zcela a nosí paruku. Jindy nosili mladíci z dlouhých vlasů svých milenek celé šňůry u hodinek, nyní by milenčin vlas nestačil na přišití knoflíčku u rukavičky, jindy nosili rytíři pyšně na přílbách ‚drahou kadeř', nyní by musili darované vlásky vstrčit do husího brku jako pemzlík a pemzlíky nedělaly se už na čákách pražské obecní stráže dobře! Pomyslem si Ofelii nebo Markétku nebo Lauru s tou štětinatou hlavou — br! Teď už by kráska neudržela víc nikoho sítí svých krásných vlasů!"

„Také ani nechce," pokračuju zas já ve svých úšlebcích, chodě sem a tam po pokoji, „nechce zadržet ani tou obrovskou sítí na vlasy, která by stačila na zabrání mírně velkého rybníku a do níž se vejde pomády, že by člověk na dvacet kroků upad. Síť má volně viset, u nás je nadita jako bachor. To je tuze časové, že dámy ani nechtějí být hezky. Jako by ta nafouklá věž nebo ten jak ruka silný, arabskou vdovu připomínající cop mluvil: Je mně to jedno, jsem-li hezka nebo ne, za našeho času platí, co platí, peníze! věno! A aby nikdo nemohl říci, že v jejich kráse nenašel ‚chlup', nosí nejen falešné vlasy, nýbrž i žíhony z ono —"

„Ale —," vyskočím taktéž a položím si ruce na rameno, „vždyť je i v té nejdivější frizúře přec jen snaha poutat zraky —"

„Chudáku!" pokrčím nad sebou ramenama, „to poutání zraků, to vyzývání, to zapomenutí dívčí citlivosti je opět také časové. Ondy mně pravil obchodník v olejových barvotiscích: ‚Teď můžem všechno, ale všechno prodávat a vystavovat; před pěti lety jsme ještě kvůli dámám nesměli, ale Offenbachovy operety to všechno předělaly.'"

„A v tom je také časovost, že je to tak neumělecké," přikyvuju sobě. „Kdopak dbá za našich dob básnictví, umění!? Odkud by se také bralo! Jakpak může sochař tyhlety hlavy

zvěčnit! Jak může malíř nadšeně portrétovat, když si může paruku vzít v kapse také domů! Básník myslím že také ještě žádný falešné vlasy neopěval a Petrarka, který se zaplet do zlatých vlasů Lauřiných, a Firdusi, který viděl celé nebe v temných kadeřích své krásky, umřeli by teď krasochutným hladem. Napiš jednou znělku na žíhon!“

„Nenapíšu!“ usměju se a zůstanu před sebou stát. „Co bys ale řekl,“ pravím, dívaje se sobě žertovně do očí, „že ve falešných vlasech vidím také novověkou rovnost stavu!“

„V tom, že uměle zeštětinatělé vlasy připomínají u Evropanky mouřenínku?“

„Ne, v tom, že nejvznešenější dáma neštítí se nosit vlasy po nejsprostší ženštině. Když taková dáma plave po Příkopech, je snadno možno, že jeden její cop byl ‚pro často opakovanou krádež‘ několik a deset let v kriminále, druhý že příjemně střídal život svůj mezi šupem a policejní pryčnou, třetí že v nemocnici —“

„Ale, snad jsem tě příliš dlouho zdržel,“ a chápu se klobouku.

„I toto,“ odpovídám si a vyprovázím se dvorně ke dveřům, „v sobotu nikdy příliš. Ale prosím tě, kam teď jdeš? — tak? Tedy tě prosím — dones si svůj manuskript do tiskárny!“

NÁRODNÍ LISTY 6. března 1870

NEJNOVĚJŠÍ PAŘÍŽSKÁ MÓDA — KRÁSA JDE SPAT — O DOBRÝCH KRAVIČKÁCH A ZLÝCH NEŠTOVICÍCH — NOVÝ VYROVNÁVACÍ FAKTOR — FIGARO CI, FIGARO LA...

△ *V Praze 12. března*

Všechny módy z Paříže přejímáme, opičíme se po ní na větší oslavu Darwinů a Vogtů, snad převezmem od ní nyní i neštovice. Líbezná tato nemoc, která začíná příjemnou bolestí v týlu, pak v rozkošnou zimnici přechází, pak celé tělo žertovně v kůru obalí, pak ještě po měsíce tvář červenými body co nejmalebněji tetovuje nebo ji doživotně na kuchyňské struhadlo mění, tato hrůza matek, tento děs nevdaných hladkotvářek panuje nyní v Paříži. Tisícům sedí v týlu, tisíci repetá, tisíce obaluje a ostatní tisícové tisknou se plni strachu do předpokojů lékařů, aby byli očkováni. Bude z toho mela na světě, třeba by naše módní dámy neobjednaly sobě přímo hned osypky z Paříže, následkům, které pro Paříž z osypek pojdou, přece se nevyhnou, Paříž je pro nás už jednou vzorem.

Za krátký čas bude z tisíců hezkých Pařížanek samá ošklivá Pařížanka, Journal amusant bude už kreslit jen samé kaňky. Vlastní „krása“ už beztoho dávno v světě nepanuje, neboť Pařížanka je vzorem a Pařížanka není pravidelně krásna, jen hezká, tak trochu nepravidelná, pikantní. Místo olympické krásy posadily Athény nadsekvanské „krásu ďáblovu“ — „beauté du diable“ na trůn, teď sedly na ďábla neštovice, přijde snad „la laideur de sa mère“ teď do módy? Bude snad slavit triumf výrok George Sandové, že „květ je květ, i když je vráskovitý“? Možno, Pařížanka ani nemůže, nesmí být oškliva a vydá nové desatero — přikázání první: „Noc je den a ošklivost je pravá krása.“ Poslední budou prvními. O důkazy nebude nouze, neboť je-li jeden důlek ve tváři krásný, proč by nebyla tvář krásna, když je samý důlek? V Paříži panuje jen, kdo krásný, hezký, pikantní, kdo tím není, musí už být Mirabeauem co do ducha, aby přec něco platil. Ale krása se dá

ještě tak tak nalíčit, ošklivec však se nenalíčí duševně nikdy na Rabelais nebo Ezopa, byť byl tělesně ještě ošklivější než tito. Krása musí tedy zůstat, třeba se znovu dekretovat. A pak — největší nebezpečí pro ctnost ženskou leží v leposti ženské, měla by se snad Paříženka vzdát — nebezpečí? Měla by přijít o boje, v nichž tak vítězně — klesá? Měla by zvítězit v Paříži ctnost, pak se stát ctnost po celém světě módou? — ó hrůza!

Ale nebojme se, my ctnostní, pánbůh je milosrdný. Když tvořil šestého dne, učinil zvířata zemská podle tvárností jejich, i hovada i všeliký zeměplaz podle pokolení jeho. A mezi těmi biblickými hovádky je také jedno, o němž bible mluví jen mezi řádkami, jež ale známe dobře z Pečírkova živočichopisu, ze studentských ferií a především z nadšené, pohnutlivé básně Justina Kernera, která končí vítěznými slovy:

den treuen Freund, *o Mensch, hast du*
an deinem Ochsen, deiner Kuh.

Poetické to zvíře Kernerovo, po česku kráva, slouží nám v životě, ve smrti, i mezi smrtí a životem, v nemoci. V životě nám dává sladké mléko do kávy, čaje, buchet a kaše, kráčejíc rozvážně před pluhem kypří nám úrodnou půdu a oddávajíc se slastem zákonitého manželství zahrnuje nás ledvinami, nadívaným a špikovaným hrudím, vídeňskými a naturálními řízky, paprikášem, kýtami a jinými ještě lahůdkami, které mne hned nenapadají. Ve smrti slouží rovněž obětovně jednomu co beefsteak, druhému co podšev nohu chránící, třetímu co polštář, čtvrtému co hřeben atd. A když je nemocno, dává nám samo zas léky — proti neštovicím. K těm lékům sahají nyní Pařížané a Paříženky. Už tam nebude jediného člověka, který by nebyl znovu očkován, očkování dělo se po celých komisariátech, najednou v celém pluku, najednou u všech úřadníků jedné branže s ministrem v čele — to musilo být krásné podívání na takové neštovicové procesí!

Nyní už se nebeře ta očkovací matérie jen z dobrých kraviček, nýbrž také z dobrých a zlých lidí. A to je dle německých

učenců — ti vědí všechno — nesmírně nebezpečné. Změníť prý se tím celý organismus člověka, do krve se dostanou cizí živly, naočkuje se nám ještě něco jiného než neštovice. Dříve jsme očkováním přibírali jen nevinné, abych tak řekl hovězí vlastnosti, nyní přibíráme i ošklivé lidské. Tím se povznese neštovice na vyrovnávací faktor, na faktor sociální a demokratický. Tisíce poetických románů může mít a mělo snad již základ svůj v malé neštovici, na neštovice budou se psát nejkrásnější znělky, Laboulaye, otec Princ-pudlíka, napsal na ně prozatím už novelu. Hrůza člověka pojímá, pomyslíme-li si, co všechno může nesvědomitý lékař natropit! Udělá si žert a děvče, které nemělo posud žádného ženicha, má jich najednou dvacet — a zůstane právě proto zas jen starou pannou. Píchne lancetou osmdesátiletou milionářku a krátce nato nosí nějaký mladý chuďas smutek v kapse a milion na klo— chci říct smutek na klobouku. A v politice i jinak v životě může se toho rovněž natropit až hrůza. Snad že ministr Giskra byl náhodou už očkován z nějakého federalisty, že se na něm vyrazila ta výše zmíněná vyrovnávací. Co by z toho pošlo, kdyby Rothschilda někdo očkoval ze žebračky a Rothschild se pak postavil na roh? Čeho bychom se dožili, kdyby z Baráka náhle vzali krev na očkování Banhanse? Co bychom viděli, kdyby lékař očkoval z Palackého Kuha a z tohoto zas kanovníka Štulce! Kdyby ze Smetany očkoval Pivodu a Pivoda pak nenosil cylindr a vedle toho psal krásné opery; nebo kdyby z Pivody očkoval Smetanu a Smetana pak náhle nedovedl ničeho!

Na jeden zajímavý případ takového spletení díváme se právě nyní v Praze. Časopisy P. a P. mají svého hudebního referenta. Jednoho nebo dva? Kdo to ví! Když se chytneš jednoho, vidíš hned, že toho druhého nemáš, toho prvního ale také ne. Snadže se dali jeden z druhého očkovat.

„Převzal jsem nyní hudební referát pro P. a P.," děl jeden z nich, pan P., který by mně byl ostatně pořád ještě milejší než ten druhý. „Budu hledět k tomu, aby naše opera se povznesla co národní." Dobrá, tedy P., ale —

„I vždyť to musím místo něho psát," děl současně druhý

z nich, pan L., při klášterské hostině, „P. neumí psát a také tomu nerozumí.“ Dobrá, tedy L., ale —

Strhne se polemika proti L. a redakce se vyjádří, že nepíše L., nýbrž P. Dobrá, tedy P., ale —

„Inu arci, byl jsem to přec,“ praví několik dní nato L. veřejně v zahradní restauraci. Dobrá, tedy L., ale —

Strhne se polemika jiná, v časopisech jmenuje se P. a odpovídá P. Dobrá, tedy P., ale —

Dává se po prvé Šeborova Blanka, na referentském křesle sedí — L. — —

To pochází z toho očkování.

NÁRODNÍ LISTY 13. března 1870

△ *V Praze 16. dubna*

Liščí neděle, Kýchavá neděle, Smrtná neděle, Škaredá středa, pašijový týden, — lákavý měsíc! K tomu to počasí! Hospodář as tesklivě se dívá po roušavých mlhách: příliš mokré jaro, špatná žeň — hubeného roku bychom také tak ještě potřebovali! Tím pečlivěji as, kvůli starému zvyku a trochu té pověry, zaráželi letos o Květnou neděli po obědě jívové křížky do polí, klekali o Velký pátek nahýma kolenama na trávník, který ještě není, a obvazovali v noci na Bílou sobotu stromy své povřísly. Ono to prý skutečně pomůže, ale musí se to tuze dobře dělat. Také prý jistý manévr, který o Zelený čtvrtek na venkovských staveních provozují, mívá skvělý výsledek. V den ten totiž vyhánějí ze stavení — blechy, bohumilé a záslužné podniknutí. Šlehají svěceným klokočovým proutkem po posteli a po podlaze až ke dveřům, říkají „Ven, hosti, bez kostí!“ a hostinné blechy skutečně jdou — jenže musí být proutek tuze dobře svěcený a to každý nezkušený kaplánek nedovede. Ty moje nebe, já bych putoval až do Jeruzaléma pěšky, kdybych pak posvěceným tam proutkem mohl z Čech vyhnat všechen hmyz! V Jeruzalémě je nejlepším hospitálem ruský, ale tam prý nejsou na rakouské proutky zplnomocněni.

Ale to počasí! Fialky se zase schovaly, sedmikrásky zase zalezly, ba ani podlésku nemůžem utrhnout „rukou nehoulou“, jakž předepsáno. Letošní jarní nebe je jako dítě — z dlouhé chvíle se rozplakalo a brečí neustále. Inu, mne by také omrzelo dívat se pořád na ty nahé hroudy dolů! Krásné jaro, ani před českými pořekadly nemá úcty! Přec se u nás říká „Na jaře konev deště, lžíce bláta“, a ono zatím celé „bláto bláta“. Čímž jsem učinil velmi dobrý vtip už proto, že mu nikdo nerozumí, leda bych široce vyložil, že je to vtip

zcela nového druhu, tak zvaný všeslovanský („blato“ jihosl. = jezero).

Malérem je toto jarní počasí přec, a sice zvlášť pro ženské pohlaví, mladého i starého druhu. Mladé nemohou v Praze při pouti po „božích hrobech“ ukázat novou mantilu a nové kování, totiž kování na modlitebních knihách, a po venkově nemohou si hrát ani na „Hřímbabu“. Staročeská, až pohansko-předhusitská to hra, při níž sobě dávají děvčátka jmena „růže“, „konvalinka“, „fialka“, „slunečnice“ atd. na důkaz, že už naše pramaminky byly dost samoliby. A staré? „Každá babička stará — je veselejší zjara — vezme svou berličku — sedne na sluníčku — myslí si: Kýž jsem mladší!“ Když to ale nejde! Ani to sluníčko nechce ven, nechce lákat přírodu z božího jejího hrobu, aniž babičky z komory.

A k tomu ještě výminečná doba, pašijový týden! Z kostelů znějí táhlé smutné písně, svíce tam zhasíná jedna za druhou, teskno a smutno, jen klapačky a řehtačky vřeští do toho svou Beethovenem nekomponovanou, pány ministranty ale výtečně provozovanou „kindersymfonii“. Zvony dle krásné pověsti odletěly v noci na Velký pátek do Říma, že prý pro požehnání. Hrome, já být takhle třistacentnýřovým Zikmundem ze svatovítské věže! Zrovna o půlnoci doletěl bych na Řím, sezvonil bych všechny ty, kteří tvrdí neomylnost jednoho člověka, proklínají miliardy jiných lidí, zatracují pokrok. „Oposiční“ biskupy bych nechal na posilu dále spát, oposici mám všude rád, ale na ostatní bych zahučel třistacentnýřovým posměchem v pěkných verších:

Aj tedy v Římě přec po dlouhém čase
na oslu lidstvu sjeli jste se zase?!

a třistacentnýřovým basem svým bych je pak hnal ven, ven!, až na práh města, tam by musili pokleknout, ruce vzepnout *k lidstvu* vzhůru, kandidát neomylnosti by jim předříkával, oni v kůru za ním —:

Ó běda nám, ó běda, třikrát běda!
Když lidstvo přišlo prosíc k hospodinu:
„Nás mrazí, bože, srdce lidstva chladne,
dej novou lásku, sic to srdce zvadne!“,
bůh poslal lidstvu po svém velkém synu
křesťanské nové lásky teplý plášť —
my strhli plášť, co povlak pro své křeslo,
my lidstvu za něj dali horší zášť
a k ukrutnějším bojům nové heslo —
ó běda nám, ó běda, třikrát běda!

Ó běda nám, ó běda, třikrát běda!
Když lidstvo přišlo prosíc k hospodinu:
„My slepnem, bože, duch náš slabne — slabne,
dej pravdu novou, ať víc neochabne!“,
bůh *volnost — rovnost* poslal po svém synu —
my na tu pravdu, jak když tygr skočí,
my nehtem vytrhli jsme lidstvu oči,
myšlénky v dětech už jsme povraždili,
otrocké hlupství vzhůru k nebi zdili —
ó běda nám, ó běda, třikrát běda!

A pak bych jim zahučel o tom, jak „ve jmenu božím“ mečem a ohněm pohubili celé národy, jak celé kraje šťastné v popel kladli, jak mají ruce zkrvaveny, že by jich sám jedovatý blesk neomyl, a konečně bych zahřměl:

Teď jděte! — Ne však nazpět v lidstvo více,
vy nikdy nespatříte lidské více líce! —
ven do pouště, vy ke všem pustě tvrdí,
a má-li poušť snad přece milosrdí,
nechť horské hromy vzdechy vaše zhluší,
nechť věčný led proud slzí zmrazí v kámen,
nechť kočka pouště vysápne vám duši —
Amen!

Totiž, jak povídám, s oposicí bych chtěl dále žít v bratrském křesťanském svazku a míru, ta by směla i s vítězoslávou „nazpět v lidstvo“ a strávit s námi šťastny a vesely svátky. Kteréž vinšuju tedy vůbec!

NÁRODNÍ LISTY 17. dubna 1870

△

Člověčenstvo, to „vzdělané“ totiž, je jako stará baba. Když se něco stane, řekne baba vždy: „Vždyť jsem to řekla!“ A když se dějí udalosti světové takřka o překot, vypravuje „vzdělané“ lidstvo, že jsou pouze „přirozeným výplyvem doby své, který se mohl od každého předvídat, kdo vůbec s to pochopit dobu nějakou“. Nevzdělané lidstvo zas, které sobě nepřipisuje předvídání takové, vznáší jakés divinační nadání prorocké jen na osoby jednotlivé, na věštce šťastné, jimž „nebe popřálo hledět do budoucnosti“. A když přihodí se cos většího, ihned se vyhledá věštba taková a srovnává. Takových věštců a věšteb má každý národ, náš Slepý mládenec je právě tím co dortmundský sedlák Jasper, dieppský rybář Josef, švábský ovčák Tomáš atd. A bude je mít dlouho a dlouho. Vzdělanost pokračuje, ale Slepý mládenec tiskne se vždy zas u vydání novém; vzdělanost pokračuje, ale sibylinské věštby neztrácejí autority; vzdělanost pokračuje, ale i nejvzdělanější neubrání se zcela jakés tajné úctě k tajným, nepochopeným silám, a předpoví-li mu cikánka, že za tři dny umře, bude po tři ty dny přece trochu jiným. Je to pochopitelno, neboť se děje nesmírně mnoho kolem nás, čehož posledním příčinám nerozumíme.

Nedivme se tedy tomu, že nyní na německém jarmarku kněhkupeckém tolik se objevuje tištěných „proroků“, kteří už v dvanáctém nebo kterém věku předvídali udalosti letošní, že se tam prodává síla „věšteb“ a „proroctví“, která vše nynější už dávno předpovídala jasně, jen když člověk jich výrokům „dovede porozumět“. Nedivme se ani tomu, že některé ty věštby přicházejí s úpravou hledanou a výkladem vědeckým, vypočítaným pro kruhy vzdělanější. V kruzích těch květe spiritism ještě dosti bujně, jakž nás časté příhody novější přesvědčily, a i lidé spiritismu naprosto nepřístupní, kteří vědí,

že spíš se může prorokovat ze stoletého astronomického kalendáře nějaké počasí než z šestitisícového historického kalendáře nějaká udalost, a kteří dobře vidí, že jsou-li doby, v nichž některým směrem lze viděti na padesát let napřed, nynější životem překypující doba nedovoluje rozhled ani na čtyry neděle, přece jsou přístupni víře, že každá velká udalost paprsky své vysílá před sebou, jako vídáme obraz celého slunce už v předcházejících je parách. To ovšem nepatří do zmíněných našich „věšteb“, jako by také ten nebyl „prorokem“, kdo by předpovídal: Jako překonali Řekové Orient, Latiníci Řeky, Němci Romány, přijde zase co nevidět doba, kdy zdupají Slované Němce.

Přece je zajímavo pro čtenářského flâneura, když právě nyní jiné produkce literární není, probírat se jarmarkem tím. Sezná proroky vzácné: La Roche, Lenormandku, Saint Germaina, Bartoloměje Holzhausera, zvláště proslulého výkladem k Zjevení sv. Jana, vysoce mezi proroky slaveného pátera opata Heřmana z Lehninu, sedláka Jaspera, známou i z našeho Musejníka Ludmilu Chmelovou, Šimona Speera, Spielhähna, sestru Rosu Columbu Asdente, extatickou pannu Alfonsu Marie Eppingerovu, mnohé jiné pány a dámy, ba i Pia IX., jakž se na jeho neomylnost sluší. Ano vyšly nyní celé antologie prorocké, „z nichž každý, kdo čísti umí, všechno vyčíst může“. Ovšem vyčte jen samé výroky opravdové, vtipu a žertu ve vznešených těch spisech bohužel není. Někdy jsou až strašidelně opravdovy, nedbajíce právě tak jako Izaiáš těch, „kteříž říkají vidoucím: Nechtějte viděti — mluvte nám věci libé!“

Nemohu tedy pro zasmání, mohu jen tak na ukázku z jarmarku německého citovat některé výroky zvláštnější. Bude už na několika málo po krk!

Tedy: *Nynější válka* neskončí u Paříže a nikoli porážkou francouzskou, nýbrž u Kolína nad Rýnem porážkou německou: „U Kolína bude poslední, velká bitva vybojována.“ (Jasper) „Vojenská síla Francie nevrátí se bez vítězství do vlasti své; Německo ale nabude jednoty, míru a moci.“ (Spielhähn) To se vyplní jako proroctví na *první* války napoleonské: „Německo bude po válce, již toliko Francie způsobí, říší roz-

drobenou, na knížata jeho sešle bůh ducha švindlu.“ (Švábská Sibyla)

Ale nynější válkou nebude vše ukončeno: „Velká revoluce rozšíří se po Evropě celé a veřejný pořádek nebude zřízen, pokud nezaskví se zase na trůnu francouzském květina bílá, lilie.“ (Patrně míní tím kardinál La Roche dosadit na francouzský trůn hraběte Chamborda co Jindřicha V.) Do té mely vplete se po dvakráte *Rusko* a zvítězí nade všemi: „Bude strašná vojna, na jedné straně budou všichni národové Západu a na druhé všichni národové Východu. V strašných řadách přitáhnou, štěstí se dlouho nerozhodne, pokud nedojdou břehů rýnských. Tam bude bitva po tři dny a vlny Rýnu zbarví se krví. Avšak vyženou se ještě severněji, a tam srazí se bílí, modří a šedí (ruští) vojíni s takou silou, že onino všichni pohynou.“ (Mnich werlský) — „Vousatí národové ‚velkého medvěda‘ zvítězí, nepřátelé jejich se ale ještě jednou seberou, aby zcela zničeni byli. Jen málo zbude těch, kteří zprávy podají.“ (Pozdější mnich werlský)

Nynější král pruský stane se sice císařem německým, povede se mu ale zle. „Rodina pruská dobude německé koruny císařské, avšak král pruský bude již posledním rodu svého.“ (Jasper) — „Králové a knížata německá se poděkují. Krále pruského očekává ale velký žal.“ (Jistý františkán) A protož sobě nedělejme nic z toho, že týž františkán (v lonském vydání jeho proroctví to místo podivnou náhodou ještě nebylo) prorokuje: „Německé kraje Rakouska připojí se k Německu.“ Kterýžto výrok cituju ostatně jen kvůli doktoru Schmeykalovi.

NÁRODNÍ LISTY 23. září 1870

PODZIMNÍ TESKNO — ZDRCUJÍCÍ UDALOST PŘEDNÁŠKA O NOSECH A PROSBA K HISTORII — NAŠE DUHA MÍRU A NEVDĚČNOST POLSKÁ, PŘIČEMŽ PROBLYSKÁ TAJNÝ ŽAL, ŽE ŽÁDNÁ DUHA NETRVÁ DLOUHO

V Praze 15. října

Smutno je, truchlo! V šedivém vzduchu jako by byla rozlita zoufalost, nervy se chvějí jako v strašné předtuše, celá zem vypadá jako ta druhá, odvrácená strana měsíce, a my máme rýmu! Tím „my" míním svět, sic by bylo nesalónní o rýmě mluvit. Nic nás nezajímá, nedíváme se do nebe, pluje-li po něm nějaký voly naplněný balón z Uher do Paříže, a nehledíme na zem, leží-li někde nějaký ztracený dvoušesták. A když nás přec něco dojme, musí to už být udalost zdrcující, nevídaná, neslyšaná, tak něco, co nám až kosti láme. Jako na příklad zpráva, že pes ukousnul panu hraběti Wilczekovi nos. Byli jsme zdrceni. První den přinesla Bohemia jen všeobecně děsivou zprávu, že se stalo panu hraběti Wilczekovi něco hroz-

ného. Druhý den to ale stálo již mrtvě černé na mrtvě bílém, že hanebný jakýs, z pouhé snad šetrnosti ještě nejmenovaný pes z hraběcího pouzdra nesmrtelné duše Wilczekovy odkousl — *nos!* A bylo velké štěstí, že třetího dne nás honem potěšila, pan hrabě Wilczek že se jen sám trochu do nosu škráb a stroupek že se už co nejuctivěji sloupnul.

Nevím ani, kdo a co ten pan hrabě Wilczek je, ale on je hrabětem a už to je dost pořádným zaměstnáním. Čeho nedovedu sám, k tomu mám vždy úctu, hrabětem být jsem posud nedovedl. Mimo to považme faktum ukousnutí nosu jen z čistě lidského stanoviska — tragika nás překoná. Málokdo ovšem dovedl by dát pořádnou definici a odpovědít na otázku, cože je nos? Připadá mně jako cos neuznaného, ve světě (mimo Auerbachův sklep) ještě nepochopeného. Jako krásnou krajinu bez hor nemůžem sobě přec bez něho myslit krásný obličej, ale ještě nikdo ho neopěval! I dobrý náš Jablonský v básni „Jesti jedna velká hlava" opatrně se mu vyhnul. Nos je jako stráží

celého obličeje, kdykoliv letí džbánek po hlavě, on obdrží nejsnáz ránu, a přec mu není nikdo za to vděčen! Při svém vznešeném stanovisku má on ze všech částí naší hlavy nejlepší rozhled, přec mu nikdo nepřičítá moudrost a věhlas, ano u sousedů Němců náleží „Naseweisheit“ docela k nadávkám! Dle povolání svého musí všude a do všeho napřed; dostát plně povolání svému slouží každému jinému ku cti, pro něho je ale „strkání se do všeho“ potupou. Tak těžko a takřka pouhou náhodou vyvíjí se v exemplář skutečně krásný a přec, jakmile se mu to jen trochu nepodaří, už propadá jizlivému posměchu! Trochu malý slouží hned k vyobrazení „chimér“ a jiných potvůrek, za trochu větší chytnou se hned epigramatisté à la Haug a karikaturáci à la Tony Johannot jako za provaz u zvonu. Ovšem velkou čest z toho zvonění nemají, neboť velký nos je dle Komenského znakem velkých myslitelů a dle Bedřicha Velkého znakem velkých politiků. Nejsem ani myslitelem ani politikem, ale miluju velký nos, jako jsem miloval nebožtíka Karla Zelinku.

Aby se byl tedy ztratil jeden hraběcí, zajisté aristokraticky krásný nos! Poctivá historie je povinna, aby podrobnou zachovala zprávu o tom kousavému psu, třeba by ani nežil, což by ostatně „mohl každý říct!“ Ať nám udá jeho obraz, barvu očí, tvar uší, srst a případné skvrny, šířku prsou, výšku hřbetu a délku celého těla, kteráž se počítá od špičky nosu až po špičku ocasu! Ať nám zachová jeho jmeno a svědomitě udá, byl-li dogou nebo pudlem, francouzským nebo německým psem řeznickým, chrtem irským nebo italským, dingem nebo bolognezákem, parforsním nebo na koroptve, daxlíkem nebo mopslíkem, novofundlandčíkem nebo dánským tygrem! Ať udá stupeň vzdělanosti, zvláštní talenty, způsob drezúry a uměl-li kumsty! Ať sleduje rodokmen až k Adamu, ale opatrně, neboť psi mají Adamy dva, jeden se vylíhnul v Buansu, druhý v Dakhunu!

Ovšem, nos pana hraběte Wilczeka nebyl jedinou truchlivou událostí tohoto téhodne. Druhá má význam mravní. Dokazuje nám, že vznešené zásluhy posud se ve světě neuznávají, že lidstvo vždy víc a víc propadá hříchu nejhoršímu — nevděč-

nosti. A kde nevděčnost se zahosťuje, sám anděl se odvrací a zahaluje jasnou svou tvář, třeba by slabý člověk pořád ještě se ušklíbal. Je známo, že bůh daroval našemu národu muže, muže moudrého a vznešeného, jen na prospěch obecný myslícího. Na jeho praporu je psáno „Smíření!“ a z bohorovných jeho rtů aspoň jednou za čtrnáct dní splyne kapka medu, slovo „svornost!“ Kdyby nebylo jeho, nevyšli bychom ani z nesvorných hádek, ale on je vždy ukončí v pravý čas. Kouzelným úkolem jeho života je smiřování. Je tomu sotva měsíc, co se mu podařilo smířit český sněm s francouzskou republikou, ale už mnoho let, co smířil mladočechy se staročechy. Takřka jediným stem úvodních článků smířil kdys Maďary s Horváty a pouhou hračkou mu bylo smířit český národ s Prušáky, jenže se mu to nepovedlo. Již sahá blahá jeho činnost dál a právě nyní smiřuje Poláky s Rusy, úkol obrovský! Myslíte, že jsou mu Poláci za to vděčni? — toto! — spílají mu! Ještě kdyby mu říkali „ausgleichsmacherů“ nebo takových, ale oni mu říkají nějakých „zrzavých apoštolských“, — až stydno! Co dále ještě říkají, ani nepovím! V pověrčivém Slezsku pochovávají samovrahy obličejem dolů, my na štěstí ne! Díval bych se dolů do té milé, bledé tváře, věnčené umrlčí myrtou, slzami bych se díval dolů do hrobu a dal bych si dělat černý šat. Ale krejčové nemusí mít strach, nevděčnost jím nehne, mužem tím, on bude smiřovat dál, bude se dále pnout nad námi co skvělá duha míru, „krásné to dítě přírody“, jehož barvy jsou samé drahokamy lásky, já budu nosit předepsanou barvu radosti, jež jest v Rakousku černožlutá.

NÁRODNÍ LISTY 16. října 1870

NÁDĚJE NA ZÁBAVU — „MITBÜRGER!“ AŽ BUDOU V PRAZE NĚMCI PÁNY! FILHARMONICKÁ ODPOVĚĎ

△ *V Praze 26. listopadu*

Mezi Bhartriharim, filosofem indickým, a mnou, filosofem lokálním, je nesmírný rozdíl. On povídá, že líp je mezi tygry v pustých horách než mezi hloupými lidmi třeba v ráji, a já zas učím a mám už velkou školu svou, že člověk by se ani zdravě nezasmál, kdyby nebylo hloupých. A proto mám radost z toho, že zas začala doba tanečních hodin, věnečků, zábav, besed a plesů, ano že všech těch garnitur fádního našeho života bude pořád teď víc a víc. Neboť: kde tanec, tam hezká děvčata, kde hezká děvčata, tam zamilovaní mužští, kde zamilovaní mužští, tam také hloupost. Nejsou hloupi už proto, že jsou zamilováni, nýbrž *právě proto* — což je velmi důmyslně řečeno. Ve blaženě trapném stavu tom nepřipadne nejdutchaplnějšímu muži ani jedna kloudná myšlénka, kdy jí právě potřebuje; nemá v mozku svém nápadu, kdyby dával zaň milión; každý začátek rozmluvy je pitomý, pokračování nudné, konec šedivě smutný. „Zamilovaný lid nemá rozumu,“ praví Komenský, a Komenský byl muž velmi moudrý. „Láska je tyran,“ praví Mácha, a to je známo, že tyran, každý despota má nejradš poddané co možná hloupé. A ono je tak pohodlno být hloupým, a tak slastno býti zamilovaným. To bude vzdechů, to bude snů! Měsíc ty zamilované vytáhne na střechy jich přání — nevolejme ty somnambuly jmenem, spadli by na dlažbu. Oni se někdy probouzejí sami od sebe — běda tomu, kdo jim pak padne do rukou! Na krev ho souží vypravováním historie své lásky a poslouchající má přitom jedině tu příjemnou útěchu, že zamilovaný by kterémukoli špalku totéž svěřil.

V pevné náději, že za nastávajícího masopustu budu dosti často takovým špalkem přítelem, musím si zatím pro zábavu hledat hloupost jinde. Není o ni nouze, buď bohu dík! Tyto

dny vydala provolání, nadepsala je „Mitbürger!“ a podepsala dlouhou řadou pěkných jmen. Praví nám, že nezvolíme-li za obecní starší jisté dva německé rukavičkáře, jistých několik c. kr. lidí, jistého dra Schütze a o pražskou obec neskonale, ale zcela tajně zasloužilého jakéhos Garabellu, Němec v Praze pak nenajde „seine wirtschaftliche und sittliche Freiheit“. Oni prý Prahu musí míti, neboť souvisí s tím prý celý jejich „životní interes, zdar jich kapes a barva jich mravnosti“, o čemž pochybovat by byla jen hloupost z naší strany.

Oni už ji, Prahu tu, jednou měli, za dra Bacha a dra Vaňky, a tenkrát byl skutečně jich interes tak slavně chráněn, že jsme neměli v celé Praze ani jedinou českou školu, že na obecní podniky nedalo se ani krejcaru, že plynárna byla jen ve výdělkářských rukou německých, že na magistrát nesmělo se učinit ani české podání atd. To prý není pravda, že Praha šíří se a roste jako mladý obr, vždyť je ve všech nových ulicích — německý nápis teprv pod českým; Praha prý co střed tak četných železnic musí se zvelebovat ještě nepoměrně víc, a proto — vedli oni dráhu z Liberce dvanáct mil od Prahy a intrigují posud, aby všechny ústřední úřady železniční dostaly se do Vídně. Co prý může na blahu Prahy záležet nějakému Palackému, Dittrichovi, Hulešovi, Sladkovskému — volte Schütze, Garabellu! Ti alespoň zavedou zase všude samospasitelnou němčinu a pak alespoň i Češi pochopí, proč pražský magistrát nyní pořád ještě úřaduje po německu jako ve Frankfurtu, proč celé řízení obecní naší plynárny dáno do rukou čistě německých, ano k Čechům i nepřátelských, Češi pochopí, že vše to činí se nyní kvůli přechodu do němčiny vůbec, a to „pochopení“ bude pak naše „rovné právo“.

Je prý nesmysl od nás, že „národní české smýšlení“ klademe nejvýš; neboť právě z toho, že je někdo nepoctivým v ohledu národním, plyne prý, že v jiném bude tuze poctivý. Jako prý bojují oni v Cislajtánii „za svobodu, právo a rovnost“, chtějí také bojovat v Praze. Místo aby tedy stav výminečný kvůli svému „wirtschaftliches und sittliches Gedeihen“ přivolali na Prahu teprv z Vídně, přivolají policajty hned v Praze, místo aby nakomendovali obci židovskou školu teprv z místodrži-

telství, seberou hned všechny obecní školy z radnice, a na radnici vynadají hned českému národu „do foroty“, aby se s tím nemusili tahat teprv do poslanecké i panské sněmovny vídeňské. Volte Schütze, Garabellu! Nenechte je marně volat „Mitbürger!“ a uznejte, že alespoň to chytré od nich, že zamlčují, jak na prospěch českého národu působí v zemském výboru a jak působili na sněmě, když tam měli většinu. Ne-agitujte, buďte při volbách líní, aby se vám zase vysmáli jako při posledních volbách do říšské rady. Složte se jako Simson v klín Delily, nůžky oni podají Delile už sami!

To teď zas prší nadávek z milované Vídně na ten český národ! Není tam jediného padlého ministra, aby leže už v blátě nekopal ještě po nás, není jediného „vznešeného knížete“, aby nadávkami nedokazoval, že by mohl být také drvoštěpem. Kdyby vůbec byl v Rakousku nějaký soud, kterému by záleželo na českém národu, co by musilo se naplnit šatlav pro nejnestoudnější urážky na cti! Jsme prý jen sběř, nemáme literatury, vzdělanosti, nejsme prý ani národem atd. A odpověď z Prahy? Jsem rád tentokrát, že je, jak se na hudební národ sluší, česká, *filharmonická*. Oni nám upírají vše, my jim ničeho. Oni neuznávají z našeho ducha ničeho, my z jejich vše, co uznání hodno. A vzdor všemu půjdem na příklad dnes zase na Žofín, abychom uznali plně to, čeho dokázali hudební velikáni Němců. Jsme třeba národ *malý*, ale *ne malicherný!*

NÁRODNÍ LISTY 27. listopadu 1870

I

△

Že prý v Paříži jedí myši! Co jsem zprávu tu slyšel po prvé, jím málo, ne z ošklivosti, ale že jsem zamilován — zamilován do Pařížanů. Kdo je znal, ty labužnické, všech životních pikantností znalé Pařížany, ba celou bonvivantskou Paříž tu, v níž i dělník musel mít k snídani vybraný svůj desert a bohatec kuchaři platil až 60 000 franků roční gáže, a pomyslí si tutéž Paříž, jak vyschlou rukou po kloakách nyní hledá si jedovatou stravu svou, s hlubokým obdivem se ukloní před národem, jenž přec jen byl a *zůstal* nejsilnějším národem moderního světa. Paříž s nadšením trpí hlad, to je větší vítězství než zradou dobyté Mety, než Sedan, než všechny úspěchy milionového vojska nad neorganisovaným, neozbrojeným lidem! Pařížanka nebědуje, že nemá co jíst, a to je víc, než učinily ženy starého Kartága, které sobě jen ustříhaly vlasy své, aby bojovní muži měli dost lan a tetiv! Kovovou rafijí zapsala historie Kartágo, zlatou zapíše Paříž. Darebáctví neslýchané uvrhlo celý velký, slavný národ v hanbu, přivedlo surové žoldnéře až před brány jeho metropole, vlastní silou a obrovským sebezapíráním pomohl sobě týž národ ku slávě ještě větší. Rád bych ji viděl nyní zas, pyšnou Paříž, kde teď roven nádeník prvnímu státníku, kde stejně daří se bohatému i chudému, kde chudý rovněž tak si prosbou ničeho nevyžebrá, jako boháč milionem ničeho nevykoupí, kde je jen jedna třída lidí, hladových, nadšených.

Hlad a láska najdou prý vždycky potřebné potravy své. Pařížský hlad našel sobě miliony pověstných pařížských potkanů. Když jsem se za temných nocí potloukával uličkami kolem rozlehlého Palais Royal a tak drze či důvěrně mně přebíhali potkani přes nohy, kdekoliv jsem zastavil krok, nebo když jsem na popůlnočních cestách z Café des Nations po

bulvárech potkával celé voje krys, zvěstujících svým zděšením, že tam dole, v Paříži podzemní, nějaký obchodník „s měkkými kůžemi“ právě začal vražednou honbu svou, ovšem jsem sobě nepomyslil, že na tvory ty budu jednou pohlížet jinak než s čirou ošklivostí. Paříž byla vždy pověstna svými krysami, počtem jich. Ve vůkolí Paříže byly zvláštní jatky na jich pobíjení a v jedné jediné z nich bylo za čtyry neděle 16 000 kusů pobito! Vzdor jatkám, honbám i olympické vlastnosti, že otec potkan jako Saturn nesmírně rád sežírá vlastní svá mláďata, rozplemeňovaly se přec tak úžasně, že na příklad u jediného pohodného sežraly tam za noc celých třicet šest koňských mrtvol!

Paříž ví naurčito, kdyže první exempláry zavítaly do její zdí. Bylo to roku 1753 a podnes není Paříž „domem na spadnutí“, sic by se byly myši z něho už vystěhovaly, dělají vždycky tak, Aelianus to tvrdí. Skoro směšná souvislost! Dva Napoleoni padli a pokaždé při jich úpadku byly myši co jakás garnitura činny. Pád Napoleona III. uvedl je na jídelní lístek, Napoleon I. pak měl na Heleně v potkanech takové nepřátele, že v jídelně jeho museli adjutanti vždy navečer svést s nimi urputný boj, takže až komoří Las Cases jim zvláštní memoární kapitolu věnoval.

Vyšly si na Paříž nejspíše z Němec — vždyť Albertus Magnus je nazývá výslovně zvířaty „německými“. Z Čech se německé myši nevystěhovaly, to víme. Nikde nejsou tak nenáviděny jako v Čechách. Přišly k nám co trest nebes, kronikář Hájek vypravuje, že napršely roku 1380, ale my víme, že už za Otakara I. překážely. „Přijdou cizí národové do Čech,“ běduje český sedlák, jakmile se nápadně rozmnoží myši v poli nebo potkani v stodole. Jako u Goethe je potkan ve službě Mefista, také náš rolník nenazve myši vůbec jinak než „čertovou havětí“. A činí jim všemožný úkor. Věnoval jim zvláštní den, kdy je vyhání:

Dnes je sv. Nikasia den,
jděte všechny myši ven!

Také ale jindy jim ubližuje. Z levé zadní kosti nožní, z potkana, dělají si hoši kouzelnou píšťalku a vypískají všechnu „havěť“ z domu. Při prvním zvonění po vzkříšení rachotí hospodyně všemi domácími klíči po sklepě, aby je vyhnala. V Kutné Hoře vymetají o Bílou sobotu všechny myši z domu novým koštětem. Jinde jdou za tímž účelem děvečky k řece a přehodí přes hlavu pozpátku střevíc do řeky nebo roznesou po „upálení Jidáše“ uhly po všech polích atd. Ano v některých místech provozují i cosi hypergeniálního. Aby myši neublížily obilí v stodole, zaváže hospodyně do prvního, z vozu sundaného snopu celý sýr. To připomíná prostředek proti hladovým děvečkám, které tajně chleba ujídají. „Dá se do almary vedle chleba bábovka, děvečka pak sní bábovku a chleba nechá na pokoji.“

II

Myši jsou vlastně padlou šlechtou. Předkové potkanů prohánějících se našimi kanály mohou určitěji své desítitisícileté předky dokázat než kterýkoli barón, lord, kníže nebo hrabě.

Virgil Grohmann dokázal velmi učeně, že býval kultus myší velmi rozkvětlý a že sáhá až do pravěku národů arických. Jako divoký kanec platila také myš, pro blýsknavé zuby své, co symbol světla, blesků — odkudž pověst o vypršení myší z mračen. Byla posvátným zvířetem Rudry v Indii, Freiy v Německu, Apollina v Řecku. Apollo měl od myší význačné příjmění „Smintheus“, na řeckých sochách byla myš jeho příznakem, na mincích docela obraz myši zastupoval obraz krásného toho boha. Teukrům zvěstoval pomocí myší, kde se mají usadit, Krinovi poslal je trestem na pole. V Chrise byly v chrámě Apollinově přímo prohlášeny za svaté a živili jich tam několik set „na státní útraty“. Od té doby se živí nesmírně mnoho hlodavců na státní útraty i v státech moderních a jeden proti druhému intrikuje způsobem pravých potkanů.

Také křesťanský pánbůh užíval ještě někdy myší na potrestání ošklivých lidí, čti na příklad pohnutlivou historii

o mohučském biskupu Hattovi. Ano stalo se, že v prvním středověku i zeměpanská knížata se myší bála, neboť nevzdělaní poddaní, byli-li příliš myšmi souženi, obětovali nebi, co měli nejlepšího, milovaného svého vládce totiž. Kde je nyní všechna myší sláva! Ještě že tak někdy pardonujem malou myšku domácí, když bázlivě po světnici běží a černýma očkama svýma naši dobrotu zkouší. Takto boj na život a na smrt, boj odhodlaný z obou stran, a neví se ještě, jak skončí.

Silný potkan je myší gardou. Není tomu ani tak dávno, co se potkani vyhrnuli z Asie — praví se, že z kolébky Persie — na Evropu, ale již ukončili pouť svou kolem světa. Vyjma krajiny nejsevernější usídlili se již všude, dobyli sobě Afriky, Ameriky i Austrálie, a není jediné větší lodi v okeánu, aby nenesla také houfec těch hlodavců. Jdou s člověkem a za ním všude a všude, přec je jim člověk tak málo vděčen za jich družnost. Jsou mu protivni svou špinavou barvou, svým nepříjemným zápachem, formou těla, délkou a nahotou ošklivého ocasu. Dřív byla myš člověku symbolem chytrosti, protože „dovedla vniknout i do nejtajnějších skulin“; nyní je mu potkan právě proto symbolem nejprotivnějšího sprosťáctví. Ale nestydatost by nebyla nestydatostí, kdyby dbala mínění, a potkan se prohlodá nejsilnější zdí, aby popřál člověku příležitost živit ho. Není co do stravy vybíračným, žere vše, čím člověk povrhuje, ale chutná mu i to, co člověku chutná, ba chutná mu i člověk sám. Stalo se, že užrali již děti, ano i lidi dorostlé. Tučným krmnicím vhlodají se do zad, těsně stlačeným husám užerou plovací blánu noh, krůtám na vejcích sedícím celá stehna. Někde se už poštěstilo zprostiti se nějak potkanů, ale jen na čas; sotva ustálo pronásledování, vrátili se emigranti ihned zas „do své vlasti“.

Jediný prospěch z myší má „apatyka lidu“. Když dítěti vypadne zoubek, vstrčí jej chůva do myší díry: „Tu máš koštěný, dej mně železný!“ Kdo chce osobu nebo zvíře sobě opoutat, dá mu k snědku myší játra obalená fíkem, pak musí okouzlený všude za ním. Kdo chce nabýt daru prorockého, sní myší srdce a „vidí do měsíce, přes hroby i přes kolébky“. Zvláště účinné je ale myší sádlo. Když si jím namažeš pleš,

narostou vlasy, když si potřeš klapky, zbudeš krátkozrakosti, když otřeš za ušima, přestane zvonění. Při ranách dřevem způsobených není sádlo to ani k zaplacení; vytáhne každou třísťku, kdyby byla velká jako trám. A jakž si ještě jinak pověra lidu hrává!

Konečně zbyly nám přece ještě nějaké oprysky starých symbolů a mythů myších i v českém lidu. Ovšem jen již jako upomínka na dávný sen, vybledlá a neporozuměná. Známo, že sobě pověst česká myslívá duši lidskou právě v podobě myšky malé. Obyčejně má myška ta srst bílou, někdy i červenou, zvlášť „duše neviňátek“ jsou prý bělejší než padlý sníh. Má-li člověk v obyčeji spát s otevřenými ústy, je u velkém nebezpečí, neboť se často stává, že duše vyběhne, na příklad aby se napila, a netrefí někdy ani víc do těla zpět. Proto také umírá tak mnoho lidí přes noc. Ano stalo se, že zlomyslní lidé, vidouce duši vyběhnouti, položili schválně tělo jinam. Výklady té pověry jsem četl už četné: všechny byly učeny, tuze učeny a tuze nejasny. Není zde místo na opakování jich — jsem vůbec rád, že s celým nevonným, třebaby „časovým“ předmětem jsem v koncích.

NÁRODNÍ LISTY 29. a 30. prosince 1870

VĚRNÝ OTISK ŘEČI, KTEROU JSEM DNES O PŮLNOCI NEMĚL

△ *V Praze 1. ledna*

Moje drazí!

Mluvím jen k těm, kteří nejsou ještě třicet let! Nemluvím tedy k dámám, neboť je mně dobře známo, že jen hrubý nevzdělanec mohl by se domýšlet, že také dáma může býti třicet.

Tedy vy drazí, jimž schází ještě desítka nebo patnáctka nebo ještě víc do třicítky! Především žádné gratulace pro mne! Jsem sice přesvědčen, že mládí je upřímné, vím, kdybych kýchnul, že z plného srdce mně řeknete „Pozdrav pámbů!“, ale vím také, že kdybych klopýt přes kámen, upad a rozbil si nos, z téhož plného srdce se mně zasmějete. To dělá vaše mladá bezprostřednost a že nejste ještě třicet. Vidíte, já už dozrál, já vám neřeknu ani slůvka, kdybyste kýchali celý den, také se vám ale nezasměju, kdybyste klopýtli a padli, nýbrž nechám vás klidně ležet a půjdu dál.

Vám platí novoroční přání mé a to zní: Buďte hodně brzy třicet! Copak máte na svém mládí? Srdce vaše se houpá jako perpentykl, ve velkém oblouku tluče o nebe a hvězdy, o květy a sny, o duše a srdce jiná, a jeho tikot je samý zvonek, řehtačka, smích, tanec a podobné neslušné věci. Buďte třicet, ramena se vám rozšíří, vy ztloustnete, a pak „ten kousek masa pod levým žebrem“ nebude stát ostatnímu tělu ani za řeč. Srdce bude tak tiché, že ho někdy ani váš nejbližší soused neuslyší, a bude-li ještě někdy revoltovat, mejkněte jím, máte pak už sílu! Ty krvavé vlny, které vám nyní šplouchají srdcem hned jako žhoucí láva, hned je omrazují jako led, budou pak mít stálou temperaturu mírně vytopené světnice, ba nebudou už ani vlnami, sběhnou se v klidný rybník. To je pak krása! Kdyby někdy nějaká žravá myšlénková štika nehonila se za ztučnělými myšlénkovými kapry, byl by pravý ráj!

Stanete se tělesně velcí, což na tom, že budete zároveň srdečně malí! Nyní je vám snad ještě hrstka písku celým světem, pak vám bude celý svět hrstkou slámy, „věchet“ se tomu říká. Nyní vás rozechvívá vaše budoucnost křiklavě růžovými barvami, pak bude před vaším zrakem rozestřena samá příjemná šedivost. Nyní snad ještě říkáte „Až budu velkým!“ a je v tom vaše síla, pak se chraňte říct „Kéž jsem zas malým!“, byla by to vaše slabost. Teď máte před sebou celý svět nadějí, velké touhy, sny o životu bohatém, skvostném, vroucím, pak už budete vědít naurčito, že sice žádná z nadějí se nevyplnila, zato že ale všechny sny nestály ani za sázku do lutrie. Nyní si snad ještě přejete peněz, tuze mnoho peněz, pak budete pánubohu děkovat, že nemáte žádných, neboť jsou peníze nejtěžším balastem, pro nějž srdce a mysl se nemohou nikdy lehce povznést. Nahlídnete, že nelze „nazvati štěstím, čeho jsme si vydobyli nejlepší krví svou“, a stanete se filosofy. Budete si říkat „šprüchle“ jako „Štěstí není květinou, která by rostla na záhoně zásluh“, nebo „Šťastným být je umění a stáří se už žádnému umění nepřiučí“, nebo „Zajisté že také na slunečních hodinách mého života byla vyznačena hodina štěstí, jenže když přišla, zůstalo slunce pod mrakem.“ Budete rozumní, tuze rozumní, a ti o posledním soudu nestojí ani vlevo ani vpravo, nýbrž zrovna pánubohu naproti. Jediné, co bývá po třicítce nepříjemno, jsou tak zvané vzpomínky — člověk si klade ruku na čelo a bolí ho tak zvaná hlava!

Jak praveno, vše zde tak duchaplně, krásně a foremně řečené netýká se dám ani dost málo. Dáma nemůže být *nikdy* třicet, ledaže by měla už dvacetiletou dceru. Hanbou by to arci nebylo. Když padla Trója, byla krásná Helena už tak dvakrát zralá, a když Ifigenie s Orestem a Pyladem utekla od taurských břehů, pozdravil ji na cestě čtyřicetiletý čáp, který ji nějak už od narození znal. Ale týká se řečené ve mnohém také tebe, celý milý český národe, který jsi pořád až příliš mlád!

Dětino, už jsi se zase blámnul! A sice duplovaně! Za prvé, že jsi očekával od rakouských státníků něco nového a zapomněls, že jsou to virtuosové zrovna jako Patti: Patti umí jen dvě písně; dnes je koncert ve Vídni, ona je zpívá, zítra je koncert

v Pešti, ona je tam zpívá zas. Člověk by nevěřil, co jí to vynáší.

Za druhé, že pořád hledáš spravedlnost a nevíš, jaký bič si to hledáš! V celém Rakousku není nikdo tak nespravedliv jako spravedlivost! Je pravda, posud má spravedlnost také u nás vcelku tutéž formu co kdekoliv jinde: vážky jsou v pořádku, jen liberky jsou divny; oči jsou pokryty, jen ale tak, jako když se děti šidí při hře „na slepou bábu“; pak má také skutečně dvě ruce, jenže jsou obě levé. Ve Vídni prý dali teď rozkaz jistému znamenitému umělci, aby udělal zvláštní figuru té zvláštní rakouské spravedlivosti. Model už je hotov: mladá, kyprá, buclatá bohyně, noh nemá sice žádných, zato ale čtyry ruce a v každé pytlík.

Přeju slavnému c. k. návladnictvu a slavné c. k. policii šťastný a veselý nový rok!

NÁRODNÍ LISTY 1. ledna 1871

ŽENSKÁ MSTA — PORTÝR, DOMOVNICE A HRABĚ — VEČER TŘÍKRÁLOVÝ DUCH PÁNĚ DORNAUŮV

△ *V Praze 7. ledna*

Měla ho v podezření, že ji opustil. I vkradla se v noci k jeho loži a uřízla spícímu kníry celé jedné strany. S přiměřeným nápisem přibila je na dvéře, by veškeré obyvatelstvo vidělo a se učilo, jakže se tresce nevěra mužská. — Tak četl jsem v novinách a měl jsem nevinnou svou radost z toho. Ten jeho vztek, když vstal, to jeho vypadání v zrcadle i mimo ně, ten jeho spěch, aby honem a „dobrovolně“ uřízl také tu druhou stranu! Kdož by se mohl horšit na ni, na opuštěného anděla! Pomstychtivost je jediná chyba ženská — jiných alespoň neznám — a kdyby byla růže vůbec bez trní, nebyla by „růží tohoto světa“; pomsta je prý údělem slabých duší, tedy privilejem slabého pohlaví; pomsta je sladká, a ženské rády, co je sladké. Mimo to patřila knírová ta pomsta mezi tak zvané ušlechtilé, jen tak naznačila, jen vybídla jako k pokání, a snad se ten hanebník polepší. A proto jsem honem dal zavolat zámečníka, kvůli druhé závoře, a když spím, mám servietu kolem brady, plechový respirátor na ústech a nabitý revolvér na stěně. Člověk nikdy neví, kterou z těch, jež mne opustily, mohly by napadnout nůžky, a když člověk čte noviny, naučí se ledačemu, i opatrnosti.

Pak jsem četl ve fejetonu „jistých“ novin, že pan hrabě Clam-Martinic, nevím už kdy, odevzdal u portýra der Zeitschrift Politik svou visitku a ten že ji hned přijal. Na tom by ovšem mnoho nebylo, v každém panském domě, kam přichází na příklad mnoho žebráků, je portýr. Ale leknul jsem se a stará má domovnice — mladou mít by bylo snad hanba — měla ihned přísné examen. Obstála dobře, zdá se, že pan hrabě do mé čtvrti ještě nedošel, až pak přijde, je už rozkaz dán, a domovnice bude rovněž galantní a přijme jeho visitku také. Člověk čte o velkých udalostech venku ve světě a spraví si podle nich malou domácnost svou.

A takto už jsem nečetl praničeho a olova jsem u večer tříkrálový také nepřelíval. Ne snad že bych nevěřil v čáry a zázraky, naopak! Vždyť už to je zázrak, že lidé věří v zázraky, že vzdor tomu, že nepochopují ani tento řádný svět, přec chtějí rozumět tomu mimořádnému! „Zázrakem je, že člověk myslí, a co myslí, je opět zázrakem," člověk sám je zázrakem, já, ty, on, my, vy, oni, a když je ten zázrak ženského pohlaví a k tomu hezký, jsem s to složit naň i písničku a zpívat ji krásným hlasem pobožně jako k nejsvětější Panně Marii. Ale nějak letos ten kouzelný večer na mne pranic nepůsobil. Teprv druhého dne jsem se dověděl, že pražské holčiny mnoho „kštaltů" sobě ulily, o nichž pak nevěděly, co vlastně jsou, že ve Francii téhož dne také přelili mnoho olova, aniž by věděli, co to pro budoucnost vlastně znamená, a v raportu pražské policie že byli zapsáni nalezení „dva králové". Nalezli je v noci za pilířem Malého staroměstského náměstí, chrápající. A poněvadž byli oba opilí, dali je prozatím do „trojky" (policejní ředitelství, na dvoře, vlevo), a posud se tedy neví, jsou-li opravdoví hispanští nebo jen tak výroční čeští „třikrálové". Koruny ležely extra, u druhého pilíře, a byly z papíru, což ale za našich dnů není žádnou zvláštností.

Ani jsem nevyšel z domu a probíral se v Lieder der Heimat. Blütenlese aus dem deutsch-böhmischen Dichtergarten von Heinrich von Lobsdorf. Tlustá kniha a zábavná — tlustí bývají obyčejně zábavnými. Germánskoparnaská jmena jako Hlaváček, Horák, Hušák, Kalina, Kloučkova, Král atd. působí právě tak dobře jako jmena vídeňských purkmistrů Čapka, Zelinky atd. A tak mnohé tu překvapení! Na příklad na stránce 59 spisovatel Dornau, a on ten „Dornau" není nikdo jiný než náš — David Kuh! Tak tedy nejen reitknechtem rakouské ústavy, nýbrž i reimknechtem německé poesie!

„Des Menschen Geist ist ein Chamäleon," praví překrásně hned v prvním verši první básně, nadepsané „Widmung" a věnované „samu sobě". Jak pravdivo! Na počátku nebyl pan Kuh ničím, pak byl ve Vídni panslavistou, pak v Praze Čechem, a poněvadž se trochu déle zde zdržel, a přec zase něčím jiným státi musil, stal se zuřivým nepřítelem Čechů.

Ich wär ungern dessen Roß,
bei dem die Esel bess'res Futter finden,

praví filosof Rückert, a filosof Kuh porozuměl Rakousku. Dále ubezpečuje čtenáře jednou, že jeho duch je „supem", pak zas, že týž zmíněný duch je „hadem kousajícím se do těla", pak zas, že ten sup leží v bahně a ropuchy že leží na něm. Neznáme všechny přátele páně Kuhovy, a nevíme tedy, na které členy německého Kasina to pichlavé slovo padá. Ale zaslouženy musí být alespoň ty nadávky, které zde sám svému duchu špendýruje, vždyť víme, že takto pan Kuh samu sobě náramně dobře se líbí, a když se chce někdy nenávidět, že to činí teprv „v jiných", na příklad v Češích. Pravda jako zlato to musí být, nasvědčuje tomu již upřímně neohrabaná forma básní a pak verš „že jasně a pravdivě zrcadlí se v básních těch můj duch". O tom duchu pak čti opět nahoře, nebo nečti — jak chceš!

NÁRODNÍ LISTY 8. ledna 1871

MASOPOSTNÍ ROZPRAVA, JACÍŽE JSME CHLAPÍCI, A NĚKOLIK JINÝCH ZBYTEČNÝCH POZNÁMEK A OTÁZEK

△ *V Praze 14. ledna*

Tři mudrcové z Východu odešli, a co nám ještě zbylo rozumu a moudrosti, nesem dobrovolně do masopostní zastavárny. Nastala „veselost podle datum“, jež letos začíná dnem 6. ledna a končí dnem 21. února, zasvěceným svaté Eleonoře, patronce všech chromých Angličanů. A poněvadž jsme po celý rok ani dost málo se neřídili podle hesla „Ora et labora“, přilnem teď tím věrněji k heslu „polka et čtverylka“, oblíknem černý šat na znamení své radosti a bílé rukavičky na znamení, že se chceme hodně potit, a dáme si něco zahrát.

Ach bože, jak hloupí byli naši praotcové naproti nám! Oni netančili dle datum, nýbrž dle příležitosti! Jestli mne moje vševědoucnost nemýlí, byl to právě den 6. ledna 1422, kdy husité vypráskali Němcům u Německého Brodu, — a my tančíme. Jestli můj příruční kalendářík nelže, byl to právě den 6. ledna, kdy v skromném Domremy narodila se Panna orleánská; uchopila se svaté zástavy, zachovala národ, jenž se stal nejslavnějším bojovníkem za lidskost a svobodu, národ ten nyní klesá — a my tančíme. Masopůst oblékl se v šat výbojného hrdiny a vede na řetěze smrt s sebou co maškaru, krásně ověšenou cáry masa, stydlou krví a nahou kostí; my cvakáme zuby — a tančíme. Barbarství prošlo kraje od Rýnu až po Sekvanu, půjde od Sekvany snad až na Dunaj, slunce lidskosti je zatměno, obrovský stín měsíce sune se po zemi a zahaluje národ za národem — bože, pohleď na nás, jak jsme veseli.

Manitó, Giči Manitó! Jsme jako tvůj červený indiánský lid, jenž má také více národních tanců než vlasů ve svém skalpu! Jenže nevíme, který národní svůj tanec učiníme nyní hlavním, mně se zdá, že „vrták“, — na všechen způsob budem ale po celý masopůst tančit na „břitvě“. — Červený Indián věří, že jen na záhubu jeho lidu přestávají jeho národní tance,

a ono je v tom něco pravdy, neboť najisto potud žijem co národ český, pokud tančíme svou národní „žabařskou“.

Ó velký Manitó!

Postavme pomník vynálezci „křídel na nohou“ a „měrného křepčení po křišťálové ploše“! Nevíme sice jeho jmeno — už Klopstock si proto naříká —, ale vidíme jeho činy v „masopostním věstníku“. Snad jsme musili koupit lístek, snad půjdem přec někam „jen aby se neřeklo“, snad máme novou čamaru, snad se chcem opravdu vytančit, snad docela oženit— dost příčin! A poslední je nejzávažnější, protože nejstarší. Tanec byl už v Starém zákonu starosvatem — „a když uzříte dcery Silo jíti k tancování podle obyčeje, jedenkaždý polap sobě jednu ženu a odejděte do země Benjamín“. Starý zákon, nový a nejnovější, vše jedno — pořád to jde „podle obyčeje“! Mara, sestra Mojžíšova, vzala buben a tančila, Jeftovna křepčila svému otci vstříc, Hérodias tančila tak krásně, že to až jednoho svatého hlavu stálo, — a teď tančí dívka zrovna tak a také to stojí nanejvýš hlavu. Jděte tedy „jedenkaždý“ a „lapejte“, dejte ale pozor, aby nebylo příliš jasno, že tančíte nejraději kolem zlatého telete. Buďte mrštní jako král David, jenž „poskakoval ze vší síly před hospodinem“, bavte také své tanečnice, seč jste, a ony vám pak řeknou, zdali jste také obětovali jako král David „vola a skopce“. Jděte již do těch lesklých tanečních síní, kde se míchají lidé jako karty, snad si vytáhnete srdcovou dámu!

Jděte! Tančte hodně, budete podporovat národní hudbu, voskáře a parketáře, poťte se, abyste podporovali chudou pradlenu, skvějte se hodně, abyste podporovali obecní plynárnu. A až vám bude hodně teplo, pomyslete sobě, že ušetříte doma uhlí, o něž je beztoho nouze a jež je už tak drahé, že nádeník ani si zatopit nemůže. Krásna je dobročinnost a povznášející vědomí, že jsem výdajem padesáti zlatých přispěl grešli na ulevení obecné bídy! Proto mám také plesy „dobročinné“ nejradš. Jděte, naučíte se býti skromnými! Při lampičce své, v světnici sám a sám, člověk roste do rozměrů obrovských — a obrovsky se pak zas scvrká při záři sterých světel a v troublu lidstva!

Ona je ale ta záře přec jen zářivá, trouble přec jen živý a v krásném plesovém sále přec jen krásno! Ty skvostné úpravy šatstva, ty skvosty ve vlasech a na šíjích, ta dívčí mladost, lesknoucí se oči, tisíceré pocity blažené i teskné, hovor a šepot, a tolik, tolik smíchu, upřímného a — baletního! A pak to rozkošné červenání se děvčat!

Zdalipak se děvčata také potmě červenají? — Musím si na tu otázku jednou posvítit!

NÁRODNÍ LISTY 15. ledna 1871

NEBESKÁ PŮJČKA — NEOMYLNOST NA DLUH
ŽIDOVŠTÍ PAPEŽI — PAŘÍŽ SE POBAVÍ,
VÍDEŇ SE VZTEKLA!

△ *V Praze 11. února*

Ublížil jsem Jeho Sv. papeži Piovi IX., nazvav ho kdysi „největším humoristou *devatenáctého* století“. Honem mu ještě několik století přidám! Teď chce udělat také státní půjčku, ne co hlava nějakého území a panovník světský, nýbrž co „*vladař duší*“, jakž telegram zvěstuje, a není-li to nejlepší vtip na tom božím světě, tedy boží svět zblběl a nerozumí víc žádnému vtipu!

Jakož ale každý vtip má svůj základ v něčem rozumném, je také v té papežské půjčce skryt rozum tajný. Za naší doby platí ten za náramně hloupého, kdo „neumí dělat ani dluhy“. Mimo to není naše církevní hlava i se všemi svými hodnostáři už hezky dávno v pověsti přílišné duchaplnosti, tomu se musí trochu odpomoci a —

byť byl hloupý ve všem všudy,
bohatému vše se odpustí!

Tedy jen do toho, půjčuj, žide, beztoho takto pro naše spasení praničeho neděláš!

Zde na světě se stane náramný obrat tou nebeskou půjčkou! Ve jmenu božím uzavírá papež, náměstek boží, dle posledního koncilia skoro pánbůh sám, půjčku tu, bůh bude tedy ve zcela novém poměru k světu, v poměru dlužníka k věřiteli. Vsadil bych se ale, že pánbůh za papeže jakživ ničeho nezaplatí, my máme už dávno „dědičný hřích“, on bude mít pak „dědičný dluh“, a to se tedy vyrovná. Chceme-li se zbavit dědičného hříchu, musíme se dát pokřtít, bude-li se chtít některý papež zbavit dědičného dluhu, bude se muset dát obřezat.

Půjčku dostanou jen židé do rukou, to se rozumí, neboť jen židé mají ještě peníze. Řekl-li Wagner: „V středověku měl

král své židy, teď má žid své krále“, dodáme teď: „a také svého papeže“. Jeho papež *náš* papež — hotové a krásné splynutí christianismu s judismem! Posud sdílel se žid jen ve světské moci, jen o koruny, teď se také bude dělit o tiáru a bude také duchovním pánem naším. Za dobré úroky, ovšem, zadarmo to žid neudělá! Dluhy dělat bude nyní *neomylně* dobrou věcí a brát lichvářské úroky bude věcí posvátnou. Posud platila hloupá zásada, že „dlužit se není o mnoho lepší než žebrat a brát lichvářské úroky není lepší než krást“, to se zvrhne, zvrhne se všechen pojem o hříchu, nebi a pekle, nebožtíkovi vtiskneme do ruky nějakou nebeskou stovku jako staří Řekové obolus a svatý Petr bude mít fortnýřské žně. Jen kdyby už ty nebeské bankovky vyšly! Těším se na ně. Budou mít nápis: „Padělatel těchto poukázek pomodlí se za trest pět otčenášů a pětkrát zdrávas“ a bude na nich obraz jako na středověkých posměšných mincích: přímo hlava s tiárou, obráceně hlava s pekelným úsměškem a kolem toho slova: „Ecclesia perversa tenet faciem diaboli.“

Je přec jen zase vidět, že Pionono pochází po přeslici od babičky židovky. A nebude mu ani těžko, aby v delegacích hájil a odůvodnil půjčku svou, řekne na příklad jen, že třeba znovu opevnit nebe, poněvadž nejsme se sousedními vyznáními v nejpřátelštější právě shodě. Nebo že třeba předělat staré odpůstky na zadovky, že také potřebí něco odpůstkových mitrailleus, archandělé že musí dostat přídavek, přední svatí větší furáži, legie „11 000 panen“ nové spodničky a nebeská furvezna „všech svatých“ červené kalhoty.

Inu — tak se bavíme! Masopostně, jako celý svět, ani Pařížanů nevyjímaje. Už chudáci se obávali, že jich letošní „mi-carême“ bude praprasmutna, že již z nedostatku veškeré tučnější hověziny výroční „boeuf viellé“ nebude se procházet po bulvárech a město že zůstane pro celý masopůst zavřeno jako hrob. Ale nezůstane zavřeno, naopak, odevře se dokořán, aby jím u vší vítězoslávě projíti mohl po bulvárech novopečený císař všech Němců. Jen aby z toho nebyly mrzutosti jako vždy na „ostatky“ po venkovských hospodách, pruská zpupnost je velika a dosti možná, že makadam v neuctivosti své ani

nevstane a věže že nesmeknou svých čepic. Pruská, německá, vídeňská zpupnost, pruská, německá, vídeňská surovost — to je všechno jedno! Člověk může beze všeho farizejství zvolat: „Bože vzdělanosti, děkuju ti, že nejsem takový jako Němec!“ Je to nyní rámus ve Vídni, jako by z některé londýnské školy pro zpustlou mládež byli vypustili sto uličníků — ne na ulici, nýbrž po redakcích, jakživ jsem nečetl ničeho, v čem by bahnobahnité sprosťáctví tak trefně se slučovalo s blbostí nejblbějšího druhu! Jmenováno nové ministerstvo, objeví se v něm dvě *česká jmena* — a už to začíná.

Jeden časopis vypravuje *v úvodním článku*, že na Landstraße bydlí jistý švec, který se také jmenuje „Jireček“, druhý časopis sděluje *v úvodním článku*, že kluk jistého žida na Alserově nemohl a nemohl vyslovit jmeno „Habětínek“, třetí časopis líčí *v úvodním článku*, jak ve včerejší redutě tři opilí studenti „dělali vtipy“ na to ministerstvo nové, a *ve fejetonech* píší kluci věci, jimž se mohli naučit leda v dlouholetém přátelství s nejzpustlejšími kriminálníky. Ne pro systém, ne pro muže, jen *pro česká jmena*! Poctivý člověk aby měl kvůli té holotě hned dvě jmena jako dvoje boty: jedny boty do bláta a jedno jmeno do německé vzdělanosti.

Rozhodné známky vzteklosti! Staří lesníci, pozorují-li propuklou psinku, dávají hafanům kus papíru popsaného kouzelnými slovy — hoďte tamtěm vzteklým přec také kus papíru popsaného slovy „Nationalbank bezahlt dem Überbringer“ a hned budou mrskat ocasem!

NÁRODNÍ LISTY 12. února 1871

POETICKÉ JARO
TROCHU SPLETENÉ VTIPY JARNÍ
PROGRAM PRO PAŠIJE, AŽ DO ŘÍMA
ODLETÍ ZVONY, KTERÉ LETOS PO PRVÉ
NEPOTŘEBUJÍ TAM PASU

△ *V Praze 1. dubna*

Nastává týden klapaček a řehtaček, ani se tedy nemusím omluvit, že chci jen tak plácat. Jeden jediný paprslek jarní dostačuje, aby se v člověku rozvařila už všechna krev, poetické jaro dostavuje se rok co rok dříve než jaro astronomické a člověk na počátku dubna vždycky myslí, že má nesmírně mnoho pranových básnických intencí a zvláštních myšlenek, které honem musí světu sdělit, — neboj se, nakladatelstvo a čtenářstvo, už za dvě hodiny přijde mráz a sníh vzdor tomu, že ho Sejček prorokoval, a ty neprozřetelně vylezlé mouchy všechny pohynou, všechny! Bylo tomu vždycky tak, už před Petrarkou, který také právě na počátku dubna byl korunován na básníka, což se stalo roku 1341, a který také napsal velmi mnoho, co nikdo více nečte, třeba by to každý chválil.

Podivno, že nás jaro těší nejvíc tenkrát, když ještě není! Jak bezstarostně užíváme teď každého jeho dárku, jak nás těší sebekratší paprslek a jak se rozesměje naše tvář hned na celé kolo, když nebe pousměje se jen trošinku modře! Nic nám nevadí vědomí, že to dubnové nebe je nestálé jako nynější český repertoár, jenž se mění dvanáctkrát denně, a že totéž nebe už za okamžik na nás se zamračí jako na obecenstvo z jeviště Šamberk, když dostal odpoledne špatnou kávu. My víme, že neděláme ani kávu ani počasí, že jsme rovněž nevinni jako bezmocni naproti „mocnostem vyšším“, a cvičíme se malými vnadami k snešení rozkoše, které nám poskytne plný lesk a pozdější sláva jarní, jakož i to budoucí velké divadlo Národní, na kterémž už co nejdříve začnou zas zedníci pracovat dál, dva na každé straně. „Nemůžeš-li dostat celou zahradu, snad bude přec alespoň nějaké kvítko pro tebe, a nemůžeš-li dostat děvče, alespoň si na ni mysli,“ praví

Lentulus, a „Nestálost štěstí je naším štěstím," praví Němec, který musí mít vždycky pravdu, sic vynadá. My a operní sbor českého divadla víme, že svět se přece zazelená a ptáčkové se v květnu přece rozpějou, a proto zpívá sbor den co den hůř, jen aby se pak nezdálo, že chce konkurovat zrovna už se slavíky. Při posledním Faustu zpíval už tak srdečně špatně, že jsem měl všechnu chuť zpívat s sebou, a zdrželo mne jen, že v divadle je nevinné obecenstvo a já že jsem stydliv. To není žádný vtip; nedělám vůbec vtipů od té doby, co je dělá Frankovský. Ondy udělal v Banditech už zase jeden, řekl: „Ten lajblík má velký krógn!" A chytl-li jsem teď pana Frankovského za ten krógn, už je vidět, že to není ode mne vtip, nýbrž hrubiánství. Vůbec se teď vtipům v Praze nedaří. Jdu vám tyto dny Panskou ulicí a povídám k někomu: „Škoda, že je činnost Živnostenské naší banky neúplna, — kdyby na firmě její bylo vyznačeno Slezsko alespoň počáteční literou, co poukázka k budoucnosti." A on ten někdo praví: „Ještě líp by bylo, kdyby firma zněla: ‚Živnostenská banka pro Čechy, Moravu a J. S.'" Neporozuměl jsem mu — cožpak se jmenuje Slezsko Johan?

Nastává teď „nejopravdovější týden" celého roku a již jsem sobě umínil, že se v něm oddám tichému a hlubokému rozjímání. Na Petřín se sice ke křížové cestě vyplakat nepůjdu, ačkoli prý takové čištění organismu zjara má být zdravé, ale už jsem si sestavil program rozjímačních věcí. Hned zítra budu přemýšlet, zdali bychom, když o Květnou neděli jsou v Palestině palmy a u nás metly, neměli řádně si povšimnout toho pokynu nebes a ihned vzít do ruky košťata; ani nevím, napadnou-li mne přitom čeští „mistviehrové" a jenerál Pulz. Pak zas začnu se těšit, že lidská nátura je tak krásně tuhá, že kdybychom Jidáše letos spálili bůhvíjak pěkně, musíme ho napřesrok zase pálit znovu. A zase nevím, napadne-li mně při tom, abych napsal v té době nějakou krásnou báseň, na příklad:

Bůh žehnej našim žaludkům!
Nás svět i nesvět hostí:

kulaté jíme *dušičky*
a všechněch svatých kosti;
my jíme *boha* samého
bez ostýchání všeho,
a v nestrannosti svojí pak
též *s medem zrádce* jeho!

Poté budu mít radost, že lotři nevstávají z mrtvých, a poněvadž tato species nesmí vyhynout, že se tedy musí vždy zas rodit *jiní*; přičemž mne nejspíš napadne, že je to dobré proti šablóně. A nejkonečněj budu mít ohromnou radost z toho, že když už se spasitelů tak povážlivě málo rodí a lidé je ještě k tomu křížují, mají vždy ještě tolik síly, aby svalili zas kámen se sebe.

Velkonoční zvony zaznějí a spasitel vstane z hrobu podle toho, na kterou hodinu v kterém kostele farář určil vzkříšení. Pak bude dle výměru římskokatolického kalendáře žehnaje chodit sedm neděl po zemi, zrovna až do svatodušních svátků, a potkám-li ho někde, poprosím, aby nevystoupil zas na nebe, kde beztoho je dobře, nýbrž aby zůstal u nás a trochu nám ty naše tento spořádal.

NÁRODNÍ LISTY 2. dubna 1871

NĚCO Z PŘÍKOPNÍ FADESY

△ *V Praze 8. dubna*

Chodím sice na Příkopy den co den, ale dnes jsem tam šel extra. Hlavně proto, abych se podíval, když už vše se vzkřišuje a vstává z mrtvých, pánbůh i příroda, slunce i země, lehké kabáty i letní botky, české divadlo i české polemiky, zdali snad také se vzkřísilo k nové podobě to obecenstvo příkopské—

věčně stejné ve své kráse,
věčně různé ve svém hnutí.

Čirá zvědavost, pravda, ale od čtrnácti dnů není zvědavost už ani chybou. Když se chrudimští deklaranti Klimeš a Roth tak zapomněli, že z pouhé zvědavosti vlezli do lóže vídenské říšské rady, kteráž lóže není snad někde nahoře na galerii, nýbrž dole v sněmovně, hned vedle levice herbsto-hasnerovské, proč bych já nešel na Příkopy! Nepodepsal jsem žádnou protipříkopskou deklaraci a vídenské listy nenapíšou o mně, jako psaly o Chrudimských: „Vida, už to nemohou vydržet; čemu jsme se ale nejvíc podivili, jest, že měli oba deklaranti skutečně dobré kabáty na sobě. Nejspíš že jsou ty kabáty společným majetkem klubu, pro cesty do Vídně.“ Šel jsem co referent obecenstva a sděluju skvělý výsledek: pražské korso se nezměnilo pranic!

Posud sáhají Příkopy od budoucí bursy pražské vedle Neffových jucht až asi ku kněhkupectví Dattlovu, kde právě sedí doktor Kalousek, člen redakce Pokroku, a čte vypůjčenou od Dattla vídenskou Montagsrevue jen proto, aby mohl pak Pokrok vším právem říct, že Dattel „půjčuje Montagsrevue“. Není sice zcela originální manévr ten, už jistý žandarm za doby Bachovy dal si jen proto od české selky posvítit ze dveří, aby ji hned mohl udat, že vyšla ze statku se „světlem ne-

pokrytým“, ale praktický je ten manévr vždy ještě. A po těch Příkopech chodí zcela titéž lidé jako vloni, jenže jsou o rok starší a o cent fádnější. Toliko jiné šaty svědčí o „věčné změně věčně stejného světa“. Obličej je sice každý jiný, ale málokde zajiskří oko oduševněnější, tváře jsou skoro všechny stejně nudny. To je to, že obecenstvo příkopské je také publikum, a publikum nechce jakživo přemýšlet. Ještě štěstí, že policie nikoho nesebere pro hloupost, bylo by zde podezřelých!

Pardon! — brzy bych byl vrazil do krasotinky loktem! Jak pěkné to děťátko, už patnáct let se jí obdivuju — bože, jak stárnu! Tenkrát byla as šestnáct let a dreptila v krátkých svých sukýnkách jako konopásek před maminkou, potřásajíc se při každém krůčku. A udělala vždy pět krůčků před maminkou a zase se obrátila k mamince. Krátké sukýnky nosí holčička posud, posud dreptí a je tak asi šestnáct let, ale už je trochu unavena a k mamince víc se neobrací — nejspíš ji bolí, že dobrá paní tak nápadně stárne. — Mladý pan X. se svým buldogem! Jak ohnivé oči, mohútná prsa, pevné nohy má ten buldog! Kdyby měl jen čtvrtinu jeho síly pán, nemusel by pokašlávat za doktorem —, už ho chytil a doktorovy veselé oči obracejí se k němu. Dobrý pán, hodný pán, ten usmívavý, boubelatý pan doktor! Že prý velmi šikovně a hladce odpravuje od života k smrti; kdybych chtěl už umřít, zavolám si ho, on to umí alespoň přívětivě. Pořád drží ruku v kapse, snad počítá co výběrčí silnice „do lepšího života“ stržené mejto.

Paní R.! Jak šťastně vypadá a jak štěstím září její manžel, zrovna jako měď, když už nějaké století leží v zemi. Deset ženichů jí dalo kvinde, ona ale pomstila se šlechetně a vzala si jedenáctého vzdor tomu, že byl bohat. Ach — ten úsměv! Právě potkala drahou svou přítelkyni, madam X., okrasu všech pražských promenád a dobročinných bazarů. Obé činí z pouhé dobročinnosti k lidstvu. Vždycky je plna úsměvu a jen tenkrát se jí čelo zakaboní, když při popisu bazaru stojí v Tagesbotu pouze fráze „Ein reicher Kranz schöner Damen“ a za tím žádná jmena. Ty hubičky, ty veřejné, sluneční, přátelské a okázale mlaskavé hubičky, ty mohou člověka zbláznit! Pranic se nedivím elegantnímu panáčkovi, kterého

ta scéna až zarazila. Chlapík! Krásně vázán jako lipská kniha. Odevři v Lipsku vázanou knihu, kde chceš, zůstane tam odevřena. Chlapík má ústa dokořán.

Zase elegantní dáma, ale jiného druhu. Jak divné jsou nápady štěstěny! Před dvěma neb třemi lety byla ta dáma ještě prostovlasá kojná, se zřejmou nevinností v tváři. Nosila nemluvňátko na ruce a vodila as tříletého hošíka. Pořád se na něho usmívala a říkala tak sladce: „Šel, mužínku!“ Jen prostovlasost se změnila, nevinnost zůstala zcela tatáž, a také láska k hošíkům, když jsou trochu větší.

Ale už ten idylicky krásný, příjemně fádní ráz našich Příkopů nedodrží — potrvá jen do patnáctého dubna. Pak se tu odevře bursa se svými hazardy a náruživé, rozhárané tváře hazardníků pokazí nám všechny příkopské tradice. Mně ta bursa ublíží. Posud se děly všechny peněžní handle jen na chodníku před Francouzskou kavárnou, a když jsem chtěl někdy spatřit drahou tvář nejmilejšího svého přítele, bytem v Jindřišské ulici, šel jsem kolem té kupky handlujících a spatřil jsem ji a bylo mi dobře. Teď se stal můj přítel bursovním radou, handle se z chodníku přestěhujou někam do prvního patra a já už ji neuvidím, tu krásnou tvář, tu „mříž nejkrásnější duše“, „stěnu popsanou duchaplnými nápady“, „oltář vznešené šlechetnosti“, „bílou blánu, na niž by měla hymny své jen láska psát!“

NÁRODNÍ LISTY 9. dubna 1871

JSME UŽ DVA, JÁ A PAK TEN DRUHÝ
PYTLÍK – ZAČÁTEK NĚJAKÉHO ŽIVOTOPISU
BUDU MÍT NÁRAMNĚ MNOHO PENĚZ!
MY ŠLECHTICI

△ *V Praze 29. dubna*

Sláva, už jsme dva, kteří se zastáváme Běláka-Šimáčka! Malá obec, jako na počátku křesťanstva, ale to neškodí, už jsme dva a Bělák-Šimáček může se dát směle pochovat od Arimatejského spolku: za prvé ho to nebude pranic stát a za druhé už ho není třeba. Kdo jsem já, myslím, že vím, a ten druhý je „Váš pilný čtenář N. C.“, jak se v Poslu z Prahy podepsal. A tam to také bylo, kde pronesl ten druhý věčně znamenitá slova:

„*Sáček* na peníze jest prisma, kterým se díváme na svět; jest-li plný, láme silně světlo a v utěšených barvách se nám jeví život, čímž se nám dodává mysli a chutě a i síly i odvahy, kdežto *sáček* prázdný jen jednobarevné světlo propouští, které nezpůsobuje žádného nadšení.“

Jaká jasnost, jaký vznešený vzlet myšlenky vedle úctyhodné neznalosti všech fysikálních zákonů! Šťastné člověčenstvo! Idey, takové idey, které prochvějí jím celým, nadchnou je k bojům a zápasům, básním a úvodním článkům, rodí se přec zas vždy znovu! Nejdřív jsme měli, před věky, „náboženství“, pro něž jsme se vrhali v krvavé půtky a nadšení, pak přišla „idea svobody“, pak „národnost“, a teď, když jsme mysleli, že již pranic víc nepřijde, náhle přišel „*pytlík*“. Bude pytlický obrat v dějinách, pytlické boje, pytlické nadšení! Zas musela idea světová vyjít z lůna českého, zneuznávaného národa! „Pytlíci“ bude nám čestným názvem, jako Flamánům byl název „žebráci“, — ať žije idea a Bělák-Šimáček, přední náš — p — rorok! Musím ho uznat, muže toho, musím se s ním zanášet, třeba by mně byla nepoměrně milejší pořádná vepřová kýta, naložená v sardelovém láku. Těším se na to, až umře a já budu psát slavnostně pohřební jeho biografii. Začnu

à la Lindau hned od jeho narození, asi takhle: „Narodil se dne toho a toho, roku toho a toho — zázračný rok! Březnová revoluce vídeňská nebyla ještě odbyta, J. S. Skrejšovský právě dostal teprv první své kalhotky, ale už několikátý pardus, Sokrates, Mohamed a zakladatel Rothschildova domu byli už dávno pochováni a Humoristické listy ještě nevycházely. Měsíc, bledý, věrný trabant náš, se divil, proč se tak dlouho dole na zemi nic pořádného nerodí, avšak ajta!“ — dál zatím nevím, ale bude to pěkné.

Pořád mně teď znějí v uších slova Jagova k Rodrigovi: „Nandej peněz do svého měšce!“ a nemají pro mne už pranic protivného. Ano, rozhodnuto! „Z bohatce se stane mudrc málokdy, z mudrce boháč velmi snadno“ — mudrcem už jsem, jak mně známo, tedy jen do toho! Jenže ještě nevím, *jak* do toho. Mám psát pilně české knihy? Mám se dát ke kapucínům a prodávat balzám? Mám se od pana Bilky vypůjčit nějakou kauci? Pane Bilko, nemáte ještě něco disponibl? — Zaslána umím také psát! Zkrátka, *musím* mít peníze, „náramně mnoho peněz“, a až je budu mít, sezvu si jednoho dne všechny žebráky a vystrojím jim za všechno hostinu — druhého dne se jich pak zeptám, co z toho mají, a provedu tím důkaz, že myšlénka není nic, peníze všecko. Jak povídám, Jagova slova už mne neděsí, v mém nitru není už žádný „spor o to, zdali blahobyt jest výkvětem svobody aneb naopak“, a za pravé apoštoly svobody mám Napoleona III., který si za dvacet let vydělal dvanáct set milionů, a pak několik našich židů. Židé jsou mně pravým národem vyvoleným a zámožná naše šlechta přední zárukou, — že budem na příštím sněmě českém šlechtě zas činit koncese.

Proto mně také ve včerejší Politik těšila divinační „lokálka v livreji“, která vypravovala, jak společnost šlechticů učinila výlet k Svatojanským proudům do Štěchovic. Je nesmírný rozdíl mezi tím, když jdou do Štěchovic obyčejní lidé a když tam jdou šlechtici! Tak vám dle Politik přijeli k přístavišti v ekypážích (obyčejný člověk by tam přijel pěšky), hrála jim na lodi vojenská hudba (obyčejnému člověku hraje tam flašinet), dělali u Vran aeronautické zkoušky (obyčejný člověk dělá

je třeba také u Bubenče), snídali, než přišli k Štěchovicům (obyčejný člověk snídá, když přijde k hladu), tančili na palubě (obyčejný na podlaze) a bylo jich všeho všudy čtyřicet pět, počítaje do toho už také všechny lokaje a pak zpravodaje Politik. Děkuju pánubohu, že jsem se té události dočetl, a divím se jen, proč na konci zprávy nestálo: „Jakživy vděčné Štěchovice nezapomenou“ atd. Já už jsem byl často v Štěchovicích, ale Vaterland neměl o tom nikdy zprávu, již jsem si často dupnul na podlahu, ale Politik mne ještě nikdy za to nepochválila — letos si to se Štěchovicemi rozmyslím. A půjdu-li přece tam, vypůjčím si lokaje z Jindřišské ulice, aby se psalo.

Počítám, že mně budete vděčni: je tu máj a já ani muk o sluníčku, ptáčcích, kvítkách atd. Vím proč, mám sieblovský malér: jakmile vezmu nějaké kvítko do ruky, hned zvadne. Viz nahoře Bělák-Šimáček.

NÁRODNÍ LISTY 30. dubna 1871

UPŘÍMNÉ NABÍDNUTÍ K SŇATKU V DOBĚ VAŘENÍ ŠKROBU PŘÍJEMNOST VILLEGIATURY

△ *V Praze 3. června*

Kdybych si chtěl odpočinout od milování, totiž kdybych se chtěl oženit (prosím, aby každý obdivoval duchaplný ten začátek), musil bych to co žurnalista ovšem učinit po žurnalisticku. Tedy na příklad veřejným „vybídnutím k sňatku“. Což by znělo as následovně:

„Vážené dámy, holčičky, matky a vdovy!

V povinné stylistické úctě podepsaný hodlá se oženit. Neučinil toho ještě nikdy, a proto se mu může zlý ten úmysl proponejprv snad odpustit. Avšak týž nemá pro samé polemiky, důležité procházky po Příkopech, pro divadla a hostince ani dost málo času, aby se teprv zamilovával, teprv vzdychal, psaníčka psal, básně opisoval a což takto ještě k ‚známosti‘ patří, i nastupuje tuto už hezky vyšlapanou cestu, cestu novinářskou.

Snad bude mou p. t. neznámou nevěstu zajímat, kdo jsem, co jsem a jak jsem, ačkoli by to svědčilo jen o pověstné ženské zvědavosti. Jsem toho času ze staršího rodu než všechny rakouské excelence dohromady, o čemž jsem se, přiznávám se, dozvěděl teprv přednedávnem, jakož jsem také laskavým kupletem pana Mošny (v Krakonoši) teprv zvěděl, že mám toho času bratrů ‚na tisíc‘. Můj t. č. nejstarší předek žil a působil již před 1871 lety a byl apoštolem, ale už tím dvanáctým. Zastupoval mezi apoštoly moment kupecký, jak známo. Ale to, co o něm vypravuje francouzská mystérie z 15. století, že by byl zabil syna krále Ischariota, pak také vlastního otce, pak si vzal vlastní matku a nakonec se zbláznil, je dle Flöglovy Geschichte des Groteskkomischen (Leipzig, Verlag von Adolf Werl, 1862, str. 78) pouhý výmysl. Také se nepodobá pravdě, co o něm řemeslníci provozovali dne 22. ledna 1662 v Ašafen-

burku, že totiž měl almužnu kdys rozdávat a peníze nechal pro sebe, ač by také to svědčilo jen o nadání kupeckém.

Co se týče mého zevnějšku, je moje fotografie každému známa, kdo jen jednou v životě spatřil věrné vyobrazení ‚večeře Páně'. Mám tedy t. č. zrzavé vlasy a zrzavé vousy, třeba to nebylo na mně vidět. Co do stáří jsem o dvanáct let mladší než Shakespearův Kent, který praví o sobě: ‚Nejsem již ani tak mlád, že by mne ženština svým zpěvem okouzlila, ani tak stár, abych se z ničeho nic do ní zbouchnul.' Má žena bude vůbec vážena, neboť píšou o mně úvodní články a fejetony a mají mne v každém voskovém kabinetu, kde kroutím hlavou a haraším sáčkem s penězi. Živi budem dobře, teprv vloni jsem inšpicíroval svou t. č. usedlost u Jeruzaléma, tak zvané ‚Krvavé pole', s pěknou výhlídkou na město, na údolí josafatské, gihonské a hinomské a na ‚vrch Pohoršení', i našel jsem vše v nejlepším palestinském pořádku. Ani o můj pohřeb se nebude musit žena starat; nejsem sice v žádném bratrstvu, ale strom, na kterém se můj t. č. předek pověsil, stojí u Jetsemanské zahrady posud.

Laskavá nabídnutí přijímám kvůli panující nejistotě jen několikanásob rekomandovaná a za úplnou mlčelivost ručí můj t. č. charakter. A takž doufám, že dojdu cíle jako jeden Mohamed a že se na mně splní přísloví, kteréž jsem vlastnoručně zkomponoval a jež zní: ‚Každý prorok najde svou Aišu' — která ho ošidí.

V povinné stylistické úctě

t. č. lit. Jidáš, m. p.

Ano tak! „Žij jako všech jedenáct apoštolů, snadno se ti stane, že — umřeš jako dvanáctý!" praví kdosi, jehož ale neprozradím, protože by mohl přijít do podezření. A právě teď umřít, dokonat svůj mladý a činný život, kdy prý se nám Čechům povede líp, kdy prý je už český ministr jmenován, ano již i škrob navařen, jímž se mají všeliká prohlášení dotýčná lepit na dotýčné rohy! „Zur Essenszeit aus dem Hause gejagt wie die Fleischerjungen zur Fastenzeit!" Mám být mezi námi, jen *pokud* se vaří škrob, to je ukrutné! Ale ještě mám jed-

noho přítele — je prý zcela neslušno ho jmenovat — a ten se mne ujme. On je tuze mnoho, on je bursovním radou a zadá žalobu, že se má telegraf a pošta a všechno vyšetřovat co nejpřísněji, protože není možna bursa a není možen peněžní kšeft, pokud telegraf a pošta a všechno netento.

Já zatím budu přepadat své přátele, kteří jsou po vůkolí pražském na villegiatuře, jednoho pěkně po druhém. Nejsem sice tak nebezpečný jako ti otcové, kteří v nedělní večer branou do města houfně nosí spící „nejmladší“ na rukou a za nimiž ženy vlekou ještě dvě až devět trochu větších, ale jsem zlý dost. Založil jsem si celý přátelský almanah s dobrým plánem pražského vůkolí — žádný mně nemůže ujít a lituju každého, kdo v něm je zaznamenán. Chudák vystěhoval se na venek, aby měl „alespoň v neděli pokoj“, — to by dovedl každý!

Hned ráno přijedu, dost časně, aby se mohlo pro dopoledne upravit něco „na vidličku“. Všeobecné vítání, velká radost, tisknutí rukou, široký úsměv. Jen počkej, — „nebudeš-li se mi po obědě líbiti hůř!“ Čím širší úsměv, tím větší smělost z mé strany, zvlášť u oběda.

„Minulou neděli byl jsem u X. a měli jsme tam také koprovou omáčku, mně se zdá, že jste na venkově samý kopr!“

„Knedlíky! Já sice knedlíky rád, ale jen v Praze, a k tomu každou neděli kuřata, vždyť jsou právě teď husičky!“

„Jen co to je, že máte na venkově tak špatné maso! Pročpak neposíláte do Prahy pro maso?!“

„Není špatné to zbraslavské, ale ty bys měl pro své přátele mít vždycky nějaké půlvědérko plzeňského.“

„Ta smetana mně chutná, prosím, jemnostpaní, pošlete ještě pro nějakou —“

Vyjím vše, co měla celá rodina jíst až do čtvrtka, a když se přátelsky loučíme, praví přítel hlasem přívětivě umírajícího: „Ty nás ale přec brzy zas navštívíš?“

„Nevím — nemohu slíbit! Ale začíná být chladno — půjčte mně ještě pléd!“

Podotýkám, že pléd nosím jen v letě, na zimu že jej tedy dozajista vrátím.

NÁRODNÍ LISTY 4. června 1871

△ *V Praze 10. června*

Pršelo, aréna plavala po krk v blátě a nebylo možno vyjít, lehl jsem si tedy na pohovku a šel takto trochu po Praze procházkou.

Nebohý, pilný, všestranný Erben! Psal nesmrtelné básně a *musel* psát „Autentický ukazatel ulic a náměstí i čísel domovních král. hlavního města Prahy“. Smuten beru knížku tu do ruky, ale zabírám se hloub a hloub; čtu rubriku „Štíty a jmena domovní“. Jak pestrá a divná v těch názvech fantasie, co kotrmelců v názvech a nesmyslu v přidaných vlastnostech! Chcete některé ty kotrmelce — slyšet? Praha je v nich neskonale bohata!

Ba je bohata vůbec, skoro celá zlatá je ta zlatá Praha! Kdo se v Praze třikrát stěhoval, bydlel již alespoň dvakrát u něčeho „zlatého“, na příklad „u zlaté dvojky“, nebo „u zlatého bažanta“, nebo „u zlatého zvonku“. Naši domácí zlatili si za dávných dob skoro všechny své domy, teď je jen „zlatkují“, řekl bych, kdybych chtěl udělat pramizerný vtip. Z oněch dob máme kouli, klíč, věnec, kříž, hrušku, hřeb, šíp, řetěz, hrozen, palmu ze zlata, máme z téhož ošemetného metálu kapra a labuť, čápa a koníka, hada, tygra, okouna, vola, jezevce, zajíce a velblouda, ano i „zlatou skálu“, celý „zlatý vrch“, „zlatou slámu“, preclík, anděla, studnu, sesli, lopatu, rumpál, čapku, housku, zlatou *ohánku*, zlatou *abecedu*, ba docela také *zlatý obličej!* Že také „zlatou botu“, rozumí se pak už samo sebou, ale v botách je vůbec velký výběr, máme také modrou, zelenou, bílou, červenou, černou, žlutou a velkou botu, ano i dva „velké střevíce“, jeden na Starém Městě a druhý až na Malé Straně, pro budoucí kolos pražský přepnutý přes Vltavu. Jako jsou boty pestrobarevny, jsou barvy vůbec pestře rozloženy skoro po všech štítech a zdá se, že i černá byla v oblibě, mámeť

„černou lišku“, „černého orla“, kočku, kříž, berana, růži, hada, černá hrábě, černou hlavu, ano i černého Kupida, černého anděla a černé slunce, kteréž poslední dokazuje, že Heine čítal našeho Autentického ukazovatele, aby vždy nabral nových poetických obrazů.

Z číslic byla nejoblíbenější *trojka*. Ta se přidávala ke všemu, k mečům, bubnům, špačkům, kosům, snopům, vlkům, kalichům, sekyrkám, rajským jablkům, podkovám, andělům, kůzlátkům, cypřiším, králíkům, měsícům i medvědům. Známe „tři kominíky“, „tři Turky“, „tři jezdce“, „tři Uhry“, „tři svaté krále“ a „tři mušketýry“, u „Tří duh míru“ budou nejspíš teď, totiž až po vyrovnání, bydlet redakce tří velkých časopisů českých. Jinde tak oblíbená svatá *sedmička* nezdála se u nás míti dobrou pověst, neboť je tu jen „sedm Švábů“, „sedm hvězd“, „sedm zlatých svícnů“ a „sedm mečů“. Líp již byla v tom *dvojka* („dva diví“, „dva šermíři“, „dva okounky“, „dvě černé hlavy“ atd.), ostatní čísla jsou již jen sporadická; máme tu v Praze sice několikrát „deset panen“, ale jen „pět skřivanů“ a „pět ran“, „šest beránků a šest penízů“, pak „čtrnáct pomocníků“.

Zbožná mysl měla pro štíty velký výběr. „Panna Maria“, „panna Maria Pomocnice“ a „krásná panna Maria“ opakují se dosti často, rovněž domy „U Ježíška“ (jeden z nich měl pro tuto svou zřejmou zbožnost potahování s policií), pak „U krucifixu“. Kdo chce, může bydlit v „arše Noemově“, v „*hlavě svatého Jana*“, v „nebi“, v „ráji“, ano i v „*božím oku*“. Že by se v „božím rouchu“ mohly skrývat flaštičky nejlepšího likéru, je sice pravdě nepodobno, ale kdo si zajde na Perštýn, přesvědčí se přece o tom. Kdo platí správně činži, přijmou ho také u „Šalomouna“, „Abrahama“, „Samuela a Izáka“, „u Samsona“ a „u Goliáše a Davida“. U „Kaina“ ne, tam je židovská porážka.

Ostatek názvů je divoký nápad jako „umrlčí hlava“, nebo náhoda jako „bílá svíčka“, „léto a zima“, nebo kudrlinka jako „myší díra“, „osel v kolíbce“, „kamenná hlava“ a „žába v kaluži“, nebo i naznačení řemeslné jako „u vinaře“, „u malířů“, cukrářů, sedláka, havířů, juristův, husarů atd. Velmi krásný

je název „u diamantů“, chrupavý a vonný je „u škvarků“, hravý a hezounký „u malého truhláře“, ale prahrubiánský je pro pořádné nájemníky název „u Unwertů“, „u Maňasů“, „u trubačů“, „u špalků“, „u reptylů“ a „u prasátků“. Byty tam mimo to nejsou o nic lacinější. Štít „u človíčků“ neříká vlastně pranic, může to být pouhý žert a také hrubiánství, to závisí od domácího. „U Němců“ je jediný dům v Praze, ostatní Němci nemají kuráže, třeba už prý měli dávno půl milionu na zvláštní „Deutsches Haus“ sebráno.

Déšť bubnoval do oken, měl jsem čas a Autentický ukazovatel vzbudil ve mně myšlénku, že se u nás nebydlí dobře a správně. Kdybych měl co poroučet, měl bych ihned po ruce jednu z těch „petrolejových“ myšlének, jichž je právě nyní již i na českém skladě dost. Však já bych věděl, koho dát k Maňasům, koho k trubačům a koho k reptylům, jenže by musil magistrát přikoupit několik vedlejších domů, aby nadbytek nečekal dlouho na ulici.

A kde bych bydlel já sám? Ještě nenapadlo nikoho, aby mne od srdce pochválil, proč bych si to nenahradil a byl skromný! Konečně není také pražádná nouze o dobré, *vhodné* byty a Autentický ukazovatel zná *dva* domy „u velkého muže“. Cokoliv Erben napsal, vše bylo prospěšné!

P. S. Předposlední větu, stran toho „velkého muže“, nabízím Pokroku co vhodný zas citát z „fejetonu Národních listů“.

NÁRODNÍ LISTY 11. června 1871

VZTEKLÁ DOBA – PŘÍKLADOVÉ STRACHU · JUBILEA PO CELÉM SVĚTĚ DĚDIČNÁ NEOMYLNOST – ČESTNÉ PANNY

△ *V Praze 17. června*

Buď bohu dík, my máme pořád něco, co nás udržuje v mírném potu! Buď máme zlost, nebo máme strach, oboje je pěkné. Teď se nám zas v Praze vztekají psi. Nějaká psí stovka už vzala za své, mezi nimi „nejskvostnější exempláry pražské“; panuje hrůzovláda, „nejlepší přítel“ člověka se popravuje, na pouhé podezření už se odsuzuje k smrti. Lidé čtou o tom noticky časopisecké a těší se z toho — ti nelidé, ti nevzdělanci, kteří kdyby jim nebe všechny hříchy odpustilo, nedovedou rozeznat skotského chrta od ruského, kteří nevědí, co je „barbet“ a co „kokr“, a vysloví-li se „král Karel“, nemají ani tušení, že to není žádná historická osobnost, nýbrž zvláštní druh kokrů s velmi hloupým vzezřením, kus po padesáti guinejích! Nemám sice žádného psa, ale mám jistou slabost, že totiž čtu každou knihu, která mně přijde do ruky. Četl jsem také přeobšírný, vědecký spis o psech, mající několik set stran, mám tedy odborné vědomosti, vím, že má pudl poměrně největší mozek ze všech psů, víc odvahy než „vodní spaniel“, tolik rozumu co novofundlanďan, že byl původně vodním psem a že je velmi věren, talentován, ale ne tak podlízavý pes jako jiní psi. A proto dovedu mít soucit, čtu-li, že byl pohodným odpraven také pudl v ceně dvou set zlatých, a s opovržením hledím na nevzdělanou masu, která jeví brutální radost jako při popravě obyčejného, ani za pětku nestojícího člověka.

Je to teď poprask a strach po Praze! Znám lidi, kteří beztoho nechodí po chodníku ze strachu, že by jim mohl padnout květináč na hlavu, a také ne prostředkem ulic, poněvadž jsou tam otvory nezdravých kanálů, teď nepůjdou ani přes široké Václavské náměstí. Psi mohou chodit jako páni, každá noha se jim pokorně vyhne, a rozběhne-li se čtvernohý kamarád za kamarádem, utíká celá ulice na druhou stranu. Staré panny

uloží své lásce půst a jich pinčlíci a artoiskové nedostanou po čtrnáct dní ani jedinou hubičku. Ano znám jistého divadelního umělce, jehož posluha, právě majitel onoho „původně“ vzteklého psa, tenkrát snad-snad ještě zdravého, před čtrnácti dny stěhoval stále doprovázen nešťastným svým zvířetem, — nebohý umělec nemá nyní pokoje. Nastavil do všech koutů svého bytu mísky s vodou, prohlíží den co den všechno nářadí, není-li pokousáno, přesvědčuje se každého rána, snese-li umývadlo ještě tekutiny, pozoruje úzkostlivě svou vert-hajmku, nevyvrhá-li ihned zas spolknutou právě stravu, a své lože, není-li děšeno nějakými fantasmaty, dává pozor na sesle, nelapají-li po každé kolem letící mouše, a rozpáral již i pohovku, aby se přesvědčil, nemá-li vředy na žaludku, neomylné to znamení. Kdyby byla všude taková opatrnost a kdyby každý pán rozpáral svého psa a podíval se dovnitř, bylo by ihned po strachu!

U nás zlost, strach, jinde samé jubileum, radost a sláva — abychom stylistickým kotrmelcem dostali se náhle a lacině jinam. Rusové jsou o dvanáct dní se svým kalendářem za námi, a nevíme tedy ještě, slaví-li se v Petrohradě čtyřicetileté jubileum první cholery, která tam propukla 9. června léta páně 1831, ale v Římě slaví se pětadvacetileté jubileum panování posledního papeže, rozeného hraběte Maffei a šťastného otce několika buclatých dogmat a líbezné dcery neomylnosti, kterou pan otec hodlá nyní provdat za kardinála Patrucciho. Pio Nono je chlapík! Stal se teprv před rokem u přítomnosti mé a pak několika set kardinálů a biskupů neomylným jako pánbůh sám a učiní jednu osobu svaté Trojice po druhé již co nejdříve zcela zbytečnými. Co měl na příklad duch svatý dříve práce s konklávou kardinálů, když měla volit nového papeže! A někdy se mu nepodařilo vnuknouti se jim dřív, dokud neměli notný hlad, — teď se už nemusí s nimi tahat, „korunní princ a následník“ bude hezky napřed znám a my už budem napřed vědět, kdo za několik let bude neomylným jako pánbůh sám. Pio Decimo pan Patrucci už prý se cvičí v neomylnosti, každý den dvě hodiny.

A ve městě, kde dán z celé střední Evropy první toleranční

patent náboženský, ve městě Bedřicha Velkého, je také jásání, ale zas zcela jiné! „Kéž už jsem přestál také všechny bíle oděné dívky doma," vzdychnul prý si korunní princ pruský po uzavření míru ve Francii. Nevím, mínil-li to vzhledem k staré pravdě, že „ničeho netušící nevinnost snáž podlehne než nevinnost už někdy padlá", ale teď čeká na něho v Berlíně ještě celý transport, padesát „panen čestných". Mají-li diplomy, není známo, ale je jim předepsána „německá" frizúra a „německý" šat, což poslednější je pouhá zbytečnost — „panna je oblečena již skvostně, má-li na sobě jen roucho nevinnosti". Líčidlo se vylučuje, to se rozumí, copak by bylo do nevinnosti líčené!

Ale — nechme toho! Závidím Němcům tu jich velkou radost a to velké, neobsáhlé štěstí! Kolik století už si nezajásal od srdce národ náš!?

NÁRODNÍ LISTY 18. června 1871

POSLÁNÍ DO KRAKOVA PATRIARCHA A FLANEL — O NĚKTERÝCH HOUSLISTECH — MY, ZIMA, VÁNOCE, MASOPŮST

△ *V Praze 9. prosince*

Venku se bělají střechy, nebe hledí klidně dolů jako zkušenostmi zešedivělý stařec, chvilkami letí přes ledovými palmami obrostlé okno sněhové páperky, a než dopadnou země, motají se sem a tam zrovna tak jako člověk životem, v kamnech vesele praská, v pokoji je teplo, v křesle pohodlno a já tu sedím volně a šťastně a přemýšlím o Boleslavu Jablonském. Mohl bych sice také přemýšlet o sobě, avšak — „skromnost, okrasa muže, sluší arci každému, dvojnásob ale tomu, kdož by měl právo býti pyšen!“ Přemýšlím tedy skromně o Boleslavu Jablonském a o tom, jaká je to pro něho škoda, že nezná dosti dobře mne, fejetonistu Národních listů. „Synu,“ zapěla by nadšeně moudrost jeho otcovská, „neznáš drahou mušli — neznáš fejetonistu — jenžto píše krásné články — to do Národních listů?“ A v druhé sloce by řekl: mušle že málokdy odvírá rty své, pak že ale z úst jí blýští perly, a v třetí sloce by obratně připadl zas na mne a řekl o výtečném muži tom: zrovna tak odvírá svou hubu jen jednou za týden, ale — někdy také dvakrát, když je na příklad konfiskace.

Způsobem zrovna geniálním byl bych se takto dostal do plného proudu nejnovějšího našeho života, jehož významným odznakem právě ty „konfiskace“ jsou, ale — musím skromně odmítnout i druhou tuto poklonu. Vždyť se ani nechci dostat do proudu toho! Nic v něm neplave, co by stálo za chycení, ani venku v chladné cizině, ani doma v milém Rakousku, ani nejdomějc v šťastné naší vlasti české.

Tam venku v cizině nebylo by ni jediného potěšitelného úkazu, kdyby v Cařihradě cholera nebyla „zuřila“, jakž se podnes nevděčně říkalo. Už doklepala. Řecký patriarcha cařihradský (viz zítřejší telegram) rozželel se nad trpícím obyvatelstvem, vzpomněl si na to, že „mudrci za všech časů

konali zázraky“ a že blízko 40. stupně sev. šířky, na makedónském výběžku do Egejského moře, stojí hora svatá Athos, na té že žije několik set mnichů, o nichž posud svět nevěděl, k čemu na světě jsou, a ti již pro svou nečinnost zajisté velmi svatí, že žijí *jen* proto, aby ochraňovali „opasek panenky Marie“. Snad to nebral ani tak geograficky a učeně jako já, ale vyslal tam posvěcenou deputaci a dal přinést svatý opasek nešťastnému městu co „flanel proti choleře“, jak říkají inzerty české — po německu „Choleraleibbinde“. Hned jak opasek vynesli na břeh, spáchal zázrak. Pobouřil totiž naschvál policii — která v „tureckých“ zemích bývá náramně horkokrevná — a policie zamíchala zbožným lidem tak, že i sám patriarcha dostal se hned do náramného potu, při choleře to vždy rozhodně dobré znamení. Kdo by si byl pomyslil, když u nás se začly odporučovat „choleraleibbindy“, že jich pravzor je v Makedonii! Teď se snad budou prodávat dotýkané, přivážené z Cařihradu, prozatím hodí se ale i nedotýkané, již co připomínka toho zázraku, za „vhodné“ vánoční dárky, a odporučuju v tom oboru firmu Tippmann v Šlikově paláci, třeba by mně byla za to pranic nedala. Je to dárek nepříliš drahý, dosti objemný, měkký a o měkké starostlivosti svědčící, ani nejpřísnější matka nesmí se durdit, obdrží-li zbožná dceruška její od svého ženicha mariánský ten dar.

A doma v milém Rakousku, kde je tak teplo, protože se tu topí samými „historickými pergamény“, skoro lepšími než nejlepší uherská rašelina, také žádná událost, mimo tu, že Edvard Reményi vzdal se svého místa co houslista národní maďarské opery. Neues Fremdenblatt o něm píše: „Málo je umělců, kteří tak dobře rozumějí z každé události učinit reklamu pro sebe jako maďarský národní houslista Edvard Reményi. Když roku 1860 zas Uhrami zavál dech svobody, vrátil se Reményi, potud první houslista cikánského sboru v Londýně, co politický mučedník (!) zpět do své vlasti, jižto opustit neměl vlastně pražádné příčiny.“ Atd.! Jak mu ubližují! Vždyť kdyby pracoval na reklamu, byl by Reményi na příklad jistě se také zúčastnil při slavnosti, kterou v Pešti odbývali na oslavu velkého houslisty Slavíka! Vždyť byl

Slavík přec synem té země, která Reményiho přijala s tak velkolepou pohostinností! On ale zůstal skromně doma, vzdor tomu, že z Čech odnesl si tisíce a tisíce, jemu tenkrát nešlo ani o peníze, jen o uměleckou slávu, a sám slavný náš Laub přiznal, že Reményi je i jemu vskutku „vzorem — jak se hrát nemá“!

Konečně nejdomějc také nic. Staročeši budou klidně někde v Šárce vyrábět staročeský hnůj. Mladočeši budou klidně někde na Otavě zpracovávat mladočeské hadry. Celý národ hotuje se k práci, jížto má také neunavné a co nejvýdatnější po čertech již zapotřebí: ve volebních síních, na polích, na řekách, v továrnách, dílnách, na papíře, v umění, na nebi i na zemi, všudy! Čas je nesmírně příznivý, je totiž, jak snad známo, zima, přírodní i politická. Zima je zdravá žena, „svaly jako kámen! Koupá se v ledu, spí v nevytopeném pokoji, převlíká se pod širým nebem košili, aniž by si ji dala dřív ohřát. Nežádá praničeho teplého mimo teplé srdce“ — snad je máme ještě teplé?! Zato je její dech tak uzdravující! Nervy se jím uchlácholí, tělo sílí, miluju tu skvostnou ženu!

V pokoji teplo, v křesle tak pohodlno. Myšlenky si hrají, právě teď — zajímá-li to někoho — myslím, když už jsem nedostal z korunovace nic, dostanu-li z těch pěti pražských milionů něco.

Venku se bělají střechy, vzduchem se motají sněhové páperky, v oknech květou palmy. A přitom se mně zdá, že slyším v dálce už stříbrné zvonění, vánoční píseň!

A ještě dál zvuky jiné, lechtavé, skotačivé, bujné — ano, ano, tam již výská masopůst! Svět stárne, ale zjezovitit nechce, my také ne! „Všeho ubývá stářím, jen ne pošetilosti; ta ledaže mění jmeno své, a kdo se jí časem nepoddá, je buď polovičním andělem, nebo celým — oslem.“

NÁRODNÍ LISTY 10. prosince 1871

△ *V Praze 23. prosince*

Jak veselo je všude venku — mezi lidmi, ne v přírodě! Domem znějí vánoční písně, v jizbách plno šumných a hřmotných příprav, po ulicích samý spěch. Lidé jsou rádi, že nadešel výroční čas, jenž jim veselí ukládá co povinnost.

Strojená veselost! Veselost kvůli těm malým, drobným dorůstkům lidstva, těm v zlaté snivosti ještě zapředeným dětem, jež jsou napůl květinou a napůl člověkem. Nedávno ještě byla jim kolébka celým světem, nyní je jim světem celým malá jizba, zakrátko bude jim celý svět — hrobem jich snů. Budou neveseli a smutni jako my, rozerváni, k smrti rozbolněni. Velká bolest neměla posud ještě k nim práva, vždyť také ještě žádnou velkou radost sobě nepohřbily. Ještě se usmívají stejně ve bdění a ve snu, v jejich oku třpytí se veškeré ráje klamné budoucnosti, a pohlednem-li do oka toho, jako bychom se napili z čistého pramene. Zakrátko budou jako my.

A jací jsme my? Zaslechneš-li někde smích, jako by vycházel z vyšeptlých prsou, jako by se při něm ústa křečovitě svírala, a končí tak náhle, tak přervaně, jako by se člověk vzpamatoval, že je hříchem zasmát se. Zpěvu jsme už neslyšeli po léta. Do oka se druh druhu nepodívá, bojí se, že by viděl v zrcadle vlastní truchlé oko své, svůj smutek i svou rozervanost. Povídá se, že jinde žijí lidé šťastní. U nás ne, jakž může být jednotlivec šťasten, když celý národ smuten!

Příroda se halí v šedý, mlhavý plášť — tak se příroda nám hodí! Hledíme z okna a nevidíme pro mlhu ani na konec ulice. Mlha zahaluje střechy a šíří se přes celý kraj, zahaluje vrch i doly, řeku i nebe, odnímá nám každý sluneční paprslek — kéž by zahalila a odňala nám též to, co nás tak smutnými činí! Víme, že mlha sklesne, kéž pak slunce rozesměje se nad veselými lidmi. Slavíme slavnost slunobratu, to staré vychlá-

dající slunce rodí se nad vychládajícím lidstvem znovu — zdaž zmladnuvši dá nám omlazení? Slavíme slavnost Mesiáše — kde je národní náš Betlém? Kdy přestane náš národ trpět za to, že podnikl křížovou cestu za lidstvo a jeho volnost? Kdy bude chrám náš zase posvěcen veselím a radostí, zpěvy a hudbou? Kdy určíme si svoji chanuku?

Je lidstvo ještě schopno nadšení pro volnost a radost všech? Nezdá se. Tyto dny slavil národ „vypovězenců" chanuku svou — byla to dvoutisíciletá památka velkého boje pro volnost národa i velkého vítězství a slavnost děla se jakoby v úkrytu kruhu rodinného, lidstvo se o ni nestaralo, ani pěvcové neměli ni nadšení ni žaloby! A byl to přec tenkrát boj co nejnadšenější a hrdinové co nejsvětější! Připomeňme sobě alespoň my obraz časů oněch, vezměm knihu kněh a probírejme se hrdinnými zpěvy o činech velkých Machabejů. Každý osvěží tím slovem velkým a nabude důvěry, že národ není ztracen, neopustí-li sama sebe.

Byl to boj obrovský. Vlastními krajany byli Židé zrazováni. „V těch dnech vyšli z Izraele synové nešlechetní a radili: Pojďme a učiňme smlouvu s národy, kteříž jsou vůkol nás. I vystavěli školu v Jeruzalémě podle nařízení pohanů. A odstoupili od zákona svatého a spojili se s pohany, a prodáni jsou, aby činili zlé. Žádali, aby veškeren lid byl jeden lid: aby opustil jedenkaždý zákon svůj."

„I utekli obyvatelé z Jeruzaléma pro ně, a učiněn jest obydlím cizozemců, a semeni svému učiněn jest cizím, a synové jeho opustili jej. Svatyně jeho zpuštěna jest jako poušť, dnové sváteční jeho obrátili se v kvílení, soboty jeho v pohanění, čest jeho v nic. Podle bývalé slávy jeho rozmnožilo se pohanění jeho: a vyvýšenost jeho obrátila se v kvílení."

Však byl tu kněz Mathatiáš se svými pěti syny, mezi nimi Juda, příjmím Machabi. „Řekl hlasem velikým: Byť všickni národové uposlechli, aby odstoupili jedenkaždý od služby zákona otců svých, já a synové moji poslušni budeme zákona otců našich. — Pamatujte na skutky otců našich, kteréž činili za časů svých: a dojdete slávy veliké a jmena věčného."

Vyvstal Juda. „I rozšířil slávu lidu svého. A podoben byl

lvu ve skutcích svých.“ — „I stalo se vysvobození veliké.“

„V týž den obnoven jest chrám se zpěvy, a citarami, a nástroji hudebními. I ustanovil Juda a bratří jeho, aby držán býval den posvěcování rok po roce po osm dní s veselím a s radostí.“

„I bylo veselí v lidu veliké.“

Také my neodstoupíme nikdy od zákona otců svých — to již přisáháno. Máme meče a brnění duševní, to zmůže víc než ocel Judova.

Víc než každá smrtící zbraň váží rozkvětlý duch národa, zalívejme jej nejvřelejší krví svého srdce. Kde duch v pravdě živ, není zahynutí.

Bude ale veselí?

Venku zahaluje mlha zemi i nebe — kéž by zahalila již také veškeren smutek náš!

NÁRODNÍ LISTY 24. prosince 1871

ZMOTANÉ MYŠLENKY NA KONCI ZMOTANÉHO ROKU

△ *V Praze 30. prosince*

30. prosince zemřel Sir Francis Drake, jenž byl nebohému lidstvu ze svých cest přivezl první *brambory*.

30. prosince zapověděl papež Řehoř XV. nebohému lidstvu *bibli*.

30. prosince je také den krále Davida, jenž „uměl měřit kroky slunce a po hvězdách poznával čas“.

A poslednější je nejhorší „památná“ udalost. Pomocí bramborů stává se potěšitelnou měrou lidstvo vždy hloupější a hloupější, a musíme jen litovat, že rozličnými přídavky k zmíněným bramborům alespoň některé kruhy zas se z blahodárného toho kouzla vymaňují. Pomocí nečtení také by se byl lidský duch šťastně vrátil zas do své kolébky, — ale to třetí: měření slunce, poznávání hvězd, vážení času, pokazilo mnoho, velmi mnoho, mnohý uklouznul a stal se moudrým, který by byl mohl být pravou okrasou „hloupých“, jižto jak známo tvoří po celém světě rozšířený a pevně zorganisovaný spolek.

Řeknete snad, že to divný začátek reflexí na sklonku roku? Prosím vás, co je to „nový rok“ a kdopak ještě nového roku dbá! Co je nám vůbec rok! My bychom nejraději vyžili už za každý den udalosti roku celého, žijem rychleji než efemérky, tančíme životem zrovna šíleně, zrovna jako se žene do stálé galopády děvče hektické, na jehož tváři kvete již smrt co krvavá růže. Jako kolibri třepem v závratné rychlosti křídly a sajem z vykvětlých udalostí svou potravu jen letmo. Není nic a nestává se nic, nač bychom za čtrnáct dní nezapomněli již nadobro. Nejsou tomu ještě ani dvě leta, co v Římě spáchán největší vtip pod sluncem, a kdopak se mu ještě směje? Je tomu málo víc než rok, co statisíce vytáhly, aby vrazily na statisíce, je povraždily a oloupily, a kdopak tomu ještě klne? Staré „Theatrum mundi“ ještě stojí, ale naše požadavky jsou nové; kdopak má na celý rok upomínek ještě dost z jediné

komedie a kdo sobě přeje opakování? Jsme již samí Londýňané a Pařížané, chcem mít večer co večer veselohru plnou rozkoší, nato truchlohru plnou nejvybranějších hrůz, ku konci velký balet, co možná divoký, co možná pikantní. Bez ztráty času, z jediného pohodlného místa, a přitom v divadle dějin jako v kterémkoli divadle jiném: přijdem, podíváme se, jdem, jiných následků to nemá.

Žijem, jako bychom měli nesmírně naspěch, — co nás tak pohání, co nás děsí? Je to nějaký neuvědomělý, tajný strach před blízkým koncem? Toto, kdopak myslí na konec! Čtem, že skvrny na slunci se množí a rozkládají šíř a šíř, — dobrá! „Má-li skvrny sedlák na své kazajce, velký muž na své pověsti, má-li je i měsíc“, proč by jich nemělo mít slunce? Alespoň se nebude slunce tak roztahovat a beztoho by to bylo protivné, aby bylo ve světě ještě něco beze skvrn! Dáme těm skvrnám v slunci po hezkém jmenu, podle slavných lidobijců nebo vnadných balerín, a bude dobrá! — Čtem (v krátké lokálce), že slunce tyto dny vytrpělo obrovský výbuch, a myslíme si přitom: „Ale, ale, copak to to staré slunce dělá!“ Co bychom si také měli přitom myslit! Jsou ovšem lidé — samí Davidové (viz nahoře dátum třetí) —, kteří sobě něco myslí a k tomu hlavou vrtí. Pod vysokou klenbou nebeskou kloní tito Davidové moderní zrovna tak stísněně hlavu jako středověcí poustevníci pod stropem své cely, již sobě schválně tak nízkou byli vystavěli. Povídají, ó, mnoho už takových výbuchů nebude mít slunce, skvrny jeho se šíří, povrch houstne, potrvá to ještě zrovna několik jen statisíc let a slunce zhasne, s ním zhasne náš duch, život naší země, ale do té doby budou také i na zemi několikeré doby smrtelné, ledová doba nastane ještě několikrát, ještě vícekrát přeženou se vody přes země od jedné točny k druhé, Evropa bude v dosti krátkém čase zase celá pod vodou, lidstvo přestěhuje se do těch končin, kde je nyní Indický okeán, povídají — eh ať povídají! Après nous — co je nám do toho! A pak ten jux, až nastane vandr na Indický okeán! Něco nového, něco nového! Vše je v nás i kolem nás tak strašně staré, i ta příroda ve své nezměnné poctivosti, i ten starý pánbůh — když ale nemůžem na něho!

Zdalipak přispěje také Svatobor českému národu, z literárních alespoň ohledů, na tu indickou cestu! A půjde-li tam vůbec národ náš ještě! V naší egoistické době zajímá do budoucnosti již jen to, co se nás týká hodně blízko. V českém ohledu měl by pak přece význam nový rok a starý rok a změna roku a všechno to. Jenže ty české roky jsou jako kuličky klokočového růžence, jedna jako druhá, dřevo. Minulého roku prý jsme přece prý něco získali prý, šlechtu českou, a to pevně. Já jsem zázračně snadno nadšen, hned jsem chytil seznam těch „našich" šlechticů a počítal jsem, co který z nich dal na Národní divadlo, co na —— byl bych to snad spočítal, ale prokletá má roztržitost! Najednou chytnu nějakou, bůhví jakou knihu a čtu: „Karyatidy bývají na stavbách jen tak pro parádu, ale tváří se, jako by ony hlavně nesly všechnu tíži." Pak jsem ani nevěděl, co odpovědít, když mně kdosi tvrdil, že teď bude musit česká demokracie českou šlechtu zdržovat, aby se tato nepouštěla příliš daleko, druhý, že včera v noci Clam-Martinic položil u policejní direkce petardu, a třetí, že viděl dnes odpůldne jít Lva Thuna směrem k Židovskému Městu, krok jeho že byl dlouhý, oko rozohněné a v kapsách že měl plno kamení, až se mu klátily.

Jsou ve světě jistí lidé, těm se říká krobiáni. Ti vynadají i světu. Jeden z nich kdysi pravil: „Svět je had, rok je jeho kůže — když se stará kůže svleče, nová vypadá zrovna zas tak." Jsem Čech — sáhám co Čech na nový rok, mráz mne projel.

NÁRODNÍ LISTY 31. prosince 1871

SOCIÁLNĚ-POLITICKO-NESMYSLNÁ MOSAIKA

V Praze 13. ledna

Již se točíme tím novým rokem dál a dál, jako by nás byl zachytil démonický vír saharského písku. Ba skoro už jsme zapomněli, že byl rok Nový. Tak rychle žijem! O Nový rok přišel listonoš, a když jsme mu dali pětku spropitného, řekl: „To je přec trochu málo!“ — po něm přišel kominík, a když jsme mu dali zlatku, pln nejčernějšího nevděku ani nepoděkoval — pak přišli metaři, posluhové, lampáři, ševcovští učedníci, ano i žebráci přišli si pro novoroční dárek za to, že od nás berou po celý rok zdarma almužnu, — nestydatí byli všichni, tuze nestydatí, ale už jsme také to zapomněli, neboť žijem rychle, za prvé, a nestydatost v peněžitých požadavcích patří k pokroku časovému, za druhé. Čas vyrovnává vše s rychlostí až zázračnou, a kdo se před třemi nedělmi rozhněval se svou milenkou, aby jí nemusil dát žádného dárku k Štědrému večeru, je dnešního dne s ní nejspíše již zase smířen. Čas také láme rychle vše a dva dni před nejdražším plesem může se milenec zase rozhněvat.

Událost stíhá jedna druhou. Podívejme se na zimní sezónu našeho divadla! Ne snad že by novinka stíhala novinku, toho neočekává žádný rozumný už proto, poněvadž bylo „na letošní zimní sezónu vše co nejbedlivěji připraveno“, právě tak, jako „se nyní už pro příští sezónu letní dějí přípravy co nejrozsáhlejší“. Ale sotvaže deset členů divadla našeho se pozdraví, ohlásí se ihned jiných deset členů, že stůňou (totiž jen na divadelních cedulích, takto je vidíš sklouzat se na ledě, sedět v koncertech atd.), a sotvaže si zimu odleží v Praze v posteli, půjdou na venek odležet si letní svou dovolenou v drnu a mechu. Podívejme se dále na život společenský! Je sice pravda, že humanitní spolek Lidumil loňského roku pro nedostatek účastenství musil zajít, ale zato povstalo ihned ně-

kolik nových bank a máme naději, že jich bude zakrátko ještě dvakrát tolik. Mimo to zvyšuje neobyčejně velká úmrtnost pestrotu našeho společenského života co nejpěkněji; dnes jdem na pohřeb někomu, s kým jsme se před témdním ještě vesele procházeli po Příkopech, a koho jsme předevčírem ještě měli za muže spořádaného, hraje od včerejška již na burse. Jsme arci všichni smrtelni, musíme hledět smrti mužně do vydoutlých očí, musíme se připravit na všechno, a proto bych ani já sobě z toho nic nedělal, kdyby mne najednou jednoho krásného rána potrefilo několik set akcií, ale dobrých. A podívejme se konečně na život politický! Sotvyže se sešel uherský sněm, ihned myslil na maďarské divadlo národní a dal mu zase šedesát tisíc — dětinové, nejsou ještě tak zralí jako my, my již se o takové maličkosti na sněmě svém dávno nestaráme. A sotvy byl německý spisovatel Bauernfeld sedmdesáte let, ihned mu určena státní pense značná, na niž budem moci připlácet i my Čechové. Je to tím potěšitelnější, an na příklad náš Sabina při svém jubileu nedostal ničeho, a jen o to bychom prosili kvůli změně, aby budoucí státní pensi obdržel zas nějaký Maďar. Věru, plno událostí a každý si z nich může vybrat dle gusta.

Já jsem si pro své potěšení vybral tři. Za *prvé* mne potěšil neobyčejně velký počet svátků, jež jsme slavili za poslední čtyry neděle. To bylo dní s dobrým obědem a žádnou prací! A je-li člověk důmyslný jako já a dovede-li všude vkládat myšlenku humánní, mohl v těch nakupených svátcích, v tom obrazu malém, vidět již obraz oné krásné doby, kdy člověka bude vše a vše těšit, co těší blížního jeho, kdy bude jedno velké obejmutí, jeden velký věčný svátek. Krásná myšlenka! Počítal jsem, že kdybychom laskavě slavili jen také svátky bratří židů, Turků a Arménců, mohli jsme mít v prosinci 73 svátky!

Za *druhé*, že u Markvartic na Šumavě byla nalezena stopa medvěda. Je tomu asi pět měsíců, co jsem na obou nohou a hluboce dojat stál u skleněné rakve, pod níž tlejí vycpané zbytky „posledního“ českého medvěda. Bylo to na Hluboké. Den již se smrákal. Zahleděl jsem se do mohútných údů, do

dlouhé srsti a široké lebky pohubeného titána, a když se mne dotkly ty mrtvé jeho oči skelné, bylo mně, jako by s ním byla vymřela veškerá česká romantika a zhynuly už naprosto vše dobré staré časy. Díval-li se duch jeho na mne z onoho světa, musil být také pohnut! A teď — ne, ta radost je příliš velká! Prosím, nesledujte těch stop markvartických dál, nechte smrtnou zbraň na hřebíku a veselost v duši naší!

A za *třetí*, že ústaváci ve Vídni počínají si tak rázně, tak nade vše očekávání důmyslně! Čeho už ta nebohá svoboda lidská zakusila, co to stálo a stojí všude jinde práce, než se oposici proti ní činěné ubeře jen trochu síly, a u nás — přímo geniálně dovedou liberální ústaváci s oposicí zatočit! Nemůže být nic jednoduššího a svobodě zároveň prospěšnějšího nežli:

Nepůjdou-li do říšské rady ti, kteří jsou zvoleni, vezmou se tam ti, kteří tam nejsou zvoleni. Tím způsobem, zrovna hravě, dostanem se také já a pan Mošna do říšské rady. Také vůbec nenahlížím, proč bychom se do říšské rady já a pan Mošna konečně jednou dostat neměli!

Poněvadž se konstitučně zvolený náš zemský výbor ústavákům nehodí, dá se na jeho místo c. kr. komisař. A poněvadž se ditto nehodí okresní zastupitelstva, měšťanostové, přednostové obcí atd., dá se na jich místo ditto c. kr. komisař. Aby přitom nevadil oposiční tisk, zruší se kvůli svobodě v Čechách porota.

Aby se zamezilo nedodávání řípy velkostatkářům ústavověrným, zavede se kvůli svobodě zase robota.

Aby se zlomil odpor katolického kněžstva, zavedou se všude pruští pastoři. Kvůli svobodě mohou se vzít také pruští dragouni jako po bitvě na Bílé hoře a může se několik milionů lidí vypovědít ze země.

Snad by se mohly také, zrovna jako po té bitvě na Bílé hoře, zkonfiskovat federalistickým velkostatkářům všechny statky? Ačkoli — — nu já k tomu zrovna neradím, ale — —

NÁRODNÍ LISTY 14. ledna 1872

ŽIDÉ PŘEKÁŽEJÍ VŠUDE
CHVÁLA PRAŽSKÝCH LUCEREN
NÁPADY DLE ČASU A LIDÍ
O ŽENITBÁCH, NEVĚSTÁCH,
TAKÉ NĚCO O STARÝCH MLÁDENCÍCH

△ *V Praze 20. ledna*

Šel jsem dnes v noci po Praze procházkou, od jedné hořící lampy až k druhé, tedy dobrou půlhodinu cesty. Byl jsem rozčilen. Ó ten Rothschild, ten Rothschild! Ze zášti k Němcům chtěl jsem se Francii nabídnout, že zaplatím za ni zbývající ještě náhradu válečnou — copak také záleží na penězích mně! —, a ten Rothschild mne už zase předešel. Však já ale těm Němcům ještě —!

Myšlénky se mně v hlavě jen rojily a pořád jsem měl zlost. Ne snad kvůli tomu, že v Praze pořád ještě nemáme svou „tramvaj", to ne. Já náležím k těm rozumným, kteří milerádi nahlížejí, že už každá předchozí komise má své obtíže, má-li pan komisař A. čas, že musí pan inženýr B. třeba jít na křtiny, a je-li náhodou a po dobrém obědě pan rada C. zrovna zcela zdráv, že může na příklad pan měšťanosta D. mít rýmu, a že to bez toho a onoho nejde, a kdyby se mělo čekat až do skonání světa! Také jsem se rozzlobil kvůli těm pražským lucernám „a non lucendo". Ty jsem zastával odedávna. Za prvé žijem ve městě spořádaném a křesťanském, kde každý ví, že kdyby byl pánbůh chtěl mít v noci světlo, byl by si je udělal, pořádný člověk že je v noci doma a celou noc svítit kvůli těm několika zlodějům a loupežníkům že přec nestojí za to. „Jsou tak sprostí, ti naši loupežníci," pravila jistá duchaplná dáma trefně, „vezmou kabát, portmoné s nějakou desítkou, nic víc, fuj! — podívejme se na Schramma, 20 000 zl., inu Vídeň je Vídeň!" Za druhé nemůže městské zastupitelstvo zajisté za to, že ty lucerny, když tu venku po ulicích jedna vedle druhé a od rána do večera, zkrátka po celý boží den visí, nenachytají si alespoň trochu světla pro noc. A za třetí mají naše prismaticky stavěné lucerny vlastně jen účel vědecký, jemuž také

výtečně dostály. Rozklad bílého světla ve světla barevná je jak známo v optice už stará věc, nikde ale nepodařilo se posud vykouzlit světlo *černé*, až u nás, kde jeho pyšné paprsky rozletují se po všech ulicích a náměstích zrovna hmatavě.

Ale zlobil jsem se na *bláto*, abych to už krátce řekl, — k čemuž hned chlácholivě dodávám, že mně ani nenapadá, abych také toto bláto chtěl klást na záda městského zastupitelstva.

Zlobil jsem se a myšlénky se rojily dál. Vzpomněl jsem si na pátera Greutra a bolela mne jeho nešetrnost, s jakou ústavověrcům na říšské radě vyčetl: „Žijete toliko z milosti Čechů!“ — prokázané dobrodiní nemá se nikdy vyčítat! Vzpomněl jsem si na trůnní švédskou řeč, která zvěstuje opětné zmenšení daní, — naposled nebudou ti nebozí Švédové už pranic smít platit! Napadl mně ministr Jireček, který za celého půl roku pro českou universitu šťastně a dovedně neučinil pranic, z další podobné činnosti bohužel ale vyrván jest. Napadlo mne, že místo příhodných klacků na cizácké fouňy po stanicích železničních zavedeny budou „knihy přání“ (ingoust a péro mějž každý s sebou), že naše časopisy vyzývají k hrdinnému psaní do nich a že já bohužel příliš málo cestuju, než abych mohl drahé vlasti své tímto rázným způsobem pomoci kupředu. Připadl mně na mysl zatykač na Janečka III., v němž stojí udána národnost a řemeslo, „cigán a komediant“, zrovna tak jako „Čech a katolík“ — u nějakého kostelníka. Napadl mne také Herbst, který hravě překonav učence naše, první našel, že „Praha byla založena od Němců“ a Libuše že přitom pomáhala co „deutsche Ehrenjungfrau I. Klasse“. A pak mne napadlo, že včerejšího dne obdržel jsem *čtyry* zásnubní oznámení!

To se to žene a žení! A přec se již nepočítá ženitba mezi „masitá jídla“, a kdo se chce ženit, může to i v postě učinit. *Čtyři* za den, a samí dobří známí a takto spořádaní lidé! Jeden chce variace života od nynějška uspořádati si „pro čtyry ruce“, druhý chce mít „slušným způsobem“ děti, třetí to chce zkusit, protože toho posud nezkusil, čtvrtý — ten zrovna tak jako třetí, druhý a první chce mít peníze, neboť už ty

časy minuly, kdy člověk padesáti zlatými měsíčně uživil sebe, ženu, děti a ještě mu zbylo dosti prostředků — na několik desítek dluhů. Nejdřív se tedy on a ona jeden druhému zaslibují, že se jeden druhému dají, — dar ale, má-li být milý, nemá se přec napřed slibovat? A nezvrhnou-li na té hrbolaté cestě k oltáři, tedy si před ním podají pak ruce na znamení, že si vzájemně odpouštějí všechny budoucí rány, slíbí si, že budou milovat — každý nejvíc sebe, a slíbí si také věrnost věčnou — nesmysl! „Jen hodinku chtěl bych prožít na prsou skutečně věrných," žaluje beznádějný poeta. A pak jim kněz slíbí požehnání nebes — budou-li nebesa chtít, a bude to. Čtyry neděle neuvidí svět je a oni jej, tak zakoukaní budou do sebe i na ulici, a pak — pak si vzpomenou, že ženě „patří srdce a hrnek", muži „mozek a holba", a svět je zase bude mít. Někdy po desíti letech vyndá žena zas svatební své šaty z truhly, oči se jí zarosí, a také muž si vzdychne: „Jakou radost mně tenkrát působily ty ženiny šaty — už nebude podobné až po ženin rubáš!"

Přiznám se, já nemám nevěsty rád, už proto ne, že každá z nich si bere někoho jiného, žádná mne. Nejsem arci sám tak neskonale nešťasten, je nás hezky mnoho, „víc mnichů je teď než před Lutherem". Starých mládenců ale také nemiluju. Vím sice, že jsou to samí Rousseauové milující ještě v šedinách a samí přívrženci náuky Cartesiovy: „Země je vlastně žhoucím sluncem, jenže už obaleným nepěknou vráskou a škvarkem"; ale jejich život je prý nespořádaný jako anglický park, žádné legálním pískem vysypané cestičky. Nevím, je-li to pravda, ale povídá se, že pražská Entreprise des pompes funèbres hodlá teď na rakve starých mládenců místo věnce dávat vycpanou kukačku. Ať se opováží!

NÁRODNÍ LISTY 21. ledna 1872

POHŘBÍVÁNÍ V PRAZE

I

△

Praha je na rozpacích. Volšanský hřbitov, jehož parfém za příznivého větru a vlhka zaráží až do nosů lidstva procházejícího se po baště, musí „vymřít“, smím-li výrazu toho užít při hřbitovu: budovy rostoucího města kladou se již až k jeho zděm, čistota vzduchu i vody toho vyžaduje, hřbitov musí od města dál. Rovněž musí hřbitov košířský od města dál, a sice hodně daleko. Vládní příkaz je již dávno zde, do roka musí obec pražská udat dotýčnému okresnímu hejtmanství, kdeže si vyhledala vhodné místo pro nový rozlehlý hřbitov velkopražský, kamž tedy denně pak vyvážeti se budou mrtvoly drahou železnou z celé Prahy i její předměstí. Obec hledá to místo již pilně u Běchovic, u Ounětic, u Levého Hrádku; nemá ale posud nalezeno, nebo všude vzpírají se obce vůkolní proti té nové okrase krajiny, — divme se jim!

Budou to obtíže! Ne každá půda hodí se k rychlému setlívání mrtvol. Také musí být prostranství rozlehlé: za prvé na přenešení všech hrobek a hrobů zvláštních, jež musí se přestěhovat od nynějška do třiceti let; za druhé pro neobyčejnou velkou úmrtnost zdejší, která obnáší tak asi pět percent obyvatelstva ročně, vzrůstu Prahy nesmírně vadí a při vzorné pečlivosti vlády, jenž nám nepovolí peněz ani na kanalisaci ani na vodovody aniž na cosi jiného, ještě více se vzmůže. Výměna hrobů zvláštních je u nás také dosti rychlá. Naši nebožtíci mají „věčný pokoj“ jen v modlitbě hřbitovního kaplana, vpravdě musí mrtvola, nezaplatí-li přátelé znovu, již po sedmi letech z hrobu ven, často i dříve. Mrtvý Pařížan má lhůtu ovšem ještě o dvě leta kratší, čím dál na západ, tím kratší lhůta, jen na východě má mrtvý věčný pokoj a Turek si klidně pospí až k onomu dni, „kdy nohy při přechodu přes most Sirat třásti se a klopýtati budou“.

Snad budem své mrtvé zavážet až na táborské skály nebo do šumavských lesů, snad až někam k Vídni, aby „residence“ měla i z českých mrtvých ještě výdělek. Na všechen způsob bude pohřeb pěkně zdražen, již nyní „nesmí člověk ani umřít, je-li chud“ a nechce-li do těch našich „fosses communes“ čili šachet. Zajisté, že se naskytne dosti mnoho návrhů, jak by se odpomohlo, v podobných případech návrhy jen prší — v Londýně přednedávnem navrhl kdosi pro velká místa „pohřební pyramidy“ zděné, do nichž by se mrtvoly nanášely, kupily a vezdívaly až po témě!

Jeden je ale návrh, který by odpomohl rázem. Zeptej se kteréhokoli vzdělance, jaký by byl as nejrozumnější, nejpraktičtější způsob pohřbívání, každý ti naznačí způsob tentýž. Není v něm pranic nového, byl již před tisíci lety, u národů nejvzdělanějších, nejvyšší pietu popeli svých mrtvých prokazujících, odporučovali jej vzdělanci všech věků, návrh „visí zrovna ve vzduchu“, třese se na všech rtech — nehybnost lidských zvyků však je strašna, velmi pomalu dochází uskutečnění i to, co je nejrozumnější! *Spalování mrtvol* stalo se již přímo požadavkem zdravého rozumu, není proti němu nejmenší námitky, ani z náboženství, ani z poesie, ani z hospodářství, přec zůstává nadál pouhopouhým přáním a návrhem! Dejme přec my, alespoň v nynější své kalamitě, popud ke konečnému provedení — možno, velmi snadno možno, že opět budem nadarmo psát a mluvit i jednat, to ale přec neškodí, dlouho bije kapka za kapkou do kamene, konečně jej prorazí přece!

Pohřbívání těl do rakví a hrobů je pouhým *zvykem*. Zvyk ale a *předsudek* bývá obyčejně totéž, a víme, co značí předsudek. Visí na člověku jako mech na stromě, násilným odtrhnutím můžeš i pni samé uškodit. „Spíš vyndáš krokodýlu perlu, kterou drží pevnými svými zuby, spíš si ovineš beze všeho nebezpečí zmije kolem lebky nežli přemůžeš předsudky lidu,“ praví Bhartrihari. A když i některé odstraníš, bývají dlouho ještě jako zajizvělá rána vojínova, „bolí, kdykoli se povětří (nápady) mění“. Máme předsudků všichni až dost, celá armáda jich vodí nás na provázku, největším by bylo

předsudkem člověka, kdyby týž myslil, že on je vskutku jich prost, — přec se odvažuju mluvit alespoň proti tomu jednomu zvyku a předsudku mnohých spoluobčanů svých. Ne z pikantnosti, ne z hračky, nýbrž z přesvědčení. Přál bych si, aby mne za to — po smrti spálili.

V hrobech a hřbitovech hledáme jakous poesii. Zajisté právem. „Vydělat si hrob poctivý“, „dobýt sobě hrobu skropeného slzami“ — to nejsou pouhé hluché fráze, jakož je lidskému srdci přímo potřebou, aby znal nějaký „drahý mu hrob, na němž možno se vyplakat“. Tak měkce se to klečí na rově a srdce tak měkne nad ním! Cítíme to sami na sobě, jakže působí na nás klid hřbitova, nebo jednotlivý pozapadlý hrob s kamenem mechem porostlým, a zas rozsetý po hrobech jarní květ, o němž zpíváme, že je pozdravem mrtvých. Avšak — není právě takový rov pozapadlý, jenž nám hlásá, že pod ním je již dílo přírody dokonáno, že člověk tam „vrácen zemi, z níž pošel“, že tam již tlí popel pouhý, není takový hrob hrobem čistším, poetičtějším? Nepoznal nikdo nepříjemného toho pocitu, jakže tahy zesnulého v několika hodinách hned po smrti mění se na ošklivost, a mohl se ubránit nad nedávno zasypaným hrobem pak myšlence, jak as v hloubce pod zeleným rovem hniloba pokračuje znenáhla dál — —? Chcem ty, jižto nejsou více živi, připoutat ještě k životu zdánlivému, udržet hnusné zbytky bývalé formy milé? Trpícímu byli bychom rádi trápení zkrátili, dotrpěvšímu nechceme odpustit ani jediného stadia hnusné proměny! Nebude „poctivá popelnice“ právě tak mila jako „poctivý hrob“ celý a není lze také nad shrnutým popelem vyplakat se do úlevy? A jsou snad naše, jmenovitě ty naše k nepopsání střízlivé, praničím krásným se nevyznamenávající hřbitovy pražské něčím tak nenahraditelným, nedalo by se i bez rovů docílit spojení s přírodou, krásné, květnaté či stinné vůkolí atp.? Konečně ty naše bídné hřbitovní šachty, do nichž házíme „bleskosvody společenských bouří“, všechnu chudinu, která za nás hladověla, dělnictvo, které pro nás se udřelo, — nebylo by již jednou požadavkem lidského pokroku, abychom i ty vděčně změnili na něco důstojnějšího?

Staří Římané, spalující své mrtvoly, měli také jakés šachty veřejné, chcem-li to tak jmenovat. Nazývali je „columbaria“ — velké, hluboké, čtyrhranné jámy a vyzděné, ve zdi zdola nahoru řady malých odvorů čtverhranných, sto pater nad sebou, a v každém odvoru popelnička. Příliš krásna právě ta columbaria nebyla, odvory v řadách skutečně jako odvory holubníku, ale každý chuďas „po parnu horkých dnů“ obdržel zde chladné místečko na popelničku svou a přátelé mohli si nad odvor naznamenat epigram.

Pravíme, že vracíme tělo „zemi, z níž pošlo“, ale nepošlo z ní hnijící — proč jí nevracíme čistý popel, čistou zem? A nepošla země z ohně? Proč nevracíme tělo hned živlu tomu prvotnímu, krásnému a čistému? Proč mrtvé hlíně dát k zetlení, proč ne k strávení živému ohni? Krátká a čistá nastala by proměna —

denn was das Feuer lebendig erfaßt,
bleibt nicht mehr unform und erdenlast!

II

Nemohu zde více učinit než popuditi k přemýšlení, upozorniti ve jmenu lidského rozumu a pravého citu na pokrok již nejvýš nutný. Fejetonista nemám moci rozkazovací, a kdybych ji měl, snadže by se mně vedlo ještě nyní právě tak jako kdys císaři Josefu II. Známo, že v pohřebních záležitostech as před sto lety přece učiněn jakýs pokrok; od té doby nejenže jsme nedozráli dál, my se zas značně svezli zpět! Před sto lety pochovávali jsme mrtvé své ještě *uvnitř* Prahy, kolem farských kostelů, císař reformátor vypověděl hřbitovy z bran městských ven — to jediné se udrželo, ostatní, co zavedl tenkrát rozumného, zase se nám ztratilo. Snadže mnohého zajme tehdejší dekret josefínský dle celého obsahu svého.

Dán jest 23. srpna 1784 a rozkazuje:

a) aby od nynějška veškeré hroby, hřbitovy nebo tak zvaná svatá pole, které se nacházejí v objemu obydlených míst, zavřeny a *mimo místa* do přiměřené vzdálenosti přeloženy byly.

b) Mají se veškeré mrtvoly z domů ve dne neb uvečer do kostelů přenésti aneb dovézti a zde po přezpívaných modlitbách církevních pokropiti; odtud pak je má farář na hřbitovy mimo místo ležící k pochování *beze vší nádhery* odevzdati.

c) Prostranství budiž zvoleno dosti veliké, kde není vody a kde země napomáhá zetlení, pak budiž obehnáno zdí a vyznačeno křížem.

d) Poněvadž pohřbívání neděje se za jiným účelem, než aby zetlení dělo se co možná rychle, čemuž nic více nepřekáží než pohřbívání mrtvol v rakvích, nařizuje se, aby se každá mrtvola *do plátěného pytle zcela nahá zašila*, poté do rakve položila a v ní na hřbitov jen dopravena byla.

e) Zde se má pokaždé jáma 6 stop hluboká, 4 stopy široká vykopati, dopravené mrtvoly *z rakve vyndati*, a jak do plátěného pytle zašity jsou, do jámy položiti, *nehašeným vápnem poházeti* a hned zemí pokrýti. Přibude-li najednou více mrtvol, pochovají se třeba do jediné jámy; avšak ihned buď do ní dáno země, pokud těla leží, a hned nasledující noci buď jáma zemí vyplněna zcela. Mezi hroby má býti prostora 4 stop.

f) Aby se obecenstvu ušetřilo nákladu, zjednej sobě každá fara přiměřený počet dobře sdělaných rakví a půjčuj je *každému zdarma*. Chce-li přece někdo pro své příbuzné zříditi rakve zvláštní, nemá mu býti bráněno: avšak *nikdy* nesmějí mrtvoly i s rakvemi býti do země spuštěny, nýbrž musí se vyndati a *k jiným mrtvolám položiti*.

g) Ovšem se dovoluje přátelům neb příbuzným, aby pro odiv potomstva zvláštní pomník lásky, úcty neb vděčnosti k zemřelým kladli. Pomníky takové buďtež však jenom podél zdi stavěny, *nikdy* do prostranství, kde by zbytečně místa ubíraly.

Celé nařízení je provanuto duchem čistě demokratickým — a o tu „rovnoprávnost v hnilobě“ právě se zase mnoho rozbilo, a to velmi rychle. Kdežpak mohli páni s tehdejším copem — nynějším pánům visí ostatně ještě týž cop v týlu — spřátelit se s myšlénkou být nazí, bez uniformy a hedvábného rubáše všiti do pytle a být jen tak položeni vedle lecjakého sluhy nebo dělníka, od jehož sprostého těla nedělilo by je

ani slabé třeba prkýnko! Mimo to je obsah josefínského dekretu vskutku až příliš prozaický, zračí se v něm tatáž určitá, bezohledná mysl, která i v jiných dekretech svědčí, že nerozhodovala tenkrát zvláštní láska k umění a poesii, která na příklad také českou Rudolfovu sbírku pod kladivo dala, z královského hradu na Hradčanech kasárny učiniti chtěla atd. Alespoň drobtu poesie potřebujem však jako slunečního světla, josefínský dekret mohl přece mnoho dobrého způsobit, kdyby byl alespoň poesie trochu šetřil, ať již ve formě jakékoli. Mysle obyvatelstva se jitřily a *již o pět měsíců* později, dne 26. ledna 1785, byl dán dekret *druhý*. Začíná:

„Jeho Veličenstvo, jsouc co otec země starostlivo o udržení všeobecného zdraví, vidělo se pohnuto ve svém nařízení ze dne 23. srpna 1784 k uvarování škodných následků ze zdlouhavého zetlení mrtvol povstat mohoucích nakázati — —“

a pokračuje:

„poněvadž ale Jeho Veličenstvo jednak z denní zkušenosti seznalo, že lidé Jeho blahodárný záměr zcela křivě pojímají a pochovávání těl i s rakvemi navzdor hnilobě tím se prodlužující a jinému nepohodlí z všelikých předsudků více přejí než nadřečenému, daleko prospěšnějšímu způsobu, a poněvadž je předpojaté o tom mínění tak silné a všeobecné, že až mysle mnohých Jeho poddaných znepokojuje..., tož J. V. dvorním dekretem ze dne 20. ledna 1785 ustanovuje, že nechce k takovému způsobu pohřbívání žádného donucovati, kdož sám o přednosti jeho přesvědčení nenabyl, nýbrž co se rakví dotýče, jednomu každému na vůli dává, aby činil, co by uznával vzhledem k mrtvolám svých příbuzných za nejpříjemnější.“

Cop měl tedy již po pěti měsících zase svou zvláštní rakev a jubiloval.

III

„Ostatně zůstane obsah dekretu ze dne 23. 8. d. r. 1784 v úplné platnosti,“ končí dekret odvolavací, v němž se tedy císař Josef II. přiznává k velké mýlce. Ale i ten konec zas jen obsahoval mýlku. Jakož čtem opět již ve zprávách městských,

že „budoucně jen lidé chudí bez rakví pochováváni budou“, nastal boj také s kněžími, úřady zádušními a městskými kvůli zvláštním hrobům a pomníkům do prostranství hřbitova stavěným atd. Také v tom všem zvítězil usus starý.

Vnitroměstské hřbitovy kolem kostelů, při špitálech atd. zrušeny jsou arci provždy. Jen to bylo — ještě roku 1788 — povoleno, aby sebrané lidské kosti co nejrychleji na těchže hřbitovech znovu zas zakopány byly, „pakli tam místa zbývá, kdež ještě zcela žádné mrtvoly pochovány nebyly“. Však téhož roku z toho již zase sešlo a nakázáno, aby zakopávání kostí se zastavilo „a budoucně kosti na všeobecný hřbitov mimo Prahu vyvážely. Vyvážení takové stávej se v noci, tak aby pro případ, že by zetlelé kosti cestou se potrousily, vhodná opatření se stala, by z pohoršení nepovstal povyk.“ A skoro současná je zápiska: „Zádušní úřad byl pokárán, že bez vědomí farářů a ordinariátu, k nemalému pohoršení lidu, na hřbitovech kosti z kostnic vyhazuje a do vykopaných hrobů zahrabává, železné kříže a jiné pohřební pomníky vytahuje a nejspíše prodává aneb jinak ničí.“ Také byly nalezené cínové a měděné rakve zpočátku prodávány, až to dvorním dekretem konečně zamezeno. Staré hřbitovy jsou pak změněny na ovocné, nejvíc morušové (kvůli pěstování bourců) zahrady, některé také pronajímány voskářům na bělidla. Dělo se tak za stálých rvanic s pány faráři.

Dne 24. května 1787 bylo konečně nařízeno, aby *veškeré* mrtvoly počínajíc dnem 1. června na hřbitovy záměstské dodávány byly, „tím jistěji, an by za každý případ neuposlechnutí co trest jeden dukát k ústavu chudých odváděti se musel“. Za 807 zl. 5 kr. bylo zakoupeno pole pro Staré a Nové Město (obdrželo zvláštní oddíl *židovský*), pro Malou Stranu a Hradčany určeny „čtyry strychy pozemků městského špitálu“ zdarma. K založení, úpravě a kanalisování přispívaly pražské kostely. Malostranský hřbitov byl již dne 22. října 1786 (v neděli o 10. hodině ranní) zasvěcen. Zároveň ustanovila správa bankových důchodků, aby se z mrtvol na hřbitovy vyvážených „žádné šraňkové mýto nevybíralo“.

Zajímavo je, čtem-li z té doby popis „žebřinového vozu“,

na němž byly mrtvoly ze špitálů a chudobinců vyváženy, dále „káry na vápno o dvou kolech s víkem“, pak „můstku s válci, pomocí něhož se rakve až do hrobu dostanou“. Lepší vozy měli dva, „šedivě natřené a koží potažené“. Nyní máme dva odevřené skvostné, dva suknem potažené, dva prostě lakované, dva vozy dětské a dvě tak zvané ranní fůry, jež těla chudých z nemocnic a kaplí do šachet svážejí, — úhrnem deset vozů pro Prahu, Smíchov a částečně i Karlín. Mimo tři hrobníky pro staro- a novoměstský hřbitov (dnes je jich tam šest) a dva pro malostranský (jsou posud dva) byl ustanoven šafář a dva nádeníci k nakládání mrtvol, mimo to osm nosičů dětských mrtvol (dnes je šest nakladačů mrtvol vůbec). Hrobníci měli tři pomocníky a dva nádeníky.

Dány co nejobšírnější a nejdůtklivější instrukce. „Zpozorovalo se,“ praví dekret jeden, „že těla v době, kdy lidé po ulicích se procházejí, se vyvážejí. Nařizuje se tedy, aby vyvážení těl dělo se v hodinách ranních, jakmile pražské brány se odevrou, v zimě i v letě stejně, leda by zvláštní příčiny nedovolovaly tak dlouhému pobytu mrtvoly v městě.“ Později dovoleno kvůli almužnám — zvlášť pro židovské chudé — vyvážení i po slunce západu. „Vozka mrtvol budiž co nejpřísněji přidržen, aby pohřební vozy po snešení mrtvol ihned ve Volšanech odevřel kvůli vyvětrání, pak aby je do obecního dvora nazpět dovezl a odevřené přes noc státi nechal. I křesťanským i židovským vozům budiž co nejostřeji zakázáno, aby se neopovažovaly, když nazpět jedou, lidi do pohřebních vozů nabrati a do města vézti.“ — „Hrobník nesmí nikdy nechat mrtvolu přes noc ve volšanské kapli ležet, ihned budiž každá zakopána.“ Tenkráte vypočítali úřadové, na základě tehdejší mortality, veškeré příjmy z pohřbívání na 3071 zl. a vydání na 2280 zl. Z vozů pohřebních platil zámožný 3 zl., chudší 2 zl. Za vyvážení dětí placeno po 30 a 15 kr.

Veškerá nařízení zakrátko byla zas zapomenuta. Samy úřady proti nim brojily. Nejprv nedbáno předepsaného času, kdyže mají mrtvoly vyváženy býti, a pohřby děly se kdykoli. Pak nedbáno zákazu, že nesmějí býti zvláštní hroby aniž pomníky jinde než u zdi. Za vykopání jámy na pomník nemělo se ničeho

žádat, dán-li přec někomu hrob zvláštní, musil být dán zcela zdarma. Avšak obec pražská chtěla mít z mrtvých značný svůj výdělek. Prodávala zvláštní hroby za drahé peníze jako posud, byla několikrát pohnána k zodpovídání se, i trestána, málo to bylo platno. Zakrátko vzmohla se rakouská byrokracie znovu a s ní zvítězil ve všem všudy řád zas starý.

NÁRODNÍ LISTY 16., 17. a 23. února 1872

MODERNÍ COLLEGIUM LOGICUM
PŘÍKLAD – PŘÍKLADY – KOMETA
PANTEON A MECENÁŠI – NÁVRH STRAN
NOVÉHO OSVĚTLENÍ V DIVADLE

△ *V Praze 17. února*

Věřte mně nebo ne, ale je mně to vskutku zcela jedno, budou-li či nebudou-li poroty zrušeny. Vy ovšem soudíte jinak. Vy si myslíte, že těch šest měsíců, které dostanete od českolipského občana Pimplhubra, jsou zcela jiny než těch šest měsíců, které dostanete od c. k. rady. Vy jste také tak zažráni do čechisování, že jste se nemohli již ani dočkat, kdyže němečtí porotci vkročí už do síně soudní, v jedné ruce Tomíčkovu mluvnici, vydání čtvrté, v druhé ruce Rankův slovník, vydání druhé. Vy jste rozhodně proti tomu novému zákonu protiporotnímu jen proto, že nejste tak vzděláni jako já, že nepozorujete dobu a rozvoj její tak filosofickým okem jako já, že nestudujete tak jako já collegium logicum, to nejnovější totiž. Každá doba má zcela zvláštní logiku *svou*, pánové, neračte to zapomenout! A chcete-li vzorný příklad logiky té — aby se vám vyjasnilo jedním rázem —, prosím, přečtěte sobě přece ještě jednou list prostého jen pastýře a kardinála Rauschra!

Učení materialismu je nesmyslné — praví pastýř z vídeňského „Haarmarktu“ —, *proto se nařizují sbírky pro papeže.* Každý ví, že nikdy nebyly školy tak špatně navštěvovány jako teď a že školní kázeň velmi trpí, — proto se nařizují sbírky pro papeže. Nepřátelé náboženství hledí vychovat pokolení, jež vidí v opici svou pramatku, — sbírky pro papeže! Jakobíni pobili na statisíce lidí — sbírky pro papeže! Špatné vycházejí teď knihy a časopisy — sbírky pro papeže! Můj šiml (totiž kardinálův, ne můj) vyvrknul si nohu — sbírky pro papeže! Poslední tato věta v pastýřském listu sice nestojí, ale jen proto, že si šiml nohu nevyvrk, sic by tam stála. Není to zcela nová, úžasná logika? Nevysvětlí se vám ihned veškeré dějiny našich dnů? A neporozumíte pak okamžitě zákonu

protiporotnímu? Neporozumíte pak, ač nejste-li příliš zabedněni — odpusťte! —, větám: Kde panuje „liberálnost“, nemůže být svoboda. — Nebo: Protože Poláci poznaňští prokázali Německu v poslední válce veliké služby, prokáže jim Bismarck dobrodiní a vyřízne jim jazyk. Nebo: Protože Němci ubíjejí Poláky, musí být Poláci s Němci proti Slovanům. Nebo: Poněvadž je šlechta s námi, nesmíme od ní očekávat, že se bude sdíleti s námi v duševních podnicích národa. — Poněvadž kanovník Würfel hlasoval ve jmenu pražské kapituly proti Čechům, musí se těmto dát náhrada a bude blahoslavená Anežka prohlášena za svatou. — Poněvadž zemřel zas jeden profesor Čech, bude na pražskou universitu povolán zas jeden profesor z Němec. Atd.? Budete se pak ještě divit, čtete-li v pyšném žurnálu pyšného českého národa o některém zemřelém muži českém pochvalu, „že se nikdy za svou národnost nestyděl“? Řeknete na bále slečince, která odhrne tlustý svůj pysk a spustí „Ich kann auch hotentotisch sprechen, wenn nur mein Herz gut böhmisch ist“, že je husa? Nebo vlastenci otci, posílajícímu dítě své do školy německé, že je osel? Již víc neřeknete — máte již collegium logicum!

Vlastně ani nevím, proč se tu tahám s porotou, logikou atp., když je kopa jiných událostí, závažných a potěšitelných, k nimž ani nepočítám tu kometu, která nás dne 12. srpna b. r. prý dojista polkne. Však ona nepolkne, také bych ani nevěděl, proč by polykala taková mladá a nadějná kometa věci, jako jsme my, a dopouštěla se tím hříšné samovraždy. Kdyby to byla kometa německá, věřili bychom v tu hltavost, ona ale je bez národnosti, nanejvýš že bude tedy trochu velké horko, až se k nám přiblíží, trochu velká žízeň a velká spotřeba plzeňského, to ale neuškodí. Ostatně — krásná by to byla smrt, kdyby nás všechny rázem, v jediném okamžiku a rovnoprávně kometa slízla žhavým svým jazykem a veškeré lidstvo by se vzňalo jako jediná obrovitá fakule. V okamžiku všickni být pryč a pak číst v „seznamu zemřelých“: „Lidstvo, z planety Země, 6000 let, na kometu“ a v Prager Abendblattu článek, že jsou tím vinny „články fundamentální“! Zároveň by tím bylo vyhověno přání vašeho fejetonisty, který tyto

dny — komický člověk! — žádal spalování mrtvol. V jistém ohledu by arci nebyl plán jeho zlý, hledíme-li na příklad k Panteonu, jejž český národ popeli velkých svých mužů přec jednou zřídí, a k známé obětovnosti českých mecenášů. Panteon zřídit by pak bylo pouhou hříčkou a zajisté bychom brzy čtli v časopisech notici: „Známý český mecenáš** daroval na popelnice pro Panteon ze své kuchyně *dvanáct* starých hrnků a *šest* kamenných lahví giesshüblovské vody. Sláva!“

Nejvíc mne těší to nové osvětlení v Prozatímním divadle. Skutečně elegantní světlo, krásně přidušené. Člověk se rozhlíží celý udiven po prostoře nyní mu zcela nové a po tvářích, jichž „v tomto světle“ ještě neviděl. Přec to má ještě některé vady.

Za prvé jsou teď lóže tmavy — kdopak si teď koupí lóži, „když ho tam žádný nevidí“!

Za druhé padá světlo zrovna na lebky, a každá pleš, ano každý bílý vlas leskne se s impertinencí zrovna protivnou.

Za třetí, poněvadž jde světlo jen shora, a ne také ze stran nebo zdola, jsou stíny již pod brvami silny a velmi markantní. Člověk nepozná na oku, „kouká-li se ona na mne“, a každá dáma jako by měla knírky. Krása mizí, není ji vidět. Ale dá se tomu odpomoci. Na každou stranu parketu ustanoví se totiž mimo biletáře také ještě svíčková bába — rozumíme už? Zavoláme si ji, dáme na příklad šesták, ukážem ve vší slušnosti prstem, kterou dámu si přejem mít osvětlenou, a bába půjde k dámě a přilepí na poprsní zeď lóže nebo na lenoch sedadla před ni hořící svíčičku. My budem mít jux, pochoutku a nový způsob vyznání lásky, a i nejhloupější cizinec pozná okamžitě, která je proto nejkrásnější, že — má bohatého tatínka.

NÁRODNÍ LISTY 18. února 1872

STRAN TOHO STRACHU PŘED LETOŠNÍ KOMETOU

△

Směju se těm pitomým lidem, kteří se bojí, že letos polkne kometa naši zem; ale není mně přitom dobře, mám sám strachu dost. Řeknete mně třeba: „Jsi také pitomý,“ — nemohu si pomoci. S kometami je to jako se strašidly, každý vzdělanec řekne „ne, není strašidel — k smíchu! — ale je přec jen něco — pánbůh ví, co to je, — jakés tušení, vidění, takové jisté spojení — jednou se vám mně stalo,“ — a už je v tom! Člověk se tak rád trochu bojí, za prvé lechtá strach, za druhé se už stalo, že lidé při všem strachu svém byli až osmdesát let živi, — nechte nám náš strach! A nedokazujte nám důvody učenými, že zvěst o letošní strašné kometě je jenom reklama nějakého astronoma, jenž nikomu nebyl posud znám, co nejdřív ale nějakou knihu vydat hodlá; nedokazujte, že celá ta letošní kometa je nesmysl, že nepřijde, — ona přijde, ona *musí* přijít, my se nebudem zbůhdarma bát!

A když přijde, bude zle. *Musí* být zle! O důkazy vědecké není u mne nouze. Že komety vůbec jsou, je přec faktum. A když jsou, že musí být zlé, je druhé faktum. Vždyť je to na nich vidět! Odněkud, z některého nebeského lokálu vyhozena šturmuje po nebi jako zběsilá žena, která si zapomněla vlasy učesat a spodničku jen tak za sebou vleče. Kdežto každá slušná hvězda rej svůj provádí v pěkných kruzích, „pašuje“ kometa mezi nebeskými těmi tanečnicemi v divokých elipsách! Jede, jede, jako pitomá vráží sem a tam, a pak kousne.

Dějepis, který s podivuhodnou oblibou zaznamenává si jen hubitele a škůdce lidstva, vypravuje nám o mnohých již kometách a při každé zaznamenává, že způsobila to a to neštěstí. Sáhněme jen do dějin českých!

Roku 1682 objevila se kometa nevídané potud velkosti. Ohon její šel přes celé nebe jako duha; dle Beckovského stála

nad Bílou horou a její ohon se pnul přes všechna pražská města. A téhož roku byl mor!

Roku 1665 objevila se kometa dne 7. února. A téhož roku zabily kroupy u Brandejsa padesát krav!

Roku 1661 spatřili kometu dne 28. března. Brzy nato se vypravovalo, že Turek zbrojí k válce. Téhož roku byl strych žita za 2 zl. 30 kr., pšenice za 3 zl., ječmena za 1 zl. 30 kr. a hrachu za 3 zl.!

Roku 1657 přišla kometa a král náš musil na cestě do Frankfurtu kvůli množství sněhu zůstat několik dní v Plzni!

Roku 1654 přišla už 14. ledna a po celý rok byla v Čechách velká nouze o drobné peníze!

Ale nelezme historií jako raci zpět. Podívejme se na dny naše nejmladší. Svět je pořád horší, pořád víc v něm malérů, neboť komety nyní objevují se již rok co rok. Objevily se:

Roku 1861 — a naši šli do říšské rady!

Roku 1862 — a David Kuh měl na českém sněmě první svou řeč!

Roku 1863 — a ztratil jsem v Rýně-Kolíně portmoné s dvěma tolary!

Roku 1864 — a Schmerling padl!

Roku 1865 — a Belcredi nevěděl, co má dělat!

Roku 1866 — a Čechy odnesly válku „Němců s Němci“!

Roku 1867 — a přišel Beust!

Roku 1868 — a pro pět rozbitých německých oken byl prohlášen stav výminečný!

Roku 1869 — a Giskra propadnuv s memorandem svým — zůstal, aby prováděl memorandum svých protivníků!

Roku 1870 — a Banhans chtěl se s námi vyrovnat!

Roku 1871 — a Češi se blamovali očekáváním, že jim Čech Jireček zařídí českou universitu!

Roku 1872 — a bude konec světa! — Ba milerád tomu věřím, že bude letošní kometa nejhorší ze všech, že si nebude praničeho dělat z toho, co o ní bude vypravovat pak historie, jakož každý tyran chce být horší všech tyranů předchozích. Že nás Čechy nebude kometa extra šetřit, je jisto, nás nešetří vůbec nikdo. Mimo to ta kometa zajisté dobře ví, že v české

literatuře je sice dost písniček na hvězdičky, ale ani jediná na kometu, a pomstí se.

Bože, — jaké budou ty dny poslední! Ty policejní předpisy k tomu: aby každý hodně jedl, by ztučněl a snadněj shořel; aby zůstaly všude okna a dvéře odevřeny, by rychlej bylo po všem, atd. A pak ty tresty, pokutování a žalařování pak, kdože neuposlechnul!

Obrovský, ohlušující hukot bude přicházet blíž a blíž! Blíž a blíž přijde ta velká, rudým ohněm pokrytá, divoce zježenými vlasy mrskaná tvář kometina. Jižjiž se budem svíjet jejím škvařivým dechem — — nejlíp ale bude jít do toho vesele, sejít se na veřejných náměstích, vzít se za ruce k tanci — brzy bude po všem, nohy ještě budou hopcovat, ale hlava a tělo budou už pryč. Přijdeť ten plamen zrovna shora, Praha začne hořet od plechového lva na svatovítské věži, Bismarck od svých tří chlupů na lysině.

Ze střech se budou řinout potoky roztaveného plechu, z akciových cukrových skladů potečou černé řeky pendreku. Zakrátko se budou vrchy a města potácet, moře se rozvaří v páru, kůra zemská pukne, zevnitřní oheň spojí se s vnitřním starým ohněm země — —

A já budu sedět na Petříně, s harfou v ruce a s vavřínem kolem čela — budu hledět na to divadlo velkolepé a nadšen skládat popis ceny věčné!

A pak — pak založím banku na využitkování škvarků.

NÁRODNÍ LISTY 29. února 1872

△

Od té doby, co lidstvo nežije více život pouze konsumtivní, co sobě protřelo oči a kmen o kmenu, člověk o sílách přírodních ví, žijem „historicky“, zaznamenáváme sobě dějiny své. Každý vlastně den mohli bychom si nazvat jubilejním, tím spíše každý rok. Avšak nemáme času na příliš mnoho svátků, škrtáme ty, jimž jsme uvykli, a světíme jen události největší. Světíme památku jich, nechť nás již mocně potěšily a povznesly nebo zarmoutily. A světíme skoro již jen upomínky staleté, ani při událostech obrovských nemáme častěj času.

Rok 1872 má „staletých“ upomínek méně než jiný, mnohé z nich jsou ale závažny. Nehledíme zde k historii české, jejíž události značnější jsou přec každému čtenáři českému známy. Hledíce zpět zarazili bychom se as již na příklad u století posledního, u roku 1772. V té době bylo po českých nivách smutno. Dvouletá neúroda způsobila hlad a mor, přes 250 000 lidí tím zahynulo. V politickém ohledu nastalo užší spojení Čech s říší německou, nastala germanisace, ta vzbudila myslící muže české, vědomí české začalo se prokmitávat, tu i tam, v praslabých plaménccích, jichž se nikdo nebál, jichž si nikdo nevšímal, nechávaje je doutnat ještě dalších padesáte let. A pak tu byli náhle počátkové české literatury a neuplynulo ani dalších ještě padesáte let, skok a skok, a Čechové tu stáli již zase co národ. Vzpomínka ta stačila by Čechovi na folianty, my píšem dnes jen krátký časopisecký článek.

Rozhlédněm se krátce po upomínkách ostatního světa. Jedna z nejzávažnějších je již za námi. Dne 17. února roku 1772 učiněna tajná konvence *o prvním rozdělení Polsky* mezi Rakousko, Prusko a Rusko a 5. srpna téhož roku podepsán pak v Petrohradě traktát u věci té. Jeden z největších dějů slovanských, velké neštěstí Polsky, snad celého Slovanstva.

29. března roku 1772 umřel v Londýně Immanuel *Swedenborg*, stařeček 84letý! Snažil se visemi a spisy svými založit nové náboženství, vlastně „oduševnit“ skleslé křesťanství. Jeho následovníci pracují podnes na povznešení „Nového Jeruzaléma“ a přibývá jim značně sil. Hlavní sídla svá mají mezi Švábы v jižním Německu, v Bukarešti a Palestině.

Španělům narodil se dne 11. dubna 1772 slavný básník, filolog a historik don Manuel Jose *Quintana*; Madrid, rodiště jeho, spatří letos velkou slavnost pamětní. Němci zaznamenávají o málo dní později narozeniny tvůrců obdivuhodného svého zřízení kněhkupeckého, jež v dokonalosti své je jediné ve světě a slovanskému světu literárnímu nechť hodně brzy stane se plátným vzorem. Dne 21. dubna 1772 narodil se v Rudolstadtu Fr. Chr. *Perthes*, dne 4. května v Dortmundu Friedrich Arnold *Brockhaus*. Závody obou jsou posud slavny, jejich jmena nakladatelská representují celou literaturu. „Knihy vládnou světem,“ jsou slova Napoleona I., jenž sám také vládl světem celým.

Následující nato paměti jsou paměti Angličanů. Dne 1. května roku 1672 narodil se básník *Addison*. Pěvec to, jemuž za výtečnou báseň výpravnou dána velká hodnost politická, státní sekretářství v Irsku. Dne 20. května 1772 narodil se sir William *Congreve*, vynálezem svým smutně proslulý v historii vojen. Událost velkou zaznamenáváme na den 13. července; téhož dne vyplul roku 1772 James *Cook* a podnikl druhou svou cestu světovou. Byl to tenkráte podnik věru že obrovský!

Dne 20. srpna 1672 — nyní následují zas závažné události — byli státníci bratři Jan a Cornel *Wittové* v Amsterodamě ubiti lidem. Dne 22. srpna roku 1572 byl návodem Kateřiny z Medici smrtelně zraněn francouzský admirál Gaspard de *Coligny*, nato dne 24. srpna Besmem dobit. Týž den 24. srpna byla *pařížská svatba krvavá*, začalo velké vraždění nekatolíků v celé Francii a trvalo dlouho, pokračujíc od města k městu. V Paříži bylo ubito 60 000 protestantů, v Bordeaux dne 21. října 15 000.

Také Uhři mají letos připomínky své. Znamenitý básník *Kisfaludy* narodil se dne 22. září 1772; arcibiskup jagerský

Jan *Pyrker*, básník německý, velký ale vlastenec uherský, jehož velká obrazárna v pešťském museu národním svědčí o tom, jaké dary umějí uherští velmoži dávat svému národu, narodil se téhož roku dne 2. listopadu. — Na týž měsíc, a sice na den 22. listopadu, připadají Švédům narozeniny největšího jich herce Larsa *Hjörtsberga*, „miláčka Musy komické“.

Dne 11. listopadu 1572 objevil *Tycho de Brahe* novou hvězdu a souhvězdí Kassiopeja. Dne 21. prosince začalo, kvůli zákonu kolkovému, v *Bostonu* vzbouření proti Angličanům.

A zvláštní ještě upomínku mají Němci. Jen desítiletou, ale významnou. Dne 23. září roku 1862 zavrhla berlínská sněmovna poslanců vojenský rozpočet. Vláda postavila se proti poslancům příkře, Bismarck upadl v posměch německých liberálů. A v desíti letech nato porazily protežované jím voje pruské Rakousko i Francii.

NÁRODNÍ LISTY 12. března 1872

FRANCOUZSKÝ SNÁŘ MINULÉHO VĚKU

I

△

Ne knihu lutristskou, člověka filosofa, ba víc: šlechetného humanistu míním tím slovem „snář“. Snad je slovo „snílek“ usuelnější, ale je mně titěrné na muže toho. Napsal roku 1766 knihu „Sen všech snů — rok 2440“, a právě je tomu letos sto let, co vyšel v Londýně také pečlivý překlad německý knihy té vzácné. „Sen všech snů“ je jedním z četných ptáčků bouřliváčků, kteří zvěstovali Velkou revoluci francouzskou, a dokazuje, jak ušlechtilé byly prameny, z kterých se prýštili počátkové revolučního hnutí. Nadšen nejohnivější touhou po pravém pokroku a plné volnosti lidstva, syt nadvlády neobmezených vládců nad národy, bohatců nad chudinou, duševních předsudků nad čistým rozumem utekl se spisovatel do bohdá krásnější budoucnosti. Vystavěl si v duchu chrám snů, jako staří Řekové stavěli chrámy zvláštní, v nichž člověk mohl snít o budoucnosti a pravdě. Dočetším poesii jeho je nám líto, že jsme u konce, jako litujem vždy, je-li nám přerušen sen krásný. Duch spisovatelův je slunečně jasný, klidný jak příroda, vznešený jak sama lidskost nejčistší.

Rok 2440 je mu tak asi onou dobou, kdy vše lidské dozrálo již v křišťál. Předsudky a vady naše všechny vymizely. Rovnost úplná, láska všeobsáhlá pronikla všechny poměry. Není chudiny, není stavů nafouklých privilegiemi. Lidstvo seznalo již všech sil přírodních. Rozum je nesmírně zbystřen, cit co nejjemněji vyvinut, rozum i cit v lesklé harmonii. S pietou předstupuje spisovatel před to dokonalé pokolení — „ve Tvých očích budou myšlénky mé snad přec ještě myšlénkami porobců!“ — „Což víme my snad, jakáže dokonalost vlastně je?“

Jako je velkým humanistou, je spisovatel také velkým vlastencem. Ale vlastencem upřímným, druhý Juvenál, každá věta

epigram. „Běda spisovateli," volá, „který svému věku a svému národu lichotí, který jej uspává povídkami o dávných jeho hrdinách i ctnostech, jichž ale více není, který jako šarlatán nebo podlý dvořenín mu dokazuje, že líce skvějí se zdravím, kdežto oudy přec rak rozežírá. Srdnatý spisovatel nezahrává si s tak nebezpečnými lžemi: Nikoli, praví, vy nepodobáte se otcům svým, máte jen lesk jich zevnější. Ani v chybách nejste velcí, i ty jsou malicherny jako vy!" — Paříž, obraz Francie, ho zarmucuje. „Protivný ten obr je schránkou největšího bohatství i největší bídy. Diamant to obklopený hnojem. Celé království je v Paříži a naše říš podobá se dítěti, které má anglickou nemoc. Všechny šťávy jeho jdou k hlavě a hlava tloustne. Takové děti mívají neobyčejný rozum, ale tělo jim vysychá a brzy zemrou." —

Usnul. Probudil se o sedm set let starší. Podivná tíž jímá jeho oudy, dříve mladé a svěží. Pohlédne do zrcadla — obličej je samá hluboká vráska, zřídlý vlas samý sníh. Vyjde na ulici. Vše je mu cizí, cizím je také on celému vůkolí — je to Paříž? S udivením hledí lidé na něho. Ale není posměchu v tom, tváře všech jsou zdrávy, vesely a upřímny. Laskavě se ho ujímají, vysvětlují a vypravují.

Divně jímá čtoucího fantasie spisovatelova. Zdrcuje ho často zjevným důkazem, jak sláb je i nejmohutnější duch lidský, jak jedině události, a pak tedy abstrakce z dokonaných událostí pošinuje ducha našeho dále. Spisovatel neměl ovšem ani nejmenšího zdání o tom, jaké obrovské vynálezy fysikální učiní hned století následující, jak také zjevy ty od kořán změní celý život společenský. Titěrnost nezaviněná, dojímající nás již jako mysl dětská, hraje si tu vedle náhledů zas velkolepých.

Co do politiky pak vidí ideál v jakéms principu konstitučním, nazývá to republikou, ale jeho republika je „mit unserm allergnädigsten Großherzog an der Spitze". Arci jeho vládce je krásný, vtělený zas ideál. Co však spisovateli až podivuhodno, jest, že není více největší hrůzy jeho dob, že nadobro vymýtěny jsou z historie tak děsně známé „lettres de cachet", tajné ty listy zatykací, že také nemůže král určit víc ani věže-

ní ani exil, „protože se mu tak líbí“ („de son bon plaisir“).

Chodí širokými, čistými ulicemi. Skoro žádné tu vozy, a které jedou, jedou pomalu, nikdo se jim nemusí opatrně a pln strachu vyhýbat. Žádný peněžník nebo šlechtic nepovažuje ulice pařížské za místo olympických dostihů. Nikde trestuhodná pohodlnost bohatcova, urážející zrak nezaviněné chudoby. Bohatci mají víc peněz než dřív, ale míň podagry. Nemají také celý houf sloužících a nepodobají se „švábu v pekárně, který má sice mnoho noh, ale přece skoro z místa nemůže“. Nikde nevidí se ani nejdrobnější policajt, lid sobě dělá a udržuje veškerý pořádek sám.

Na potkávajících ho lidech líbí se mu vše. Předně to, že nosí — jen volné šátky na krku, ne škrtící kravaty, aby „se vehnala krev do hýřením vybledlých tváří“. Pak — frizúra jich jednoduchá. „Za mé doby bylo as 400 způsobů, jak poctivému člověku dostat se do vlasů.“ Vejde do krámů. Zde se dozví, že prodavači nikdy víc při prodávání nemluví „o cti a svědomí“, a že když vyslovil slovo „dluh“, nevěděli, co to je. Vyjde zase z krámu ven a rozmlouvá s tím oním, s muži i ženami. Ženy nejsou pořád ještě emancipovány, on totiž nešťastný spisovatel ani ještě nezná slova „ženská emancipace“, ale jsou výtečnými ženami i matkami. Prostý muž mluví co nejjasněji a nejrozumněji, učenec — div divoucí! — učenec nemluví latinou, nýbrž umí se o všem všudy co nejpěkněji vyjádřit mateřštinou.

Theologické a juridické knihy, vysvětluje mu učenec, víc se ani nepíší. Co v tom oboru spácháno věky dřívějšími, zavřeno vesměs do beden, a napadne-li nějaký „národ oslů“, aby vypověděl válku, pošlou se mu ty bedny, vysypou přes hranice — hůř, mnohem hůř mu posvítí než miliony bodáků! Zato je vlastně každý člověk teď spisovatelem. „Každý napíše, co za nejjasnějších svých okamžiků byl myslil, sbírá nejčistší myšlénky celého svého života. Než zemře, učiní z toho dle způsobu svého knihu; je v ní duše jeho a v den pohřbu předčítá se z ní a je to celá jeho chvalořeč. Děti znají život svých otců nejvnitřnější a přemýšlejí o něm. Není ten obraz duše lepší než socha, poprsí neb jiný obraz těla?“

Vtom kráčí nějaký důstojný muž kolem, na klobouku svém má jmeno vyšito. „Kdo je to?“ — „Muž tak zasloužilý o vlast, že má dle rozkazu vládcova být také jeho osoba známa všemu národu, jenž činy jeho ovšem cele zná a uznává.“ A zase spěchá jiný muž kolem s černou maskou přes tvář. „Kdo to?“ — „Spisovatel, který napsal špatnou knihu. Musí tak dlouho tvář svou skrývat, až napíše něco lepšího. Dva ctnostní občané navštěvují ho denně, poučují ho, kážou a napomínají. Spisovatele kritisuje národ celý.“ — Aby takhle také u nás spisovatele národ celý — četl a špatný spisovatel aby musil nosit masku černou! Ó Květy, ó Světozore! Jeden jediný štoček — a ten by se vyplatil!

II

Zajímavo je, jak sobě roku 1766 myslí snář náš rozvoj lidských dějin do roku 2440. Dovídá se o něm z novin, „dvakrát tak velkých jako nynější noviny anglické“. První zpráva, kterou ve Vědomostech veřejných nalezá, je z *Pekingu*. Je *čtyry měsíce* stara, snář trne udivením, že za tak *krátkou* dobu možno dostat něco z Číny až do Paříže. Zpráva zvěstuje, že klasická truchlohra francouzská Cinna dávala se před císařem čínským a velice se líbila „pro vznešenou povahu Augustovu“. Francouzská řeč je již od dvou set let v Pekingu zdomácnělá, Číňané vzdali se písma svého hieroglyfického. Konfucia ctějí posud, byť „větším filosofem než současník jeho Sokrates“ a vydal zákon, že vládce musí být filosofií odchován. — Avšak kladme zde krátké ty novinářské zprávy v překladu.

Jedo, hlavní město Japonska. — Následovník velkého Taika dal přeložit Montesquieuova Ducha zákona do japončiny. — Samovražda nevykládá se více za ctnost. Vozili ctihodného Amidu městem, nikdo však nevrhl se pod kola jeho vozu. Země je přístupna cizinci každému. Dovede-li lid něčemu novému naučiti, obdrží odměnu co nejskvělejší.

Mexiko. — Panuje zase rod Montezumův a v posledním vládci věru že příroda samu sebe překonala: není lze pomyslit sobě muže šlechetnějšího, zákonodárce důmyslnějšího i vět-

šího odpůrce všeho tyranstva. Mír je předním zákonem Nového světa a zákonu tomu podrobil se i svět ostatní. Nyní by válka zhanobila stát tak, jak krádež zhanobuje člověka.

Paraguay. — Předešlého měsíce slavena šestistyletá památka vypuzení jezovitův; Paraguay bylo, jak známo, útočiště jejich poslední.

Maroko. — Objevena kometa blížící se právě slunci. Je to již tři sta padesátá první, která objevena na observatoriu zdejším. Pozorování konané uvnitř Afriky souhlasí zcela s výzkumy astronomů zdejších.

Rusko. — Dle posledního součtu má Rusko nyní čtyřicet pět milionův lidstva. Roku 1769 mělo jen 14 milionů.

Varšava. — Král polský zemřel včera v šest hodin večer. Princ dosedl ještě téhož dne na trůn a přijal holdování všech stavů.

Cařihrad. — Bylo pro celý svět událostí přešťastnou, že na sklonku 18. století Turci vyhnáni jsou z Evropy. Usurpátoři trůnu Konstantinův zanikli v bahně starých svých předsudků. Opět zavládl rozum od břehů Sávy a Dunaje až po skály Kyanejské. Filosofie vrátila se do staré svatyně své, vlast Themistoklova a Miltiadova staví zas sochy svaté svobodě. Dvě století po zahnání posledního žoldána zřízena v zemích podbalkánských republika. — Aja Sofia je nyní divadlem. Včera dávali truchlohru Mohamed.

Řím. — Císaře italského, sídlícího na Kapitolu, navštívil biskup římský (papež). V nejhlubší uctivosti přednesl biskup císaři své blahopřání, aby říše italská vzkvétala a mohutněla. Nato se vrátil biskup pěšky domů, pokorný, jakž se na pravého sluhu božího sluší. — Biskup římský zanáší se stále s vydáním rozumné a láskyplné mravouky. Uveřejnil katechismus lidského rozumu. Namáhá se hlavně, aby šířily se pravdy takové, které lidstvu jsou prospěšny. Sepisuje všechny velké, slavné a humánní skutky, dle nich pak učí ctnosti. Vládne co soudce králů a národů pomocí své vřelé lásky k lidstvu, nepřekonatelnou onou mocí, jaké dodává duch věhlasný, duch spravedlnosti a pravdy. Jeho buly, vydávány ve všech jazycích, nezvěstují více pochybné a zbytečné náuky, které jen věčné

rozmíšky způsobovaly: nyní mluví jen o vysoké ceně ctnosti. Číňané, Japonci i Kamčadálové čtou je se stejným prospěchem.

Neapol. — Akademie věd udělila cenu panu * * * *. Otázka byla: Kdo byli vlastně ti „kardinálové“ v století 18.? Jaké byly zvyky a obyčeje podivných těch osob. Kdy vlastně stali se zase tím, čím byli na počátku křesťanstva. Korunovaný spisovatel vyhověl úplně požadavkům akademickým. Pojednání jeho je velmi učené i velmi zábavné. — V divadle pro lid dává se nyní fraška Krev svatého Januaria, která se velmi líbí. — Pokladů z kostela loretánského užito na zřízení nového vodovodu.

Madrid. — Vydán zákon, že nikdo nesmí se více nazývat Dominik, protože barbar téhož jmena byl založil inkvisici. — Filip II. vyškrtnut z historie.

Londýn. — Zrovna je nyní Londýn čtyřikrát větší, než byl v století 18.

Vídeň. — Rakousko, též tím slavné, že mělo vždy nejkrásnější princezny, má nyní zase šest dospělých a krásných. Obdrží je jen ta knížata, která se těší největší lásce svých národů.

Paříž. — Do přístavu našeho — známo, že je Paříž již po čtyři sta let průplavem spojena s mořem — přibylo právě dvanáct lodí s mořskými rybami. — Postaven velký pomník králi * * * *, jenž způsobil, že místo „moderní Athény“ říká se Paříži nyní „královna občanských ctností“. — Atd. Atd.

III

Poslyšme ještě zprávu *o popravě* vykonané roku 2440, neboť nad ortelování člověka k smrti spisovatel se přece nepovznesl. —

Náhle se rozzvučí vzduchem smutné, strašné tóny velkého zvonu, bubny městské stráže víří ulicemi. Měšťané vybíhají smutni ze svých domů, rozmlouvají spolu, lomí rukama, na každém obličeji lze vidět smutek velký a opravdový.

„Přihodilo se neštěstí co největší,“ běduje jeden z nich, „náš soud byl donucen odsoudit k smrti člověka, jenž není

více života hoden. Zavraždil spoluobčana — přes třicet let nespáchán již skutek podobně děsný.“ A vypravuje našemu snáři historii zamilované pletky, pro niž žárlivec zabil soupeře, přepadnuv ho kdesi za městem.

„Pojďte se mnou podívat se k soudu. Nebojte se, že spatříte nešťastníka, který od půl roku již úpěl v žalářích. Včera spáchán čin, dnes přichází již odveta. Neznáme více mučidel, nad nimiž sama příroda trne. Nespatříte viníka ani svázaného, spravedlnost má sice právo zbaviti ho života, nikoliv ale vtisknouti mu známky otroctví. Nikdo se nebojí, že by mohl utéci, — kterápak země přijala by vraha!“

Na velkém náměstí, kde stál chrám spravedlnosti, byla shromážděna již síla lidu; všichni rozmlouvali o tom, jaké neštěstí je pro stát, musí-li zbavit některého svého spoluobčana života. Advokáti stáli pohromadě, aby buď za nevinného mluvili, buď za viníka se odmlčeli. Důstojný prelát konal modlitby k bohu spravedlnosti.

Zločinec přišel. Byl oděn v zkrvácenou košili. Bil se v prsa, hluboce pohnut.

Přivedli ho ku skříni, v níž ležela mrtvola zavražděného; pohled působil naň tak mocně, že mu ihned dovolili, aby zas odstoupil. Přiblížil se k soudcům a poklekl, aby políbil zákoník. Nato mu přečetli nahlas zákon znějící proti vrahům a předložili mu jej, aby sám ještě jednou si jej přečetl. Opět sklesl na kolena a vyznal se vinným. Soudce přečetl ortel smrti, advokáti se vyjádřili, že nikdo z nich nehodlá viníka bránit.

Poté podal vrchní soudce odsouzenci ruku, zdvihl ho a pravil k němu: „Nezbývá, leč abyste srdnatě zemřel. Neopovrhujem vámi, vaše památka nebude proklínána. Vizte slzy naše! Jakmile bude spravedlnosti vyhověno, budem jen v lásce na vás vzpomínat. Chcete-li ale žít dále, žijte, pokryt hanbou a vlastními výčitkami mučen.“

Zločinec kývnul hlavou na znamení, že se podrobuje smrti.

A již s ním nezacházeli více co se zločincem. Kněží ho obstoupili. Prelát ho obejmul, svlékl s něho košili zkrvácenou a pokryl ho rouchem sněhobílým, na znamení, že společnost

lidská s ním se smířila. Příbuzní a přátelé přicházeli, aby ho taktéž objali.

Mezitím donesli radní páni ortel k vládci, aby tento vlastním podpisem soud potvrdil. Vrátili se a zvony a bubny počaly znovu úzkostný svůj zpěv, všeobecný pláč lidu oznamoval soucit celého města. „Bože, odpusť mu, my mu odpouštíme," volali všichni.

Přátelé se shlukli kolem odsouzence a vedli ho k jisté mříži. Zde stálo již šest černě oděných strážníků s puškami, vrchní soudce vyzdvihl zákoník, pušky zahřměly a viník sklesl mrtev.

Vyzdvihli mrtvolu. Poněvadž smrtí bylo vše opět napraveno, považován mrtvý zas za bezúhonného občana. Jmeno jeho, dříve vymazáno z listiny občanské, zanešeno znovu a dáno do seznamu ostatních téhož dne zemřelých. Nevinná rodina popraveného neměla trpět s mrtvým.

S jinými mrtvolami společně vynesli zastřeleného za město a upálili ho zde na tétéž hranici s ostatními. Poněvadž ještě téhož dne obsaditi se měl úřad, jenž vyžadoval zvláštní důvěry, dosadil král na úřad ten bratra vrahova. Čin ten se setkal s všeobecným souhlasem.

Pohnut celým zjevem volá snář: „Jakž vznešeni jste v lidskosti své!"

„Naše zákony," zněla odpověď, „jsou čistě lidské. Vůbec nechcem nikdy trestat, vždy jen napravovat. Trest nesmí zesprostačit, nýbrž musí zůstati vždy hrůzným. Přední naší starostí jest, abychom možným zločinům předešli. Máme osamělá místa, kde viníci jsou obklopeni samými lidmi řádnými, kteří přivedou je k pokání, znenáhla srdce jejich zušlechťují a ze zločinců učiní horlivé milovníky ctnosti. Což smí snad lékař opustit nemocného při prvním hned návalu choroby? A proč nezacházet právě tak s těmi, kteří jsou chorobní na duši? Jeť tuze málo srdcí zatvrzelých tak, aby se nemohla ušlechtit. Vaše zákony neznaly pražádného rozdílu, nejnepatrnější přestupek byl trestán v tomtéž vězení, ve kterém trestán zločin těžký."

NÁRODNÍ LISTY 4., 6. a 16. dubna 1872

CHLADNO AŽ DO DUŠE „ČAS TRPKÝCH ZKOUŠEK“ UČITEL MUSÍ NĚCO UMĚT!

△ *V Praze 28. června*

Kdybych byl znal to české počasí, byl bych se už raději narodil v Itálii. To je ten „zemský ráj to na pohled“? To je ta velebená „krásná země česká“? Devět měsíců těžký kožich a tři měsíce dva kabáty? Šest měsíců sníh, pět měsíců déšť a ve dvanáctém měsíci slunka denně vždy na půl hodiny? Povídá se sice, že v té zemi české bývají také žně, že prý tam květou za okny i růže, ano že se docela hrává i v odevřených, nekrytých arénách, ale kdopak může vůči skutečnosti takovým řečem věřit! Jsou to jen takoví ti „vlastenci“, kteří podobné věci roztrušují. Jen vlastenci, vlastenky už ne, když něco vlastenky vyprávějí, „krásná vlast“ nebývá jak známo obsahem jich něžných klípků, nýbrž obyčejně něco méně chladného, přičemž mají alespoň tu rozkoš, že si někdy a nepředvídaně třeba jazýček spálí.

Chladno je nám letos až do duše, prapodivný rok! Je vůbec ve všem všudy nešťastný pro nás, člověk Čech ztrácí důvěru, nebo tolik je jisto, že kdyby člověk Čech si dal letos třeba jen nové boty ušít, budou mu maly a již příští sobotu odpadne mu z nich opatek! Snad, kdyby mohla celá Praha jít letos na venkovskou villegiaturu, ani by se nehnula, co také na tom blátivém, nedlážděném venkově! Praha sedí schoulena na pavlačích a modlí se, aby ta letošní kometa nebyla tak hloupa a nespolkla Cislajtánii. Ona ale ta kometa není tak hloupa jako ten strach! Ani po ulicích, vzdor všemu hemžení, není plnějšího života. Starší lidé, kdyby se jeden druhému škodylibě neusmál, že jeden i druhý je v nějaké bryndě, vůbec se jak známo již ani nesmějí, a mladší pokolení, to veselé a tak rádo úsměvné, chodí se svěšenou hlavou, neboť je zde červenec, konec školního roku, „čas trpkých zkoušek“.

Ach bože, když si tak člověk vzpomene na ta svá vlastní léta

školská, na ty červencové strachy, na tu práci o nějakou poctivou známku! Ovšem školský rok sám byl dost veselý, již jsem sám chtěl vydat jednou sbírku školských anekdot a učinil bych to přec ještě, kdyby mne nebyl předešel jakýs Vídeňák Major, který teprv přednedávnem vydal celý svazek „Schulwitzu“, — ale ten *konec* roku! Učitel sám, který již po deset let se stejným vždy klusem sedí na svém šimlu a školským prachem vlíká za sebou nešťastného „Edipa“ a ještě nešťastnější „Antigonu“, je již unaven. Přeříkává se a je mu zrovna hračkou vypravovat o starých Řecích, že „při jídle opírali se o levý loket a pravým že jedli“, nebo o císaři Justiniánu, že „nemocen byl sice málokdy, nemoc jeho že bývala ale pokaždé smrtelna“. A žák, ten už ani nevěděl naurčito, jak se jmenuje, a když jsou jeho narozeniny v říjnu, jsou-li v říjnu letošního nebo až příštího roku. Žák musil toho tolik odříkávat, že se mu pak už všechno pletlo a on pak neuměl ani historii ni náboženství, ani matematiku ni zeměpis, nýbrž uměl jen jedno jediné: *odříkávat*. Ale také k tomu musil být teprv pracně dochován. První zkouška byla ještě víc pumpováním než zkoušením a učitel vypumpoval někdy ze studně žákovy moudrosti věci, že byl v nebezpečí překousnout si oba rty. „Z čeho je tvůj kabát?“ — „Ze sukna.“ — „A z čeho se dělá sukno?“ — „Z vlny.“ — „A kdo nám dává vlnu?“ — „Ovce.“ — „Od kterého zvířete máš tedy kabát svůj?“ — „Od tatínka.“

Zato jsou zkoušky poslední perny a nejpernější ta nejposlednější, po níž člověk, „charakter svůj v kapse“, vyjde pak už provždy ven do života. Žádá-li se při prvních zkouškách hlavně zdravý rozum, je týž při posledních co nejpřísněji již zakázán. Na jeho místo nastupuje věda se všemi nesmysly svými. Spisovatel Roquette vypravuje, že prý se jednou pánbůh rozmrzel nad tím, jakým to nesmyslům musí se učit na příklad posluchači universitní. Chtěl tedy podat vzor učitele a sám promovat na universitě. Napsal si disertaci, plnou pravdy a plnou práva, a když ji pak přečetl, viděl, že byla dobra. Šel tedy honem na zem, na nějakou německou universitu a zaklepal na dveře děkana filosofického. Děkan četl, vrtěl sebou, uznával rozum a ducha, ale — „když v tom není

pranic učeného!“ A pánbůh tu „stál před svou vlastní kreaturou v největších rozpacích“.

Ano, teď musí takový profesor něco umět! Vezměm jen venkovského kantora! Je tomu právě sto let, co vypočítal jistý starý učitel veškeré vědomosti, jež člověk musí mít, aby mohl být kantorem. Musí umět číst tištěné i psané, psát švabachem, latinkou, ano i frakturou, počítat i se zlomky, hrát housle, cello, basu, pískat flautu, klarinet, oboe, foukat roh i fagot, dělat muziku v hospodě, na kruchtě i při funuse, zpívat tenor, bas a koledu, dovést všechny druhy dopisů a žádostí, okrášlit oltář, obléknout kněze, ministrovat, musí znát zpaměti celou bibli, katechismus, nebeklíč a všechna pobožná říkadla, musí umět panu správci paruku vyčesat, panu faráři hodiny natahovat a pana justiciára oholit, musí umět zvonit a linkovat, péra řezat a tvářit se, jako by rozuměl latině, musí dovést přišít si záplatu na kalhoty a příštipek na botu, a má-li kousek pozemku, musí ještě umět sít, žít, mlátit, hnojit, krmit, dojit, řezanku řezat atd.!

Před sto lety, povídám, jakpak teprv dnes! A jakpak teprv ještě za sto let, požadavky se ještě více rozmnoží, učitel bude muset umět pak všechno a všechno, vyjma — jíst. Co do jídla, „to zůstane při starém“.

NÁRODNÍ LISTY 29. června 1872

MUSÍM DNES PSÁT O PIVĚ

△ *V Praze 13. července*

Je mnoho bídy ve světě, pravda, chudoby společenské, politické, duševní, daleko od nás, hned vedle nás, ale nežádejte od nás teď soucitu! „Cožpak ležím já na růžích," pravil král Montezuma, když ho pekli, — „cožpak ležíme na růžích," voláme na bědující tu světovou bídu my, pekoucí se na červencovém slunci, do večera nadobro usmažení, s mozkem vyprahlým, jazykem přilepeným, duší jako krokodýl zaschlou. Jakpak můžem mít soucit my, kteří máme žízeň!

Nedivte se, *musím* dnes psát o pivě! Navykl jsem psát vždy o tom, co je nejčasovější, poukazovat vždy tam, odkud lidstvu kyne nejjistěji spása, a s podivuhodným taktem začínám vždy přitom zrovna tam, kde mne samotného nejvíc něco hněte. Teď mne hněte žízeň — vás ne? Jen buďte upřímni, jen se přiznejte, jak nedočkavě v denním vedru čekáte, až že nadejde večerní hodina hospodské návštěvy, jak se chvějete tajnou obavou, že snad navečer nebude pivo dosti dobré, — ach, vždyť si v bídě tak snadno rozumíme! A pak — když zasednem ve své hospůdce! Vynaložíme poslední sílu svou, abychom se na hospodského usmáli hodně, ale hodně sladce, vždyť je takřka život náš v rukou jeho, svěřujem mu, co máme nejdražšího, své žaludky, a od něho zcela to závisí, na jakýže sud požene dnes ty žaludky pastvou. Večeříme sice, ale jen tak tak, nejraději bychom začli hned od párátka na zuby. A pak — pak chytnem sklenici za ucho opatrně jako králíka. Vyzdvihnem ji proti světlu, přivoníme k jejímu svršku, nasadíme — — oko, nos, jazyk — — ach!

Ano, pivo *musí* být božského původu! A také je! Už řečtí bohové uměli je vařit, ale v klasickém egoismu svém zamlčovali své tajemství, až je prozradila — žena, kdopak jiný! Ceres jmenovala se ta žena vznešená! Vandrovala Egyptem, zželelo

se jí této vyprahlé země, hynoucího úpalem lidu a naučila ho pivu. Nemluvte proti nám pijákům, my jsme klasikové! Nebyli staří Řekové velcí pijáci piva a nejsou nám posud ve všem vzorem? Nevydával velký mudrc Aristoteles v Athénách zvláštní týdeník, ve kterém uveřejňoval jmena všech zvláštních pijáků — pro potupu prý, jak hloupí badatelé tvrdí? Není pití piva činem přímo bohumilým, nestojí v Písmě psáno: „Komu běda? Čímu otci běda? Komu svády? Komu jámy? Komu bez příčiny rány? Komu červenost očí? Zdaž ne těm, kteříž meškají při *víně* a snažni jsou u vypíjení číší?“ — neměla by se zlatá ta slova z knihy Přísloví otisknout do všech našich čítánek školských a najdete vy mně v celém Písmě svatém *jediné místo proti nám*, kteří snažni jsme u vypíjení holeb?

Kdyby byl pánbůh nechtěl, piva by nebylo — naplniž se tedy vůle páně! Já to alespoň velmi dobře cítím, že den co den konám něco dobrého. A pochlubím se milerád, že se stávám člověkem pořád lepším! Pivo je pokrok, povídám. Jen národové zcela surovi užívají látek surových, na příklad vody, národové vzdělaní uměle si je přizpůsobují. Historik Tacitus uvádí o starých Němcích co první známku kultury, že pili pivo, moc piva, tuze moc piva. Zato teď porazili Francouze. Pijme také pivo, moc piva, k tomu někdy nějakou slivovici, a porazíme zas Němce. A pivo vzdělává v *každém* směru. Ctíme-li krále Gambrina, dokazujem, že si dovedem vážit autorit, a za to nás musí každý si vážit. Vzpomenem-li sobě, že kdyby nebylo bývalo v středověku klášterů, bylo by umění pivovárečné zcela se vytratilo, budem s opovržením hledět na všechny ty bídné novotáře, kteří chtějí vyhnat klášterníky, jezovity atd. Vítáme-li přátelsky každý privilej, který se z Vídně udílí našim pivovárečným společnostem, spřátelujem se tím s Cislajtánií. Sedíme-li v hospodě, nevidíme mizerné osvětlení noční Prahy a jsme spokojeni se správou obce. Počítáme-li dle předpisu knoflíky vesty své, poznáváme, že je jich na moderní vestě bohužel jenom pět, a přemýšlíme o tom, jde-li průmysl náš kupředu nebo nazad. Poznáme-li nějakého hospodského, který páše zločin míchání piva, naplňuje nás zločin takový spravedlivou nechutí. Stáváme se takto

duševně zdravější, že je ale nutno, aby byla zdravá duše v zdravém těle, kdož nám může ještě zazlít, že užíváme vnitřních lázní plzeňských, když na lázně mořské nemáme peněz! Nebo chcete snad, abychom dělali dluhy?

Jak tu rozkvétá při pivě myšlenka! Obyčejně je četnější společnost, různé stavy, různé náhledy, myšlénky a holby jen jen se kmitají. Ale i když sedíme sami, jako bychom seděli zrovna na vysokých školách! Člověk si vzpomene, že okeán bije do Severní Ameriky, že za *devět miliónů* let Severní Ameriky ani více nebude, — lítostí člověk změkne a přeje si, aby se toho raději ani nedožil. Nebo dostane kuráž, nebojí se 12. srpna ani komety a myslí si: „Eh co! Když už je povodeň i na Hradčanech, ať už to vezme všechno ďábel!“ Nebo dojde netušeného toho štěstí, že sama sebe poznává. Vím to podle sebe. Před týdnem, když byl Husův den, bylo bydliště jeho na Betlémském náměstí vyšperkováno. Bohemie pak napsala, že si toho nikdo nevšimnul a že se tam chodili dívat jen „učeníci a děvečky“. Byl jsem tam ale také — teď nevím, jsem učeník či děvečka — přemýšlím o tom již celý týden!

Dovolte, abych ve své navyklé plzeňskolázeňské místnosti také dnes navečer ještě o tom přemýšlel.

NÁRODNÍ LISTY 14. července 1872

AŽ PŘIJDE TA KOMETA

I

△ *V Praze 20. července, na den proroka Eliáše, jenž vstoupil na nebesa ve vozu ohnivém.*

Díval jsem se dnes ráno do zrcadla — vlastně, abych hned na počátku nelhal, když to mohu až později učinit, opravuju se ihned a pravím: Díval jsem se dnes ráno do zrcadel. Mám totiž dvě, podle míry svých chyb, jiní lidé mají jich doufám víc. A činím tak již po čtrnáct dní denně alespoň dvě celé minuty, jeť to moje příprava k smrti, a když jsem se díval dnes, dobře a důkladně, náhle jsem začal vrtět hlavou, krčit rameny, vrtěl a krčil jsem pořád víc a víc, a pak jsem si řekl: „Teď bych jenom rád věděl, co na tom bude ta kometa mít, když si mne dne 12. srpna slízne!“ Že slízne, je už jisto. Pojedu ve vozu ohnivém jako Eliáš, jenž dle čtvrté knihy Královské také „byl muž chlupatý“, jenže dojista nepojedu sám, nýbrž se svým milovaným národem. Dějí se znamení, krmíť náš národ krkavci již hezky dlouho a právě nyní poskytuje se nám příležitost, abychom dřív než předstoupíme před soud boží, odbyli sobě ještě zde očistec, — tento týden je sv. Jakuba, doba stěhování, štajgrování — hrůza! To je vlastní špatnost té komety, že než nás slízne, nechá nás prožít ještě všechny hrůzy „termínu“, takové špatnosti je *jen* kometa schopna, a *proto* věřím, že přijde!

Vzal čert kometu, ta přijde o celé čtyry dny později než poslední den stěhovační, ale ten „termín“! Už se blíží! Nevyspalé oči jeho hledí na nás z hlubokých důlků svých, obrovské čelo je plno vrásek a kostnaté, vyzáblé ruce sahají po našich kapsách, aby je obrátily, a po našich botách, aby je vyhodily na ulici. Chvějem se již strachy. Nos náš počuchává celým domem, abychom seznali, kdeže se natírají nějaké dvéře, a dle toho soudili, kolik stovek se přirazí činže na dům. S domovnicí zacházíme sladce jako s páně ministrovým portýrem, jenž je s to prozradit nám něco předůležitého. Pana

domácího pozdravujem s uctivým ostychem: jeví-li chladnou bezohlednost, dostanem strach, usměje-li se líbezně, dostanem ještě větší. Ještě čtyry dny a místo lhostejného „Jak se máte?“ budem se druh druha ptát „Jste už štajgrován?“ a místo hrůzné zprávy, že Napoleon nabývá ve Francii zase půdy, sdělíme si: „U nás v ulici jsme už všichni štajgrováni!“ Kdybychom ještě mohli těm tyranům domácím pánům utéct jinam, ale kam — kam!? Máme stavební banky, ale žádné stavby, široce rozklenuté nebe, ale žádné místo pod ním. Nářadí se bude válet po ulici, „obyvatelé“ budou stojíce spát na Příkopech. Obec bude ovšem leckteré rodině pomáhat, dá matku a děti do Fišpanky a za dne v nějaké továrně těžkou prací zaměstnanému otci, aby také měl, kde by přenocoval, přikáže na baštách od večera do rána hlídat sady. Ale *kolika* rodinám může obec takové dobrodiní prokázat? A *jaké* je to dobrodiní? Mohu chodit kolem oken krásné slečinky, když ona bydlí v obecní stříkačce? Mohu psát krásné fejetony, když je musím psát v radnici, u domovníka na mandlu?

A pak — jít z mandlu přímo na onen svět! Proklatá kometa, už mně zase leží v hlavě — ta litice světoběžná, bez jádra, bez vší krystalisace! Tisíce let už lítá světem jako bláznivá a pořád ještě ani neví, dá-li jí pánbůh stát se někdy pořádnou planetou, jako jsme my, my stará, vyprubovaná Země! Bouch bych do ní, kdybych byl sám celou zeměkoulí, že by se jí až v očích zasvítilo a že by po čtrnáct dní necítila ani jediného kloubu! Ale tak — co mám dělat? Jít zatím na čtrnáct dní do měsíce? Pozorovat, jak dne 12. srpna „sprásknou věčné hvězdy své zlaté ruce podivením nad hlavou, že už té staré Země více není?“ Nevěřit celé hlouposti s tou kometou? — Proč bych nevěřil, když mně to dělá špás? Bát se? — Proč bych se bál, když sedím den co den u Ježíška? Nám, kteří denně chodíme do hostince U Ježíška, je vůbec hej! My už máme mezi sebou ujednáno, že přijdem všichni do nebe, — ale ti ostatní hříšníci! Dobře se jim děje, ať si je vezme všechny pánbůh odtud, kde mu beztoho nadělali tuze málo radosti!

Jen kdyby přišla kometa o trošiček později, abychom viděli alespoň dvakrát ještě Panošovo šibalství a dali si pak na „nej-

poslednější žádost“ zahrát „dojista naposled“ svou milou Princeznu trebizondskou! Ostatně — divadelně loučíme se vskutku velmi důstojně se světem! Vy snad ani nevíte, že dnes, dne 20. července, máme jubilea, narozeniny několika velikých lidí? Téhož dne se narodil Petrarka (r. 1304), Faninka Janouškova (r. 1830 — jak povídá) a — r. 1822 Jakub *Offenbach*, violoncellista a skladatel operet! Nikomu tenkrát nic neřekl, že se narodí, a také nyní zamlčel, že zrovna letos je mu již padesáte let, i umínil si, že to oslaví jen potichu, jen pro sebe, a složil si Sněhuláka — výborně, i co do hodnosti hudební, podařila se mu ta sněhulová iluse na vlastní šediny! Ale my — nás ošidit! My jsme chytli Sněhuláka také zcela tajně (veřejně se o něm mluví sotva tři čtvrti roku), zpracovali ho — a zrovna včera, v předvečer jeho narozenin, vrazili jsme ho ničeho netušícímu Offenbachovi do žeber.

Nechci se sám sobě co „našemu divadelnímu referentovi“ plést do úsudku, ale tolik musím říci, že naše české zpracování je znamenité, vskutku jubilejní. Dopodrobna brán ohled na těch padesáte let, i veškeré vtipy, jako „mir nix, dir nix“, „fajnový“, „na špici hejbání“, „pana ollezánská“, mají zajisté ctihodné stáří to. Všem vtipům pod padesát let a vůbec nevyleželým, nezralým vtipům mladším, nebo docela snad novým vyhnul se český zpracovatel co nejobratněji. Jen ty krásné nové dekorace se mně nějak nehodily. Cožpak se nemohly nalézt nějaké padesátileté?

II

Za čtyřicet osm hodin! — Pozejtří! — Hu!

Ještě dvakrát se zeměkoule otočí a již budem něčím „nejvyšším“, neboť stojí psáno: „Vrcholem všech věcí jest *konec* věcí.“ — Již máme jen 2880 minut a střelhbitě se přes ty drobné hrobečky minutové svalíme do velké šachty poslední hodiny tohoto světa. A bude velké amen.

Půjdem ze světa. Napřed svatý Otec s křížkem, za ním já, překrásně oblečen a lahodně zpívaje dojemné písně, za mnou pak všechny ostatní „opice andělů“, jak kdosi trefně „ostatní“

lidi nazval. Všichni, všichni půjdem, radostně, bez ohlížení se, neboť víme, že nezůstane nikdo, kdo by pomlouval, že ani můj nakladatel (ve Ferdinandově třídě) nebude o mně více tvrdit, že velmi špatně se prodávají spisy moje (seznamy tamtéž *zdarma*). I největší lakomec může směle umřít, žádná mrtvola nezaběduje si: „Ach bože, jak je to umírání drahé!“ Nikdo nám nebude potřebovat zatlačit oči, nikdo nemusí sbírat a pohřbívat naše rozprchlé kosti, nikdo nebude nadávat proto, že Svatobor mně nepostaví pomník. Anděl smrti přijde, zatřese „stromem života“, my spadnem jako švestky na podzim a odnesou nás k prohlídce, hodíme-li se na povidla do nebe. A bude to. A pak stáhne anděl smrti klíč od dveří a pověsí na zeměkouli tabulku s nápisem „Nikdo doma“.

Tak prý se neupečem, že prý budem jen dušeni ve vlastní šťávě jako kousek pěkné hověziny „od šusu“. Pojedem prý zcela moderně, *parou* na onen svět — rozplynem se horkem v páru samou a plyny. V plyny! To bude smradu! A aby takhle někdo při zapalování „posledního“ cigára neopatrně odhodil sirku — plyn se vznítí, ta explose! Ale bude to krása, až budu už zcela rozplynulý, až se ponesu jako jasný oblak do výše a vysoko na nebi se zaskvím co nejkrásnější večerní červánek lidstva, to bude mít Jakub Malý vztek! Pak mne uchopí vítr, zanese do nekonečna a bůh ví, kam padnu. Snad zaliju co blahodárný dešť bramborové pole na 12. planetě, která není ani ještě nalezena, nebo se zaskvím co vlhká slza v oku nějakého hladem řvoucího Saturněte. Mně je to jedno.

Jsem šikovný, snad bych se mohl nějak smrti vyhnout, ale nechci. Nač!? Zůstat zde bez Fr. Orfea Pivody, bez Davida Kuha, bez doktora Brůny — srdce by mně uvadlo! Chodit po Praze a nepotkat ani jediného hvízdajícího si ševcovského učeníka, po Čechách a neseznat nikde nic zapovězeného, po světě a nenalézt ani jediného Němce, copak by to cituplný člověk vydržel? A místo sklepníka sám si vynášet pivo ze sklepa, jít po půlnoci domů a neplatit šesták, sám si prát, sám si dluhy platit, sám vařit — jen jednou jsem si v životě vařil něco sám, černou kávu, pět dní mně bylo po ní nanic a ještě

dnes si nesmím na ni vzpomenout! Ostatně, zlá by ta myšlenka právě nebyla: zůstat sám ve světě a dědit po všech lidech! Sebrat veškeré bohatství zbylé, shrábnout ty myriády osiřelých miliónů na jedinou hromadu a sednout si na ni! Ale co s těmi všemi penězi, co se vším svým časem! Snad by do mne vjela lehkomyslnost, snad bych naposled sáh do zděděných peněz, zaplatil celý rakouský dluh a byl pak úřadně prohlášen za marnotratníka. Snad bych byl ještě sto let živ — co bych ale dělal? Národní divadlo bych ovšem konečně dostavěl, také bych mohl psát fejetony, ale ještě sto let být třikrát týdně, tedy ještě patnáct tisíc a šestsetkráte odpůldne vždy od 3-5 „duchaplným“, to aby čert vydržel! Třeba by o mně „vděčný“ náš národ řekl pak totéž co Pařížan o papeži veškerých fejetonistů, o slavném Jules Janinovi: „Starý pes, dobrý pes, ale zubů už nemá!“

Ne, heroicky do toho! Dnes ještě nic, ale zítra, zítra začnu s přípravou. Nejprv se předposledně umýt, pak se předposledně převlíct, nato hodinu se modlit, hodinu se oplakávat, poté jít do zastavárny, aby bylo na hrubé rekvie, otčenášky a zvonění, a pak ihned zasednout s přáteli k pohřebnímu kvasu, ač budou-li chtít hostinští zítra ještě sloužit. Budem cinkat sklenicemi, budem v seštemovaném sboru zpívat:

Hřbitove, hřbitove,
zahrado zelená,
co do tebe sejou
ta drahá semena —

nebo:

až tam budem odpočívat,
budou o nás vrabci zpívat —

budem zpívat a pít do večera, od večera do rána, až zaklepe anděl smrti na okno, že už je čas a že právě pánbůh řekl: „Přiveďte ty maličké ke mně!“ A půjdem zpívajíce ven, povedem se za ruce zrovna do nebe, my všichni malí, malincí, mal — hrome, a co malinkatý doktor Raudnitz, — taky do nebe? — Ježíš, Maria, Josef!!

Mně se ale zdá — okna jsou otevřena —, že se už skutečně někdo někde rozplývá! Podivný, protivný zápach — to bude buď Tedesco, nebo Pickert — až je člověku nanic! Copak ten pražský magistrát nemůže trochu chlorového vápna tento ——

Končím rozzloben a tímto vystřikuju své péro kometě do očí!

NÁRODNÍ LISTY 21. července a 11. srpna 1872

HODNÝ DOMÁCÍ A ŠVEC
FRANTIŠEK ORFEUS PIVODA

△ *V Praze 27. července*

Nejsem tak zlý jako onen muž z Fliegende, který na procházce každého hlemýždě zašlápnul, z pouhé to zášti ke všem *majitelům domů*, — ale nějaký trest bych domácím pánům našim přece přál! Vždyť je to již hrůza s nimi! Oni jsou teď při každém bytu věcí nejnesnesitelnější: protivnější než zlá žena, nepříjemnější než kouřící se kamna, ošklivější než promokávající strop. Ovšem by při kýženém tom trestu trpěl vinný s nevinným — člověk by neřekl, ale ono je skutečně ještě několik nevinných a hodných domácích pánů v Praze — jenže nemůžem mít pražádných zvláštních ohledů k těm hodným, jichž je jen několik, míň než spravedlivých v Gomoře, kde jich nebylo ani deset. A proto přijde také na pražské domácí smůla, musí přijít! Již nyní vysílá čas od času pánbůh nějakého anděla, aby učinil znamení a potrestal některého domácího. Jenže jsou ti andělé ještě nešikovní a padnou právě na hodného. Jakož ihned vyprávět hodlám slohem biblickým.

Tedy zrovna teď žije v Praze takový anděl, v podobě ševce. Ševce chudého, ale bohabojného, správného manžela a pečlivého otce tří posmolených dětí. I přišel muž ten chudý, ale bohabojný k jistému domácímu, mému známému, — a to se rozumí, že patří domácí ten mezi ty hodné, sic by nebyl mým známým. A dada mu pětku závdavku řekl: „Budu u tebe.“

A přistěhoval se a byl. Poněvadž ale v Praze platí se činže napřed, přišel domácí a řekl: „Plať!“ — „Nemám,“ odvětil muž chudý, ale bohabojný, „činži si však odpracuju; dej botu nebo střevíc.“

Domácí dal botu. Uplynuly čtyry neděle, bota nešla. I vybral se zas hodný domácí a řekl: „Co bota?“ — „Nic bota,“ odvětil muž chudý, ale bohabojný, „když musím vydělávat,

nemůžu oddělávat. Tak!“ — „Tedy si hledej byt jiný, tak!“ — „Nemůžu ztrácet času s hledáním bytu, když musím vydělávat. Punktum!“

Hodný domácí vrtěl hlavou, šel ale a vyhledal muži byt sám. „Dej pětku závdavku.“ — „Cožpak sbírám pětky na ulici?“ rozzlobil se muž chudý, ale bohabojný a šil dál. Co platno, hodný domácí dal tedy raději tu pětku. A když přišla doba stěhování, stálo to hodného domácího ještě jednu pětku, aby muže chudého, ale bohabojného přestěhoval. Švec sice šel, ale hrozí procesem. Chce náhradu za promeškaný čas při stěhování. Hodný domácí pak děkuje pánubohu, že takové soudy ještě nerozhodují — němečtí porotci.

Již jen několik dní a po pražských ulicích rozkolíbají se zase vozy s nářadím a veškerou, i tou nejtajnější vnitřností stěhujících se domácností. I náš Frant. Orfeus Pivoda se bude stěhovat, z Umělecké besedy. Půjde vesele a lehce jako Papageno, vezme jen klec se svými ptáky na záda a je to. On najde nový byt snadno. On je literátem i hudebníkem, může se tedy stěhovat do literatury nebo do muziky, kam bude chtít. „Uč se, synu, uměním rozmanitým,“ praví Komenský.

Oni sice říkají literáti, že je vlastně lepším hudebníkem, a hudebníci zas, že je vlastně lepším literátem, ale to je tak ta lidská závist, strkají ho jeden druhému, protože on krášlí obě partaje stejně nebezpečně. Také říkají, že prý není žádným pravým vlastencem. Že prý dal vídeňským státníkům pokyn, jak poněmčit celý český národ, a to za jedinou generaci. Český národ je totiž „muzikální“, jak známo. Muzikální národ ale uchopí se nesmírně rád poskytnuté mu příležitosti, aby se řádně přiučil zpěvu, — dejte tedy jednoduše celý český národ k panu profesoru Frant. Orfeovi Pivodovi do školy, rok, dvě leta bude si s ním pan profesor hrát ještě po česku i po německu, pak ale mu „svědomí“ nedá, on chytne národ „operisticky“, a za rok už je celý národ zralý pro „jeviště německé“ — „kde to víc vynese“, jak vykladač páně profesorův řekl. „Die Musik machet feine, gescheite Leute,“ pravil Luther. Bude to krásná, labutí smrt, umřeme zpěvně.

O profesorském umění pana Pivody panují také náhledy

různé. Jedni litují, že když právník, lékař, ano i kaprál i tovaryš musí se podrobit jistým zkouškám, ten, kdo vyučuje umění, je jich prost. Druzí zas říkají, že je lepším učitelem zpěvu než Cesare, Ferri, než Porpora, než Bernacchi, než Veluti atd. K těm druhým patří pan Pivoda sám, a to rozhoduje — kdo samu sobě učinil zadost, učinil dost. Nechci sice tomu věřit a považuju to jen za špatný vtip, vypravuje-li se, že ti tři chlapečkové v ohnivé babylónské peci, kterým jakmile spustili svou motettu, ihned bylo, jako by seděli ve sklepě při plzeňském, že ti tři byli ze školy páně Pivodovy, — ale to vím, že vychoval už dost těch „slavíků“, kteří tlukou za večera v malovaných zahradách, a dost těch „skřivanů“, kteří se zavěšují do divadelního nebe a tam při obstojné gáži jubilují. Na příklad slečnu Roubalovu, která pak v Itálii potřebovala už jen několik let, aby se doučila, nebo pana Palečka, který dle vlastního vděčného výroku naučil se u pana Pivody tak mnoho, že se musil zas až mnohému jinde odnaučit.

NÁRODNÍ LISTY 28. července 1872

CELÝ SVĚT JE NEMOCEN
MÁM DĚLAT KŠAFT?

△ *V Praze 3. srpna*

Je to parno, co?! Již ani nevíme, co si s ním počít! Horka je pořád víc, šatů nosíme pořád míň, už po čtrnáct dní není nikdo z nás „tak pitomen ovcí, aby nosil na těle nějakou vlnu“, a jediné, čím prospíváme, je rostoucí jednoduchost a vzmáhající se filosofie, dle níž každý má Sokrata „za mudrce už proto, že nenosil žádnou košili“. Parno roste tak, že musilo pánům kaprálům ve vojště být zakázáno až i fackování co namáhání přespřílišné a nesezónní. Vše v tom vedru vysychá a se scvrká, i náš druhdy dosti tučný balet: pořád je ho míň co do počtu i co do lýtek i co do krásy, a půjde-li to tak dál, zbude nám jen — staré německé komando slečny Hentzovy. Je tak horko, že doktor Brůna odhodil již i trikoty a zcela naze nám tvrdí, že nedostanem ničeho, praničeho, protože nejsme ústavověrni, až jimi ale budem, že nedostanem teprv nic. Lidé před tím vedrem utíkají do všech úhlů světa, celý svět má ferie, gymnasista, ministr, profesor, opera, česká kritika — jen ne my, my žurnalisté. My musíme vytrvat, musíme se péct a škvařit, musíme se dívat, jak Mošna se potí v kůži bílého medvěda, a obden musíme v aréně spolknout také ještě několik slaných „herinků“, „sardelek“ a jiných kolárovských „vtipů“ — při tom vedru! Ani v noci nemáme pokoje, válíme se po horkém loži a proklínáme Peršany, že nevynalezli hned prach místo prášku.

Je snad divu, že v tom vedru zavládly neštovice, že se blíží cholera, že celý svět je nemocen? Ano, celý svět, vyjma Bismarcka, který prý už zase porodil nějakou politickou ideu — ten muž rodí jako králík! Celý svět je nemocen, od papeže až k bramborům a doktoru Brůnovi. Česká žurnalistika má podvázaný jazyk, české divadlo nemá žádnou chuť, český národ je držán v stálé dietě, česká bursa má švindl, česká

universita pracuje ku porodu a prodělá celé šestinedělí i se slepicemi a nudlemi — ač neodženou-li němečtí doktoři plod ještě nedozrálý! Francie má miliardový průjem, Němci trpí nadmutostí, Rakousko „osleplou zlatou žilou“, naši státníci neplodností, vídeňští žurnalisté vzteklinou, ale ne tichou. Zahořeli až na mozku, ti vídenští, zůří, že nejsme ani národem schopným vzdělanosti, a jsme-li, že je to pořád jedno, že musíme utichnout a utišit se už provždy. Radí proti nám leccos pěkného, všechno ale vypadá as tak jako: nadělejte řemeny z jich kůže a svažte jim řemeny těmi ruce — což by byl ovšem prostředek dosti laciný a snad i dobrý, kdyby ti páni měli mimo moc nadávek také jinou všechnu moc v rukou.

Jak viditelno, jsme pro kometu zcela zralí. Jsme dosti zralí pro nebe a dobře tak, že vyslalo už ohnivou, mohutnou tu kosu, aby nás požala. Pánbůh bude mít žně, jenom ať — až nás rozloží po nebeském mlatu a andělé začnou věčnými svými cepy do nás — ať se neřekne, že málo sypem a že zrno není čisté! Vždyť my Čechové, panebože, ani za to nemůžem, že je tolik koukolu mezi námi!

Jsme všichni dost nemocni, abychom už umřeli, také už dost staří; zvlášť my Čechové užili jsme už tolik dobrého ve světě, že můžem zcela klidně o numero dál. Že přijdem do nebe, je jisto. Za prvé víme z českého nebeklíče zcela určitě, že nebeský žebřík má sedm špryslíků, a nemůžem tedy chybit, a za druhé, když nejsme národem, který by mohl zchytrat, stát se vzdělaným, mít svou universitu, ani do pekla pro tu přirozenou hloupost svou *nesmíme*.

Wenn die Menschen werden gescheiter,
macht der Teufel die Hölle weiter,

praví Němec, a se slzami v očích rozloučíme se 12. srpna my hloupí na věky se svými krajany, kteří universitu *mají*.

Mám dělat kšaft? Mám si dne 11. srpna sednout a napsat:

„Ve jmenu — —.

Činím tuto při úplně zdravých smyslech poslední vůli svou. Svou duši odporučuji bohu. Mé nedokonané verše prosím aby

se známou ochotností svou dopracoval František Haisz, v němž mám plnou důvěru. Svou knihovnu odporučuji Umělecké besedě, svůj baryton příteli Fr. Orfeovi Pivodovi, svých osm párů bot chudým farského okršlku sv. Jiljí. Atd.“ ?

Nač tu prazbytečnou práci! Mou duši si pánbůh beztoho ani nenechá ujít! Fr. Haisz beztoho půjde se mnou a začne v nebi ihned handl se zcela novou písničkou „o té kometě“. Chudých pak jsou nebesa a po těch se ani nechodí v botách. Umělecká beseda konečně půjde s chudými a Fr. Orfeus Pivoda vrátí se prostě tam, odkud byl přišel, neboť — „dar zpěvu je z nebe“. On bude mezi nebešťany zavádět nové způsoby jubilování, roztřídí si kůry andělské na tři ročníky a bude brát za hodinu 200 franků, jako Rossini. Ach on, zpěvák, má z nás budoucnost nejpěknější! „Že pěvce bůh zpěvu oživuje, zdá se pěvec posluchačům sám býti bohem!“ Člověku jde hlava kolem! Jak on spustí, bude se nám zdát, že on je — — hlava jde člověku kolem.

Kšaft nebudu tedy dělat. Užiju posledních osmi dnů, abych se smířil se všemi svými nepřáteli. Půjdu od jednoho k druhému — jen aby mně týden stačil! A aby mně věřili! Fejetonista má při vší nevinnosti své malér. On je nevinen jako dítě, ale žádnému, ani nejnevinnějšímu dítěti se nevěří, že nemá tajně přec — nějaké červy.

NÁRODNÍ LISTY 4. srpna 1872

△ *V Praze 14. srpna*

Teď se smějem, teď děláme špatné vtipy! Vypravujem, že v nebi přirazili už při všech kvartýrech na činži, že svatý Petr, v naději na tolik šestáků za tolikeré otvírání, udělal si dobrý den a dal si vybílit svou portýrskou lóži, — ale nevypravovali jsme před dvěma dny nic, pranic! Byli jsme tiši, choulili jsme se strachem, že již již přijde „ten velký šrum“, který Prahu tak zvrátí, zdrobí a promíchá, že najdem pak na příklad dra Raudnitze zaobaleného v plechovém lvu ze svatovítské věže. Ouzkostlivě jme se zpytovali, byla-li naše posavadní poctivost dost velká, aby nám sloužila za rubáš. Byli jsme měkcí, odpouštěli jsme samým sobě vše, čím jsme byli kdy blížním svým ublížili. A ponejprv se stalo, že svědomí — „šizenější než každý kníže pán“ — nebylo víc šizeno, že jsme slov jeho více nepřekrucovali, kousání jeho žádným uměním více se nevyhýbali. Teď — teď jsme zas ta stará branže.

Jenom já jsem výminkou, já se polepšil. „Poslouchej,“ — řeklo mně svědomí, ono mně totiž tyká — „poslouchej, tys spáchal mnoho zlého v obou zemských jazycích, jsi zrovna tak velký ‚hříšník‘ jako pravý ‚Sündenlümmel‘ — víš co, dá-li tobě nehodnému pánbůh přečkat tu kometu, naprav alespoň největší svou vinu, spáchanou přednedávnem na lékařích. Ano?“ — „Ano,“ pravím zkroušeně. Ono mělo pravdu, to svědomí, já jim ublížil, vždyť ale mohu perem zas napravit, co jsem zkřivil perem!

Bože, vždyť já lékaře vlastně miluju! Jsou nepoměrně hodnější než kterýkoli hostinský a čekají člověku celý rok. Jsou lidstvu nepoměrně užitečnější každým, sebemenším práškem svým než Berthold Schwarz milióny centů prachu svého. Jsou také učenější než kterákoli jiná fakulta, jambus o krátkém životě a dlouhém umění je sice hlavně jambem hippokratic-

kým, ale lékař nemusí nikdy, ano nesmí se ani nikdy přiznat, že ví jen to, že neví nic. Jsou dále velice obětovni a *jenom* proto, že vědí, jak prospěšný je lidskému zdraví smích, stali se hrdinami tolika výtečných satir a veseloher. Ano jsou i bohůmlibější než kterákoli fakulta jiná, a kdežto má právník bohyni jedinou a k tomu ještě slepou — což prý je pro božskou bytost vlastnost velmi nepohodlná —, má medik Apollona, Eskulapa, Hygieu, Merkura a ještě několik drobnějších bohů, celý flastrovaný Olymp!

A proto jim přeju vše dobré a především mnoho peněz, aby si mohli koupit vše to dobré, pokud je na prodej. Lidstvo musí k nim být vděčnější a o Nový rok posílat samé jen kratičké dopisy — neboť při těch dlouhých bývá nesmírně málo „přiloženo“. Lékaři nestačí, stává-li se rok co rok bohatější vědomostmi, přibývá-li mu vědomí, že konal mnoho dobrého, on chce přibývat i jinak. Také musí lidstvo nepoměrně více stonat než posud, už z humanity: rok co rok zrodí se nových doktorů síla a *všichni* chtějí jíst.

Osměluju se — na vyrovnání dřívější viny — dát jim praktický pokyn! Proč jen, pánové, nevšímáte sobě časového proudu více! Dovede-li již i rolník asociací, spolčováním se všestranným, pomáhat sobě tak značně, proč ne vy, lékaři? Vždyť jste vlastně učinili již počátek! Což jsou konsultace dvou tří lékařů najednou u jediného nemocného? Nejsou tato „consilia abeundi“, jak jim nevzdělaný lid říká, vlastně už spolkováním? Hufeland ovšem pravil: Kdo má lékaře jednoho, má celého, kdo má dva, má půl, kdo tři, nemá žádného. Ale což nevidí čtyry oči více než dvě? Neunaví se nemoc často už v zápasu s jediným lékařem, neunaví se tím spíše zápasem s desíti? Ne deset — dvacet, třicet, sto lékařů mělo by vždy najednou přitrhnout k loži, všichni by se musili tvářit, jako by něco předpisovali, a byl by v tom čert, aby se nemoc neuškubla a neutekla!

A což, pánové, *rozdělování práce*? Řádný rozvoj specialit lékařských! Je pravda, začátek je již učiněn. Jeden lékař zná se obzvlášť v nemocech prsních, druhý je pro nervy, třetí pro oči, čtvrtý pro zuby, pátý pro nemoce kožní a ty, kvůli kterým

pacient chodí nejraděj k lékaři bydlícímu „v domě průchodním“. Jeden je jen lékařem pro ženské, druhý pro děti. Jeden léčí homeopaticky, druhý alo-, třetí isopaticky. Jeden jen vodou, druhý jen parou, třetí jen mlíkem, čtvrtý jen rozinkami, pátý jen elektřinou, šestý jen vínem, sedmý pivem, osmý citróny. Ale toho je všeho ještě málo. Člověk má často ještě na jiné léky chuť, a kam půjdeš v celé Praze, ku kterémupak lékaři známému, když budeš chtít jednou smažené telecí nožičky nebo slivovici? A dále —, jsem svým zdravím úplně jist, dokud nemá i nehýtek na mém malíčku svého specialistu? Prosím vás, pánové, specialisujte se — už bych rád, aby také v české literatuře vyšel spis *Humor v medicíně*!

NÁRODNÍ LISTY 15. srpna 1872

NEBYLO „SVĚTLEJŠÍ STODOLY“

△ *V Praze 17. srpna*

Bůh ví, že občana čtenáře lituju, že musí číst následující řádky! Nevím sice ještě sám, co v nich bude, vím ale najisto, že ještě nebylo „světlejší stodoly“, než je tohoto téhodne. Jen se podívejte na kterýkoli časopis, jenž je přece zrcadlem doby, jak se říká. Úvodní článek — hádka s listy úřadními, politický přehled — prázdniny francouzského sněmu, lokálka — samé „úmrtí“, „konfiskace“, „zatknutí“, ani v inzertech žádný „vdovec“, který poslal svou ženu na šest neděl ven do lesů a pro ten čas přeje si známosti s nějakou počestnou dámou. Alespoň kdyby ty inzerty za něco stály! Kdyby byly jen takové, jako jsou ve vídeňských listech, na příklad: „Mladá, interesantní a velmi hezká dáma přeje sobě místa co společnice u některého staršího bohatého pána,“ nebo: „24letý mladý muž, příjemného zevnějšku, nabízí se krásným dámám zdarma co předčitatel a společník“ — člověk si při tom může přec něco myslit! Ale co sobě budem mysleti při čtení inzertů českých — „50 centů kolomazu“, „kulečník na prodej“, „za 5 zl. kabát u Rothbergra“ atd.!? Nic, pranic není v těch českých časopisech, a stane-li se přec něco, co je „po prvé na repertoáru českém,“ jak se naše arény chlubívají, je to buď událost smutná, nebo zas tak nudná jako právě ty kusy v arénách, které člověk nemůže pro samé zívání ani vysyčet. Je již vidět, že pánbůh nechce se smilovat nad českým národem, a to — mne konečně těší. Těší proto, že kdo smilování potřebuje, musí přece jen po tu dobu být člověkem vlastně mizerným, že ne? Tvrdí to Schiller, autorita velkoněmecká.

Co jen dělat! Jít někam na cesty — a kam? Svět je široký, to je pravda, železnic dost a dost, ale která z nich nás může zavézt do těch slavených „krajů blaženosti“ nebo „do země čistého rozumu“? Nebo putovat zas po vlasti, a když jsme si vloni

zajeli k pramenům Vltavy, zajet si letos zas k pramenům Labe? Nač pořád jen hledat *vody* a nač veleproudy vyhledávat tam, kde jsou mělky? Nebo si zasednout a psát nějaké učené pojednání o jakémkoli thematu, na příklad o známé německé větě „Čím jsme špinavější, tím jsme vzdělanější“ —? Nebo si zajít do Stromovky, lehnout si tam do trávy, tiše leže vylézt na Parnas a páchat „věčné“ básně? Totiž „věčné“ tím, že *špatné*, — „Špatné básně jsou věčné básně,“ pravil kdosi, „neboť věčně se najde špatných básníků dost!“ Ne! „Básník má svůj lid odchovávat a lepšit,“ křičí estetikové neustále — copak nemá náš lid mentorů již až dost, musíme ještě my stát s holí nad ním? Tak se tázal již Goethe, druhá autorita velkoněmecká, tak tázat se osměluju také já. Mimo to — my žijem v době praktické, na Parnase není zlata ani stříbra, neroste tam nic než vavřín a ten není ani dobrý! A ještě mimotněji — člověk stárne! Stárnoucí člověk ani snad nemá zpívat, jako nezpívá slavík na podzim a nezpívá skřivan, když zas k hroudě zapadá, — to jsem to krásně řekl! A nestojí psáno v Kalevale, národním epu čuchonském:

Ani proudy vodopádu
nespouštějí všechnu vodu,
zpěvák dobrý také nikdy
nezapěje všechny písně — ?

Snad řekne někdo naivní „Přelož nám tedy něco klasického!“, ale naivní ten říkatel nerozváží, že nejsou nátury stejny a že není každému dáno „zabíjet mrtvé“. Ano, člověk stárne, opakuju to kvůli svým milým přátelům, kteří denně a s rostoucí zálibou upozorňují, že „už zase vidí více vyšedlých vlasů“, jako by jim ten odlesk věčného světla překážel! A když zmíněný člověk stárne, zasedává místo na seslíku již v křesle, a „křeslo jest,“ pravil kdosi o francouzských akademicích, „spisovatelskému duchu totéž co Amorovi manželské lože.“

Kéž už je to léto — vlastně: kéž už je ta mrtvá letní sezóna pryč! (My totiž už nemáme zimy a jara a leta, my moderní máme již jen „sezóny“.) Kéž přijdou již zase studující z prázdnin,

pražské rodiny ze svých villegiatur, kéž se naplní zas pražské Příkopy všemi těmi krasotinkami uprchlými a rozprchlými po lázních. A nechť pak již našly, čeho tam v těch lázeňských vodách hledají! Svobodná dívčice doufá, že u vod najde si muže, jako ho také Rebeka u kašny našla; mladá, ale bezdětná panička zas očekává, že jí ty léčivé vody přinesou klučíka, jako voda přinesla Mojžíška mladé faraonce. Ono se ovšem vcelku u nás plodí dětí dost, ale copak je do toho! Není v tom pražádný systém!

Zwar man zeuget viele Kinder,
doch man denket nichts dabei,

zpívá Němec překrásně.
Je to bída!

NÁRODNÍ LISTY 18. srpna 1872

△ *V Praze 27. září*

Na příklad, že prý jsme rozmrzelí, uondaní, k smrti unavení, povídají. Rozmrzelí — ano, čert by jím také nebyl, ale ta zondanost a znavenost, ta by ty povídálky těšila, my však již asi do ní nepřijdem nikdy! Náš humor není letos sice zcela posvícenský, jak by se na zítřek slušelo, ale ujde přes to přese všechno, že v Praze pořád ještě nedostanem čistou vodu ze Sázavy, odjinud ale také ne, a že v krásném městě tom napořád panuje starobylá nečistota, takřka biblický smrad, neštovice, tyfusy a jiné nepolitické věci. Když už u nás nic potěšitelného, přihodí se alespoň leckdy venku ve světě něco, a kdož nám může zabránit, abychom se svatebnicky potěšili na příklad z toho, že katolický kněz, známý páter Hyacinthe, obyčejným jmenem Charles Loyson, porazil celibát a se oženil!? Roztomilý páter, zasluhoval by za to hubičku, potomstvo jeho se mu ale samo nějak odmění. Vždyť je známe, ty potomky!

Martin Luther byl vlastně první, který dal krásný příklad a vzal si Kateřinu Boru. Ale víc než tři století to trvalo, než přišel páter Hyacinthe a vzal si „také někoho“. Nyní snad už věc půjde, jakmile se boží sluha dopídí trochu slušných poměrů, koupí si u Pospíšila Tajemníka lásky, vyhledá si nějakou tu drahou polovičku a hrdinně shodí se s ní z kazatelny dolů. A budou spolu dole v moři lidstva plavat a capat, radovat se a soužit jako každý jiný párek. Posud byl katolický kněz jediným člověkem ve světě, který se do párku nehodil, a jediný, který měl slušnou omluvu proto, že zůstal svoboden — *proti* vůli boží. Neboť pánbůh chce, aby člověk muž odbyl sobě očistec již zde na zemi, aby neměl odpočinku a míru ani rok jediný. Proto poslal na Adama spaní, aby Adam alespoň věděl, jaký by *mohl* být ve světě život klidný a krásný, přepadl ho pak

ve spaní, vyňal žebro, přitvořil ženu — hrůzné procitnutí, první spánek — poslední odpočinek!

Že prý je ve stavu manželském nejvíc mrzáků, nu teď jich bude ještě víc! Ale své velké výhody bude ženitba kněží přece mít. Za prvé pro ženské, jichž od nynějška podle slov Písma „Vezmi svůj kříž na sebe atd.“ bude mnohem méně musit chodit pěšky než posud; pak nebudou mít tak mnohé z nich také už víc tolik práce se svým „panenstvím“, o kterém zkušení lidé vypravují, že prý se tíž drží než horké železo. Za druhé budou výhody pro spoluobčany. Nejenže budou musit být kněžští manželé vzorem vší manželské ctnosti, jako už nyní bývá pan farář na příklad nejlepším bulkářem v městečku; nejenže bude moci nyní prostý občan svému duchovnímu pastýři *všechno* splatit, co tento jemu a mladé jeho žínce často dobrého konával: také život hmotný značně se zlepší, každý nový klobouk paní farářové vyvolá v obci padesát jiných klobouků nových a zároveň zvýší přiměřeně „štólu“, čímž se také zvýší blahodárná cirkulace peněz. Konečně ovšem budou výhody nejzvláštnější a největší pro duchovního ženicha samého.

Posud nemíval chuďas třeba po celé živobytí radost žádnou, teď bude mít alespoň známé ty dvě radosti velké: *první*, když od oltáře povede si žínku mladou, hezkou, jasných ještě očeк, perlových ještě, jazykem dohola nevymletých zoubků, — *druhou*, když mu spadne kámen zas se srdce a on jej plačky postaví na hrob své ženy. Posud snad v namahavém stavu svém nemíval nikdy odpočinku v kruhu rodinném, nyní jej bude mít alespoň jednou denně: ráno, když jen kvůli odpočinku vstane. Posud snad neměl mnohý pomůcek dosti, aby se nadál vzdělával studiemi soukromými, teď mu dá žena dost a dost co studovat a snad rozluští přec někdo z nich konečně otázku, zdaž by nebylo líp, aby „sirény byly — *nahoře* rybami“. Posud snad mnohý občan neznaboh velebníčkovi nevěřil ani, že tento věří v boha, teď bude musit zahanben přiznat, že velebníček věří alespoň — v boha Amora. A jak ohnivě bude velebníček nyní kázat o lásce k bohu, když pozná ohnivou lásku k pouhému jeho tvoru! Čímž neříkám, že by ji mnohý

posud nebyl poznal, ale: „Die Ehe ist eine ernsthafte Veranstaltung, zu der zwei Menschen sich entschließen, um mit Anstand Kinder zu haben.“

Že bude ženatý kněz šťasten v ohledu každém, o tom přec nemůže býti pochybnosti ani nejmenší! Žena s ním bude sdílet vše, třeba i práci na vinici Páně. Konečně, proč by nepracovala! Ono sice stojí psáno, že „lilie také nepřede a nešije“, ale ministrovat přec „lilie“ může a kostelníkem být také!? V pošmúrných našich kostelích bude alespoň sopránově veselo, vždyť je známo, že kostelník baví se v kostele vždy nahlas. A o tom také nepochybuju, že nebude ani jedna paní farářová, která by se někdy zdráhala *kázat* nebo zpovídat. Ono to musí být tak pěkné, vycinkat celému kostelu, ještě ale musí to být pěknější v té zpovědnici, když člověk slyší *tolik* tajností, zvlášť proto, že „ve světě není jiných tajností než tajnosti lásky“! Jenže by bylo velmi, velmi nepříjemno, mělo-li by zpovědní tajemství se zachovávat také nadál, — co je platen nejkrásnější klípek, když s ním nesmíme dál a když nás tíží jako kámen v žaludku! Pro nás nekněze bude to ale zas dobře: bude-li paní farářová hezká, klekne si člověk před ni, vyzná jí lásku a ona to nesmí říct ani vlastnímu muži.

Jen proti tomu bych byl, aby se snad z toho všeho vyvíjelo nějaké kastovnictví, aby se ženilo a vdávalo jen z kněžského do kněžského, kněz aby si bral jen jeptišku. Bylo by sice komické, kdyby běhali po ulicích malí „františkánkové“, „strahováčkové“, „voršilčičky“ a podobná drůbež, ale vidět na příklad nemluvně, které už je jezovitou, — ne, to se protiví!

NÁRODNÍ LISTY 28. září 1872

NA SLUNCI DĚJE SE VELKÁ REVOLUCE NEBOHÁ ZEMĚ! — ŠKODA TÉ ZÁBAVY!

△ *V Praze 19. října*

Konečně jsem nikdy mnoho na slunce nedal! Tuze mnoho se mně lesklo a třpytilo, příliš mnoho bylo vždy vyfintěno, a to přec vidí člověk na celé přírodě, že čím hloupější tvor, tím víc se fintí, ať už je to brouk nebo dáma! Ale tohohle jsem se od něho přece nenadál, co povídají americké listy, a ty povídají: „Po delší dobu pozorujeme již, že na slunci děje se velká revoluce. Magnesium objevuje se tam u velikém množství a následek toho bude, že vyvine se na slunci nesmírné horko, takže buď shoříme, nebo zmrznem, až totiž slunce po velkém tom rozhoření se náhle pak vychladne, oslepne a zhasne, jako se stalo již mnohým sluncím a stálicím, o nichž náhle se nevědělo, kam se poděly!“ —

Což shoření se už nebojíme, my, kteří jsme i té velké letošní kometě odolali, ale na zmrznutí nejsme přec jen ještě zvyklí! Ta nebohatá země s lidstvem svým! Smrt jí hrozí za smrtí, připadá mně již stále, jako by držela krucifix v jedné a kytičku v druhé ruce a karé vůkolních hvězd a planet vedlo ji k šibenici. A přitom zkusím nejvíc já, který musím alespoň desetkrát do roka k ctěnému obecenstvu mít poslední šibeničné řeči. Že to tentokráte jde doopravdy, troufal bych si skorem sám dokázat pomocí historie, zdáť se, že slunce dostalo už dávno ve své výši závrať, již několikrát alespoň cvičilo se v zhasínání, zrovna tak jako fiflena ve mdlobách.

Nejdříve použilo roku 45 před Kr. příležitosti vhodné, když Julius Caesar umřel, a bylo po celý rok zastřeno; 33 let po Kr. jak známo opět se zatmělo; když roku 409 Alarich před Římem se objevil, nastala tma, že bylo lze hvězdy i za dne vidět; za císaře Justiniána trvalo zatmění 14 měsíců; roku 626 osm měsíců; roku 934 bylo Portugalsko po celé dva měsíce bez světla. Pokaždé bylo slunce zcela dobře vidět, ale vypadalo

jako bochník nenakrojeného sýra, nelesklo se, nezářilo, nesvítilo, nehřálo. A teď už nám astronomové dávno zvěstují, že na jasném „oku nebes“ pozorují černé skvrny, bělmo, ty skvrny že se zvětšují, a básník Rückert již před třiceti lety napsal krásnou modlitbu k pánubohu, aby dřív než to „oko nebes“ zavřely se vlastní jeho oči. Pánbůh ho vyslyšel, ale my tu zbyli a nynější básníci začnou již co nejdříve natahovat moldánky a budou světu zvěstovat krásným veršem, že „slunce už nebude barvit růže aniž měsíc bělit lilie“. A po nich, až nastane to velké mrznutí, budou docházet astronomické stafety, že už Neptun je hotový rampouch, pak dojde řada na bližší, na Urana, Saturna, Jupitera, Marsa, a pak — pak — ach my nešťastná planeta Země! Nejdřív nám umřel synáček náš Měsíc, a jeho mrtvola visí nad námi, bledá a děsná, teď nám umře náš rodič, Slunce, a hned po něm zmrznem my, nebohá sirota! Planetární systém se rozpadne, bůh ví, kam my Země se dostanem, kam dopadnem a ujme-li se nás nějaké slunce jinde. Pochybuju! My krásné lidstvo budem umrlí, my Země budem mít proto obličej smutný a mrzutý a každá ta zlatá, třepetavě živá hvězda vyhne se nám na sto kroků. Vždyť víme, jak pohled na mrtvolu děsně působí, a my budem sami mrtvou mrtvolou!

Člověk se konečně nezadiví, v tom strašném horku na slunci musí se mozky rozpálit — cožpak ale musí být ta revoluce už teď? A ten Magnesium, který „se tam objevuje u velikém množství“ a je nejspíš vůdcem celé té revoluční verbeže! Cožpak tam není policie, aby tu holotu sebrala a vydala na soud pro zločin vzbouření? Což ale také musí hned slunce proto se celé rozpálit a rozhořet? Jeho žár nám ovšem neuškodí, slunce je jako zbožný muž, který jen zdaleka, z kazatelny nás zahřívá, a když je nám právě nejblíž, je nám při něm nejzimněji. Ale pak — pak předstoupí slavný Herbart před celý svět, v rukou druhý svazek své metafysiky, odevře str. 516, hlasem hromovým zvolá: „Die Erwärmung eines Körpers ist nichts anderes, als die Steigerung der Notwendigkeit sich abzukühlen,“ — slunce se zachvěje, vyhasne, zhasne, a my — —

Oblaka zmrznou i se všemi hromy a blesky svými a spadnou co sněhová spousta na lesy, které prasknou jako křehké sklo, mráz roztrhne skály i domy a vyhodí nás zpod utuhlých peřin a na hromadě budem ležet žebrák i boháč, federalista i ústavák, kněz i Alfons Šťastný, nešikovný rekruta i jenerál Clam-Gallas, a Bohemie přinese zprávu, že zmrzli všichni, „sogar die Spitzen der Behörden".

Škoda, tak krásně se nám začínal rozvíjet život, tolik teď bylo zábavy! Papež a sultán kočkují se jako malé děti, vracejí si hračky a dary, milo se podívat! Maďaři dokázali právě, že jejich řeč je nejstarší, a je-li někdo tedy babylónským zmatkem, alespoň v rakouském světě, vinen, že jsou to oni. V Berlíně dějí se samé velmi poetické krádeže, troje přelíčení v jeden den bylo: pro ukradenou bibli, ukradený věnec a ukradené dítě — to bude balad! Ale také u nás daří se dobře. Právě se dovídáme, že při zázračném klidu a tichu v Čechách, beze všeho namáhání, zrovna hravě měli jsme posledního roku o celé dvě stě politických procesů víc než leta minulá. A co se týče vnitřní organisace národa, nemůžem sobě zdárnějších pokroků ani přát! Právě teď budou čeští studující mít první letošní svůj ples, aby se tancem s hezkými děvčaty „líp mezi sebou poznali a pobratřili". Bojím se jen přílišného ohně naší statné mládeže. Vždyť je věru možno při její bezohlednosti, zvlášť „nevloží-li se" schválně policie do toho, že budou mít studující letos alespoň půl tuctu plesů, a pak — ať si s námi někdo něco začne!

NÁRODNÍ LISTY 20. října 1872

FACKA U KOMINÍČKŮ

V Praze 30. října

V městě Kostnici je hostinec U největší facky. Obdržel zmíněnou největší sám hostinský — avšak vždyť ani nechci vypravovat o té největší, ani o Kostnici, nýbrž o Praze, kde je hostinských také dost, víc než jinde, a kde se konečně také přihodí facka.

Mezi pražskými hostinskými a hospůdkami je dost originálů, slavili je již i fejetonisté mimo Prahu, vídeňské listy přinášely obšírné portréty jich. Nejčastěji posud slavili hostinského pana Kominíčka — vlastně se jmenuje jinak — on také zasluhuje toho, je skutečně originál, a to výdatný. Myslím ale, my že jsme si o tom originálu ještě nevyprávěli.

Pana Kominíčka čili pana Ukominíčků zná celá Praha. Jeť v Praze lid vzdělaný, jen lid nevzdělaný ale pije vodu a jiné nápoje přirozené, my vzdělanci musíme mít nápoj již nadpřirozený. A pan Kominíček má nápoj skutečně nadpřirozený, nadpřirozeně dobrý. Kdo tam jde, jde „najisto“, a chodí tam samí gurmáni. Pan Kominíček má jen jeden druh piva. Je známo, že skoro již každé město v Čechách sluje pivní várkou svou, známe „mnichovohradištské“, „vimberské“, „litoměřické“ a sto jiných národních výtečníků, žádné ale nedosáhlo na slávu našeho „plzeňského“. A právě toto plzeňské proudí se čepem sklepů páně Kominíčkových, je zde co nejznamenitější, žluté jako jílovské zlato, jasné jak démant, chladivé jak jarní vánek a chutné — no! Ale pan Kominíček je od jistého tragického případu v rodině své podivínem — „kaplička by byla hezká, ale ten svatý v ní se mně nelíbí“, v hostinci jeho bylo skoro vždy dosti místa a o půl desáté večer již prázdno. Což o to: jít o půl desáté domů, ale: *muset* jít o půl desáté domů! A nyní je kaplička již zcela zavřena — „wegen gräßlicher Ereignisse und Vorfalls“.

Osudný den! Již prý od božího rána osudný! Poslaliť si již

v devět hodin ráno nějací páni z Nových lázní pro pivo, nejspíš aby splákli hříchy minulého dne. „Nic takovým ..... nenaliju," rozzlobil se pan Kominíček, „copak to mohou být za lidi, už v devět hodin ráno chtít pít!"

„Je dnes trochu chladno," prosil o dvě hodiny později sklepník starý, prohánějící se stále svlečen, „snad nemusím být pořád jen v rukávech, mohl bych si vzít frak!"

„To tak, pro ty ...., kteří chodí už dopoledne do hospody! Kdybys měl frak na sobě, myslili by si, že máš úctu k nim!"

Netrvalo dlouho a služky začly chodit pro polední pivo. Dlouho se díval pan Kominíček na ně dosti klidně. Ale pořád jich přibývalo, ano zdálo se mu, že některá přišla dnes již dvakrát. Nebylo divu, že opět rozkypěl. „Pročpak nejdete vedle," zahučel, „mně odtud mé dobré pivo odnést!" Ale služek přibývalo, síň byla již přeplněna, neboť malý sklepník, který měl džbány a bandasky naplňovat, už nějakou čtvrthodinu zde sedí a obědvá. „Prosím, já pospíchám!" — „Budu hubována, že dlouho nejdu!" hlučely nerozumné ženské. „To se rozumí, nevídáno! Ten hoch je navyklý jíst o půl jedné, ať se vaši páni podle toho zařídí. Ten hoch také musí jíst, jen jez, jez pomalu!"

Pak nastal klid. Ano bylo po několik hodin klidno. Hostinec byl prázden a „přes ulici" také nikdo nepřicházel. Na tváři páně Kominíčkově usídlil se úsměv spokojenosti, anděl míru psal mu tlustým palcem na lalošek: „Dobře tak, alespoň zůstane pivečko mně!" Ale ani ty odpolední hodiny neměly uplynout zcela pokojně. Přišel někdo, jakýs taký „zalezlý piják", jak říkáme. Vešel s kloboukem na hlavě, zrovna jako do nějaké hospody, a zasedl. Potměšilá nějaká duše, dal si nejdřív jíst, aby mohl tím víc pít! „Vejce s mozečkem," řekl, a když to dostal, zdálo se mu mozečku málo a odvážil se říci: „Cožpak ho váš pán nemá víc?" Hrubián ovšem za to po čtvrté holbě jen s velkým namáháním dostal pátou. „U nás není žádná hospoda, u nás je apatyka!" znělo mrzuté poučení. A když odcházel, bručel za ním pan Kominíček rozkvašen: „Pět holeb! A z toho člověka se má stát po smrti také anděl?"

Nastal osudný večer osudného dne. Hostů nebylo mnoho,

jako obyčejně. Pivo znamenité, jako obyčejně. Čas letěl, jako obyčejně. Přiletěla hodina devátá a veškeré hosty rozrazila zimnice, jako obyčejně. Nepili, již pivo do sebe lili, sklenice jen se kmitaly, sotva naplněny byly již zase prázdny a každé nové uchopil se piják za ucho zrovna křečovitě a hladil ji jako ztracené, zas ale nabyté dítě drahé. Nic platno — je půl desáté, sklepník přichází: „Pánové, už nedostanete nic!“

Všeobecné ustrnutí, smutek.

„Tak dobře se dnes bavíme,“ praví starý, šedivý pán, „rád bych ještě chvíli poseděl — prosím vás, Ferdinande, jděte k pánovi a řekněte, já, rada....., že žádám za pardón na půl hodinky a ještě za sklenici toho malvazu.“

Sklepník jde, přijde, vyřizuje: „Že prý už nedá nic!“

Od vedlejšího stolu šveholí hlas jiný: „Přišel jsem teprv před čtvrt hodinou se svou chotí z divadla — ať alespoň z galantnosti —“

Sklepník jde, přijde, vyřizuje: „Že prý nepotřebujou dámy tak dlouho sedět v hostinci, že prý ani nemají sem chodit.“

Všeobecná veselost.

Ale náhle jakás hádka s druhým sklepníkem. Hádka hned opravdová. Sklepník ubíhá ven, hosté někteří za ním, aby žalovali. Pán se ujímá sklepníka, nová hádka — náhle něco švihne vzduchem — plác! — Muso, zahal si tvář!

Co to bylo? „To maso je ale houževnaté,“ vykřik hladový učedník, když dostal — inu facku. Ano, hrdinství to nebylo proti starému muži, facka to byla — a druhého dne ukázaly se hrůzné následky. Žádný souboj sice, ale cedulka na dveřích s nápisem v každém ohledu strašným: „Wegen gräßlicher Ereignisse und Vorfalls... muß und bleibt das Lokal geschlossen.“

Praha mluví o té události, ač se již před několika dny zběhla, a lokální historik koná svou povinnost, mluví-li po jiných. Bude prý i proces z toho, povídá se. Neví se a nepovídá ale s kým. Snad se vloží do jedné vážky ta facka a do druhé se nepoloží nikdo.

Gurmánové naříkají. Kaplička je zavřena, marné volání — teď by se snad i originální svatý líbil.

NÁRODNÍ LISTY 31. října 1872

EPIDEMIE, OČKOVÁNÍ A POLEMIKA
ŠTĚSTÍ, ŽE MÁME TU DRÁHU!

△ *V Praze 23. listopadu*

Praha je zimničně rozčilena, snad ještě nikdy tak nebyla! Ne snad proto, že panují neštovice a cholera a že — jak kdosi trefně zaznamenal — každý, koho se zeptáme „Jak se máte?“, odpoví „Bolení v kříži a ošklivo od žaludku!“ Od té doby, co jsme se přesvědčili, že nám nejsou neštovice pranic platny, že řádí beze všeho systému a nám posud nepomohly od mnohých tak protivných nám lidí, ztratili jsme důvěru, a je to také vskutku smutné, že ještě dnes, v *devatenáctém* století, epidemie nerozumějí lidem a lidé nerozumějí epidemiím! Každý si pak pomyslí, že se epidemie řídí podle křesťanské lásky, která to také za devatenáct století nepřivedla ještě k ničemu, a pomysliv nemyslí dál. Také proto nejsme snad v rozčilení, že hned po prvním podzimním dešti octli jsme se s celou Prahou v Černém moři, — vždyť nejsme „letošní“! Ba ani proto, že stále ještě se hlučí stran školské otázky a ty velké děti naše pořád ještě kvůli chození do škol křičí a vřeští, — byliť jsme také jednou dětmi a také jsme vřeštěli, když nás po prvé vzal otec za ruku a vedl k učiteli. Ale jedna lomcuje Prahou nejistota, strašná a rozechvívající: *Je synáček doktora Hamrníka očkován nebo není!?* Otázka ta stala se již otázkou politickou, největší žurnály českého národa o ní pojednávají s chvályhodnou náruživostí, polemika je zde, krutá, zoufalá!

Lokálka vaše vypravovala o nejmenované autoritě lékařské; píše prý proti očkování a dala vlastního synka také očkovat! Nikdo jiný to nemohl být než doktor Hamrník, vždyť on to tvrdí sám, že nikdo jiný. Prsa některých časopisů naplnilo to spravedlivým „hněvem“, ujaly se těch záhadných neštovic co nejrozhodněji a výborně naznačily, že vaše lokálka je „svrchovaná zlomyslnost“ a „nehodné jednání“. A on, očkovaný otec, prohlásil veřejně, že každý může přijít, každý, a pře-

svědčit se sám. A dnes tedy, od bílého rána, táhne Praha do Spálené ulice a tlačí se do bytu páně doktorova! Byl jsem tam také, to se rozumí, — velebný, povznášející, zničující okamžik! Jako bůh tu stojí naše slavná autorita uprostřed jizby. Tvář její je pokryta uraženou nevinností, její oko září výše zmíněným spravedlivým hněvem, její ruka drží synka za nožku do výše a synek je tich a s hlavou dolů přemýšlí o mrzkosti lokálkářů „té mladočeské strany“. — „Prosím,“ volá pan doktor se známou svou přívětivostí, „prosím, aby se každý přesvědčil sám,— tisíc dukátů za jeden důlek!“ a tomu podá ručku ze synka, onomu nožku, třetímu zádečka. Byl jsem zničen. Jakoupak může mít váhu dějepis minulých věků, když nyní — ba dnes— ne, já to nedomyslím — a já náležím také k té svrchovaně zlomyslné straně, já — —

V takových okamžicích, kdy sami se sebou jsme rozpadlí, zoufalí, zničení, v takových okamžicích teprv cítíme, jaké je to štěstí, že máme tu dráhu do Vídně přes Tábor! Nepotřebuju pod sebou zapálit dynamit, nepotřebuju se polít petrolejem a pak k sobě přiložit sirku jako ke knotu, nepotřebuju si poslat pro cyankali — „trojice ta moderní“ platila posud za jedinou spásu každého zoufalce —, alebrž koupím si u kasy Ježíš-Maria-Josef bahnu lístek z Prahy do Vídně, sednu a na některé štaci zcela jistě vyjede vlak z kolejí, a budu-li mít jen trochu štěstí, utrhne mně obě nohy, rozmačká prsa a zlomí vaz. Krásné to zařízení, převýborné, nikdo nebude mne mít za samovraha, nepochovají mne u hřbitova za zeď, také nekrolog dostanu v novinách pod stálou rubrikou „Opět neštěstí“ a Slávie a Praha budou mým dědicům platit, až se budou „ohýbat“. Také se zařízení to podnikatelům zajisté vyplatí a upozorňuju slavné obecenstvo, zvláště ale p. t. pány samovrahy na znamenitý podnik ten.

Už byl svrchovaný čas, aby se něco stalo. Čím více nám přibývá kultury, tím víc je také samovražd — nevzdělaného, hloupého divocha ani nenapadne, aby se stal „Felo-de-se“. A jako se epidemie náhle objevují, stává se, jak známo, i chuť k samovraždě někdy náhle epidemickou, a pak zajisté velice prospěje, že dráha vypravuje několik vlaků denně! Zůstaňme

při tom druhu samovraždy, je pohodlný, nový, může být náš „národní“. Každý národ má způsob svůj, Angličan skočí do vody, Pařížanka se zadusí uhlím, Vídeňák vezme jed, Němec vezme provaz, my berme lokomotivu! Jen o něco bych prosil slavnou správu té dráhy — slyším totiž o strašném hrubství pánů konduktorů, po Praze se říká „hrubý jako konduktor od —“ a to nemá být; když jde člověk k smrti, i kat musí být zdvořilý! Ostatní všechno půjde.

Pepičce S. nechtěji dovolit, aby si vzala Františka L. Dobrá! Místo aby šli do Buben, svázali se, uvázali si kámen na krk a skočili do řeky, půjdou na nádraží za Novou branou, koupějí si dva lístky a jedou.

Kupec Z. udělá bankrot. Dobrá! Místo aby si koupil cyankali, půjde na nádraží za Novou bránu, koupí si lístek a jede.

Urazil-li pan B. pana T., dobrá, vyzve pan T. pana B., byla-li urážka zvláště těžká, a má-li se tedy zápasit „na život a na smrt“, na jízdu z Prahy do Gmundu.

A tak dále, abych už dále nepřeháněl! Ale když on teď věru obden takřka nějaký malér na dráze té, třeba na štěstí ne vždy spojen s větším neštěstím! Nechci však fantasií svou obecenstvu nahánět přílišný strach, sazeč má myslím také už dost a končím potěšen,

daß ich nicht mehr mit sauerem Schweiß
zu sagen brauche, was ich nicht weiß —

NÁRODNÍ LISTY 24. listopadu 1872

NAČ ČÍST KNIHY!
NĚMCI SE CHOVAJÍ K NÁM RYTÍŘSKY!
DIVNÝ ŽIVOT MÁ TEN SMETANA NÁŠ!
HVĚZDY CO TOPIVO
SUTINY NA SENOVÁŽNÉM NÁMĚSTÍ

△ *V Praze 7. prosince*

Nevím — je to lenost? Ona čarokrásná bohyně s tím sladkým jmenem a těmi odevřenými ústy, která by ani po pečeném, ochotně vlétlém holubu se nezavřela? Onen nejšťastnější, nejslastnější stav člověka, v němž je „jemná hra šťáv a čivů", štěstí dokonalé? Nevím! Ležím na pohovce a nedělám nic, pranic, nebo řekněm to jinak, dělám leže velmi mnoho: trpný odpor. Času, světu, myšlénkám, všemu, i české literatuře!

Tadyhle leží vedle mne balíček nových českých kněh — dobrá, myslím si, ať se namáhají jiní, ať píšou jiní knihy, já učiním jako divoch u Karaibů: když jeho žena slehne, lehne on si na lože, nechá si gratulovat a přinášet dary. Číst ty knihy nebudu, nečtěné odpouštím je jich spisovatelům. Mně je ideálem onen zámožný měšťan pražský, Čech, skoro vlastenec, který když ondy paní Malá deklamovala v Měšťanské besedě, ptal se: „Kdopak je to?" — „Nu, paní Malá — nepoznáváte jí?" — „Ona je u divadla, ne?" — Vidíte, a on má se dobře a má tři domy k tomu! Tak daleko to musím také přivést, ne k těm třem domům, ale k té apatii! Nač číst knihy! Mohla by být mezi nimi mnohá špatná, a musil bych se teprv vyptávat po spisovateli, *musí-li* psát, neboť jen takovému lze špatnou knihu odpustit. Aby takhle každý „náš" špatný spisovatel musil nosit na příklad nějakou maškaru — to by běhalo maškar po českých nivách! Nebo by mně mohla — a u nás je to nebezpečí tak blízké — padnout do ruky docela kniha se špatnými verši — prokristapána, snad bych některou stránku přečet —

Ani tu strašnou myšlénku nedomyslím! Nač vůbec nějakou myšlénku domyslet! Nejlíp, když se jen tak kmitnou před zra-

kem vnitřním, když přeletí jako andílkové v bílých košilkách, tak bílých, jaké se dávají k šibenici odsouzeným zrovna před popravou, aby přec nešli špinaví před pánaboha. Kdyby mohl člověk pořád spát, bylo by vlastně nejlíp, když to ale nejde, když se přec alespoň něco myslit musí, alespoň do polovic! Ubraň se na příklad myšlénce Tagesbotově, že Němci se na sněmě chovají k nám rytířsky! Samý rytíř prý tu sedí vedle sebe. A skutečně to vypadá jako nějaké křižácké tažení středověké, při němž prý se rytíři nesmírně nadřeli, ani čerstvou košili nedostali na tělo! Ale —

Nebo se ubraň myšlénce na našeho Smetanu. Totiž on Smetana náš — divný život má ten Smetana náš! Pořád jako do skoku, pořád v nejistotě. Sotva si zasedne na kapelnickou židli, už ho tahá někdo za šos, že by sám rád na ni, sotva podepíše kontrakt, už mu šeptají, že dnové jeho divadelní činnosti jsou sečtěni. Pěkná existence, poděkoval bych se za ni. Kapelnictví posoudit nedovedu, ale pro hudbu mám kus zdravého citu a tolik cítím, že je Smetana dojista prvním hudebníkem naším. Mimo to — kdože pronesl první znamenitá ta slova „Divadlo je mně jak svatý oltář, divadelní zkouška jako kostelní sakristie“ —? Smetana to arci nebyl, slova ta byla promluvena skoro před sto lety — ale on je Smetana právě ještě z těch idealistů, jací byli před sto lety, a jemu je vskutku divadlo chrámem, svatým chrámem umění. Klenba chrámu potřebuje sloupy, ne špejly, a Smetana je českého operního umění sloupem nejpřednějším. Vyndejte ho a — —. Už se také zas nyní jmenuje nástupce Smetanův — du mein Gott! Jistěji se dá ovšem naznačit než nástupce Hohenwartův, kterého ondyno Vaterland již již znal a jmenovat chtěl. Jako by to každé dítě nevědělo, že se jmenoval Enšpigl, ten Vaterlandův Hohenwart II. Ale —

Nebo se ubraň myšlénce, že je letos tak divně, tvůj zimník že se nemůže ani k tomu dostat, aby mrznul za tebe, a tvoje dříví že tě snad ani nehodlá letos okrádat o peníze. Hned je tu nějaký všetečný astronom a vyloží, že letos topíme vlastně velmi skvostným topivem, zlatými nebeskými hvězdami! Vskutku, ty hvězdičky, co tyhle dny jako déšť padaly, nebo

vlastně vzduchem naší planety prolítly, otřely prý nesmírně mnoho ohně o vzduch náš a tím se tak oteplilo. Výklad ten mně lichotí, hvězdy co topivo pro mne — pěkná myšlénka — ale —

Ale — ne! Již se nechci přemáhat! Snažím se líčit, jak tu kazím drahý čas, jako bych neměl nic horšího co kazit, jak dávám jen odstrašující příklad těm, kdož by v hříšnou lenost upadnouti mohli, jak si přikládám, právě tak jako bohužel už přemnozí u nás, nečinnost k mysli jako zmiji Kleopatra k prsoum, čekajíc, až se jí rozloží tělem slabost, až na čele vyvstane lehký pot, — a zatím veškeré myšlénky jsou upnuty na jediný bod, myslí mou lomcuje jen jedna představa, strašná, krvavá!

Byl jsem v těch sutinách na Senovážném náměstí. Dům pobořen, pod cihlami a kládami pohřbeno — nevím ani posud kolik otců, manželů atd. Strašná nějaká lehkomyslnost, či snad ohled na snadný a brzký výdělek, neb cokoliv jiného, rovněž krásného, upravilo jim hrob ten.

Právě vytáhli zase jednoho. Jako by ho z řeky krve vytáh, rudý od hlavy k patě! A jak je ta lidská krev divoce krásná, jak červená prudkým svým během, vyhřátá srdcem —

„Ještě mu srdce bije," volá jeden.

To srdce! Nejdřív žije, nejposléz umírá —

„Už dotlouklo!"

A vytahují druhého. Z lebky již jen malý střípek vzadu —

Pryč, pryč — zuby se nám zatínají, že ani kletba nemůže skrz!

NÁRODNÍ LISTY 8. prosince 1872

△ *V Praze 24. prosince*

Tyto dny musilo gospodinu rolníku padařovskému nesmírně vyzvánět v uších. Já totiž — ale ne, tak jsem nechtěl začít! Nýbrž: Tyto dny jsem myslil skoro stále jen na betlémské vraždění „němé tváře lidské“. Ale podivno! Jako na obraze Cognietově — nadepsaném právě „Vraždění dítek v Betlémě“ — je vidět jen jednu jedinou osobu, tanula mně na mysli také jen jedna jediná osoba: vrah Alfons Šťastný. Myslil jsem si, když už je jednou bodrý ten rolník, měkká ta duše česká v plném vraždění pánůbohů, ďas mu věř, on nám zabije také ještě to boží mimínko a máme po vánocích! Strašný to člověk! Vraždí za bílého dne, zrovna před očima c. kr. četnictva a slavných úřadů, napíše si také ještě sám o tom tištěný popis, inzeruje své vraždy v novinách — —

Ale zabít nám naše zlaté, milé, jak slunečný svit kadeřavé, jak mladá příroda usměvavé boží mimínko, to bych mu byl jakživ neodpustil! Ze všech božských osob je mně jezulátko nejmilejší. Bůh Otec je již velmi starý, přísný pán, člověk se ho bojí, nemůže se k němu tak, jak ho zamračený Starý zákon vylíčil, nijak vřele přitočit. Daroval nám dědičný hřích, k tomu ještě několik tisíc našich vlastních, lesklých a lákavých hříchů, a až se jich napášem, bude nás za ten dar soudit! A učiní tak v kamenitém, pustě divokém údolí Josafatu, za rachotu hromů, ve světle klikatých blesků, před tváří celého světa — nevím, budu-li pak dost srdnatý, abych předstoupil a řekl: „Pane, proč jsi nás všemocí svou neučinil tedy hříchům nepřístupny!“ — Bůh Duch svatý, ano, s tím se může člověk duchaplný již spřátelit! Jenže se nezdá být přítelem nás Čechů, viz přerozmanité obory! A pak, od té doby, co je pan hrabě Maffai sám už také neomylným, je vlastně Duch svatý už jen jaksi jeho soudruhem. Znám francouzský jistý posměšný obrá-

zek, líčící, jak se papež stěhuje z Říma: nese si svatého Ducha, bílou holubici, v kleci na zádech s sebou. Ale ten posměch platí papeži, ne bílé holubici. Zbývá tedy Ježíš, dnešního dne Ježíšek. Zde se přece srdce nějak rozehřeje, ba člověku je tak lidsky — sklonil by se k jeslím, vyndal to zlaté děťátko a zhubičkoval je!

Buď jedí v Padařově také vánočky rádi, nebo se ukrutného srdce vražedníkova také jednou dotknul cit, nebo snad docela činí bohovrah již pokání, sedí pološílený u krbu a dívá se na krví zbrocené ruce své. Vánoce jsou zde. Po pražských ulicích je živo. Buršácký spolek našich posluhů lítá sem tam, krámy jsou kupci přeplněny, ženská bez koše nebo alespoň bez nějakého balíčku — taková ženská teď v pražských ulicích ani nežije! A v domácnostech — ty jsou na rub, ale na veselý. V zadním pokoji strojí tatínek stromeček, a když zavěšuje novou cukrovinu, vypadá, jako by byl právě spasil vlast. Děti jsou v kuchyni, diví se, naslouchají a cvičí se na hrozinkách a mandlích v krádeži. Maminka zadělává těsto, má nesmírný spěch, pořád jí celá kuchyň překáží. Kuchařka se párá s rybami a vykládá vše dětem, které byly nad rybami cely ustrnuly, ještě když se ryby ty ve vaně na smrt připravovaly. Když kuchařka trhne kapra, vykládá, že kdyby nic nebylo, kapr musí být, byl už v Betlémě — „zrovna takového špígla přinesli pastuchové Ježíškovi“. „A Ježíšek se ho nebál?“ ptá se dítě. A když trhne štiku, vykládá, že štika má v hlavě „celé umučení Páně“. Ale to všechno ještě není nic. Děti vědí, že hlavní věci dít se budou navečer, navečer že je Ježíšek i obdaruje — jakpak by jim nedal něco tuze hezkého, vždyť je zrovna tak malinký jako oni — a jak hodný je! Ano, navečer se přec podívám do rodiny přítelovy, a až se ta jeho buclatá pouzdra pustí do pokoje, až se jim osvětleným vánočním stromkem oči otevrou na celé kolo, až jim líce vzplanou a ručky ve výši strnou, až pak jubilujíce padnou na ty skvosty a zapomenou na celý svět, — pak mně snad bude také dobře a snad také zapomenu na — —

V tom vězí ta neumořitelnost, v té čisté lidskosti! Pokud se bude slunko vždy znovu rodit, pokud pod ním budou noví

vykvétat lidé, ti malí lidé se srdíčkem pro celý svět radosti dosti velkým, s myšlénkami samá růže, potud budou dny a doby sváteční radosti v světě. A potud bude se výročně vracet k lidstvu velká, svatá ta radost, jediná radost bezeškvrnná, „blahá již jako kus blaženosti nebeské“, — radost z radosti jiných.

To bude dlouho trvat, tak dlouho jako křesťanství, totiž ono křesťanství, které žilo v šlechetných srdcích už tisíciletí před Ježíšem a bude žít, byť i Ježíšův obraz „na živém časův proudu se rozetřás a rozplynul, byť všechna svědectví o něm se dávno byla rozbila“. Myšlenka nejčistší lidskosti je nehasnoucí pochodní ve tmách lidských dějin.

Máme vánoce. Zas se slunko rodí znovu, jak se rok co rok rodí se sluneční svou jistotou. Ono se přec musí nalézt jednou to perpetuum mobile, pravil kdosi, jen aby člověk pozoroval zákon, dle kterého se pohybuje svět od věčnosti, — ale vždyť my vlastně už víme, jak se to dělá: vezmou se celá slunce i s planetami a zavěsí se na ty tenké paprsky světla, vezme se věčnost a zavěsí se na drobné minuty.

NÁRODNÍ LISTY 25. prosince 1872

△ *V Praze 5. února*

Jako ten dobrý Sasík! „Bože, byli jsme včera veseli! Neschá-zelo mnoho a brzy byli bychom i víno pili!“ A nám, nám už scházelo málo, tuze málo a byli bychom před několika dny měli i mráz a led a sníh! Ale už je zase po všem, už se zase procházíme blátem a pročítáme novinářskými zprávami o bab-kách, prvosenkách, motýlech, o zcela nevčasně na svět přiš-lých mladých zajících a jiných roditelských malérech rodičky přírody. Ani za nehty nám nezašlo, ba ani rukou jsme si pořádně nezamnuli!

Byli jsme zimě již tak blízko jako můj bratr, voják, kdys Neapoli. Již měl tam jen jediný den a byl by viděl Zlatý záliv italský, Neapol, Pompeji, Vesuv, vtom došel velitelský rozkaz na pochod zpáteční. Zimu došel nejspíš také rozkaz na takový pochod zpáteční, a my, ve své politické zimnici, měli jsme jí tak zapotřebí, aby nám ochladila čelo, uchlácholila tepny, promrazila se nám až k srdci, bychom měli alespoň radost z toho vřelého srdce českého, bychom se přitulili blíž k sobě, Čech k Čechu a měli se doma hezky rádi. Když nám mohlo v politice zajít za nehty, pročpak ne v přírodě? Ale ne a ne! A již byla zima tak blízka! Přední její stráže usedly si již na některé střechy našich domů, po Vltavě se rozepnul škraloup a staří, zkušení lidé říkali, že prý z toho škraloupu bude „led“, po němž prý i vozy budou moci jezdit, a ten bílý „sníh“, jak ten nástřešní prášek jmenovali, pokryje prý celé město, všechny stromy, ano velký Petřín bude prý celý bílý, jako by jej obrovským vybíleným prostěradlem pokryl. My „mladší“ jsme se ovšem smáli, prostěradlo na Petřín, jezdit ve voze po Vltavě! Ale starci vypravovali tak opravdově, že jsme přec jen umlkli a naslouchali. Musil být divný ten čas zimní v Čechách, když ještě země naše nebyla na jižní zem rozpálena!

Starci vypravovali nám pravé zázraky. Příroda prý dříve v zimě vždy zbledla jako můj kapesní šátek. Nejen Petřín, celé Čechy byly prý pokryty tím sněhem, ba zdálo se, že je zasněžen celý svět. Trámy pod tíží sněhu praskaly, větve stromů až k zemi se shýbaly, silnice, příkopy, ouvozy, nízká stavení po horách nebylo prý ani vidět. A nejen na Vltavě, po všech vodách českých rozepnul se „led“, řeky stály nepohnutě, přecházelo a přejíždělo se po nich jako po suché, pevné zemi. Někdy prý uhodil takový mráz, že přetrhl zmrzlou řeku vejpůl, ano zažral se i do skal a potrhal je a rozválel jako zvonivé sklo. Nejhůř že bývalo v noci. Vzduch byl sice tichý a čistý a krásný, ale mráz praštil, až prsa bludného člověka chytila bolestná křeč. Běda tomu, kdo měl cestu dálnou, kdo umdléval a usedl. Jako dítě prý usnul, aby se víc nevzbudil; mráz mu zlehýnka v kámen měnil úd po údu, kradl se pořád blíž a blíž k srdci, až položil prst svůj na to srdce, a tlukot se zastavil. Ale kdo nemusil, také nevyšel. Bylo slavné, velebné ticho všude. Jen vichr chodil za noci po horách a pláních, třásl obrovitými stromy a vyl mrazem a honil v divokém letu oblaky sněhu před sebou, aby se během zahřál. Člověk raději seděl ve světničce teplé a otec vykládal tu dětem, že ty ledové květy na oknech jsou bílé duše květů z minulých jar, ty poletující venku sněhové hvězdičky že jsou dušičky vymřelých skřiváncích písní a ty hluboké vzdechy v prázdném vzduchu že jsou šepty a vzdechy našich praotců. Jak krásně musilo být dětem v takové světničce, když okna zářila jako samý démant, jiskry z kamen šlehaly a vypravované pohádky před mysl dětskou celé světy vykouzlovaly! My děti už teď nemáme se tak dobře!

A to trvalo prý třeba pět měsíců, od listopadu do března, a ve městech teprve bylo prý veselo. Lidé dostávali pevnější krok, jiskrnější oči, červenější tváře. Nejraději byli ovšem také zde doma, a uhlí a dříví bylo po sklepích a dřevnících za miliony. Na ulici vycházeli pak v kožiších, jak je zvlášť z českého jeviště krásně známe, pak v tak zvaných „svrchnících“, kabátech to těžkých a huňatých, v nichž vypadali jako zimou rozčepýření vrabci. Po ulicích lítaly „saně“ (dřevěné, místo

vozů), na řece se veselil lid všeho stáří a obojího pohlaví. Chudší šoupali se hbitě po hladkém ledu, čemuž prý říkali jedni „sklouzání“, někteří ale „čundrání“, bohatší připnuli sobě na boty zvláštní želízka (staročesky „brusle“) a jezdili po těch. Ano byl prý i zvláštní klub „bruslojezdců“ a je prý posud, jenže je teď tajný a policie už je mu na stopě.

Zaznamenávám prostě, co jsem od starších lidí slyšel, — mnohé není sice ani pravdě podobno, na ostatním ale může být přece něco. Tyto dny se ostatně cosi přihodilo, co naši oprávněnou nedůvěru skoro již zmátlo. Náhle se roznesla Prahou pověst, že prý přijel odněkud z venkova sedlák s košatinovým vozem, že má na tom voze velké, nepravidelné tabule jako z tlustého skla a že prý říká, že je to „zmrzlá voda“, — tedy nejspíš dle výše uvedeného ten „led“. Celá Praha byla vzhůru. Statisíce lidí hrnulo se na Svatováclavské náměstí, kde sedlák s tou svou znamenitostí nedaleko mistrné naší sochy svatého Václava se byl umístil. Celá garnise musila do zbraně, aby se udržel pořádek. Policie se postavila kolem sochy, neboť povstala právem obava, že horkokrevná naše mládež, nadšená tou upomínkou na dávno minulé krásné časy české, rozechvěná pohledem na skutečný led, svésti se dá k politickým demonstracím. Sedláček pochodil výborně. Znalci rozhodli, že jeho náklad je skutečný a pravý led, jistý podnikavý bursovník honem založil banku na vyčerpání toho úkazu, postavili velkou boudu přes vůz — parter 1 zl., první galerie 60 kr., druhá 20, za hmátnutí 4, za líznutí 8, a hrnoucí se školské mládeži prodávali také po kouscích, pro sbírky a pro cucání. Nu mnoho jim nemohli toho dát, za šesták kousek as tak jako bonbón.

NÁRODNÍ LISTY 6. února 1873

ALBUM PRAŽSKÝCH OSTROSTŘELCŮ „DVÉ KRÁSNÝCH OČÍ“

△ *V Praze 22. března*

Vidíte, závistiv nejsem — již jsem viděl v životě svém na příklad velmi mnoho bohatých, překrásných umrlčích truhel a nikdy jsem jich těm nebožtíkům nezáviděl —, ale to přec mohu říci, že štěstí vlastně nemám. Tyhlety dny čtu, že dostal někdo v Praze dar, tak skvostný a tak vzácný, že všechny žilky začly ve mně touhou hrát. *Album s fotografiemi všech členů šesté kumpanie pražských měšťanských ostrostřelců!* — Nemohu si myslit skvostnější národní odměny, a budete-li někdy na takovou pro mne pomýšlet, — prosím fotografie našich ostrostřelců! — na kumpanii mně přitom nezáleží, oni jsou všichni stejně krásni!

A teď už také víte, co mne mimo osobní statečnost tak mocně k těm kvámilitárům poutá: fysická *krása* je to! Neptejte se mne, co na nich tak krásného vidím, — nevím to sám! „Krásu musíš cítit, aniž bys věděl, proč je krásou!“ Horáce a Sofokla vykládat — většího nesmyslu už nemohli našim školám předepsat! Já mít takové album některé kumpanie doma, půl dne bych se denně na ně díval. Oko mé nebohé vždy by na něm ulpělo jako nebohý vrabec na proutku ulomeném ze starého koštěte, potřeném ptáčnickým lepem. Kdož by také mohl zraku odvrátit! Zjevujeť se krása sice v něžném mechu, v růžovém poupěti, v pestrém pelu motýla, v záři drahokamů, v lesku perel, v pyšném loubení gotického chrámu, v hlubokém modru oblohy, v bohatě hvězdnatém nebi, v obličeji kudrnatého děvčete, ale v pražském šarfšici, v tom slaví přímo svůj triumf! Neodmlouvejte mně, neříkejte, cože je do *pouhé* krásy! Zásluhou krása ovšem není — ale hubujte se s lilií!

Na ulici to nevydržím, podívat se na takovou kumpanii, vždycky se musím odvrátit; doma před obrazy snad bych

dojem vydržel. Na tváři by se mně rozhostil veselý úsměv, jakož vždy při pohledu na něco krásného mimovolně se tvář naše rozjasní, a — „kdo stále zří jen krásu, sám musí stát se krásným“ — snad bych sám ještě na stará svá kolena zpěkněl! — Do Vídně prý teď kvůli Světové výstavě povolávají samé krásné lidi. Už tam mají krásného místodržitele, krásného vojenského velitele — aby si tam vzpomněli na naše šarfšice a vystavili jich tam takhle nějakou kumpanii! To si myslím, to by svět koprněl!

Ale ne, je to český náš produkt, my je nedáme! Kdo ví, co by se jim tam stalo, krása mívá divné osudy. Podívejte se jen, jaké osudy mělo právě Dvé krásných očí v českém světě! Víčka jejich mdlobou spadla, nastala neočekávaná tma a z té tmy svítí na Zákrejsa jen dvé žlutých očí české škodolibosti. Jsme my to lid k pomilování! Povede-li se u nás někomu něco dobrého, nu — dobrá, my to milostivě strpíme; nezdaří-li se ale člověku talentovanému jednou něco, my zrovna jásáme! To je radosti, že on přec snad není tím velkým talentem, který by naposled mohl být literatuře naší i ke cti! Ten malér, aby jednou vyvstal u nás spisovatel, kterému by se nemohlo vytknout pranic!

Přec je ale škoda, že Dvé krásných očí na jevišti se propadly. Alespoň kdyby se bylo rozluštilo, byly-li modry či černy! Bylo by o vzácnou pomůcku víc k rozluštění starého sporu, které dívčí oči že jsou vlastně přec jedině krásny. Pánbůh ví, kdy ten spor začal, ale hádka trvá posud. „Kdo má veselé hody rád, chválí oči černé, kdo rád hledí k tichým okénkům, žádá si tam očí modrých; pro náruživé chtění hodí se oči černé, pro něžné milování oči modré; v plesu svítí líp oči černé, v domácí jizbě zas modré“; atd.! Kdybych měl záhadu tu rozluštit, sáhl bych si pravou rukou k srdci a řekl bych pak upřímně: Pokud se pamatuju já, byly mně vždy černé oči nejmilejší; musím se však přiznat, že modré oči jsem míval snad ještě radši — ač nebyl-li jsem právě zamilován do očí šedých nebo hnědých.

To je to, že nebezpečny jsou všechny stejně. A proto jsem, ve jmenu trpícího lidstva, povděčen za to, že tolik hezkých

dam teď nosí ty ošklivé okuláry! Povídají se rozmanité příčiny, pročže je nosí. Jedni tvrdí, že kvůli slabému zraku. Kdopak ale vystudoval už ženský zrak! Dáma jde Svatováclavským náměstím, jde klidně dál, neohlíží se, zrak její je stále upřen kupředu, jakoby do neurčita, a přec — vsaďme se! — vidí každého, kdo ji pronásleduje, každého, kdo ji z potkávajících obdivuje, a modrá pentle na klobouku dámy jdoucí po druhé straně náměstí jí přitom také neujde! Jiní praví, že okuláry jsou vlastně pro *nevidění*, že jsou v nich skla, která předměty velice zmenšují, aby dáma neviděla tolik hříšných obrazů po krámech, aby na ulici všichni svůdní mužští scvrkli se na pouhé, bezvýznamné tečky. Pak by ale byly *kožené* klapky přec lepší? Ještě jiní chtějí tomu, že chtějí dámy prostě ničit svou krásu. Kdož by tomu věřil! A proto zdají se mít pravdu ti čtvrtí, kteří praví: V okulárech těch jsou nejspíš jako v mikroskopu skla velmi zvětšující — dámy mají mužské za mizerná infusorie, která teprv když přijdou pod sklo, za povšimnutí stojí. Ano, urážkou je to pro všechny mužské, nic jiného než hroznou urážkou, a kdo mužské uráží, je jejich nepřítelem a nikdo nemůže od nich žádat, aby svého nepřítele snad také ještě milovali!

NÁRODNÍ LISTY 23. března 1873

JARO JE JIŽ ZDE
„SELSKÉ NÁŘEČÍ“ – RADOST ZA RADOST
PAPEŽ SE UZDRAVUJE

V Praze 19. dubna

Když táhnou divoké husy na sever, krejčí do Bubenče a ševci do Nuslí, soudí i nejobmezenější znatel zjevů přírodních, že jaro je již zde. Ono ale už je zde dávno, dorostlo už na kluka silného, bujného, zrovna překypujícího. A včera a dnes je ten kluk zrovna komický! Náhle zmračí svoje čelo, začne do skal mlátit hromem a do země spoustami vod, že skály se rozmručí a země všecka rozkouří, a hned nato — děti jinak to neumějí — je zas usměvavý a skoro tak vonný a líbezný jako polívka u Frankovského. Když včera začal s tím svým nezbedným mlácením — „první jarní bouřka“ říkáme tomu my v meteorologii zběhlejší —, díval jsem se na něho z okna a nemohl jsem se ubránit škodylibosti. „Mlať si, jen si mlať,“ povídám, „však ty přijdeš do Bohemie!“ A už je tam!

Mé škodylibosti je vyhověno a mé samolibosti též. Jsem totiž právě nesmírně s tím spokojen, že odešel pašijní týden a odešly velkonoce, a já že nenapsal fejeton ani o římských saturnáliích, ani o původu Fidlovačky, ani o svěcení jara u starých Slovanů, vůbec o ničem výročním. Také co o tom psát! Odbyli jsme si zkrátka svatý týden. Z hlubokosti trpělivé duše české vzdychli jsme si o Velký pátek stran svých nepřátel: „Pane, odpusť jim!“ — ačkoli vědí, co činí — a o Boží hod najedli jsme se pak vlastního jehněčího. „Vzkříšení“ jsme přeskočili, protože bychom nebyli k němu obdrželi ani potřebného úřadního dovolení. Snad je nám proto i nyní, po pašijovém témdni, jako bychom byli stále ještě na té své staré cestě křížové! Také jsme letos nechali spalování Jidášů, ačkoli jich má hudební národ náš jako muzikantů. Škoda!

Ale — nezoufejme! Vždyť jsme došli těchto dnů z Vídně uznání zrovna překvapujícího! Již to víte, že tam pan Armand von Dumreicher (pseudonym — jmenuje se vlastně Reichs-

dummer) vydal spis a v tom spise zmínil se o českém jazyku velmi pochlebně, že prý je „selským nářečím“. Konečně, po tak dlouhém zápasu, jsme tedy přece jednou uznáni! Ano, my jsme selského původu, selského zdravého kmene, na nás je přec pořád ještě všechno selsky zdravé! My nejsme z kmene šlechtického, jehož štít je dávno již rezem rozežrán, také ne z toho kmene měšťanského, jenž je švindlérskou honbou po penězích rozerván již k nepoznání, my jsme národ selský, a ta naše řeč proč by nebyla tedy také selská, přirozená, silná, poetická, důmyslná! Výtečný von Dumreicher chtěl patrně ukázat k českému národu co k jedinému, z něhož lze Rakousku nabrat nových sil.

Vom Bauernstand, von unten aus
soll sich das neue Leben
in Adels Schloß und Bürgers Haus
ein frischer Quell erheben —

jakž zpívá Max von Schenkendorf. Ne, on se nemá zmýlit v nás nikdy, ten pan Dumreicher! My vždycky dokážem, že jsme „selští“ a že dovedem každého vola chytit za rohy pořádně.

Arci — překvapeni jsme tím náhlým uznáním přec! A vysvětlujem si náhlou tu měkkost k nám jen tím, že jsou ve Vídni ještě v stálém radostném rozechvění nad volební opravou a že se objímají pořád ještě na potkání. Pak ovšem si také vzpomenem, že vlastně přece již po nějaký čas poletovaly nad námi vlašťovky té nové, jarní lásky k nám — ony pochvalné dekrety totiž, které rozdávali páni okresní hejtmani těm přednostům obce, jižto dovedli daně z obce své již vymluvit na celý rok napřed. Když ale oni nám, měli bychom Němcům my udělat také snad nějakou radost? Na příklad propadnout takhle při příštích volbách! Doufám, že by nás šlechta naše v počínání tom podporovala co nejvýdatněji, neboť pořád ještě co nejvděčněji připomínám si onoho českého šlechtice, který — vždyť vy o tom ale také snad ještě víte! — šel v den velkostatkářských voleb na zajíce a neodevzdáním svého hlasu skutečně

a velmi důmyslně toho dovedl, že vyhráli Němci. Před čtrnácti dny přinesly časopisy zprávu, že z Anglicka přibylo po železné dráze čtyřicet čerstvých honících psů, kvůli podzimním zas honbám u Pardubic. Páni šlechticové! — smíme snad doufat?

Beztoho se neděje ve světě nic zajímavého! Když si vyjede dáma ze Sorrenta s oblíbeným svým lokajem na den do některého horského alberga, telegrafuje se to hned na všechny strany! A volba nového papeže také nebude. Papež se už zase uzdravuje, už smí ledacos jíst, a dali mu prý, aby ho doléčila, teď nějakou jeptišku, která umí nejspíš nemoce zaříkávat. Prorokovat umí prý najisto a už prý také prorokovala, že se papež uzdraví co nejdřív. To prý je „velmi svatá žena“, jak telegram praví. Nu, když je svatá, nahlídne každý, že následující nemá k ní pražádného vztahu.

Mám přítele. Muž to vtipný, jenže někdy stůně. Stonal tedy a už bylo líp, a ptal se tedy doktora: „Smím už něco jíst?“

„Ano, ale jen něco lehkého.“

„A smím přijímat dámské návštěvy?“

„Ano.“

„A také jen něco lehkého?“

NÁRODNÍ LISTY 20. dubna 1873

„VEM SI HO! — HRABĚ FOTOGRAFEM S NAŠÍ ŠLECHTOU JSEM SPOKOJEN PERSKÝ ŠACH V BERLÍNĚ A VE VÍDNI OLTÁŘ ACHTERMANNŮV

△ *V Praze 29. června*

Jdu — prší — ohlížím se po drožce.

Jsou tu dvě skoro vedle sebe; jedna přijíždí a ještě se batolí, druhá stojí. „Pojedem," pravím ke kočímu batolícímu se.

Stojící sebou pohne trochu na kozlíku. „Přenech mně ho," praví ku kolegovi.

Tento si mne zběžně prohlídne a řekne pak: „Vem si ho."

A také si mne vzal ten druhý. Jeli jsme a já byl zničen, moje pýcha zdrcena.

Lidská hodnota, cena člověka! Tak tedy, co to povídá Novalis, že prý „je ve světě jediný chrám a tím že je lidské tělo!" a že prý „není nic světějšího než lidská postava!" „Přenech mně ho!" — „Vem si ho!" a chrám je už naložen a svatá postava hrabe se ve třech kapsách, aby zaplatila čtyry šestáky. Alespoň kdyby byl řekl: „Vem si ho, ale dej mi za něj fajfku tabáku!" — Za celý chrám!

Dívám se oknem ven na to bláto, které máme pořád, a nahoru k tomu slunci, které není vidět. Viděli jsme je naposled — když už je tomu tak dávno, co jsme je naposled spatřili! Myslím, že je tomu už několik let, co stromy a domy stojí jen proto na světě, aby po nich déšť pohodlněji k zemi sklouzal. Také je snadno možno, že naše planeta už ani nevisí ve slunečních paprscích, že jsme se nějak vymkli a teď letíme sám pánbůh ví kam!

Pak máme být zdrávi, nemáme mít stále na výběr mezi neštovicemi a kolerou, hlavničkou a záškrtem, když je stále zavřena ta „velká apatyka", ta „všeobsáhlá studna zdraví", jak se za našeho dětství slunci ještě říkávalo!

Pak se máme divit fotografům, že zvýšili ceny své, když je teď slunce drahé a často ani ne „k dostání". Ano, ceny vystupují, boty, fotografie, plzeňské pivo, vše je dražší,

a přitom se boty rozpadávají před obutím, třeba se leskly jako aksamit, a plzeňské nemá chutě, třeba by svítilo „jako koule u božího hrobu“. Vše je dražší a horší, jenom člověk — „vem si ho!“ Snad je zato člověk teď lepší.

Ale à propos „fotograf“! Tadyhle čtu kdesi, že prý se někde stal také nějaký hrabě fotografem. A noviny řekly, to prý je něco, když šlechtic sáhá k zaměstnání měšťanskému, když i hrabata začínají se živit poctivě! To je rámusu, copak to může být za hraběte, ten fotograf! Jak známo, začal svět teprv po stvoření *světla*, před stvořením světla ale fotografie nebyla ani možna, předkové kteréhokoli fotografa sahají tedy nanejvýš až na Adama a rod onoho pana hraběte nebude as také starší, sic by to ani pánbůh nedovolil, aby se šlechtic tak zahodil! Předkové *našich* „lepších“ šlechticů byli prý už knížaty a hrabaty, když nebyla ještě ani naše planeta naživu, když ještě ležela v žhavém lůně své matky, v slunci, a zdá se tomu být skutečně tak, podle popálených mozků slavných jich potomků.

Já mohu říci, že jsem s naší šlechtou jak náleží spokojen, a my se jí ještě moc nasmějem, uvidíte. Tadyhle jsem se o ty pány arci už skoro trochu bál. Víte, když začaly znovu zas ty staré sbírky na Národní divadlo, stran nichž říkají německé listy, že jsou důkazem naší ničemnosti, poněvadž jsme bez šlechty a také bez svých boháčů, jen tak z poctivých kapes chudiny své sebrali již přes 400 000 zl., čehož by nedovedl Francouz ani Ital, Němec ani Maďar. Nastalo bouchání a šťourání do šlechty, popichování a lákání, a již jsem se věru tedy bál, že šlechtici čeští se popletou, že jeden dá pět, druhý deset, třetí dvacet tisíc! Ale ne, už je zase po strachu, staroslavná špína kryje erby bohudíky dál, jediné grešle nedali! Ukažte mně někde ve světě šlechtu tak důslednou!

Jako že jsem měl na příklad také strach o Němce. Vzpomněl jsem si totiž na Schillera, který kdys napsal: „Ó, také krásné, volné pocity hostinnosti jsou srdci našemu náboženstvím svatým, strašně se vymstí na barbaru, kterýž se proti nim prohřeší,“ — a pak na perského šacha, který měl být hostem v Berlíně a ve Vídni, a myslil jsem si: Počkej, tomu přec,

co svému hostu, nevynadají, a my, kteří tvrdíme, že jsou *vždycky* sprosti, my budem v bryndě! Ale nejsme, sláva Němcům! Už mu vynadali všech možných „hrubých“, „blbých“, „šilhavých“, „zcela nevzdělaných“ — jen „Němců“ mu ještě nevynadali. Zvláště pilna je žurnalistika ve Vídni, kam šach teprv přijde. Den co den mu připravují půdu drobnými zprávami, dopisy i celými fejetony, a to je vskutku cesta jedině pravá! „Kdo dá *denně něco*, ten je pohostinný. Kdo ale dává *šestkrát* do roka mnoho, chce jen, aby se o něm mluvilo.“

A oni toho ani nepotřebují, aby o nich někdo mluvil, oni mluví o sobě sami dost, a když přec někdo promluví jiný, nemají skoro nikdy příčiny, ani té nejmenší, aby byli na to hrdi.

Z jedné věci mám ale přece radost upřímnou — ne radost satyra. Z toho, že dostane se do Prahy, do chrámu Svatovítského, z Říma *oltář Achtermannův*. Znamenité je to dílo architektonické i sochařské, dík tomu, kdož je učinil naším! Dlouho dost nenacházel oltář kupce, 40 000 dukátů zpočátku žádal zaň mistr Achtermann — byloť dílo jeho výsledkem *dvacetileté* umělecké práce.

Spatřil jsem krásný oltář ten v Římě, v mistrově dílně. Uvedl mne k němu sám stařičký Achtermann, a když předstoupil před zamilované dílo své, zalily se mu oči. Tak, právě tak zbožně, s třesoucí se tou slzou v oku, stával před nesmrtelnými díly svými náš Levý.

NÁRODNÍ LISTY 29. června 1873

PROČPAK BY SE PÁTEŘI JEDNOU NEPOBAVILI!

△ *V Praze 13. září*

Já už vlastně nejsem proti tomu devítistyletému procesí biskupskému. Mám devatenáctiletou neť — blondýnka, velmi hezká, tuze hodná, a kdyby se našel nějaký opravdu mravný mladý farář s dobrou farou, dal bych mu ji za hospodyni — a ta neť řekla tyto dny: „Strýčku, to bude ňákých majstrů theológů! A já je mám ráda, jsou hezcí!“ — Nu žabičko, pomyslil jsem si, měj si tedy svou radost z toho procesí! A když včera zaklepal na mé dvéře jakýs neoholený, ošklivý chlap s plechovou schránkou v ruce — „für'n heiligen Wenzel, damit er erleuchtet wird“ —, dal jsem ochotně čtyrkrejcarák. Za to ale chci něco vidět.

Je také pravda, pročpak by se páteři jednou nepobavili. Člověk by se měl každoročně vybouřit alespoň jednou, i vinný sud by puknul, kdyby se mu někdy neodlehčilo špuntem. „A jsmeť my všichni špatně sbedněnými sudy a tůněmi, jimž by vyběhlo víno moudrosti, kdybychom je nechali v tiché jen zbožnosti stále kysat dál.“ Proto také zcela souhlasím, aby si o sv. Václavu, o pražském našem posvícení, trochu zatančili. Byly-li kdys v Itálii „procesí bláznů“ a ve Francii „procesí oslů“, slavila-li církev divoké „černé procesí“ v Evreux a nezbedný „velký tanec“ v Marsilii, proč by nemohla být u nás zcela slušná a mírná „polonéza biskupů“ z Karlína na Hradčany! Na účeli záleží a účel je posvícenská zábava. Příležitost pak se chytne kdekoli, španělští dominikáni ji chytali na příklad při pohřbu svých dobrodinců, a třeba dobrodinec nebyl stál za nic, sesedli si pak k vínu a připíjeli „viva el muerto“ — *ať žije mrtvý!* Ať žijou mrtví biskupové, třeba by byli nestáli za nic!

Bude to sláva! Spolky a cechové ovšem prý nepůjdou na to historické procesí, nepůjdou z historické příčiny. Ono totiž

bylo v té době, kdy většina oslavovaných pražských biskupů žila, při procesích, při kterých se cechové sdíleli, na příklad v Evreux předepsáno, aby každý cech si pro zábavu diváků oblíkl „svého blázna“, který by při průvodu prováděl kejkle a špásy. Oni zde teď při pražských ceších nemohou žádného blázna najít, který by na to procesí chtěl. Nebude cechů také zapotřebí. Devíti set zlatých a stříbrných čepic je přec pro zevnější lesk dost a dost, zlata a stříbra bude také po tělech bohatých následovníků chudého Krista Pána hojně, alby budou vyprány do sněhové bělosti a huňatých komží bude jako v starém Římě o novoroční saturnálie. Ale o nějakou „širší“ zábavu ctihodného obecenstva mělo by být přec také postaráno, nějaký srdečný „risus paschalis“ měl by přece zazvonit!

Nežádám, aby kanovníci na střeše Sv. Víta kouleli kuželky, jak činili již zase v Evreux. Také nechci, aby při průvodu nutili nás diváky, bychom skákali přes košťata nebo tančili „žida“. Ba ani to nechci, aby jako v Mnichově šly v průvodu celé skupiny biblických osob, aby se válely hezké, trochu už dospělejší děti po zemi a naznačilo se tím „vraždění neviňátek“, nebo aby bylo vidět Abrahama a Izáka (Abraham — český kněz, Izák — český národ, obětovaný pánubohu) nebo aby bylo vidět obry Goliáše a Uriáše, třeba by tesaři našich městských granátníků byli zcela vhodně dlouzí k tomu. Ale nějaká scéna z české historie svaté byla by přec příjemna. Jak lotři škrtí svatou Ludmilu — to ne, to by se nevyjímalo dobře. Jak zabíjejí svatého Václava, to také ne! A též ne, jak házejí svatého Jana do vody, — bylo by to sice tuze pěkné, ale kdo ví, našel-li by se nějaký ochotný Jan N. k tomu. Ale jak svatý Prokop oře s čerty a jak je žene skrz skálu ven, to by byl velký špás! Ani by to nebylo tak drahé. Vzít jen několik veřejných posluhů, dát jim po zlatce, pak rohy, kořalku, ohony a jiné potřebné materiálie a je to, jenže než by se zakuklili, musili by být vykropeni svěcenou vodou, aby náhodou nebylo mezi nimi o jednoho čerta víc, a to o skutečného, opravdového, jakož se jednou stalo v městě nazvaném Aix!

Ano, měl bych několikero přání. Za prvé, aby se jen nepohádali a nezesvářili kvůli policii a kvůli lidem. Za druhé, aby

vzal každý svou hospodyňku do Prahy s sebou. Ať se chudinky tou parádou také pobaví, a pak — — co povídá truhlář v Řemeslnické merendě? Povídá: „To je tak. Kdybychom byli ženati, *nesměly* by být ženské s sebou, že jsme ale svobodni, *musí* být ženské s sebou.“ A páni páteři jsou přec svobodni, ne? Za třetí, aby dobře jedli a ještě víc pili. „Poculum charitatis“, to mívá zázračnou moc! V jisté důležité listině opatství quedlinburského tvrdí se najisto, že *zemřelí* hostinami kněžskými docházejí velkého občerstvení a posily — „plenius inde recreantur mortui“. A leží-li pánům procesářům blaho těch nebohých pražskobiskupských duší tedy na duši, nechť pijou a pijou — ať si mrtví nenaříkají!

Konečně bych měl ještě nějakou prosbičku a tuze by mne těšilo, kdyby nebyla oslyšena. Aby se totiž nezapomenulo na svatého Otce! Dovolil bych si poukázat k trochu hloupému, ale krásnému obyčeji ve staré Persii, nazvanému Kauza Niši. V jistý jarní den jezdil tam starý muž městem na oslu, každý mu musil dát peněžitý dárek, a kdo nedal, na toho vylil dobrý starý muž hrnek smrdutého černidla. Na oslu nebo na podobné hlouposti může se v Praze také jezdit a smrdutého černidla má Řím přec vždycky dost!

NÁRODNÍ LISTY 14. září 1873

RODERICH BENEDIX
PROCESÍ ZPÁTEČNICKÉ

△ *V Praze 27. září*

Tak stár, a přec se ještě překvapil jako nedočkavé dítě! Kdyby byl čekal jen do jara, právě zasnulý Roderich Benedix, byl by se dožil nejen čtyřicetiletého jubilea spisovatelské své činnosti, nýbrž i nějakých peněz od vděčného svého národa. Ale takhle!

Telegram přináší dnes zprávu, že Benedix už skonal, a německé časopisy dodávají, že nejspíš v trpké nouzi. Že prý ale už bylo kdesi nějaké provolání vytištěno, aby se na něho sbíralo. Podivno, když umře nějaký německý velikáš duševní nebo vymírá pozůstalá rodina jeho, čtem skoro pokaždé to osudné „v nouzi"! A teď — pět miliard a pořád „v nouzi"!

Musíme být spravedlivi. Čest mužům tak nezištným — u nás by se jim ale nebylo vedlo líp, spíš hůř! Máme ovšem radost z toho, když někdo talent a život svůj věnuje věci národní, a cítíme se sami povznešeni, když to činí nezištně, když v naší egoistické době nehledí hromadit si peněz a je rád, že se za svou práci alespoň tak dalece nají, aby mohl zas dále pro národ pracovat. „Ejhle, tak poctivé muže rodí národ náš!" voláme pak hrdi — po jeho smrti, a umřel-li poctivec snad skutečně hlady, roste naše pýcha do nebes. Totiž nás — menšiny. Většina se mu vysměje, že byl hlupcem, když sobě „nekryl budoucnost svou". Arci snad by mu dali jednou provždy po zlatce nebo po míň, kdyby přišel a poprosil. On ale obyčejně takový hlupec je ještě pyšen, nesmekne, neprosí!

Roderich Benedix patrně také nežebral. Pracoval do posledních svých dnů, ještě přednedávnem jsme čtli, že byly provozovány od něho veselohry zcela nové, a kritika chladně a nemilosrdně řekla, že se již vypsal, že je po talentu a pročže vůbec již raději psaní nenechává. Ale Benedix nemohl nechat psaní, nechtěl-li mít hlad! Nouze nezná odpočinku, i když se

práce již protiví, nouze nikdy nemá neděle. Ta léta, když talent jeho kvetl, neměla pro pozdější věk jeho žádného ovoce. Z něho vydělávali ředitel a jiní divadelní podnikatelé, herci, nakladatelé.

Snad teď řeknou, že Benedix nebyl vůbec géniem zvláštním. Budou mít pravdu, nebyl knížetem poesie, ale poetou byl přec. „Poesie je zlatem; umění dovede rozkovaným drobtem jeho pozlatit věky a světy.“ Hezký kus doby německého divadla pozlatil Benedix a byl velkým, kde neměli většího. Také české divadlo zná lepší plody jeho, a připomínám-li zde jmeno Benedixovo, mluvím o našem dobrém a milém známém. A litujem-li, že trpěl nouzí, ozývá se v nás hlas čistě lidský, každou nesrovnalostí bolestně dotknutý.

Nechme Němce Benedixe, vraťme se domů. Pracujme ve prospěch národa každý dle svého, třeba tak jak jistý přítel můj, jenž se jen proto stěhuje každé čtvrtletí, aby jednou Umělecká beseda měla hodně domů, kam by pamětní tabulky zasazovala. Nebo jako jistý dobrý známý. „Já — já půjdu najisto na procesí zpátečnické,“ prál ten dobrý známý, „těch, kteří budou dost rozumni, aby nešli, bude dost, v národě musí být ale všechny strany zastoupeny.“

Ano, již skoro nastává ten den náš slavnostní. Praha se plní, z vagac a cest se již všechno vrátilo, studenti přibývají denně po stech a více méně velebných páterů přibyly k procesí celé černající se pluky. Všeobecné objímání; neslyšíš po ulici slov, vzduchové vlny nesou jen mlaskání hubiček.

Bude to sláva! Höfler, historiograf a katolík, sice prý odřekl, ale zato přijde — páter Hyacinthe a arcibiskup Dupanloup. Těch menších je nepočítaných, stačili by na zalidnění celého nebeského království chudými — duchem. Všichni půjdou a všichni budou zpívat, prostě a neuměle, jako by je byl učil František Orfeus Pivoda. A po cestě bude nadšení všeobecné. Praha bude prápory, koberci a krásnými obrazy zrovna obalena.

Hned v Karlíně obraz, jak Hus brání universitu pražskou proti Němectvu, kteréž sem zavedlo biskupství pražské, „ochranná ta bašta české národnosti“.

Na Poříčí obraz, jak papež metá několik mandelů pekelných klateb na Čechy.

Na Josefském náměstí jiný, jak biskupové sbírají voje ku křižáckému tažení na vyhubení Čechů.

Na Příkopech, jak po bitvě bělohorské páleny české knihy.

V Ovocné ulici, jak statisíce nešťastných vypovězenců opouštějí českou vlast.

Ale nejkrásněj bude vypadat staroměstská mostecká věž, bude celá a celá ošacena červeně! Proto, že tam byly tenkrát na odiv a postrach lidu vyvěšeny krvavé hlavy všech těch statných šlechticů českých, kteří stáli s národem „až do těch statků a hrdel“. Pro drobnou tu historickou připomínku připojí se ale nynější česká šlechta k procesí teprv na Malé Straně, za mostem.

Již se nemohu dočkat pohledu. Až uvidím družičky a kněze jít v párku — slavnostní program jim to výslovně tak předpisuje —, dám se snad radostí do pláče! Ono bude těch párků nesmírně mnoho, jednotliví osvědčení dodavatelé družiček k procesím nabídli se přivést až po padesáti kusech. Vesměs čistě vypraných a s růžovou obrubou.

A pak odpůldne ta hostina! Chvála pánubohu, že pořádný katolík nikdy nemá nouzi o příležitost k bohulibým hostinám! Ovšem, najíst se může každý také doma, při společné hostině musí být víc než jídlo, musí být rozprava, zábava. A bude na Žofíně rozprava a zábava, budou nadšené toasty a ku konci se za všeobecného jásotu zapálí uprostřed sálu připravená hranice a na ní upálí se několik u kněžstva méně oblíbených spolupracovníků Národních listů. To jsem rád, že jsem já byl vždy hodný a příjemný!

NÁRODNÍ LISTY 28. září 1873

DON JUAN – POKYNUTÍ TRÁMEM KRÁSNÉ MYSTÉRIE – URBÁNKŮV VÝBORNĚ ILUSTROVANÝ ČECHOSLOVAN

△ *V Praze 25. října*

Konečně bude moci pořádný člověk zase chodit do českého divadla! Vždyť ani není možno, aby sobě někdo nepovšiml převýznamného pokynutí, jaké dáno shůry památného dne 24. října l. P. 1873, zrovna při provozování Don Juana.

Snad zná každý bídnou tu hru, v níž se neřest zpívá a hřích hudbou doprovází, v níž se veřejně před obecenstvem — a to obecenstvo ještě za to platí! — holky svádějí a na jistou historickou personu, světově to známou „svobodu“, nadšené přípitky pronášejí! Neměli bychom konečně snad nic proti jmenované „svobodě“, o níž třeštěnci ve verších i tvrdí, že je „dcerou nebes“ (luciper byl kdys také andělem), neměli bychom snad nic, pravíme, proti ní, kdyby ji malovali trochu slušněji, na příklad s provázkem pěkně kolem rukou, kdyby bydlela jen někde „na horách“, jak pověstný Schiller praví, a kdyby to byla tak zvaná „mírná svoboda“, jaké si přáli bohužel již vymírající „sedmašedesátníci“ z roku 1848. Ale ta svoboda, jakou si myslí strana Národních listů, ta „*pravá* svoboda“, ne, ta — ale nechme toho!

Když tedy vystoupil co Don Juan barytonista Lev (také čisté kvítko!), když vraždili p. t. pány guvernéry, vkrádal se za noci k urozeným nevěstám místo jich ženichů, posílal své dřívější lásky do blázince, když chtěl již zase jednou Zerlínku připravit o nevinnost (což provádí v Praze Don Juan s mladistvou Zerlínkou již od 29. října 1787), když zdvihal Lev již opět pohár, aby zazpíval:

Nazdar voláme, sláva svobodě! —

tu náhle se rozšířil divadlem významný smrad. Každý vzdělanec ví, co v jistých okamžicích takový smrad znamená: že

znamená přítomnost samého ďábla — pánbůh rač nám hříchy odpustit! Také si hned začlo obecenstvo šeptat, že někde — „hoří“, a starostlivější o duševní blaho své padali do mdlob a utíkali zároveň ven. Většina ale zůstala, neboť Lev zpíval k nim z jeviště:

buďte pak jen pokojnější,
buďte trochu rozumnější —

a ty, kteří mu nahoře pomáhali, napomínal recitativem:

buď kolováno, prozpěvováno,
milo ať je radováno!

Možno, že by se byla věc skončila ještě dosti dobře, ale Lev nedal pokoje, Zerlínka vzkřikla, obecenstvo se leklo — za pět minut bylo divadlo prázdno a bylo po opeře. Pak se říkalo, že „hoří nějaký trám“, — hm!

Už několikráte bylo dáno operníkům českým výstražné znamení. Za prvé vzali Don Juana na konci opery posud *pokaždé* čerti. Za druhé mohlo každého rozumného člověka už dávno zarazit, proč as česká operní kritika — ta spravedlivější — chválí stále a nadšeně Dunovské, Bastly a Hynky, kteří jsou mimo Čechy venku, a nikdy Lvy, Čechy, Vávry atd., kteří jsou zde. Teď se stalo tedy pokynutí *trámem!*

A doufám, že ihned se zavře na čtyry neděle divadlo, aby se mohl přeměnit repertoár, aby herci pomocí nějakého dramatického katechismu předělali se na slušnější, aby se nakoupilo něco potřebných teď nových rekvisit a zřídila se nová garderoba. Snad se potěšíme co nejdřív, jako kdys naši šťastní praotcové, zas nějakou krásnou „mystérií“, v níž nebyli jen „špatní darebáci“, jako v kusech nynějších, nýbrž i „darebáci šlechetní“.

Chci být českému divadlu našemu také nadál upřímným rádcem, a upozorňuju tedy — kvůli garderobě — již nyní, že v každé „krásné“ mystérii dle odůvodněných náhledů dřívějších věků musí být alespoň 4 čerti — „faire le Diable à quatre“ se tomu říkalo. Vůbec musí být pekelné kostýmy

co nejhorlivěji opatřeny, neboť v mystériích se čerti jen hemží, nejen v krásné mystérii „o Johaně papežce“, nebo v kuse „o desíti nezbedných“, kvůli kterýmž zpívají čerti nadšené „gaudeamus“, nebo ve hře „o ztraceném synu“, kdež hlavní hrdina v druhém aktu pere se s 1 svatým a 2 ďábly, nýbrž hlavně kvůli důležitým hrám o Jidáši Iškariotu, kolem kteréhož, jakmile se spustí na provaze se stromu, ďáblové ihned tančí „rond“. Ovšem se nestane ve všech starých mystériích, že by se Jidáš zrovna vždy oběsil. V jedné velmi dobré na příklad Jidáš zabije syna krále Iškariota, s nímž se pohádal při hře v šachy, pak zabije svého otce, vezme si svou matku za ženu, lituje — a zblázní se z toho. Ale kde se přece oběsí, upozorňuju hned zde našeho pana režiséra, že duše, nemohouc pro stažené hrdlo ústy, vypadne pak z břicha zároveň s vnitřnostmi. A pana rekvisitáře upozorňuju, že pak přijde archanděl Michal a váží duši tu, pročež že musí být po ruce také slušné vážky. Jidáš bude na jevišti jako vždy dříve representantem zas celého židovského národa, konečně se bude tedy pořádně zas do židů mazat!

Jak čistě a mile, zrovna dětinsky naivně budou dojati, až sbor „knězských knížat“ začne zpívat: „Ó jemine! Ó jemine!“ Nebo ve hře o filosofu Senekovi, kdež Seneka odevře sobě sice žíly, pak ale dostane kolem hlavy glorii, vznáší se do nebe, odkudž odříkává „andělíčku boží“, — zdaž se přemůžem a nebudem odříkávat s sebou!?

Ah — až spatřím zas první dobrou hru, den ten si zaznamenám v kalendáři červeně! Ovšem musí člověk mít k tomu také svůj kalendář — já si koupím Urbánkova výborně ilustrovaného Čechoslovana! Ten nejvíc ze všech mně připomíná poetické doby mého dětství, kdy jsem ještě čítal „kalendář Litoměřický“ a studoval v něm ty krásně rozmazané obrazy, které byly jak se říká zrovna „k nerozeznání“. Co může člověk si všechno do takového černého fleku vmyslit! Také je kalendář ten ozdoben podobiznami Erbena, Vocela a Zapa, a kdo znal muže ty zaživa, může na těch kontrfektech s bolestí sice, ale dopodrobna poznat, jak daleko dostoupla u nich již hniloba.

NÁRODNÍ LISTY 26. října 1873

LISTOPAD, MĚSÍC SAMOVRAHŮ
ŠALOMOUN II.

△ *V Praze 8. listopadu*

Staré, prohnané sluníčko už šlo dál na jih, aby mu v zimě nebylo tak zima. A v nastalém chladu scvrkají se příroda a veškeré předměty zcela tak, jak je tomu Majerova fysika naučila, takže na příklad den má teď už jen asi šestnáct hodin. Světlo hyne, mlhy se šourají, nebe obléklo polosmutek, je listopad, měsíc samovrahů. „Kdo má teď rozum, jde a oběsí se," napsal jistý vídeňský fejetonista. Také se prý hned nato vskutku objevila Jeho Excelence pan doktor Herbst v právě jím zřízeném „ústavověrném klubu levice", byla černě zapjata až po krk, měla černé rukavice na chvějících se rukou, černé zuby v drkotajících ústech a řekla, že chce mít řeč. Zavřeli hned okenice a rozsvítili plyn, kvůli většímu dojmu.

„Pánové," začala Jeho Excelence, „jsme hotovi. Mladoněmci vítězí na všech stranách, jsme na mizině. Co teď? Co učinil Saul, když prohrál poslední bitvu proti Davidovi? — Zabil se. Co učinili Antonius a Kleopatra, aby je Oktavián nevlekl s vítězoslávou do Říma? — Zabili se. Co učinil Nero vida blížící se liktory? — Zabil se. Co učiníme my? — Zabijem se! Pánové, mám dobré zprávy. Chtějí nás nebohé přemožené vozit po Čechách, z místa na místo a ukazovat, a to je strašné! Kuráž, pánové, kuráž, já spáchám samovraždu první, já vám dám příklad, třeba by bylo možno, že pak ten svůj čin ani nepřečkám. Ovšem, měli bychom ještě snad volbu mezi samovraždou a oženěním se, kdybychom jen na neštěstí nebyli skorem již všichni ženati. Já na příklad už mám Její Excelenci ženu svou a zákon zapovídá mít ženy dvě, protože nemožno sloužit dvěma pánům. Ano, jsme hotovi a kladu svůj návrh na černý stůl klubu."

Vzlykání a debata. Jeho Excelence pan dr. Giskra, jenž rád navrhuje něco nemožného, míní, že „má se zachovat aspoň čest". Že prý bude dobře, když se jako řekne, že Rakousko

už zase jednou octlo se nad nějakou propastí. Obě Pressy prý mohou pak psát, že třeba tu obětovat se jako v Římě kdys pan Curtius. Pak prý klub atd.! Ale Dormitzer, nepoměrně měkčí, nechce o tom úskoku ani slyšet. „Ublížili jsme Čechům," praví a ušlechtilá slza kane mu přes tvář, „mějme za to svůj trest. Co učinil Kimón Athénský, když byl porušil zákon, který přece sám byl dal? — Zapích se v areopagu. Zapíchněm se taky!" — Byli pohnuti, ale zapíchnutí přece nepřijato. Vysloveno vzhledem k panující právě mizérii finanční, že nemožno bez státní subvence vyhazovat peníze za nože, bambitky, prach, olovo, provazy, uhlí nebo jedy pro klub celý, a rozhodnuto, že se volí smrt bezplatná: Dunaj. Musíme tedy teď počkat, až co telegraf.

Zatím se bavme doma, jak můžeme a musíme, tedy také listopadově čili samovražedně. V divadle mohou dávat samé jen kusy samovražedné, jako Wenzigovu truchlohru Arria a Paetus nebo Shakespearovu Antonius a Kleopatra, v opeře třeba nechť se Edgar Ravenswood střídá v zapichování se s Ernanim banditou. V Umělecké besedě možno vzhledem k divochům, kteří o samovraždě nic nevědí, pokud se nesešli s námi vzdělanci, velmi pikantně dámám přednášet o tom, je-li samovražda plodem přírodním nebo výrobkem uměleckým. V žurnalistice zas mohou se psát důkladné články, je-li samovražda už proto, že „škodí na zdraví", hříchem a jak utěšeně hříchy vůbec se rozmnožují od té doby, co na jich vyhubení vynalezeny jsou latinské formule. V životě — nu zde lze prakticky samovraždu provádět, nové způsoby vymýšlet atd. Teď na příklad lze stavět balóny a letět onomu balónu vstříc, který dne 6. října si prý vylít z Ameriky do Evropy, ale ještě nedolít, — tedy nové, zajímavé, co nejspolehlivěji samovražedné expedice zrovna jako za Franklinem. „Buď založili někde nahoře balónskou kolonii," mínil kdosi, „nebo si Amerikáni dělají z nás Evropanů balouny."

Ostatně, on se teď ten společenský život náš rázem a naprosto změní. Přinesli jste tento týden krátkou, obecenstvem zajisté nepovšimnutou místní zprávu. Šelť kdosi ve dvě hodiny v noci domů, byl na Václavském náměstí přepaden a nemohl

se dovolat pomoci. To ho poněkud mrzelo. Šel tedy následujícího dne na úřad žalovat. „Kupte si na obranu hůl," odvětil úředník udivenému žalobníku. — Přiznám se, že jsem zpočátku sám nevěděl, jakže to a co s tím. Ale při známém svém talentu brzy jsem přece prohlíd — vždyť je to to nejzlatější Kolumbovo vejce na tom božím světě! A kdo první myšlénku takovou využitkuje, je šťasten! Také jsem se hned vybral do Ovocné ulice, najal tam trochu větší krám a dal malovat tabuli „Radnice Šalomouna II."

Tím Šalomounem budu jako já. Budu tam sedět, s lidumilností na tváři a s chytrostí v oku. A teď to začne!

Přinášejí starou žebračku, kterou byli právě venku na ulici kočárem přejeli, — to neškodí pranic, když náš kšeft začíná malérem některého bližního. Nebohá babička strašně běduje: „Pane, — raďte, raďte!" — Podívám se, chytrost mi vyšlehne z oka: „Víte co? Kupte si sama ekypáž! — 3 zl. 50 kr.," dodávám hned vzhledem k stařenčině nemajetnosti. Babička radostí upadne do mdlob, takže ji musí odnést v obecní truhle. Já ale shrábnu klidně peníze a zapíšu do kasovní knihy položku první: 3 zl. 50 kr.

„Co mám dělat," volá vtom mezi dveřmi muž zoufalého vzezření a přistupuje pak blíž. „Právě mne vyhodil můj domácí i s rodinou mou z domu, a mám jedenáct dětí!" — „Nu — vystavte si *svůj* dům," rozhodnu hrubě ani nepřemýšleje, „kvůli dětem dům se zahrádkou. — 12 zl." — V oku nebohého muže zaleskne se slza vděčnosti — věru, jsem skoro sám pohnut — jak šťasten člověk, který si může říci: Jsi dobrodincem lidstva!

Ale už je tu zas někdo. Suchá, ztrápená panička. „Můj muž mne strašně týrá, bije mne každý den!" — A já — jen tak rukou pohnu: „Velectěná paní, krmte se dobře, abyste sesílila, a pak mu nařežte sama! — 8 zl." —

„Servus!" volá dobrý přítel, přicházející na krátkou návštěvu. — „Servus — co děláš?" — „Nic — mám strašně dlouhou chvíli." — „Tedy se oběs. Máme teď v Čechách beztoho listopad." — „Ve všem?" —

NÁRODNÍ LISTY 10. listopadu 1873

ODPOČIŇME SI! — POSLEDNÍ VOLIČ
DAŇ ZE PSŮ

△ *V Praze 6. prosince*

„Rád bych věděl, jaká jubilea bude lidstvo napřesrok slavit!“ vzdychl si jistý historik. „Roku 74 nestalo se jaktěživo pranic velkého, vyjma, že dne 27. prosince 1774 založili vévodství holštýnoldenburské!“

Nu tak slavme tedy založení vévodství holštýnoldenburského! — Ale ne — nechme toho! Vždyť snad můžem také nějaký rok být bez slavnosti a odpočinout si! Zvlášť my Čechové věru že nepochybíme, když si trochu pozevlujem. Byli jsme posud jako ministr, který stále jen strojil geniální plány nové, jako generál, který vítězně kráčel od bitvy k bitvě, jako kupec, který kupil poklad na poklad, — odpočiňme si, udělejme si z roku 1874 nějaký svůj Velký pátek. Plavem sice velmi šťastně politickým životem, ale i při nejšťastnější plavbě přec je zas na čas přístav vítán. Když my všichni dohromady a pak každý jednotlivec pro sebe nebudem dělat nic, pranic, pranicoucí nic, neupře nám nikdo, že jsme v tom svorni, a naší národní svornosti bude se obdivovat svět. „O to se teď nejedná, aby národ přemýšlel, zda má se jít na sněm či nemá, nybrž o to, aby dokázal, že je svorný,“ pravil kdosi. A proto prosím vás, Čechové, nepřemýšlejte, a kdo je tuze moc nepokojný, nech sobě nanejvýš něco hezkého zdát. Přísloví sice praví o poklidu „Pro starce medem, pro mládce jedem“, ale to hloupé mudrosloví lidu!

Očekávám ve směru tom od roku 1874 mnoho. V časopisech českých rozpoutaly se sice polemiky a rozmluvy o situaci politické, ale ty bohdá umlknou záhy. Zdravá mysl lidu nepřipustí, aby byla snad donucena k uvažování a přemýšlení, zdravá mysl lidu přestane číst a bude konec. Všude se jeví potěšitelné známky blížící se krásné lenosti. Národní divadlo, matice školské a podobné „národní“ podniky burcují sice

stále lid, ale kdyby se nezapomněl některý prostý, jednoduchý občánek, zámožné a vzdělaností uvědomělé občanstvo se k příspěvkům bohudík nezapomíná. Ovšem nám hrozí v nastávajícím roce také zas všelijaké volby, obecní pražské a sněmovní zemské, netřeba se jich ale více bát. Ono už to ani poslancům samým nestojí za to, aby kvůli důležitým poradám klubovním jednou za rok přijeli do Prahy. Pošlou místo sebe jen kus papíru, „plnomocenství“ se tomu říká. A takové plnomocenství je nejen pohodlná, nýbrž i velice příhodná věc, nepřemýšlí, neláme si hlavu a nehádá se. Politicky méně zralý lid by snad v dotýčných okresích budoucně místo kusů papíru zvolil si skutečného, živého člověka, ale my se kojme nadějí, že naši voliči raděj nechají být všeho, že vůbec ani volit nebudou a bude pokoj. Už při posledních — zvláště pražských obecních — volbách pozorovali jsme s radostí, že voličů dostavuje se vždy míň a míň a přiznám se, že pracuju již podle J. K. Tyla pro Lumíra o novele „Poslední volič“. Kde pak přece se volby vykonají, není pražádné nebezpečí, že by se zvolili buřiči a šťouralové. Teď již vládnou zcela jiné faktory, voličům se řekne, že „kandidát jedl v pátek maso“, — kdopak by ho pak volil!

Bude mírné, příjemné veselí. Zimní, rozkošný prosinec je nejlepší přechod k tak šťastnému roku. Štědrý Mikuláš, Štědrý večer, krásné vánoce, Mlaďátka, Silvestr, den novoroční, jaká to řada přípravných dnů! A hned po Novém roce nové nařízení, které mělo už dávno být, po kterém jsme v přirozené touze své po spravedlnosti již dávno toužili: *daň ze psů.*

Konečně! — Schnorr von Carolsfeld namaloval věrný obraz, jakže Adam s Evou jdou z ráje do vyhnanství. Nikdo nejde s nimi než pes. Hluboký, krásný v tom smysl! V ráji žili první rodiče naši v nevinném, přátelském styku se všemi tvory a s celou přírodou, vyhnáni musili podniknout boj s celou tou přírodou. Lidstvo již boj vyhrálo, tvorstvo je podmaněno a stalo se to pomocí psa, který člověka nepřestal milovat nikdy. Proč? Snad má hebrejský talmud pravdu, když praví, že byl pes stvořen ze zbytku hlíny, která vzata na formování člověka. Možno, přírodopis tomu nasvědčuje, psí

mozek je šedesátou částí těla, zrovna jako u mnohého člověka. A velký Leibniz podal Francouzské akademii zprávu o jistém psu v Sasku, který mluvil přes třicet slov skoro lidskou řečí, po německu.

Pes prokázal člověku služby velké, člověk je vždy uznával. O psí věrnosti napsány celé knihy, Alexandr pojmenoval město dle psa, „kyniky“ nazvala se i celá filosofická škola, Homér pěje s nadšením o Argu, psu Odysseově, který ještě po dvaceti letech svého pána poznal a hned nato skonal, atd. Také uznával člověk vždy jaksi svou talmudovskou spřízněnost se psem, zacházel s ním zrovna jako s člověkem. Pes, který nestojí za nic, válí se po poduškách, je hejčkán a hlazen, a pes, který nám ochraňuje život a dům, je vystrčen ven do boudy, do níž vítr a sníh pere, a dá se mu trochu pomyjí. A když nemá člověk žebrák už pražádného člověka, kterému by poroučel, béře si psa a maltretuje toho. Byl to povždy svazek vzájemné vděčnosti, pes líže ruku, která ho bije, a nevyjádří nikdy své pravé mínění o tom.

Přece posud nenakládalo se se psem *zcela* spravedlivě v lidské společnosti, podnes byl u nás vyloučen z nejkrásnějšího práva každého řádného občana: přispívat k potřebám společnosti té, platit daň! Konečně se vyrovnalo i to, od Nového roku je také pes stvořením daně platícím, ať se třeba někdo směje, že „nám musí již i psi pomáhat“.

Daň to se všemi příznaky řádné daně, kterou jak známo žid skoro nikdy není tknut. Žid nemiluje psa, „zvíře nečisté“, netrpí ho v domácnosti své, nebude platit také tuto daň! Zato ale mnohý chudý nebožák zavede si poslední radost svou sám k rasu.

NÁRODNÍ LISTY 7. prosince 1873

△ *V Praze 27. prosince*

Venku praští mráz, žaluje a houká vítr — a já sedím klidně u psacího stolku svého a zaznamenávám duchaplně: Rok 1873 doklepává. Není to výrok lehkomyslný, neboť pozoruju zmíněný rok bezmála již po dvanáct měsíců, a kdyby nebylo toho rušivého větru venku, dovedl bych vypočítat, za kolikže minut už bude po roce a my v roce novém. Proklatý chlap, ten severní vítr totiž! Houká už po statisíce let, má už sněhobílé šediny, na pěkně článkovanou a po italiánsku zakončenou árii to ale ještě nepřivedl! Ale mít sílu toho chlapa, který se válí venku po ledové Vltavě a celou noc skáče s Petřína na Vyšehrad a se svatovítské věže na Žižkov! Ve světě by toho bylo tolik k profoukání — velký, volný je krok mistra Boreáše a za jeho panování nesmí se z bařin žádné bludičky rozhořet a poutníky svádět!

Tak tedy bychom byli dodělali rok 1873, vzdor neobratnosti pánaboha. On nedovedl roky vypočítat tak, aby „sluneční a měsíční“ vzájemně se hezky kryly a nikde žádné minuty a hodiny nepřečuhovaly do roku následujícího. Ovšem jsme tu chybu lidskou obratností svou již dávno napravili, stvořili jsme rok přestupný a je to, ale co nám mohlo být ušetřeno zbytečných, dlouhých počtů, kdyby pánbůh, než nám stvořil svět, byl se dřív trochu důkladněji obeznámil s astronomií! A co zbytečné tahanice s tím protivně chladným časem! Nemohu čas vystát, není v něm nic dobrého!

Ty vládce na svém pražulovém trůnu,
od věčnosti, bohorovný, netělesný,
nepochopený a posud nepopsaný,
mluv, ó šedá runo, kolika že lety,

*statisíci let že ovíjíš své skráně?**
Všechny tvoje děti kam že poděly se?
Promluv, Čase, umíš milovati?
Neumíš; neb kdybys ty tak uměl,
byl bys bohem —;
jeho ruka tvoří, tvoje ruka ničí,
on dá klasům růsti, jež ty jenom sečeš,
z jeho ruky rostou celé zlaté světy,
z tvé pak ruky rostou jenom děje lidské —

a ty vypadají podle toho! Podívejme se na příklad na rok 1873! Na trůn se nedostal ani Don Carlos ani pan hrabě Chambord, do Bismarcka vzdor církevním kletbám pořád ještě neudeřil hrom, nebozí mniši římští přišli o své kláštery, šlechetní bursovní židé vídenští přišli o své miliony — fuj, styděl bych se být takovým rokem!

Jenom my Čechové můžem být spokojeni s rokem minulým. Švihli jsme sebou za 365 dnů kolem slunce a jsme zrovna zas „na tom fleku zde", na kterém jsme byli před rokem. To je umění, kterého jiní nedovedou. Jen co do romantiky nám přibyla jedna barvička. Míním chvalně známý, 28 hlav čítající sbor nejnověji vynalezených „vlastizrádců". To je přec jenom něco, „vlastizrádce"! — „Země se otřásá při slově tom a andělé zahalují si obličej." — Poněvadž vzdor vší úctě, jakou jsem sobě už od mnoha let povinen, přece se pořád ještě nepovažuju za anděla, nezahalil jsem tvář svou a šel se na ty velezrádce podívat, hned jakmile se narodili. Děkuju za poptávku — byli zdrávi, veselí a své matce — „láska k vlasti" se jmenuje — jako by byli z oka vypadli. — Podivno, já jsem si myslil zrádce vždy zcela jinak! —

Že máme nyní v Čechách zas tuhou žurnalistickou polemiku, konstatuju jen kvůli úplnosti své kroniky, rozumíť se to takto samo sebou. Děkujme pánubohu, že nás alespoň něčím baví, umřeli bychom sic v Čechách dlouhou chvílí. Je to strašné! Když se narodí ještě za půl roku někde nějaký vtip,

* Upozorňuju povrchního čtenáře na krásu obrazu, jakže „šedá runa ovíjí si skráně".

je kousavý a zavání vzteklinou — ihned se dodá k pohodnému. Když se ještě někdo usměje, pokrčí společnost rameny: „Chudák se zbláznil!“ — a stane-li se mu to na ulici, zůstanou všichni stát a dívají se za ním, až zajde za roh. Špekulace na onu křeč, která se kdys nazývala smíchem, naprosto se víc nedaří, „nervus sympathicus“ je umrtven a humoristické časopisy české aby i k nejlepším svým vtipům přidaly po Faradayově galvanické štětičce, na lechtání čtenáře. Kdyby tam byl obrázek, jak kráčí Kristus na cestě ku Golgatě, sprovázen modlícím se — kapucínem, vsadím se, že se ani Josef Barák už nezasměje. Ano, španělští inkvisitoři by měli v Čechách kříž! Známo, že mimo upalování kacířů náleželo mezi oblíbenější jich zábavy také, že dali na příklad kacíře ulechtat, — v Čechách by lechtači potřebovali půl dne, než by se kacíř jen rozesmál.

Také v divadle už se nebavíme jako dřív. Dávají se sice dobré kusy, hraje se dobře, ale copak je to všechno platno, když se už nedávají žádné špatné původní věci víc. Z originálů nových spatříme prý letos jen dva kusy od Bozděcha, ale Bozděch píše dobře, to nás nebaví. Čím špatnější kus, tím větší radost, my chcem občas něco špatného — copak už vymřeli spisovatelé fádních truchloher a špatných veseloher? Myslím, že je tím vinna kritika. Chtěla, aby vláda vydala zákon, že kdo bude usvědčen, že napsal fádní truchlohru, má být ihned vypovězen z policejního rajónu, — a tragédové se lekli. Komédům pak zas kritika radila, aby „začínajíce od druhé scény prvního aktu, kde jich práce obyčejně slábnout počínala, vpletli do dialogu sílu působivých vtipů a do děje řadu překvapujících obratů, ale komédové měli as své příčiny, že tak přece nečinili“, — a přestali raději psát. Ovšem, máme nějakou náhradu. Teď už píšou, vzdělávají, předělávají, překládají všichni čeští herci kusy pro jeviště, a to je chvalitebné. Dřív kazili češtinu jen recitando, šlo to pomalu, teď když pomohou také scribendo, půjde věc mnohem rychleji a za deset let máme češtinu, že — no! Jen ať si nedají ničeho od divadelní kritiky namluvit. Tam jsou samí špatní lidé, jako v Shakespearových politických tragédiích.

NÁRODNÍ LISTY 8. prosince 1873

HEZKY TEN NOVÝ ROK ZAČAL!

△ *V Praze 3. ledna*

Do roka máme dvanáct tak zvaných „svatých nocí“ — noc novoroční je mezi nimi. Byla po čertech svata, ta letošní! Vražda — loupežné přepadnutí — vražda — pokus vraždy — žádná hodina bez nějakého „mordio“!

Zrovna tak, jak popisuje Eugen Sue pařížskou hospodu U králíků.

„Obejmi mne!“ zařval Enoch na bledou sklepnici. „Obejmi mne, Květe mariánský, nebo —“

Vtom všichni utichli. Všichni byli zaslechli venku úpěnlivý výkřik, volání o pomoc. Ale nikoho nenapadlo, aby sebou hnul. A venku bylo zas ticho.

„Eh to tam venku někoho tento — už si nezakejhá!“ —

Hospodu U králíků v Paříži již před desíti lety zbořili — fantasie Eugena Sue slavila triumf, na rozličných místech zbořeniny našli zakopané a zazděné kostry lidské. A krvavá romantika zabijácká vystěhovala se z Paříže a vešla k nám do Prahy odevřenou novoroční branou.

Po celý den stál houf lidí nahoře na Svatováclavském náměstí. Dívali se na zem, kde nasypaný popel naznačoval místo jedné té spáchané vraždy. Podivno! Přec snad není v té staré Praze místečka, kde by nebyla tak či onak krev již tekla. Přec od té doby, co vůbec krev koluje v žilách lidských, stará matička země stále a všude vpijí krev tu. Přec šlo za ten den snad dvacet pohřbů kolem k bráně, lesklých a nádherných, svítilny plály kolem rakve, vřískavá, nevyspalá hudba hrála zde vezoucím se mrtvým „k Novému roku“ — žádná smrt, žádný mrtvý, žádný pohřební lesk a vřesk neodlákal od místa vraždy ni jediného zvědavce!

Romantika děje narozeného v noci, neočekávanost činu, bleskorychlé zasáhnutí do lidského osudu — půvab hrůzy je

rozestřen nad vraždou každou! Mysl lidská si pak ráda dokresluje obraz. Myslí si, jakže náruživost lidská je za noci ohnivější, odvaha větší, jakže čin má před svým vykonáním líc vábnou, jakže je ozářen i zdánlivým právem, — ještě okamžik ozbrojená ruka váhá, již sebou švihla — dva lidské životy jsou zničeny. Noc prchla, šlojíř její je odestřen, bleda a hrůzna je líc činu vykonaného! —

Tuze hezky ten nový rok začal! Byla silvestrovská noc, byla, s hudbou a pitkou, s veřejnou a soukromou společností, lidé se chtěli bavit jako jindy, upřímně a opravdově, ale ze všech stran se tvrdí, že ta pravá růže veselosti nevykvetla nikde. Politické, sociální, finanční, rodinné, zkrátka všechny možné poměry jsou tím vinny. Napraví to blížící se masopůst? Čím by to napravil — plesy? Jen málo ještě dní a smyčec prvního houslisty bude zase králem — ale jaké má teď poddané? Z bývalých plesů zbyla jen světla a horko a prach, mladistvě bujná radost z nich prchla.

Přijdou tanečnice, krásné jak Grácie a skoro také tak luzně neoblečené jako Grácie, — ale buďte si Gráciemi, když nemáte alespoň po desíti tisících rakouské měny!

Přijdou jich maminky, — abych s Heinem mluvil — pořád ještě vypadající jako miloská Venuše: „strašně stará, bezzubá a s několika bílými skvrnami na žlutém povrchu“. A jejich oči se zalijou, že už pranic není jako za bývalých let a jejich dcerky že pravého veselí už ani nezažijou.

Přijdou tanečníci, ale taneční sál je jim bursou, ples kšeftem, chladným a opravdovým jako každý jiný kšeft. Amor už není malým, milým klučinou, s hračkou v ruce, už nelítá, nekolíbá se a nežertuje, Amor už dorost na chlapa a musí za výdělkem.

Kdyby nebyla růženečkářská Společnost dcer božské lásky, už by ani jezovita o lásce víc nemluvil. Z čehož následuje, že kdo o lásce dnešního dne ještě mluví, činí tak co jezovita.

To se rozumí, že ty poměry hloupé pominou. Každá hloupost pomíjí a jako příroda má také člověk v sobě símě k novým vždy jarům. Zas rozkvěte radost a veselí, zas budem spokojeni a budem se těšit z života, zas zazvoní smích — ten smích,

který je teď tak strašně drahý, jako by byl také on podroben velké dani! Ale — neměl jsem slovo „daň“ ani vyslovit — neradno vyvolávat duchy a dost možná, že budou naše děti — ty chudinky, nerozumějící „poměrům“, se jediní nyní ještě smějí — přec ještě po Praze běhat s berničními markami na krku.

Poměry se zlomí — jen aby už se bylo raději stalo. Podle pěkného začátku obdaří nás letošní rok tuze pěknými věcmi, ale zdá se, že budou nejhorší hned na počátku, ještě v měsících zimních, — sama příroda vystrkuje zde kvetoucí nějakou fialku, tam rozpukávající se růži, jako by spěchala hodit nás honem již do jara.

Českému národu může ten rok být ovšem lhostejný. On ho nepřežije. Tyhlety dny už dekretovali staročeši, že mladočechů vůbec není v českém národě potřebí, a budou-li mladočeši taky tak na hlavu padlí a zas — moc mají zcela stejnou k tomu — dekretovat, že také staročechů potřebí není, nebude ani mladých ani starých Čechů, bude po národě a máme pokoj. Konečně!

NÁRODNÍ LISTY 4. ledna 1874

STRAN TOHO SPALOVÁNÍ MRTVOL

△ *V Praze 28. března*

Jsme, jak snad známo, národ nesmírně svorný. A člověk navykne sobě proto v těch krásných domácích půtkách a bojích tak, že bych na příklad právě minulý týden s chutí žaloval pro zločin veřejného pokoje! Když ono nebylo ale pranic! Alespoň kdyby někdo „ohnivější“ povstal v ctihodném sboru našich obecních starších a roznítil otázku, v jiných městech již tak palčivou, také u nás, otázku totiž stran toho spalování mrtvol! Je to otázka zajisté zábavná, něžná a příjemná, zvlášť pro nedělní fejeton. Ale musíme na ni hledět ze stanoviska nejvyššího moderního pokroku.

To se rozumí, že už nebudem tak hloupi, jako bývali před tisíciletím, když nahromadili celé hromady popele jen proto, aby se jednou mohli v něm Krolmusové a Vocelové nimrat. S tím „velkým množstvím“ naložíme teď jinak, praktičtěji. Také budem k tomu hledět, aby budoucí hrnčíři nemusili se smát nynějším, aby byly popelnice naše vkusny, dobře páleny, s pěknými veršíky a pochvalnými nápisy. Nápisy totiž musí být, a hezky obšírné. Nepochybuju sic, že budoucí lidé pokročí u vzdělanosti ještě dál než my, že po obsahu popelnic uhodnou hned as tak všeobecně, kdo tu spálen leží, — podle popele krásně bílého, že někdo z nás mládenců a panen, podle černého že jezovita, podle namodralého že nějaký urozený šlechtic; ale toho se snad přece nedomyslí, byl-li nebožtík „domácím pánem“, „usnul-li v Pánu“ nebo „zalíbilo-li se Pánu vzíti ho k sobě“ a podobných věcí důležitých, jaké nám nynější hřbitovy vypravují co nejochotněji. Proto musí vše to stát hezky obšírně na popelnicích, aby budoucnost o to nepřišla.

Ostatně — tak příliš mnoho nebudem těch popelnic potřebovat, ať se hrnčíři netěší! Že se musí uschovat popel uroze-

ného šlechtice a jeho metresy, rozumí se ovšem samo sebou, také konečně nemusíme být proti tomu, když se uschová popel muže, který měl domy a kapitály, nebo konečně třeba někdy i muže, který měl tak zvané zásluhy o vlast, o vědu atd., ale abychom jako staří Římané zdili čtyrhranné hluboké šachty, „columbaria“, s řádkovými odvory jako do holubníku, by v nich měl každý otrok svou „ollu“, svou popelničku, to nám praktickým lidem více nenapadne. Ať má „ta chudina“ povznášející vědomí, že za to, že po celé živobytí dřela se na bohatce, smí po své smrti sloužit jim také ještě svým popelem! Jak hrdě bude nyní umírat otec šesti nezaopatřených dětí, bude-li vědít, že popel jeho bude zpracován v louh a mýdlo na praní krásných manšet a bělostných límců! Nebo bude-li mít naději, že jím v zimě posypou chodníky na Příkopech, aby žádný z procházejících se zde zevlantů nesklouz! Z jeho kostí že bude fosfor na voňavé sirky, čerň na lakované botky a klíh na těžká, bohatým damaškem potažená křesla! Jak lichotivé bude pro zestárlého, věrného lokaje, slíbí-li mu milostivé panstvo najisto, že jeho popelem budou se čistit nejen zámecká okna, nybrž i „rodinné stříbro“! A jak prakticky mohou teprv na venkově užít nabytého popele, na příklad na „gypsování“ polí a luk! „Babičkou“ obsypou se stromy v sadě, aby se udržely v čistotě, „dědečkem“ natrou si „prvního jarního dne“ kalenec na své střeše, aby byli po celý rok jisti před ohněm, atd.!

Ovšem — jen žádné nucení, úplná volnost také zde! Bude-li chtít milenec odkázat milence svůj popel, aby si jím čistila zuby, — ať si! Budou-li chtít členové naší katolickopolitické jednoty odkázat popel svůj do Říma papeži na praní jeho podvlíkaček, — spánembohem! Bude-li chtít některý český šlechtic, aby popel jeho byl přimísen do vápna na stavbu Národního divadla, kvůli větší pevnotě staviva, — ať si slouží ještě po smrti národním podnikům obětovně jako za živa!

Na všechen způsob získá naším spalováním mrtvol popelářská věda nesmírně. Posud se zanášeli Verdeilové, Stölzelové, Streckerové a jiní doktoři popeláři jen spalováním krve z ovcí nebo celých těl zvířecích a zvěstovali pak světu, který

se jich po tom neptal, percenta svého zkoumání, ale teď ta napnutost v lidstvu, až budou zkoumat po prvé škopíček modré krve nebo spalovat celou jednu mrtvou excelenci! Hraběcí kyslík, vodík, uhlík i dusík jakožto organické části hraběcí hmoty ovšem se rozprchají spalováním šalebně do vzduchu, ale ku prozkumu nám zůstanou alespoň cenyplné p. t. hraběcí části neorganické, chloridy, křemany, sírany, fosforečnany, šťovany a jakž jinak se ještě jmenují!

„Popel z vysoce urozených kostí, až do úplného spálení vysoce urozené klíhoviny připravený, skládá se téměř nacele z vysoce urozeného fosforečnanu vápenatého," bude stát v knihách školských.

Události a osobnosti, „vynikající a důležité", objeví se nám výzkumem takovým v zázračné jasnosti! Takž na příklad ty křemeny, kterýmiž kníže Jiří Lobkovic hází po české historii, — ty se najdou pak jistě v jeho krvi. Ti lidé už to mají jednou v krvi.

A až se ulíbí spálit se Jeho Excelenci panu hraběti Clam-Martinicovi, uvidí se z Jeho popele ihned, proč to nešlo za Jeho vůdcovství s českou politikou dál. Nedostatek fosforu!

NÁRODNÍ LISTY 29. března 1874

ŠPENÁTOVÝ TÝDEN — DVĚ VDOVY POSTNÍ KÁZÁNÍ DR. RIEGRA — SAMÉ STROJE — JAPANSKÁ KOMISE UTONULA!

△ *V Praze 4. dubna*

Jsem rád, že je ten špenátový týden již pryč. Smažené jehněčí se špenátem, sazená vejce se špenátem, koblihy se špenátem — na co se koukneš, vše je se špenátem, samá zelená břečka. Kdyby nebylo toho, měl bych týden velkonoční rád. Jako vůbec musí mít každý štvaný člověk rád dobu klidu, a je-li vůbec někdo štván, je to zajisté člověk žurnalista. Jenže právě tento musí se i v klidu velkonočním spokojit s pouhým podíváním se na klid lidí jiných, pro něho není dne, jejž by nemusil na vrubu svého života zaříznout prostě co „den práce“ jako dny jiné, není pro něho doby, kdy by nemusil naslouchat tikání hodin, nevolá-li ho k povinnosti, a kdy by směl zapomenout na všední události života, vybřednout z proudu jich a odpoutat od nich ducha. Přec to pouhé dívání na klid jiných má již půvab svůj. Proto již bych měl velkonoční ten týden vždycky rád, lidstvo v něm vypadá, jako by na něm spočíval „tichý svit měsíce“ a v rukou svých odpočívajících jako by drželo „snivý Edenu květ“. — Vypadá to jako postní kázání, je-li pravda? Ale nebojte se, je to jen omluva, že dle povinnosti musím také o velkonoční svátky být kronikářem uběhlého téhodne!

Český život měl v něm zas své české události. Karolína a Anežka, dvě růžolící vdovy — z péra Bedřicha Smetany, zahájily jarní zpěvnou dobu. Už tedy skutečně je jaro českého umění zde, skřivánci zpívají, „podhajští“ Ladislávkové vzdychají a čtveračiví potůčkové „mumlají“ své harmonické žerty. Když se jednou jaro doopravdy rozpoutalo, nedá se probuzený proud života více ujařmit, a umění české rozkvete rychle v další pyšný květ. Šťastný Smetana! Šťastný nejen v produkci své, nybrž i v tom, že dochází plného uznání! Vždyť jistý „kritik“ řekl docela, že sice Hřímalý byl první,

který podobnou nějakou operu napsal, že ale Smetana po Hřímalém počínal si v skladbě své vskutku ještě „dosti šťastně“. Jen aby Smetana trochu přemrštěným uznáním takovým nezpejch a neztratil povinnou úctu k otci Hřímalému! —

Pak byla v Pokroku o Velký pátek žurnalistická novota, místo úvodního článku totiž stálo tam postní kázání. Od dra Riegra, jakž Politik neopatrně prozradila. Jak na to přišel? Následovně:

„Politických úspěchů jsem se nedodělal a nedodělám,“ pravil k sobě v druhý den špenátový, nazvaný Zelený čtvrtek, „pustím se tedy zas do literatury. Nesvědčil mně sice také v literatuře žádný obor, ale ještě mně zbývají kázání a homilie — zkusme to!“

„Nepovede-li se,“ pokračoval, „řeknu, že jsem chtěl jen dokázat, o Velký pátek že mohou býti posty rozličné, jeden že se může postit prázdnotou žaludku, druhý prázdnotou hlavy.“

„Konečně,“ mínil ještě, „přece alespoň něčeho tím dokážu. Když budu o Velký pátek kázat, vyvrátím zprávu Národních listů, že byli do Čech na misie zavoláni jezovité z ciziny.“

A hned si sedl a psal a — vyved to! —

Třetí událost: venkovský český učitel vynalezl nový stroj. Dobrá — ale jen jeden, copak je to na nás! Jsem stoupenec Jean Paula, který sobě přeje mnoho strojů, ničeho jiného než samých strojů. Bytost „člověk“ — snad tomu nikdo neodmluví — je přec tím dokonalejší, čím více má strojů a čím hojněji jich užívá? Divoch nemá ovšem žádných. Ale kde jsme posud také my vzdělanci od Jean Paulova ideálu! Je sice pravda, že můžem na mlat místo osmi lidí postavit teď jediný stroj, když chcem někam jet, že místo koňů můžem zapřáhnout zase stroj, když nás někdo vyzve na souboj, že můžem mu poslat několik gilotin od firmy Vergers frères v Bruselu k libovolnému výboru a pokusu, že můžem stroj šicí poslat milence k svátku místo kytice růží, a kdo má dost peněz, že sobě může do jizby své koupit budíček od františkána Morguesa, který nás ráno vzbudí, sám svíci rozžehne, líh pod kávovým samo-

varem zapálí, oheň v kamnech roznítí, opony v oknech vytáhne a na služku v kuchyni zazvoní, aby si šla pro boty a šaty, — ale co je to všechno? Dokud nemáme místo pěti svých smyslů nějakých pět mašinek, místo svých rukou stroje a místo nohou dva parní velocipédy, dotud se nemůže o pokroku přec snad ani mluvit! Ano, tak daleko to musí přijít, abychom místo celého svého „já“ měli každý pro sebe celý stroj, který bychom poslali za sebe na procházku, do kavárny, k biřmování, k ženění, až konečně také do hrobu. A pak, až bychom sami byli dokonalí, můžem začít zdokonalovat také ostatní přírodu. Místo živého srnce bude ubíhat před honci bystrý stroj, vysoko v modrém vzduchu budou místo skřivánků viset třepetavé, zpěvné stroje malé a v Sahaře bude řvát „stroj lví“. Můžem si to udělat, aby řval do dur nebo do moll, v dvoučtvrtečném neb tříčtvrtečném taktu, largo nebo allegro. — Pereat natura naturans, vivat natura naturata!

Ale z ostatního světa přišla k nám zpráva o události jedné, neveselé, ba vskutku tragicky dojemné. Japanská komise, vybravší se nyní teprv po Světové výstavě na zpáteční cestu do své vlasti, celá s korábem Nilem v širém moři utonula. Netřeba vyličovat tragičnost té události. Byli to lidé z květu inteligence velkého národa, který bohatě nadán vstupuje právě v kruh vzdělanosti naší humánní, lidé určení k tomu, aby po návratu svém rázem, jediným krokem a ihned čestně postavili jej v kruh ten. Kdybychom žili v dobách vzdálenějších, měl by zánik jich týž asi význam pro Japan, jaký měla pro evropskou vzdělanost kdys zhouba knihovny alexandrínské! — Snad se památky jejich zmocní podání lidu a v japanských chýžích budou sobě vyprávět o svých zhynulých Argonautech, recích vyšlých, aby přinesli zlato osvěty!

SAMOVRAŽDY „Z LÁSKY“
JAN Z NEPOMUKU JE MUŽ ZÁMOŽNÝ
NEŠTĚSTÍ NECHODÍ NIKDY SAMO
ZRÁDCE VLASTI – STARÁ POHÁDKA

△ *V Praze 25. dubna*

Staly se některé věci potěšitelné. Za prvé se v osmi dnech zavraždilo sedm lidí „z lásky“. To je zajisté velice krásné, vždyť už člověk věru ani nevěřil, že je ještě nějaká láska vůbec ve světě! Svatby jsou, to ještě ano, každý okamžik drnčí některá po pražském dláždění, ale láska! Zvlášť u mužských!

Ženským člověk přec spíše věřil, že ještě milují, je prý to „jejich povolání“ začínajíc od bohyně Diany, která se zamilovala do ovčáka, až k tamhleté černooké kuchařičce v protějším domě, za níž „chodí dva baróni“. Začni vypravovat zamilovanou historii, když dáma už se ze sedadla zdvihá, aby se poroučela, a dáma sedí hned zas znovu jakoby přibita. Přec mne to překvapilo, že i ženské byly mezi těmi, kteří se sami zabíjeli nebo zabít dávali. Je to případ jen řídký, skoro každá žena má srdce „několikrát zlomené“, a miluje přece fešně dál; kvůli tomu — „povolání“.

Mužští mají novějšího času ale povolání již rozmanitější, proto také to člověka potěší, když vidí, že láska u nich naprosto také ještě nevymřela, ano že sahají z nešťastné lásky ještě až k samovraždám. Je to hloupost, zajisté, ale kdo je může odsoudit! „Kdopak je rozumný, když je zamilován?“ ptá se Kotzebue ve svém Srnci. Z mudrců se stali v lásce už pitomci, humoristé ztratili všechen svůj vtip, boháči všechny své peníze, proč by chuďas nějaký nemohl prohloupit a ztratit svůj život! Takový zamilovaný nebožák bloudí ve snách jako náměsíčník po střechách, bdělá skutečnost na něho zavolá jménem jeho, on sletí s rozdrcenou hlavou na dláždění dolů a je to.

Dále mne upřímně potěšila zpráva, že můj milovaný patrón, svatý Jan z Nepomuku, je muž velmi zámožný. Sedmdesát tisíc má ten na pražském mostě — pak se divme, že tolik lidí před ním smeká! Je to muž tedy zcela neodvislý a má svou

zabezpečenou existenci — a pořád pochybovali o existenci svatého Jana Nepomuckého vůbec! Jak někdo zbohatnul, po tom se dnešního dne nikdo neptá. Kdo je stydlav, ovšem nezbohatne, on ale přijímá s klasickým klidem každý trojník, který mu třesoucí ruka dává do jeho pokladničky. A co má, to podrží, on neutrácí, nemá žádných „nóbl pasí“, celibát mu nedovoluje ani, aby se oženil, a když si dovolí i jednou za rok, v květnu, několik extralampiček, toto aby dal sám na lůj — po celé Praze nechá raději sbírat! Přiznám se, že potřebuju takového spořivého patróna, člověk se může přihlásit případně k dědictví beze všeho strachu před nějakými pozůstalými dluhy. Nikdy jsem ještě jeho jmeno nezalhal, to mohu směle říci — a svatý ten Jan má ještě tisíce filiálek po všelijakých mostech ve světě, z těch má as každá něco uhospodařeno — kdo ví, co se stane!

Neméně potěšitelny jsou nejnovější zvěsti ze Šumavy. Červ prý tam řádí tak, že po Šumavě bude už za málo let. To je dobře, když už máme být v Čechách na mizině, ať je to raději dřív! A Čechy bez lesů jsou Čechy na mizině, tolik je jisto. Jinde pak než na Šumavě lesů už skoro ani nemáme. Měli jsme jich dost, ale kde byl nějaký obecní lesík, obec si z něho nadělala polí a — nikdo jí ničeho neřekl, jen když subskribovala na „národní půjčku“; útratní páni mýtili celé čtvereční míle lesů, a nikdo jim — ač zákony byly zde — neřekl ničeho, jen když atd. Cizinci přicházeli a na výdělek zakupovali se jen v krajinách lesnatých — a kdo jim v kácení bránil? Ti nerozumní Maďaři, sotvaže začali sněmovat, již se starali o ochranu lesů — naši politikové sněmovali deset let a žádný ani slůvka. Brzy bude svatý Jan Nepomucký „svatým Janem v poušti“! Ano, je pravda, „neštěstí nechodí nikdy samo“, na nás Čechy padá ho ale vždy hned celý mandel. „Kdo hlásá nám neštěstí minulé teprv hodiny, hlásá věc již starou,“ jak praví někdo v Macbethu. Neštěstí přišlo k nám do Čech drze jako soudní dráb, nezaklepalo, usadilo se a hraje si tu na pána. Proto — jen rychle dál, my potřebujem trochu bouřek na úplné probuzení a trochu ohně na úplné očistění. Neštěstí hojí líp než „všehojivý“ čas — a u nás je neduhů přec ještě

dost k hojení. „Pro kalnou řeku líp, když jde břehy hodně skalnatými a klikatými“ — a proud český je přec nyní hezky zkalen!

Abych pokračoval o příjemnostech, připomínám ještě výsledek voleb v Plzni. Volby zrovna k líbání! A můžem sobě my pražští žurnalisté zalichotit, že máme o volby ty zásluhu nemalou. „Svornost — prokristapána jen svornost — toliko svornost spasí národ náš!“ volali jsme z Prahy do Plzně, a zároveň jsme chytli každý v Praze „druhou stranu“ oběma rukama za pačesy, že až gusto. „Hezky rovně, jako já,“ komandoval kdysi hrbatý oficír.

Jen to mne mrzí, že nevím, smím-li se teď také podepisovat „t. č. zrádce vlasti“. O plíce — chci říct o velký park pro Prahu jsem se starat nemohl, také jsem neměl posud příležitosti dobýt sobě zvláštních zásluh o Národní divadlo, tedy nevím. To musí být krása, být takovým zrádcem! A teď ten titul lítá jako komáři, je ho plný vzduch. Jak tak náhle povstal? Praví se, že „vše je ovocem a semenem zároveň“, — čeho je teď ten křik ovocem, víme, čeho je semenem, bude pro nás nejspíše — velmi chutným ovocem. Tolik je jisto, že neodůvodněné, a přec náruživé podezřívání svědčí vždy o tom, že podezřívající sám —

Ale ne, v hravém fejetonu nesluší opravdovost příliš vážná. Také na tom nadávání „zrádců vlasti“, jímž Pokrok a Politik tak nehospodářsky plýtvají, pranic nezáleží, zbude po něm v českém životě právě tolik jako po úšklebku v lidské tváři! Raději nějakou pohádku! Tak byl jednou jeden pastýř. Pásl nedaleko pastýřů jiných a bylo mezi nimi vyjednáno, že když přijde na některé stádo vlk, zavolá pastýř jen „Vlk jde!“ a ostatní že přiběhnou ku pomoci. Ale pastýř naší pohádky byl mlád a hlup. Křičel jen tak pro zábavu, a když pastýři přišli, vysmál se jim. Přišli dvakrát, třikrát, pak už ne. Ale pak přišel opravdu vlk a porval pastýřovy ovce.

Ono se to teď Pokroku a Politice pro zábavu křičí „Sladkovští!“ — „Grégrové!“ — „Čížkové!“ — a lid se přece ještě sbíhá, aby se podíval. Ale bude-li se jednou úpěnlivě volat „Zeithammrové!“ atd., pak — viz ale konec té staré pohádky.

NÁRODNÍ LISTY 26. dubna 1874

PRVNÍ MÁJ — JULES JANIN
POKROK A POLITIK

△ *V Praze 2. května*

Četl jsem dnes v jistém vídeňském fejetonu: „Není-li v den prvního máje právě studeno, neprší-li a nesněží, bývá první máj zcela pěkný a teplý.“ — Bože, ti Vídeňáci mají ducha!

On si jen sedne, takový fejetonista Vídeňák, zavolá, a myšlénka přiběhne, jako by měla psí marku na krku. Co se nahmoždí fejetonista Pražan! Měl jsem už před několika dny, když „máj byl ještě v nebi“, zcela dle předpisu nastrčeno zbrusu nové ocelové pero, přemýšlel jsem důkladně, mám-li dnešní svůj fejeton začít duchaplnými slovy „Evoe — král Máj je zde!“ nebo působivým vyzváním „Ven, ven do vonného zelena!“, popřál jsem svému sazeči, aby sobě už napřed vysázel z Hálka citát:

A táhne šumem jara báj,
vzduch jak na housle, na šalmaj,
vzduch samá vůně, samý květ,
a mladý úsměv celý svět.

Hned každý strom zelený šat
jme svátečně se oblíkat,
a každá haluz, každá sněť
chce novou řečí rozprávět —

— nebohý sazeč, zatím máj je už zase v nebi! Tak krásně se jaro letos vyrodilo, jako milé nemluvně; už se umělo smát, už mu lezly na všech stranách bílé zoubky — a tu si je náhle pánbůh vezme za ty zuby k sobě! Konvalinky dozvonily, ptáci dozpívali, sluneční vůz, vezoucí miliardy teplých paprsků, převrhl a náklad jeho šediví a černá v blátě. Hálek by měl napsat také řadu krásných básní na ošklivé počasí!

Nejkrásnější nocí z celého roku je prý noc prvního máje — to budou letos tedy noci utěšené! Místo vonných vánků už

teď ze všech stran přicházejí stesky mrazivé, o zmrzlém květu, o zmrzlých révách, o zmrzlém osení — to by bylo pěkné májové nadělení po loňském májovém krachu! Krach peněžní, krach politický, krach přírodní — či je ten čertový jetýlek snad docela čtyrlistý? Toť by se i fejetonista musil stát zenáhla elegikem, už z povinnosti, aby se nemluvilo o jeho bezcitnosti.

Beztoho hrozí k němu brzy přistoupnout až ze vzdálených končin úmrtím Jules Janina událost rozhodně smutná. Jules Janin, král všech fejetonistů, ano vlastní tvůrce hravé, lehké té rubriky novinářské, prý dokonává. Pro nás Čechy má Janin také trochu osobní význam svůj. Pilnějším starším čtenářům českých časopisů je z popisných článků známo jmeno Debureau. Debureau byl Čechem, jmenoval se Dvořák. Co dítě přišel s rodiči potulnými komedianty do Francie, ztratil se jim ve vůkolí Fontainebleau a polozmrzlého našel ho na silnici Napoleon I. a vzal s sebou do kočáru. Z malého komediantíka stal se později nejslavnější pierot francouzský, miláček Pařížanů. Byl tak oblíben, že ho kdys obecenstvo ze soudní síně, kamž se byl dostal nezamýšlenou vraždou, po rozsudku viny ho zprosťujícím odneslo na rukou svých až do obydlí. Po smrti pochován na Père Lachaise, město Paříž mu postavilo na hrob pomník a dalo hrobu „concession à perpétuité“ — nikdy se klid jeho neporuší. Nu a nadšeným životopiscem Dvořákovým, skladatelem celého samostatného spisu o něm, byl právě Jules Janin.

Pak ještě něco tísní mysl měkkou. Není to sice nic elegického, ale *důležité* je to. Zítra odbývá sbor Národního divadla valnou hromadu svou, „nejpalčivější česká otázka nynějších dnů“ bude vyřízena — dobrá, ale kde vezmou Pokrok a Politik pak hned zas novou příčinu, aby nám spílaly? A oni to činí tak krásně, tak výdatně, že bych se podobně velkého talentu nebyl nikdy nadál do listů, které tlumočí mínění „vůdců národa“! Uznávám ale talent, kdekoli jej nalezám. Zároveň také hned podotýkám, že spílání zmíněné je zajisté dobře míněno. Za prvé nalezám v jistém spisu přítele doktora Riegra tučně vytištěné pravidlo: „Koho nemůžeš chválit,

toho také nehaň“ — *a kdyby nás nemohl tedy rovněž vysoko a nadšeně dát chválit*, zajisté že by nás také tak strašně nedal hanět. Za druhé myslím ze všeho toho, že nás má přec jen nesmírně rád, že by za žádnou cenu nás neprodal, sic by ovšem spíš nás hleděl nějak olakovat do pěkna. A za třetí těším se všemu tomu co důkazu, že jsme živi a zdrávi, že nás ani nemůže hodlat pochovat, poněvadž člověk, než někoho pochová, přece ho dříve vždy alespoň trošičku pochválí. Přítel doktor Rieger je ale, vzdor všem vznešeným vlastnostem svým, konečně přec také jen člověk a má cit.

Už to bylo beztoho k zoufání. Od prvního hrubiána — byl to Kain, odsekl hrubě pánubohu, když tento se ptal po Abelu — byl až do vídeňské žurnalistiky učiněn pokrok nesmírný, nás v Čechách se ale ani netknul. Konečně začala v Praze vycházet Politik s heslem: „Ich bin ein Grobsack, sackgrob will ich sein.“ Ale to ještě nebylo pořád nic českého, až na štěstí se teď zželelo Pokroku té siroby české a pustil se do toho ve jmenu „vůdců národa“. A že jsou lesy české vymýtěny, daří se ne prškou, hned lijákem. Už si něžný, miloučký Pokrok ani nedovedu jinak myslit než v nečesaném kalmuku, s klobouk em do očí, těžkými botami na nohou, bavlněnými palčáky na rukou a vojenským tabákem v dýmce. Ovšem ještě také někdy chybuje. „Hrubství je proto příjemné, že je krátké“ — ale Pokrok v pocitu sil svých jím zrovna plýtvá, hned po celých sloupcích!

Po příčinách se neptám. Jsou prý politické. Věřím tomu. Když je látka nepevna, dodává se jí pro oko pevnosti škrobem. Už mnohý profesor dokázal toho pouhou svou nezdvořilostí, že byl považován za „dobrého“ profesora, mnohý doktor, že za „dobrého“ doktora, proč by se to nepovedlo také jednou nějakému politikovi!

Národu to má zajisté být — a bude nejspíš — jen na prospěch. Tyto dny jsem viděl obrázek, byl prý satirický a jednal o prospěchu činnosti staročeské vůbec. Pokrok dojil kozla a Politik mu držela dížku. Nerozumím ale politice a nevím, mnoho-li tak asi mohou dostat mléka.

NÁRODNÍ LISTY 3. května 1874

ŽENSKÉ POHLAVÍ JE V ZOUFALSTVÍ!

△ *V Praze 9. května*

Hloupý lid! Naříká na povětrnost, že prý bude z ní neúroda, že kvůli neúrodě té už anticipando zbankrotujem atd. To je toho! Na mizinu přijít můžem přec teprv za několik neděl, hlad můžem mít teprv asi za půl roku, a kdo ví, zdali nebe se ještě nějak nerozpomene, ale jsou věci stokrát naléhavější, strašná, děsná tíseň je již jedna přítomna — a pro tu klnem mizernému počasí my rozumnější. Ženské pohlaví, *větší, krásnější, důležitější polovička lidstva, je v zoufalství*! A jakž by nebylo? Máme letos jaro? Nemáme. Mohla už tedy povstat nějaká *jarní móda*? Nemohla. A když není žádná móda jarní, nejsme oprávněni strachovat se, že nebude také žádná letní? Jsme. Ó vy všichni, kteří obdařeni jste srdcem soucitným, postůjte a přemýšlejte, je-li ve světě bolu takového!

Podívejte se jen, můžete-li pohled ten vydržet, na některou tu souženou bytost ženskou. Bytost vychází právě z domova. Šat je samá strakatina a proti všem tradicím májovým, napolo loňsko-letní, napolo letoško-zimní. Klobouk je loňský, tedy už naprosto nepříslušný, na hlavě jsou a nejsou falešné vlasy, je a není frizúra, třesoucí ruka drží slunečník a váhavá noha neví, nemá-li se vrátit pro deštník, oko hledí prosebně, žalně k nebi, a tvář — vždyť ona bytost nemá letos ještě ani žádnou tvář, ta se dělá a přichází teprv s novým šatem — jaký je ale letos ten nový šat? Ani namalovat se nemůže ještě tvář žádná, ty náhlé lijáky, ty možné nehody! Bytost jde — ne, ona nejde, vždyť ani to není pro bláto letos posud rozhodnuto, má-li se chodit jakoby se svázanými koleny nebo rukama kupředu svislýma à la kenguru nebo jinak, — bytost se vůbec dostává kupředu, sama ani neví jak, a už stojí před nejbližším módním skladem. Smutné podívání! Látky, nic než látky, žádné hotové formy, samá embrya. Snad by dovedla sobě, jak tu ty látky

před ní jsou, zkomponovat bytost sama něco nového, snad by duch bytosti odhodlal se vytvořit sám nějakou módu pro letošek, být ostatnímu lidstvu skvělým hedvábným příkladem — vtom se spustí liják a bytost uhání již zase dál jako Ahasver. Štvána, plna mučivé pochyby, nebo neví pořád a pořád, jakýže bude klobouk a půjde-li jen přes oči nebo až na špičku nosu, budou-li předepsány tři nebo pět liber falešných vlasů, co kůpa sena nebo co mastný ohon bobří, mají-li se nosit vzadu tři nebo čtyry široké pentle, na šatech podlinky dvou- nebo jedenáctibarvé, „dromedáří přídavek“ vzadu pod zády nebo napřed — pod krkem. Rozumíte tomu „netělesnému bolu“?

Myslíte, to vše že není důležito? Že se týká jen vyšších vrstev městských, ne všech, ne venkova? Dětinové! Bývalo! Dnes povstane móda v Paříži, za čtrnáct dní je rozšířena po světě, za osm neděl napodobí ji již každá kuchyňská, třebaby chuděj a neuměle jako Indiánka — žlutý klobouk, černá mantila, červené šaty. A za tři měsíce je rovněž rozšířena už zase móda zcela jiná. Bývalo! Dnes trvá klobouk v módě tři měsíce, jindy — jindy z ní po celou generaci ani nevyšel, dnes je jako malé hnízdo — jindy byl jako řádný papiniánský hrnek, dnes je z ptačích per — jindy byl z palcové plstě, pomáhal zároveň co slunečník i deštník a sloužil nakonec ještě celé rodině po několik let pod bačkorami. Jindy měly jen „vyšší kruhy“ naň právo, a když viděla paní krajská venku, že mlynářka jde do kostela v klobouku, poslala za ní policajta a dala jí jej strhnout — dnešního dne nebojí se paní mlynářka pranikoho na světě, ani svého manžela, že jí nový klobouk „rozseká na špalku“, ani svého tchána, že „než by se díval na takovou ochechuli, raděj si sváže uzlíček a půjde do širého světa“, — ať si jde! A jako s kloboukem má se již se vším, co podlehá módě. Móda rozvlní a rozvíří skoro rázem veškeré vrstvy ženské, totiž když móda *jest*, — jakž musí teprv působit, když náhle *není*!

Nebo myslíte snad, že jsou módy zbytečny? Bál bych se vás urazit domněnkou takovou! Když je odívání nahých podle Písma ctností, není okrašlování oblečených pokrokem v ctnosti? Měla žena zůstat obmezena na oděv, v němž s ostatní přírodou vyšla z ráje, a nezměnit šat svůj až do vymření lid-

stva, jako nemění šatu svého ještěrka, sova, žába od počátku věkův? Jsme rozhodně proti každému konfiskování nových náhledů u nás mužů a opovážíme se snad předpisovat, aby ženy neměnily svých náhledů nikdy? Jsem pro pokrok v každém směru, tedy také pro ženskou módu, v níž se zračí pokrok *většiny lidstva.* Směju se, když čtu, že někde zřízen spolek „proti ženským módám“, zlobil jsem se, když jsem četl, že ve Vídni zaražen ničemný spolek „na ušlapávání ženských vleček“, a plakal bych, když vidím manžela, jak ubijí za knihy, za časopisy, za doutníky, v hostincích a po cestách peníze, — co by žena mohla mít za ně parády!

Pak je ještě něco, o čem bych ale za žádnou cenu ve veřejnosti se nezmínil. Totiž to, že chcem-li vůbec my mužští ještě politicky a sociálně na této zeměkouli panovat dál, musíme ženy v módních jich choutkách *rozhodně ještě podporovat.* Podívejte se na Ameriku. Tam nepanuje móda tak jako u nás, zato tam mnohde panuje ale žena už co lékař, farář a soudce, a právě teď klepe už na parlament a chce být poslancem. Buďme opatrni! Nelichoťme si, že pohlaví ženské pěstuje módu snad, aby se líbilo *nám*! Líčí a šperkuje se žena snad kvůli svému muži? Ani pomyšlení! Doma je nejošklivější, nedbale oblečena, muž ji nesmí pohladit po vlasech, aby mu nezůstaly v ruce, ne po tváři, aby s tváře nesetřel chleba nalepený kvůli hebší pak pleti, nesmí políbit „růžové“ rty, aby se nepřiklížil. Nebo snad se budem domnívat, že kvůli tomu, aby se *mužům* líbila, slečinka před plesem sedí tři dny v tmavé komůrce, — by pak výraz byl unylejší a „panenka v oku větší“, nebo dá sobě dole na nožce pustit žilou, by kolem kotníků byla tenší? Kvůli nám nedělají ničeho, to bychom musili pak tvrdit, že my hledíme se vyznamenat u veřejnosti, v parlamentu, na bojišti — zas jen kvůli nim. My zápasíme mezi sebou, ženy také mezi sebou, aby překonala jedna druhou. Nechme jim jich zápasiště, sic — —

NÁRODNÍ LISTY 10. května 1874

SLUNÍČKO PŘEC ZVÍTĚZILO
ŽENSKÉ MÓDY – FINANČNÍ MIZÉRIE
LETNÍ DIVADLO – „POD VÝMINKOU“

△ *V Praze 30. května*

Kdyby v zimě pražilo jako v Sahaře a v letě po zmrzlých polích byly samé sklouzačky, už neuvěřím! To bylo nějakého nářku ze všech končin české vlasti, že bude neúroda, hlad, tyfus z hladu a jiné pěkné věci, a nyní — osení prý stojí, jak už léta nestálo!

Je pravda, „jaro“ začalo podivně. V den sv. Jana — to je vonného 16. května — povídám ku své domovnici: „Paní domovnice, jděte pro dva centy uhlí, kupte za padesát krejcarů dříví a pořádně mně v kamnech zatopte. Na ulici dejte pozor, aby se vám neoznobil nos, a kde uvidíte u oken pořádný rampouch, ulomte a přineste mně jej, chci psát báseň ‚na jaro‘ —!“ Ale sluníčko přec konečně zvítězilo. Myslíte, že teď je tedy český sedláček spokojen? To to! „Tři dni už nepršelo — hrozí sucho!“ běduje se teď zas ze všech stran. Naši venkované jsou přec v stálém sporu a hadrunku s boží přírodou! Zcela malý hošík, ještě nechodí ani do školy, sotvaže pánbůh dá nějaký deštíček, opováží se vyběhnout v košili na náves a komandovat: „Panebože, houšť!“ — Když neprší, zpívají mladí staří: „Májový deštíček, dej nám ho pámbíček.“ A sotva jim ho dá, zpívají zas mladí staří: „Vyjdi, vyjdi, sluníčko, nad to naše políčko!“ a hrozí mu, nevyjde-li, že je „zavrou do ratejny“. Nedivil bych se, kdyby se pánbůh jednou rozhněval a místo klasu dal ze stébla vyrůst hned zcela novou pětku, — to by bylo pak daní!

Přilítlo jaro a s ním konečně ty jarní, dávno již kýžené ženské módy. Konstatuju tedy, co jsem z nich zpozoroval. Chůze trochu méně špalíčková a o poznání přirozenější než vloni. Ty, které vloni sobě zkazily držení těla, budou se ovšem také letos belhat à la kenguru. Nad boky kovový pás, postříbřený nebo pozlacený, avšak bez ostrých hrotů, aby se mužští

nepopíchali. Šaty jsou vzorků jednoduchých, obyčejně jen pruhované, nebo také jen jednobarvé, izabelové nebo šedomodré. S ramenou splývá ještě jakés černé en-tous-cas-paletko s širokými šůsky a rukávy; je z rypsu nebo z mohéru a ozdobeno bohatými arabeskami ze skleněných černých perliček — co se později z toho paletka vyvine, to se ještě neví. Kloboukem je posud nějaký rozčepýřený pták nebo chumáč umělých kytek, pro léto hrozí ale něco zcela nového: čínský slaměný klobouk. Je to klobouček silně prolámané práce, vlastně jen několik rozkouskovaných stebel, avšak forma jeho je unášející: povedloť se vynálezci vskutku velmi trefně napodobit obrácený talíř. Klobouk ten lze tedy zvláště odporučit pro výlety na venek, kde bývá o kuchyňské nářadí nouze. Posud visí a leží ve výlohách krámů ještě beze všech okras, vypadá nebožák ještě jako nahé, z hnízda vypadlé ptáče. Radil bych tedy vzhledem k praktickému účeli, aby se okrašloval vidličkou, nožem a lžicí, slánkou a pepřenkou a místo barevné stuhy aby se ovinula čistá servietka, na příklad z nebíleného damaškového plátna. Ale nechci předpisovat, učinil jsem krejčovskému svému svědomí pouhým tím pokynem již zadost.

Jarní „estetika“ mne vede dál. To se rozumí, že hned k divadlu. K tomu letnímu na hradbách a k tomu en-tous-cas za branou. Když neprší, je hezky prázdno na baštách, a když prší, je hezky prázdno za branou — ono lidstvo nemá peněz. Němcům teď zpívá v Praze slavná Artôt a Němci také nemají peněz. Finanční mizérie — těšíme se tomu — chová se velmi spravedlivě a zcela rovnoprávně ke všem národnostem. Ostatně, na arénu, zábavu tak oblíbenou, našlo by se pořád ještě navštěvovatelů dost. Ale vládne zas starý osud. Když se dávají vyprůbovaní Bandité, je počasí velmi hezké, ale nikdo už nepřichází, a když se má dávat nový kus, prší. Příjemno, totiž teplo bylo by pod širým nebem již dost, „sodalisky“ květou po ulicích v kioscích ze své vody již jako modré hyacinty a na jevišti v aréně bývá už někdy tak vlažno, že baletkám drkotají již jen zuby, kolena už ne. Teď se zamýšlí něco nového, co by letošní sezónu arénní vskutku mohlo učinit slavnou. Gevaerdtova chválená opera Kapitán Henriot, jehož libreto (od Sar-

doua) čte se jako výborná veselohra, má se dávat na baštách. Jeviště hodí se k tomu vskutku výborně, je nad zpěváky kryto a pro scény na příklad v táboře před Paříží lze výborně užít širokého, odevřeného pozadí. To, že je v opeře té zaměstnáno několik z nejpřednějších našich zpěvných sil, to snad nevadí. Kdo viděl v odevřené zcela italské aréně dávat Rossiniho velkého Tella, nevidí pražádné překážky, pro kterou by se v aréně naší nemohl dávat Gevaerdtův Henriot. Ledaže umělecká choulostivost — —

Zcela přirozeně, dotknuv se českého divadla, stojím teď před „otázkou velkého divadla Národního“. Otázka stále ještě palčivá. Teď sem tam upisují „pod výminkou“ — ať si, neuškodí, ať upisují dál! „Když už se ale již tolik lidí proslavilo nějakým návrhem“, chtěl bych se také proslavit. Míním totiž, že by upisující mohli složit první rátu ihned, druhou hned za rok atd. Ať si je uloží do záložen, do spořitelen, do bank, kam chtějí. Nevyplní-li se jich „výminka“, ať si vezmou peníze své třeba zase zpět, ale ať platí již znenáhla. Víme z výsledku první, daleko široko rozvětvené subskripce, jak těžko se později vše shání. Zvláště tedy zde, kde na „jeden pětistovkový hlas“ upisuje se třeba dvacet lidí, — kdeže je garancie, že zůstanou pohromadě, že nezemře ten onen, že nezchudne, nepozbude chuti atd.? Nejvíc ti „N.N.“ nebo „Nejmenovaný — 100 zl.“ vypadnou ihned zcela jinak, jakmile platit počnou. Míním to upřímně.

NÁRODNÍ LISTY 31. května 1874

VRAŽDY A SAMOVRAŽDY Z LÁSKY
ZEMŘEL VINCENC VECKO
JENERÁL KOLLER SE LOUČÍ

△ *V Praze 20. června*

Dnes čtyry, včera v novinách jedna, předevčírem dvě, zkrátka tento týden jedenáct vražd a samovražd z lásky — to je tuze hezké, to mne tuze těší, už jsem to jednou zde řekl! Vraždí se bez rozdílu stáří a vyznání, staro- a mladočešství, stavu a pohlaví, až hrůza rovnoprávně. Ať si někdo ještě řekne, že země vychládá, lidstvo vymrzává a cit koprní! Půl třetího tisíce let je tomu, co řecká pěvkyně Sapfó zpívala o lásce ohnivé verše své: „Spatřím-li tebe, buší mně srdce v ňadrech, zalkne se slovo na jazyku, jazyk je náhle zchromený: tělem přebíhá netušený oheň. Oči nevidí ničeho více, v uších hučí zvony, studený pot vyráží se na čele, počínám se třásti, vadnu jako tráva, dech mi dochází, umírám.“ Tak psala Sapfó o své lásce *k přítelkyni*, a když jí přišla láska k muži, nezpívala už ničeho, šla na skálu a skočila do moře. A dnes, po tolika stoletích, zpívají česká naše děvčata — ta od Berouna, jak Erben tvrdí na str. 113 — pořád ještě: „Za těma, za těma černýma očima, věru bych já pro tě Dunaj skokem přeskočila. Ne Dunaj, ne Dunaj, ale celé moře pro tebe bych přeplovala, potěšení moje!“ — Ovšem Dunaj nepřeskočí, moře nepřeplovou, ale milý jejich vezme dvouhlavňovou bambitku a zastřelí napřed ji, pak sebe.

Nechme žertu — ty zjevy kupí se již děsně! Sotvaže milencům přeletí oblohou nejmenší obláček, již sahá ten onen, často oba, k vraždě. Lučba jim dává cyankali a strychnin, země uhelný výpar, obchod rozdrcující kolo lokomotivy — je v tom teď mosaika hrůzná! Známé Victor Hugovo „L'amour, c'est la vie“ zní teď po česku přímo: „Láska jest smrt.“ Je v tom všem ale skutečně *jen* mocnost lásky? Nesvolování rodičů? Nestálost milenky, která snad jen proto je nestálou, že hledá — stálého muže? Není v tom hlavně mizérie nynějšího právě

života, pro niž se kupí vraždy a samovraždy i z mnohých a rozmanitých příčin jiných? A není v tom také — kus hloupé romantiky? Kdyby sobě těch mrtvol nikdo nevšimnul, nikdo o tom činu ani nemluvil, časopisy obšírně jich neregistrovaly, snad by ani čtvrtina těch případů nepřipadla. „Že se v časopisech tak široce, pikantně a romanticky píše o zločinech, láká k zločinům dalším," napsal kdys jistý žurnál francouzský.

Láska — ta „věčně stejná ve své kráse, věčně různá ve svém hnutí," jak Hálek krásně pěje — bude ovšem vždy mít obrovský vliv svůj a stále povede „jedny k věčné spáse, jiné ku věčnému zahynutí". Nezměrný zůstane její vliv na celou historii — „kdyby byl nos Kleopatřin jen o něco býval kratší, historie starého věku zcela jinak by byla dopadla!" Ale on byl právě tak dlouhý, že přispěl ještě k ostatním krasám a půvabům obličeje, — a ten půvab ženského obličeje je dnes právě tak mocný jak kdykoli dřív, to říká i nejšedivější filosof. Náš Mácha odvozuje zcela směle slovo „dívka" od „divu", zázraku, a pramálo je těch Lermontovů, kteří volají: „Láska? Nestojíť za práci ten krátký požitek z ní a — věčně milovat, toť nemožná!" — a volají-li, sami tomu nevěří. Většina všech zůstane navždy přesvědčena, že příroda stvořila muže jen tak na průbu, ženu ale už pak co svůj kus mistrovský, a že proti tak velkým přednostem, jaké jsou soustředěny v ženě, „není jiné spásy než v lásce". Jenže se v ní chovají muž a žena rozdílně. „Příroda chtěla učinit mistrovský kus, ale vzala příliš jemnou hlínu," žena je jemnější, ale také — chladnější, tři čtvrtiny oněch samovrahů jsou sami muži a tři čtvrtiny ze zbývající ženské čtvrtiny jsou zajisté teprv muži k tomu svedeny. Ale na muže působí zajisté hlavně nynější společenská mizérie a plynoucí z ní nevážnost k životu! —

Tyto dny nás došla zpráva ještě o úmrtí jiném. Zemřel Vincenc Vecko, bývalý první tenorista pražské opery české, napotomní první tenorista opery německé. Nad jeho hrobem neželelo ani divadlo české ani divadlo německé. Němci využili skvostné jeho síly až na dno — co jim bylo dále po Čechu Veckovi? Čechům zas Vecko sám odňal sílu svou — co bylo Čechům po Veckovi sloužícím Němcům. Odchodem jeho ke

konkurujícímu divadlu německému bylo kvůli rozhodnosti okamžiku divadlo české tenkrát přivedeno skoro na mizinu, toť význam Veckův pro historii českého umění. A on byl první, který kvůli větší gáži šel do řad proti nám a ještě nalezal činu svého omlouvače, toť zas význam jeho pro hubení idealismu nám Čechům tak potřebného. „Chci se zachovat pro budoucí divadlo Národní," zněla první, k lichému materialismu se utíkající nepravda v nově probuzeném životě českém, od těch dob slyšeli jsme podobných „vlasteneckých" nepravd bohužel již víc. Avšak ta měkká povaha česká volá ještě z mnohých stran „De mortuis nil nisi bene" a kněz vyřkl nad hroudami do rakve bušícími „Budiž mu lehká ta česká zem!" —

Aby se neřeklo, že jsem bezcitný, musím se také zmínit ještě o jiné zprávě smutné: Jenerál Koller se loučí s českým národem! Když tak po delší dobu žijí spolu dva ve vzájemné lásce a upřímném přátelství, když jeden druhému činí takřka, co mu na očích vidí, je loučení přec jenom těžké! Nepřemáhejme se, dejme bolu volný průchod, jen povahy nepoetické vyhýbají se loučení dojemnému! Jsem přesvědčen, že pan jenerál neodletí od nás jako ta pěnkava ze svého hnízda, jako ten list od stromu, že se často ještě po nás ohlídne, že často zatouží po našem kruhu, že bude jako to jablko, po jedné straně červené k slunci, k nám, po druhé bledé. On ale jít musí a my — my se musíme s ním rozloučit. Objímá-li nás přítel na rozloučenou, je poslední polibek hořký i sladký. Hořký od dřivějška.

NÁRODNÍ LISTY 21. června 1874

MY SE JEŠTĚ PEREM!

△ *V Praze 11. července*

Kometa stojí hrozivě na nebi, z nebe padá oheň na nás, sirnatý vzduch vysušuje mozek, žíly a kosti, ve dne nesnesitelné parno, v noci umořující dusno, za branou palná láva, doma ve světnici ohnivá pec — život vysychá a na smrdutém dně jeho hemží se samovražda. Jindy, když potkal v letě známý známého, ptal se: „Spěcháte snad dnes na výlet?“ — „Kam cestujete letos?“ — „Stěhujete se na letní byt?“ — letos neptá se druh druha po ničem, s červeným zrakem, s přichlíplým jazykem plíží se mrzutě a mlčky kolem něho. A když přec mají nutnou příčinu, aby spolu promluvili, promluví jen dvě tři slova a pak některý dodá: „Nebudu zdržovat — nejspíš že spěcháte na Kamenný most — šťastný skok!“ — nebo se krátce rozloučí, jeden jde směrem k nádraží a druhý hledí za ním a šeptá: „Aha, v Běchovicích sleze a položí se přes kolej!“

Kdyby se v tom parnu tři čtvrtiny lidstva zbláznily, nikdo by se ani nezadivil. Kdyby za den podalo se následkem toho u pražského magistrátu dvacet návrhů na mačkání oleje z branické skály, nikdo by se ani nepousmál. A přec se děje při tom horku „něco nevídaného, neslýchaného, k víře naprosto nepodobného“: *my se ještě perem!* A bylo by přec stokrát rozumnější vlézt si do vany se studenou vodou a klidně čekat, až vyndá doktor Rieger „to vyrovnání“ ze své skoupé kapsy nebo až profesor Tille přinese „tu českou universitu pro Mirovice, Březnici a Blatnou“. Teď už ovšem přijde vyrovnání najisto, neboť poslanec Faber řekl určitě: „Volte mne ještě jednou — ručím vám za to, už je vyrovnání vlastně zde.“ A hostýnská panenka Maria stála v tom okamžiku za ním, zaklepala mu na rameno a řekla spokojeně: „To se rozumí!“

S odhodlaností obdivuhodnou — třebaže v době samovražd

pochopitelnou — čítám veškeré zprávy volební. Těším se ze vzdělanosti českého kněžstva, hádám, proč as české vdovy voličky všude s tak krásnou důvěrou daly svůj hlas právě kněžím, trnu, že mohl dr. Prachenský před tolika lidmi a tak rozhodně odmítnout původ dle Darwina, mám radost z toho i onoho, ale nejvíc mne těší Mirovice! Vlastně pan Šillinger, mirovický purkmistr! O některých věcech dovedl nám geniální ten muž podat výklad zcela nový, přímo překvapující, jiné obestřel až oslňujícím světlem svého rozumu. Sděleny jsou nám od tamějších voleb některé památné jeho věty, které zasluhují, aby byly zachovány potomstvu pro všechen čas.

Na příklad: „Zákon o brancích nestojí za nic, protože má okres mirovický mnoho flamendrů, které musí obce živit.“

Nebo: „Zákon o hypoteční bance nemá žádné ceny pro mne, purkmistra mirovického, protože tato banka nepomohla mé švagrové v Bělčicích.“

Nebo: „*Zemský zákon* o živnostenské bance je teprve mizerný, protože tato banka mně, purkmistru mirovickému, nepůjčila 3000 zl.“

Není nic platno, až bude sněm pracovat na nějakém novém zákoně, musí vyslat deputaci do Mirovic, kvůli instrukci; a až se sestoupí zas nějací kapitalisté, aby založili novou banku, musí se dřív zeptat mirovického pana purkmistra, mnoho-li peněz potřebuje, a podle toho sobě zřídit teprv svůj „zákon“. — „Nepotřebujem zde těch pražských doktorských rozumů,“ prál hrdě Šillinger pán. Mirovice měly kdys „právo věšet“. Pan Šillinger, purkmistr, užil zas dávného svého práva, pověsil ten pražský rozum na hřebík, a agitoval tedy pro volby podle pražského nerozumu. Ale příště nehodlá už ani agitovat pro kandidáty staročeské. Nejsou většími „kubíky, než jaké máme v Mirovicích,“ pravil Šillinger pán. —

Prát se nebo prát něco při tom horku! Jsem proniknut časovou nepraktičností počínání toho, a proto jsem byl nadmíru překvapen, když dnes tvrdil pan Josef Jiří Kolár v Politik a v Pokroku, že peru teď právě také něco, totiž jeho, pana Josefa Jiřího Kolára. Jsem, pane, v zajímavé záležitosti stran „Vašeho“ dramatu Don César a spanilá Magelóna — kteréž

drama jsem ještě přednedávnem sám veřejně uznal za „první drama české“ — právě jen obecenstvem a čtu vše teprv vytištěné jako obecenstvo ostatní a bavím se tím jako obecenstvo ostatní. Nenaplivnul „jsem si tedy s velkým mlasknutím v dlaň“, jakž duchaplně tvrdíte — pro plivnutí bych sobě zvolil teď směr zcela jiný —, a tentokráte Vás popravuje také zcela jiný „mistr popravní“; ale buďte klidný, dle posavadního Vás obslouží velmi správně. Nemohu Vám posloužit sám a ze zásluh svého nezávislého kolegy nesmím sobě přivlastnit ani nejmenšího.

Zdá se, že Vás ta záležitost mrzí. Zatím by měla mrzet nás: *dvacet let* nás mít za blázna — jděte, Vy čtveráku ošklivý! Kolikrát jste se nám za tu dobu as vysmál, a nebylo to zajisté hezké, mohl jste tenkrát prostě napsat „s použitím novely“, a nebyli jsme pak alespoň ve Vašich ctěných očích směšni! Teď — ovšem — jakmile jsem četl první fejeton o Magelóně, bál jsem se ihned, že se budete zlobit. Vždyť jste tenkráte, když se Vám as před pětadvacíti lety stalo něco zcela podobného stran Vaší Moniky, proto až plakal! Očití svědkové vypravují o tom podnes s velkým pohnutím. Přejete sobě po ukončení fejetonů „magelónských“ snad nějaké fejetony „monické“? — jen třeba tak na osvěžení paměti?!

Ale řekl jsem hned: „Ten teď bude nadávat!“ Díky Vám, Vy jste mne nezklamal! „Mladovepřoví literáti“, „vrahové“, „pověstný mistr popravní“, „pranýř fejetonu Národních listů“, „kolportéři vídenského smetiště Montagsrevue“, „původní hlupství“, „bachrnatý rozum“, „zákeřníci“, — díky, díky! Vy to umíte — nevymlouvejte se skromně, umíte to! Vy jste vůbec příliš skromný, srovnáváte se na příklad jen se zcela nepatrným naproti Vám Shakespearem! Měli bychom Vás my, na Vás hrdí, žalovat proto, že pášete zločin proti „zákonům *původnosti* svého ducha“, o němž se zmiňovati ráčíte. — Jen významu „mladovepřový“ nerozumím. Ráčíte „mladovepřový a starovepřový“ navrhovat pro budoucnost místo „mladočeský a staročeský“, nebo ráčíte výraz „starovepřový“ vyhradit si jen zcela pro sebe?

Patrně na radu dobrých svých přátel vtahujete celou řadu

lidí do záležitosti magelónské — „snad," myslíte si, „dá se věc chytit pak za jiný konec a odvrátit od hlavního." Bůh žehnej krokům Vašim! Také slibujete „zajímavé fejetony o literární činnosti" nás „zákeřníků" — napřed již dík Vám od „širšího obecenstva", které se bude u *příležitosti* té výborně bavit!

Mně — vůči Vaší Magelóně naprosto nevinnému — vytýkáte již nyní něco zcela nového, že jsem totiž napsal slavnou Františku z Rimini. Není slavna? Nelíbila se Vám? Odpusťte! Kdybych sobě byl tragédii tu odněkud „vypůjčil", byl bych si ovšem také vybral něco lepšího.

NÁRODNÍ LISTY 12. července 1874

PETRARKA A SLAVNOST
ARKVÁNSKÁ — UBOZÍ MILIONÁŘI
PRAHA BY SNESLA MNOHO MECENÁŠŮ
PROCHÁZKY — POESIE MĚSTA

△ *V Praze 25. července*

Předně tedy opravu! Minule jsem zabědoval, že Umělecká beseda ani sobě nevzpomněla na Petrarku a pětistyletou slavnost arkvánskou, a mezitím co jsem pomalu vzdychal, letěl prý po elektrickém drátu skutečně do Arkvy z té naší Besedy srdečný pozdrav a zahlaholil do toho nadšeného „evoe!“, jaké největšímu pěvci lásky pronesli tam zástupcové všech národů. To mám pak z toho, že Umělecká beseda dobré své skutky koná potaji: musím ji veřejně pochválit, a chválit někoho — „to se příčí lidskému citu“. Ale tam dole v Arkvě, v tom údolíčku na italském sklonku Alp, šlo to nesmírně slavně a velké evropské časopisy jsou plny popisů. Příroda se leskla a slunce se smálo, také lidé se leskli a smáli, neboť bylo mnoho nádhery, mnoho nadšení, mnoho veselosti a také tak ta pravá špetka komiky. Francouzská řečnice na příklad nemohla báseň svou domluvit pro pohnutí. Bylo jí nesmírně líto, že Petrarka není více živ — odebral se totiž k otcům co sedmdesátiletý stařec před pěti sty lety. A prodavači nabízeli hostům „le vere fotografie di Petrarca e di Laura“ — „spravedlivé fotografie Petrarky a Laury“. Tomu se naučili od nás. Je tomu as tři neb čtyry leta, co na Hradčanech ve dnech májových prodával jakýs kramář „výborné fotografie svatého Jana Nepomuckého“. — „Svatý náš patrón objevil se jednomu chudému, ale nábožnému umělci ve snu a ten ho pak fotografoval zcela věrně dle paměti — dvacet krejcarů!“ — Skoro čtvrt hodiny šly fotografie jako na dračku, pak někdo kramáři obchod překazil. Ani to chudé, ale nábožné umění se už nepodporuje!

Velkomyslnost vymírá. Proto také jsem se vskutku lekl, když jsem tyto dny četl, že olomoucký arcibiskup dal celý milión na jakés nadace. Odkud náhlé to velkomyslné hnutí!? Stal se najednou olomoucký hodnostář socialistou a komu-

nistou? Nahlídl pravdu slov Eötvösových, že „cokoli se proti socialismu mluví, mluvilo se kdys také proti křesťanství“? Ono ale leknutí bylo zcela zbytečné, pan arcibiskup dal zrovna tolik, mnoho-li dávat mají arcibiskupové tak už v obyčeji, totiž nic. Snad ani nemůže dát nic, milionáři jsou prý vůbec chudší nežli my lid ostatní. Musí-li dávat stavět nebo opravovat milionář paláce, mít pěkné koně a kupovat drahé obrazy, hrát na burse a dobře, vybraně jíst, sotva pak nebohý ovšem sám se svým troškem vyjde. Není to hezké od nás, že sobě neutrhnem alespoň někdy něco od huby a nedáme to na ty ubohé milionáře!

Aby takhle v Praze náhle se roznesla divoce krásná zpráva! Slavná vyšehradská kapitola že se usnesla dát na témě Vyšehradu postavit velkolepou basiliku. Obrovská ta budova, provedená nejčistším slohem, má korunovat památnou tu skálu českou a hlavní, krásným sloupením ozdobené průčelí má vznášet se a hledět přímo dolů k stříbropěnné Vltavě — okrasa Prahy pro věky. Také se slavná kapitola usnesla, zároveň že dá kvůli tomu vhodně a nákladně upravit celý nyní tak zpustlý Vyšehrad, a vyjednává stran toho již s dotýčnými úřady. Byla by to zajisté velmi krásná zpráva, vsadím se, že by překvapila každého a že by jí nevěřil ani jeden! Ach, ta Praha by snesla mnoho mecenášů, celou galerii! Jeden by mohl dát hnát říční vodu až k nejchudším krbům zdarma, druhý by mohl nákladným vodovodem Praze opatřit zdravou vodu k pití, třetí by mohl zřídit nákladnou a vzornou kanalisaci, čtvrtý by mohl koupit Židovské Město a dát je zbourat, pátý by mohl všude po městě postavit jídelny „zdarma“, ohřívárny a noclehárny „zdarma“, šestý by mohl dostavět Národní divadlo, zaplatit Sokolu, co ještě je dlužen, skoupit Umělecké besedě bohatou galerii obrazů a soch a umístit ji v nějakém Louvru na hořejším Novém Městě pražském, sedmý by se mohl pokusit, stačí-li mně dávat tolik peněz, mnoho-li bych dovedl utrácet, a osmý by konečně mohl na Petřín postavit z bílého mramoru překrásný Slavín a dát tam třeba sochy všech nás mecenášů předešlých. Vypočetl jsem tak povrchně, že by na to vše stačilo tak asi osm set osmdesát miliónů, tedy ne právě mnoho. Ale to je to, že my nemáme

žádných mecenášů a žádných Peabodych, ty mají jen Američáni! Měli bychom jim slušně psát, aby nám z nich přenechali alespoň nějaké „mladé“.

Tyto dny jsem četl krásnou větu, že „poesií každého města jsou procházky jeho“. Jeho poesií a jeho charakteristikou, mohlo by se dodat. Place de la Concorde, avenue Elysejských polí, Bouloňský lesík, zahrada Luxemburská jako by ani nemohly být jinde než v Paříži, tak charakteristicky vyrostly z francouzského ducha, milujícího čisté krásy přírodní a komfort, široký, pyšný rozhled a poetický stinný útulek, velkolepost a pikantnost zároveň. Architektonicky překrásný Florenc je jako divoká růže stolistá uprostřed zeleného keře — kolem něho je krajina samá jen zahrada a samý pahrbek brčálově porostlý, z něhož stinná vyhlídka na tu růži uprostřed. Zasmušilý Řím má jen svou zasmušilou campagnu a jediný Monte Pincio, temný jako kněz v taláru svém, nedodává mu rázu živějšího a světštějšího. A Praha a Pražané? Praha vyniká hlavně a zároveň nesmírně svou zvláštní a krásnou polohou, Praha vyzývá, aby ji člověk obdivoval, aby vyhledával místa vhodná, volná nebo povznešená a zahleděl se odtud na její krásu. A Pražan — ten nemá života společenského, každý jako ohraničen žije pro sebe. Tomu rázu obou odpovídají pražské procházky, zahrada Kinská, vzletné výšiny Petřínu, Chotkových sadů a Letné s orlími svými rozhledy, tiché ostrovy s volnou vyhlídkou vzhůru, Jelení příkopy, Císařská, Kanálská zahrada se stínem hlubokým a zapadlostí svou. O jeden druh výhlídky Pražané již přišli. Na vzneslém hřebenu za Novým Městem místo zahrad a polí trčí již kámen, moře budov těžce se zakrátko rozloží od Vyšehradu až po konec Karlína, bez zeleného rámce, bez rozmanitosti, vyjma ty smutné, pusté boky Žižkova. Zde, na místě bývalých bašt — ostatně jen málo poetických — bude se nyní rozkládat park. Prosíme, jen ať co možná velký. Každé pídě je škoda již nenahraditelná. A nechť nové sady ty odpovídají rozmanitým zařízením svým rázu velkého tak města a nechť je pořádá jen ruka a mysl poetická!

NÁRODNÍ LISTY 26. července 1874

DROBNÉ INZERTKY
ŠLECHTICKÝ KULEČNÍK A BAZAINE
UDÁLOSTI ZAČÍNAJÍ KAPAT

△ *V Praze 22. srpna*

Nedaří se to, a proto můžem být mrzuti. Když zmizel inzertní kolek, těšil jsem se, že „drobná a levná návěští“ na poslední stránce časopisů pražských rozbují se v husté mlází po příkladu inzertů vídeňských, že budou mít přitom lokální, pražskou příchuť svou, že nás budou denně bavit atd. Nerozbujely a nebaví nás, neboť jediné se splnilo, v co jsme doufali: drobné ty inzertky mají vskutku lokální pražskou příchuť — jsou srdečně fádní. Nějaký „vinní sud“, trochu „lahví na pivo“, dva hodní a mravní kluci, kteří „se přijmou do učení“, „mlýn“, „dva pokoje s kuchyní“ — co s tím!

S bolestí beru včerejší jeden časopis vídeňský do ruky. Tam je život! Jedno — dvě — osmnáctero „nabídnutí k sňatku“ za jediný den, a to obojího pohlaví! „Hezký, třicetiletý muž, se jměním 1000 zl. *prozatím*“ (ostatní doufá nejspíš přivyhrát si ještě v kartách) — „čtyřicetiletý bohatý gruntovník“ (obyčejně „z Uher“) — „mladá vdova, pěkný zevnějšek, vybrané chování, několik tisíc jmění“ — „osmnáctiletá blondýnka, nemá nic, ale je veselá, věrného srdce“ (nejspíš už vyprubovaného) atd.! To jsou ti a ty, kteří chtějí se dotlačit až k oltáři. Pak jsou ještě jiní. Někteří hledají prý jen „korespondenci“ s pánem nebo dámou, později se snad něco z toho dopisování vyvine; na korespondujícím nežádá se nic než, aby měl ducha a — hezky mnoho peněz. Starší pán (u každého takového „staršího pána“ stojí slůvko „distingvovaný“) přeje sobě pobavit se s mladými krásnými dámami a prosí o přípisy s fotografiemi. „Hezká, mladá panička, žijící bohužel v nešťastném manželství“, přála by si seznámiti se „ve vší počestnosti“ s nějakým starším, *zámožným* pánem. Jiná panička, nalezající se „okamžitě“ v nouzi, hledá také nějakého staršího pána, ale mimo peníze musí týž mít také dost charakteru, aby jí neprozradil, neboť ona je a chce zůstat ženou hodnou, —

adresa „ohnivé černé oči“ poste restante. „Starší pánové“ jsou ve Vídni teď velmi hledáni, mohli bychom jich tam něco ze své zásoby zaslat. A co jiných ještě věcí doví se člověk z drobných inzertků těch! „Angelína“ sděluje „Adolfovi“, že nemohla přijít, měla chudinka bolení v krku; ale přijde zítra. — „B. S. č. 21“ zvěstuje komusi, že „tatínek zítra odjede a nevrátí se až v sobotu“, — „ó přijď, ó přijď, ty zlaté srdce mé!“ — „Muž solidní“ byl by ochoten přistěhovat se k nějaké rodině, kde by nebylo dětí, panička ale mladá a veselá. Atd.! Kde jsme my naproti životu tomu! My chudáci, kteří jen kupujem lahve na pivo, berem kluky do učení a najímáme si dva pokoje s kuchyní! A nebude hned tak brzy jinak — „inteligence se nenechá vynutit,“ pravil Tagesbote, když nedávno jsme se hlásili o českou universitu.

Jen jediný z dosavadních drobných inzertků pražských mne posud zajímal. Zněl: „Kulečník ze šlechtického domu je na prodej.“ Celá tragédie je v těch několika slovích — nebohý kulečník! Snad sloužil posud jen výlučným zábavám barónů a hrabat, snad ještě výš, a teď má stěhovat se z paláce někam do prosté hospůdky nebo začazené kavárny, lecjaký nepremovaný markér bude jej mizerně obsluhovat a lecjaký neurozený řemeslník mu vynadá, když se nepovede „dublé přes ruku“! Vidím jej, jak stojí v nové místnosti své, všecek němý nad degradací svou. Šlechtický znak — v pravých šlechtických domech mají i na cumlu erb — s něho sňali, a kdežto dříve žil si jen pro radost, musí teď každému, kdo přijde, sloužit půlhodinu za 12 kr. r. č. On ponese osud svůj zajisté po šlechticku, jako ta pyšná šlechta francouzská, z vlasti vyhnaná za Velké revoluce. Přišívala si vlastnoručně záplatu na kalhoty, spravovala si sama rozbité boty své, ale „markýzem“ zůstala od hlavy k patě. Je přec něco zvláštního s tou urozeností, s těmi tituly, hodnostmi atd.! Teď na příklad zkoumají na ostrově sv. Markéty, mohl-li Bazaine skutečně tak utéci, jak sám vypravuje. Bazaine totiž vypravuje, že se prosoukal jakýms zděným žlabem. Dobře, vzali tedy jistého důstojníka, šlechtice, který je zrovna tak tlustý jako Bazaine, a vyzvali ho, aby to soukání zkusil. Těší-li se Bazaine na příklad sedmdesáti

centimetrům tloušťky, mohli vzít arci kohokoli, který má tutéž radost, ale to je to, že by se pak pořád ještě nevědělo, prosouká-li se zároveň také vznešený rod a důstojnická šarže! Cosi podobného „z boží milosti aristokraticko-mystického“ tanulo as také inzerentovi šlechtického kulečníku na mysli, sic by byl nejspíš udal spíše otce truhláře než pozdější povýšení do panského domu.

Doba „psích dnů“, prázdná a fádní, již mizí. Pomaloučku začínají události kapat, ovšem že jen události drobné. Rothschild umřel, zůstavil chudým 400 000 zl., a poněvadž chudí splácejí velmi bohatě — „zaplať to pánbůh stotisíckrát“ —, musil pánbůh vyplatit Amšlovi 40 miliard, ač umím-li počítat s tolika nulami. Amšl má něco tam nahoře do počátku — a zde dole se více o něm nemluví. Bazaine utekl — to už učinilo mnoho do kriminálu odsouzených, událost tedy také jen drobná. Takto je jen to nové, že v některých evropských zemích nechtějí mít ve vojště víc žádných plukovních tamborů, že na procesí v Staré Boleslavi dle Čecha byly nejen ženy a děti, nýbrž „i mužští“ a že Lipská ilustrovaná nám chce ukrást Komenského. Co se týče těch tamborů, nelitoval bych, kdyby vymizeli i v Rakousku. Beztoho jsou pořád menší a menší, vousy jejich nestojí už skoro ani za řeč, a hůl neumí z nich již ani jediný házet do výšky! A co se týče Komenského, to mělo průběh přec zcela přirozený! Před dvěma lety napsala tatáž Lipská, že Komenský, „ať již zrozen kdekoli, patří celému světu“. Z toho plynulo dle neuprositelného zákona německého zcela přirozeně, že letos napsala: „ač kolovala-li v žilách Komenského *vůbec také* nějaká krev slovanská“. A s toutéž železnou nutností musí napsat po dalších dvou letech: „Velikost Komenského lze vysvětlit *jen* germánským jeho původem. Známá směšná drzost česká, která vždy sobě chce osobovat, že z krve české také kdys vyšli mužové velcí, ta sprostá chtivost po cizím jmění a po cizí slávě je důkladně již odmítnuta a nezasluhuje ani odpovědi další.“ — Cožpak mohou Němci za to, že jsou Němci? Když ne Holštýn nebo Elsasy, tedy Komenského — něco přec musí brát, ne!

NÁRODNÍ LISTY 23. srpna 1874

ŽE PRÝ V PRAZE NENÍ DOST VZDUCHU!
POMNÍK JUNGMANNŮV
U VESTY BAZAINOVY

△ *V Praze 29. srpna*

Rozkošná procházka takhle od Prašné brány až k Řetězovému. Tuze mnoho domů, ještě víc krámů a k zbláznění mnoho lidí, přičemž nepočítám mezi ty lidi ani známých deset až dvacet osob, které člověk musí potkat na Příkopech, ať tudy člověk jde kdy chce, které člověka pravidelně zastaví a člověku, každá v manýře své, stůj co stůj něco vyprávěti musí. Člověk si je jednou vylíčí ve zvláštním fejetonu a doufá, že pouhý ten slib stačí již, aby ho budoucně nechaly na pokoji. Nač také proseb a hrozeb, když to jde pouhou napsanou fotografií!

Rozkošná procházka! Jen kdyby bylo také ty domy, krámy a lidi vidět! Komický stesk, že prý v Praze není dost vzduchu! My ho máme, že ho můžem až krájet! Je k tomu také hezky pestrý, modrý není sice nikdy, zato je ale krásně popelavý, příjemně žlutý nebo až tmavohnědý. Ulice naplňuje jako voda jezera, všude se nasazuje do zásoby — kdybys přejel smyčcem okna, naskočí na tabulích zajímavé „zvukové figury Chladného“, a když přijdeš domů a dáš si kabát vyklepat, máš „vzduchu“ do několika posýpátek. Pražský ten vzduch nevyrábí se z nečistoty, jak tomu někteří chtějí, nýbrž zcela jednoduchou procedurou z bourání domů. On totiž panuje při stavbách v Praze chvalitebný, o pravé občanské svobodě svědčící obyčej, že rum sype a hází se, kam chce, třeba doprostřed ulice. Putna za putnou sype se tu na hromadu a po každém bouchavém dopadnutí vyletí do výše celý oblak jak křída bílého vzduchu jako kouř při ráně z děla. A poněvadž se právě teď boří a staví v ulici každé, podává Praha obraz velmi oživeného bojiště, což je tuze zajímavé. Jinde bojují proti „prachu“, jak ten náš pražský vzduch jmenují, zvláštními předpisy a pilným postřikováním ulic. U nás stříká se jen

v těch ulicích, které vedou k německému divadlu. Je to koncese německým našim krajanům, kteří jsou slabší na prsou než my. Ale s bolestí si zde připomínám, že je přec ještě jedno velké město v Evropě, které má ještě víc vzduchu než my. Totiž Bukarešt. Tam je někdy vzduchu, že za nejjasnějšího dne není na nebi ani slunce vidět, — to je feš! Docilují toho tím, že tam nemají pražádného dláždění, místo dlaždiček tam leží po ulicích samý jen vzduch, až vysoko nad kotníky. Moci chodit po vzduchu! Ale u nás se pořád křičí: Dláždit! Dláždit!

„Prosím vás," vytrhuje mne vtom někdo z myšlenek, „byl jste dnes na nějakém vyvýšeném místě nebo mimo Prahu?"

„Byl."

„Je tedy už nebe podzimně zataženo? Tady v pražských ulicích se aspoň tak zdá."

„Je."

Chudák si vzdychnul a jde se sklopenou hlavou dál. Dívám se za ním soucitně, až mně as po dvaceti krocích ve vzduchu zmizí. Chudák! Byl si svou ženu kvůli svému zotavení poslal na venek, teď, když se počasí horší, přijde mu nejspíš brzy zas zpátky. Němec nazývá takové dočasné vdovce „slaměnými" — ach, jejich radost trvá skutečně jen, jako když sláma hoří!

Hrr — hrr! Kočár za kočárem, rychle, jako by se byly pominuly, a všechny otevřeny. Nabobtěné bílé šaty, růžové šaty — svatba! Divný je to lid! Ona snad co nejsolidněji vychovaná dcera vážené rodiny, hodná a dobrosrdečná, on snad muž bezvadný, ušlechtilé mysle, ryzého srdce, výhodných poměrů, výtečného rozumu — a přece se to žení a vdává! Odvraťme se od toho smutného obrazu!

Tak, tak — tady stojíš! Přelítlo leto, jeseň a zima, přišlo nové jaro, nové leto a nová jeseň, přejde jar a let ještě mnoho. Deštěm nabubřuješ, mrazem se trháš, sluncem se rozstupuješ, v prachu rozetlíváš — jen pokračuj tak dále, významuplná boudo ze čtyr stran uzavřená, kteráž představuješ pomník Jungmannův! Až rozetlíš na prášek, až vítr i ten prášek odfoukne, pak pozdvihne se na tvém místě pomník z kamene a kovu, dřív ne, na tebe přec celý ten pomník nepostaví,

a odstranit tě, to by vyžadovalo činnosti. Nepospíchej skončit svůj život krásný, máš na setlení času dost, pomník také nepospíchá, je v rukou staročeských. Zlé huby povídají, že od loňské slavnosti Jungmannovy — byla někdy hezky zjara — dotýčný výbor nesešel se ještě ani jednou. „Alespoň se mu nemůže říci, že je výborem sešlým," řekl by Mošna, jak ho znám. Ve Volovicích, malé to české dědině, sestouplo se sice teprv přednedávnem několik nadšených vlastenců, usnesli se jen ve zcela úzkém kruhu, že postaví dle modelu pro Prahu zhotoveného zvláštní svůj velký kamenný pomník Jungmannův, a zakrátko bude již pomník ten slavnostně odhalen! Ano, na vesnici to jde, ale v Praze! Nejspíš že si ti bodří venkované pozvou pražský výbor ku slavnosti své, aby viděl kopii, když originál spatří teprv někdy na sklonku všech dnů. Kdyže bude dvousetleté jubileum Jungmannovo? —

Že by si mohl výbor tedy „mladých" přibrat? Ano — jinde, ale v Čechách? My máme své známé poměry rozkošné, ne na větší slávu, ale na větší záhubu vlasti. Je tomu u nás v skutečnosti, jak stálo v bájivých přírodopisech starých: „Mezi vlkem a beránkem je takové nepřátelství, že trvá až po smrti, jakož přesvědčiti se lze na houslích, potažených střevy vlčími a beráncími. Když zahude vlčí, beráncí nezvučí s sebou; když zahude beráncí, vlčí je uvyjí." — Krásné poměry, úrodné a ve všem velmi příjemné.

„Servus — mám myšlenku!"

Až jsem se lekl! Chytil nějakého známého, má nějakou myšlenku a v skoupém tom našem na myšlenky času prozradí mu ji tak lehkomyslně! On je arci znám, že pro svůj sklad — myšlenkář ten je krejčím — myšlenkami zrovna plýtvá, v reklamě že je mistrem. Kdyby takhle člověk mohl zaslechnout —

„Četls o Bazainových kalhotech?"

„Bazaino —"

„Ano, kalhoty a vesta! Víš ty, které měl na sobě, když se po provaze spustil. Měl oba kusy Bazainův bratr na památku — jsou as notně rozedrány, to víš — ale policie pařížská mu je sebrala. Psal jsem svému agentovi do Paříže, vestu musím mít za každou cenu — kalhoty ne, ty se nehodí na firmu, ale

co říkáš firmě ‚U vesty Bazainovy?' — a za sklem ta skutečná vesta!? Tamhle firma ‚U boty generála Moreau' a u mne firma ‚U vesty generála Bazaina' — co říkáš?"

NÁRODNÍ LISTY 30. srpna 1874

DUŠIČKY

△ *V Praze 31. října*

Ó — ty Dušičky jsou gurmánky! Mohly sobě vybrat příhodnější čas pro svátek svůj?

A ten moudrý opat Odilon z Clugny, že ustanovil svátek na pozdní podzim! Učinil tak ku konci 9. století — 1000 let již se modlí křesťanské lidstvo vždy dne 2. listopadu, aby pomohlo zrovna před zimou dušičkám ze sychravého očistce do jasného, láskou vytopeného nebe. Jindy by lidstvo nemělo tolik chuti ku modlení.

Na město jako by se byl příkrov snesl. Šedivá mlha pokrývá domy a ulice temným flórem, prsa jako by dýchala vlhkost hrobů, noha klouže po omženém kamení, den je jen kratičkým snem. A venku za městem — šíré umírání. Les se oděl v hnědý rubáš. Sirá země zhnědla, čelo její je mrtvě plavé, líc zapadlá, jak již na mrtvole. Samé umírání, ale tak mírné, jemné a snivé! Vichr jen že se dotýká země a za ním po ní běží lehýnký mráz; a stromy vichr jen tak hladí, jako by loudil listí z nich a list padá po listu, rád, že si odpočine. V celém tom umírání samá dobrá vůle a samá ochota — podle zvěsti Lenauovy:

daß alles Sterben und Vergehen
nur heimlich still Vergnügtes tauschen.

Člověku je, jak by se tichá ruka kladla mu na prsa, tázajíc se, zdali mu srdce již nezestárlo. A je mu, jak by se podívati měl již do vlastního, tichého hrobu. —

U nároží pražských mrkají chudé svítilny a ozařují stolek s voskovými svíčičkami a sloupky. Drožky drkotají městem a na jich lucernách houpají se obrovské věnce, samý zelený list a samý květ. Širými proudy plíhnou lidé ku hřbitovům, aby se tu vyplakali u drahého hrobu, — „ono se tak měkce klečí

na tom hrobním drnu, tak jemně se pláče při vzpomínkách, a zde jako by neviditelná peruť ovanula tě sladkobolnou útěchou.“

Smutně kráčí ku hřbitovu
požehnat drahému rovu;
modlitba tu bolně tklivá,
ach, a náhle slza snivá
do promrzlé trávy splývá —

zpívá Rubeš, humorista. Ano, ono je tak těžko smát se a vtipkovat, když lidé pláčou. Ať se vypláčou, jednou za čas jim to slouží; hůř je, když bezcitný led hromadí se a sílí a pak náhle jednou přijdou velké vody, provalí obrovité kry a porvou břehy!

Snad má tak mnohý, proč by mrtvého spáče rád ještě odprosil. Snad tam klade k rovu zeleň na znamení, že zaživa mu přemnohou naděj přerval. A klade živé květy za ty, které mu byl pošlapal. „Kéž bych tě měl ještě jednou!“ — to není fráze holá. Kdyby měl toho, jenž mu smrtí záhy odňat, jakž by ho přitisknul k srdci s nejčistší, nejvroucnější láskou! A miloval by ho týden a měsíc, snad dva měsíce, pak by přišel již zas podzim lásky a on sevřel by vráceného touž tvrdou rukou a tímž mučidlem palným jako dřív.

„*Mnohem líp zasvětíš svátek mrtvých, když usušíš slzy cizí než když proliješ proudy slz vlastních, když zavěsíš na náhrobek věnec dobrých skutků než věnec z nejdražších kytek a fáborů.*“ Slova ta pronesl velký humanista — kdo nám je opakuje právě teď po něm, opakuje je v trpce pravý čas! Bída ! — zní to vpravo, a bída! bída! — žaluje to vlevo, ba *všude* kolem nás! Vychrtlé ruce vztahují se prosebně k nám, zhladovělý ret blekotá, zapadlé oko dumá již šílené. A to oko tak rádo se staralo o ženu a dítě, ten ret nežebral nikdy — nikdy! a ta ruka pracovala do krve! Není práce, není výživy! Šílenost zalomcovala již naší chudinou, vzduch se plní děsnými výkřiky vrahů a samovrahů. A bude ještě hůř, mnohem hůř! Zima zmrazí poslední naděje a ubije možnost veškerou. Bída vzroste a zločiny rozbují jako bejlí slzami rosené. Zde —

skoro by se ani neměl nikdo teprv dobročinnosti dovolávat; ta aby u každého rozpučela již dávno sama sebou! Dejte práci, dejte, co můžete, — víc, než kdykoli jste dali! Plňte povinnost *lidí*!

Rád bych to řekl každému, komuž letos o Dušičkách cit srdcem zachvěje a kdož si zapláčou tam venku po hrobech.

Ať se vypláčou jednou za čas a pak — pak zas ať žijou, možná-li s úsměvem na tváři a s písní na rtech. Dožij — dopij!

„Nechť vsají paprsků slunečních, mnoho-li jich jim přáno, nechť utrhnou si květinu, než ji spálí mráz, — nechť nevěří příštímu jaru, nevědí, nezblednou-li dříve, nepukne-li srdce, a pozdrav jarních vánků nevniká až k rakvi dolů a nejpyšnější květina na rově nemá pro mrtvého ni jasu, ni vůně více.“

Aby nám byl někdo před málo dny řekl, že den Dušiček bude také již dnem Hálkovým! Aby jemu samému byl někdo řekl, že neuvidí žádné více z těch jar, jež tak sladce opěvoval! Tisícerými pouty byl poután k životu, silná smrt je přervala jen lehýnkým trhnutím. Hálek, jenž tak uměl se slunečními paprsky hrát, tak v květinách žít a rozumět duším jich, jenž dovedl mluvit s ptáky zpěváky, s lesem a hvězdami, — on leží hluboko v mrazivé zemi a k němu nedostane se víc žádné to jaro vonné, nezalehne nikdy více píseň a nezasluní ni jediný zlatý paprslek! Nechť jásá na nebi slunce nebo třepetá se stříbro hvězd, nechť nad hrobem jeho včelka bzučí nebo zahučí ledová bouř, jemu již jedno.

Jakoby sen! Předevčírem viděli jsme ho, jak se usmívá, a včera již jsme hleděli, jak kráčí hrobem jakoby triumfální branou, věnčenou palmami a věnci. Předevčírem stál ještě, udatný vojín, v řadách našich za život národa a — včera již, když půlnoc zaduněla po vyšehradském hřbitůvku, měl tam Hálek první „mrtvých stráž!“ —

Až přijdou zjara zase slavíci k nám, kde najdou jeho, svého krále! Což to bude zpěvných žalů nad šumnou Vltavou!

NÁRODNÍ LISTY 1. listopadu 1874

LONDÝNSKÁ MLHA V PRAZE UŽ ZASE JE MELA — KDYBY SE SMETANA BYL NARODIL S DRZÝM ČELEM

△ *V Praze 5. prosince*

Předevčírem jsme měli tedy v Praze „londýnskou“ mlhu. Měla prý všechny případné známky pravosti své, jako by ji byli právě přes moře přivezli.

Známky jsou následující: když kráčíš mlhou tou, jde to těžko, jako bys se odstrkoval sochorem. Před tebou zeď, za tebou zeď, oblak zrovna nad hlavou a oblak hned zas dole u kolenou, nevidíš nebe ani domů, ani dláždění, ba ani konců vlastních nohou svých: člověku zdá se, že se svou poctivostí kráčí světem sám a sám. Vtom se tu náhle, jakoby ze zdi, prolomí vedle tebe člověk jiný, ale vypadá — jako z bláta. Svítilny hoří, ale jsou krvavy a i nejbližší zdají se být na sta kroků vzdáleny. A kolem čmoud a smrad, jako by svět se byl zeškvařil.

Zajímavá mlha, ale za to přec nestála, že ji telegrafovali hned do vídeňských listů! Tak pranovou novinkou nám právě není, v politice české máme londýnskou mlhu už dlouho a je také ta pravá. Člověku zdá se, že jde také českým světem se svou poctivostí sám a sám. Náhle se tu ze mlhy prolomí člověk jiný — vypadá jako vytažený z bláta. Světlé body naše nazad a kupředu jsou v nekonečné dálce. Ni na zem nedohlédneš a nevíš, jdeš-li ještě po vlastních svých nohou. A kolem čmoud a smrad, jako by byl nejkrutější nepřítel vypálil dědiny české!

Pěkné živobytí české! A „už zase“ je mela. Skrejšovský pustil hrom na celou svobodomyslnou stranu a svobodomyslná strana chytila ho za pačesy. Jak zbytečná to práce! „Rozděl hrom“ — učí Schiller ve Fiesku — „v jednotlivé zvuky jeho a děti jimi uspíš!“ — Nu tak! Rozdělte hrom Skrejšovského v jednotlivé zvuky jeho: poctivý Sladkovský a — Skrejšovský! poctivý Trojan a — Skrejšovský! — a rozesmějete paralelou tou i každé dítě české!

Ostatně se mně zdá, že mu přece ubližujete, Skrejšovskému, dobrému muži. On má přec mnohé vlastnosti pěkné. Předně rozhodnost. U něho není žádná dvojatost, žádná pochybnost, on je stejně protivný na všechny strany. Bývají mužové, kteří na zevnějšek tváří se spravedlivými, čistotnými, zdvořilými, rozmyslnými, příjemnými; ale doma jsou pravým opakem všeho toho. On ne, on je stejný k Čechům i Němcům, k domovu i cizině a všechny ošklivé vlastnosti, které vy jemu přiřknout plné právo máte, všechny mu připsati musí také cizina, chce-li být spravedlivou! Vidíte, to by vás mělo těšit, je to muž „celý“! — Přímo úctyhodna je také nedbalost jeho k všedním náhledům o cti a poctivosti milovaných blížních. Vůbec slovo „čest“ — co je to „čest“ blížního! Francouzské „point d'honneur“ nedovedeš beztoho přesně do češtiny přeložit, nepřekládej to tedy vůbec! Pouhý to puntík matematický, bez výšky, tloušťky a délky — copak hleděl vzít tedy blížním svým, když jim hleděl vzít jen ten puntík matematický, tedy vlastně nic! On chce ty bloudy s těmi divnými pojmy o cti a poctivosti jen udržet při zdravém rozumu — neboť řekl už velký Kotzebue, „že ctižádost vede, jako každá náruživost, k šílenství“! On je chce udržet při blahobytu, neboť — „poctivost ohlodává jen kosti, jež spadly se stolů bohatců“. On je chce upozornit co člověk zkušený, že dosáhnutí cti není tak snadné, ba že cesta k ní bývá velmi daleka, neboť — „*pověst* není ještě *slávou* a pověst i se slávou dohromady pořád ještě nejsou *ctí*“ — nač tedy hledět ku věcem tak vzdáleným! Buďte spokojeni s pověstí, máte ji zdarma, J. S. Skrejšovský jí nadělá celému národu, že až — —. Ano, velmi zasloužilý muž, a uznal jsem ho tím, že jsem mu také já dnes poslal svatého Mikuláše: *plivátko se zrcadlem* — až zase začne, aby přec věděl, na koho vlastně plive.

A pak ty jeho průpovědi, jež daroval z hloubi moudrosti své národu, hlubší než průpovědi Salomonovy, zlatější než Bhartrihariho!

„Drzé čelo je mnohdy lepší než poplužní dvorec.“

„V horším znamení nemůže se člověk narodit, než když se narodí s myslí poctivou. Raději s hrbem!“

A p. v.

Kdyby se byl na příklad Smetana raděj narodil s hrbem anebo aspoň s drzým čelem, bylo by pro něho také stokrát líp než s tou myslí poctivě k oslavě národa hledící!

Z Gothenburku ve Švédsku docházejí nyní do Prahy pilné listy. Píše je známý jistý virtuos český, nyní tam žijící. V Gothenburku žil také Smetana. Tamější jakž velmi zámožné, takž vysoce uměnímilovné občanstvo vážilo ho sobě co nejvýš, ctilo šlechetné snahy jeho, poněvadž jim rozumělo, odměňovalo práci jeho také co nejskvěleji. Hmotné, společenské i umělecké poměry Smetanovy kvetly tam co nejutěšeněji. Jen na Smetanovi viselo, aby příznivé poměry ty trvaly až na sklonek jeho života.

Avšak — mluvte s poctivcem! V Praze najednou vyvstalo samostatné divadlo české a Smetana vzdal se všeho, aby pospíšil domů, kdež, jakž se domníval, bylo ho zapotřebí. Také ho bylo třeba! Zde neměl nikdo ani tušení, cože je, co může být opera česká, národní. Ba ani o tom nebylo zdání, co je moderní směr umění vůbec, a hudba úpěla v divadle našem v rukou neohebných a nepokročilých. Konečně, utrativ švédské úspory své, dostal se Smetana k pulpitu kapelnickému, s platem skrovným. Povznesl hudbu naši na moderní výši, vdechnul hudebníkům našim pravé nadšení, napsal nám nesmrtelná díla dramatická, vytknul české opeře národní dráhu provždy.

Najednou přinesly časopisy zprávu, že má být Smetana zbaven posavadního místa i platu svého. Po našich přinesly zprávu časopisy zahraničné, neboť jmeno Smetanovo je jediné české, které je známo po nynějším hudebním světě celém. Takž se dostala zpráva i do Gothenburku, všude se tam o ní mluví, všude píše — Švédové vrtí hlavou, chladné jejich mozky nejsou s to pochopit, že by na Smetanovi mohla vlast česká spáchat podobnou šerednost.

Ale zároveň přinášejí jisté *české* listy na další potupu Smetanovu ouskočně upravenou zprávu, že prý Smetana prosil družstvo, *aby mu popřálo výživy ještě na tři měsíce!!*

NÁRODNÍ LISTY 6. prosince 1874

1. SLAVNOST BOŽENY NĚMCOVÉ V R. 1869

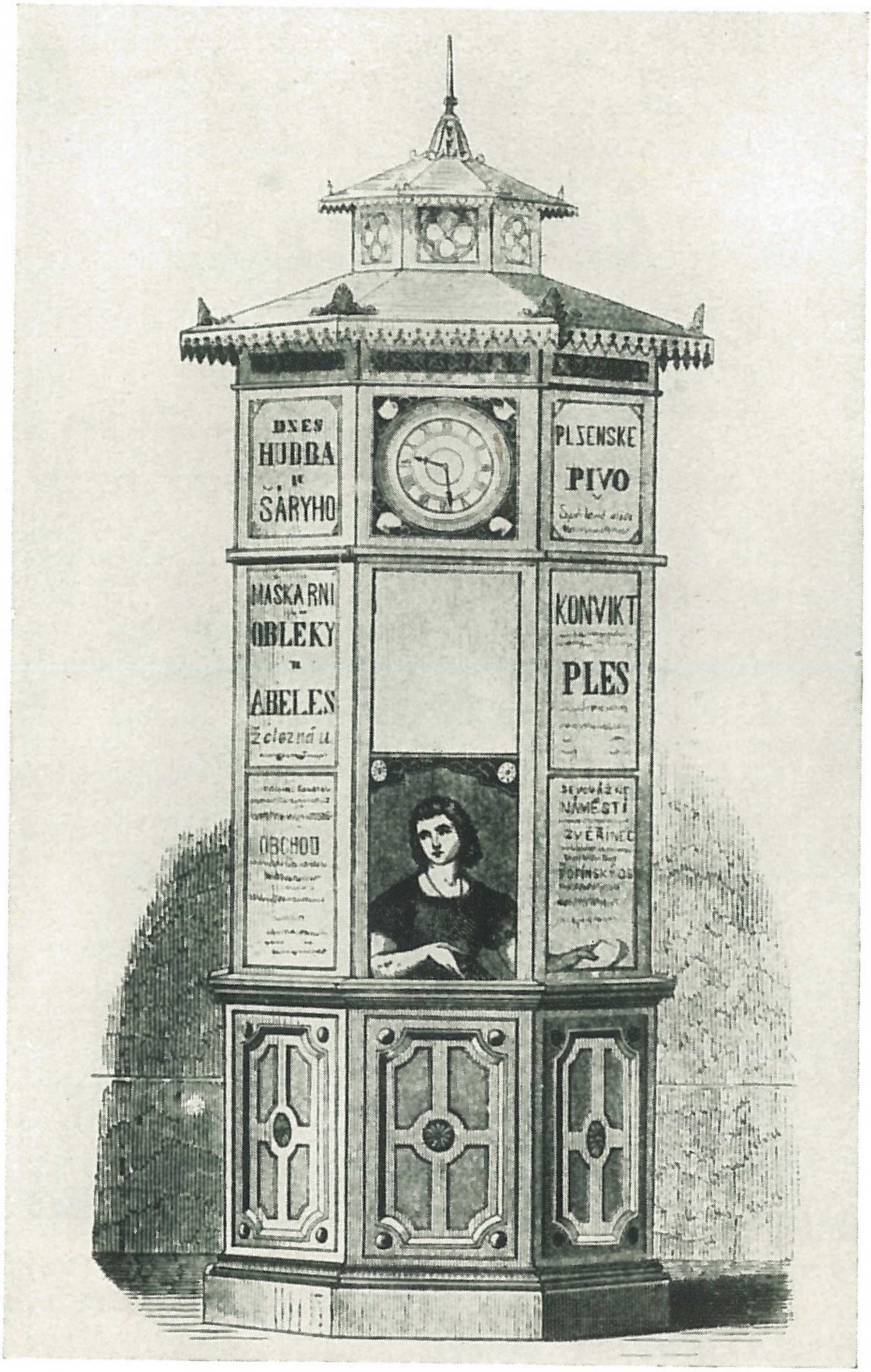

2. NOVÉ KIOSKY V PRAZE

Opatrnost je matka moudrosti,

čili opatření, aby zde nikdo v noci nevrazil do plynového kandelábru,

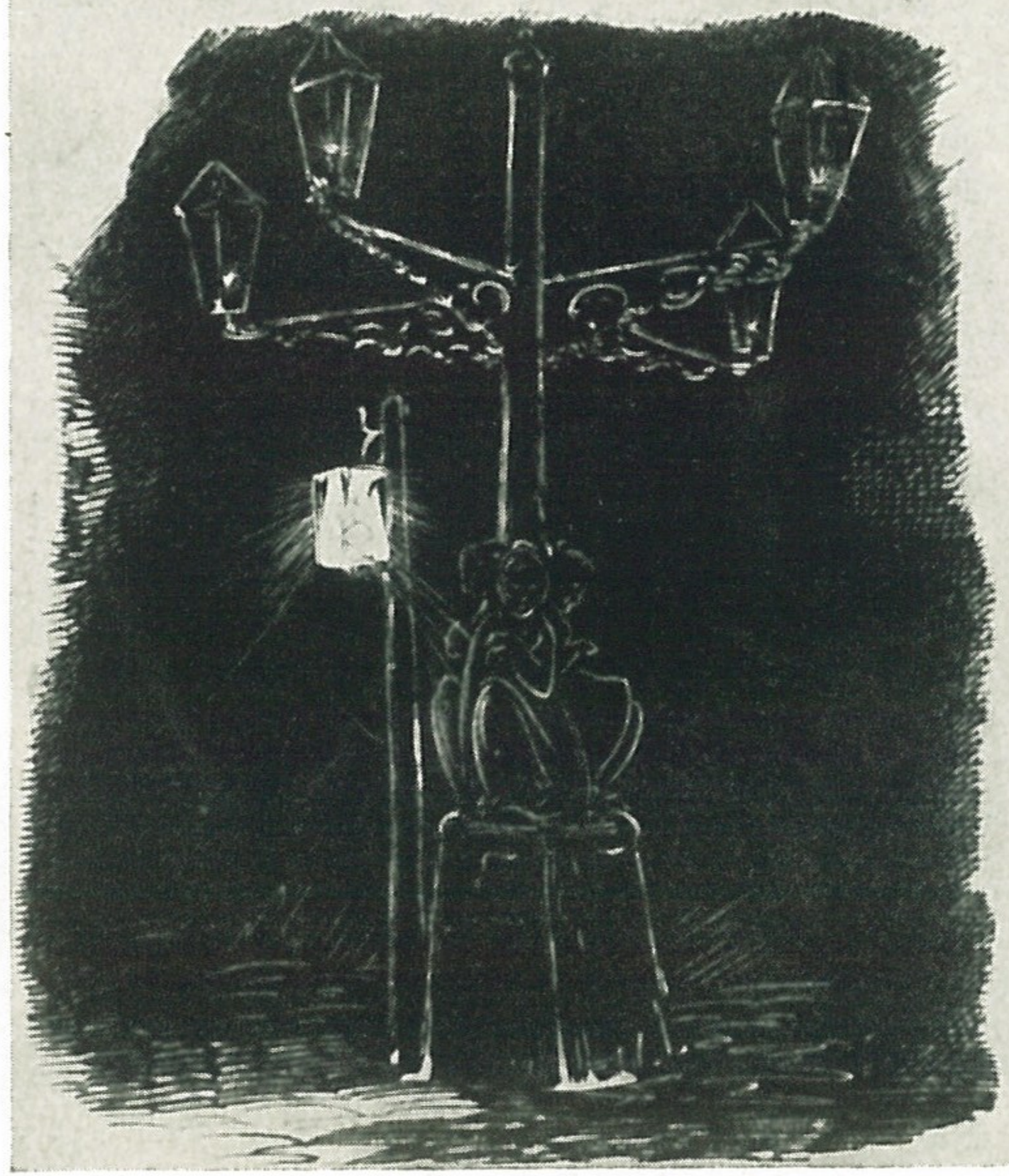

a jak si musí počínat v noci pražský lampář, chce-li shasnout plynovou lucernu.

Kollárovo:

„Cesty mohou býti rozličné, jenom vůli mějme všichni rovnou."

Ročník XVI. Dne 14. března 1874. Číslo 13.

Humoristické listy

Kapelnier Mayer a Smetana

dávají si takt.

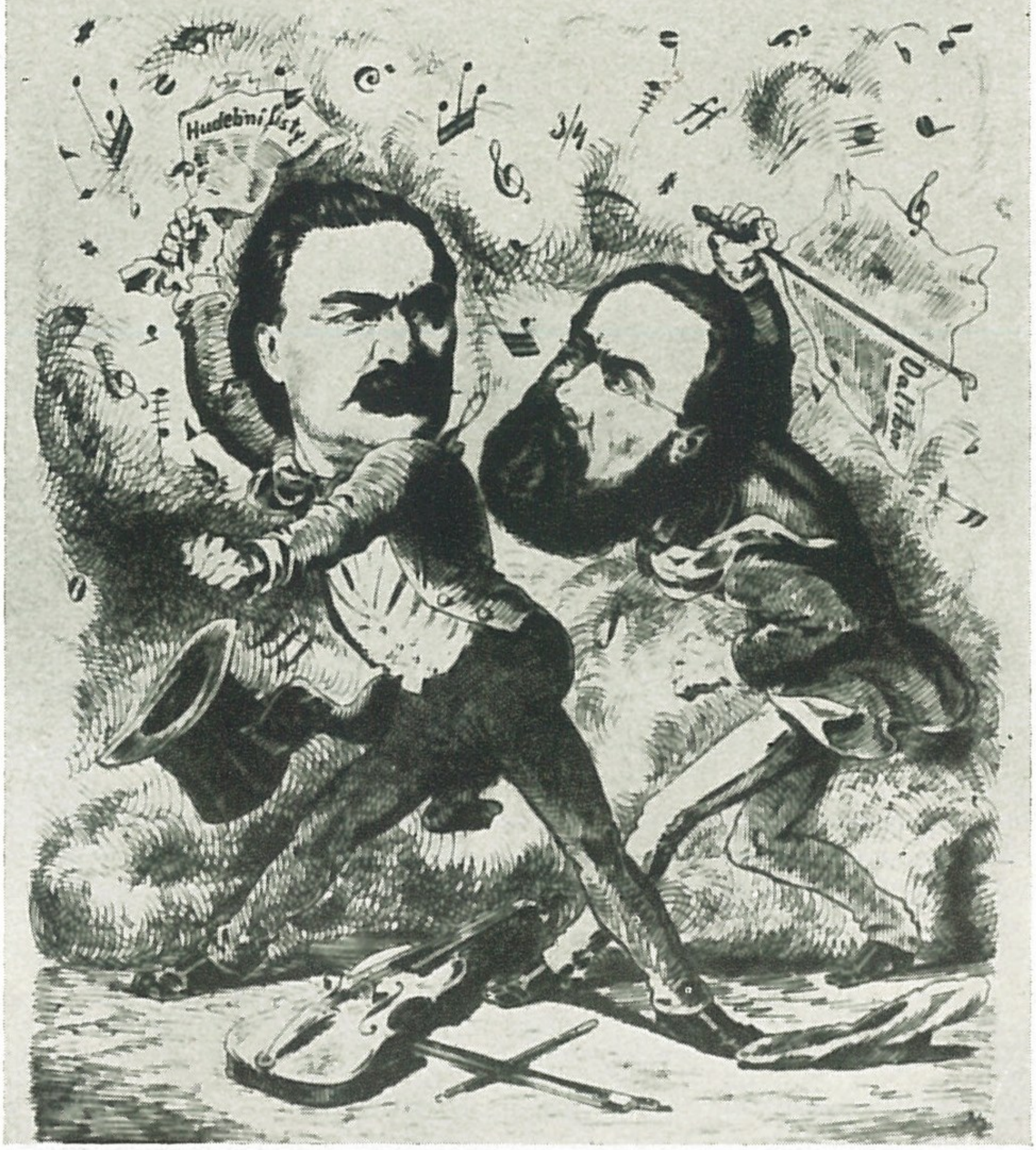

5. Z BOJŮ O BEDŘICHA SMETANU

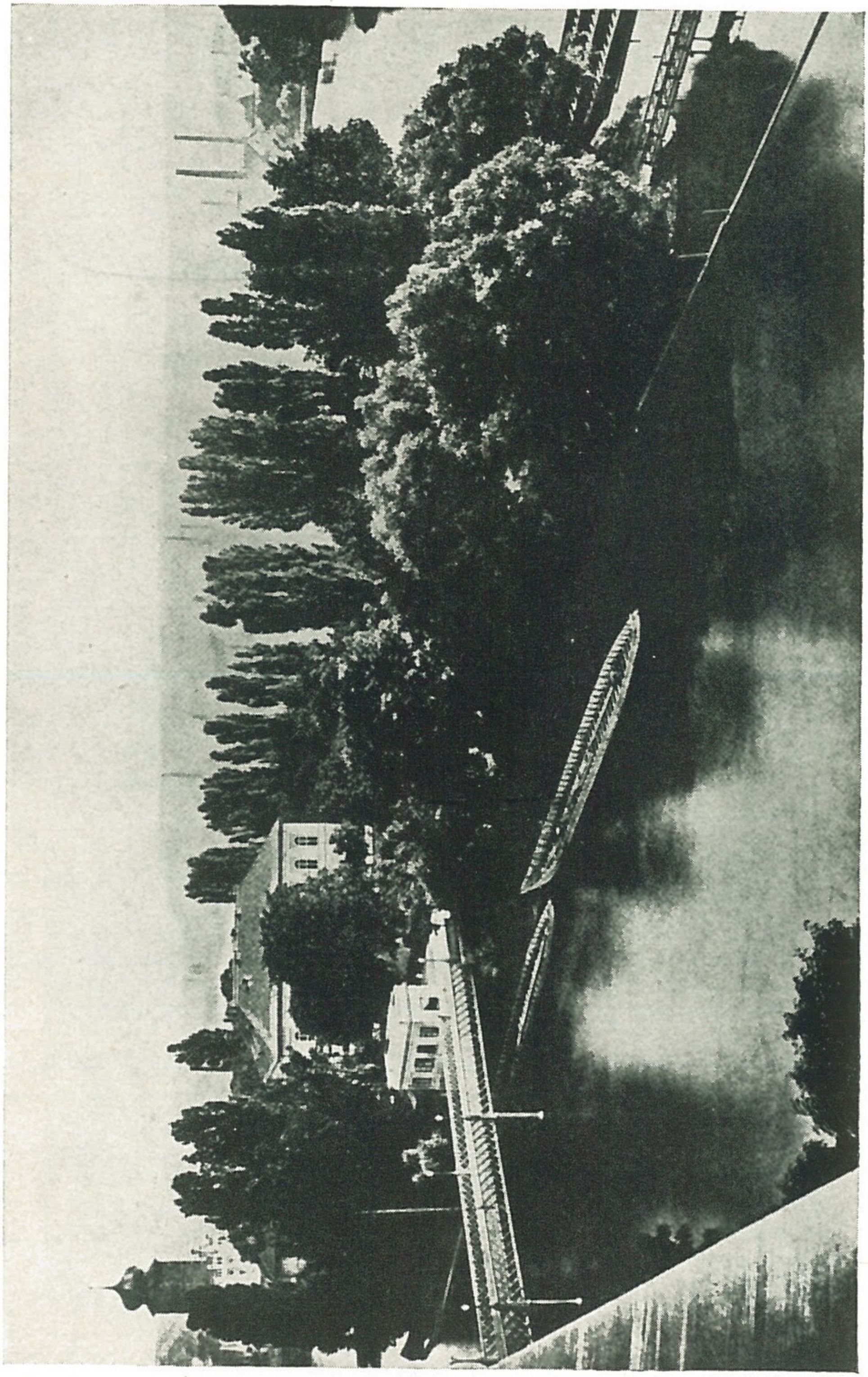

6. ŽOFÍN Z R. 1870

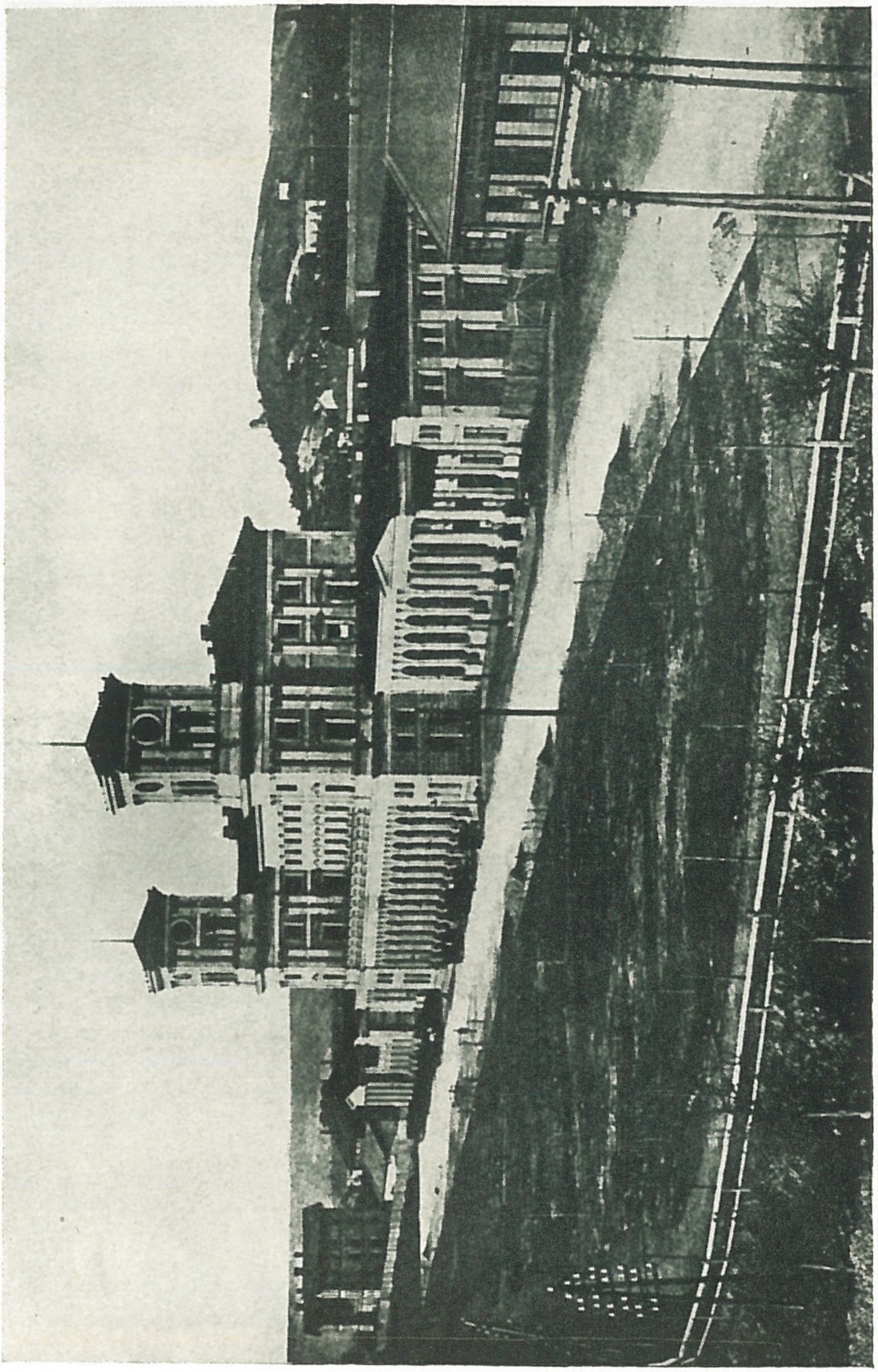

7. NÁDRAŽÍ FRANTIŠKA JOSEFA I. KOLEM R. 1870

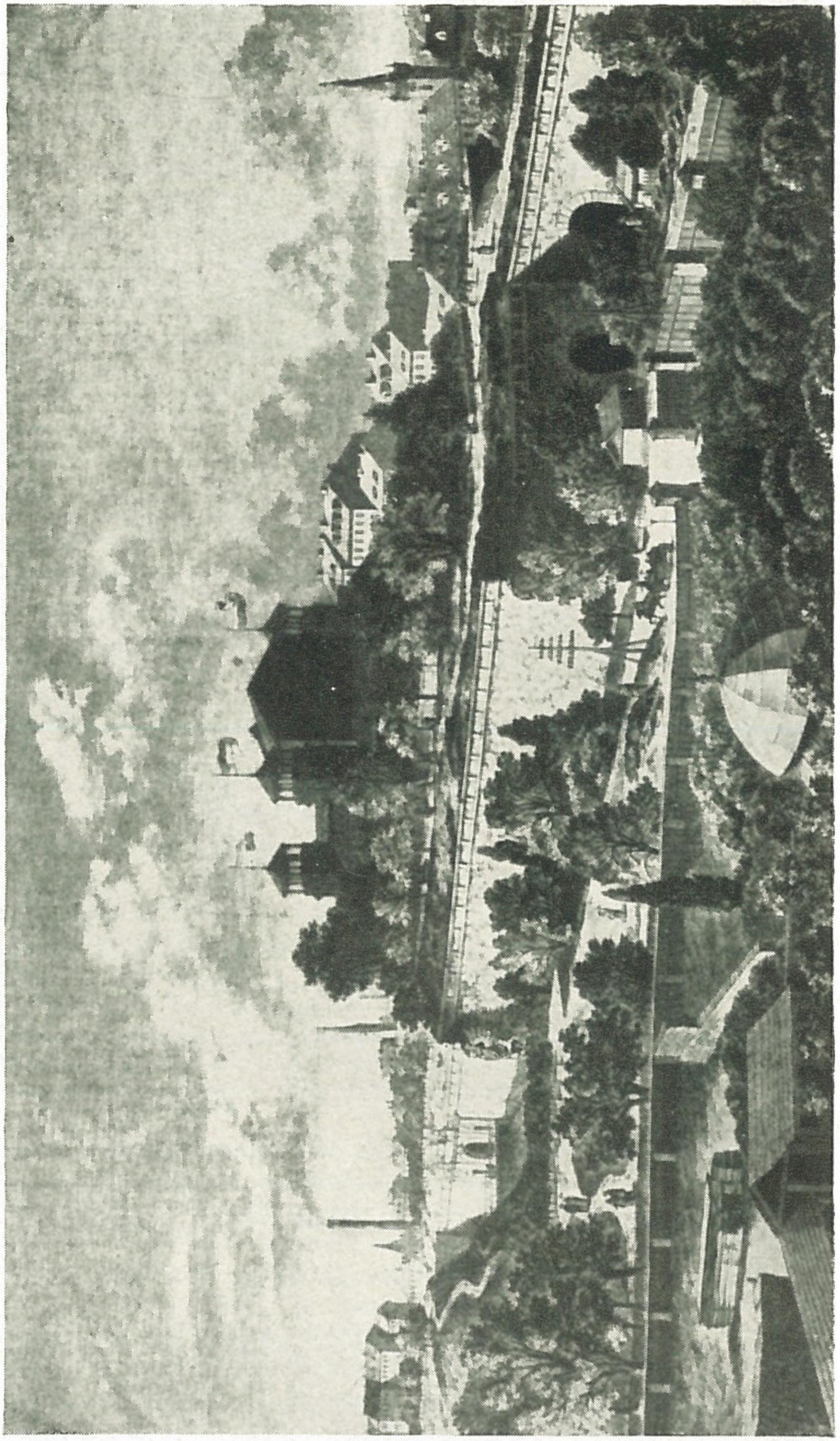

8. PRAŽSKÉ HRADBY

EDIČNÍ POZNÁMKA

Drobné klepy II obsahují výbor fejetonů z let 1867—1874. Zpočátku jsou ještě psány ve stejném duchu a stejným tónem jako první svazek Drobných klepů, ale postupem doby, zejména počínaje lety sedmdesátými, nabývá v nich převahy thematika politická. Francouzsko-pruská válka, stálé střídání vlád v Rakousku, marné pokusy o vyrovnání zostřujících se národnostních rozporů, podněcovaných nacionalismem německých liberálů, a rostoucí napětí mezi dvěma křídly české měšťanské politiky, mladočechy a staročechy, přecházející až v otevřenou roztržku v otázce pasivní či aktivní politické koncepce, byly události takového dosahu, že poznamenaly celý veřejný život český. Musily se proto také nutně odrazit v novinářské tvorbě Nerudově, a to tím spíše, že se ho někdy i přímo osobně dotýkaly (aféra s Montagsrevue). Fejetony typu „drobných klepů" se v tomto sedmiletém údobí takřka neliší od politicky zaměřených fejetonů a při jejich zařazování do svazku rozhodovala jen míra jejich polythematičnosti. Drobné klepy II jsou tak vlastně jakýmsi doplňkem fejetonů zahrnutých do České společnosti II a III a s ohledem na to byl také vypracován jejich komentář.

Svazek obsahuje celkem 127 fejetonů. Až na fejeton „Myšlénkové nestvůrky" (str. 64), otištěný v Květech 1868 a podepsaný *J. N.*, byly všechny otištěny v Národních listech a většinou označeny Nerudovou značkou △. Do textu bylo zařazeno celkem 6 fejetonů anonymních: „Utíkáme se před historií..." (15. prosince 1867; str. 50), „Z nároží pražských" (4. února 1869; str. 128), „Podzimní teskno..." (16. října 1870; str. 211), „Sociálně-politicko-nesmyslná mosaika" (14. ledna 1872; str. 261), „Nebylo ‚světlejší stodoly'" (18. srpna 1872; str. 314), „Facka u Kominíčků" (31. října 1872; str. 323); z věcných souvislostí je totiž zřejmé, že jejich autorem je Neruda.

Základem vydání je časopisecké znění, přičemž u fejetonů nalezených v Nerudových fejetonních souborech, uložených v pozůstalosti Herrmanově a určených zřejmě ke knižnímu vydání, přejímáme Nerudovy korektury, poznamenané tužkou v časopiseckém výstřižku. Týká se to těchto míst (na prvním místě uvádíme Nerudou korigované znění, za závorkou původní znění časopisecké, *č*):

196, 14 *za* naproti sobě. *v č věta:* Podám si zdvořile viržinku — vímť, že jiných nekouřím, — a hovor je brzy zapředen, jakož vůbec dobří přátelé, třebas se jen zřídka navštěvovali, vždy zůstanou v duševním kontaktu.;

31 nerád] nerad; **197**, 5 říci] říct; **198**, 16—17 tou obrovskou sítí *až* stačila] tím obrovským „haarnetzem", který by stačil; 18 do níž] do něhož; 25 žíhony z ono-] žíhony z —; **217**, 30 potloukával] potloukal; **218**, 14 roku 1753 a podnes] roku 1753. Pověst také zná příčinu. Hmyzu se může totiž udělat, aby nemohl přes jisté hranice. A téhož roku vyklízeli v Paříži pod nějakým mostem bahno, jakž vypravuje Praetorius, i nalezli jakés kamenné relífy, které odstranili. Ale právě v těch relífech bylo kouzlo, a ihned nastoupili potkani svůj vandr na Paříž. Podnes; **219**, 13 bábovka] kugelhupf; bábovku] kugelhupf; 33 *za* potkanů. *v č věta:* Viz v Tagesbote článek Herbstův proti Giskrovi.; **280**, 27 s memorandem] s memorandum; **299**, 7 Mám totiž dvě] Mám dvě; 9 A činím tak] A dívám se; 17 náš národ] nás; 18 již hezky dlouho] hezky dlouho.

Při úpravě textu jsme se řídili ediční praxí Spisů Jana Nerudy a přihlíželi přitom k Pravidlům z roku 1957 podle stejných zásad jako u svazku předešlého (viz České divadlo I, str. 309).

Textové úpravy byly provedeny na těchto místech:
120: v hodinu ke hře *určenou* m. ... *určené*;
215: podepsala dlouhou *řadou* pěkných jmen m.... *řadu*...;
228: *příruční* kalendářík m. *příručí*...;
229: *žděte* tedy jedenkaždý m. *ždete*...;
382: aby *překonala* jedna druhou m.... *překovala*...

VYSVĚTLIVKY*

Str.:

7: *Špatná příroda...* — V listopadu a v prosinci r. 1866 se čeští poslanci znovu marně pokusili o opravu volebního řádu. Sněmy byly rozpuštěny a po nových volbách svolány na 11. února, kdy se mělo jednat o volbách do mimořádné říšské rady, která by odhlasovala nové uspořádání vnitropolitických poměrů (vyrovnání s Uhry, namířené proti slovanským národnostem). Federalisté usilovali o právo na uspořádání státoprávních poměrů jen pro zemské sněmy, centralisté požadovali svolání užší říšské rady podle únorové ústavy, umožňující výhodné zastoupení německým buržoasním liberálům; *irvingiáni* — náboženská sekta, založená Edwardem Irwingem, jejímž předním dogmatickým článkem je víra v blízký příchod Kristův na svět; *Kladderadatsch* — berlínský politickosatirický ilustrovaný týdeník, zal. r. 1848; *popel Škaredé středy na hlavě* — na Popeleční středu znamená kněz v kostele čela věřících popelem z květů posvěcených na Květnou neděli v minulém roce; v katolické církvi tak začíná čtyřicetidenní půst a velikonoce;

8: *Klopstock, básník německé partaje* — Friedrich Gottlieb K. (1724 až 1803), první z něm. klasiků, byl oblíben u německých nacionálů hlavně pro svou vlasteneckou poesii v duchu starogermánském; „*Seid umschlungen, Millionen*“ — „Buďte objaty, miliony“, slova Schillerovy „Ódy na radost“;

9: *parlament za Skotskou branou* — prozatímní vídeňská sněmovna; byla dřevěná a stála při silnici za bývalými městskými hradbami; *nový volební řád* — do mimořádné rady říšské měly podle patentu z 2. ledna 1867 neuherské země volební právo v počtu stanoveném únorovou ústavou (viz Spol. I, 368 a 374), ale bez ohledu na kurie a územní obvody jí předepsané. Proto se patent setkal se silným odporem Němců; *Pražský deník* — vládní politický list, vycházející od r. 1866;

10: *Vzpomínka mimochodem...* — Demonstrativní protiakcí české buržoasní politiky proti nacionalismu německých liberálů byla pouť do Moskvy. Její praktické výsledky byly nepatrné, ale přesto měla značný ohlas v české veřejnosti. Oživila myšlenku slovanské vzá-

* Zkratkami *Spol.*, *Lit.*, *Div.*, *Pod.* odkazujeme na svazky *Česká společnost*, *Literatura*, *České divadlo*, *Podobizny* ve Spisech Jana Nerudy.

jemnosti a podnítila silný rozmach rusofilství, který byl reakcí na pangermánství. Vládní kruhy, podněcované štvavou agitací německého šovinistického tisku, hledaly ve všech těchto projevech vlastizrádné úmysly a obávaly se mezinárodního nebezpečí z ruských vlivů. Jedním z projevů rusofilství byl zvýšený zájem o studium ruštiny. Roku 1867 vyšla Mluvnice ruského jazyka od spisovatele a redaktora Františka Otakara Mikeše (1836—kolem 1880) a byla rychle rozebrána; *quiproquo* — omyl, nedorozumění; *přítel Barák* — nastoupil 12. července trest za tiskový přestupek deníku Svoboda; *cum gratia in infinitum* — s projevy přízně donekonečna; *Bude bankrot?* — rapidní pokles státních papírů 23. července na vídeňské burse vyvolal pověsti o možném státním krachu;

11: *Studničkova matematika* — Základové vyšší matematiky ve třech svazcích od Františka Josefa S. (1836—1903), od r. 1866 profesora na technice; vyšly v l. 1867—1871; „*Drang nach Osten*“ — (německý) tlak na východ; *Gellert* — Christian Fürchtegott G. (1715 až 1769), Friedrich *Hagedorn* (1708—1754), něm. básníci moralisté;

12: *Gounodova Markétka* — opera Faust a Markéta, uvedená po prvé v Novoměstském divadle 6. července 1867; *Blažková* — Věkoslava B.-Ressová (1841—1873), sopranistka, v té době členka dvorního brunšvického divadla, hostovala r. 1867 od 22. července do 15. srpna v Praze; *Medalová* — Viléma M. (nar. 1841), mezzosopranistka, působila hlavně na divadlech v cizině, např. ve Frankfurtu n. M.; *Hofrichtrová* — Gabriela H. (nar. kolem r. 1840), koloraturní zpěvačka, r. 1861 vystupovala v českých hrách, ale brzy odešla do ciziny; *Formánková* — Marie F., zpívala v Praze jen pohostinsky, brzy se stala členkou divadel německých; *Roubalova* — Gabriela R., provd. Steffaniová (1843—1922), sopranistka, zpívala v Praze po prvé v r. 1865, potom studovala na milánské konservatoři a r. 1867 vystupovala v milánském divadle Carcano; *Prausova* — Emílie Kainz-P., koloraturní pěvkyně, vystupovala na české scéně již r. 1865 jako členka německého divadla, v r. 1867 byla členkou dvorní opery vídeňské; *Bubeníčkova* — Emílie B., dramatická pěvkyně, vzdělávala se v té době v Paříži; v l. 1868—1870 několikrát vystoupila v Praze, většinou však účinkovala v cizině;

13: *franklinovci* — Neruda míní spolek českých vegetariánů a nepřímo naráží na svého redakčního kolegu Karla Sladkovského (1823—1880); *Ira Aldridge* (1804—1867), vynikající černošský herec, žák angl. tragéda Edmunda Keana, vystupoval pohostinsky po celé Evropě v hlavních rolích Shakespearových dramat, v Praze v r. 1853 a 1858; zemřel 7. srpna 1867 v Łodži v Polsku cestou do Petrohradu; *Fritz Haase* — Friedrich H. (1825—1911), něm. herec, v té době ředitel dvorního divadla koburského; „*Der berühmte Tragöde...*“ — „Proslulý tragéd prodlévá v našich zdech“; *Prager Zeitung* — oficiální vládní orgán, vycházející od r. 1744;

14: *artikul* — člen; *Sprachlehre* — mluvnice; *od roku dvanáctého* — vítězstvím nad Napoleonem v r. 1812 se Rusové stali populárními; tehdy vyšly různé neodborné ruské mluvnice; *Päumann* — policejní ředitel z doby Bachova absolutismu; *Schmerling* — Anton Ritter von Sch. (1805—1893), od 13. prosince 1860 do 16. srpna 1865 rakouský státní ministr, původce únorové ústavy, omezující politická práva českého národa; *Beust* — Friedrich Ferdinand B. (1809 až 1886), nejdříve saský ministr zahraničí, od r. 1866 zahraniční ministr rakouský; svým nepřátelským postojem k požadavkům rakouských Slovanů podporoval nepřímo jejich společný postup (srov. NL 18. listopadu 1866);

15: *Americký klub* — sdružení českých žen, zal. r. 1865; název si dalo na paměť pobytu Vojty Náprstka v Americe, v jehož knihovně (dnešní Náprstkovo museum) měl klub své středisko; *životopis Franklina* — (vlastní) vyšel v překladu Edmunda Břetislava Kaizla; *Pro pivo v českém životě...* — Nerudovy verše v cyklu Z mělnické skály, viz Básně I, 249; *per aspera ad astra* — obtížnou cestou ke hvězdám;

16: *kvůli hrozícímu bankerotu* — viz vysv. k str. 10;

17: *dlúhým tahem* — parodie verše z RKZ „dlúhým tahem Němci tahú“; *dekorace od Koutského* — Jan Václav Koutský (1827—1896), od r. 1863 dvorní divadelní malíř ve Vídni, maloval několik divadelních výprav také pro české Prozatímní divadlo;

18: *sykofant* — udavač, křivý svědek;

19: *„kdybych perce iměl já...“* — parodie verše písně „Skřivánek“ z RKZ; *kopert* — obálka; *Posel z Prahy* — zábavně poučný list pro město i venkov, vyd. Antonínem Šimáčkem od r. 1857; zde narážka na Listy z Paříže, kde bylo ve 3. pokračování dne 26. září 1867 podrobně referováno o pařížské dopravě;

20: *na Smíchově* — na Císařské louce, kde začaly toho roku dostihy 29. dubna; *Macourkova dekorace v Drahomíře* — Josef Macourek, divadelní malíř v l. 1864—1874, vytvořil dekorace k romantické opeře Karla Šebora, která měla premiéru 20. září 1867; podle referátu v NL z 23. září se dekorace (zejména vyobrazení Vyšehradu se šikmými věžemi) nelíbily; *kulová stříkačka* — mitrailleusa, první franc. kulomet; *Vater Lamer II.* — Otec L. II., podle velitele pražských hasičů Josefa Lamera, který vynalezl nové stříkačky; *první výjev slovanské vzájemnosti in praxi* — ztroskotalo bulharské povstání vedené Filipem Toťu, poněvadž se mu nedostalo podpory od ostatních balkánských Slovanů; *zavřeli Garibaldiho... ke kozám* — revolucionář Giuseppe G. (1807—1887) byl v té době po prvé internován na ostrově Caprera na pobřeží Sardinie, aby nemohl podniknout výpravu proti papeži; uskutečnil ji po svém útěku, ale byl poražen Francouzi a v listopadu téhož roku znovu dopraven na Capreru (*ke kozám* — slovní hříčka, ital. „capra“

znamená „koza“); *jistý český list* — Pražský deník, viz vysv. k str. 9;
21: *divadelní slavnost Rukopisu kralodvorského* — konala se 17. září 1867 v Prozatímním divadle na paměť padesátého výročí „nalezení“ RK; po slavnostní ouvertuře od Karla Šebora přednášel Josef Jiří Kolár v rouše staroslovanského pěvce epickou báseň z RK „Jaroslav“;
22: *dle historického datum* — 17. září 1817 oznámil Václav Hanka Josefu Dobrovskému, že 16. září nalezl Rukopis; *byla teprv o svatém Václavu* — slavnost se konala ve Dvoře Králové v den jmenin padělatele Rukopisů, rusofila Václava Hanky (srov. fejeton „Památka z Rukopisu královdvorského“);
23: *Prusové o loňské okupaci* — po porážce sasko-rakouské armády vedené Benedekem u Hradce Králové 3. července 1866 obsadili Prusové Prahu až do 17. září (srov. Okupační arabesky, Spol. II, 95—122); „*lantver*“ — zeměbrana v Předlitavsku v bývalém Rakousku-Uhersku; *linie* — řadové vojsko;
24: „*nad ním půlnoc bije zvon*“ — poslední verš 2. zpěvu Máchova Máje; *akademický lístek* — členové Akademického čtenářského spolku, vzdělávacího střediska česko-slovanského studentstva vysokých škol, zal. r. 1848, měli slevu na spolkové podniky (přednášky, koncerty, divadla ap.);
26: *Où est Lambert?* — Kde je Lambert? (hotel v Paříži, kde bylo středisko emigrační skupiny pravého aristokratického křídla polských povstalců z r. 1863); *lampa ruská pro kapli svatováclavskou* — ruský velkokníže Nikolaj s matkou Aleksandrovnou Konstantinovnou navštívili v těch dnech chrám sv. Víta a ptali se, kde je zlatá svítilna, kterou poslali již r. 1863 do Prahy na památku toho, že knížecí syn byl pokřtěn na jméno Václav; nikdo však o ní nevěděl; *Kde jsou miliony?* — narážka na velkou krádež v r. 1866; *Stříbro!* — narážka na proces z r. 1866, kdy vyšlo najevo, že déle než rok bylo stříbro kradené z příbramských dolů odváženo do Vídně a do Lipska; *starý Reinecke* — Lišák, lstivý hrdina staré dolnoněmecké zvířecí báje; zde narážka na místo v Goethově díle Reinecke Fuchs z r. 1794; *wird nicht angenommen* — nepřijímá se;
27: *tisíce friedland-steffkovských (lamp)* — 16. září 1867 byly pražské ulice po prvé osvětleny obecním plynem, kdežto do té doby měli monopol na prodej plynových lamp a plynoměrů jen společníci Friedland a Steffek; *omen* — znamení; *divadelní kavárna* — u divadla na býv. Ferdinandově, dnes Národní třídě čp. 1014;
28: *Süddeutsche Zeitung* — Jihoněmecké listy, bavorský vládní orgán, vycházející v Mnichově od r. 1861; *Histoire des chiens célèbres* — Dějiny slavných psů; *Hamerling* — Robert H. (1830—1889), básník rakouskoněmecký;
29: *již ondy vyhledával* — viz předešlý fejeton; *la grande nation* — velký národ; *le Petit* — Malý (míněn Napoleon III. v stejnojmenném politickém pamfletu, vydaném V. Hugem v emigraci);

30: *Thália* — Česká T., časopis pro divadelní otázky a společenskou zábavu, vycházející v l. 1867—1871;
31: *Americký klub* — viz vysv. k str. 15;
33: *Siwy konik...* — Sivý koník, sivý, sivo-grošovatý, byl bych já ti knězem, kdyby žen nebylo;
34: „*Mojžíš dopustil lístek zapuzení napsati a propustiti*“ — podle 5. knihy Mojžíšovy, kap. 24, mohl manžel provinivší se ženu zapudit;
35: „*Eppur si muove*“ — „A přece se točí,“ pronesl italský hvězdář Galileo Galilei (1564—1642), když byl soudem přinucen odvolat své tvrzení, že země obíhá kolem slunce; *o vdovci tvrdí... národní píseň* — srov. píseň „Stesk“ (Z Berounska): Ach není tu, není... (K. J. Erben, Písně a říkadla 1864, str. 204);
38: *Jan Petr Uz* — Johann Peter Uz (1720—1796), něm. rokokový básník;
39: *velkoinkvisitor v Schillerově Don Carlose* — v rozhovoru s králem Filipem II., který váhá vydat svého syna na smrt; *Debora* — činohra od J. H. Mosenthala o tragické lásce židovky Debory ke katolíku Josefovi;
40: *zbortěných* — narážka na závěrečné verše 3. a 4. zpěvu Máchova Máje „Zbortěné harfy tón, ztrhané strůny zvuk“;
41: *redaktor Musejníka* — v té době byl redaktorem Časopisu Českého musea, vycházejícího od r. 1827, Jan Lepař; Neruda naráží na převážně historický obsah vědeckého orgánu, kterému často vytýkal neživotnost; *toho na nábřeží* — divadla Prozatímního, zbudovaného v r. 1862;
42: *Cottův privilej přestává* — Cottovo nakladatelství, zal. ve Stuttgartu r. 1659, proslavivší se za Johanna Friedricha Cotta od r. 1787 vydáváním Goetha a Schillera a získavší privilegium na edice klasiků, ztratilo r. 1867 toto přednostní právo; *ouřadní Wallenrod český* — narážka na epos polského básníka Adama Mickiewicze „Konrad Wallenrod“ z r. 1828 o bojích Litevců s německými křižáky, v němž je ústřední postavou domnělý renegát; *Františkánské náměstí* — nynější Jungmannovo v Praze 2; Jungmannův pomník byl odhalen až 15. května 1878; *nad hroby Hanky a Hněvkovského* — Václav Hanka (1791—1861) byl pohřben na Vyšehradě, kde má pomník s obeliskem, Šebestián Hněvkovský (1770—1847) na Olšanech;
43: *pomník porážky bělohorské* — mariánský sloup se sochou Panny Marie a čtyřmi anděly dal postavit císař Ferdinand II. r. 1650 na poděkování za osvobození Prahy od Švédů; stál na náměstí v místech nynějšího pomníku Jana Husa; *věnec jimi ve Hvězdě zavěšený* — 8. listopadu t. r. se vydalo několik dam ve smutku na Bílou horu a zavěsily v oboře věnec s trikolórou, na níž bylo stříbrem vyšito: „Vlasti, nedáme ti zahynouti!“ Za to byly policejně stíhány a odsouzeny do vězení (srov. fejeton z 3. prosince 1867, viz Spol. II, 345—347);

44: *Japonci odešli* — v sále žofínského ostrova pořádali od 23. listopadu svá představení japonští gymnasté; *Matice lidu* — spolek založený r. 1867 pro vydávání laciných českých poučných knih;

45: *Vojta Náprstek* (1826—1894), organisátor českého kulturního života v letech šedesátých až osmdesátých; jeho dům U Halánků (dnešní Náprstkovo museum) byl jedním ze středisek české inteligence;

46: *emballage* — obal na zboží; *Rozmanitosti* — zábavný časopis, vyd. obrozenským spisovatelem Janem Hýblem (1786—1834) v l. 1816 až 1822;

47: *Umělecká beseda* — spolek sdružující české umělce všech oborů, zal. 9. března 1863; „*musica sacra*“ — hudba posvátná; *Procházka* — Ludevít P. (1837—1888), hudební skladatel, jeden ze zakladatelů Hlaholu a Umělecké besedy;

48: „*vlastenecký*“ *spolek pro umění v Čechách* — založen r. 1796 na podnět Františka hraběte ze Šternberka ke zvelebení umění;

49: *pařížská výstava* — druhá mezinárodní výstava v Louvru v době od 1. dubna do 1. října 1867; *Perczel-Steffek* — Moric P. (1811 až 1891), revoluční generál uherský, známý z maďarské revoluce v r. 1848—1849; po delším pobytu v cizině se r. 1867 vrátil do Uher, byl zvolen do poslanecké sněmovny a zde se přimkl ke straně Deákově; *Steffek* — Karl S., velitel pražských ostrostřelců, zásadní odpůrce českého velení;

50: *Utíkáme se před historií...* — Beust (viz vysv. k str. 14), tvůrce politické koncepce dualismu, namířené proti slovanským národnostem, všestranně podporoval nadvládu Maďarů v zalitavské (translajtánské) a nadvládu Němců v předlitavské (cislajtánské) části monarchie (podle dualistického uspořádání). Češi v něm proto viděli zosobnění nespravedlivého státního systému a největšího nepřítele českého národa; *Pražský deník* — viz vysv. k str. 9; *Menzel* — Wolfgang M. (1798—1873), něm. spisovatel, autor děl mythologických a přírodopisných, odpůrce Goetha a Mladého Německa, jehož příslušníky udával Metternichově policii;

51: *předevčírem česal Tagesbote* — ve Zprávách z Vídně v příloze k č. 344 z 13. prosince 1867 v oddílu „Artistisches“ napsal m.j. neznámý referent: „Básník by se sám podivil, kdyby německá scéna uvedla jeho hru.“ Drahomíra, tragédie Josepha Weilena (vl. jm. Weila), dramatika a básníka českého původu, od r. 1861 skriptora dvorní knihovny a profesora něm. jazyka a literatury na vojenské škole ve Vídni, měla premiéru v dvorním divadle vídeňském 30. prosince (srov. Dopisy II, 11 a 520 a zprávu o hře v NL 3. ledna 1868); *Herloš* — Jiří Karel Herlossohn (1804—1849), něm. spisovatel českého původu; ke svým románům volil látky z českých dějin; *Hartmannové* — Moritz H. (1821—1872), něm. spisovatel, sympatisoval do r. 1848 s českým národním hnutím v duchu liberalismu (srov. básně Kalich a meč z r. 1845). Po porážce revoluce r. 1848 však podlehl naciona-

lismu německých buržoasních liberálů; *Meissnerové* — Alfred M. (1822—1885), něm. básník (srov. Klepy I, 460); *travestátor* — skladatel travestií; *Hledá-li policie po Vídni v českých kapsách ruské ruble* — po návratu Čechů z Moskvy, viz vysv. k str. 10; *Schuselka* — Franz Sch. (1811—1886), něm. liberální publicista;

52: *Pražský deník* — viz vysv. k str. 9;

53: *Presse* — deník německých liberálů, přátelský vládě, zal. ve Vídni r. 1848 A. Zangem;

55: *nějaká Lidunka* — narážka na árii z Blodkovy opery V studni (po prvé 17. listopadu 1867 v Novoměstském divadle);

56: *„chleba nechce bráti…“* — srov. Erben, Koled vánočních č. 16; *„po groši širokým…“* — tamtéž, závěr koledy č. 2;

58: *jistý jihoněmecký žurnál* — Süddeutsche Zeitung, viz vysv. k str. 28; jistým rakouským státníkem míněn Beust, viz vysv. k str. 14; *brlooký* — šilhavý; *Lancelot* — postava ze Shakespearova Kupce benátského;

59: *nový kolega žurnalistický* — narážka na první fejeton nového listu Národní pokrok (vycházel od 19. prosince 1867), v němž 22. prosince pisatel podepsaný „rh“ nejapně útočí na Nerudu; *po příkladu fejetonisty nebožtíka Národa* — narážka na nepříznivou kritiku Nerudových Arabesek v 1. č. tohoto listu z 15. prosince 1863 (podle J. Arbesa z pera V. Kienbergra, srov. Klepy I, str. 244); *Auerbachův sklep* — známá vinárna v Lipsku; *nebožtík L.* — Jan Lapil (vl. Roštlapil, 1816—1867), působil na českém divadle v l. 1842—1864, viz Div. II, 417—420; *a přece přítel můj* — Neruda jako divadelní recensent byl přísným kritikem hereckého umění; *„Sind nicht Früchte schlechteste…“* — „Nejsou zrovna nejhorší ty plody, které žerou vosy!“ (srov. Bürgrovu báseň Trost, Gedichte 1, 218);

60: *Novoroční stesky…* — Beustovým přičiněním bylo na říšské radě zemí neuherských, obeslané všemi sněmy kromě českého, vyrovnání s Uhry oběma sněmovnami schváleno a dualismus byl zpečetěn ústavou z 21. prosince 1867, která zmařila federalistické naděje všech rakouských Slovanů. 30. prosince bylo ustaveno občanské ministerstvo, v němž zasedali němečtí nacionalisté, ostře protičesky zaměření: předseda Karl Auersperg (1814—1890), ministr kultu a vyučování Leopold Hasner (1818—1891), ministr vnitra Karl Giskra (1820—1879), ministr financí Rudolf Brestel (1816—1881) a ministr spravedlnosti Eduard Herbst (1820—1892). Pro český národ znamenal Nový rok 1868 začátek období silné národnostní persekuce; *císař Tiberius* — Claudius Nero, druhý císař římský, vládl v l. 14—37; *chapeau* — klobouk; zde míněn červený klobouk kardinálský, který přijímal jmenovaný hodnostář z rukou papežových; *cadeau* — dárek; *příspěvky svatopetrské* — peněžní sbírka na papežský stát, zavedená r. 1859; *dary danajské* — záhubné, zkázonosné;

61: *Petronius* — P. Arbiter (zemř. r. 66), autor rozsáhlého románu Saturae

z doby Neronovy; *id est* — to jest; *generis feminini* — rodu ženského; *chramostýl* — hranostaj; *sabínský král Titus Tatius* — vybájený král území Sabinie ve střední Itálii;

62: *nový kolega* — viz vysv. k str. 59; *nebo snad jich víc* — narážka na fejeton „Čím dál, tím hůř" v Národním pokroku z 3. ledna 1868, podepsaný šifrou -O-; *bratra zemského poslance... zemského poslance* — vztahuje se na bratry Skrejšovské: Jan Stanislav S. (1831—1883), staročeský politik a publicista, byl majitelem Národního pokroku; František S. (1837—1902), politik a redaktor téhož směru, byl v té době poslancem na českém sněmu a na říšské radě; *ipsissimum* — jeho samého; *Moleschott* — Jacob M. (1822—1893), dánský fysiolog a mechanistický materialista; Neruda tu paroduje jednu z myšlenek jeho spisu Hranice člověka; *bratří Provenceaux* — pařížští lahůdkáři; *bratří Chvertasseques* — Švertáskové, pražské lahůdkářství; *To bude nyní nových Včel* — hospodářských úvěrních družstev; *za pruské okupace* — viz vysv. k str. 23; *za prvé porotu* — v nové ústavě z 20. prosince 1867 byly podle § 11 zákona o moci soudcovské zavedeny poroty pro věci politické a tiskové, ale zůstaly jen na papíře; *Plutarch naší Bohemie* — I. Herzog, který ve dnech 2.—11. ledna 1868 otiskoval Ministerportraits (Ministerské portréty) uvedených státníků (*Plutarch* — řecký životopisec z 1. stol. n. l., napsal třiadvacet dvojic životopisů, vždy jednoho Řeka a jednoho Římana); *Bohemia* — něm. časopis vycházející již od r. 1827; v době Nerudově byla za redakce Franze Klutschaka mluvčím něm. liberálů ostře protičeského zaměření;

63: *z „pražských" ministrů* — v Praze žili dr. Eduard Herbst, profesor trestního práva na německé universitě, a dr. Leopold Hasner von Artha (viz vysv. k str. 60); *k panu místodržiteli* — byl jím tehdy Arnošt Leopold Kellersperg (1822—1879);

64: *Myšlénkové nestvůrky* — V l. 1845—1850 studoval Neruda od primy až do kvinty na německém gymnasiu malostranském, kde působil matematik a přírodopisec Franz Mühlwenzel (1793—1858); srov. Klepy I, 153 a Povídky malostranské, Hastrman, 167—168; *Gallettiana* — anekdoty o Johannu Georgu Galletti (1750—1828), profesoru historie a vévodském historiografu Gothy ve vévodství saskogothaiském; vyšla r. 1867 v Berlíně; *ergötzlich und nachdenklich zu lesen* — ke čtení potěšnému a přemýšlivému;

65: *Charilaus* — Charilaos, antický spartský král, synovec Lykurgův; *Kolos rhodický* — bronzová socha boha Hélia, uctívaného na ostrově Rhodu; *Rubikon* — hraniční řeka mezi tehdejší severní a střední Itálií; přechodem přes ni zahájil Caesar r. 49 před n. l. druhou válku občanskou; *Železná maska* — domnělý bližený franc. krále Ludvíka XIV., který prý byl bratrem uvězněn v železné masce, aby nikdo o jejich podobnosti nezvěděl; *Karel i Karlmann* — synové Pipina Krátkého, panovníka říše francké; *Maximilián I.* — Maxmilián I.,

panovník rakouský a král německý od r. 1493, přijal r. 1508 titul císaře římského; *Grumbach* — Wilhelm G. (1503—1567), franc. šlechtic, který zavraždil biskupa Melchiora Zobela z touhy po jeho statcích, vyvolal tzv. grumbašské nepokoje v Německu a za intriky proti císaři Maxmiliánovi II. a kurfirstu saskému byl ve Vídni r. 1567 zaživa rozčtvrcen; *bitva u Lipska* — 16.—19. října 1813, kdy byl Napoleon poražen spojenou armádou rakouskou, pruskou a ruskou;

66: *Schulpforte* — proslulá škola v Pfortě, v pruské provincii saské, v kraji naumburském; *Bruce* — James B. (1730—1794), skotský cestovatel; kolem r. 1770 pronikl po Modrém Nilu hluboko do Habeše a domníval se, že objevil hlavní pramen Nilu;

67: *bibliografický exhibit* — dokonalý knihopisný soupis;

69: *Scribe* — Eugène S. (1791—1861), franc. dramatik, autor lehkých konversačních, politických a historických komedií; z jejich výtěžku si postavil vilu v Séricourtu (viz Pařížské obrázky ve sv. Menší cesty);

70: *Karel Zelinka* (1835—1865), populární lokálkář Národních listů (srov. Nerudův nekrolog z 25. a 26. května 1865, Lit. I, 490—495);

72: *mensura* — soubojové cvičení šermířů; *praví Polonius* — v Shakespearově Hamletu (2. scéna 2. jedn.); *Schillerova dívka z ciziny* — alegorisované jaro v básni „Das Mädchen aus der Fremde“;

73: *nastoupit dráhu pasivnosti* — narážka na tzv. „pasivní odpor“, tj. neobesílání říšské rady a zemského sněmu, k němuž se rozhodli čeští poslanci na znamení protestu proti prosincové ústavě; *exekuce* — jedním z prostředků pasivní oposice na sklonku let šedesátých bylo i neplacení daní, které pak byly vymáhány násilnými exekucemi; *konkordáti* — klerikálové, stoupenci konkordátu s církví; *Lev Thun* (1811—1888), od r. 1848 konservativní předseda zemské vlády v Čechách;

74: *páně Brestlovy finanční předlohy* — Rudolf Brestel (viz vysv. k str. 60) se pokusil r. 1868 upravit rakouské finance tak, že navrhl řadu nových daní, především z majetku; *do svatého Jana* — do 16. května, kdy se každoročně konaly v Praze svatojanské slavnosti (srov. Klepy I, 16—20); v r. 1868 byla tato slavnost spojena se slavností položení základního kamene k Národnímu divadlu (viz vysv. k str. 79 a Div. III, 333—334 a 336—338); *„kamenní“ hosté* — narážka na scénu v 2. jedn. Mozartovy opery Don Juan, kde obživlá socha komturova (role basová) přijde na večeři k Juanovi;

75: *marces* — maces, židovský velikonoční nekvašený chléb; *Perczel tam hraje komedii* — Moric P. (viz vysv. k str. 49) útočil z prestižních důvodů na vůdce demokratické strany Kossutha, m. j. i výtkou, že nevyúčtoval 5 milionů, které dostal r. 1866; *košutovky* — papírové bankovky, které K. vydal r. 1848 jako vůdce uherské revoluce; *svatoštěpánská věž* — věž katedrálního chrámu sv. Štěpána ve Vídni;

je vysoká 137 m, na vrcholu má orla a pozlacený kříž (byla dostavěna v r. 1864); *schönbrunnský zvěřinec* — v rozsáhlém parku letního sídla císařského dvora Schönbrunnu ve Vídni; *jeskyně v Pustojné* — srov. Obrazy z ciziny, 255—257 a 357—359; *ut supra* — jako shora; *Prager Abendblatt* — Pražský večerní list, vycházející od r. 1867 jako příloha k Prager Zeitungu (viz vysv. k str. 13);

76: *alumnus Thálie* — chovanec, zasvěcenec bohyni divadelního umění; *papežští zuávové* — papežská garda; na její vydržování se pořádaly po evropských městech sbírky; *Clam-Gallas* — Eduard C.—G. (1805—1891), rak. generál; za války prusko-rakouské byl několikrát poražen, naposled u Jičína 29. června 1866; r. 1868 dlel v Římě;

77: *arendář* — krčmář;

79: *Museální, miniaturní a časová vzpomínka* — V prvních dnech května se Praha připravovala ke slavnosti položení základního kamene k Národnímu divadlu, jež se měla stát národní a slovanskou manifestací: chystaly se slavnostní průvody, ohňostroj na Vltavě, v Novoměstském divadle byly zkoušky na premiéru Smetanova Dalibora se slavnostní předehrou; *nastávající slavnost* — v květnu r. 1868 oslavovalo Národní museum padesáté výročí svého založení; *Biblia Jaromiericensis* — Jaroměřská bible; je v ní vepsáno jméno Bohuše Litoměřického, jméno písaře a letopočet 1259; bylo však dokázáno, že obě jména i letopočet jsou podvrženy a miniatury jsou původu cizího;

80: *Vogastisburk* — podle Palackého na místě dnešních Domažlic; Samo tam zvítězil nad franckým králem Dagobertem; *Boleslav II. ... vypráskal císaři Otovi II.* — když tento r. 976 stíhal bratrance Jindřicha II., vévodu bavorského, kterého podporovali Češi jako kandidáta císařství; *Břetislav I. ... proti císaři Jindřichu III.* — porazil jej r. 1040; *od Oustí* — 17. června 1426 tu odrazil Prokop Holý útok Němců a dobyl města;

81: *třetí most...maturitu svou odbyl* — zatěžkávací zkoušky mostu v místech dnešního mostu Švermova, s jehož stavbou bylo započato r. 1865, se konaly 29. a 30. dubna 1868; *Kollár to jednou pojmenoval* — „do studnice, z níž se napili, házejíce kamení a smetí“ (srov. Slávy dcera, Dunaj, zn. 54); *nad hrobem muže statečného* — 28. dubna 1868 měl pohřeb basista Karel Strakatý, který byl třicet let členem české opery a znám svým vlasteneckým smýšlením; *orgán... Davida Kuha* — Tagesbote aus Böhmen, který vedl D. K. (1819—1879) od r. 1854 (srov. fejeton „Prager Wochenrevue“ z 29. dubna 1868); *Arndt* — Ernst Moritz A. (1769—1860), nejpopulárnější básník německých válek za svobodu; „*Was ist des Deutschen Vaterland*“ — „Co je vlastí Němce“; *David Kuh... co pořadatel slovanských besed* — v době svého vídeňského pobytu v l. 1842—1844 byl D. K., pražský židovský rodák, horlivým Čechem, psal do Phillipsova časopisu Zeitschrift für das Jugendtum články velmi příznivé Slovanům a vy-

zýval tu souvěrce, aby se zúčastnili slovanského národního ruchu; *Geibel* — Emanuel G. (1815—1884), něm. lyrický básník; „*Der Frühling ist ein starker Held*“ — „Jaro jest silný hrdina“;

82: *Sejček* — Vavřinec S. se zabýval předpovídáním počasí a r. 1868 vydával časopis Prorok povětrnosti;

83: *co nám řekla Bohemie* — 7. května v Politische Tageskronik, str. 1403 obvinila B. Národní listy z politickonárodního fanatismu a dala jim radu, aby „nezapomněly, že Maratové a Robespierrové ještě vždycky žalostně skončili“; *Zadíval jsem se kdys* — r. 1863 při pobytu v Paříži;

84: *velká národní slavnost* — viz vysv. k str. 79; *na vandru do Litoměřic* — na slavnost německých turnérů; *Schreckinger* — místopředseda finančního ředitelství; *ožuvavec* — přežvýkavec;

85: *dobrý Zelinka* — viz vysv. k str. 70; *na svobodu vylítli všichni zavření dlužníci* — 6. května 1868 vyšel zákon, který zrušil platnost trestů pro dluhy; *nadace hraběte Sporcka* — odkaz 100 000 zl. Františka Antonína S. (1662—1738) trinitářům v Praze, z jehož úroků se měli vykupovat turečtí zajatci a vězňové; *Rothschild* — Anselm Salomon R. (1803—1874), člen rakouské panské sněmovny, vedl po svém otci vídeňský bankovní závod, hlavní úvěrní zdroj rakouské státní pokladny; *Palacký ... řekl jim* — narážka na spis Die Geschichte des Hussitentums und Prof. K. Höfler a na články v Národním pokroku z 9.—19. února 1868, jež vyvolaly zběsilou odezvu německých listů;

87: *Debatte* — vídeňský politický deník, vycházející v l. 1865—1868; *Jean Paul* — Johann P. Friedrich Richter (1763—1825), něm. humorista;

88: *seznamy nových politických ouřadníků* — když se stal Karl Giskra (viz vysv. k str. 60) ministrem vnitra v kabinetu Auerspergově, postaral se o to, aby měl úředníky oddané vládě; „*nová košťata Herkulova*“ — antický hrdina Herkules (Hérakles) měl za jediný den vymést obrovský chlév elidského krále Augeia;

89: *Bohemie ... popisovala meeting komárů* — 11. srpna 1868 na str. 2446 v článku „Ein Meeting“ při popisu přívalu much v redakci Bohemie napadla ironicky české politiky a jejich program; *kantnýř* — podklad pod sudy ve sklepě; *plzeňské sklepy* — Neruda je popsal ve fejetonu 5. května 1863;

90: *olymp Offenbachův* — shromáždění bohů v operetě Orfeus v podsvětí od Jacquese Offenbacha (1819—1880); *kartánek* — krabička z lepenky; *Isabela* — Marie Louisa I. (1830—1904), královna španělská v l. 1833—1868; musela opustit zemi a vrátila se až r. 1875 za vlády svého syna Alfonse; *Květy* — beletristický časopis, vycházely od r. 1865 do r. 1872 za redakce Vítězslava Hálka (do 30. června 1867 i Jana Nerudy); měly módní přílohu Bazar; *Merkur* — římský bůh obchodu;

91: *kapišon* — kápě u ženského pláště, zimní čepec;

92: *zuávové* — oddíly francouzského vojska; *Marfori* — Carlos M. (1818 až 1892), milenec španělské královny Isabely II.;

93: *James Rothschild* — Jakob R. (1792—1868), zakladatel pařížského bankéřského závodu; *Gioachimo Rossini* (1792—1868), zemřel 16. listopadu v Paříži; byl pohřben na Père-Lachaise a r. 1887 převezeny jeho ostatky do Florencie; „*Rothschild est mort...*“ — „Rothschild zemřel, ať žije Rothschild!“; *Fr. von Kruse* — Friedrich Karl Hermann von K. (1790—1866), něm. historik, vydal Historisch-biographisches Gedenkbuch auf alle Tage des Jahres (Historicko-životopisný památník na všechny dny v roce); *Hesiod* — Hésiodos (asi kolem r. 600 před n. l.), nejstarší tvůrce starořeckého didaktického eposu; míněna báseň Práce a dnové; „*dies atri, fasti et nefasti*“ — dny černé, všední, dny, ve které prétor mohl soudit, a ty, kdy byla z rozličných příčin činnost soudní zastavena; *Surin* — Jean Joseph S. (1600—1665), člen řádu jezuitského od r. 1600; jeho hlavní dílo je Catéchisme spirituel z r. 1657—1673; *Bolland antverpenský* — jezuita Jan B. (1596—1665) začal zpracovávat životopisy svatých Acta sanctorum podle dní zasvěcených jejich památce; *Carpentier* — Petr C. (zemřel r. 1829), holandského původu, od r. 1811 karlštejnský děkan, který kázal i psal česky; *Bossuet* — Jacques Bénigne B. (1627—1707), franc. theolog, řečník a spisovatel, vydal dílo Discours sur l'histoire universelle (Pojednání o všeobecných dějinách); *Rességuier* — Bernard Marie Jules de R. (1788—1862), franc. spisovatel, důvěrný přítel Victora Huga;

94: *Montalembert* — Charles Forbes de Tryon (1810—1870), franc. reakční politik a katolický spisovatel, napsal Dějiny východního mnišství od svatého Beny až k svatému Bernardovi (1860—1867); *Reinsberg-Düringsfeld* — baron Otto von R. D., manžel Idy D., německé spisovatelky; „*calendarium historicum*“ — Kalendář historický z r. 1578 od Daniela Adama z Veleslavína; „*o sedmi bratřích*“ — 27. června, svátek sedmi křesťanů, kteří se podle pověsti za císaře Decia r. 251 ukryli před pronásledováním v jeskyni nedaleko Efesu a po jejím zazdění upadli ve spánek, z něhož procitli až r. 446 za císaře Theodosia II.; „*L'état — c'est moi*“ — „Stát jsem já,“ výrok Ludvíka XIV., charakterisující absolutistický feudální režim; *Öhlenschläger* — Adam Gottlob Ö. (1779—1850), dánský básník, jehož dílo znamená přechod od klasicismu k romantismu; *Jean Paul* — viz vysv. k str. 87;

95: *známá nám válka* — Dánska s Pruskem a Rakouskem, které se postavily „na ochranu“ německého obyvatelstva Šlesviku a Holštýna a vtrhly 23. prosince 1863 do Holštýnska; skončila 18. dubna 1865; *Grütli* — Rütli, alpská louka na západním břehu jezera Urnenského ve švýcarském kantonu Uri; podle tradice místo historické schůzky zástupců tří kantonů, které založily samostatnost Švýcarska; „*velká emancipace národní*“ — 9. června 1815 utvořila knížata německá,

císař rakouský, král dánský a nizozemský spolek Deutsches Bund, jehož účelem bylo zachování vnitřní i vnější bezpečnosti Německa a nezávislosti a nedotknutelnosti německých států; *Gaupp* — Ernst Theodor G. (1796—1859), něm. právník;

96: *Hýblův Hyllos* — s podtitulem „národní časopis poučujícího a obveselujícího obsahu", vycházející v l. 1820—1821 redakcí Jana Hýbla (viz vysv. k str. 46);

97: *Savonarola* — Girolamo S. (1452—1498), italský reformátor, vášnivý mravokárce; neuznával Alexandra VI. za pravého papeže; *Egmont* — Egmond Lamoral, hrabě kníže z Gavre (1522—1568), hrdina odboje protestantské nizozemské šlechty proti kardinálu Granvellovi, představiteli katolické absolutistické vlády Filipa II.; *Alibaut* — Alibaud Louis (1810—1836), Francouz, který se pokusil 25. června 1836 zavraždit krále Ludvíka Filipa; *Adam Czartoryjski* (1770—1861), polský politik; *oktáv* — osmidenní slavení některých význačných svátků, např. zemských patronů, zvláště pak osmý den; *Cook* — James C. (1728—1779), angl. mořeplavec, objevitel Tichomoří a Austrálie; *Marlborough* — M. John Churchill (1650—1722), angl. vévoda, vojevůdce a státník; *Young* — Eduard Y. (1683—1765), angl. básník; *Murillo* — Bartolomé Esteban M. (1617—1682), špan. malíř; *Breughelové* — slavná nizozemská malířská rodina; Pieter B. (zemř. r. 1569) vytvořil národní směr nizozemského malířství; *Julio Romano* — Giulio R., též Pippi, vlastně Giannuzzi (1492—1546), italský malíř a stavitel, blízký Raffaelovi; *Paolo Veronese* — Paolo Cagliari (1528—1588), ital. malíř; *Carlo Dolce* (1616—1686), ital. malíř madon a svatých; *Adam Oleario* — vlastně Ölschläger (1603—1671), něm. spisovatel; *Bürger* — Gottfried August B. (1718—1794), něm. básník, tvůrce balady Lenora; *Emil Girardin* (1806—1881), franc. novinář a politik;

99: *Jsem pro vyrovnání!* — Po rakousko-uherském vyrovnání prosincovou ústavou r. 1867 rostly v českých zemích národnostní rozpory mezi Čechy a Němci, takže se jevila naléhavá potřeba úpravy politického postavení Čech v rakousko-uherské monarchii. Čeští poslanci setrvávali v pasivní opozici proti Vídni; dne 22. srpna odmítli zúčastnit se sněmu zbaveného státoprávní pravomoci deklarací, která měla živý ohlas po celých Čechách i na Moravě. Vláda zesílila politický tlak na český veřejný život, omezovala svobodu spolčovací a shromažďovací, pokutovala a věznila české redaktory a po srážce lidu s vojskem při táboře na Pankráci 4. října vyhlásila 11. října výminečný stav. Byla zrušena svoboda tisku a shromažďování a obecní policie byla nahrazena státní. Říšská rada bez českých poslanců schválila nepatrnou většinou dualismus a císařským listem ze 14. listopadu dostala říše název Mocnářství rakousko-uherské; *maksl* — hra v karty; *Zbirov* — panství a zámek, byl právě r. 1868 Národní bankou prodán Samuelu Siemundovi a Vincenci Kirchmayerovi;

bubenečský letohrádek — gotický zámeček na návrší v Královské oboře, letní sídlo místodržitele;

100: *Chlumecký* — velká cukrářská a delikatesní firma; měla několik obchodů v Praze, např. na Staroměstském náměstí a v Železné ulici; *kapišon* — viz vysv. k str. 91; *hubičkují zem svými nožkami* — podle Heinovy básně o tanečnici „Královna Pomare" v Romanzeru;

101: *měšťanosta Zelinka* — Ondřej Z. (1802—1868), od r. 1861 starosta Vídně a doživotní člen panské sněmovny; *papež, jemuž... už jen tak hlava hledí z hrobu* — Pius IX., kterému bylo r. 1868 šestasedmdesát let, dal 24. listopadu popravit Italy Tognettiho a Montiho, poněvadž prý se pokusili vyhodit do povětří Serristovské kasárny v Římě;

102: *Žurnalistické filhelénství* — Již r. 1866 vyvolaly nepořádky ve správě a přehmaty tureckých vládních činitelů povstání na Krétě, která se chtěla spojit s Řeckem. Sultán Abdul Azis vítal vzpouru, neboť mu poskytla dobrou záminku k vyvolání války s Řeckem. Řecko povstání podporovalo a papež se stavěl na stranu Turecka, neboť nešlo o katolíky. Boj se vlekl tři léta, teprve r. 1869 ustoupilo Řecko na nátlak Anglie na Pařížské konferenci od svých požadavků a vzpoura byla potlačena; *náhrobek sv. Jana Nepomuckého nemusí se... zas stěhovat* — před prusko-rakouskou válkou v r. 1866 byly ostatky sv. Jana Nepomuckého i s oltářem odvezeny do Solnohradska a vrátily se zase 20. října téhož roku do Prahy; *Ypsilanti* — Alexander Y. (1792—1828), hrdina řeckého boje za svobodu v l. 1820—1821; *Byronova snivost* — v eposu Childe Haroldova pouť oslavuje B. (1788—1824) krásy antické Helady i hrdinný lid nového Řecka; *Missolunghi* — řecké město s pevností, kde se Byron v r. 1824 zúčastnil bojů proti Turkům; *Leandrova plavčí kazajka* — Leandros, milenec Afroditiny kněžky Hero, utonul při bouři, když plaval přes Hellespont (Dardanely) k milence; *u Davidka* — narážka na Davida Kuha, viz vysv. k str. 81; *Offenbachův Amor* — v operetě Orfeus v podsvětí, viz vysv. k str. 90;

103: *sedmnáct Malostranských* — v Praze se konaly 14. prosince volby do městského zastupitelstva a tehdy ve 2. sboru malostranském nešlo volit 18 měšťanů, vesměs Čechů, čímž přispěli k německé „většině 26 hlasy" (srov. NL ze 16. prosince 1868); *dr. Brauner* — František Augustin B. (1810—1883), zemský advokát, konservativní politik;

104: *ve službách pražské obce je jistý pán* — patrně radní Leopold Raudnitz, německý průmyslník; *garotér* — škrtič; *u bratří Tučků* — v galanterním závodě Bedřicha a Ignáce T. v Praze I, v někdejší Ferdinandově, dnes Národní tř. čp. 1022-27; *u Neffa* — v obchodě s galanterním zbožím na Příkopech čp. 969-39;

105: *Siegfried Kapper* (1821—1879), básník a spisovatel píšící česky i německy, překládal slovanskou lidovou poesii;

106: *Srbové nechávají... svatého Vazila plénky strojit* — podle pravoslavné legendy připravoval plenky Ježíškovi svatý Vasil;
107: *cizinská... legie... před Sevastopolem* — za krymské války v r. 1854 až 1855 tam bojovalo spojené vojsko francouzsko-anglicko-sardinské; *Máme zase politické vězně* — v té době byli uvězněni novináři a politikové Karel Tůma, Josef Barák a bývalý redaktor Národních novin Josef V. Kout;
108: *Rok minulý ho (ohně) měl dost* — narážka na politické boje v r. 1868, zvláště kolem vyrovnání s Uhry; *v krámku nedaleko Řetězového mostu* — patrně u Neffa, viz vysv. k str. 104; *promyka* — kunovitá šelma; *cahier* — sešit; *anno currente* — v tomto roce; *Národní pokrok* — staročeský list, vycházející od 19. prosince 1867 do 20. října 1868 místo zaniklého Národa;
109: *Saturn požírá pořád ještě děti své* — staroitalský bůh rolnictví S. byl později ztotožňován s bohem času Chronem, o němž se bájilo, že spolykal všechny své syny hned po narození, aby od nich nebyl přemožen; *Goethe dí... v našich rukou* — v Krotkých Xeniích (III, 33) a na konci knihy Báseň a pravda (citát z Egmonta); *Gindely* — Antonín G. (1829—1892), český historik; *jen málo vím* — obměna verše z Goethova Fausta; *Kotz von Dobrž* — Ferdinand Ernst Kotz von Dobrsch (1818—1882), stoupenec něm. liberální strany;
110: *Siddhi-Kür* — sbírka kalmyckých pohádek; ukázky z ní přeložil Neruda v Květech 1866; *David Kuh pomáhá Turkům* — v Tagesbote aus Böhmen (viz vysv. k str. 15) byla sympaticky komentována protiřecká politika Turecka; „náboženskými ohledy" naráží Neruda na židovský původ Davida Kuha;
111: *V zahradě pana Olivy* — Alois O. (1822—1899), velkoobchodník a cukrovarský průmyslník, měl komisionářský obchod v ulici Sirotčí, dnešní Olivové; *zjednodušeni českeho pravopisu* — narážka na řadu pravopisných sporů a oprav (oprava analogická, skladná atd.); *s ruským řádem* — za své zásluhy na poli česko-ruských styků a jako důvěrník carské vlády dostal Hanka řád svaté Anny; *cirkumflex* — háček nad písmenou; *St. Pierre* — Charles Irénée Castel de St. P. (1658—1743), franc. publicista a filantrop; r. 1713 vydal Návrh na věčný mír;
112: *ditto* — taktéž; *in Eule geschrieben* — psáno ve spěchu (chybně Eule /sova/ místo Eile /spěch/); *Lichtenberg* — Georg Christoph L. (1742—1799), něm. fysik a satirik; *Spravedlivá kronika česká* — čili Prostonárodní dějepis České země (v sedmi svazcích, r. 1844 a násl.) od Jakuba Malého (1811—1885), kompilátora a překladatele, konservativního mluvčího staré generace, s nímž Neruda často polemisoval;
114: *eszterházovské (peníze)* — z vídeňského bankovního závodu; Esterházové byl jeden z nejbohatších magnátských rodů uherských; *pražské handrle* — židovský podomní obchodník;

115: *u Sv. Bartoloměje* — chudobinec ve Vyšehradské tř. v Praze 2, obnovený r. 1808; v době Nerudově tam bylo několik set chudých; *Levý* — Václav L. (1820—1870), sochař; *Mánes* — Josef M. (1820 až 1871) se výzdoby Národního divadla již zúčastniti nemohl, poněvadž předčasně zemřel; *Gluck* — Christoph Wilibald G. (1714 až 1787), něm. hudební skladatel, zakladatel novověké dramatické hudby; *Cremona* — italské město, kde se v 17. stol. zhotovovaly vzácné housle (rodiny Amati, Stradivari a Guarneri); *Králové Hradec, Chrast* — v obou městech měla továrny na hudební nástroje firma V. F. Červený a syn (srov. Klepy I, 168); *Umělecká beseda* — viz vysv. k str. 47; byla v Řetězové ulici v Praze I čp. 223—5 v bývalém domě Kokořovském;

116: *Měšťanská beseda* — založena r. 1845 v Uršulinské ul. čp. 140—8, od r. 1848 byla Na příkopě v domě U Černé růže, v r. 1870 přesídlila do Vladislavovy ul. čp. 1747—20; *kreditní promesa* — listina, kterou vlastník losu přenechal věřiteli naději na výhru v nejbližším tahu;

117: *Buckle* — Henry Thomas B. (1821—1862), angl. kulturní historik; *před „bratry Tučky“* — viz vysv. k str. 104;

118: *Sejček* — viz vysv. k str. 82; *kioski redivivi* — kiosky zmrtvýchvstalé, byly otevřeny 1. února 1869, viz obr. příl. č. 2; *Durst* — Ferdinand D., mechanik a optik, měl závod v Praze I, Ovocná ul. č. 3; *po loňských svatojanských dnech* — viz vysv. ke str. 74 a Div. III, 333 a n.; *socha sv. Trojice* — morový sloup z r. 1714—1715 v horní části Malostranského nám. vytvořil Ferdinand Maxmilián Brokoff (1688—1731), ostatní výzdoba sloupu, o níž Neruda mluví, však jeho dílem není;

119: *Morzinský palác* — v Ostruhové, dnešní Nerudově ul. čp. 256—5; barokní balkón, nesený dvěma obrovskými mouřeníny od F. M. Brokoffa, je z r. 1714; *u Hopfenstoků* — rohový dům v Praze II, Hopfenstokova ul. čp. 674—2; portál s karyatidami od Brokoffa je z r. 1710;

120: *bálová zpráva v novinách* — podrobný popis velké národní besedy konané 25. ledna 1869 na Žofíně je v Našich listech z 27. ledna; *banderia* — jízdné průvody, které se v národních krojích zúčastnily oslav položení základního kamene k Národnímu divadlu; *„mír je kadeřavý hoch“* — podobná slova pronáší Manfréd v Mesinské nevěstě;

121: *a non lucendo* — protože neosvětluje;

122: *Augustin Smetana* (1814—1851), filosof, původně člen řádu křižovnického; r. 1850 oznámil v politickém listě Union své vystoupení z řádu a církve a byl pak veřejnými vyhláškami, nalepenými na dveřích kostelů, z církve vyobcován; *až by tam takhle stál Barák* — od r. 1867 byl redaktorem protiklerikálního časopisu Svoboda; *chleba je míň a her také* — narážka na heslo římského lidu v době císařské „panem et circenses“ — chléb a hry, tj. jídlo a zábavu v cirku; *beati, qui moriuntur in Domino* — blažení, kdož umírají v Pánu;

Novoměstské divadlo — stálo v l. 1859—1886 před hradbami za bývalou Koňskou branou v místech pozdějšího Nového německého divadla; bylo určeno pro letní česká i německá představení a pořádaly se tam také maškarní bály;

123: *„vlastenectví“*, *„talenty artistické“*, *„geniálnost“* — Neruda naráží na fráze staročeské správy divadla o účelu budovy a jejím výchovném působení, jimiž se lichotilo hercům, např. J. J. Kolárovi;

124: *münstr štrasburský* — románsko-gotický dóm zasvěcený Panně Marii; *Tagessplitter* — třísky, odštěpky, úlomky dne; *wie Recken...* — jako velikáni se vzpurnou tváří pravěkých reků; *„Urwelt“* — pravěk; *„trotzig“* — vzdorný; *„angedämmert“* — podmračený; *„angedärmert“* — s porušenými střevy; *Riehl ve svém spise „o rodině“* — Wilhelm Heinrich R. (1823—1897), něm. kulturní historik, ve spisu Die Familie (Rodina) z r. 1855, později v rozšířeném vydání pod titulem Naturgeschichte des Volkes (Dějiny národní povahy);

125: *„Bruchgestein...“* — malý kus kamene uštípnutého v lomu dějin; *Schillerova náuka „o upotřebení sprostého a nízkého v umění dramatickém“* — narážka na pojednání Gedanken über den Gebrauch des Gemeinen und Niedrigen in der Kunst z r. 1802;

126: *Dräse — Dreyse* — von Drais, Karl Wilhelm Friedrich (1785 až 1851), bádenský lesník, vynalezl r. 1871 draisinu, velocipéd; *makadam* — druh vozovky, nazvaný podle vynálezce, skotského inženýra Mac Adama;

128: *sloup s několika kamennými otesánky* — viz vysv. k str. 118; „otesánky“ míněny patrně sochy čtyř andělů s meči, které stály na rozích pilířů kaplice kolem sloupu;

129: *fanfrňoch* — chochol;

130: *palác Lažanského* — na bývalé Ferdinandově třídě čp. 1012—1 s kavárnou Slávií; *Janus* — staroitalský bůh chránící všechny vchody a průchody, bůh počátku a konce, býval zobrazován s dvěma obličeji;

131: *v paláci na Hradčanech* — roh ulice Kanovnické čp. 67—8 do náměstí; č. 67 je symbolické pro reakci podle známých 67 reakcionářů, kteří v r. 1848 protestem proti revoluci osvědčili svou loajalitu vládě; *František Pštross* (1823—1863), starosta města Prahy od r. 1861, zasadil se o české úřadování na radnici; ulice nesoucí podnes jeho jméno měla být v r. 1869 přejmenována;

132: *zbořený dům u třetího mostu* — 5. února večer sesul se nově vystavěný čtyřpatrový dům na konci bývalé Eliščiny, dnes Revoluční třídy; viz vysv. k str. 81; *Francouzové smějí se Němcům* — Alžír byl tehdy již francouzskou kolonií;

133: *U Běchovic bylo neštěstím vinno kolo* — 3. února v 10 hod. večer se nedaleko Běchovic vyšinul rychlík; *hrabě Clam-Martinitz napsal vzkaz* — Jindřich Jaroslav C.-M. (1826—1887), velkostatkář, příslušník státoprávní strany a klerikál, uveřejnil 5. února 1869 telegram, že nepřijímá volbu starostou okresního zastupitelstva slán-

ského a prosí voličstvo, aby mu „důvěru zachovalo až do lepších časů“; *Humory odpovídají* — 6. února 1869 v rubrice „Granáty“ pod názvem „Českému, svých práv se domáhajícímu národu“; *kuriosita-karyatida* — narážka na hanlivá slova o Češích a Polácích v Hebblově „Ódě ke korunovaci pruského krále 1861“ (srov. Spol. I, 83);

134: *V. V. Tomek* — Václav Vladivoj T. (1818—1905), napsal r. 1845 učebnici Děje mocnářství rakouského; r. 1851 vyšla znovu, přepracována v duchu reakčním; komise, jejímž byl Tomek členem, provedla přejmenování ulic koncem ledna; Neruda spojuje Tomka s Jezuitskou ulicí (dnešní Malá Karlova na Starém Městě) pro jeho protihusitské smýšlení; *Chotek* — hrabě Karel Ch. (1783—1868), v l. 1826—1843 nejvyšší purkrabí v Čechách;

135: *nedal si popelce* — viz vysv. k str. 7; *páter Klinkowström* — pražský jezuita, který konal kazatelské cesty po Čechách;

136: *weltschmerzlich europamüde* — světobolně evropsky unavený; *do veřejných jídelen pařížského Oulu* — narážka na podpůrný spolek českých dělníků Oul, který měl v Praze v Celetné ul. veřejnou jídelnu;

137: *Jeftovna... vítala otce tancem* — biblický příběh izraelského soudce Jefta, který se zavázal Hospodinu, že zvítězí-li nad Amonitskými, obětuje mu to, co mu přijde při návratu vstříc; vyšla jej uvítat dcera „s bubny a houfem plesajících“; *Zábojky a Slavojky* — ženy z doby hrdinů Záboje a Slavoje, vítězů nad Franky (srov. Rukopis kralodvorský, Záboj nebo O velikém pobití);

138: *dies fasti et nefasti* — viz vysv. k str. 93; „*má dušička k bohu...*“ — viz Erben, Písně pohřební, Dětem, č. 12; *Josef Frič* — J. Václav F. (1829—1890), žil v té době jako politický emigrant v Berlíně, kde vydával časopis Blaník; *Maďaři... ve své opposici* — když se domáhali svých požadavků na ústřední vládě, než dosáhli r. 1867 plné autonomie; „*To z pouhé šetrnosti, brachu,*“ — ve 2. scéně 1. jednání, kde si Hamlet Horáciovi stěžuje, jak brzy následovala svatba matčina po otcově pohřbu; *Frenclova bible* — obrázková Bible česká (1861 až 1864) k oslavě tisíciletého výročí příchodu Cyrila a Metoděje, vyd. Inocencem Antonínem Frenclem (1818—1862); „*Na so segn's...*“ — (vídeňský žargon) „Tak se podívejte, tak se podívejte, ono jde všecko, když se chce!“;

139: *estimační cena* — za zásluhy; *kdybych přišel do Vltavotýnu* — narážka na případ obchodníka Josefa Kašpara, který byl v únoru 1869 usnesením rady v Týně nad Vltavou z obce vyhoštěn jako politicky nebezpečný za to, že dal podnět k uspořádání tábora lidu v létě 1868;

140: *politische Bußtage* — dni politického pokání; *Jean Paul* — (viz vysv. k str. 87) projevil v těchto satirách své sociální sympatie;

141: *hymlplau* — himmelblau, akvamarinová modř; *tunkl* — dunkl, tmavá, tmavomodrá; *zpovědník Ludvíka XV.* — biskup André Her-

cule de Fleury (1653—1744), stál v čele vlády od r. 1726; *Vittore Emmanuele* (1820—1873), pův. král sardinský, stal se r. 1861 záslu-hou Garibaldiho králem celé sjednocené Itálie; *Makart* — Hans M. (1840—1884), malíř historických událostí a osob; velké plátno Sedm hříchů smrtelných vzniklo v r. 1869;

142: *Pradierova pověstná Fryna* — socha Fryné, nejkrásnější z řeckých hetér, od franc. sochaře Jamese Pradiera (1792—1852); *dementi... českým Špindlerům* — Ervín Špindler (1843—1899), spisovatel a redaktor, měl významný podíl na uspořádání prvního tábora lidu pod Řípem v r. 1868 a byl za to 10. května 1868 s V. Kratochvílem z Lounek a V. Jandou z Budohostic obžalován pro velezradu; ve své obhajobě řekl: „Za resolucí, pro kterou jsme k soudu pohnáni, nestojíme toliko my tři, za ní stojí celá vlast, celý český národ!"; *Ostergelächter* — velikonoční smích (rozuměj: proti Čechům), slovo vytvořené Nerudou; *papežská adresa* — usnesení akademického senátu poslat papeži k 50. výročí jeho kněžského působení adresu vyvolalo u veřejnosti odpor a noviny o tom podrobně referovaly; *Vaterland* — konservativní vídeňský deník (od r. 1861), hájící zájmy vysoké šlechty a duchovenstva; *sekundice* — kněžské druhotiny, padesáté výročí primice, první slavné mše, kterou katolický kněz slouží; u Pia IX. připadly na 11. dubna 1869;

143: *Albončin alt redivivus* — znovuvzkříšený alt nejslavnější italské pěvkyně 19. stol. Marietti Alboni (1824—1894); míněna patrně altistka Bety Hanušová, která v té době zpívala abatyši v Bendlově Lejle;

144: *Belvederský návrh* — týkající se Letné, které říkali Němci Belvederský vrch; *pro Naše* — pro Naše listy; vycházely od 2. listopadu 1868 do 1. května 1869 místo zastavených Národních listů; *na velkou radost Pražského deníku* — psal o tom, jaké davy lidí se tlačily u nároží s vyhláškami o zrušení výminečného stavu 28. dubna 1869, vyhlášeného 11. října 1868; ve skutečnosti však české obyvatelstvo plakáty ignorovalo; *omne non curo* — o všechno se nestarám; *Schwanen und Schwaninnen...* — Labutě a labutinky na řekách se kolébají, dědové a bábrlinky ze sladkého radost mají;

145: *když jsme musili do výminku* — když byly Národní listy ve dnech 20.—31. října 1868 úředně zastaveny (srov. Vzpomínky z výminku, Spol. II, 486—490); *Fabrův mluvčí stroj* — mluvící přístroj, s nímž pořádali dědicové jeho vynálezce veřejné produkce; *Ztratili jsme tisíce z kaucí* — při odsouzení redaktorů pro tiskové přestupky propadala obvykle část jejich kauce; *u Sv. Bartoloměje* — na policejním ředitelství v Bartolomějské ulici; *u Sv. Václava* — v bývalé trestnici ve Václavské ulici v Praze II, v sousedství kostela; *Ztratili jsme svou obecní českou policii* — viz vysv. k str. 99 a Studie I, 49 a n.; *na Svatoštěpánském plácku* — v budově policejního ředitelství mezi ulicí Karolíny Světlé a Bartolomějskou; *fangšnürle* — lapačka, poutací šňůra;

146: *Ander* — Alois A. (1821—1864), vídeňský tenorista českého původu (srov. Klepy I, 326); *Brandon* — John Raphael B. (1817—1877), angl. architekt; *Pelops* — podle řeckých bájí syn nešťastného Tantala, jehož celý rod byl stižen kletbou; *Achill* — spr. Achilleus, podle Homérovy Iliady hlavní řecký hrdina ve válce trójské; *Moravské pole* — rovina v Dolních Rakousích severovýchodně od Vídně, dějiště několika velkých bitev: Přemysl Otakar II. tu porazil 13. července 1260 uherského krále Belu IV. u Kressenbrunu a 26. srpna 1278 padl v boji proti Rudolfu Habsburskému u Dürnkrut; 21. a 22. května 1809 utrpěl tam Napoleon porážku u Asprů; *třetí most pražský* — viz vysv. k str. 81; *budínský tunel* — vede v Budíně (jedna část Budapešti) pod královským hradem;

147: *Moje kazatelské nadání* — Zrušení výminečného stavu 29. dubna, které mělo patrně získat Čechy pro skrovné nabídky Vídně, posílilo naopak českou opposici: znovu byly pořádány tábory lidu a časopisy útočily proti Beustově vládě. Německá strana odpovídala žurnalistickými polemikami (Tagesbote, Bohemie) a nacionalistickými provokacemi. Iniciátory srážek byli nejčastěji němečtí turnéři (příslušníci tělocvičné organisace Turnverein, zal. r. 1860), a to stejně v Čechách jako v jiných rakouských zemích se slovanským obyvatelstvem. 23. května 1869 vyprovokovali např. na janečské louce u Lublaně (na hoře Janč) velkou srážku se slovinskými sedláky; *přátelé v kanovnických rukavičkách* — míněn Josef Václav Štulc (1811 — 1887), katolický publicista, který se stal r. 1860 vyšehradským kanovníkem a od r. 1869 redigoval sbírku Kazatelé slovanští; *redaktoři Humorů* — v r. 1869 byl majitelem Humoristických listů Josef Richard Vilímek (1835—1911) a odpovědným redaktorem a vydavatelem František Pechánek;

148: *tábor Němců spravedlivých* — narážka na časté výroky německých liberálních listů, že jim jde jen o „spravedlnost"; *ve „freudenbechru"* — v poháru radosti;

149: *„Vše zde bylo jednou již"* — výrok z Gutzkowova dramatu Uriel Akosta o Josefu ben Akibovi, učeném rabínovi z konce 1. a poč. 2. stol. n. l. (viz Div. II, 175 a Básně I, 216); *školní rada nová* — počátkem června 1868 byla jmenována vládou devítičlenná školní rada zemská, kde jen dvě místa, a to pro nejnižší stupeň, byla ponechána Čechům, vyšší správa svěřena vesměs Němcům;

150: *odhalení pomníku Boženy Němcové* — slavnost uspořádal na vyšehradském hřbitově Klub českých dam (viz obr. příl. č. 1); *budečská škola* — založena v l. 1842—1843 zásluhou Karla Slavoje Amerlinga na rohu ulice Žitné a Tůní jako odborný vychovávací ústav pro vzdělání učitelů a řemeslníků; *Přišli jsme jednou k ní* — na jaře r. 1858, kdy mladí básníci chystali almanach Máj, navštívil Boženu Němcovou Neruda s Vítězslavem Hálkem; tehdy bydlila v Řeznické ul. čp. 1360—13; *Walhalla* — německý panteon u Řezna;

151: *haléře svatopetrské* — viz vysv. k str. 60; *basilika vyšehradská* — myšlenka společné hrobky národních velikánů se uskutečnila až v l. 1889—1890, kdy byl nákladem Petra Fischera vybudován na vyšehradském hřbitově Slavín; *Floh* — (Blecha), vídeňský humoristický časopis, zal. r. 1869; *před italskou válkou* — v r. 1859; *zpráva o kamenování Novopackých* — 8. června 1869 byli v německé vesnici Borovnice přepadeni davem Němců zpěváci a Sokolové z Nové Paky, když se vraceli z tábora na Zvičině; *Prager Abendblatt* — viz vysv. k str. 75; *Wir enthalten uns* — Zdržujeme se (poznámky); *aargauský* — ze švýcarského kantonu Aargau v severní části země; *neomylnost papežovy osoby* — viz vysv. k str. 205; *nebožka obecní policejní stráž* — viz vysv. k str. 99; *Örindur* — postava z pověstného Müllnerova osudového dramatu Vina, zobecnělá úslovím „Vysvětlete mi, hrabě Örindure...“; *událost poslední noci* — 11. června 1869 kolem jedné hod. po půlnoci vybuchl na rohu bývalé Poštovské ul. a Ferdinandovy tř. (dnes ul. Karolíny Světlé a Národní tř.) před budovou policejního ředitelství granát, vložený do sklepního výklenku; *aretovaný* — zadržený;

153: *bohy vyhledávali mezi... telaty* — uctívali býka Apise; *za 80 dní můžem nyní již vykonat cestu... kolem zeměkoule...* — narážka na velkou výpravnou hru Julesa Verna podle jeho románu a na položení podmořského kabele transatlantického; *ani tábor by se nezapověděl* — narážka na zákazy táborů lidu v létě a na podzim za výminečného stavu r. 1868; *Eötvös* — Josef E. (1813—1871), maď. státník a spisovatel, od r. 1867 ministr školství;

154: *„rit“ do staré romantiky* — narážka na výraz z Wielandova Oberona (*rit* — vyjížďka); *Torquemada* — Thomas de T. (1420—1498), pověstný špan. inkvisitor; *Jimenez* — Francesco J. (1436—1517), špan. státník a kardinál, inkvisitor; *Krämer* — Heinrich K. (v 2. pol. 15. stol.), něm. dominikán a inkvisitor; *Spränger* — Jakob S., něm. inkvisitor z 15. stol.; *„santo benito“* — svatý požehnaný, název pro odsouzence inkvisice; *exorcismus* — vyhánění ďábla zaříkáním; *Apollonios z Tyany* — řecký filosof a náboženský reformátor z 1. stol.; *„empusa“ čili „lamije“* — ohyzdná jednooká obluda, o níž staří Řekové věřili, že v noci vychází z podsvětí a v různých podobách straší pocestné; *Gil Vicente* (1475 — po r. 1536), portugalský dramatický básník;

155: *svět tloustne jako Hamlet* — v soubojové závěrečné scéně se praví, že se Hamlet potí, a překládá se to také, že je tlustý, protože jde o homonymum („he is fad“);

156: *Proč má vzít lutrie za své* — V Rakousku se těšila velké oblibě malá loterie číslová čili lotto; měla devadesát čísel, sázelo se při ní až do pěti čísel najednou a výhra se stanovovala tahem pěti čísel; *šarfšic* — ostrostřelec; *ambo, terno* — v loterii výhra uhodnutím dvou nebo tří vyšlých čísel; *kolektant* — loterní sběratel;

157: *šperovati* — vyloučiti čísla z výhry; *jako... v Mnichově* — v r. 1843 tam vznikly nepokoje pro zdražení piva; *budoucí koncil římský* — srov. str. 205; *Kufštejn* — Kufstein, pevnost a vězení v Tyrolích, kde byli vězněni revolucionáři z r. 1848;

158: *Pražský deník* — viz vysv. k str. 9; *Jan Baptista Girard* — Jean Baptiste G. (1680—1738), franc. jezuita, byl obžalován, že svedl mladou dívku Kateřinu Cadièrovou, byl však prohlášen za nevinného (viz Spol. II, 131);

159: *Tête de veau čili hlava telecí* — V zájmu dvorních politických kruhů bylo, aby se vláda znovu pokusila o smíření s Čechy, avšak řada nepopulárních opatření (např. koncem srpna výzva k volbám do školních rad) svědčila, že její úmysly jsou opačné. Když pak měly být rovněž v srpnu konány doplňovací volby do českého sněmu na místo deklarantů zbavených mandátů, prováděla vláda prostřednictvím okresních hejtmanů silný nátlak, aby byli zvoleni poslanci ochotní vstoupit do sněmu;

160: *Wahrzeichen* — zvláštní znamení; *Hugo Kapet* (vládl 987—996), zakladatel třetí francouzské dynastie; *kotorští bocchesové* — dalmatští obyvatelé boky Kotorské, kteří se tehdy vzbouřili proti rakouské byrokracii i armádě; *onen generál* — Eduard hrabě Clam-Gallas (1805—1891), rak. generál, byl poražen r. 1859 v Itálii u Magenty a r. 1866 v Čechách u Jičína (srov. vysv. k str. 76); *Schütz se svým ministerským přítelem* — podle zprávy Národních listů ze 17. října promenovali se ministr Herbst se židovským reportérem Schützem, „dva nejpevnější sloupy cislajtánské soustavy", ruku v ruce po Příkopech a jinými ulicemi (srov. Spol. II, 550); *české noviny opět tyto dny vyhlášely co českou ctnost* — samy Národní listy 19. října v Denních zprávách: „Národ, jenž by nebyl tak holubičím jako my, ...byl by se odplatil za ohavné stoleté poněmčování... Ale národ náš, maje náhledy ne německé, ale křesťanské, těm, kteří mu dávali a dosud dávají kamenem, sám dává chlebem..."; *narovnání* — česko-německé, které měl sjednat v Praze ministr spravedlnosti dr. Herbst (viz vysv. k str. 60 a 63);

161: *Geibel* — Emanuel G., viz vysv. k str. 81; *Justinus Kerner* (1786 až 1862), něm. básník a lékař, obírající se zvířecím magnetismem; citované verše jsou z básně „Das Kalb" (Telátko) ze sbírky Lieder aus Natur und Leben (Písně z přírody a života): Ty tvore, narozený v tmavé stáji, dříve než si vůbec uvědomíš život, popadně tě řezník za uši a odtrhne od matčina prsu. Tvé velké oko, nevinné a jasné,...;

162: *okresní hejtmani* — jejich úřad zavedl Bachův absolutismus; *dynastie hessenská* — odvozovala svůj původ od Jiřího Pobožného, který r. 1567 podědil velkovévodství Hessy Darmstadt; *ve Francii se to lidské právo hýbe* — r. 1869 již od voleb, které vyzněly nepříznivě pro císařství, rostlo republikánské hnutí, takže v červnu došlo ke

konstitučním opravám, 2. ledna 1870 bylo zřízeno parlamentární ministerstvo a 20. dubna vyhlášena nová ústava;

163: *Völkerahnung* — hnutí lidu; *huius* — tohoto (měsíce), tj. 1. listopadu; *Windischgrätz* — kníže Alfred W. (1787—1862) byl za vzbouření Vídně v r. 1849 vrchním velitelem všech mimoitalských vojsk; *Hans Sachs* (1494—1576), něm. básník samouk; *Doch ist unser Haus...* — Náš dům je přece hodně vratký; řítí se do záhuby, to povídá Hans Sachs; *Aristofanés* (mezi 450—380 před n. l.), karikuje ženy ve fraškách Ženský sněm (asi 390), Lysistraté a Ženy o slavnosti Thesmoforií (obě z r. 411);

164: *„nepatrné" ztráty v Dalmácii* — viz vysv. k str. 160; *u Bronzellu* — narážka na bitvu v r. 1850, kdy spojené vojsko prusko-rakouské zajišťovalo reakční vládu v Hessensku; 8. listopadu při srážce předních hlídek ztratil podle tehdejších novinových zpráv pruský bubeník koně a několik rakouských jezdců bylo zraněno; *v Egyptě mají... kanál* — viz vysv. k str. 165; *máme novou železnou lávku* — míněn můstek na Žofín, Slovanský ostrov, kam se do té doby převáželo;

165: *Vesele vlají vlajky* — 17. listopadu 1869 byl otevřen Suezský průplav, jehož původcem je franc. inženýr a diplomat Ferdinand Lesseps (1805—1894); *khedive* — chediv, vládce, pán, od r. 1867 titul vladařů egyptských; *lidé, kteří za lidské jatky jmenují se „vévodami z Magenty"* — titul dostal franc. generál Mac Mahon za vítězství v bitvě u Magenty, kde na straně rakouské padlo přes 10 000 mužů a na straně francouzské na 4500;

166: *„Veškerá vonidla Arábie..."* — tento citát i další jsou slova lady Macbeth v 1. scéně 5. jedn. Shakespearova dramatu; po všech vraždách, k nimž sama vyzývala manžela, aby se stal králem, je pronásledována výčitkami svědomí a zešílí; *v Dalmácii* — viz vysv. k str. 160; *manžel Lapenna* — Luigi L. (1825—1891), rak. právník a státník, v l. 1861—1870 člen rak. poslanecké sněmovny a zemský poslanec v Dalmácii; v obou sněmech vystupoval jako přívrženec italské strany dalmatských autonomistů proti zamýšlenému spojení Dalmácie s Charvátskem; *Wagner* — viz vysv. k str. 168; *napnul zmužilost na pravý kolík* — Macbeth přirovnává v 5. jednání (na bojišti) sám sebe k medvědu, kterého „přivázali ke kůlu, aby se rval až do konce se psy" (způsob při medvědích štvanicích); *připnul k němu ihned také...* — dal popravit několik Dalmatinců; *Dunsinan* — horský hrad ve Skotsku, v Shakespearově dramatu královské sídlo Macbethovo, dějiště 5. jednání;

167: *do Říma... svážejí biskupové... těla svá* — srov. vysv. k str. 205; *od doktora Chleboráda* — František Ladislav Ch. (1839—1911), advokát a národohospodář, pokusil se v těch letech organisovat české dělnictvo a polemisoval ve staročeském Pokroku s Národními listy, které odhalovaly jeho osobní zájmy;

168: *Pod horami a na nich* — Kotorský okres v Dalmácii byl vždy osvo-

bozen od služby vojenské a měl jen domácí národní obranu. Vídeňská vláda však nařídila v srpnu 1869 odvody a kotorský hejtman Franc je dal urychleně provádět. Když náměstek rakouské vlády rytíř Wagner se sídlem v Zadaru odmítl delegaci dalmatských důvěrníků a poslal Francovi vojenskou posilu, chopil se lid zbraně. Povstání se z boky Kotorské rozšířilo v podzimních měsících po celé Dalmácii a k jeho zdolání bylo posláno rakouské vojsko pod vrchním velením generála hraběte Gottfrieda Auersperga, které vypalovalo vesnice, vraždilo a loupilo. Povstalci (celkem asi 4000) se stáhli do hor a odtud působili vojsku (až 30.000!) velké ztráty. 19. listopadu přepadli hlavní stan s generálním štábem a ukořistili množství mezků s náklady potravin a střeliva. Za nastalých dešťů bylo rakouské vojsko nuceno ustoupit k moři a zde chtělo čekat na jarní ofensivu. Jeho úplné fiasko přivedlo v prosinci vídeňskou vládu k vyjednávání s dalmatskými povstalci; *u Králové Hradce naproti Prusům* — v prusko-rakouské válce r. 1866 bylo rakouské vojsko vedené Benedekem u H. K. poraženo 3. července; *Carlos co vůdce ústavověrců* — kníže Karel Vilém Auersperg (1814—1890), ministerský předseda v l. 1867—1868, byl vůdcem přívržence ústavy z r. 1861 (viz vysv. k str. 14); *Adolf co maršálek na Pětikostelí* — Vilém A. Auersperg (1821—1885), protivník českých buržoasních federalistů, byl v l. 1867—1870 předsedou českého sněmu; *román Das Verhängnis oder Die unglückliche Familie* — Boží dopuštění aneb Nešťastná rodina od něm. spisovatele mravokárně sentimentálních románů Augusta Heinricha Lafontaina (1758—1831);

169: *mauleslové* — mezci; *magarci* — osli; *mazgovi* — spr. mazge, mezci; *lamie* — původně v řeckých bájích ohyzdné ženy unášející děti (viz též vysv. k str. 154), později krásné kouzelnice lákající jinochy, aby jim vysály krev a pak je zahubily; *Hyperborejové* — Hyperboreové, mythický národ u starých Řeků, žijící daleko na severu, na ostrově blažených (Helixeia); *Anne* — Anna („âne" znamená ve francouzštině „osel"); *Aurum de Arabia...* — Zlato z Arábie, kadidlo a myrhu ze Sáby nosila v církvi oslí ctnost;

170: *Bileamův (osel), který anděla viděl...* — oslice spatřila anděla posla-ného Bohem, aby odvrátil Bileama od tažení s Moabskými proti Izraelitům; uhnula z cesty a potom pod Bileamem padla; když ji za to bil, promluvila lidským hlasem; *Dragalj* — pevnost v Dalmácii v severní části Kotorska, na hranicích Černé Hory; *Festina lente* — Pospíchej pomalu; *Blumauer* — Alois B. (1725—1789), rak. jezuita, humoristický spisovatel, citované verše jsou z jeho travestie Vergiliovy Aeneidy, kterou vydal r. 1782 s názvem Abenteuer des frommen Helden Aeneas (Dobrodružství bohabojného reka Aenea); srov. Nerudův fejeton „Osel", Studie I, 284—285; *armer Tropf!...* — chudáku! Ale budiž ti útěchou, že byly hodny pohrdání jen na hlavě jednoho krále; *pan Franz* — viz vysv. k str. 168; *deutsch-*

meistři — vybraný vídeňský pěší pluk; *furvezna* — vozatajstvo; *šarpije* — cupanina; v Praze dělaly dobročinné dámy cupaninu na obvazy raněným za války v r. 1866; *zündnadl* — zápalník;

171: *Otec Radecký*... — Občanské ministerstvo mělo velmi těžkou posici. Německo-liberální většina v poslanecké sněmovně mu působila stálé obtíže, mezi členy kabinetu vznikaly osobní spory pro postoj k různým otázkám, nejtěžším problémem byla otázka česká. Taafe, Potocki a Berger byli pro dorozumění s Čechy a pro všeobecnou revisi ústavy, většina (Giskra, Herbst, Plener, Hasner a Brestl) byli proti. Ministři menšiny podali demisi; *starý Radecký* — socha maršála tam stála od r. 1858 do r. 1918; *Max* — Emanuel M. (1810 až 1901), pražský sochař, autor pomníku Radeckého; *baron Koller* — generál Alexander K. (1813—1890), vojenský místodržitel pražský za auerspergovské persekuce;

172: *Säkerhets-Tändstickor* — značka švédských zápalek; *Posel z Prahy* — viz vysv. k str. 19; *Lenau* — Nikolaus L. (1802—1850), rak. romantický básník; *Pio Nono* — papež Pius IX., viz vysv. k str. 101 a 250; *ultimum* — poslední den měsíce;

173: *Giskra* — viz vysv. k str. 60;

174: *Novoroční* — Vládní krize, vyvolaná koncem roku 1869 rozporem mezi nacionalisty a umírněnými v otázce narovnání s Čechy, vyvolala perspektivu výměny Giskrova ministerstva (viz vysv. k str. 171) a byla zadostučiněním české politice. To mělo za následek zesílení útoků něm. liberálního tisku proti Čechům. Nacionalistická Neue freie Presse 24. prosince napsala, že česká záležitost je jen otázkou moci mezi dvěma národy a může být vyřešena pouze násilím. Naděje české buržoasie, upínající se k novému ministerstvu, však neměly dlouhého trvání, neboť k očekávanému propuštění Giskry nedošlo; *feldvébl českého divadla* — souvisí s hanlivými články Neue freie Presse o českém divadle, podle nichž české divadlo dospělo ke krizi, způsobené nedostatkem dobrých herců, dramatiků a obecenstva;

175: *Herbst* — viz vysv. k str. 60 a 63; *okresní hejtman Špulák* — působil jako politický náčelník při okresním úřadě v Pardubicích a zakázal r. 1867 českým delegacím, jdoucím vítat vlak vracející se s korunovačními klenoty z Vídně do Prahy, vstup na nádraží; *Teď už si to Napoleon ovšem odbývá krátce a pohodlně* — v trůnní řeči 1. ledna Napoleon po prvé od r. 1860, kdy byl zřízen ve Francii parlament, uznal jeho moc a připustil jeho účast ve vládě a spravování země; srov. též vysv. k str. 162; „*občan Ludvík*“ — L. Filip I. (1773 až 1850), nejstarší syn vévody Filipa Orleánského; sympatisoval v r. 1789 s revolucí a žil pak léta v cizině; r. 1830 po svržení Karla X. přijal od sněmovny korunu a byl proto zván „král občanský“; *ód* — domnělá emanační síla, pronikající celou přírodou a poznatelná jen zvláště citlivým osobám;

176: *až za Saturna* — bájilo se o něm, že byl svržen Diem, prchl z Řecka

přes moře do Itálie a založil tam na Kapitolu osadu, kde lidé žili ve stálém míru, úplné rovnosti a volnosti; *směli... nosit klobouky* — klobouk byl odznakem svobodného občana; *dvanácti starcům dělá, jako by nohy myl* — velikonoční zvyk v katolické církvi, konaný na Zelený čtvrtek na paměť toho, že Ježíš před poslední večeří myl apoštolům nohy;

177: *evoe* — sláva (pův. radostný výkřik při dionysiích, slavnostech řeckého boha vína a radosti Dionysia); *socha opičku svou vyspávajícího siléna* — socha řeckého sochaře ze 4. stol. před n. l. Praxitela Odpočívající satyr; *pověstný rohatý Mojžíš* — socha sedícího Mojžíše od Michelangela Buonarrotiho (1475—1564); pojmenování „rohatý" vzniklo mylným překladem hebrejského textu;

178: *o Mladátkách* — 28. prosince, podle katolického kalendáře v den zasvěcený památce nemluvňat povražděných Herodesem; *diakon* — jáhen, katolický duchovní nejnižšího svěcení; *poculum charitatis*— pohár milosrdenství;

179: *Chardin* — Jean Ch. (1643—1713), franc. cestovatel; *Mingrelci* — kavkazský národ; *slavnost Esterky* — židovský svátek, slavený na paměť Ester, ženy perského krále Achašvera, která spolu se svým strýcem Mardochéem zachránila Židy před hromadným vyvražděním, jež jim z uražené pýchy chystal přední dvořan královský Haman (srov. knihu Ester, kap. 3—7); *Lichtenberg* — viz vysv. k str. 112; *nepijem ani z německých „bot" ani z německých „rohů"* — narážka na tvar nádob, z nichž pili němečtí buršové na pijáckých schůzkách (komersech); *Sinnestaumel, Tatendurst, Liebesrausch* — opojení smyslů, touha po velkých činech, milostné opojení; *dánský Kristián* — král K. IV. (1577—1648);

181: *suffrage universel* — všeobecné hlasovací právo; bylo zavedeno ve Francii r. 1851 za Napoleona III.; viz též vysv. k str. 237;

182: *paflagonská hlína* — z Paflagonie, velmi úrodné starověké krajiny v Malé Asii při břehu Černého moře; *peruzínská kožešina* — z italské provincie Perusie; *hněď Bismarckova* — pískově žlutá; *vltavsky zmútěnou, světle srěbropěnnou* — parafráze Rukopisů; *svalená kolena* — vykloubená;

183: *madame Jeanne Marie de Gayette-Georgens* (nar. 1817), žena a spolupracovnice něm. pedagoga Daniela G., pracovnice v ženském hnutí a autorka spisů pro ženy;

184: *moloch* — (hebr.) pán, král; *Baal* — nejvyšší bůh starých Semitů, obyčejně personifikace slunce;

185: *ves ochranovská* — osada českobratrských emigrantů z Moravy, zal. r. 1722 v saském městečku Ochranově (Herrnhut); její obyvatelé byli známi příkladným životem podle křesťanských zásad; *Entreprise des pompes funèbres* — pohřební ústav; *galonovaný „büchsenspanner"* — premovaný myslivec (mající na starosti nabíjení pušky při honu);

186: *Kotzebue* — August von K. (1761—1819), něm. dramatický spisovatel, autor četných sentimentálních her; *feuille morte* — suchý, zvadlý list, též barevný odstín; *paní Maintenonová* — Françoise d'Aubigné de Maintenon (1635—1719), vychovatelka u královského dvora, později tajná choť Ludvíka XIV., přísná moralistka;

187: *recte za doby rafinerie* — správně za doby vyumělkovanosti; *byssus* — jemná tkanina, lasturové hedvábí; *turkus* — tyrkys;

189: *O tom prvním českém adamantu* — Ve schůzi přírodnického sboru Českého musea 14. ledna 1870 podal Vojtěch Šafařík (1829—1902), geolog, mineralog a pozdější profesor chemie a astronomie na pražské universitě, zprávu o nálezu prvního českého diamantu na podzim r. 1869 u Dlažkovic na pozemcích hraběte Schönborna. Tím byly vyvráceny pochybovačné a výsměšné články o pravosti „prvního českého diamantu", otiskované v německých listech; *Was ich mir dafor kofe!* — Co si za to koupím; *Neue freie Presse* — přední vídeňský deník, jeden z mluvčích německých buržoasních liberálů; *in moribus* — ve způsobech; *ochlokracie* — vláda luzy;

190: *Koubek* — Jan Pravoslav K. (1805—1854), obrozenský básník, profesor české řeči a literatury na pražské universitě, Nerudův učitel; *Hamerling* — viz vysv. k str. 28; *Krejčí* — Jan K. (1825—1887), přírodovědec, geolog a mineralog, profesor na polytechnice a později na české universitě; *potomek dlažkovický, ... radnický* — v Dlažkovicích, obci v severních Čechách, bylo naleziště granátů, v Radnicích u Plzně se dobývalo kamenné uhlí;

191: *Auffenberg* — Josef A. (1798—1857), něm. dramatický básník; *Jókai*—Moric J. (1825—1904), přední maď. prozaik a publicista, poslanec a žurnalista vládní liberální strany, napsal m.j. román Černé démanty; *jako by byla sáhla do disposičního fondu* — v adresní debatě 22. ledna se Beust bránil proti obvinění, že svou smiřovací politikou způsobil vystoupení Auerspergovo a financoval opoziční tisk z disposičního fondu; *Markétka* — hlavní postava Goethovy dramatické básně Faust a Gounodovy opery Faust a Markétka; zde narážka na tzv. šperkovou árii; *Paleček-Mefisto* — Josef P. (1842 až 1913), přední basista; působil v Prozatímním divadle do r. 1874; *loretánská panenka Maria* — v kapli kostela loretánského je černá Panna Maria;

192: *partiscetl* — úmrtní oznámení (z něm. Partezettel); *tanečnice Pepita* — Pepita de Oliva (nar. 1830), populární španělská tanečnice, hostující v padesátých letech na evropských scénách; *z doby poslední francouzské republiky* — míněna druhá republika v l. 1848—1852; *emitovaný* — vydaný; *švycké kantonální* — patřící švýcarskému kantonu Schwyz;

193: *un real* — stará španělská mince; *dos reales* — (špan.) dva reály; *španělská královna Isabela* — viz vysv. k str. 90;

194: *Der Briefmarkenanzeiger...* — Katalog poštovních známek. Bez-

platný časopis pro filatelisty; *artistický* — umělecký; *Le Timbrophile*... — Filatelista (vychází měsíčně); *The Philatelist*... — Filatelista. Ilustrovaný časopis pro filatelisty; *Preislisten*... — Ceníky, Filatelista. Orgán pro všeobecné zájmy filatelie; *oblong* — obdélníkový formát známky; *protisk* — tisk slabě protlačený na rubu papíru;

196: *säkerhetständstickor* — viz vysv. k str. 172; *verständnisinnig* — pronikavě, hloubavě; *za některá tvá nedělní kázání* — srov. str. 181 až 188;

197: *fejeton i o poštovních markách* — srov. str. 192—195; *irská fenianka* — feniané byli krajní frakce irské národní strany, snažící se násilně odloučit Irsko od Anglie; *svalina* — nádor; *Vogt* — Karl V. (1817 až 1895), švýcarský přírodovědec, průkopník darwinismu; podle velikosti lebeční dutiny posuzoval velikost duševního nadání člověka i národa a podnikal tehdy řadu veřejných přednášek po německých městech (srov. fejeton „České mozkovice" I, NL 20. února 1870);

198: *svalené vlasy* — nahrnuté, shrnuté; *pražská obecní stráž* — srov. str. 145; *Ofelie*, *Markétka*, *Laura* — milenka Shakespearova Hamleta, Goethova Fausta a italského básníka Petrarky; *žíhon* — vlasová podložka; *Offenbachovy operety* — hlavně Orfeus v podsvětí;

199: *Firdusi* (okolo 940—1020), klasik perské literatury a jeden z největších epiků světových;

200: *Vogt* — viz vysv. k str. 197; *Journal amusant* — Zábavný deník, pařížský módní časopis; *la laideur de sa mère* — ošklivost jeho matky; *Mirabeau* — Gabriel Honoré de Riquetti hrabě M. (1749—1791), franc. politik; byl zjizvený neštovicemi;

201: *Rabelais* — byl prý velmi ošklivý; *Ezop* — byl hrbatý; *Pečírkův živočichopis* — Vypsání živočichův pro školy (1850, 1862) od Josefa Pečírky (1818—1870), spisovatele, lékaře a profesora přírodopisu; *Justin Kerner* — viz vysv. k str. 161; *den treuen Freund*... — věrného přítele máš, člověče, ve svém volovi a ve své krávě;

202: *Laboulaye*, *otec Princ-pudlíka* — Edouard René de L. (1811—1883), franc. politik a spisovatel, napsal r. 1868 knížku proti císařství Le prince Caniche; *ministr Giskra byl... očkován z nějakého federalisty* — Giskra (viz vysv. k str. 60) byl horlivým centralistou a germanisátorem; *Banhans* — Anton B. (1825—1902), od r. 1867 zemský a říšský poslanec, v r. 1870 ministr orby; *Kuh* — viz vysv. k str. 81; *kanovník Štulc* — viz vysv. k str. 147; *Pivoda* — František P. (1834 až 1898), hudební pedagog, konservativní odpůrce Bedřicha Smetany; byl hudebním referentem staročeského orgánu Pokrok; *časopisy P. a P.* — Pokrok a německý list J. S. Skrejšovského Politik; týká se Pivodovy polemiky se Smetanou, vyvolané nepodepsaným referátem v Pokroku z 22. února 1870, na který Smetana reagoval v Národních listech č. 56 z 26. února 1870 a pak dále Pivoda 3. března v hovorně Pokroku;

203: *Blanka* — fantasticko-komická opera ve čtyřech jednáních od Karla Šebora (1843—1903) na slova Eduarda Rüffera; po prvé 8. března 1870 na Královském zemském divadle v Praze;

204: *Liščí neděle* — první neděle postní; *roušavý* — napilý vlhkostí, řásnatý;

205: *kindersymfonie* — dětská symfonie; *tvrdí neomylnost jednoho člověka* — od 8. prosince 1869 do 20. října 1870 zasedal v Římě Vatikánský koncil svolaný papežem Piem IX. (srov. vysv. k str. 250) k projednání dogmatu o papežově neomylnosti; přes velký odpor kněžské oposice byl jím papež prohlášen neomylným; *Aj tedy*... — viz Básně I, 503, báseň „Ke koncílu“;

209: *flâneur* — povaleč; *Lenormandka* — Marie Anna Adélaide L. (1772 až 1843), proslulá hadačka a vykladačka karet; m. j. předpověděla Robespierrovi smrt na popravišti a pád Napoleonův; *Saint Germain* (zemřel 1784), hrabě, dobrodruh, důvěrník markýzy Pompadour a Ludvíka XV.; prohlašoval o sobě, že zná elixír života a žije již několik tisíciletí, aniž stárne; *Bartoloměj Holzhauser* (1613—1658), děkan a farář v Bingenu na Rýně; *Heřman z Lehninu* — mnich, domnělý autor tzv. proroctví Lehninského o vyhynutí rodu hohenzollernského a obnovení jednoty v Německu a církvi z r. 1693; *neomylnost* — viz vysv. k str. 205; „*kteříž říkají vidoucím...*“ — podle Proroctví Izaiášova 30, 10; *nynější válka* — viz vysv. k str. 217 a 232;

210: *květina bílá, lilie* — znak Bourbonů; jediným mužským potomkem královské větve bourbonské byl hrabě Chambord (1820—1883); *kvůli doktoru Schmeykalovi* — při adresní debatě 12. září 1870 vystoupil ve sněmovně proti adrese českých poslanců vůdce českých Němců JUDr. Franz Sch. (1826—1894), hlava německého Kasina, a litoval, že se v r. 1866 rozrušil svazek mezi Německem a Rakouskem;

211: *nějaký voly naplněný balón* — narážka na pruskou snahu donutit Paříž vyhladověním ke kapitulaci (srov. vysv. k str. 217) a náhle vzrůstající sympatie Uherska vůči Francii, pramenící ze strachu před vítězstvím Pruska a jeho mocí; *Auerbachův sklep* — viz vysv. k str. 59; „*Jesti jedna velká hlava*“ — z 2. básně 1. oddílu Moudrosti otcovské (srov. vysv. k str. 252);

212: *Naseweisheit* — všetečnost; *Haug* — Johann Christoph Friedrich H. (1761—1829), pseud. Hophthalmos, něm. básník, píšící většinou žertovně o lidských nedostatcích; *Tony Johannot* (1803—1852), ryjec a malíř ze známé umělecké rodiny; *Karel Zelinka* — viz vysv. k str. 70;

213: *smířit český sněm s francouzskou republikou... český národ s Prušáky* — při adresní debatě 14. září 1870 Rieger ve sněmovně dokazoval, že centralismus zahubil Francii a naopak federalismus dopomohl Německu k vítězství; 1. října t. r. pak Pokrok napsal, že se Pruska není proč obávat, neboť Čechům nemá co vzít a mohou pod ním jen zís-

kat, a že národy nedělá gramatika, nýbrž samospráva; Národní listy obvinily proto Pokrok z prusofilství; *ausgleichsmacher* — vyrovnavatel;

214: *Náděje na zábavu...* — Snaha vládních kruhů (ministerstva Potockého) řešit vnitřní situaci Rakouska dohodou s Čechy narazila na odpor německých buržoasních nacionalistů. V Praze vydal německý volební výbor provolání k volbám do zastupitelstva pražské obce 28. listopadu 1870, které bylo prací pražské německé liberální strany (tzv. strany Kasina, srov. vysv. k str. 227), usilující o ovládnutí obecního zastupitelstva, a současně zesílily v říšské radě protičeské výpady. Podle NL ze 17. listopadu veškeří řečníci v adresní debatě panské sněmovny mířili proti Čechům i federalismu a útočili na české státní právo. (Hrabě Auersperg se na příklad vysmíval „strašidlu koruny svatého Václava, vytaženému z kabinetu starožitností".) *Bhartrihari, filosof indický* — básník ze 7. stol. n. l.; psal rázovité průpovědi o lásce a životní moudrosti;

215: *Mitbürger!* — Spoluobčané!; *dr. Schütz* — MUDr. Jakob Sch., universitní docent; *Garabella* — Rudolf G., majitel domu na Hradčanech; „*seine wirtschaftliche und sittliche Freiheit*" — „svou hospodářskou a mravní svobodu" (citát z něm. provolání); *dr. Vaňka* — Wenzel Wanka von Rodlow (1798—1882), neblaze proslulý starosta Prahy v padesátých letech; *vedli oni dráhu z Liberce dvanáct mil od Prahy* — stavba liberecké dráhy měla Prahu odříznout od světového obchodu; *Palacký* — byl stejně jako Sladkovský členem volebního komitétu strany Pokroku (strany českých federalistů); *Dittrich* — Josef D., lékárník a majetník domu čp. 219 na Malé Straně, byl kandidován stranou Pokroku do 1. sboru za Malou Stranu; *Huleš* — Josef H., kupec a majitel domu, byl ve volebním komitétu strany Pokroku a stal se náměstkem starosty; „*wirtschaftliches und sittliches Gedeihen*" — „hospodářský a mravní prospěch" (citát z provolání); *židovská škola* — pražští němečtí politikové chtěli prosadit, aby město vydržovalo náboženskou židovskou školu;

216: *poslední volby do říšské rady* — na jaře r. 1867, při kterých česká strana propadla; 13. dubna 1867 pak čeští poslanci protestovali proti složení sněmu a rozhodli se jej neobesílat; *jako Simson v klín Delily* — národní rek izraelské pověsti Samson prozradil Dalile, ženě z nepřátelského tábora, že zdrojem jeho síly jsou dlouhé, husté vlasy; její lstí byl ostříhán a pak zajat, oslepen a později zabit; *Není tam jediného padlého ministra... vznešeného knížete* — souvisí s útoky bývalého ministra Herbsta (viz vysv. k str. 60 a 63) a knížete Auersperga (viz vysv. k str. 60 a 168), Lichtenfelse i jiných příslušníků německonacionálního tábora proti ministerstvu Potockého ve sněmovně poslanců; *půjdem... zase na Žofín* — konala se tam koncertní zábava pořádaná řemeslnickou besedou ve prospěch vánoční nadílky řemeslnickým učňům;

217: *Myši* — 18. srpna prohrál franc. generál Bazaine bitvu s Prusy u Met; tím byla celá francouzská rýnská armáda 130 tisíc mužů obklíčena. 1. září u Sedanu byla poražena sedmačtyřicetitisícová armáda vedená Mac Mahonem a od 16. září byla pak obléhána Paříž. Obyvatelé Paříže, třebaže jim hrozilo vyhladovění, vzdorovali nepříteli celých pět měsíců (viz dále vysv. k str. 232); *Když jsem se... potloukal... kolem rozlehlého Palais Royal* — Neruda byl v Paříži r. 1863 (*Palais Royal* — jedna z historicky nejvýznačnějších budov, s rozsáhlými zahradami a kolonádami);

218: *Saturn nesmírně rád sežírá vlastní svá mláďata* — viz vysv. k str. 109; *Aelianus* — snad A. Claudius (z 3. stol.), autor mnoha knih o zvířatech; *dva Napoleoni padli* — císařové Napoleon Bonaparte (1769—1821) a jeho synovec Napoleon III. (1807—1873) po prohrané válce s Pruskem; *Las Cases* — Emmanuel Augustin Dieudonné (1766—1842), komorník a přítel Napoleonův, provázel Napoleona i se svým synem do vyhnanství; po Napoleonově smrti vydal v Paříži v l. 1823—1824 osmisvazkový tendenční spis Paměti (Memorial de St.- Helène); *Albertus Magnus* — A. Veliký (vl. A. hrabě z Bollstädtu, 1193—1280), theolog, scholastický filosof, přírodozpytec, polyhistor, zvaný proto též Doctor universalis; *kronikář Hájek vypravuje* — Hájek z Libočan v Kronice české; *už za Otakara I. překážely* — narážka na německou kolonisaci; *u Goethe je potkan ve službě Mefista* — ve scéně Studovna vyzývá Mefisto jako pán štěnic, myší, potkanů, žab, much a vší krysy, aby ohlodaly znamení muřích noh na prahu Faustova pokoje, které mu brání v odchodu a znemožňují získat plnou moc nad Faustem;

219: *po upálení Jidáše* — velikonoční zvyk na venkově (*jidáš* — opálené dřevo posvěcené na Bílou sobotu); *Virgil Grohmann* — Joseph V. G. (1831—1919), klasický filolog a orientalista, napsal spis o staroindickém léčení; *arický* — árský či arijský, indoevropský; *Rudra* — védský bůh bouří a léků; *Freia* — germánská bohyně lásky a plodnosti; *Smintheus* — přízvisko Apollonovo, zobrazovaného často s myší v ruce nebo pod nohou; v jeho kultu měla myš symbol věštecký a byla proto chována v Apollonově chrámu; *Teukrové* — Trojané, obyvatelé Tróje; *Krina* — Krišna, Kršna (tj. černý), nejpopulárnější božstvo indické; *Chrisa* — Krissa, řecké město blízko Delf; *jeden proti druhému intrikuje...* — původně následovala ještě věta: „Viz v Tagesbote článek Herbstův proti Giskrovi.“ (srov. str. 410), kterou Neruda narážel na článek „Dr. Karl Giskra †“ od anonymního vídeňského dopisovatele z 28. prosince 1870. Politik a Prager Abendblatt označily tehdy za autora ironisujícího a posměšného článku Herbsta a Tagesbote se to snažil vyvrátit;

220: *historie o mohučském biskupu Hattovi* — Hatta, od r. 968 arcibiskup mohučský, byl podle pověsti sněden od myší pro nelidskost a krutost k chudým;

221: *oprysk* — zde zbytky;
223: *šprüchle* — průpovídky; *Ifigenie... utekla od taurských břehů* — Ifigenie, dcera Agamemnona a Klytaimnestry, měla být obětována bohyni Artemidě, byla jí však zachráněna a v mraku přenesena do Taurie, odkud uprchla s bratrem Orestem a bratrancem Pyladem; *očekával od rakouských státníků něco nového* — premiér Potocký vypsal nové volby do zemského sněmu, v nichž Češi nabyli většiny; císař František Josef prohlásil 28. září 1870, že se dá korunovat v Praze, rozšíří pravomoc zemského sněmu a obnoví stará práva Království českého; *Patti* — Adelina P. (1843—1919), italská koloraturní zpěvačka; hostovala v té době v Praze;
225: *hrabě Clam-Martinic... odevzdal... svou visitku* — narážka se týká III. části fejetonů „Ze zápisků rakouského špicla", otiskovaných v Pokroku od 3. ledna 1871; policejní konfident zv. Lobes, který své zápisky redakci prodal, tu 5. ledna vypráví, jak byl sledován i hrabě C.-M. (viz vysv. k str. 133) a jak vypadalo hlášení o jednom jeho pobytu v Praze;
226: *ve Francii... přelili mnoho olova* — srov. vysv. k str. 217; *Malé staroměstské náměstí* — dnešní Malé náměstí; *Lieder der Heimat...* — Písně domoviny. Kytice z německo-české básnické zahrady; *Kalina* — Josef Jaroslav K. (1816—1847), předčasně zemřelý nadaný básník, zabývající se též horlivě klasickou a slovanskou filologií; *Kloučkova* — Kateřina Klouczek (1833—1858), něm. básnířka; její básně byly vydány r. 1859; *Král* — Josef Mirovít K. (1789—1841), katolický kněz a vlastenecký spisovatel z družiny Josefa Liboslava Zieglera, skládal žertovné, satirické i vážné verše, povídky a poučné články; *David Kuh* — viz vysv. k str. 81; *reitknecht* — harcovník; *reimknecht* — veršotepec; *Des Menschen Geist...* — Lidský duch je chameleon; *Widmung* — věnování;
227: *Ich wär ungern...* — Nerad bych byl koněm tam, kde oslové dostávají lepší žrádlo; *filosof Rückert* — Friedrich R. (1788—1866), něm. básník, orientalista a novinář; *Kasino* — středisko pražské německé buržoasní společnosti v Jungmannově, býv. Široké ulici;
228: *Ora et labora!* — Modli se a pracuj!; *nejslavnějším bojovníkem za lidskost a svobodu* — narážka na Velkou francouzskou revoluci, skrývající v sobě i sympatie vůči obětavě bojujícímu francouzskému lidu ve válce prusko-francouzské; *národ ten nyní klesá* — srov. vysv. k str. 217; *Giči Manitó* — nejvyšší indiánský bůh;
229: *Klopstock* — viz vysv. k str. 8; *a když uzříte dcery Silo jíti k tancování...* — podle knihy Soudců 21, 21 (*Silo* — osada v Judeji, staré sídlo archy Hospodinovy a za Jošuy středisko Židů); *Mara, sestra Mojžíšova, vzala buben a tančila* — spr. „Maria prorokyně, sestra Aronova", Mojžíšova bratra a proroka, když Mojžíš převáděl Izraelské přes Rudé moře (2. kniha Mojžíšova 15, 20); *Jeftovna křepčila svému otci vstříc* — viz vysv. k str. 137; *Hérodias tančila tak krásně* —

o narozeninách králových dcera Herodiadina Salome okouzlila svým tancem krále a na matčinu radu si vyžádala jako odměnu hlavu Jana Křtitele, vězněného králem Herodesem Antippou za to, že mu vytýkal veřejně poměr s ženou jeho bratra Filippa Herodiadou (Matouš 14, 6); *„poskakoval ze vší síly před hospodinem“* — při přenášení archy Hospodinovy do Davidova města (2. kniha Samuelova 6, 14); *obětovali jako král David „vola a skopce“* — tamtéž 6, 13; *trouble* — zmatek, rozruch;

231: *nazvav ho kdysi „největším humoristou devatenáctého století“* — ve fejetonu Římské elegie (NL 24. července 1870); *„vladař duší“* — italská poslanecká sněmovna schválila tehdy článek 3 návrhu zákona o zárukách udělovaných papeži; podle něho příslušela papeži veškerá pocta jako svrchovanému panovníku; *skoro pánbůh sám* — srov. vysv. k str. 205;

232: *obolus* — drobná starořecká mince, dávaná do úst mrtvým jakožto převozné mythologickému Cháronovi; *Ecclesia perversa tenet faciem diaboli* — slovní hříčka: Z druhé strany má církev podobu ďábla nebo Zvrácená církev má podobu ďábla; *v delegacích* — před poslaneckou sněmovnou (tj. delegáty zemských sněmů); *mitrailleusa* — viz vysv. k str. 20; *„mi-carême“* — karnevalový průvod; *„boeuf viellé“* — „masopustní vůl“, viz str. 136; *novopečený císař všech Němců* — 4. února 1871 vydala pařížská vláda provolání k francouzskému národu, že po pěti měsících obležení (srov. vysv. k str. 217) uzavírá příměří a obětuje Paříž, aby zachránila Francii; předtím 18. ledna bylo ve Versaillích prohlášeno německé císařství; císařem se stal pruský král Bedřich Ludvík (1797—1888), zvaný pak Vilém I.; *makadam* — viz vysv. k str. 126;

233: *Je to nyní rámus ve Vídni* — v nově jmenovaném Hohenwartově úřednickém ministerstvu, které vystřídalo kabinet Potockého a jako program si vytklo vyrovnání s oposicí na půdě ústavy, byl ministrem spravedlnosti dr. Karel Habětínek (1830—1915), právník a profesor práv na pražské a vídeňské universitě, a ministrem kultu a vyučování dosavadní ministerský rada Josef Jireček (1825—1888), literární historik, právník, filolog, žurnalista a politik; jmenování dvou Čechů ministry se setkalo s prudkou odezvou ve vídeňském tisku; zvláště Neue freie Presse se vysmívala českým jménům obou ministrů a urážlivými vtipy komentovala jejich jmenování; *Alserov* — Alserstadt, vnitřní čtvrť Vídně; *Nationalbank bezahlt dem Überbringer* — Národní banka zaplatí doručiteli;

234: *Sejček* — viz vysv. k str. 82; *byl korunován na básníka* — 8. dubna 1341 v Římě na Kapitolu z podnětu pařížské university a římského senátu; *Šamberk* — František Ferdinand Š. (1839—1904), herec a dramatický spisovatel; *divadlo Národní...* — jeho stavba byla brzděna hlavně pomalou dodávkou kamene;

235: *Frankovský* — Josef F. (1840—1901), přední komik; *Bandité* —

komická zpěvohra ve třech jednáních od Jacquese Offenbacha na text Meilhaca a Halévyho; po prvé v aréně na hradbách 30. června 1870 v překladu Emanuela Züngla a režii Kolára ml.; *krógn* — límec; *Živnostenská banka pro Čechy, Moravu a Ƒ. S.* — narážka na podnikatele Jana Stanislava Skrejšovského (viz vysv. k str. 62); *čeští „mistviehrové" a jenerál Pulz* — v zaslánu Národním listům 29. března 1871 si nymburští občané stěžovali na svob. pána Ludvíka Pulze, c. k. generálmajora a brigádního velitele 9. divise v Praze, že jim nadával „verfluchte böhmische Mistvieher" (zatracená česká hovada), když mu pro jeho dřívější spílání Čechům odepřeli poskytnout povoz; *Židáše... spálili* — viz vysv. k str. 219; *Bůh žehnej* — viz Básně II, Kniha epigramů, báseň Chuť, str. 272;

236: *dušičky, všechněch svatých kosti* — pečivo v podobě housek, pečené o Dušičky, a v podobě křížem přeložených hnátů, oblíbené zejména na venkově;

237: *vstává z mrtvých... české divadlo* — uvedena premiéra Vlasty od Václava Vlčka se Sklenářovou-Malou; zemský výbor 4. dubna poukázal ředitelství k výplatě subvenci za prošlé tři měsíce; *české polemiky* — polemiky mezi Národními listy a Skrejšovského časopisy Pokrok a Politik, které nařkly Sladkovského, že získával podpisy na kandidátní listinu k volbě bursovního komitétu nečestným způsobem, zatlačila do pozadí polemika o původu tzv. „Důvěrných dopisů z Prahy" (Intime Briefe aus Prag), otiskovaných od 23. září 1870 ve vídeňském listu Montagsrevue, rozvířená na jaře 1871 uveřejněním Skrejšovského článků „Literární jidášové čeští" v Pokroku. Neruda tu zesměšňuje článek Pokroku ze 7. dubna 1871, obviniv ší nakladatelství Ferdinanda Dattla a Eduarda Grégra z kolportování Montagsrevue, neboť na zapůjčeném exempláři listu prý byly poznámky a korektury psané některým členem redakce Národních listů. Viz též dále str. 243; *věčně stejné ve své kráse...* — parodie vstupních veršů Hálkova Alfréda; *deklaranti* — poslanci, kteří podepsali Osvědčení poslanců českých z 22. srpna 1868, žádající úplnou rovnoprávnost češtiny s němčinou a všeobecné hlasovací právo a obsahující důvody, proč se čeští poslanci nemohou účastnit sněmu; *Klimeš* — Josef K., starosta chrudimský; *Roth* — JUDr. Karel R., advokát, člen chrudimského obecního představenstva; *vedle levice herbsto-hasnerovské* — Herbst (viz vysv. k str. 60 a 63) a Hasner (viz vysv. k str. 60) seděli jako něm. burž. liberálové na levé straně parlamentu; *budoucí bursa pražská* — byla otevřena 15. dubna 1871 v 1. patře Kaskelinova domu čp. 37 na Příkopech vedle Francouzské kavárny; *Neffovy juchty* — závod Jana Neffa s uměleckými výrobky (viz vysv. k str. 104); *kněhkupectví Dattlovo* — na rohu Národní, býv. Ferdinandovy třídy, a Perlové ulice, čp. 365-43; *doktor Kalousek, člen redakce Pokroku* — Josef K. (1838—1915), historik, pracoval po ukončení studií v redakci Pokroku v l. 1868 — 1872;

238: *Ein reicher Kranz...* — bohatý věnec krásných dam;
239: *vázán jako lipská kniha* — Lipsko s četnými velkými nakladatelstvími knih i not, rozsáhlými knihařskými závody a tiskárnami proslulo jako největší knihkupecké město světa; *nejmilejší... přítel, bytem v Jindřišské ulici* — J. S. Skrejšovský, srov. též vysv. k str. 62 a 242;
240: *Jsme už dva...* — Podkladem narážky je dopis otištěný ve veřejné hovorně Posla z Prahy 27. dubna 1871, v němž se autor nadšeně stavěl za zásady vyslovené v článku Posla z Prahy 23. dubna, vyzývajícím k odběru přílohy Národní hospodář; redaktor Václav Bělák-Šimáček tu propagoval kapitalistické podnikání, zaměřené především prakticky. Také pisatel dopisu se projevil jako zastánce kapitalismu: síla národa a jeho vážnost spočívá podle něho v zámožnosti jeho jednotlivých příslušníků. — Šimáček v té době napsal také — stejně jako jiní jmenovaní v aféře s Montagsrevue (viz vysv. k str. 237) — četná vysvětlující zaslána, jimiž reagoval na jeden „důvěrný dopis", zmiňující se o domnělé soukromé rozmluvě Riegrově s ředitelem Bilkou o kauci čtyř tisíc, zapůjčených Bilkou Šimáčkovi r. 1865, když rozšiřoval Posla z Prahy; *Arimatejský spolek* — spolek k pohřbívání chudých; *„žebráci"* — geusové, název účastníků nizozemského národního hnutí proti španělské nadvládě v 2. pol. 16. stol.;
241: *Lindau* — Paul L. (1839—1919), něm. žurnalista a spisovatel; *J. S. Skrejšovský* — viz vysv. k str. 62 a 242; *zakladatel Rothschildova domu* — Mayer Amschel R. (1743—1812); *trabant* — průvodce; *„Nandej peněz do svého měšce!"* — několikrát opakovaná slova v 8. výstupu 1. jednání Shakespearova Othella, jimiž Othellův proradný sluha Jago přemlouvá benátského šlechtice Roderiga ke společné pomstě na Othellovi; *Napoleon III.* — viz vysv. k str. 218; *Politik* — viz vysv. k str. 202;
242: *Vaterland* — viz vysv. k str. 142; *lokaje z Jindřišské ulice* — v r. 1869 tu Skrejšovský koupil dům č. 7 a zřídil v něm tiskárnu Politik; *sieblovský malér* — Mefisto způsobí, že studentu Sieblovi, milujícímu Markétu, zvadne v ruce každá květina;
243: *Upřímné nabídnutí k sňatku* — 21. května 1871 v článku „Doklady stran konšpirace českých literárních jidášů" s mottem z Nerudovy arabesky Byl darebákem („Jeho německý sloh byl vbrzku vybroušen...") obvinil Skrejšovský z přímého spojení s Montagsrevue (viz vysv. k str. 237) také Nerudu. Uvedl, že Nerudovou rukou psané depeše a listy přicházejí do redakce Montagsrevue, větším dílem se tam doslovně otiskují, a upozornil Nerudu, že V. K. Šembera nezachází s jeho rukopisy dosti opatrně. 22. května se Neruda bránil v Národních listech zaslánem a podal na Skrejšovského žalobu. Čestný soud později rozhodl o Nerudově nevině (viz Dopisy II a Spol. III); *Krakonoš* — jednoaktová opera od něm. hudebního skladatele Augusta Conradiho (1821—1873); *francouzská mystérie*

z 15. století — mystérie o Jidášovi; *Flögel* — Karl Friedrich F. (1729—1788), něm. literární historik;

244: *Shakespearův Kent* — postava vévody oddaného králi v tragédii Král Lear; *vloni jsem inšpicíroval svou t. č. usedlost u Jeruzaléma* — na cestě do Malé Asie (viz Obrazy z ciziny, str. 102); *údolí josafatské, gihonské...* — starozákonní názvy z okolí Jeruzaléma; *Aiša* — nejoblíbenější žena Mohamedova; *která ho ošidí* — podle árie Kecala v 2. jednání Prodané nevěsty; *prý se nám Čechům povede líp* — Slibované narovnání s Čechy se na základě císařova stanoviska — nepřijal Herbstovu adresu namířenou proti státoprávní oposici — stalo stálým thematem veškerého tisku; vyskytly se i zprávy, že zvláštním ministrem pro české záležitosti bude jmenován JUDr. Václav Bělský (1818—1878), deklarant, náměstek nejvyššího maršálka Království českého v l. 1870—1872. Zprávy podobného druhu měly vyvolat ve veřejnosti odpor proti ministerstvu Hohenwartovu; *zur Essenszeit...* — v čas jídla vyhnán z domu jako řezničtí tovaryši v postě; *ještě mám jednoho přítele* — míněn Skrejšovský (viz vysv. k str. 242);

246: *Autentický ukazatel...* — Erben, tehdy ředitel archivu a jiných pomocných úřadů pražského magistrátu, jej sestavil z nařízení městské rady pražské, která se ve schůzi 8. října 1868 usnesla zavést pro lepší orientování nové číslování domů podle ulic;

247: *Heine čítal našeho Autentického ukazovatele* — narážka na báseň „Ztroskotán" ze sbírky Kniha písní (po prvé r. 1827), oddíl Severní moře, cyklus druhý; *po vyrovnání* — viz vysv. k str. 244; *redakce tří velkých časopisů českých* — Národních listů, Pokroku a Politik; současně narážka na návrh Pokroku z 23. května 1871 na založení třetího politického českého listu v článku „Založme třetí list!"; *U „Kaina"... je židovská porážka* — v Břehové ul. čp. 286-16 v Praze I (nyní zbořeno) byly jatky, majetek Josefovského společenstva řeznického;

248: *reptyl* — plaz; *jednu z těch „petrolejových myšlének"* — narážka na obvinění Národních listů Pokrokem z 3. června 1871 z „petrolejnictví" v názorech na pařížskou Komunu; *vhodný zas citát z „fejetonu Národních listů"* — nedělní fejeton v Pokroku 4. června 1871 „Také jedna, ačkoli méně politická faustiáda" s mottem z Nerudova fejetonu „Proč bychom se neprali?" (NL 21. května 1871) chtěl na výňatcích z Národních listů a Montagsrevue vedle sebe postavených dokázat souvislost mezi oběma listy, především Nerudovo autorství Intimních dopisů (srov. vysv. k str. 237 a 243), a současně byl reakcí na fejeton Národních listů z 3. června „Politická faustiáda", upozorňující porovnáním několika citátů z Pokroku a Politik na rozpor obou staročeských orgánů v hodnocení událostí ve Francii (srov. Spol. III);

249: *Teď se nám... vztekají psi* — týká se zprávy, že vzteklý pes pokousal několik osob a na padesát psů; magistrát vydal pak příkaz, aby všichni nalezení psi, nebudou-li do čtyřiadvaceti hodin

po lékařské prohlídce vyzvednuti svými majiteli, byli utraceni;

250: *verthajmka* — nedobytná pokladna vyrobená firmou Wertheim; *hrabě Maffei... šťastný otec několika buclatých dogmat* — Pius IX. (1846—1878), pův. hrabě Jean Maria Mastai-Ferretti (nar. 1792), prohlásil např. r. 1854 článek víry o neposkvrněném početí Panny Marie; srov. též vysv. k str. 205; *Pio Decimo pan Patrucci... se cvičí v neomylnosti* — papež vydal bulu, jíž zprostil kardinály volby nového papeže po své smrti a ustanovil kardinála Patrucciho svým nástupcem;

251: *ve městě Bedřicha Velkého je... jásání...* — 16. června 1871 se konala v Berlíně velká „slavnost vítězného vjezdu vojska německého" a odhalení pomníku Bedřicha Viléma III., otce Viléma I.; ke slavnosti se sjeli Němci z celé země a mnoho cizinců; u Braniborské brány bylo pruské vojsko vracející se z Francie uvítáno šedesáti germánskými pannami v bílých šatech; *korunní princ pruský* — Vilém Mikuláš Karel (1831—1888), pozdější císař Bedřich III., byl vrchním velitelem všech německých armád ve Francii; *uzavření míru ve Francii* — viz vysv. k str. 232;

252: *Poslání do Krakova* — poblíže Krakova, v klášteře premonstrátů ve Zwierzyńci, působil od r. 1847 nejprve jako správce, pak jako biskupský komisař a krakovský viceděkan básník Boleslav Jablonský (1813—1881), autor oblíbených básnických sbírek Písně milosti a Moudrost otcovská; *dvakrát, když je na příklad konfiskace* — v konfiskovaném čísle Národních listů z 8. prosince 1871, č. 337, měl Neruda fejeton „Noční schůze feudálně-klerikálního českého sněmu" (viz Žerty, 65); *v Cařihradě cholera... „zuřila"...* — navazuje na zprávu NL 10. prosince 1871;

253: *firma Tippmann v Šlikově paláci* — na rohu Spálené ul. a Národní třídy, čp. 61—24; *v milém Rakousku... se topí samými „historickými pergamény"* — ministerstvo Auerspergovo vypracovalo novelu zákona o přímých volbách z nouze, podle níž nově zvolený poslanec, který se v zákonné lhůtě 14 dnů nedostaví do říšské rady, pozbývá mandátu a místo něho se povolá kandidát, který proti němu propadl; tím měla být potřena státoprávní oposice a znemožněn trpný odpor. — 26. listopadu pak byl jmenován místodržitelem Království českého a krátce nato i nejvyšším vojenským velitelem v Čechách svob. pán Koller (viz vysv. k str. 171), což český tisk charakterisoval jako opětné zavedení vojenské diktatury v Čechách; *Edvard Reményi* (1830—1898), maď. houslista, vynikající zvláště v interpretaci lidové hudby maďarské; *Slavík* — Josef S. (1806—1833), vynikající houslista, zv. český Paganini; po velikých úspěších ve Vídni v letech 1832 až 1833 zemřel v Pešti na tyf;

254: *Laub* — Ferdinand L. (1832—1875), houslový virtuos; *když už jsem nedostal z korunovace nic* — viz vysv. k str. 223;

255: *Před Štědrým večerem* — Fejeton je jakási bilance politické porážky

v předchozích měsících (podle sdělení některých německých liberálních listů se měla vláda postavit zcela na stanovisko prosincové ústavy a odmítnout jakékoliv ústupky) a výrazem protichůdných pocitů: radostí a nadějí po vítězství federalistů v přímých volbách do říšské rady 18. prosince 1871 i pochybností, bude-li toto vítězství co platné;

256: *chanuka* — slavnost posvěcení chrámu, osmidenní děkovná slavnost počínající 25. prosince, na paměť vítězství Makabejských, hrdinného rodu židovského, vedeného Judou zv. Makkabi (= kladivo), v povstání proti syrskému králi Antiochovi IV., které skončilo dočasnou obnovou židovského národního státu;

258: *Sir Francis Drake* (1545—1596), angl. admirál a cestovatel, jeden z tvůrců angl. námořní moci; *papež Řehoř XV.* (1554—1623), jezuita, papež od r. 1621, podporoval v třicetileté válce Ferdinanda II. a katolickou Ligu proti Čechům; *největší vtip pod sluncem* — viz vysv. k str. 205; *statisíce vytáhly...* — viz vysv. k str. 217; „*Theatrum mundi*“ — divadlo světa;

259: *Après nous* — ...le déluge, Po nás ať přijde potopa, heslo markýzy de Pompadour;

260: *Svatobor* — podpůrný spolek českých spisovatelů, zal. r. 1862; měl také poskytovat básníkům a spisovatelům stipendia na cesty do ciziny; *prý jsme... získali... šlechtu českou* — vítězství federalistických velkostatkářů při prosincových přímých volbách do říšské rady bylo dosaženo za politické účasti knížete Karla Schwarzenberga a česká historická šlechta se svou dosud nebývalou politickou aktivitou snažila vzbudit dojem, že se hlásí k národnímu programu; český tisk po volbách přinesl jmenovité seznamy „Jak naše šlechta hlasovala“; *dal na Národní divadlo* — míněno ironicky, neboť šlechta nejevila o jeho stavbu zájem; *Clam-Martinic položil u policejní direkce petardu* — narážka na výbuch petardy před policejním ředitelstvím 11. června 1869 (srov. vysv. k str. 151), po němž následovalo hromadné zatýkání a stíhání a jenž byl později, v únoru 1870 při velkém procesu s tajným spolkem Blaníkem, označen jako atentát na policejní ředitelství; *viděl... jít Lva Thuna směrem k Židovskému Městu* — narážka na četné buršácké výtržnosti, při kterých byly kamenovány české školy a instituce. Známým provokatérem byl tehdy židovský porodník a chirurg Markus Teller (*Lev Thun* — viz vysv. k str. 73);

261: *Sociálně-politicko-nesmyslná mosaika* — Auerspergovo ministerstvo připravovalo návrh zákona na přísnější censuru českého tisku, umlčení české poroty a zákon o přímých volbách z nouze s propadlými kandidáty (srov. vysv. k str. 253), což mělo být projednáno na říšské radě 13. ledna 1872. — V téže době, kdy se všechen liberalistický tisk zabýval otázkou, jak nejúčinněji potrestat českou opposici (Neue freie Presse např. navrhovala rozpustit zemský výbor a do-

sadit na jeho místo c. kr. komisaře), vyšla v Lipsku anonymní brožurka, demaskující vlastní smysl politiky německých buržoasních liberálů. Na osobě bývalého říšského kancléře hraběte Beusta, který v pěti letech zbohatl nekalými machinacemi (např. prozrazováním úředních tajemství zahraničněpolitických, využívaných pak s prospěchem při hře na burse), ukázal autor, jak ústava slouží jen k vykořisťování utlačených národů; *nestydatost v peněžitých požadavcích* — místodržitel Království českého a předseda zemské školní rady Koller (viz vysv. k str. 171) nařídil v té době zabavení jmění zemského; konfiskace zemských příjmů byla provedena k rukám německé ústavověrné zemské školní rady a zabavené zemské peníze dostaly výhradně německé okresy;

262: *velká úmrtnost* — vídeňskou bursu rozrušilo náhlé úmrtí dvorního rady Edvarda Warrense, známého publicisty a odvážného hráče na burse; *německý spisovatel Bauernfeld* — Eduard B. (1802—1890), úspěšný vídeňský dramatik a autor satirickopolitických epigramů, byl o svých sedmdesátých narozeninách 13. ledna 1872 vyznamenán řádem železné koruny a šlechtictvím; *Sabina při svém jubileu* — 28. prosince 1871 mu bylo šedesát let; policie zakázala jeho ctitelům (převážně z kruhů dělnických) uspořádat v předvečer jeho narozenin průvod s pochodněmi a lampiony k jeho obydlí i zastaveníčko; *stopa medvěda* — podle zprávy Pokroku z 27. prosince 1871;

263: *Nepůjdou-li do říšské rady...* — viz vysv. k str. 253; *zkonfiskovat federalistickým velkostatkářům všechny statky* — viz vysv. k str. 260;

264: *Rothschild mne už zase předešel* — nabídl se, že zaplatí za Francii Prusku zbývající část válečného dluhu, postoupí-li mu a jeho společníkům na třicet let monopol tabáku; *pořád ještě nemáme svou „tramvaj“* — k zavádění koňské dráhy došlo až v druhé polovině roku; *„a non lucendo“* — viz vysv. k str. 121; *Schramm* — ve Vídni se pátralo po vysloužilci Em. Schrammovi, který zpronevěřil 18 tisíc;

265: *„Žijete toliko z milosti Čechů!“* — tyrolský poslanec Greuter kritisoval v říšské radě 13. ledna 1872 přívržence ústavy; za podklad si vzal větu z trůnní řeči z 28. prosince 1871, ve které se litovalo, že jedna část obyvatelstva neobesílá říšskou radu (srov. vysv. k str. 73), a dovozoval, že němečtí liberálové tomu vlastně mají být vděčni, neboť čeští deklaranti by mohli ve sněmovně odhlasovávat jen adresu nedůvěry ministerstvu; *trůnní řeč* — projev, kterým panovník nebo jeho zástupce zahajuje nebo uzavírá zasedání parlamentu; při zahájení švédského parlamentu král oznámil, že finance jsou tak uspořádány, že mohou být některé daně zmenšeny; *ministr Jireček* — viz vysv. k str. 233; byl ministrem pouze do pádu Hohenwartovy vlády v listopadu 1871; očekávalo se od něho, že se zasadí o osamostatnění české university a její zrovnoprávnění s universitou německou; *„knihy přání“* — se zprávou o jejich zavedení přinesly Národní listy 17. a 18. ledna výzvu, aby se do nich zapisovaly všechny stíž-

nosti na nešetření rovného práva češtiny a její hrubé urážení (německé nápisy, němečtí úředníci na dráze, německé jízdenky atp.); *Janeček III.* — cikán Václav J. mladší, ze známé cikánské zlodějské rodiny; *hravě překonav učence naše* — v řeči proti Greutrovi Herbst prohlásil, že Praha je město německé, Němci založené; Greuter mu odpověděl, že je české, i když má německé Kasino; *deutsche Ehrenjungfrau I. Klasse* — německá čestná panna I. stupně;

266: *Rousseauové milující ještě v šedinách* — Jean Jacques R. (1712—1778) se v šestapadesáti letech oženil s mladou dívkou Terezií de Vassemovou a měl s ní pět dětí; *Cartesius* — lat. forma jména franc. racionalistického filosofa, matematika a fysika René Descartesa (1596 až 1650); *Entreprise...* — viz vysv. k str. 185;

267: *most Sirat* — podle mohamedánské víry musí po něm přejít každý mrtvý; je prý tenčí než vlas a ostřejší než břitva a dostane se přes něj do nebe jen člověk spravedlivý;

268: *fosses communes* — společné hroby; *Bhartrihari* — viz vysv. k str. 214;

269: *„bleskosvody společenských bouří"* — srov. Hřbitovní kvítí, 5 (Básně I, 25);

270: *denn was das Feuer lebendig erfaßt...* — neboť co oheň živý pohltí, to ztratí obludnost a zemskou tíži;

272: *českou Rudolfovu sbírku pod kladivo dala* — Rudolf II. nashromáždil na Hradě umělecké sbírky v ceně 17 mil. zl.; část sbírky, která značně utrpěla za třicetileté války, byla v r. 1782, když se z rozkazu Josefa II. vyklízel pro vojsko Hrad, převezena do Vídně a zbytek rozprodán v Praze za směšné ceny;

273: *zádušní úřad* — spravující veškeré movité i nemovité jmění každého kostela a farnosti; *ordinariát* — duchovní úřad s pravomocí diecésního biskupa;

276: *Moderní collegium logicum* — Pražské porotě bylo odňato právo soudit tiskové pře časopisů Národní listy, Pokrok, Posel z Prahy a bylo přeneseno na německé poroty v České Lípě, Litoměřicích a Liberci; současně byl vídeňskému parlamentu přednesen ministrem spravedlnosti dr. Glasrem návrh zákona o dočasném zrušení české poroty. Byl to jeden z Herbstových pokusů o umlčení českého tisku, který byl nežádoucím mluvčím opposice (srov. též vysv. k str. 261); *Tomíčkova mluvnice, vydání čtvrté* — Česká mluvnice nově vzdělaná Jana Slavomíra Tomíčka (1806—1866); vyd. po prvé r. 1850; *Rankův slovník, vydání druhé* — Kapesní slovník novinářský od českého lexikografa Josefa Ranka (1833—1912), vyd. po prvé r. 1862; *Učení materialismu je nesmyslné...* — parafráze výroků vídeňského klerikála, nacionalisty Josepha Otmara von Rauschra (1797 až 1875), útočícího v pastýřském listě z posic reakce na liberalistické školské zákony; *vídenský „Haarmarkt"* — spr. Hoher Markt, střed nejstarší Vídně;

277: *Kde panuje „liberálnost“, nemůže být svoboda* — Neruda obrací zpátečnický výrok v narážku na Rakousko, kde byli u moci němečtí liberálové, buržoasní nacionalisté; *Bismarck... vyřízne jim jazyk* — stále bezohlednější postup Bismarckův proti Polákům po skončení války prusko-francouzské se projevil především v plánovitém poněmčování škol a úřadů; odstranil např. ministra vyučování Müllera, císařova oblíbence, za jehož působení se zastavil postup germanisace a ve volbách do sněmu zvítězili Poláci; *kanovník Würfel hlasoval... proti Čechům* — viz vysv. k str. 260; *blahoslavená Anežka prohlášena za svatou* — 3. února 1872 zahájil pražský kardinál Schwarzenberg tzv. kanonický proces o prohlášení dcery Přemysla Otakara I. Anežky (1205—1282) za svatou, což bylo uskutečněno až dekretem Pia IX. 3.března 1874; *zemřel zas jeden profesor Čech* — Jan Erazim Vocel (1803—1871); podle zprávy Deutsche Zeitung byla jeho stolice na pražské universitě proměněna na profesuru pro klasickou archeologii a za profesora povolán Němec Otto Berndorf; *Ich kann auch hotentotisch sprechen...* — Mohu i hotentotsky mluvit, jen když je moje srdce správně české; *kometa* — viz vysv. k str. 279; *články fundamentální* — souhrn zásad předložených Čechy r. 1871 císaři, upravujících poměr Českého království k ostatním zemím Rakouska-Uherska;

278: *spalování mrtvol* — viz „Pohřbívání v Praze“, str. 267; *giesshüblovská voda* — Kysibelka (podle Giesshübel — Kysibel);

279: *Stran toho strachu před letošní kometou* — Ženevský hvězdář Plantamour objevil do té doby největší vlasatici, která podle jeho pozorování a výpočtů letěla nesmírnou rychlostí přímou čarou proti zemi a 12. srpna 1872 se s ní měla srazit; její přibližování se mělo projevovat nesmírným horkem; *Beckovský* — František Jan B. (1658—1725), autor řady historických spisů, sepsal po vzoru Hájkovy kroniky dějiny české (I. díl — až do r. 1526 — vyšel r. 1700 jako Poselkyně starých příběhů českých, 2. díl zůstal v rukopise a byl vydán až v r. 1878);

280: *Turek zbrojí k válce* — k nové válce s Benátskem, která propukla v r. 1662; *král náš* — Ferdinand IV., korunovaný na českého krále r. 1646; *naši šli do říšské rady* — míněn vstup českých poslanců do říšské rady, jenž se později ukázal jako politický omyl; *David Kuh měl na českém sněmě první svou řeč* — od r. 1862 byl poslancem českého sněmu; *ztratil jsem v Rýně-Kolíně portmoné* — na cestě do Francie r. 1863; *Schmerling padl* — dvorské kruhy vídeňské totiž seznaly, že jeho tuhou centralisační soustavu nelze udržet vůči maďarské a slovanské oposici; *Belcredi nevěděl, co má dělat* — Richard hrabě B. (1803—1902), rak. právník a státník, od r. 1865 státní ministr a v l. 1865—1867 ministerský předseda v Předlitavsku, zklamal svou nerozhodností naděje federalistických neněmeckých národů; *Čechy odnesly válku Němců s Němci* — narážka na pruskou

okupaci Čech (srov. Okupační arabesky, Spol. II, 95); rakousko-pruskou válku tak označil císař František Josef I.; *Beust* — viz vysv. k str. 14 a 50; *pro pět rozbitých německých oken byl prohlášen stav výminečný* — v německém Kasině a jezuitům u Sv. Ignáce byla 4. října 1868 rozbita okna; téhož dne žádal na Pankráci dvacetitisícový tábor lidu uskutečnění české korunovace a byl rozehnán vojskem; srov. vysv. k str. 99 a 144; *Giskra propadnuv s memorandem svým* — byl autorem memoranda ministerské většiny ve vládě Taaffově, předloženého v prosinci císaři; hájil v něm radikální politický postup proti neněmeckým národům; srov. vysv. k str. 171 a 174; *Banhans* — viz vysv. k str. 202; *Jireček zařídí českou universitu* — viz vysv. k str. 233;

281: *s harfou v ruce a s vavřínem kolem čela* — jako Nero při devítidenním požáru Říma r. 64; *založím banku* — jako např. Skrejšovský (viz vysv. k str. 235);

282: *užší spojení Čech s říší německou* — za vlády Marie Terezie;

283: *Immanuel Swedenborg* — Emmanuel S. (1688—1772), švédský přírodozpytec a filosof, mystik; *básník Addison* — Joseph A. (1672 až 1719) byl vyznamenán za svou nejznámější báseň The Campaign, oslavující vítězství Marlboroughovo (viz vysv. k str. 97) u Blenheimu; *sir William Congreve* (1772—1828), angl. dělostřelecký generál a vojenskotechnický spisovatel, vynalezl m. j. válečné zápalné rakety; *James Cook* — viz vysv. k str. 97; *Jan a Cornel Wittové* — Jan de Witt (1632—1672), představitel republikánské strany v Holandsku; když Ludvík XIV. přepadl se svými spojenci Anglií a Švédskem Nizozemí a nadiktoval mu ponižující mír, vzbouřil se v srpnu 1672 lid v Haagu a oba bratři, jejichž zradě se přičítala porážka, byli ubiti lidem; *Kateřina z Medici* (1519—1589), franc. královna, iniciátorka Bartolomějské noci; *Kisfaludy* — Sándor K. (1772—1844), lyrik a vůdce protihabsbursky zaměřeného básnického kruhu;

284: *kvůli zákonu kolkovému v Bostonu vzbouření proti Angličanům* — r. 1775 dosáhly americké kolonie zrušení zákona o kolkování smluv, který měl angl. vládě získat peníze ke koloniálním válkám; místo něho však byla zavedena nová cla, především z čaje; když v r. 1775 přistála v Bostonu loď Východoindické společnosti, dovážející čaj, vtrhli obyvatelé Bostonu na loď a naházeli čaj do moře; vzbouření bostonské se tak stalo počátkem americké revoluce; *1862 zavrhla berlínská sněmovna poslanců vojenský rozpočet* — zákon o reorganisaci vojska předložený vládou, v jejímž čele stál Bismarck, usilující o zesílení branné moci; poslanci jej odmítali z obavy, že vláda zesílením stavu vojska směřuje k podvrácení ústavnosti, neboť Bismarck byl znám odporem proti snahám německých liberálů, žádajících na králi Bedřichu Vilému II. ústavu; *porazily protežované jím voje pruské Rakousko i Francii* — Rakousko v r. 1866 a Francii v r. 1870 (viz vysv. k str. 217 a 232);

285: *Juvenál* — Decimus Iunius (asi 60—140), římský satirik, kritisující otrokářskou společnost;

286: *anglická nemoc* — křivice; *mit unserm allergnädigsten...* — s naším nejmilostivějším vévodou v čele; *lettres de cachet* — zapečetěné královské listy užívané ve Francii (zejména za Ludvíka XIV.) vládou k vypovídání nebo zatýkání nemilých osob a naopak zase k ochraňování vznešených zločinců;

288: *Ó Květy, ó Světozore* — Květy (viz vysv. k str. 90) i Světozor, ilustrovaný týdeník zal. r. 1867 Skrejšovským, přinášely podobizny význačných českých spisovatelů; *Vědomosti veřejné* — čínský časopis King Pao; *klasická truchlohra francouzská Cinna* — od franc. dramatického spisovatele Pierra Corneilla (1606—1684) z r. 1640; *velký Taik* — tajkun, světský vladař japonský; *ctihodný Amida* — Amida Buton, hlavní božstvo buddhismu; *Montezuma* (1480—1520), poslední mexický panovník před zabráním říše Španěly;

289: *dosedl ještě téhož dne na trůn...* — postupující politický rozklad země se projevil i v obsazování trůnu; rozhodným momentem tu byly mocenské a finanční zájmy a za krále často byl povoláván cizí panovník, aby obnovil v Polsku pořádek; zde narážka na válku „o dědictví polské" v l. 1733—35 mezi Francií a jejími spojenci, podporujícími bývalého vyhnaného krále Stanislava Leszczyńského, a pruským císařem a Ruskem, stojícími na straně syna zesnulého krále Augusta III., kurfiřta Bedřicha Augusta, jehož se přidržela také část polské šlechty; *usurpátoři trůnu Konstantinův* — Turci; *Themistokles* — státník a vojevůdce athénský v 5.—4. stol. před n. l.; *Miltiades* — athénský vojevůdce a stratég; zasloužil se o vítězství Athéňanů nad Peršany v bitvě u Marathonu; *žoldán* — sultán; *truchlohra Mohamed* — od Voltaira; *císaře italského... navštívil... papež* — narážka na sjednocovací proces v Itálii, kdy docházelo k rozporům mezi světským panovníkem a papežem;

290: *svatý Januarius* — beneventský biskup sťatý za císaře Diokleciána poč. 4. stol., patron neapolský; jeho krev, chovaná s tělem v chrámě sv. Januaria, se prý v blízkosti krve stávala tekutou, a nestalo-li se tak, bylo to považováno za špatné znamení; *poklady z kostela loretánského* — z dómu v italském městě Loretě, jednom z nejslavnějších poutnických měst světa; *nesmí se více nazývat Dominik* — Dominik de Guzman (1170—1271) založil mnišský řád španělský na obracování Albigenských ke katolictví; *Filip II. vyškrtnut z historie* — F. II. (1527—1598), špan. král, představitel nejtužšího reakčního absolutismu;

293: *Chladno až do duše* — Psáno v ovzduší politické ofensivy něm. liberální vlády proti české buržoasní politice; jejím prvním úspěchem bylo získání české historické šlechty pro hlasování s ústavou; *villegiatura* — letní sídlo, byt; *letošní kometa* — viz vysv. k str. 279;

294: *Roquette* — Otto R. (1824—1896), něm. básník a spisovatel;

296: *Montezuma, když ho pekli* — spr. Guatemozin, poslední mexický císař, synovec Montezumy (viz vysv. k str. 288), po jehož smrti (padl v pouličních bojích) byl zvolen císařem; po dobytí města Španěly byl zajat a mučen, protože nechtěl vyzradit, kam dal ukrýt královské poklady; citovanými slovy prý zamítl prosbu svého ministra, aby se dalšímu mučení vyhnuli prozrazením pokladu;

297: *Komu běda?...* — viz kniha Přísloví 23, 29—30; *Tacitus uvádí o starých Němcích* — v zeměpisné a národopisné monografii De origine, moribus ac populis Germanorum; *porazili Francouze* — viz vysv. k str. 217 a 232; *král Gambrin* — podle Aventinovy bavorské kroniky počal první vařit pivo bavorský král Gambrinus; *chtějí vyhnat klášterníky, jezovity* — zákonem vydaným v Berlíně 3. července 1872 byl jezuitský řád vypovězen z říšského území a jeho členům zakázána veškerá činnost; ministerstvo osvěty kromě toho vydalo nařízení, kterým se zakazovalo působení na školách i jiným náboženským řádům;

298: *nebojí se 12. srpna...* — viz vysv. k str. 279; *že si toho nikdo nevšimnul* — v podvečer Husova svátku vlál na domě v místě bývalého Husova bydliště bílý prapor s červeným kalichem a pamětní deska byla ozdobena květinami; *ve své navyklé plzeňskolázeňské místnosti* — v hostinci U Ježíška ve Spálené ulici č. 72;

299: *Až přijde ta kometa* — srov. vysv. k str. 279; *Eliáš... byl muž chlupatý* — viz 2. kniha Královská 1, 8 a 11; *týden sv. Jakuba* — kolem 25. července; *štajgrování* — zvyšování cen;

300: *Napoleon nabývá ve Francii zase půdy* — rozšířily se zprávy o chystaném spiknutí pravice s Mac Mahonem v čele; měl být odstraněn president Thiers a připraven návrat bonapartovské dynastie; *Fišpanka* — bývalá městská věznice v Praze II, Trojická ul.; *U Ježíška* — viz vysv. k str. 298; *Panošovo šibalství* — Panoš šibal, jednoaktová fraška od něm. spisovatele Karla Töpfera v překladu Elišky Peškové;

301: *Princezna trebizondská* — komická opereta od Jacquese Offenbacha; po prvé v aréně na hradbách 9. června 1871 v překladu Emanuela Züngla; *Faninka Janouškova* (1830—1904), něm. herečka českého původu; dosáhla úspěchů v Anglii a Americe; *Sněhulák* — burleskní opereta ve třech odděleních (Medvěd v kleci, Medvěd na trůně, Medvěd na větvi) od Nuittera a Trefeua; po prvé v aréně na hradbách 19. července 1872 v překladu a úpravě J. J. Kolára;

302: *můj nakladatel* — Ferdinand Dattel; *Svatobor... nepostaví pomník* — úkolem Svatoboru bylo také stavět pomníky zasloužilým spisovatelům; spolek tu však projevoval značnou liknavost (srov. Lit. I); *šus* — maso z boku dobytčete; *to bude mít Jakub Malý vztek* — viz vysv. k str. 112; *Fr. Orfeus Pivoda* — viz vysv. k str. 202; *David Kuh* — viz vysv. k str. 81; *doktor Brůna* — Eduard B., docent

na pražské universitě a redaktor vládních listů Prager Zeitung, Prager Abendblatt a Pražské noviny;

303: *celý rakouský dluh* — dosahoval již několika miliard a svědčil o upadajícím finančním hospodářství; *Jules Janin* (1804—1874), franc. kritik a novinář, oblíbený fejetonista; *doktor Raudnitz* — viz vysv. k str. 104; byl žid;

304: *Tedesco* — dr. Ludwig T., pražský lékař, od r. 1861 zemský poslanec, Němec, odpůrce Čechů z téhož tábora jako Kuh; *Pickert* — Karl P., filosof a knihtiskař přišlý z Rakous, redigoval Leitmeritzer Zeitung a časopis Die deutsche Volkszeitung;

305: *Fliegende* — Fl. Blätter, ilustrovaný humoristický týdeník vycházející v Mnichově od r. 1844;

306: *němečtí porotci* — srov. vysv. k str. 276; *Pivoda se bude stěhovat z Umělecké besedy* — v zaslánu Národním listům 23. července 1872 členové Umělecké besedy vytkli Pivodovi utrakvismus a odnárodňující tendenci jeho hudební školy, které se ukázaly na produkcích 3. ročníku, odbývaných v polovině července, a protestovali proti tomu, aby škola odchovávající síly pro německou operu byla umístěna v místnostech besedních; *Papageno* — postava ptáčníka z Mozartovy Kouzelné flétny; *„kde to víc vynese“* — narážka na basistu Vojtěcha Šebestu a tenoristu Vincence Vecka, kteří přešli ze zištných důvodů k německému divadlu; *Die Musik machet feine, gescheite Leute* — Hudba činí lidi jemnými a skromnými;

307: *Ferri* — Baldassare F. (1610—1680), zv. Perugino, jeden z největších italských zpěváků-kastrátů; *Porpora* — Niccolò Antonio P. (1686—1766), slavný italský skladatel operní a církevní hudby; *Bernacchi* — Antonio B. (1690—1756), vynikající italský sopranista, zv. „král zpěváků“, majitel pěvecké školy v Bologni; *tři chlapečkové v ohnivé babylónské kleci* — viz Proroctví Danielovo 3, 15—26; *motetta* — v starší hudbě vícehlasá kratší skladba rychlého tempa pro zpěv bez nástrojového doprovodu; *Roubalova* — viz vysv. k str. 12; *Paleček* — viz vysv. k str. 191;

308: *Hentzova* — Marie H., sólová tanečnice, později ředitelka baletu při českém divadle; *nedostanem ničeho..., protože nejsme ústavověrni* — v článku „Žádné polovičatosti“ v Prager Abendblattu 31. července Bruna prohlásil, že nejprve musí být oposice česká pokořena a pak teprve se může mluvit o nějaké činnosti prostředníků; krátce nato byl zbaven vedoucího místa v redakci a místo něho byl povolán vídeňský Němec; *Mošna se potí v kůži bílého medvěda* — v operetě Sněhulák (viz vysv. k str. 301); *kolárovské „vtipy“* — v aréně na hradbách se hrála fraška Chňap, Lap, Šňůra, zpracovaná a pro české divadlo upravená podle Goguenarda a Fronvilla J. J. Kolárem; *prach místo prášku* — tzv. perský prášek byl užívaným prostředkem proti hmyzu; *zavládly neštovice* — v Táboře se podle NL. ze 4. srpna 1872 rozšířila nebezpečně neštovicová epidemie; *Bismarck... po-*

rodil nějakou politickou ideu — zorganisoval své setkání s císařem rakouským a ruským carem v srpnu 1872; obával se totiž, že po smrti Alexandra, který byl nemocný, dojde k alianci rusko-francouzské, a hledal proto oporu v přátelství s Rakouskem; *Česká žurnalistika má podvázaný jazyk* — viz vysv. k str. 276; *česká bursa má švindl* — po delším období klidu se v srpnu 1872 kurs akcií rychle měnil;

309: *česká universita pracuje ku porodu* — 1. srpna se konala v Měšťanské besedě schůzka doktorů všech českých fakult o memorandu císaři stran provedení rovného práva na vysokém učení pražském; po něm následovala petice sboru obecních starších 12. srpna; *Francie má miliardový průjem* — aby získala 3 miliardy franků na zaplacení válečného dluhu Němcům, vypsala francouzská vláda půjčku; k 1. srpnu dosáhlo upsání třiceti miliard; *Němci trpí nadmutostí* — po vítězství nad Francií byly sjednoceny všechny německé státy v Německou říši (srov. vysv. k str. 232) a Francie musila postoupit Německu Alsasko-Lotrinsko; *„osleplou zlatou žilou"* — dluhy (viz vysv. k str. 303); *vídeňští žurnalisté vzteklinou* — Tagespresse napsala, že česká řeč není dost vzdělaná, aby se v ní mohly odbývat vědecké přednášky, a Neue freie Presse se vyjádřila o petici obecních starších, že je to listina plná „prolhanosti a nadýmání se"; *nebeský žebřík má sedm špryslíků* — starozákonnímu patriarchovi Jakubovi ukázal Bůh ve snu žebřík, po němž andělé sestupovali a vystupovali do nebe (podle 1. knihy Mojžíšovy 28, 12); *Wenn die Menschen...* — Když budou lidé chytřejší, rozšíří ďábel peklo;

310: *František Haisz* (1818—1899), populární pražský lidový písničkář (viz Žerty, 183—191); *Umělecká beseda* — viz vysv. k str. 47 a 115; *Pivoda* — viz vysv. k str. 202;

311: *„ten velký šrum"* — viz vysv. k str. 279; *dr. Raudnitz* — viz vysv. k str. 104; *Sündenlümmel* — bídný hříšník; *vina, spáchaná přednedávnem na lékařích* — viz fejeton Lékařky, kněžky, právničky v NL 16. června 1872 (Žerty, 91); *Berthold Schwarz*, františkánský mnich ze 14. stol., domnělý vynálezce střelného prachu; *jamb hippokratický* — spr. hipponaktický, podle ant. básníka Hipponaxe z 2. pol. 6. stol. před n. l. (*Hippokratés* — nejslavnější lékař řecký z 2. pol. 5. stol. před n. l.);

312: *bohyni jedinou a k tomu ještě slepou* — Nemesis; byla představována s váhami v ruce a šátkem přes oči; *Apollo, Eskulap, Hygiea, Merkur* — bůh slunce, lékařství, bohyně zdraví a dcera Eskulapova, bůh obchodu; *Dovede-li již i rolník asociací, spolčováním se všestranným, pomáhat sobě* — zřizování spolků souviselo s kapitalistickým rozvojem hospodářského života; kromě ústřední C. kr. vlastenecko-hospodářské společnosti existovalo v r. 1872 již na 400 spolků zemědělských, které měly přes 50 000 členů; *consilia abeundi* — pokyny k odchodu (slovní hříčka se slovem konsilium — lékařská porada); *Hufeland* — Christoph Wilhelm H. (1762—1836), lé-

kař; zavedl očkování proti neštovicím a zřizování umrlčích komor;

313: *léčí homeopaticky... alo-, isopaticky* — léky stejné povahy jako choroba, prostředky, jež jsou v protivě k ní, výměšky nebo výplody týchž onemocnění;

314: *samé „úmrtí", „konfiskace", „zatknutí"* — 12. srpna umřel Jan Arnold (nar. 1785), kněz a lidumil, a krátce nato byl zatčen Skrejšovský; *u Rothbergra* — v pražském oděvním obchodě na rohu Ovocné a Perlové ulice; *„kraje blaženosti", „země čistého rozumu"* — literární pojmy německé literatury: Schlaraffenland, reine Vernunft;

315: *Kaleval, národní epos čuchonské* — Kalevala, kterou z národních písní sestavil a zbásnil dr. Eliáš Lönrot;

316: *Rebeka u kašny* — srov. 1. knihu Mojžíšovu 22, 14—28; *voda přinesla Mojžíška mladé faraonce* — srov. 2. knihu Mojžíšovu 2, 5; *Zwar man zeuget...* — Zplodí se sice mnoho dětí, ale nic se přitom nemyslí;

317: *páter Hyacinthe* — Père H. (1827—1912), franc. kazatel, známý svým vystupováním proti dogmatu o papežově neomylnosti, zakladatel franc. katolicko-galikánské církve; *Pospíšil* — Jan Jaroslav P. (1812 až 1889), pražský knihkupec a nakladatel, syn buditele a knihtiskaře, zakladatele firmy Jana Františka Pospíšila (1785—1868);

318: *Vezmi svůj kříž na sebe* — podle Matoušova evangelia 16, 24;

319: *Die Ehe ist...* — Manželství je zařízení, k němuž se rozhodnou dva lidi, když chtějí mít ve vší slušnosti děti; *také nepřede a nešije* — viz Matoušovo evangelium 6, 26;

320: *velké letošní kometě odolali* — viz vysv. k str. 279; *karé* — čtvercový vojenský šik; *33 let po Kr. ...se zatmělo* — v pátek po Ježíšově smrti; *Alarich před Římem* — Alarich (kolem 376—410), výbojný král visigotský, třikrát dobyl Říma (v r. 409 po druhé); *císař Justinián* (482—565), byzantský císař dobyvatel;

321: *Rückert* — Friedrich R. (1788—1866), jazykozpytec a básník, překladatel orientální lyriky; *Herbart* — Johann Friedrich H. (1776—1841), rak. oficiální pedagog a filosof, psal i pojednání z oboru metafysiky (Allgemeine Metaphysik, Hauptpunkte der Metaphysik); *Die Erwärmung eines Körpers...* — Oteplení tělesa není nic jiného než stupňování nutnosti se ochladit;

322: *Alfons Šťastný* (1831—1913), rolník, později poslanec a agrární politik, v sedmdesátých letech vystoupil z katolické církve a psal brožury proti papežově neomylnosti; *jenerál Clam-Gallas* — viz vysv. k str. 76 a 160; *sogar die Spitzen der Behörden* — ano i špičky úřadů; *Papež a sultán kočkují se jako malé děti* — Pius IX. (viz vysv. k str. 250) a Abdul Azis (vládl v l. 1861—1876); *Maďaři dokázali právě, že jejich řeč je nejstarší* — bývalý poslanec na uherském sněmu Michal Tancsics, zabývající se lingvistickými studiemi — ačkoliv kromě maďarštiny neznal jinou řeč —, prohlásil maďarštinu za první a nejstarší řeč ve světě a dokládal to některými jmény z bible, která jsou i v maďarštině;

323: *wegen gräßlicher Ereignisse...* — pro hrůzné události a přepadení;
325: *muß und bleibt...* — musí být a zůstane lokál zavřený;
326: *Epidemie, očkování a polemika* — 22. listopadu 1872 v článku „Theorie a skutečnost" napsaly Národní listy, že dítě „jedné z lékařských kapacit, kteráž je toliko zosobněnou negací očkování" a je známa příkrým vystupováním proti každému jinému názoru, bylo očkováno proti neštovicím. Narážely tím na konservativního profesora vnitřního lékařství na pražské universitě Josefa Hamerníka (1810—1887). Pokrok to 23. listopadu komentoval jako „zlomyslnost" a „nehodné jednání" a otiskl vyjádření Hamerníkovo, v němž H. — stejně jako v zaslánu Národním listům — prohlásil, že se každý může přijít na dítě podívat a přesvědčit se, že zpráva je pouhý výmysl. Polemika byla známkou vzrůstajícího rozporu mezi frakcí mladočeskou a staročeskou v otázce politické taktiky (pasivní odpor) při volbách do školních rad;
327: *máme tu dráhu do Vídně přes Tábor* — souvisí s noticí z Národních listů 21. září „A již zase nehody na dráze Františka Josefa"; *Ježíš-Maria-Josefbahn* — nádraží Františka Josefa, dnešní Praha-střed; *Slávie, Praha* — pražské pojišťovny, zal. r. 1868; *Felo-de-se* — (portug.) sebevrah (doslova učiň to sám);
328: *nádraží za Novou branou* — nádraží Františka Josefa; *daß ich nicht mehr...* — že již nepotřebuji s kyselým potem říkat, co nevím;
329: *paní Malá* — Otýlie Sklenářová-Malá (1844—1912), vynikající herečka Prozatímního a Národního divadla; *Měšťanská beseda* — viz vysv. k str. 116;
330: *Němci se na sněmě chovají k nám rytířsky!* — podle Tagesbote 4. prosince 1872 nepřicházeli čeští poslanci do sněmu proto, že byli přesvědčeni, že jsou Němci příliš poctiví a rytířští, než aby přítomné situace chtěli pro sebe využít; *divný život má ten Smetana náš* — podle NL ze 7. prosince měl být na místo Smetanovo do Národního divadla jako kapelník dosazen opět bývalý kapelník Maýr, předchůdce Smetanův a jeho odpůrce; *du mein Gott* — ty můj bože; *nástupce Hohenwartův, kterého ondyno Vaterland již již znal* — Na podzim 1872 došlo v Uhrách k ministerské krizi, když ministři podáním demise vyslovili předsedovi Lonyayovi nedůvěru a Lonyay musel podat žádost o propuštění. Sestavením nového kabinetu byl pověřen deákovec Szlavy a předpokládalo se, že politická linie zůstane v podstatě stejná, jen se ještě více upevní aliance deákovců s cislajtánskými německými nacionalisty a zmaří se tak všechny naděje opositních stran na obou březích Litavy. Pouze Vaterland doufal v obrat a napsal, že nové vyjednávání se státoprávní opositní není už daleké a že je v zasvěcených kruzích znám dědic Hohenwartův (srov. vysv. k str. 244) a jeho program již došel nejvyššího schválení; *ty hvězdičky, co tyhle dny jako dešť padaly* — podle NL z 2. prosince bylo v Cerekvici u Litomyšle 27. listopadu o 10. hod.

večer pozorováno padání hvězd v neobyčejném množství (asi za čtvrt hodiny napočítáno jich přes dvě stě); stejný úkaz byl pozorován i ve značné části východních Čech;

331: *Kleopatra* — spáchala sebevraždu tím, že se dala uštknout brejlovcem; *sutiny na Senovážném náměstí* — 7. prosince 1872 se zřítila stavba velkého čtyřpatrového domu, přičemž přišlo o život dvacet lidí;

332: *gospodin rolník padařovský* — míněn Alfons Šťastný (viz vysv. k str. 322) a Nerudovy fejetony „Česká brožura" z 11. a 16. října 1872 v Národních listech; *obraz Cognietův* — míněn obraz franc. malíře Leóna C. (1794—1880) „Vraždění neviňátek"; *hrabě Maffai... neomylným* — srov. vysv. k str. 205;

333: *do rodiny přítelovy* — k Josefu Lvovi (1832—1898), opernímu pěvci a členu Prozatímního divadla;

335: *ve své politické zimnici* — Peticí k císaři ze 17. ledna 1873 protestovali Češi proti přímým volbám, jejichž zavedením se měla zabývat říšská rada 21. ledna 1873 a které znamenaly posílení německé buržoasní menšiny proti opositční většině. Policie zakázala její podpisování ve veřejných místnostech a rakouské úřady učinily nejrozsáhlejší opatření k persekuci opositčního národního hnutí;

338: *Album pražských ostrostřelců...* — Podkladem fejetonu je zpráva, že 19. března odevzdala deputace poručíku Josefu Schmidtovi „skvostné album s podobiznami všech členů setniny". Vedoucí představitele pražského ostrostřeleckého sboru zesměšňoval Neruda velmi často (srov. Spol. II), zejména velitele Steffka, pro jejich politické opatrnictví, které se projevovalo i odporem proti českému velení (srov. vysv. k str. 49); *kvámilitár* — „jakoby voják", parafráze Steffkova odmítání českého velení; Steffek se odvolával na to, že ostrostřelecké organisace jsou jakoby vojenské, a musí mít tedy německé velení;

339: *Do Vídně prý teď kvůli Světové výstavě povolávají* — navazuje na zprávu v Národních listech z 21. března 1873 „Chtějí zvítězit krásou" o jmenování podmaršálka hraběte Neipperga vrchním velitelem pro Horní a Dolní Rakousy a Solnohradsko a Konráda z Eyberfeldu místodržitelem Rakouska; obě jmenování se podle Tagblattu odůvodňovala tím, že po dobu výstavy (od 1. května do října 1873) potřebují ve Vídni muže, kteří by uměli representovat; *Dvé krásných očí* — pětiaktová veselohra od spisovatele a kritika Františka Zákrejse (1839—1907), uvedená po prvé v Proz. div. 17. března 1873 (srov. Nerudův referát v NL z 19. března 1873, Div. IV, 251); v Pokroku referoval o hře nepříznivě, ale nezaujatě Otakar Hostinský 22. března;

341: *Jaro je již zde* — Císařská rozhodnutí z dubna o volební opravě a přímých volbách posílila posice něm. buržoasních liberálů, kteří tajně chystali politickou a volební ofensivu proti české buržoasní opositci. Na existenci českého národa útočila i brožura „O správě

universit od poslední politické změny systému v Rakousku“ od rak. německonacionálního politika Armanda von Dumreichra (nar. 1845), ministra vyučování od r. 1871. Autor, podávaje přehled o úřední činnosti ministerstva vyučování za Auersperga, vystoupil nenávistně proti Čechům a zejména proti jejich požadavku na zrovnoprávnění české university; podle něho je to požadavek „národní zakrsalosti, která ve vřavě slepého stranického brojení přišla o vědomí lidskosti a na její místo staví surový plemenný pud, po kterémž pak chce, aby se věda pěstovala jejím selským nářečím“, národ český chce „školy pustošit svými kulturními pokusy“ a „chce se sám duševně zabíjet“ (citováno podle NL); *do Bubenče... do Nuslí* — na slavnosti Slamník a Fidlovačka; *jako polívka u Frankovského* — herec Josef F. (viz vysv. k str. 235) si v r. 1873 otevřel hostinec na dnešní Národní třídě; *Bohemie* — viz vysv. k str. 62; *spalování Židášů* — viz vysv. k str. 219; *Reichsdummer* — říšský hlupák;

342: *Vom Bauerstand...* — Ze selského stavu, zdola má se nový život jako čerstvý pramen povznést do šlechtického zámku a měšťanského domu; *Max von Schenkendorf* — Gottlob Ferdinand Maximilian Gottfried von Sch. (1783—1817), něm. básník, autor vlasteneckých básní a duchovních písní, které částečně přešly do protestantských zpěvníků; *šel v den velkostatkářských voleb na zajíce* — míněn hrabě Otakar Czernin v r. 1870 (viz Spol. III);

343: *albergo* — krčma;

344: *Novalis* — vl. Friedrich Freiherr von Hardenberg (1772—1801), něm. raně romantický básník;

345: *když začaly znovu zas ty staré sbírky* — počátkem května vydal Výbor pro zbudování Národního divadla provolání, vyzývající k obnovení krejcarových sbírek, protože výše stavebního fondu stačila jen na několik týdnů stavby; každý měl věnovat 5 krejcarů z každého zlatého celé přímé roční daně; *perský šach, který měl být hostem v Berlíně* — Nasreddin (1831—1896), usilující o reformu perského života státního, vojenského i občanského podle vzoru evropského, navštěvoval v té době při své cestě Evropou panovníky, aby poznal jejich země, a měl navštívit i Světovou výstavu ve Vídni;

346: *oltář Achtermannův* — pozdní dílo něm. sochaře a řezbáře Theodora Wilhelma A. (1799—1884), představující v hlavní části ukřižování Krista; probošt Würfel je koupil pro Svatovítský chrám a bylo tu instalováno r. 1873 v kapli martinické; *náš Levý* — viz vysv. k str. 115;

347: *Pročpak by se páteři jednou nepobavili!* — Na oslavu devítistyletého výročí založení pražského biskupství se konalo 28. září 1874 slavnostní svatováclavské procesí z Karlína na Malou Stranu. Klérus chtěl z něho učinit národní slavnost, ale většina Čechů je bojkotovala; *für'n heiligen Wenzel...* — pro sv. Václava na osvětlení;

348: *alba* — dlouhé bílé roucho kněžské; *risus paschalis* — velikonoční

smích; *Uriáš* — důstojník ve vojsku Davidově, jemuž David svedl manželku a jenž byl pak z příkazu Davidova vyslán do prvních řad, aby padl;

349: *Řemeslnická merenda* — obraz ze života v jednom jednání od J. K. Tyla, zpracovaný podle Angeliho; *poculum charitatis* — viz vysv. k str. 178;

350: *Roderich Benedix* (1811—1873), něm. dramatik, pův. herec a divadelní ředitel, napsal na pětaosmdesát veseloher; na počátek roku 1874 připadalo čtyřicetileté jubileum jeho literární činnosti a Gartenlaube vyzvala ke sbírkám na čestný dar pro něho, protože byl již delší čas nemocen a zápasil s nouzí. U nás se hrály např. jeho veselohry Svéhlavost (1853), Pan Strýček (1852), Ženit nebo neženit (1871); *Procesí zpátečnické* — viz vysv. k str. 347; *pět miliard* — válečná náhrada Francie Prusku;

351: *Umělecká beseda* — viz vysv. k str. 47 a 115; *Höfler* — Karl Adolf Konstantin H. (1811—1897), něm. historik, od r. 1865 poslanec na českém sněmu, odpůrce českého státního práva; *páter Hyacinthe* — viz vysv. k str. 317; *arcibiskup Dupanloup* — Félix Antoine Philibert D. (1802—1878), pedagog a autor mnoha brožur a pamfletů, odpůrce ultramontanismu; v jednání o papežské neomylnosti patřil k oposici, ale podrobil se; *Pivoda* — srov. vysv. k str. 202 a 306;

352: *Josefské náměstí* — dnešní náměstí Republiky; *„až do těch statků a hrdel“* — z výroku Karla Schwarzenberga „Chceme hájit práv těch, co naše síly stačí, až...“, proneseného v sněmovně po pádu Hohenwartovy vlády;

353: *Don Juan* — Při operním představení 24. října bylo zpozorováno, že se v blízkosti plynového plamene, do něhož vanul průvan rozbitým oknem, rozdoutnal trám ve veřeji; *kdyby (svoboda) bydlela... „na horách“* — ze Schillerovy Nevěsty mesinské (auf den Bergen ist Freiheit); *„sedmašedesátníci“ z roku 1848* — srov. vysv. k str. 131;

354: *Dunovský* — Jan D. (1836—1912), tenorista; *Hynek* — František H. (1842—1905), basista, první představitel Kecala; *Lev* — viz vysv. k str. 333; *Čech* — Karel Č. (1844—1895), basista; *Vávra* — Antonín V. (1847—1932), tenorista, vynikl hlavně v operách Smetanových;

355: *gaudeamus* — radujme se (z tradiční studentské písně); *Seneka* — Annaeus Lucius S. (4 před n. l.—65 n. l.), římský filosof a řečník, vychovatel Neronův, jako konsul spravoval zpočátku sám za Nerona říši, ale později se mu stal nepohodlným, byl donucen (pod záminkou, že se zúčastnil spiknutí proti Neronovi) vzít si život a podřezal si v koupeli žíly; *kalendář Litoměřický* — vydávaný německy i česky Medauovým nakladatelstvím v Litoměřicích; obsahoval brakovou literaturu; srov. též Nerudovu arabesku „Z Litoměřického kalen-

dáře"; *Zap* — Karel Vladislav Z. (1812—1871), kronikář a archeolog, popularisátor českých dějin; *kontrfekt* — podobizna, věrný obraz;
356: *Majerova fysika* — učebnice Antonína M. (1826—1880), odborného spisovatele, profesora fysiky a matematiky, autora mnoha školních učebnic fysiky; *ústavověrný klub levice* — parlamentní organisace něm. buržoasních liberálů; její zřízení vzbudilo rozruch v rak. politických kruzích, protože nebyl znám její politický cíl a o jejím vedoucím Herbstovi se vědělo, že usiluje stát se předsedou vlády; *Saul, když prohrál poslední bitvu proti Davidovi*—S.(1095—1055), první král židovský, se probodl mečem po prohrané bitvě proti Filištínským, ke kterým se uchýlil David, když se po zabití obra Goliáše stal slavným a vzbudil podezření Saulovo; *aby je Oktavián nevlekl s vítězoslávou do Říma* — Oktavián (63—14 před n. l.), pozdější římský císař, vedl proti Kleopatře válku, vypověděnou r. 32 z jeho podnětu senátem, který také současně zbavil Antonia Marca (83—30 před n. l.) moci triumvirské pro zanedbávání důležitých věcí státních; když přitáhl do Egypta, aby oba potrestal, Antonius se probodl a Kleopatra se otrávila; *Nero vida blížící se liktory* — r. 68 nabyl odpor proti Neronovi vrcholu; Nero, proskribovaný senátem, uprchl z Říma a dal se 9. července zabít jedním ze svých otroků; *Giskra* — viz vysv. k str. 60;
357: *obě Pressy* — vídeňské liberální deníky Neue freie Presse a Tagespresse; *Curtius* — Marcus C., hrdinný Říman, se podle pověsti r. 362 před n. l. vrhl v plné zbroji a na koni do propasti, jež se znenadání objevila na Římském fóru a dle věštby se měla uzavřít tehdy, až do ní bude uvržen nejlepší statek národa římského; vyložil si věštbu v ten smysl, že zbraň a hrdinná mysl jsou největším bohatstvím Říma; propast se pak uzavřela a zůstala po ní kalužina; *Dormitzer* — německý poslanec, náležející k přívržencům Herbstovým; *Kimón Athénský* (500—449), řecký státník a vojevůdce, zasloužívší se o rozkvět Athén; zemřel však při obléhání Kitionu za války s Peršany; *areopag* — nejvyšší soud; *panující právě mizérie finanční* — hospodářská krize po květnovém vídeňském krachu; *Arria a Paetus* — historický obraz v pěti jednáních od Josefa Wenziga; po prvé v Proz. div. 6. prosince 1869; *Edgar Ravenswood* — postava z Donizettiho opery Lucie; *Ernani bandita* — postava z Verdiho opery Ernani, zkomponované podle Hugova dramatu Hernani; *Umělecká beseda* — viz vysv. k str. 47 a 115; *6. října si prý vylít z Ameriky do Evropy* — týká se letu balonu severoamerického listu Daily Graphic; *samovražedné expedice zrovna jako za Franklinem* — četné výpravy pátrající po osudech stoosmapadesátičlenné polární expedice, vedené r. 1845 angl. cestovatelem Sirem Johnem Franklinem (1786—1847), když po tři léta od ní nebylo žádných zpráv; výpravám se již podařilo jen zjistit, že všichni členové expedice postupně zahynuli;
359: *Odpočiňme si!* — Klub poslanců českých odhlasoval většinou 35

hlasů proti 29 hlasům 2. prosince setrvání v trpném odporu a neobesílání sněmu. 29 poslanců, kteří hlasovali pro odpor činný a vstup do zemského sněmu (srov. vysv. k str. 326), složilo své mandáty, prohlásivše, že nechtějí jednat proti vůli svých voličů, kteří je kandidovali proto, aby je zastupovali ve sněmu a obnovenou činností sněmovní hájili práva a samostatnost Království českého. Staročeši obvinili mladočechy, že způsobili roztržku v národě, a nazvali je vlastizrádci; *daň ze psů* — souvisí s tíživou finanční situací Rakouska;

360: *při posledních volbách* — při volbách do říšské rady 21. října 1873; *Poslední volič* — narážka na Tylův román Poslední Čech; *kandidát jedl v pátek maso* — podstatnou část staročeského tábora tvořilo kněžstvo a patřilo k nejhorlivějším volebním agitátorům (srov. dále vysv. k str. 389); *Mladďátka* — viz vysv. k str. 178; *Schnorr von Carolsfeld* — Julius Sch. (1794—1872), něm. romantický malíř a dřevorytec, vytvořil četné náboženské obrazy; k jeho nejznámějším dílům patří Bible v obrazech z let 1852—1862, obsahující na 240 dřevorytů;

361: *kynikové* — přívrženci řecké filosofické školy, založené Antisthenem (440—366), hlásající, že ctnost je jediným dobrem, které blaží (Sokrates); *maltretovati* — týrati;

362: *mistr Boreáš* — bůh nezkrotného, bouřlivého severního větru Boreas;

363: *Na trůn se nedostal ani don Carlos* — Karel Maria de los Dolores (1848—1909), pretendent špan., pokoušel se několikrát marně zmocnit trůnu; jeho úspěchy v létě 1873, kdy využil nepořádků v zemi k návratu, neměly dlouhého trvání pro nedostatek přívrženců; *ani pan hrabě Chambord* — když v květnu 1873 odstoupil pro odpor sněmovny president Thiers a na jeho místo nastoupil klerikální Mac Mahon s monarchistickým ministerstvem, zdálo se zpočátku, že dojde ke shodě legitimistů a orléanistů ve prospěch hraběte Chamborda (viz vysv. k str. 210) a tím k znovuzřízení monarchie; *mniši římští přišli o své kláštery* — viz vysv. k str. 297; *bursovní židé vídeňští přišli o své miliony* — při finančním krachu na jaře 1873; *„na tom fleku zde“* — z frašky Chňap, Lap, Šňůra (viz vysv. k str. 308), píseň mandarínů; *máme... zas tuhou žurnalistickou polemiku* — stran trpného odporu; viz vysv. k str. 359;

364: *letos jen dva kusy od Bozděcha* — veselohry Dobrodruzi a Světa pán v županu; první však byla censurou zakázána a druhá provedena až v r. 1876; *Teď už píšou, vzdělávají... všichni čeští herci...* — např. J. J. Kolár, Eliška Pešková, F. F. Šamberk, Jiří Bittner, Antonín Pulda, Jan Kaška (srov. Div. IV); *recitando* — přednesem; *scribendo* — psaním;

365: *Hezky ten nový rok začal!* — Pro opětné odmítnutí vstupu do sněmu byli čeští poslanci zbaveni mandátu a na 10. ledna 1874 byly vypsány nové volby. Rieger prohlásil, že k nastávajícím volbám nebude kandidován nikdo, kdo by ještě chtěl obnovit otázku, má-li se vstoupit do

sněmu, a zaslal okresním zastupitelstvům důvěrné listy, doporučuje jim v nich, aby místo původního mladočeského kandidáta, složivšího mandát (srov. vysv. k str. 359) přijali kandidaturu navrhovaného staročecha. Tak bylo z kandidátní listiny vyloučeno celkem 11 nejnepohodlnějších mladočeských poslanců (m.j. oba Grégrové, Trojan, Čížek, Sladkovský). Národní listy označily toto jednostranné kandidování jako první skutečný krok k rozštěpení národní strany; *žádná hodina bez nějakého „mordio"* — v noci na Nový rok 1874 byly spáchány dvě vraždy (na Václavském náměstí a Petrském náměstí) a několik loupeží; *Eugen Sue* (1804—1857), franc. romanopisec, tvůrce tzv. novinového románu; ve svých drastických sociálních románech líčil záporné stránky moderní civilisace a pokoušel se o jakousi kritiku soudobé společnosti; jeho nejznámější román Tajnosti Paříže počíná dějem v krčmě U bílého králíka, kde se schází nejhorší spodina pařížského předměstí, a jedna z jeho hlavních postav je mladá dívka Marie, zvaná Květ mariánský;

366: *miloská Venuše* — mramorová antická socha bohyně lásky, nalezená r. 1820 na ostrově Milosu;

368: *Stran toho spalování mrtvol* — Vyvoláno zprávou Národních listů z 27. března 1874, že se v Curychu odbývala dvě shromáždění lidu, zabývající se otázkou spalování mrtvol, na nichž bylo přes dvacet tisíc osob všech stavů a všichni souhlasili s návrhem, aby se kremace zavedla co nejdříve; v téže době se uvažovalo o kremaci i v Drážďanech; *Krolmusové a Vocelové* — Václav Krolmus (1787—1861), vlastenecký kněz, archeolog a národopisec, a Jan Erazim Vocel (1803—1891), obrozenský básník a archeolog;

369: *gypsování* — hnojení sádrou; *kalenec* — slaměné došky namáčené v hlíně; *členové naší katolickopolitické jednoty* — hrabě Jindřich Clam-Martinic a kníže Lobkovic se účastnili shromáždění katolickopolitické jednoty rakouské 19. března ve Vídni, kde účastníci schůze vyhlásili boj proti svobodomyslnosti a prohlásili neomylnost papežovu ve věcech víry a mravů za nejpřednější pravidlo celého svého života soukromého i veřejného; předtím 1. března na valné hromadě Katolickopolitické jednoty pro Království české v Praze pronesl Jiří Lobkovic řeč namířenou proti svobodomyslné straně mladočeské a zlehčil v ní minulost národa (viz dále str. 371);

371: *Špenátový týden...* — Řeč Jiřího Lobkovice (viz vysv. k str. 369), zvláště jeho výrok o moderním lžihusitství, dala mladočechům podnět ke svolání shromáždění lidu na neděli 29. března do pražské sokolovny, v němž se řečníci (zejména Eduard Grégr) zabývali otázkou, má-li se dopustit, aby se v národě českém zlehčoval duch husitský; ze schůze vznikla resoluce na obranu husitství. Na ni odpovídal v nepodepsaném útočném úvodníku v Pokroku 3. dubna Rieger, zastávaje se šlechty a katolíků a vyzývaje k odporu proti mladočechům až do jejich potření; *Karolína a Anežka* — hlavní postavy

Smetanovy opery Dvě vdovy, uvedené po prvé 27. března 1874; *„podhajští" Ladislávkové* — podle další postavy opery Ladislava Podhajského; *„mumlají"* — jako myslivec Mumlal z téže opery; *jistý „kritik"* — šifra b. v Pokroku 29. března; *Hřímalý* — Vojtěch H. (1842—1908), hud. skladatel; míněna jeho opera Zakletý princ;

372: *také v literatuře žádný obor* — Rieger jako student psal básně a uveřejňoval je v Květech; *Jean Paul* — viz vysv. k str. 87;

373: *Pereat natura naturans...* — Ať zhyne příroda tvořící, ať žije příroda vytvořená; *Japanská komise... utonula* — později se však ukázalo, že na korábu vracejícím se z vídeňské výstavy bylo jen zboží, nikoli členové komise; *zhouba knihovny alexandrínské* — značná část nejznámější starověké knihovny založené Ptolemaiem I., představující po tisíc let hlavní sídlo antické učenosti, vyhořela v l. 48—47 před n. l. za povstání proti Caesarovi a zbytek byl zničen v křesťanských bouřích proti pohanům r. 391 n. l.; *Argonauté* — řečtí plavci na lodi Argo, kteří se podle pověsti zúčastnili výpravy za zlatým rounem;

374: *Samovraždy „z lásky"...* — Přestože na domácí půdě rozkol mezi staročechy a mladočechy nabýval stále vážnější podoby a staročeši dokázali dokonce ignorovat takový podnik, jako bylo založení Divadelní matice, která měla zajistit co nejrychlejší dokončení stavby Národního divadla, jen proto, že vznikla z iniciativy mladočechů, v boji proti něm. buržoasii postupovaly obě strany jednotně (volební vítězství v Plzni 18. dubna); *Kotzebue ve svém Srnci* — ve veselohře Der Rehbock, přel. pod názvem Srnec aneb Nevinní viníci (též Žena v prodeji);

375: *pase* — záliba, koníček; *v květnu několik extralampiček* — o tradičních svatojanských slavnostech odbývaných v polovici května (srov. vysv. k str. 74); *nejnovější zvěsti ze Šumavy* — kůrovec tehdy zničil úplně jednu třetinu lesů a ohrožoval obě zbývající; *praví někdo v Macbethu* — skotský šlechtic Ross, když ve 3. scéně 4. jednání sděluje uprchlému Macduffovi, že mu Macbeth vyvraždil celou rodinu;

376: *t. č. zrádce vlasti* — viz vysv. k str. 359; *velký park pro Prahu* — narážka na Otakara Antonína Zeithammra (1832—1919), staročeského politika a novináře, který jako člen městské rady a náměstek starosty řídil jednání o zboření městských hradeb, na jejichž místě měl být zřízen městský park; *dobýt sobě... zásluh o Národní divadlo* — narážka na Riegra a Zeithammra, kteří byli členy sboru pro postavení divadla;

377: *První máj ...* — Začátkem května se konala valná hromada pořádaná Výborem pro zřízení Národního divadla, na které měla být podána zpráva o činnosti výboru za uplynulý rok a od níž se očekávala důležitá usnesení o urychlení stavby. Situace byla tím ožehavější, že se rozkol obou stran přenesl i do divadelní sféry (srov. vysv. k str. 374). Staročeši nejenže nevstupovali do Divadelní matice, ale stavěli se

i proti mladočeskému návrhu na půjčku 200 000, jež měla zajistit urychlené dokončení stavby; *A táhne šumem jara báj...* — z Hálkovy básně Vyběhla bříza běličká (V přírodě, řada první, č. 10);

378: *loňský májový krach* — viz vysv. k str. 363; *Jules Janin* — viz vysv. k str. 303; Neruda naráží na jeho studii Deburau, histoire du théâtre à quatre sous z r. 1832; *Père Lachaise* — pařížský hřbitov s hroby vynikajících osob; *concession à perpétuité* — trvalé právo;

379: *Ich bin ein Grobsack...* — Jsem hrubián, chci být co nejhrubší;

380: *anticipando* — předem;

381: *podlinka* — volán, kanýr; *odívání nahých je podle Písma ctností* — např. podle Ezechiela 18, 7 a 16;

382: *právě teď klepe už na parlament* — podle zprávy NL z 3. května;

383: *kenguru* — klokan;

384: *izabelový* — světle žlutý; *en-tous-cas-paletko* — proti dešti; *en-tous-cas za branou* — Novoměstské divadlo, ve kterém se hrálo při deštivém počasí; *slavná Artôt* — Margueritte Josephine Desirée A. (vl. Montaguey, 1835—1907), slavná belgická operní zpěvačka; *Bandité* — Offenbachova tříaktová opereta, uvedená po prvé 30. července 1870 v aréně na hradbách; *sodalisky* — prodavačky v kioscích; *Gevaerdt* — August G. (1828—1908), belg. historik a hudební skladatel; *Sardou* — Victorien S. (1831—1901), franc. dramatik;

385: *„pod výminkou“* — staročeši se upisovali na půjčku k dostavění divadla, vymiňujíce si, že splatí upsanou částku do pěti let ode dne, kdy se splní jejich požadavky stran divadelního výboru a přestanou v něm mít převahu mladočeši; *pětistovkový hlas* — za 500 zlatých, splacených na půjčku pro postavení divadla, bylo možno získat jeden hlas v divadelním sboru;

386: *Sapfó* (mezi 627—570 před n. l.), slavná řecká lyrická básnířka; *Erben tvrdí na str. 113* — ve sbírce Písně národní v Čechách, vyd. v l. 1843—1845 a doplněných r. 1862—1863 na sbírku Prostonárodní písně a říkadla, oddíl Písně věku mládeneckého a panenského, část Láska nešťastná, č. 277, Lítost; *L'amour, c'est la vie...* — Láska je život;

387: *věčně stejná ve své kráse, věčně různá ve svém hnutí...* — z počátečních veršů dramatické básně Alfréd; *Láska? Nestojíť za práci...* — z básně *„И скучно и грустно“*; *Vincenc Vecko* — viz vysv. k str. 306;

388: *De mortuis...* — O mrtvých jen dobré;

389: *My se ještě perem!* — Volbám poslanců za okresy, probíhajícím v polovině července 1874, předcházel velký volební boj. Konservativní straně pomáhali hojně i kněží, kteří agitovali osobně dům od domu. Činily se nejrůznější sliby (např. v Mirovicích dal rozhlásit pedagog a zeměpisec Antonín Tille, že se co nejdříve uskuteční narovnání, které má „Rieger již v kapse“, i česká universita, kterou zaopatří

on sám, až se po převzetí techniky do správy říšské stane c. k. profesorem, a protivníkům bylo spíláno nevybíravými slovy (např. staročeský poslanec Josef Stanislav Prachenský na schůzi voličů v Roudnici ve své řeči proti mladočechům mluvil o „paviánech, opicích, čertu“);

390: *dnes tvrdil... Kolár v Politik a v Pokroku* — v odpovědi na fejeton Národních listů z 9. července „Kterak Josef Jiří Kolár umí ‚skládati‘ původní dramata“, kde dokazoval autor (Hálek, jejž upozornil Karel Bohuš Kober), že Magelóna není původní drama, ale do značné míry překlad povídky „Das Loos der Schönen“ ze sbírky Erzählungen und Novellen od C. von Wachsmanna, vyd. r. 1843 v Lipsku;

391: *ještě přednedávnem* — 17. února 1874 v Národních listech (viz Div. IV); *Monika* — tříaktová tragédie, uvedená po prvé ve Stav. div. 20. prosince 1846 a vyd. tiskem 1847; v Květech z r. 1847, č. 146 a 147, označil V. H. Kokořínský (spisovatel a kritik Václav Reischel, 1827—1848) Kolárovu hru jako plagiát, protože místy doslovně přejímá základní myšlenky a osoby z Byronova Wernera; *kolportéři vídenského smetiště Montagsrevue* — viz vysv. k str. 237;

392: *Františka z Rimini* — Nerudova jediná tragédie; propadla při premiéře ve Stav. div. 15. ledna 1860;

393: *Minule jsem zabědoval* — ve fejetonu z 19. července;

394: *Eötvös* — viz vysv. k str. 153;

395: *Peabody* — George P. (1795—1869), amer. lidumil, zakladatel výchovných a sociálních nadací; *Place de la Concorde* ... — náměstí Svornosti, srov. Menší cesty; *Monte Pincio* — nejkrásnější římská kolonáda; *park* — městská rada přijala 11. července plán na zřízení parku v místě bývalých hradeb;

397: *mohl-li Bazaine skutečně tak utéci* — Koncem r. 1873 byl jako státní vězeň odvezen do tvrze na ostrov sv. Markéty v Středozemním moři někdejší franc. maršálek B., odsouzený k dvacetiletému vězení za zradu na vlasti, a po půl roce prchl. Jeho útěk znamenal posílení bonapartistů, a bylo podezření, že jej zorganisovala vláda Mac Mahonova;

398: *Rothschild umřel* — viz vysv. k str. 85; *Čech* — katolický politický týdeník, vycházející od r. 1869; *Lipská ilustrovaná* — Leipziger illustrierte Zeitung, první něm. il. týdeník, vych. od r. 1843, velmi oblíbený; *Holštýn nebo Elsasy* — viz vysv. k str. 95 a 309;

399: *Člověk si je jednou vylíčí ve zvláštním fejetonu* — např. ve fejetonu Něco z příkopní fadesy, str. 237; *zvukové figury Chladného* — zvukové obrazce Ernsta Florensa Chladniho (1756—1827), něm. fysika a prvního experimentátora ve fysikální akustice;

400: *pomník Jungmannův* — vytvořený sochařem Ludvíkem Šimkem (1837—1886) podle náčrtu Václava Levého; srov. vysv. k str. 42;

402: *generál Moreau* — Jean Victor M. (1763—1813), franc. generál, spolubojovník Napoleonův;

403: *daß alles Sterben und Vergehen nur heimlich still Vergnügstes tauschen* — že všechno umírání a zanikání jen v tajemné tichosti vystřídává rozkoše;

405: *den Dušiček bude... dnem Hálkovým* — zemřel 8. října 1874; dále narážka na jeho báseň „Mrtvých stráž" z Balad a romancí;

406: *Londýnská mlha v Praze* — Odpor staročechů proti mladočechům šel tak daleko, že byl v městské radě zamítnut návrh Sladkovského, aby se město podílelo na zřízení pomníku Hálkovi. Zeithammer to v Politik hájil nejen zájmy finančními, ale i politickými, protože by se přispěním na pomník Hálkovi „uznávaly zásluhy a poctivost mladočechů vůbec". Když pak Národní listy 3. prosince napsaly o zpátečnictví staročechů, zahrnul Skrejšovský v Politik mladočechy nadávkami a odmítl bojovat na stejné frontě s lidmi, jako jsou Grégrové a Trojan;

407: *Bhartrihari* — viz vysv. k str. 214;

408: *Smetana zbaven posavadního místa i platu* — souvisí se změnou ve správě divadla, která přešla do rukou staročechů 1. listopadu 1874, když se Smetana vzdal pro ztrátu sluchu svého vedoucího postavení a místo něho nastoupil Maýr.

SEZNAM OBRAZOVÝCH PŘÍLOH

1. *Slavnost Boženy Němcové v r. 1869* — Světozor 3, 1869, č. 26, str. 213.
2. *Nové kiosky v Praze* — Květy 3, 1868, č. 6, str. 48.
3. *Plynové lucerny v pražských ulicích* — Humoristické listy 15, 1873, č. 5, str. 37.
4. *Po vyhlášení protiporotního zákona* — Humoristické listy 14, 1872, č. 10, str. 73.
5. *Z bojů o Bedřicha Smetanu* — Humoristické listy 16, 1874, č. 13, str. 49.
6. *Žofín z r. 1870* — Zdeněk Wirth, Zmizelá Praha V, obr. č. 20.
7. *Nádraží Františka Josefa I. kolem r. 1870* — Zdeněk Wirth, Zmizelá Praha I, obr. č. 84.
8. *Pražské hradby* — Kresba Františka Chalupy, Světozor 8, 1874, č. 25, str. 293.

OBSAH

Špatná příroda — Masopostní mrzutosti — Irvingiáni a divadelní cedule — Na vídenské silnici 7
Vzpomínka mimochodem — Gramatikální proud — Recept pro básníky — Quiproquo — Sjezd slavíků 10
Věčné umírání a jistý hrobník — Ouřadní obohacení slovanštiny — Slovanská symfonie instrumentována — Čeští franklinovci a kapusta 13
Filiálky Prahy — Vypravování přítele přírody — Pozor na fíky! 16
Velevážený a mimo to i velectěný pane a pane redaktore fejetonu, p. t. 19
Nová okupace 23
Où est Lambert? — Lampářská otázka — Divadelní kavárna — Divadlo a obecenstvo — Nové kanály 26
Skoro — či polo — Rozličné druhy veseloherních figur 29
Nekazatelské rozpravy o starém a novém manželství I, II 32
Dodatek k nekazatelským rozpravám o starém a novém manželství 38
Dva Musejníky — Zajímavost německého divadla — Snížení klasiků Něco o pomnících dohry bělohorské 41
Japonica 44
Týden spokojenosti — Dvě zimní květiny — Pláč cizinců — Nejdřív německy a pak zas německy — My a Maďaři 47
Utíkáme se před historií — Stará Drahomíra a mladý Tagesbote — Člověk musí být kladivem nebo kovadlinou, hřebenem nebo hlavou — Drataři, české krejcary, ruské ruble, dvě policie, sebraný lid a pražský deník — Proti starým mládencům 50
Ve vánočním vzduchu 54
Principielní mrzout — Neodbytnost dojmů — Přání z onoho světa — Koneček roku — Vyběh a ozval se 57
Novoroční stesky — Odlesk kultury pařížské, třídy lidstva a věčně jen „peníze“ — Co dostal český národ, já, Hradec; měšťané a Cislajtánie — Smutný kopeček 60
Myšlénkové nestvůrky 64
Novinkářství 68
Pravda, že to škoda! — Pasivnost ilustrovaná — Nové tajné spolky — Možné daně, které budou už brzy nemožné — Kamenní hosté 72
Jinde komedie, u nás jen zlomky — Pouť do Říma — Postní kuchyň Kuchař v nesnázích — Ta Praha — U hrobů 75
Museální, miniaturní a časová vzpomínka — Mosaika z kamínků —

První radost nad třetím mostem — Ani u hrobu! — Máj, Mácha a pan Sejček 79
Alespoň vyhlídka — Čisté boty — Ten pan Schreckinger — A co teď s dluhy? — Skromná myšlenka o loupežnících, kultuře, kriminálu atd. 83
Ať je z toho polemika! — Přetýkající zdravotní studeň — Nová myšlénka pro drožkáře — Nová košťata Debatty, divy pražské zmalátnělosti a poslední útulek skribentovy fantasie 87
Plácačky na zabíjení dlouhých večerů — Olympický žánr — Co mne hněte — Povídka o jedné perle 90
Z kalendářnictví I, II 93
Jsem pro vyrovnání! — Marné čekání — Milión krásy v samých drobných — K budoucnosti masopůstu a k historii lásky — Poprava v Římě 99
Žurnalistické filhelénství — Zlost po témdni — Záhadný turnaj dvou doktorů, jednoho známého a druhého ne — Novoroční a štědrovečerní žebrota 102
Štědrý večer 105
Poslední slovo v roce tomto 108
Fejeton takovy, jaky už vic nepřijde 111
Proč jsem měl dne 1. a 2. ledna roku 1869 zlost 114
Mráz, až Sejčkovi oči pláčou — Mor a pieta k němu — Kioski redivivi — Žurnalistické „šimly“ — Život a pračky 118
Ve vysokých botách — Šedá poesie — Kostnická vlašťovka — Co dál? — „Nedotknutelně“ bolavé místo 121
Kapitola poetická — Kapitola skákavá — Kapitola na dvou kolečkách — Kapitola zcela prozaická 124
Z nároží pražských 128
Nejnovější naše kuriosity 132
Popeleční středa, zázraky, půst, volové a apisové, lásky, parohy a jiné maličkosti 135
Jednou tak a podruhé zase — jinak — Vídeňský názor o stvoření světa — Stráž u mříže nebo naopak — 20. únor — Dies fasti et nefasti 138
Šťastně prorokováno a zcela upřímně řečeno — Nebezpečné pokroky v mravnosti — České jaro — Arény, divadlo, kostel a kostelně-divadelní 141
Je po dobrých časech! — O těch malinkých, kteří byli velcí — Naše ztráty — Belvederský návrh 144
Moje kazatelské nadání — Však já tomu rozumím! — Tábor smířlivých — Ženské, židovky, Šalomoun atd. — Trochu upřímné slovíčko 147
Seznam udalostí a velmi slušné poznámky k nim 150
Po dvou egyptských nedělích — Fogarašská fantasie — Výsledky portugýského čtení — Revise, ale nepovedené — Bruska v doušce 153

Proč má vzít lutrie za své — Bývalé výhry a nynější — Návrh, který se bohužel snad nepřijme 156
Tête de veau čili hlava telecí 159
Lidská práva — Kam to svoboda, kam reformace a kam emancipace přivedly — Historické drobnosti, nadávky, vousy a nová lávka přes Vltavu 162
A nestal se jím! — Tisíc a jedna noc v Čechách — Lady Macbeth — Pokrok světa — Plán můj a ještě někoho 165
Pod horami a na nich — Bokelcům je zle — Po mezkovém oktávu — Učené příspěvky k historii oslů — Až zjara! 168
Otec Radecký — Moje svátky — Zázraky — Nový Adam — Pletení čivů — Dozvíme se 171
Novoroční* 174
Silvestrovské dozvuky 177
Nedělní rozprava pro nás děvčata, pro dnešek „o barvičkách“ 181
Druhá rozprava pro nás děvčata, a sice ještě „o barvičkách“ 185
O tom prvním českém adamantu 189
Moderní mánie 192
Na táčkách u sebe 196
Nejnovější pařížská móda — Krása jde spat — O dobrých kravičkách a zlých neštovicích — Nový vyrovnávací faktor — Figaro ci, figaro la... 200
Letošně velkonoční próza a poesie 204
Proroci na jarmarce 208
Podzimní teskno — Zdrcující udalost, přednáška o nosech a prosba k historii — Naše duha míru a nevděčnost polská, přičemž problyská tajný žal, že žádná duha netrvá dlouho 211
Náděje na zábavu — „Mitbürger!“ — Až budou v Praze Němci pány! — Filharmonická odpověď 214
Myši I, II 217
Věrný otisk řeči, kterou jsem dnes o půlnoci neměl 222
Ženská msta — Portýr, domovnice a hrabě — Večer tříkrálový — Duch páně Dornauův 225
Masopostní rozprava, jacíže jsme chlapíci, a několik jiných zbytečných poznámek a otázek 228
Nebeská půjčka — Neomylnost na dluh — Židovští papeži — Paříž se pobaví, Vídeň se vztekla! 231
Poetické jaro — Trochu spletené vtipy jarní — Program pro pašije, až do Říma odletí zvony, které letos po prvé nepotřebují tam pasu 234
Něco z příkopní fadesy 237
Jsme už dva, já a pak ten druhý — Pytlík — Začátek nějakého životopisu — Budu mít náramně mnoho peněz! — My šlechtici 240

* Hvězdičkou označujeme námi doplňované tituly.

Upřímné nabídnutí k sňatku — V době vaření škrobu — Příjemnost villegiatury 243
Suchá procházka po mokré Praze 246
Vzteklá doba — Příkladové strachu — Jubilea po celém světě — Dědičná neomylnost — Čestné panny 249
Poslání do Krakova — Patriarcha a flanel — O některých houslistech — My, zima, vánoce, masopůst 252
Před Štědrým večerem 255
Zmotané myšlenky na konci zmotaného roku 258
Sociálně-politicko-nesmyslná mosaika 261
Židé překážejí všude — Chvála pražských luceren — Nápady dle času a lidí — O ženitbách, nevěstách, také něco o starých mládencích 264
Pohřbívání v Praze I, II, III 267
Moderní collegium logicum — Příklad — Příklady — Kometa — Panteon a mecenáši — Návrh stran nového osvětlení v divadle 276
Stran toho strachu před letošní kometou 279
Rok 1872 co rok upomínek 282
Francouzský snář minulého věku I, II, III 285
Chladno až do duše — „Čas trpkých zkoušek“ — Učitel musí něco umět! 293
Musím dnes psát o pivě* 296
Až přijde ta kometa I, II* 299
Hodný domácí a švec — František Orfeus Pivoda* 305
Celý svět je nemocen — Mám dělat kšaft?* 308
Vyrovnání dřívější viny na lékařích* 311
Nebylo „světlejší stodoly“* 314
Ženitba kněží* 317
Na slunci děje se velká revoluce — Nebohá země! — Škoda té zábavy!* 320
Facka u Kominíčků* 323
Epidemie, očkování a polemika — Štěstí, že máme tu dráhu!* 326
Nač číst knihy! — Němci se chovají k nám rytířsky! — Divný život má ten Smetana náš! — Hvězdy co topivo — Sutiny na Senovážném náměstí* 329
Máme vánoce* 332
V zimním času* 335
Album pražských ostrostřelců — „Dvé krásných očí“* 338
Jaro je již zde — „Selské nářečí“ — Radost za radost — Papež se uzdravuje* 341
„Vem si ho!“ — Hrabě fotografem — S naší šlechtou jsem spokojen — Perský šach v Berlíně a ve Vídni — Oltář Achtermannův* 344
Pročpak by se páteři jednou nepobavili!* 347
Roderich Benedix — Procesí zpátečnické* 350

Don Juan — Pokynutí trámem — Krásné mystérie — Urbánkův výborně ilustrovaný Čechoslovan* 353
Listopad, měsíc samovrahů — Šalomoun II* 356
Odpočiňme si! — Poslední volič — Daň ze psů* 359
Roční kronika* 362
Hezky ten nový rok začal!* 365
Stran toho spalování mrtvol* 368
Špenátový týden — Dvě vdovy — Postní kázání dr. Riegra — Samé stroje — Japanská komise utonula!* 371
Samovraždy „z lásky“ — Jan z Nepomuku je muž zámožný — Neštěstí nechodí nikdy samo — Zrádce vlasti — Stará pohádka* 374
První máj — Jules Janin — Pokrok a Politik* 377
Ženské pohlaví je v zoufalství!* 380
Sluníčko přec zvítězilo — Ženské módy — Finanční mizérie — Letní divadlo — „Pod výminkou!“* 383
Vraždy a samovraždy z lásky — Zemřel Vincenc Vecko — Jenerál Koller se loučí* 386
My se ještě perem!* 389
Petrarka a slavnost arkvánská — Ubozí milionáři — Praha by snesla mnoho mecenášů — Procházky — poesie města* 393
Drobné inzertky — Šlechtický kulečník a Bazaine — Události začínají kapat* 396
Že prý v Praze není dost vzduchu! — Pomník Jungmannův — U vesty Bazainovy* 399
Dušičky* 403
Londýnská mlha v Praze — Už zase je mela — Kdyby se Smetana byl narodil s drzým čelem 406

Obrazové přílohy za str. 408
Ediční poznámka 409
Vysvětlivky 411
Seznam obrazových příloh 469

KNIHOVNA KLASIKŮ

SPISY JANA NERUDY

Svazek dvacátý sedmý

DROBNÉ KLEPY

II

K vydání připravily Věra Vrzalová (léta 1867—1869)
a Jarmila Sirotková (léta 1870—1874)
Graficky upravil František Muzika

Spisy Jana Nerudy řídí Ústav pro českou literaturu Československé akademie věd. Hlavní redaktor Jan Mukařovský
Redakční rada: Aleš Haman, Miloslav Novotný,
Rudolf Skřeček a Felix Vodička

Vydalo Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, n.p., jako svou 1002. publikaci v redakci krásné literatury. Praha 1959. Odpovědný redaktor Jiří Sirotek

Z nové sazby písmem garmond Old Face vytisklo Rudé právo, tiskárna vydavatelství ÚV KSČ, Praha 3. Formát papíru 84 × 108 cm, 25,64 autorských archů (text 25,14 autorských archů, ilustrace 0,50 autorských archů), 26,41 vydavatelských archů — D 591639

Náklad 4000 výtisků — Vydání první — Thematická skupina 13/1 — Cena brož. 20 Kčs, váz. ~~22,50~~ Kčs
56/VIII—2 24,40

SPISY JANA NERUDY

vycházejí v tomto pořadí:

1. Básně I*
2. II*
3. Arabesky*
4. Povídky malostranské*
5. Studie, krátké a kratší I*
6. II*
7. Žerty, hravé i dravé*
8. Obrazy z ciziny*
9. Menší cesty
10. Divadelní hry
11. Literatura I*
12. II
13. III
14. České divadlo I*
15. II*
16. III*
17. IV*
18. V
19. VI
20. Výtvarné umění a hudba
21. Česká společnost I*
22. II*
23. III
24. IV
25. V
26. Drobné klepy I*
27. II*
28. III
29. Podobizny I*
30. II*
31. III*
32. IV*
33. Drobné klepy IV
34. V
35. VI
36. Aforismy a dodatky
37. Dopisy I
38. II*
39. III
40. Rejstříky, bibliografie a životopisná data

Svazky označené hvězdičkou již vyšly, a to v tomto pořadí: 1950 4., 8.; 1951 1., 29., 15., 21.; 1952 3., 30.; 1954 7., 16., 38., 31.; 1955 22., 2., 5.; 1957 11., 32.; 1958 17., 26., 6.; 1959 14., 27.